Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

9ª = 8121

Digitized by Google

FCC
18 664

B-6

Digitized by Google

Digitized by Google

18664

ACTA ERUDITORUM

ANNO

M DC IC

publicata,

Cum S. Cæſareæ & Regiæ Polonicæ Maje-ſtatum privilegiis.

LIPSIÆ.

Proſtant apud JOH. GROSSII Hæredes
& JOH. THOM. FRITSCHIUM.

Typis JOHANNIS GEORGII.
A. M DC IC.

BIBLIOTECA

Digitized by Google

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM

Publicata Lipſiæ

Calendis Januariis, Anno M DC XCIX.

SS. PATRUM, QUI TEMPORIBUS APOSTOLICIS FLORUERUNT, Opera genuina & ſuppoſititia, a J. B. COTELERIO olim edita, nunc denuo recenſita & variis acceſſionibus notulisque nonnullis aucta, ac in duo volumina digeſta a JO. CLERICO.

Antverpiæ apud Huguetanos, 1698. in fol. Alph. 17.

MAgna, dum viveret, J.B. Cotelerii fama fuit, individua ejus a teneris & inter ipſa crepundia comes, ad rogum usque eum ſecuta, imo ne poſt fata quidem illum deſtituens. Natus ille fuerat anno hujus ſeculi XXVII apud Nemauſenſes, patre viro docto Joanne Cotelerio, matre Maria Deyronia, quæ materno genere Groſſorum familiæ innexa, Clementem IV, Pontificem quondam Romanum, inter ſtirpis ſuæ ornamenta connumerabat. Septennium vix exceſſerat, cum carmine Latino apud Nemauſenſes inter ludos ſcholaſticos recitato, oratione item qua Henricum Borbonium Condeum, & alia qua Carolum Schombergium Ducem Halluini ſalutaverat, omnium oculos in ſe converteret, præclariſſimamque de indole ſua expectationem excitaret. Sed quid alia ætatem ſuperantis ingenii commemoremus ſpecimina? cum anno 1638 teſtem illuſtriſſimum, magnum illud Franciæ columen, Armandum Richelium nactum id fuerit, qui brevi & eleganti panegyrico a Cotelerio puero laudatus, palam eum commendare dignatus eſt, proximoque anno denuo ſiſti ſibi voluit. Atque tum quidem a P. Joſepho Capucino, qui doctiſſimus eo tempore ha-

bebatur, multa interrogatus, ipſo Joſepho palam fatente, ampliſſime ei in omnibus ſatisfecit. Nolumus jam prolixe repetere, qua ratione Illuſtriſſimo Franciæ Cancellario Petro Seguierio, Jacobo Sirmondo, Dionyſio Petavio aliisque publicæ & litterariæ rei proceribus ingenium ſummasque dotes ſuas approbaverit; at quæ in Comitiis generalibus Cleri Gallicani, anno 1641 Medontæ in diœceſi Carnotenſi celebratis, ab eo geſta fuerint, præteriri non poſſunt. In iis non indignum ſua, quam ſuſtinebat, perſona arbitrabatur Leonorius Carnotenſis Epiſcopus, de virtutibus Cotelerii pueri ampliſſimis verbis facere mentionem. Qua in admirationem rapti auditorum animi, videre eum præſentem omnes quam maxime avebant. Quid ergo ille? Utriusque Fœderis libros coram illuſtri hoc conſeſſu promte interpretabatur, objectis expedite & ſuaviter reſpondebat, Euclidis definitiones nonnullas explicabat, utque iſta omnia, tanquam monſtri aliquid habentia, in commentarios Comitiorum, in æternam rei memoriam referrentur, conſequebatur. Philoſophico inde, qui dicitur, curſu in Collegio Graſſinæo abſoluto, propugnatis Græco ſermone ex omnibus diſciplinis theſibus, anno 1643 artium renunciatus eſt Magiſter, ad Regis Reginæque colloquium multo cum honore paulo poſt admisſus. Primum in Theologia gradum anno 1647 conſecutus, actum Theologicum, qui Robertina dicitur, ſequenti anno ſuſtinuit, anno 1649 Doctorum 88, qui in illo conſeſſu tum erant, unanimi ſuffragio in Sorbonam cooptatus. Integrum poſthac luſtrum Ebredunenſis Archiepiſcopi Georgii Albuçonii, qui eo carere nolebat, cauſa Ebreduni exegit, cujus temporis partem longe potiſſimam ſibi periiſſe queri ſæpe ſolebat, & libris & virorum doctorum commerciis penitus deſtituto. Lutetiam vero redux, fixis ibi ſedibus, anno 1660 ineditas quasdam Chryſoſtomi in Pſalmos homilias, & interpretationem in Danielem Prophetam ex Bibliotheca Scorialenſi nactus, Latine vertit & publici juris fecit. Ab eo autem tempore Patribus Apoſtolicis operam ſuam addixit, cui tamen moras quasdam injici autoritate illuſtriſſimi Colberti paſſus eſt. Hic enim cum recenſeri atque in ordinem redigi manuſcriptos Bibliothecæ Regiæ codices vellet, Cotelerium Græcis libris tractandis aptiſſimum judicabat, atque propterea has illi tutiſſime partes dari poſſe arbitrabatur. Nec ſine inſigni ſive Cotelerii, ſive literariæ rei id factum fuit emolumento. Illi enim

Digitized by Google

nim codicum,quibus gaza vere regia ſuperbit, uſum liberiorem, & Græcam in Academia Pariſienſi Profeſſionem, anno 1676 ſuſceptam; huic vero tres Monumentorum Eccleſiæ Græcæ tomos utiliſſimus ille peperit labor. Jamque in eo Cotelerius erat,ut quartum tomum ceteris tribus adderet, cum morbo, quem inflammatorium pectoris affectum Medicorum appellitant filii, graviſſime impeteretur. Vena inciſa malo erat occurrendum; ſed iſtud medelæ genus, quod paulo ante familiari cuidam ſuo parum feliciter ceſſiſſe noſſet,adeo reformidabat, ut occultandum potius morbum, quam illud admittendum eſſe cenſeret. Serius itaque adhibitum nihil ei profuit, proruenti ad mortem tum quam maxime,cum ſummo ſtudio eam evitare contenderet. Vivis ergo exceſſit IV Idus Auguſti anno Chriſti 1686, ætatis vero ſuæ 56, & pupillum quaſi parente ſuo orbum reliquit quartum Monumentorum Eccleſiæ Græcæ tomum. Sed bene eſt,quod in doctiſſimi Baluzii,cujus epiſtolæ de vita Cotelerii ad Em. Bigotium ſcriptæ,omnia hactenus allata debemus,ille pervenerit manus, qui paterno affectu fœtum iſtum fovet,publicæ luci,ubi occaſio tulerit,eum expoſiturus. Quod ut fauſtis tandem auſpiciis fiat,tanto optandum eſt magis, quod præter cetera egregia monumenta, Aſterii, Heſychii, Ephræmi, Chryſoſtomi, Antipatri Boſtrenſis, & Anaſtaſii Sinaitæ homiliæ variæ, Baſilii Cæſarienſis opuſcula ſex, Diadochi Epiſcopi Photices definitiones, Photii collectiones & demonſtrationes e ſynodicis & hiſtoricis ſcriptis de Epiſcopis & Metropolitis, Conſtantini Porphirogennetæ conſtitutio de iis qui ab inteſtato moriuntur, Joannis Antiocheni demonſtratio de euchariſtia, Theodori Balſamonis epiſtola ad Metropolitam Philippopoleos, Marci Epheſini exegeſis eccleſiaſticorum dogmatum, vita S. Theodoſii Archimandritæ ſcripta ab ejus diſcipulo Theodoro Epiſcopo Patrenſi, & denique Eunomii hæretici apologeticus, in eo inveniantur.

Verum quid Patribus Apoſtolicis,de quibus præcipue agendum erat,factum denique ſit, cur diu adeo differimus memorare? Illi anno 1672,poſt varias moras,in lucem denique prodierunt, tanto doctorum hominum eos proſequente plauſu,ut Soli lampadem accendere velle merito videremur, ſi noſtris præconiis hic quicquam opus eſſe exiſtimaremus. Aſt enimvero tanta ſubito, neſcio unde, exemplarium orta eſt caritas, ut pauciſſimis theſaurum illum in ſcriniis ſuis

Digitized by Google

aſſervare datum fuerit. Quamobrem tanto majores clariſſimis viris, qui novæ editionis curam ſuſcepere, gratiæ debentur, qui non copiam tantum ejus denuo facere, ſed & cum augmento ad doctorum hominum manus illum pervenire voluerunt. Facturosque adeo nos operæ pretium exiſtimavimus, ſi quid hæc editio, quo palmam priori præripiat, habeat, expoſuerimus. Ad Barnabæ itaque epiſtolam illa non Cotelerii tantum, ſed Menardi etiam, Is. Voſſii atque editoris Oxonienſis notas exhibet, textui, uti in reliquis, ita hic quoque ſemper ſubjectas; quibus & accedunt Joh. Clerici obſervationes nonnullæ, quas reliquis quoque Patrum Apoſtolicorum ſcriptis paſſim adſperſit, perpaucæ quidem illæ, cum uberiores concinnari alia negotia, ut ipſe fatetur, prohibuerint, non indoctæ tamen & ad textus emendationem plerumque ſpectantes. Hermæ Paſtori acceſſere variæ lectiones & notæ editionis Oxonienſis. Clementis Epiſtolæ ſubjiciuntur, præter Coteleriana, Patricii Junii, Joannis Felli, & Pauli Colomeſii notæ: quid quod nonnulla addita ſint, quæ manus Viri cujusdam docti oris editionis prioris alleverat? qui Clementis Romani litteris varias lacinias aſſutas fuiſſe, ex Clementis Alexandrini maxime allegationibus evincere conatus fuit. Sic v. g. totam iſtam *ῥῆσιν*, quæ ad Paulum Apoſtolum ſpectans ſub finem capitis V occurrit, a verbis *τὸ γενναῖον* usque ad *ὑπογραμμὸς*, a manu aliena inſertum eſſe ſuſpicatus eſt. Sic ad cap. XVII obſervavit, verba iſta non longe ab initio capitis poſita, *οἵτινες ἐν δέρμασι* &c. Clementem Alexandrinum jungere cum cap. IX Epiſtolæ hujus, atque exinde colligit, omnia quæ in modernis editionibus media inter duo illa loca comparent, interpolatorum eſſe; quod Hieronymum tamen in Comm. ad Eſaiam non obſervaſſe miratur. Sic ad capitis XXI verba illa *τοὺς προηγουμένους ἡμῶν* &c. annotat, omnia apud Clementem Al. Str. IV p. 517 cohærere egregie, cum in exemplaribus hodiernis plane ſint perturbata, & ex eo miſere corrupta. Ex eodem reſtituenda eſſe cenſet omnia, quæ capite XXII habentur, & adulterina eſſe concludit, quæ cap. XXIII usque ad XL leguntur, eademque in Conſtitutionibus Apoſtolicis etiam legi obſervat. Quæ toto cap. LI habentur, efficta eſſe ex Clemente Alexandr. p. 519 cenſet, atque intempeſtive prorſus inſerta; ut alia quædam hujus generis taceamus. Conſtitutionibus Apoſtolicis in hac editione ad calcem adjectæ ſunt Notæ Beveregianæ ex Synodi-

Digitized by Google

dico ejus deſcriptæ; Recognitionibus vero omnes in margine adſcriptæ leguntur variæ lectiones, quæ hactenus obſervatæ fuerunt. Clementinis, quod opus autoris Ebionitæ, qui ſeculo poſt Chriſtum natum ſecundo floruerit, eſſe doctiſſimus Clericus cenſet, & Epitomæ Clementinæ nihil, quod in priori editione non compareat, acceſſit. Ex duobus ſcriptis de martyrio Clementis & anniverſario ad ſepulcrum ejus miraculo varia menda, quibus antea laborabant, ſublata ſunt: nec quicquam reſtat de priori hujus operis tomo commemorandum, niſi quod nonnullæ doctorum Virorum epiſtolæ, quibus judicia ſua de variis ſcriptis ævi Apoſtolici expoſuere, eidem præmiſſæ legantur. Sunt illæ Gul. Laudi, Hieron. Bignonii & Is. Voſſii, quibus & ea accedit, quam Steph. Baluzius ad Emericum Bigotium de vita Cotelerii ſcripſit. Jam in altero tomo Epiſtolæ Ignatii comparent ea facie, qua a Cotelerio fuerunt editæ, quibus tamen integræ Jac. Uſſerii & Iſaaci Voſſii notæ acceſſerunt, omiſſis Vedelii & aliorum rhapſodiis. Martyrio Ignatii Uſſerianæ itidem notæ in hac editione adjiciuntur, ut & quas ille Ignatio ſuo ſubjunxerat, Tiberiani, Plinii & Trajani epiſtolæ a Cotelerio prætermiſſæ cum ejusdem obſervationibus: eædemque in Epiſtolam & Martyrium Polycarpi Cotelerianis junctæ in hac editione leguntur. Denique in ea, ut nihil magnopere in hac Apoſtolicorum Patrum Bibliotheca deſideres, Beveregiana Codicis Canonum Apoſtolicorum Defenſio, cum Prolegomenis Uſſerianis ad Ignatium, & Vindiciis Epiſtolarum Ignatii Pearſonianis comparent, quibus coronis nobiliſſimo operi imponitur.

Plura dicere de ſcriptis, quæ tantum non omnia in doctiſſimi cujuſvis manibus verſata fuerunt, ſupervacaneum forſan eſſet. Id tamen adhuc monere abs re haud forſan fuerit, textum ſcriptorum Apoſtolicorum ita ſemper repræſentari, ut exemplar Cotelerianum exacte, niſi ubi manifeſti ſunt præli vel amanuenſis errores, exhibeat. Singulis vero ſcriptis teſtimonia non veterum tantum, ſed recentiorum quoque, quorum illuſtris in rebus Eccleſiaſticis opera fuit, judicia copioſe præmiſſa conſpici.

NOVUM TESTAMENTUM DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI, ex verſione vulgata, cum paraphraſi & annotationibus HENRICI HAMMONDI. Ex Anglica lingua in Latinam tranſtulit, ſuiſque Animadverſionibus illuſtravit, caſtigavit, auxit JOANNES CLERICUS.

Am-

Amſtelodami, apud Georgium Galletum, 1698. fol. Alphab. 9. cum dimid.

Linguæ Anglicanæ ignaros, aſt celeberrimi tamen Hammondi commentariis in Novum Teſtamentum frui cupientes, ad Matthæum Polum ampliſſima inde excerpta in Synopſi Criticorum exhibentem nos in Actis hiſce noſtris anno 1687. p. 127. ablegaſſe probe meminimus. Sed nunc ea nobis obtingit felicitas, ut de integris hiſce Commentariis in Latinam linguam translatis certiores facere & illos queamus, qui ſitim forte ſuam nondum penitus iſthoc conſilio levari deprehenderunt. Votis namque noſtris, quæ tunc publice fundebamus, cum in recenſendis poſt vitam eruditiſſimi Hammondi operibus ejusdem junctim Anglice vulgatis prolixe verſaremur, diligentia Johannis Clerici nunquam defatigata ea quidem in parte reſpondit, quod tertium iſtorum volumen, ſeu ipſam hanc paraphraſin & annotationes in Novum Teſtamentum habitu Latino elegantiſſime induit, & ita quidem, ut variis quoq; augmentis opus a quamplurimis huc usque expetitum liberaliſſime ditaverit. Solum ſane iſtum vertendi laborem inglorium nimis exiſtimans, ea potius cura in hoc negotio verſari voluit, ut partem obſervationum in his Commentariis occurrentium haud exiguam ſuo vindicare ingenio valeret. Nec munere etiam vulgaris in ipſa translatione interpretis ut fungeretur, ſufficere jamtum eſt arbitratus. Stylum etenim Hammondi horridum & parum caſtigatum offendit, perpetuasque improprietates ac duras vocum pariter & rerum connexiones per parentheſes integris ſæpe paginis a ſe invicem divulſas, periodosque longiſſimas & intricatiſſimas obſcuritatem valde moleſtam parere cognovit, ac proin, ne vitiis iisdem Latinus quoque ſermo coinquinaretur, ſenſu quidem ipſo nuſpiam mutato, in meliorem cuncta ordinem ſolicite redegit, duriſſimumque Hammondi calamum ubivis fere emollire ſtuduit. Quamvis difficultatem omnem tollere ſibi penitus haud licuiſſe, ultro fateatur, præſertim in paraphraſi, in qua Apoſtolos prima perſona loquentes introducens Hammondus ipſe interim perſona tertia uſus ſua non raro immiſceat, quæ tamen vel characterum varietate distinguere conatus fuerit, niſi quod aliquibus in locis nec iſta medela ſatis ex voto proceſſerit, maxime in Apocalypſi, ubi Hammondus, nulla prorſus decori ratione habita, Johannem ſæpe non ut Prophetam futura

tura prædicentem, ſed velut præterita, quæ vaticinatur, enarrantem inducat. Nihil de cætero reſecuit, præter otioſa quædam ſynonyma orationis ſignificatui dilucidando emolumentum nullum afferentia. Scripturæ vero loca ad verbum plerumque in obſervationibus ab Auctore theſes ſuas probaturo repetita decurtavit, & in nudam quandoque allegationem recenſum iſtorum uberiorem convertit. Multa deinceps annotatis addidit, iisque diſtinctionis cauſa nomen ſuum ſigillatim ubique ſubjecit. Varia autem in his interpretatus eſt, quæ minime attigerat Hammondus, ſæpe etiam hunc confutavit, veterum Scriptorum loca propemodum omnia ex ipſis fontibus deſcripſit, & accuratiora ea paſſim exhibuit. Tria interim potiſſimum cum habeat Hammondus, quæ ſe invenire ſubinde autumet in dictis etiam ejusmodi, in quibus exponendis ad alia omnia Interpretes alii reſpiciunt, *Gnoſticos* nempe, *obſidionem Hieroſolymitanam* & *diſciplinam Eccleſiaſticam*; idcirco ad hæc delatus cenſoriam ille virgulam non ſemel ſtrinxit, & his adeo ac aliis acceſſionibus quinta minimum parte auctius volumen præſens reddidit.

Ne tamen generatim modo operis hanc faciem adumbrare voluiſſe videamur, juvabit hactenus dicta exemplis quibusdam illuſtrare. Sed cum tanta ſit additionum a Clerico profectarum multitudo, ut quo nos vertere primum, & quas præ cæteris ſeligere debeamus, judicatu prope difficillimum appareat; ideo vel ſolum Evangelium Matthæi perluſtraſſe, & e ſubjectis ei annotationibus nonnullas delibaſſe ſuffecerit. At ſimul tamen e tribus iſtis, ad quæ præter rem Hammondum toties reſpectum habuiſſe novus hic ejusdem Interpres monuit, Gnoſticos eligemus, & quænam de his illius ſit ſententia, quæque hujus viciſſim ἐπίκρισις, per allata in medium ſpecimina potiora demonſtrabimus.

Hammondo minime aſſentitur Clericus, quando is ad Matth. III, 11. obſervat, Diabolum baptiſmum Johannis per aquam, qui baptiſmi Chriſti per aquam & ignem quædam velut præparatio dicendus veniat, in gentilibus per aquam & ignem luſtrationes ſuas inſtituere ſolitis fuiſſe imitatum; has enim baptiſmo longe antiquiores facit Clericus, cumque igne & aqua ſordes purgari conſtet, non mirum eſſe ait, ſi ſymbola purgationis animi apud gentes multas conſtituta fuerint. Dum ad Cap. XI, 28 Dæmones olim habitaſſe in ſepulcris annotat

notat Hammondus, ut vanam illam in hominibus opinionem confirmarent, qua mentes humanas poſt mortem dæmones fieri crediderint, Platonicis eum accenſet Clericus, quos itidem, dæmones circa ſepulcra errare firmiter, perſuaſum ſibi tenuiſſe conſtet. Male porro eundem habet, quod in obſervatione ad Matth. X, 16. affirmavit Hammondus, Scriptores ſacros iſto paſſim idiomate uti, quo imperativos, quaſi aliquid præciperent, adhibeant, cum tamen vel ſola ſubſit prædictio, quidnam futurum ſit, ſignificans, vel permiſſio, qua, quid liceat, indicetur; unde exempla ab hoc adducta ille examinat, nulliusque ea eſſe roboris oſtendit. Ibidem vocabulum ἀκέραιος minus congrue exponi ab Hammondo ait per eum, qui non lædat, cum talem potius, qui, cum prudens ſit, in calliditatem tamen aut verſutiam non incidat, ſed candidus & ingenuus haberi queat, deſignet. Quam infames fuerint τελῶναι, docere Hammondum ad Cap. IX, 10 innuit. Sed Chriſti temporibus in Imperio Romano duo addit hominum fuiſſe genera, qui τελῶναι vocari potuerint. Fuiſſe enim Publicanos Equites Romanos honeſtiſſimos, qui vectigalia redemerint, quosque paſſim laudet Cicero. De his quod in Evangelio agatur, vero haudquaquam ſimile exiſtimat, & ſatis liquere ait, Matthæum, qui τελώνης dicatur, ex eo genere non fuiſſe. Etenim Romanos illos Equites per ſe portoria non exegiſſe, ſed per libertos & ſervos, ac ſortis humilioris provinciales, qui vectigalia vi ſæpe extorſerint, & plus quam jure debebatur, exegerint, famæ ita ſuæ notam maxime probroſam inurentes. Quod vocem ᾅδης de ſtatu mortuorum quam de inferno ad Matth. XI, 23 accipere maluerit, non leviter in eo reprehendit; nec ſatis exactum eſſe illius judicium affirmat, quando ad Cap. XX, 15. ſtatuat, quod Chriſtus parabolas ſuas ſæpe ex veterum Rabbinorum ore attulerit. Non enim Θεοδιδάκτου Doctoris eſſe cenſet, vulgatas parabolas quaſi ſuas audientibus proponere; ac præterea ullum ante Chriſti tempora iisdem, quibus hic, parabolis fuiſſe uſum, haud conſtare obtendit. Cap. eod. v. 16. per τοὺς κλητοὺς Hammondus intellexerat converſos ad Chriſtianiſmum, licet hi non ſemper præceptorum Chriſti æquos ſe obſervatores gererent. Aſt Clericus in iſta locutione, *Multi vocati, pauci electi*, proverbialem quærit formulam, petitam a delectu militari, quo apti armis ferendis omnes adeſſe jubeantur ad certum diem, adeoque vocentur in locum quempiam, ubi tamen e pluri-

Digitized by Google

plurimis ſtrenuiſſimi duntaxat eligantur. Senſum igitur illius eſſe hunc: inter multos, qui idem aggrediantur, paucos eſſe eximios, & dignos, qui præferantur cæteris. Quem ſenſum optime convenire arbitratur cum ſcopo allatæ a Chriſto parabolæ, quæ doceat, perpaucos eſſe ex credentibus, qui ſingulari mercede digni ſint. Zachariam a Chriſto Matth XXIII, 35. introductum de iſto interpretatur Hammondus, quem Joſephus a Judæis Zelotis in medio Templo paulo ante obſidionem Hieroſolymitanam trucidatum perhibeat. Verum ei ſe opponit Noſter, & Chriſtum ad 2. Paral. XXIV. reſpicere vero magis dicit eſſe congruum. Singulare eſt, quod ad Cap. XXIV, 4. Veſpaſianum Chriſti velut imaginem fuiſſe judicat Hammondus, plurimisque in partibus comparationem inter utrumque inſtituit; unde haud præter rem fortaſſis ab Interprete caſtigatur. In effato Chriſti: τȣτό ἐςὶ τὸ σῶμά μȣ, Cap. XXVI, 26. vocem τȣ̃το non ad panem, ſed ad τὸ λάβετε, φάγετε, referri debere indefinito ſenſu: *Hoc*, id eſt, accipere, manducare, *deſignat corpus meum*, Hammondus, Clerico parum approbante, contendit. Judam non ex ſuffocatione ob mœrorem orta obiiſſe, ſed laqueo vitam finiiſſe, idem hic ad Cap. XXVII, 5. adverſus iſtum innuit; prout & paulo poſt ſepulcra ab eo in monte Templi obvia ſtatui, incongruum appellat. Quod latronum cum Chriſto crucifixorum uterque Dominum ab initio contumeliis proſciderit, Hammondo ad Capitis citati v. 44. ita ſentienti non credit, magisq; putat vero apparere ſimile, alterum cognito Jeſu jam reſipuiſſe & in eum crediſſe, antequam in carcerem conjiceretur. Cum enim latrones non ob recentia duntaxat, ſed ob vetera etiam latrocinia plectantur, & hunc poſt actam demum pœnitentiam a Romanis captum, latrociniique convictum & in crucem actum conjicit.

Sicut autem & ad loca quædam, quæ Hammondus aut penitus attingere aut latius deducere noluit, Clericum nonnulla protuliſſe ſuperius monuimus; ſic itidem iſtius generis exempla aliquot legenda heic apponere, libero tamen de plerisque judicio cuilibet, ac Theologis præcipue, ceu par eſt, relicto,) non inconſultum arbitramur. Ad Matth. II, 2. προσκύνησιν Magorum coram Chriſto non de cultu divino accipit, haud etenim noviſſe eos, Jeſum eſſe Dei Filium, ſed tantum fore maximum Regem, cui ideo honorem Regibus in Oriente reddi ſolitum exhibuerint. Tempore Chriſti varias apud Judæos

de ſenſu prophetiarum traditiones ab ipſiſmet Prophetis diſcipulis ſuis commiſſas, & ab his deductas ſuperaſſe, ad capitis ejusdem verſum 15 innuit, alias namque nec Matthæum nec quenquam forſan alium fuiſſe judicaturum, quod in allegatis ibi verbis Hoſeas de re præterita loquens, eventum tamen aliquot ſeculis remotum & priori illo adumbratum in animo habuerit. Quæ Matth. IV, 1. ſqq. de tentationibus Chriſti narrantur, huic facilius in viſione ſeu ſomnio, quam reapſe accidiſſe ſibi perſuadet, ac valde durum videri cauſatur, Salvatorem ſanctiſſimum ita Cacodæmoni permiſſum, ut ab eo per aërem vectaretur; iſtamque regnorum totius orbis imaginem non magis potuiſſe e monte, quam ex planitie oſtendi; quid enim in monte cernas præter ſylvas, agros, fluvios, pagos, oppida, aliaque ſimilia, & quidem e longinquo? hæc autem vix vocari in ulla lingua regna mundi & gloriam eorum. *Κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι* Matth. XI, 28. ipſi ſunt ſoli Judæi, qui *feſſi* dicantur ob frequentia itinera Hieroſolymam ex lege facienda, & ab iis, ne Deum offenderent, non ſine gravi moleſtia ſuſcepta; *onuſti* autem ob ritus legales & ea omnia, quæ Deo, Sacerdotibus & Levitis fuerint ſolvenda, quæque magis quam charitas et reliquæ virtutes urgeri ſueverint. Chriſtum igitur, cum *mitem* ſe appellet atque *humilem*, legis Doctoribus, præſertim ex Sacerdotali genere, ſe opponere, qui onera illa legis crudeliter exegerint, ac Judaicam plebem ſibi vectigalem animadvertentes non parum ſuperbierint. Effatum Chriſti de portis inferorum non prævalituris contra Eccleſiam, Matth. XVI, 18. de Petro potius exponit, & teſtimonium ei a Chriſto perhiberi ait, ipſum in prædicatione Evangelii ab impoſito munere deterritum non iri præſentiſſimo etiam mortis periculo, quin ipſa morte, utpote quam per portas inferorum deſignari ſibi perſuadet. Cap. XXIIX, 19 verba: *μαθητεύσατε, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς ὄνομα* &c. id continere tradit: *per baptiſmum facite, ut ſiant & dici velint diſcipuli Patris, Filii & Spiritus Sancti.* Mentem vero ſuam ut uberius declaret, obſervat, Judæos potuiſſe vocari diſcipulos Patris, quia ſe tales profeſſi fuerint; Apoſtolos, antequam accepiſſent Spiritum Sanctum, cæteroſque Chriſti diſcipulos jure dictos fuiſſe diſcipulos Patris & Filii; ſed baptizatos ab Apoſtolis diſcipulos fuiſſe Patris voluntatem ſuam in Veteri Teſtamento revelantis, Filii in Evangelio loquentis, & Spiritus Sancti per Apoſtolos præcepta Patris & Filii clarius exponentis.

De-

Denique ut de locis, in quibus Gnoſticos ab Hammondo fruſtra notatos animadvertit Clericus, guſtum aliquem benevolo Lectori præbeamus, ad illuſtrem imprimis textum 2.Theſſ.II,3.ſeq.ipſum remittimus, ubi per ἀποστασίαν intelligit ille defectionem Chriſtianorum ad Gnoſticos; per hominem peccati ſignificari dicit genus hominum ſceleratum; Anti-Chriſtum Simonem eſſe Magum una cum ſectatoribus ſpectandum pronunciat, imo & ſequentia omnia ad Gnoſticos accommodat; tandemque exitium a Paulo prædictum tunc impletum refert, quando Petrus atque Paulus Romæ cum Simone contendentes infamiam ei & exitium crearint, ac Romanorum exercitus ultionem de Judæis ſumſerit, quo tempore Gnoſtici ſimul perierint. Aſt Clericus viciſſim omnia ad rebelles Judæos, & eximium præſertim eorum ducem Simonem, non magum, ſed Gioræ filium, trahit, inventaque Hammondiana paſſim a veritate hiſtorica aberrare contendit. Gnoſticos, utut eorum plurimi nec Judæi fuerint, nec Judaici fœderis proſelyti, ut tamen Judæorum vitarent vexationes, his eouſque obſecundatos, ut contenderent, Gentiles Chriſtianam religionem amplexos circumcidi oportere, ac proinde a Paulo in epiſtola ad Galatas refutatos, in præmonitione ad hanc epiſtolam perhibet Hammondus. Clericus autem ſicut minime ſibi perſuadet, quod Chriſtianis adeo timendi fuerint Judæi in Galatia, ut Gnoſtici ſimulare cogerentur ſe eſſe Judæos, cum non eſſent: ita potius Judæos Chriſtianiſmum quidem amplexos, ſed veterum rituum retinentes, a Paulo iſta ſcriptione oppugnari aſſerit. Dum Paulus, caſtitatem diligentiſſime colendam ſuadens Timotheo, ſimul eundem monuit, ut ne forſan alienorum peccatorum ſe redderet participem, 1. Tim.V.22, ad Gnoſticos matrimonia prohibentes & vitæ impuriſſimæ anſam adeo præbentes illum reſpexiſſe, vini etiam uſum modicum Timotheo v.23 concedendo Gnoſticos, abſtinentiam a vino velut neceſſariam hominibus imponentes redarguiſſe dicit Hammondus. Verum Gnoſticos, ut matrimonium, ſic vini etiam uſum prohibuiſſe, nullo, quod idoneum ſit, teſtimonio probari poſſe, Clericus affirmat. Sub Jezabele Apoc. II, 20. nominata Gnoſticorum hæreſin deſcribi credit ille; verum hic mulierem forte Thyatiris quaſi Prophetiſſam ſe gerentem ita dictam conjicit. In Johanneis etiam Epiſtolis Gnoſticos ſe inveniſſe autumat Hammondus, & capite ſtatim primo verſiculos 8.9.10. occaſione iſtorum (quippe qui perfectos ſe ſtatuerint,) conſcriptos exiſtimat. Reſpondet

Digitized by Google

autem econtra Clericus, Gnoſticos noluiſſe haberi diſcipulos Apoſtolorum, qui & eapropter iis ſeſe haud adjunxerint; unde nec Johannem eos confutandos ſumſiſſe concludit.

A LETTER TO THE BISHOP OF WORCESTER.

h. e

LITTERÆ AD VIRUM MAX. REVER. EDUARDUM EPIſcopum Vigornienſem, quibus loca quædam libri ſui de mente humana ab illo examinata vindicat JO. LOCKE.

Londini apud A. & J. Churchill, 1697. 8. plag. 14.

THE BISHOP OF WORCESTER'S ANSWER.

i. e.

EDUARDI VIGORNIENSIS RESPONSORIA ad litteras LOCKII.

Londini apud H. Mortlock, 1697. 8. plag. 10.

QUarum nuper expoſuimus ſummam, pro SS. Trinitate Vindiciæ, a Maxime Reverendo Stillingfleeto editæ, occaſionem controverſiæ dederunt cum acutiſſimo Viro, Joanne Lockio, cujus argumentum non ignotum eſſe poteſt iis, qui meminerint, quæ ex ultimo capite Vindiciarum iſtarum excerpta a nobis fuerunt. Jam itaque quid ad defendendam cauſam ſuam Lockius attulerit videndum, qui non ingenio magis & acrimonia, quam modeſtia atque humanitate, quæ rariſſimæ ſunt in diſputantibus virtutes, Summe Venerandum Adverſarium ſuum oppugnavit; quem itidem graviter potius quam ſevere cum eo egiſſe, atque utrumque adeo egregie ſuſtinere quam gerunt perſonam, non ſine voluptate quadam obſervaveris. Sub initium itaq; ſtatim litterarum ſuarum modeſtiſſime Lockius monet, nunquam ſibi in mentem veniſſe Socinianas controverſias, cum librum ſuum de Mente Humana concinnaret, nec quicquam in eo juvandi illas animo a ſe dictum fuiſſe; quamobrem paulo immitius ſecum ab Adverſario ſuo actum queritur, qui Lectoribus tale quid ſuſpicandi occaſionem dederit. Deinde ægre fert, quod ab eodem dictum fuit, *ſubſtantiam* penitus fere a ſe ex entium, quæ ratio cognoſcit, numero ex-

Digitized by Google

excludi, eam enim ſemper ſe ſupponere, nec uſpiam ad non-entium limbum relegare, locis quibusdam ex libro ſuo productis manifeſtum reddit. Quod ſi vero iſto loquendi genere Rev. Epiſcopus hoc ſibi velit, deſtructam a ſe eſſe veram, quam habemus, ſubſtantiæ ideam, dum ſubſtratum, & ſuppoſitionem rei quam ignoramus, eam appellavit, aliiſque hujuſmodi nominibus eam ſuſpectam reddidit, fatetur culpam Lockius, ſed convinci cupit quod abjecte nimis de ea ſentiat, cum nulla Logicorum definitio plus dicat, utpote qui ſubſtantiam doceant eſſe ens *quod per ſe ſubſiſtit*, hoc eſt, aliquid ipſis ignotum, & *ſubſtat accidentibus*. At illud dicere, non eſſe ait ſubſtantiam ex entium claſſe excludere; alias Deum quoque abnegare dicendos eſſe, qui imperfectam ejus in ſe eſſe ideam agnoſcunt, quod nemo non mortalium fateri cogatur. His ita reſpondet Reverendus Lockii Antagoniſta, ut ea quæſtione cauſæ ſtatum contineri non dicat, an ſubſtantiam dari admittat ille? ſed ea, an ſalvis principiis ſuis certo perſuaderi rationi de ejus exiſtentia poſſit? non poſſe, ipſa a Lockio ex libro ſuo producta loca probare. Quod enim Lockius ait, concipere nos haud poſſe, qua ratione qualitates ſenſibus obnoxiæ ſubſiſtere queant, niſi *ſupponamus* ſubſtantiam eas ſuſtinentem, hoc ipſo eum prodere cauſam ſuam exiſtimat. *Suppoſitionem* enim noſtram nullam parere certitudinem, cum multa ſint quæ concipi a nobis nequeant, in quibus tamen nihil *ſuppoſitionibus* noſtris relinquatur. Quantum vero ad clariorem ſubſtantiæ ideam, de qua edoceri Lockius cupit, eam vulgarem Logicorum definitionem omnino repræſentare defendit; *ens enim per ſe ſubſiſtens* non ſimpliciter aliquid quod ignoramus notare, cum illud per ſe ſubſiſtere atque ab alio non ſuſtineri, aliquid amplius dicat. Sed ſatis de velitationibus iſtis; ipſas commiſſas acies paulo propius intueamur. Miratur itaque Lockius quomodo in mentem venire potuerit Venerando Adverſario ſuo ſuſpicio, ac ſi nullas alias ipſe ideas quam per *ſenſum* vel *reflexionem* natas admitteret, cum ſimplices tantum ideas gemina iſta ratione gigni affirmaverit, illas vero fundamentum omnis cognitionis noſtræ eſſe dixerit, utpote ex quibus, abſtrahendo, extendendo, comparando & componendo omnes ideas complexas, relativas & generales mens noſtra exſtruere ſoleat. Ut adeo hac ex parte mirum in modum ſibi cum doctiſſimo Epiſcopo convenire arbitretur, a quo nec in explicandis ideæ, quam

de ſubſtantia habemus, natalibus ſeſe diſſentire, comparatis utriuſque verbis contendit. Duo tamen eſſe obſervat, quæ diſplicuerint illi in ſua de ſubſtantia doctrina: primum, quod generalem ejus ideam non abſtractione & intenſione idearum ſimplicium, verum complicatione quadam earum gigni ſtatuat, dein, quod nullum aliud fundamentum ſubſtantiam habere dicat, quam ingenium & phantaſiam humanam. At harum accuſationum neutram ad ſe pertinere ait. Quantum enim ad primam, expreſſis verbis ſe docuiſſe oſtendit, abſtrahendo nos pervenire ad cognitionem ſubſtantiæ in genere ſpectatæ; ex complicatione vero diverſarum idearum, ſubſtantiarum diſtinctarum ideas, qualis eſt idea elephanti, arboris &c. naſci docuiſſe. Quantum ad alteram, non ipſam ſubſtantiæ eſſentiam, ſed ejus, quam habemus, ideam ingenio humano ſe ſuperſtruxiſſe ait, quod cum modos ſine aliquo ſubſtrato concipere nequeat, ſubſtantiæ conceptum producat. Rei vero eſſentiam ejusque certitudinem non pendere a modo noſtræ cognitionis, cum multæ res exiſtant, quarum nulla omnino detur cognitio. Nec iſtud ideæ hujus fundamentum lubricum eſſe, cum eodem Reverendum Adverſarium ſuum etiam uti, ex denuo productis verbis ejus manifeſtum evadat. Jam quid ad illa Adverſarius? Ex eo quod omnium particularium ſubſtantiarum ideas ex combinatione idearum ſimplicium Lockius derivat, evidens eſſe cenſet, nullam ex ejus mente haberi poſſe ſubſtantiæ particularis ideam, niſi quæ ex complicatione idearum ſimplicium oriatur: & quamvis abſtracta aliqua notio ſive idea ſubſtantiæ generalis dari queat, nullam tamen realem particularis ſubſtantiæ ideam dari poſſe, quæ non ſit mera ſimplicium idearum complicatio: quæ ſimplices ideæ cum nihil aliud ſint, quam ſenſibiles quædam qualitates, nullam ſubſtantiæ ideam dari, ſed ſuppoſitionem aliquam ſubſtrati accidentia ſuſtinentis. Quod vero ad alterum Lockii effugium, certitudinem eſſentiæ alicujus rei non dependere a certitudine idearum, ſaltem reſpectu habito ad cognitionem noſtram aliter ſe rem habere, Vir Reverendus exiſtimat, cum rerum, quarum nullas habemus ideas nulla quoque noſtra cognitio ſit: atque id, quod potiſſimum hic quæri putat, ad nullam ſcilicet certitudinem nos de ſubſtantiæ natura pervenire per nudam idearum ſimplicium contemplationem poſſe, oſtendit. Non opus eſſe putamus, ut tum alia quæ iſtis ſuccedunt, ad rem quæ agitur primario non ſpectantia

tia, tum ea imprimis repetamus, quibus neutiquam eum ſibi fuiſſe animum, cum Lockii principia examinanda ſuſciperet, Rev. Epiſcopus declarat, ut eorundem cum Autore Chriſtianiſmi nihil myſterii habentis errorum & criminum reum illum perageret; quem illius principiis abuſum eſſe humaniſſime agnoſcit, veniam tamen ſibi dandam eſſe exiſtimans, quod doctrinas expendendas eſſe duxerit, quibus ruinoſam molem ſuam ſuperſtruxerat iſte. Quin potius ad Lockii librū redimus, ut videamus quid Reverendo Adverſario reponat, qui nullam ſubſtantiarum ſpiritualium in nobis exiſtentium certitudinem dari dixerat, Lockii ſemel admiſſis principiis. Lockius enim ſpiritus ideam in nobis gigni ait per reflexionem, qua cogitationes noſtras intuemur, quibus ſubſtratum aliquod non tribuere, ſubſtantiamque adeo ſpiritualem in nobis non agnoſcere non poſſimus: idem tamen etiam fieri poſſe, ut ſyſtemati cuidam materiæ vim cogitandi indat Deus, admittit. Quid ergo? nonne hac ratione exiſtentiæ ſpiritualis ſubſtantiæ, quæ in nobis ſit, certitudo perit? Minime, ſi Lockium audimus. Cum enim generalis ſubſtantiæ idea eadem ſit ubique, ut ſpiritualis ea evadat, illa modificatio, ob quam cogitantem dicimus, facit, cum eadem juncta, nulla habita aliarum ejus modificationum ratione, ſoliditatis v. g. & ſi quæ aliæ ſunt eidem ſubſtantiæ inhærentes. Sic contra ſubſtantia, quæ ſoliditatis modificatione gaudet, materia eſt, ſive cogitandi eadem ſimul gaudeat facultate, ſive minus. Si itaque per ſubſtantiam ſpiritualem ea intelligatur, quæ immaterialis ſit, animæ noſtræ ſpiritualitatem ſolide a ſe demonſtratam non eſſe, argumentis licet probabilibus, ab invicte demonſtrata (L. IV Tr. de Mente hum. c. 10. §. 16.) immaterialitate Dei deſumtis, evictam, Lockius fatetur, at nec ab alio quopiam talem demonſtrationem expectandam ait. Vitio autem ſibi vertendum non putat, quod ſpiritus vocem eo ſenſu, qui materiam omnimodam non excludit, accipiat, cum id Virgilium quoque atque Ciceronem maximos linguæ Romanæ magiſtros, imo & ſacros ſcriptores feciſſe conſtet. At omnia iſta mera eſſe χρηστοφύγητα Maxime Venerandus Stillingfleet probare ſatagit, dum productis ex ipſo Lockii libro locis oſtendit, eum ſpiritum pro immateriali ſubſtantia habere, atque ex operationibus mentis noſtræ claras & diſtinctas ſubſtantiarum immaterialium ideas gigni ſtatuere. Accipi vero vocem ſpiritus eo quo Lockius cupit

cupit ſenſu a Cicerone & Virgilio negat. Atque interea utraque manu arripit, quod largitur Lockius, ex principiis ſuis immaterialitatem animæ certo demonſtrari non poſſe; proindeque aliis ſuperſtructam fundamentis demonſtrationem, aut potius ex principiis Lockii paulo aliter inter ſe combinatis elicitam, Lockii deſideriis ſatisfacturus ſuppeditat. Nimirum ex ideis materiæ & ſpiritus, a quarum illa cogitationem plane Lockius in locis quibusdam removit, impoſſibile eſſe, ut anima materialis ſit, colligit. Quod autem omnipotentiam Dei efficere poſſe ille ait, ut ſyſtema aliquod materiæ cogitandi polleat facultate, Venerandus Epiſcopus reſpondet, nihil quidem ſe omnipotentiæ divinæ velle derogatum, verum non ſolere Deum eſſentiales rerum mutare proprietates, rebus ipſis propria earum natura integra relicta; id quod Pontificiis quoque reſponderi ſoleat, ſpiritualem præſentiæ modum corpori Chriſti in Sacœna tribuentibus. Sed ad aliud diſputationis hujus caput progrediamur. Ne evidentem quidem demonſtrationem exiſtentiæ Dei nudis ſimplicibus clarisque ideis ſuperſtructam dari poſſe, Max. Ven. Epiſcopus monuerat, ipſamque Lockii demonſtrationem ratiocinationi ab ideis ſimplicibus clariſque diſtinctæ inniti oſtenderat. Verum adverſus quem iſta diſputet, ignorare ſe Lockius ait; nunquam enim ſibi in mentem veniſſe, ut ſtatueret, non poſſe nos convinci per rationem de aliqua veritate, niſi omnes ideæ, quarum aliquæ in hujuſmodi convictione ſint partes, claræ ſint atque diſtinctæ. In ea ſe nunquam non fuiſſe ſententia, ſcientiam & certitudinem in perceptione convenientiæ & diſconvenientiæ idearum, qualeſcunque illæ ſint, non vero perfecte diſtinctarum & evidentium poſitam eſſe. Quid quod ne probet quidem, quod probare vult Ven. Adverſarius? ex eo enim, quod modus probandi exiſtentiam divinam a ſe propoſitus ideis ſimplicibus non innitatur, colligi non poſſe, quod nulla detur Dei demonſtratio ideis ſimplicibus ſuperſtructa: cum pro unico Deum eſſe demonſtrandi modo, ſuum nuſpiam venditaverit, nec rejecerit argumentum Carteſianum a clara & diſtincta idea deſumtum, ſed iis tantum obviam iverit, qui pro unico vero illud habent, qui nullum argumentum infirmum reddi velit, quod quorundam hominum fidem ſuffulciat. Dumque argumenti vim pro diverſis hominum temperamentis iſtam rationem obtinere poſſe, pariter ac alia dixit, non de argumento ad pariendam ſcientiam, ſed ad fidem gi-

gnen-

gnendam idoneo ſe locutum ait, ut adeo hac quoque ex parte nihil contra ſe obtineri cenſeat. Quod vero exinde, quod pro minus certa habeat Lockius Deum ex idea Carteſiana demonſtrandi rationem, Venerandus Epiſcopus colligit, plane ergo deſerendam eſſe ad cognitionem tendenti clararum idearum viam, in eo rurſum eum falli Lockius putat: quamvis enim illa idea Deum non probet, aliam tamen, quæ id efficiat, dari poſſe. Atque ipſam illam, quam in libro ſuo de Mente humana ſuppeditaverat, Dei demonſtrationem claris hujusmodi ideis inniti oſtendit, quamvis, quod male ab eo ſibi imputatum dicit, certitudinem non in ipſa idea, ſed, quod nemo non faciat Philoſophorum, in perceptione convenientiæ & diſconvenientiæ idearum, conſtituat. Collocaſſe itaque ſe exiſtentiæ Divinæ certitudinem in ea, quam de nobis ipſis habemus, idea, quatenus entia ſumus cogitandi facultate inſtructa: nec eſſe quod objiciantur ſibi verba ſua, quibus dicit, per conſiderationem noſtri rationem noſtram ad evidentem Dei cognitionem nos deducere, cum conſideratio iſta ideas exiſtentiæ cogitationiſque excludere nequeat ſupponi. Regerit ad iſta nonnulla Max. Rev. Epiſcopus, ex quibus id maxime ad rem facere videtur, quod conſtanter defendere pergit, certitudinem, quam habemus de Deo, cognitioni noſtrummet ipſorum ſuperſtructam, rationis eſſe, non idearum; in quo quidem non multum obluctantem Lockium habere videtur, modum & formam loquendi ei præſcribere neutiquam ſatagentem, id tamen ſibi concedi poſtulantem, rationem ſine ideis in nobis certitudinem illam non gignere, quemadmodum nec Sol ſine oculis de diei præſentia certiores nos reddit. Sed miſſum faciamus iſtud controverſiæ genus, & ad ea pergamus, quæ de *natura* & *perſona* invicem diſputant. Miratur Lockius, ad illam controverſiam ſe pertrahi eo ſolummodo, quod principia ejus ſufficere non credantur gignendo diſtincto naturæ & perſonæ conceptui, quem neque ſenſationem neque reflexionem in nobis producere Venerandus Epiſcopus oſtendit. Si enim propterea impetendus ſit, impoſterum fore, ut nulla non tractetur fidei controverſia, in cujus partes ipſe non veniat, poſtulantibus ſemper litigantibus, ut oſtendat v. g. quomodo per ſenſationem reflexionemve gratiæ & liberi arbitrii, prædeſtinationis, peccati originalis, juſtificationis &c. conceptus producantur. Deinde vero omnino naturæ & perſonæ notiones in nobis

produci per viam idearum oſtendit, repetens id, quod antea dixit, ab ideis nunquam rationis exercitium ſe excludere, quemadmodum vice verſa ratio ideis carere nequeat, omni alias objecto caritura. Ad hæc Venerandus Stillingfleetus breviter reſpondet: licet illa de natura & perſona diſputatio ad Lockium non pertineat, ad myſterii tamen Trinitatis explicationem pertinere; ideas vero & rationem perperam ab eo confundi; intelligi enim per rationem principia rationis communia, ſine quibus ex ſimplicibus ideis nihil poſſit confici. Verum ea, quæ de natura & perſona jam demum in Epiſtola ſua Lockius tradidit, novam & uberiorem diſputandi materiam Epiſcopo noſtro ſuppeditant. Ex iis itaque, quæ prolixiſſime Lockius diſcuſſit, ea tantum repetemus, quæ imprimis Vener. Adverſarium ejus offenderunt. Naturam Lockius nil aliud eſſe cenſet, quam collectionem variarum idearum, ad conſtituendam unam complexam & abſtractam ideam combinatarum: quæ ſi unitæ in individuo aliquo inveniantur, quamvis in eo cum variis aliis ideis conjungantur, efficiant, ut vere illud dici poſſit, habere hanc quam conſtituunt naturam, v.g. hominis: dum nimirum omnes illæ ideæ ſimplices in eo inveniuntur unitæ, quæ reſpondent ideæ complexæ abſtractæ, cui ſpecificum nomen *humanitatis* vel naturæ humanæ tribuitur. Perſonæ vero vocem in ſe ſpectatam nihil ſignificare ait, cumque adeo nulla ad eam pertineat idea, nihil proprie dici poſſe veram ejus ideam. Cum vero gens vel lingua aliqua vocem illam ideæ cuidam quaſi propriam addicit, tum eam eſſe veram perſonæ ideam, ſimiliterque cum natura rem ſeſe habere. Perſonæ igitur & naturæ vocem ſigna eſſe duarum idearum, quibus dicata fuerunt: differentiam vero earum a ſe invicem evidentem mox fore, ubi omnes ſimplices ideas, e quibus compoſita eſt complexa, quam deſignant, accurate recenſueris. Quid ad hæc Venerandus Stillingfleetus? Aut falſa hæc eſſe, aut nulla ratione Eccleſiæ de Trinitate doctrinam defendi poſſe ait. Si enim voces iſtæ in ſeipſis revera nihil ſignificent, ſed abſtractæ tantum complexæque ideæ ſint, quibus communis linguæ uſus dedit, ut duarum idearum eſſent ſigna, tum evidens eſſe quod nihil aliud illæ quam notiones mentis ſint, quales omnes abſtractas complexaſque ideas eſſe pateat, atque adeo unam naturam & tres perſonas non amplius extituras. Quæſtionem autem Rev. Epiſcopus non in eo verſari ait, an in formanda idea communis naturæ

Digitized by Google

naturæ mens noſtra a particularium rerum circumſtantiis abſtrahat? verum an communis natura ſive eſſentia rerum abſtracta tantum ſit idea, ſive nomen aliquod generale, cujus realis eſſentia in particularibus tantum entibus ſit, a quibus illud per abſtractionem ſit derivatum, adeo ut nullum antecedens in natura rerum fundamentum habeat? Affirmare quæſtionem, & quidem Hobbii ductum ſecutum cl. Lockium Ven. Stillingfleetus ait, quem propterea magno cum apparatu impugnat, totique epiſtolæ ſuæ iſta diſputatione coronidem imponit. At cum ea ipſa hæc controverſia finita non fuit; ecce enim tibi:

MR. LOCKE'S REPLY &c.

h. e.

JO. LOCKII RESPONSIONEM AD EPISTOLAM Max. Rev. Epiſcopi Vigornienſis,

Londin. 1697, in 4. plag. 14.

THE BISHOP OF WORCESTERS ANSWER &c.

i. e.

EPISCOPI VIGORNIENSIS AD SECUNDAS LOCKII litteras reſponſoriam.

Londini, 1698, 8. plag. 12.

DE quorum ſcriptorum utroque plura dicendi nunc animus erat; at cum ita cum plerorumque ingeniis comparatum ſit, ut in abſtractis hujuſmodi notionibus diu ſe detineri non niſi ægre patiantur, eorum omnino rationem habendam eſſe duximus. Imprimis meruiſſent, quæ de perſona & natura uberius diſputantur, paulo accuratius percenſeri, a quibus ita pendere fidei de Sacroſancta Trinitate certitudinem, ut actum de illa ſit, ſi arbitrarie nomina iſta rebus ſignificatis impoſita fuerint, quod Rev. Stillingfleetus exiſtimet, Lockius plurimum miratur. Verum manum de tabula, ad quam parum abeſt quin novo aliquo impetu nos rapi patiamur. Id adhuc monendum, prioribus Reverendi Epiſcopi litteris brevem acceſſiſſe ad libellum

Sociniani cujusdam, qui Vindicias ejus pro S. Trinitate impetierat, reſponſionem, quam illis ut jungeret, tanto facilius ſibi perſuaderi paſſus eſt, quod ex abſtracta naturæ notione Socinianus ille argumentatus fuerit: Lockii vero litteris poſterioribus annexa eſſe ea, quibus Epiſtolæ cuidam, qua tractatus ejus de Mente humana notatus varie fuerat, ſatisfaciendum eſſe exiſtimavit.

LETTRE D' UN THEOLOGIEN DE LOUVAIN à un Docteur de Sorbonne &c.

i. e.

EPISTOLA THEOLOGI CUJUSDAM LOVANIENSIS AD QUENdam Doctorem Sorbonæ, concernens Epiſcopi Meldenſis ſententiam de Charitate.

Leodii, apud H. Hoyoüs, 1698. in 8. pl. 3.

UT hoſtes multos adverſariosque nactus eſt Cameracenſium Archi-Epiſcopus: ita illi quoque non deſunt defenſores, qui decreta ejus propugnanda ſuſcipiunt. Hos inter nunc comparet Epiſtolæ hujus Auctor, qui pro Theologo Lovanienſi haberi cupit. Meldenſium Epiſcopo is ſe opponit, & de charitate, ſeu amore puro, Cameracenſem nihil, quod a recepta Eccleſiæ Romanæ Doctorumq; Scholaſticorum ſententia abhorreat, docuiſſe, probare annititur.

Miratum ſe valde ait, cum legiſſet, a Meldenſium Præſule doceri, non poſſe exui a quoquam cupiditatem felicitatis in ulla actione, quæ prævia & prælucente ratione ſuſcipiatur; itemque fieri non poſſe, ut charitas non ad felicitatem æternamque beatitudinem reſpiciat, ſimiliaque. Magis tamen miratum ſe affirmat, cum ſimul intellexiſſet, hæc ita aſſeri, ut pro certis & indubitatis venditentur; ut virtutem omnem pietatemque hiſce inniti aſſertis, contendatur; ut denique opinio ſecus ſentientium ceu error graviſſimus periculoſiſſimusque rejiciatur. Profitetur, ab iis, a quibus Theologiam edoctus ſit, ſemper ita ſe accepiſſe, Deum pure amandum eſſe, prout in ſe ſummum bonum eſt, ſine ullo noſtri commodi intuitu; idque rationibus quoque non contemnendis comprobari poſſe. Primo enim extra dubium poſitum eſſe putat, poſſe intellectum hominis Deum pure con-

conſiderare, prout in ſe ſummum bonum eſt, nulla beatitudinis ſuæ aut cujusquam commodi a Deo ad homines promanantis habita ratione. Saltem fateri hoc ipſum Archi-Epiſcopum Pariſienſem. Aſt hoc ſi concedatur, cauſam nullam eſſe, cur non quis Deum eo modo conſideratum amare quoque poſſit. Eſſe enim eum hoc modo ſpectatum objectum amore dignum, comprehenſum utique ſub ſphæra objecti univerſalis, circa quod voluntas hominis occupatur, boni ſcilicet generatim accepti. Dein Deum ipſum ſub hac idea ſemet amare amore infinito, in quantum ſeipſum conſiderat ceu ſummum bonum, quod per ſe amabile ſit. Sub hac enim formali ratione, ut in ſcholis loquuntur, Deum amare ſeipſum: ergo & hominem, ſaltem gratiæ viribus inſtructum, obligatum eſſe, ut eodem modo Deum amet. Thomæ de Aquino hoc comprobat effato, aſſerentis hominis voluntatem debere eſſe conformem voluntati divinæ, non tantum quoad objectum materiale, ſed etiam quoad objectum formale. Atque hunc ipſum illuſtrem Scholæ Doctorem multis rationibus eandem tueri ſententiam, prolixe docet. Refert eum inter alia & hoc aſſeruiſſe, ſi hominis natura non fuiſſet corrupta & depravata, eum hoc modo ſpectatum Deum plus quam ſe ipſum amare potuiſſe: quin omnes creaturas tum anima præditas, tum ea deſtitutas, implantatum inſitumque ſibi habere inſtinctum quendam, Deum hoc genere amoris amandi. Si autem hac ratione ſpectetur homo (ita porro docet) prout gratiæ viribus inſtructus eſt, nullum dubium eſſe, quin Deum ita amare & poſſit & debeat: idque qui abnuant, deſtruere naturam & indolem amoris puri, evertere diſtinctionem eſſentialem amoris & ſpei, abdicationemque commodi proprii ab amore puro ſeparare, quæ tamen ita illi conveniat, ut ſine ea eſſe nequeat. Ipſum Meldenſium Præſulem hoc quodammodo confiteri oſtendit, concedereque ex Scholaſticis Doctoribus Scotum de puro amore hoc modo docuiſſe. Sed Noſter Thomæ quoque de Aquino & Franciſci Saleſii, præter alios multos, hanc fuiſſe ſententiam contendit. Idque ut porro evincat, rationes ita ſubducit: ſi Deus non aliter amari poteſt, quam prout in eo noſtram beatitudinem & felicitatem quærimus, ſequitur, eos qui ſupponunt, quod tamen fieri nequit, ſe Deum amando nullius felicitatis participes fieri poſſe, Deum puro amore non amare. Sed vero eos, qui ſupponunt id, quod tamen fieri nequit, ſe ſcilicet

Deum amare, etiamſi nullius inde participes fiant felicitatis, puro veroque amore Deum amare, in confeſſo eſſe apud omnes putat. Quin ipſum Meldenſium Epiſcopum hoc docuiſſe, ſeduloque inculcaſſe, eoque ipſo pugnantia ſecum ſtatuiſſe, contendit. Cæterum ad eludendum argumentum, quod a Scholaſticorum Doctorum auctoritate & conſenſu petitum eſt, binas patere Meldenſium Epiſcopo vias obſervat: unam quidem, ut illorum auctoritatem infirmet, primæq; Eccleſiæ illis opponat Doctores; alteram, ut oſtendat, Doctores Scholaſticos in ſuis militare caſtris, refragari autem ſententiæ Archi-Epiſcopi Cameracenſis. A priori eum non procul abeſſe, quando aſſerat, doctrinam, quam Cameracenſis Præſul defendit, undecimo demum ſeculo in lucem prodiiſſe, antea autem nec cognitam, nec auditam fuiſſe in Eccleſia. Aſt cum intellectus hominis ſemper potuerit Deum ut abſolute bonum conſiderare (ut regerit Noſter) quis credat, undecimo demum ſeculo extitiſſe, qui Deum ita quoque amandum docerent? Equidem ſi Meldenſium Antiſtes hoc dixiſſet, vocem charitatis undecimo ſeculo pro amore hocce puro uſurpari cœpiſſe, potuiſſe hoc admitti: aſt dum de re ipſa hic contendat, plane eum falli. Proſpexiſſe ſibi ſatis hunc Præſulem autumat, dum porro contendat, ſuam ſententiam eam eſſe, quam Scholaſtici Doctores communi ſuffragio approbent. Ita enim ſi uno modo effugere non liceat, aliam tamen adhuc ſupereſſe elabendi viam. Aſt & hanc præcludere illi Noſter annititur, & ex inſtituto hic demonſtrare conatur, Scholaſticos Doctores a Cameracenſis, non autem Meldenſis Epiſcopi ſtare partibus: quod dum operoſe exſequitur, varia Thomæ de Aquino & Auguſtini dicta explicat, eaque ſententiæ Cameracenſis Præſulis non adverſari oſtendit.

AUTRE LETTRE D' UN THEOLOGIEN DE LOUVAIN A un Docteur de Sorbonne &c.

i. e.

EPISTOLA ALIA THEOLOGI CUJUSDAM LOVANIENSIS AD Doctorem Sorbonæ, concernens Additamentum Archi-Epiſcopi Pariſienſis ad Inſtructionem ſuam Paſtoralem contra illuſiones falſorum Myſticorum.

Leo-

Digitized by Google

Leodii, apud St. Hoyous, 1698, 8. plag. 2.

EDidit Illuſtriſſimus Pariſienſium Archi-Epiſcopus Inſtructionem Paſtoralem contra deceptiones falſorum Myſticorum, ſubjecitque additiones quasdam, in quibus Theologus noſter Lovanienſis quædam deprehendit, quæ accuratiori diſcuſſione digna cenſuit. Fatetur, recte dictum ab Archi-Epiſcopo, caput cauſæ, de qua diſceptetur, in eo poſitum eſſe, num amoris puri ſit, Deum ita amare in ſe ſpectatum, ut noſtræ felicitatis nulla habeatur ratio? Aſt illud ægre fert, eos qui affirmant illud, a Præſule hocce pro falſis Myſticis falſiſque Spiritualibus haberi. Perperam id fieri contendit, idque ut evincat, paucis repetit rationes, quibus illorum ſententia innitatur. Deinde & illud male habet Noſtrum, quod idem Præſul doceat, abdicationem commodi proprii in amore Dei efficere, ut perinde ſit hominibus, conſequanturne æternam felicitatem, an non, quin ut damnationem ſuam & reprobationem ratam habeant. Quod quidem illis, qui ab amore puro commodi proprii intuitum abeſſe volunt, recte tribui, exerte Noſter negat. Equidem ut in ipſo amoris puri actu ſimul adſint amor noſtræ felicitatis & abdicatio commodi proprii, fieri poſſe negat, cum ſecum pugnent, ſeque mutuo tollant: ſed tamen quo minus ſtatus amoris puri amorem felicitatis includat, vel quo minus illi, qui Deum amore puriſſimo amant, ſimul tamen & ſuam ament felicitatem, nihil omnino obſtare dicit. Sed concedit quoque, inter ideam amoris, quo Deum ceu ſupremum bonum amamus, & inter ideam amoris, quo noſtram felicitatem amamus, nexum quendam intercedere, ut uterque amor non tantum in uno eodemque ſubjecto eſſe poſſit, ſed ut unus alteri ſuccurrat etiam quodammodo & ſuppetias ferat. Atque hoc ipſum ipſius Archi-Epiſcopi Pariſienſis argumento comprobari poſſe, quo hunc in modum rationes ſubduxerit: medium perveniendi ad finem vinculo arctiſſimo connexum eſt cum ipſo fine: charitas autem a me exigit, ut Deum glorificem in ſeipſo; jubet, ut Deo ceu ultimo meo fini adhæream: aſt medium unicum Deum glorificandi eſt, ut eum cognoſcamus, amemus, poſſideamus: ergo charitas hoc ipſo, dum jubet glorificare Deum, jubet etiam appetere ſuam felicitatem. Recte ita probari ſubjicit Noſter, deſiderium felicitatis in homine perfecto, vinculo indiſſolubili colligatum eſſe cum amore puro,

ſicut

ſicut medium neceſſarium perveniendi ad finem neceſſario connexum eſt cum intentione efficaci finem iſtum obtinendi. Aſt ſi Illuſtriſſimus Auctor eo probare voluerit, intuitum & deſiderium noſtræ felicitatis ad formalem rationem amoris puri requiri, eum magnopere falli. Quin contrarium ex allata ratione conſequi. Intuitum enim & conſiderationem mediorum, quantumvis neceſſaria ſint ad finem obtinendum, non tamen pertinere ad formalem rationem amoris, quo finem proſequimur, & intentionis eum obtinendi: finem non a mediis habere hoc quod ametur, hominemque moveat: media autem contra omnia ea, quibus ſe commendent, a fine accipere. Ad eandem rem confirmandam aliud argumentum ex eodem Præſulis Pariſienſis libro profert, illudque diluit: quod prætermittimus, cum jam ex hactenus commemoratis conſtet, cujuſmodi ſint, quæ hic diſceptentur. Ultimo loco ad auctoritates rurſus deſcendit. Provocaverat ſcilicet Archi-Epiſcopus Pariſienſis ad Thomam de Aquino, Bonaventuram, Franciſcum Saleſium, S. Thereſiam alioſque: quos tamen omnes Cameracenſi potius Archi-Epiſcopo quam Pariſienſi favere, id quidem eſt, quod Noſter ex inſtituto ſibi demonſtrandum ſumpſit.

LETTRE D' UN ECCLESIASTIQUE DE FLANDRE à un de ſes amis de Paris &c.

i. e.

EPISTOLA CLERICI CUJUSDAM FLANDRIÆ AD AMICUM quendam Pariſienſem, qua comprobatur, Archi-Epiſcopum Cameracenſem inique ab Epiſcopo Meldenſi accuſari.

Leodii, apud St. Hoyous, 1698, 8. plag. 7.

Liber, quem Meldenſium Epiſcopus luci publicæ expoſuit ſub titulo: *Scripta varia, ſeu commentarii ſuper librum, Explicatio ſententiarum &c.* quantopere eos, qui a partibus Cameracenſis Archi-Epiſcopi ſtant, exacerbaverit, vel præſens, quem hic exhibemus, libellus ſatis ſuperque teſtatur. Querelas enim acerbiſſimas contra memoratum Præſulem effundit, ſubinde contumelioſas voces, quibus

bus ſententiam Cameracenſis Præſulis inſectari Boſſueto placuerat, illi reddit, & in auctorem retorquet. Nos miſſis, quæ noſtra non referunt, quæ ad rem ipſam pertinent, paucis proſequemur.

Quæ inter utrumque diſceptantur, ad quatuor capita revocat Auctor. Litem enim præcipue eſſe de deſperatione, & ſacrificio ſalutis ſuæ abſoluto: de amore nimis puro, ut a Meldenſium Antiſtite appellitetur, & qui excludat omne beatitudinis & felicitatis deſiderium: de fanaticiſmo & inſtinctu particulari: & denique de contemplatione. Nimirum primo quidem Cameracenſem Præſulem a Meldenſi in eo erroris argui refert, quod docuerit, non eſſe nefas de ſalute ſua deſperare. Aſt Noſter, Viro huic unquam hoc in mentem veniſſe negat, verbaque ejus, ex quibus id elicere contendat Meldenſium Præſul, mutilata ab eo proferri conqueritur. Dixiſſe videlicet Cameracenſem Præſulem: *tunc poteſt eſſe anima invincibiliter perſuaſa perſuaſione reflexa, quæ tamen ex intimo fundo conſcientiæ non procedat, ſe juſte a Deo eſſe reprobatam.* Aſt Meldenſium Epiſcopum hunc locum allegando omiſiſſe verba: *quæ tamen ex intimo fundo conſcientiæ non procedat;* ut eo facilius Lectoribus perſuaderet, Cameracenſi Archi-Epiſcopo hanc ſententiam ſedere, quam ipſe illi tribuiſſet. Ejusdem commatis ſunt cætera, quæ prolixe hic Auctor diſputat, mutilata ſubinde eſſe Cameracenſis Antiſtitis verba, aut in alienum prorſus detorta eſſe ſenſum, vocumque quarundam ambiguitatem in occaſionem errorem huncce inde exſculpendi arreptam, qua tamen ſublata nubes omnes atque caligo a Meldenſi Epiſcopo objectæ ſua ſponte evaneſcant.

Deinde & hoc Cameracenſi Præſuli objici obſervat, quod docuerit, poſſe hominem & debere Deum ſine omni ſuæ felicitatis & beatitudinis intuitu amare. Secus vero plane ſentire Meldenſem, qui nunquam non inculcet, errare eos qui autument, poſſe Deum ſine felicitatis noſtræ intuitu amari; cumque porro Cameracenſi imputare alios errores hinc promanantes, quod nemo ſuam ſalutem poſſit deſiderare, quod noſtræ felicitatis amor a Deo nec per modum præcepti, nec per modum conſilii ſit injunctus, ſimiliaque. Noſter autem duo hic ſedulo diſtinguenda eſſe monet. Aliud enim eſſe, ſi quis autumet, Deum a nobis citra felicitatis noſtræ intuitum poſſe amari, deſideriumque felicitatis ita evelli & exſtirpari poſſe ex corde noſtro, ut

D ſine

ſine eo amari Deus ardentiſſimo amoris actu poſſit, vel quod perinde eſt, ut intuitus noſtræ felicitatis non ingrediatur formalem rationem amoris puri: aliud autem eſſe, ſi quis doceat, non poſſe quenquam ſuam beatitudinem deſiderare, & hoc deſiderium nec per modum præcepti, nec per modum conſilii nobis eſſe injunctum; item deſiderium iſtud felicitatis & beatitudinis per amorem purum ita extingui & eradicari, ut homo ſuæ ſalutis plane obliviſcatur. Prius docere Archi-Epiſcopum Cameracenſem, non inficiatur: aſt poſterius aut ab eo aſſeri, aut ex ejus ſententia colligi poſſe, plane abnuit. Loca a Boſſueto ex Archi-Epiſcopi Cameracenſis ſcriptis allata, ut iis evincerct, nihil a ſe illi perperam tribui, ſolerter Noſter vindicat, dextreque explicat. Dixerat quoque Cameracenſis inter alia, *inevitabili nos urgeri neceſſitate ad nos ipſos amandum*: arripuit hoc Meldenſis, & adeo non tantum errare Cameracenſem, ſed pugnantia ſecum ſtatuere, inde collegit. Quem tamen nodum Noſter ita ſolvit, ut oſtendat, Cameracenſem non de neceſſitate naturæ, ſed de neceſſitate præcepti fuiſſe locutum: quæ neceſſitas ejus ſententiæ neutiquam obſtet. Rationum autem, quibus Boſſuetus ſuam ſententiam muniat, momenta huc redire docet: cum amore puro non poſſe non conjunctum eſſe deſiderium ſe uniendi cum Deo, eumque ſupponere adeo neceſſario quandam convenientiam inter Deum & hominem, quod multi Sanctorum, interque eos Franciſcus Saleſius quoque, admiſerint. Accedere & illud, quod Scriptura ſacra & Patres quoque, ut nos ad Deum amore puro amandum excitent, eum ſubinde nobis repræſentent ſub imagine patris, creatoris, liberatoris, redemptoris, item ut noſtrum ſummum bonum, ſimilique ratione. Quo ipſo & deſiderium felicitatis eos fovere, ſimulque docere, intuitum noſtræ beatitudinis ab amore puro non eſſe ſeparandum. Noſter autem, quæ de amore, quod ſe cum objecto ſuo unire cupiat, deque Scriptura ſacra Patribusque, quod Deum hoc modo exhibeant, dicta ſunt, ambabus largitur manibus: aſt nihil aliud inde conſequi addit, quam quod poſſit quoq; Deus ex intuitu noſtræ felicitatis amari; aſt hunc intuitum ad formalem rationem amoris puri pertinere, id vero ſtrenue negat.

Quæ de fanaticiſmo & inſtinctu particulari Cameracenſi Præſuli objiciuntur, Noſter ita diluit, ut in locis, ad illa evincenda a Boſſueto prolatis, mentem Auctoris plane perverti conqueratur, idque multis

multis exemplis comprobare nitatur. Juvabit vel unicum adduxiſſe. Inter alia & hæc verba tribuit Cameracenſi Meldenſis: *voluntas beneplaciti ſe manifeſtat nobis per gratiam actualem*; & hinc colligit, eum favere Fanaticis. At vero Noſter obſervat, non tantum ex iis quæ præcedunt, longe alium effati hujus emergere ſenſum, ſed & quædam omiſſa oſtendit, ex quibus conſtet, nihil iis, quod reprehendi poſſit, aſſeri. Ita enim Scripſiſſe Cameracenſem: *hæc voluntas beneplaciti, quæ nobis per gratiam actualem manifeſtatur, ſemper eſt conformis legi.* Atque hinc, cujuſmodi cetera ſint, intelligi quodammodo poteſt.

De contemplatione autem quæ Cameracenſi Archi-Epiſcopo a Præſule Meldenſi objiciuntur, eo potiſſimum redire obſervat. Primo quidem, quod ille doceat, contemplationem puram ac directam voluntarie non niſi circa objectum indefinitum & illimitatum occupari, nullo modo autem circa aliud objectum, ne quidem circa attributa Divina, aut tres perſonas Divinitatis, aut circa myſteria Jeſu Chriſti: ad hæc autem conſideranda particulari & extraordinaria gratia impelli hominem; ipſum autem ſua ſponte, ſuoque conſilio id facere non poſſe. Deinde, quod idem doceat, homines ſanctos non niſi in certis intervallis, ceſſante ſcilicet contemplatione, Chriſtum ſimplici & diſtincta intuitione contemplari; unde ſequatur, Chriſti intuitionem cum pura contemplatione conſiſtere non poſſe, hanc autem per illam excitari ſaltem, ſi forte langueſcat. Deniq; quod doceat, duos eſſe ſtatus fideliũ, in quibus ſimplici & diſtincta Chriſti intuitione priventur: unum quidem cum primum contemplari incipiant; alterum autem cum in extremis conſtituti ſint tentationibus. Hæc omnia ut diluat Noſter, ita ſe gerit, ut rurſum hoſce errores a mente Archi-Epiſcopi alieniſſimos eſſe, nec ex verbis ejus elici poſſe, contendat. Sic quod ad primum attinet, monet Archi-Epiſcopum Cameracenſem ita ſcripſiſſe: *contemplatio pura & directa negativa eſt, quando voluntarie non occupatur circa imaginem quandam ſenſibilem*; atque hoc eſſe verum; falſum contra, quod Meldenſis perperam Cameracenſi tribuat: *contemplatio pura & directa non occupatur voluntarie circa rem ſenſibilem.* Etenim Cameracenſem negativam contemplationem habere pro ſpecie contemplationis puræ. Neutiquam igitur eum de omni contemplatione pura aſſerere, quod circa rem ſenſibilem non oc-

Digitized by Google

cupetur, ſed tantum de negativa. Atque hinc porro infert, nunquam veniſſe in mentem Archi-Epiſcopo Cameracenſi, ut doceret, contemplationem puram non occupari voluntarie circa attributa Divina, aut circa perſonas Trinitatis &c. Nec magis concedit, quod ſecundo loco eidem objectum fuerat. Contrarium enim, quod contemplatio pura humanam Chriſti naturam non excludat, diſerte docuiſſe Cameracenſem, productis teſtimoniis luculentis demonſtrat. Sed & in tertio fidem Meldenſis Epiſcopi incuſat. Vocem *ſtatus* hic nunquam adhibitam a Cameracenſi perhibet, ſed vocem *caſus* ab eo uſurpatam; deinde & voces, *reflexa* & *ſenſibilis* (intuitio) a Meldenſi omiſſas, unde non potuerit non alius inde reſultare ſenſus, quam qui ex verbis emergit. Locutum ſcilicet fuisſe Cameracenſem hoc modo: *animæ, quæ contemplantur, privantur diſtincta, ſenſibili & reflexa intuitione duobus caſibus.* Longe aliud hoc eſſe, quam cum Meldenſis Cameracenſem ita loquentem introducat; *animæ perfectæ in duobus ſtatibus diſtincta intuitione Jeſu Chriſti privantur &c.* Eam vero ſententiam, quæ menti Cameracenſis conformis eſt, a veritate non eſſe alienam, Noſter porro probat, ſimulq; quo pacto contemplatio, quando homo incipit contemplari, imperfecta adhuc ſit, prolixe ediſſerit. Ita poſtquam in præcipuis diſceptationis hujus capitibus ſententiam Cameracenſis Archi-Epiſcopi ſtrenue defendit, errores quosdam ſecundarios, qui itidem illi objiciantur, diluendos & ab eo amoliendos aggreditur. Namque & eo nomine illum hoſtibus ſuis vapulare ait, ac ſi docuerit, amorem Dei, qui eſt puræ concupiſcentiæ, etſi impietas ſit & ſacrilegium, præparare tamen ad juſtitiam: itemque quod ſpem, virtutem Chriſtianam, cum cupiditate, vitiorum omnium matre, permiſceat: quodque Chriſto perturbationes non voluntarias tribuat. Sed quid ad hæc Noſter regerat, quilibet conjectura ſua facile aſſequi poteſt: & præterea jam alibi ex ipſo Archi-Epiſcopo percepimus, quo pacto ab hiſce erroribus ſe purget; ut adeo nobis prolixioribus eſſe, nec liceat, nec neceſſe ſit.

* * *

Cæterum cum hæc literis jam conſignaſſemus, ad manus noſtras ſchedula pervenit, qua in recenſu etiam noſtro principalis *de vita interiore* operis, quod ab Archi-Epiſcopo editum tantas turbas dedit, in Actis anni ſuperioris menſe Junio pag. 268. ſqq. facto, nonnulla

la deſiderantur. Et ea quidem tanto magis grata nobis accidit, quod ipſi confiſi nunquam fuimus, in compendio exponi a nobis perſpicue ſatis poſſe, quæ integro licet libro perlecto multi aut non capiunt, aut in alium ſenſum, quam quem Auctor Illuſtriſſimus intenderat, deflexiſſe arguuntur, ut nunc etiam inter litigantes non magis de dogmatibus ipſis, quam de mente Auctoris videatur contendi. Neque nos adeo pudori ducimus, ipſam illam admonitoriam ſchedam huc transcribere, probe memores, nos jam in præmiſſa Actis anni 1690 ad Lectorem Benevolum præfatione, *perquam officioſe rogatos Lectores omnes voluiſſe, ut ſi quæ in his Eruditorum Actis errata, ſeu in aliorum, ſeu in ſuismet libris recenſendis, admiſſa obſervaverint, de iis candide per litteras admonere nos nec vereantur nec graventer, paratiſſimos & emendare quæ peccata forſan fuerint, & clarius ediſſerere, quæ obſcurius dicta videbuntur.* Conferri cupimus, quæ in Præfatione ad Indices generales primi Actorum Eruditorum Decennii a nobis dicta fuere, neque nunc etiam, data hac occaſione, has ad Lectorem Benevolum preces dubitamus repetere. En itaque ſchedam, de qua diximus, integram!

I. Ubicumque paſſim occurrunt hæ voces, commodi deſiderium, felicitatis ſpes, virtus, præmium, *addendum continuo hoc temperamentum, commodi* quatenus proprii, *felicitatis* quatenus propriæ, *virtus* quatenus propria, *præmium* quatenus proprium. *Commodum enim &c. ſi nihil adjungas, Deum nos beantem apud theologos ſonat. Quæ voces* proprii *leguntur pag. 277, 279 l. 4 & 29. Has pag. 269 l. 19 & ultima, & p. 273 l. 6 & 13, & p. 274 l. 6 & 10 adjici oportuiſſet.*

II. Hæc a mente Autoris alieniſſima ſunt: Et tum quidem directorem recte facere, ſi animam perſuaſioni juſtæ condemnationis & reprobationis tantiſper acquieſcere patiatur, nec rationibus ad aliam ſententiam transducere laboret, donec tentatio ceſſet. *Abſit ut voluerit directorem ſinere animam perſuaſioni reprobationis ullatenus acquieſcere. propoſitionem contradictoriam eadem p. 91. & 92. expresſime aſſeruit. Igitur aſſenſus ille non ſpectat reprobationem, ſive condemnationem irrevocabilem atque æternam, ſed tantum hoc judicium, quo Deus juſtus & ſanctus omnia quæ ſanctitati ſuæ repugnant, arguit. Tum anima hæc duo ſimul præſtat. primo ſibi videtur digna, quæ a Deo æternum abjiciatur, & juſtitiæ amore rapta pro Deo contra ſeipſam ſtat.* p. 272.

 2°.

Digitized by Google

2°, etiamſi miſericordiæ ſe minime dignam exiſtimet, tamen ſibi ipſi nunquam deeſt. imo ſeipſam in Deo & propter Deum diligit; unde juſtam condemnationem ſibi impendentem deleri poſtulat.

JO. SCHILTERI JURISPRUDENTIÆ TOTIUS TAM ROMANæ quam Germanicæ privatæ legitima Elementa, duabus partibus abſoluta.

Argentorati, ſumtibus Joh. Reinholdi Dulſſeckeri, 1698, in 8. Alphab. 3. plag. 15.

QUo difficilius eſt, ob ambigua tot jurium, divini puta & humani, naturalis & poſitivi, gentium & civilis, generalis & particularis, provincialis & municipalis, ſimiliumque nomina, nec non ancipitem legum extranearum & Germanicarum, antiquarum & novarum velut luctam, in ſtudio Jurisprudentiæ privatæ Germanicæ rite progredi: eo melius non de hoc tantum, ſed ipſa etiam Republica mereri exiſtimandi ſunt, qui planum iter diſcentibus pariter ac docentibus, ſeu generalius, ſcholæ ac foro addictis præmonſtrant. Atque eo collimat præſens Illuſtris Auctoris noſtri labor, cui adeo, niſi celebratiſſimum nomen doctrinæque ſoliditas id jam præſtarent, vel ſola intentionis publico commodo deditæ probitas, apud peritos rerum æſtimatores maximum conciliatura eſſet pretium. Non eget laudabile hoc inſtitutum noſtra commendatione; ut tamen paulo explicatius illud demus, muneris ratio nunc exigit. Nimirum illud tanquam ratum firmumque primo admittendum eſt, quod in docenda diſcendaque Juriſprudentia privata, Jus Romanum, ac ſpeciatim Inſtitutiones Juſtinianeæ fundamenti loco ſupponendæ ſint. Nam licet hoc indoli juris ſubſidiarii (quale eſt Romanum) convenire non videatur, imo licet iſte docendi modus, a veteribus Juriſperitis ſecurius uſurpatus, autoritati legum Germanicarum multum fortaſſis obfuerit: attamen præſuppoſito iſti ſua conſtat ratio, ſi Juriſprudentiæ ſtatum, qui nunc eſt, recte expendas, legumque Romanarum opulentiam ac æquitatem cum rudi legum antiquarum Germanicarum ſterilitate conferas. Quia tamen Inſtitutionibus laudatis non tantum, compilatorum ſocordia, quædam juris Romani capita deſunt, ſed & illæ, utpote in alius Reipublicæ uſum concinnatæ, jure Germanico penitus carent: ideo non minus

minus ſecundo certum eſt, quod eædem variis indigeant ſupplementis, ſiquidem nominis ſui menſuram implere debeant. Hæc cum ita ſint, a ſcopo utique abludunt, qui retenta titulorum Inſtitutionalium inſufficientia, uſum fori textui ſolum ſubjiciunt, quale inſtitutum *Schneidewinus, Schultzius, Philippi*, ex ſententia Noſtri tenuerunt; quēadmodum nec ex aſſe eundem feriunt, qui ea, quæ Inſtitutionibus deſunt, omiſſo harum textu, ſupplent, quod *Strauchio Struvioque* placuerat; cum hac ratione a textu Inſtitutionum tyrones abducantur, vel minimum iis non niſi geminato labore duplicique temporis ſumtuumque impendio, eundem legere liceat. Meliori igitur conſilio Noſter eam inivit rationem, ut & textus authenticus fundamenti loco ſubſterneretur, & ea quæ deſunt, debito modo ſupplerentur. Hoc autem inſtitutum ita exſecutus eſt, ut in parte priori, velut per indicem, ſumma Jurisprudentiæ capita, juxta ſeriem titulorum Inſtitutionalium recenſeret, quæ pars etiam anno 1696 ſeorſim ſub *Epitomes Juris privati*, ſive *totius legitimæ ſcientiæ primorum elementorum* nomine excuſa eſt. In poſteriori vero, retento itidem titulorum laudatorum ordine, ſingulas juris privati materias proprio Marte ex generalibus juris naturalis & gentium principiis, jure Romano, & Teutonico contexeret, ac textum Inſtitutionum brevi paraphraſi hinc inde auctum, apta connexione, locis congruis, nec variata paragraphorum ſerie, inſereret. Uti autem quoad ipſam doctrinam nomen *Schilterianum* nihil niſi egregia promittit: ita nobis id ſolum nunc obſervasſe liceat, quod Idem jus Romanum pro *ſubſidiario* habeat, cui in dubio jus Germanicum ſemper præferendum ſit, ceu diſerte docet *p. 16.* eique doctrinæ deinceps convenienter pronunciat. Hinc cum jus Germanicum ſimplicitatis naturalis, præcipue in pactis, fuerit tenacius, igitur *ſtipulationes Romanas*, & in ſpecie *diſpoſitionem de ſtipulationis ſeu alius contractus, in tertii gratiam celebrati, invaliditate*, a Germanis non eſſe receptas contendit *p. 415. 423.* Peculiare etiam jus, ſcilicet ſtillicidii immittendi in duarum ædium interſtitium, quod jure Germanico Winckelrecht vocetur, Noſter commemorat *p. 172.* Singularis vero, ac amœniori, quam vocant, Jurisprudentiæ deditis valde notanda eſt ejus ſententia, quam circa ſenſum §. 25. *I. de action.* proponit *p. 501.* Cum enim plerique cum Cujacio textum illum in verbis finalibus, *quam* (conſtitutionem Juſtiniani) *procul dubio certum eſt ex*

lege

lege condictitia emanare, corruptum, ac ita legendum: *ex qua procul dubio certum eſt lege condictitiam* (i. e. condictionem, quæ ex lege dici ſolet) *emanare* exiſtiment: Noſter tamen, deſperantium illa eſſe remedia ratus, lectionem vulgatam defendit, ac peculiarem omnino *legem condictitiam*, ex qua conſtitutio Juſtiniani emanaverit, fuiſſe, (ſecus ac credidit Bachovius in comment. *ad d.* §. *25*. ineptum Accurſii commentum eam ſententiam dicens) illamque ad actionum, olim apud acta denunciandarum ſeu inſinuandarum, reoque per apparitores, ſolutis ſportulis, citato, poſtea publicandarum ſolennitatem pertinuiſſe, fidem his omnibus adſtruente Codice Theodoſiano de *denunciation.* arbitratur. Cum vero iſtæ denunciationum ambages poſtea ſublatæ ſint, hinc nec legem condictitiam, nec inde deductam Juſtiniani conſtitutionem, Codici repetitæ prælectionis inſertam eſſe, ulterius cenſet.

Iſtis commentationibus adjecit duos Pandectarum titulos de *Regulis juris* & *Verborum ſignificatione*, ſuccincta analyſi illuſtratos, cum & illi generalia juris principia contineant, ac adeo Inſtitutionibus optime conjungantur; nec non *methodum reſolvendi textus ac decidendi caſus propoſitos*, quæ licet mole ſua valde ſit exigua, unica ſcilicet plagula conſtans, plura tamen notatu digna, inprimis de quæſtione Domitiana, miſero illi Domitio Labeoni, qui ob quæſtionem paulo imprudentius motam, ac incivile moroſi Celſi reſponſum, communi velut nationum, queis jus Romanum innotuit, conſenſu pro ſtulto habetur, in excuſationem & defenſionem etiam profutura, continet. Quibus in gratiam tyronum ſeriem titulorum Pandectarum, cum Inſtitutionum titulis & ſupplementis collatorum, quæ inſtar manuductionis cujusdam ad opus Digeſtorum eſſe queat, ut & titulos ac paragraphos Inſtitutionales, ordine alphabetico diſpoſitos, ſubjunxit Noſter, quo ipſo eum inſigne patientis diligentiæ ſpecimen exhibuiſſe, nemo diffitebitur. Ut autem omnibus labor heic inſumtus placeat, idem non poſtulat, quin potius *per ſe licere, ut fruges inventas faſtidiens glande veſcatur*, generoſo contemtu profitetur.

JACOBI WENCKERI TRACTATUS DE PFALBURGERIS, Usburgeris & Glevenburgeris.

Ar-

Digitized by Google

Argentorati, ſumtibus Joh. Reinholdi Dulſſeckeri, 1698. in 4to. Alphab. 4. plag. 20.

QUam ante ſexennium de Pfalburgeris conſcripſerat diſſertationem inauguralem, eam ſecundis curis ex Archivo Argentinenſi ita excoluit Clariſſimus Autor, ut in juſtum hunc illa excreſceret tractatum. Dicatus is eſt antiquitatibus Germanicis, ut vel hoc ſolo nomine patriæ amantibus non poſſit non placere. Quo majori enim res Germanicæ premuntur caligine, eo melius illos, qui ex indubitatis Archivorum documentis lucem iis fœnerantur, de Germania mereri dicendum eſt. Atque iſtam peritorum cordatorumque æquam æſtimationem eo certius ac ſecurius ſibi Noſter polliceri poteſt, poſtquam Celeberrimi *Schilteri* ſuffragio fultus, in lucem prodiit. Conſtat ille tractatus tribus Disquiſitionibus,

Prima, quæ totam Diſſertationem olim habitam, hinc inde tamen auctam interpolatamque, exhibet, ac Juridico-Hiſtorica eſt, præcipue Pfalburgerorum, per conſequentiam tamen etiam Usburgerorum naturam explicat. Poſtquam ſcilicet ex rationibus politicis ac civilibus, inprimis etiam Germanicis, expediverat Noſter, in quantum quis duarum civitatum vel municipiorum ſubditus civisque aut municeps eſſe poſſit; deinde ad Pfalburgeros convertitur, eosque dicit eſſe extraneos ſeu forenſes, qui, cum ſub aliquo Imperii Statu domicilium habeant, in urbe tamen aliqua, plerumque potente, (minimum antiquis illis temporibus) jus civitatis eo fine acquirant, ut ejus auxilio ſubnixi, oneribus prioris & legitimi domini ſe ſubtrahere poſſint. Qua occaſione Usburgeros, i. e. cives extraneos, Auswärtige Bürger/ ſimul exponit, nempe eſſe forenſes, qui ſine præjudicio alterius, dum vel ſui juris ſunt, vel dominus eorum conſentit, alicubi jus civitatis acquirant. Quo loco id ſtatim annotaſſe non importunum fuerit, ſæpe Usburgerorum & Pfalburgerorum nominibus non veritatem ſed affectum dicentium fuiſſe ſignificatum. Quos enim civitas recipiens Usburgeros & cives legitimos dicebat, hos vicini Pfalburgeros eſſe in ſui præjudicium allectos, contendebant, ſtante interim nunc ab his, nunc illis partibus veritate. Quo autem præcedentia reddantur explicatiora, ſpeciatim de originatione Pfalburgerorum ſollicitus Noſter, ex pluribus, quas commemorat, ſibi eam potiſſimum

qua a *ſala*, quod priſcis inſidias vel fraudem notabat, Pſalburgeri nomen deducitur, probari ait; deinde repetita ad mentem Aureæ Bullæ eorum definitione, originem in turbida illa Henricorum tempora, quibus Pontificum Romanorum artibus omnia ſusque deque agebantur, conjicit. Nam inter alia, hoc etiam minuendæ refractariorum Epiſcoporum aliorumque Procerum potentiæ tum utile judicabant Cæſares, ſi urbibus munitis privilegia largirentur, illorum homines, immunitatis contra dominos valituræ ſpe in cives alliciendi. Præcipue autem Pfalburgerorum ſedes fuit Alemannia ſeu integra Suevia cum terris adjacentibus, quod exemplis copioſe Noſter illuſtrat; nec plebejæ tantum ſortis homines Pfalburgeratum vel Usburgeratum (affectus enim ſynonyma facit, quæ juxta rei veritatem diſcerni debent) ambiverunt, ſed aliquando etiam perſonæ illuſtres, ut Johannes Landgravius inferioris Alſatiæ, Abbatiſſa Andlavienſis, pluresque alii, in Usburgeros Argentinenſes, juramento corporaliter præſtito, recepti. Effectus Usburgeratus, imo etiam Pfalburgeratus, juxta intentionem recipientium & receptorum, erat, quod recepti pleno jure civium fruerentur, oneribusque civitatis recipientis ſubjicerentur, domino autem antiquo cornua velut obvertere, ac fere non aliud, quam quod vellent, ipſi præſtare poſſent; prout id pluribus Noſter perſequitur, hoc deinde adjiciens, quod ſtilo recentiori alicubi Pfalburgeri dicantur, qui nulli alii domino obſtricti, in aliquo municipio non jus civitatis, ſed incolatus ſolum acquiſiverunt, quique quibusdam Pactburgeri, communius autem Einwohner / Schutzverwandte audiunt, quam abuſivam adeo vocis ſignificationem, a notione Pfalburgerorum exquiſite ſuppoſita, diſtingui jubet. Licet autem Pfalburgeratus non invitis Cæſaribus invaluerit, mutata tamen temporum conſiliorumque ratione, de eodem abolendo ſæpius illi cogitarunt. Quid igitur eo nomine vel ante Auream Bullam, vel in ipſa Aurea Bulla, vel poſt eam actum ſit, quisque Conſtitutionum illarum fuerit effectus, copioſe Noſter exequitur; additis inſuper conventionibus, quas Status Imperii contra Pfalburgeratum inierunt, nec non ſpecialibus ſtatutis & pactis civitatis Argentinenſis, eundem quoque reſpicientibus. His ſubnectit, quod Pfalburgerorum ſpuria velut ſpecies fuiſſe videantur *Montmanni*, ex infima hominum propriorum fece in illorum conditionem prorepere auſi; & quod cum Pfalburgeris illi, qui

qui protectioni alterius ſe committunt, nec non Burgenſes Regis in Gallia, *Bourgeois du Roy*, qui eo prætextu inferiorum Magiſtratuum juriſdictioni ſe ſubtrahebant, aliquo modo conveniant; ac coronidis loco uſum diſquiſitionis inſtitutæ, in quæſtionibus hodienum in civitate Argentinenſi occurrentibus, oſtendit. Totum autem Pfal & Usburgeratum pluribus documentis tandem illuſtrat, quæ quidem juxta quatuor titulos diſpoſuit, ita ut ſub primo privilegia Cæſarea, Eccleſiæ & Epiſcopo Argentinenſi circa Pfalburgeros conceſſa; ſub ſecundo conventiones Epiſcopales, inter epiſcopos & civitatem Argentinenſem, de Pfal-& Usburgeris diverſo tempore initas; ſub tertio civitatis Argentinenſis de Usburgeris legislationem; denique ſub quarto, litteras reverſales Usburgerorum referret, iisdemque omnibus ſupplementa quædam adjiceret.

Diſquiſitio *ſecunda*, de Usburgeris inſcripta, ſpecialis eſt, ac hiſtoriam Usburgerorum Argentinenſium exhibet, quam ex antiquis documentis, præmiſſa vel interjecta connexionis ergo brevi narratione Germanica, Autor contexuit. Nimirum Philippus II Cæſar civitati Argentinenſi anno 1205 dedit privilegium, quosvis Alſatiæ incolas recipiendi in cives, eo effectu, ut receptis in loco domicilii nulla onera amplius imponenda ſint; quod privilegium ab aliis Cæſaribus, imo, intercedente aliquando Epiſcopo & Capitulo Argentinenſi, ab ipſo etiam Pontifice Romano, deinde confirmatum eſt. Hac ratione civium extraneorum numerus valde crevit, dum immunitatis vel validæ protectionis ſpe allecti, nobiles ignobilesque, catervatim Usburgeratum Argentinenſem ambiverunt & obtinuerunt. Licet autem Argentina eos omnes Usburgeros i. e. cives licite allectos eſſe prætenderet, vicinis tamen aliter videbatur, qui receptionem in ſui præjudicium fieri, receptoſque Pfalburgeros eſſe, ſæpe non ſine veritatis ſuffragio, cauſabantur. Hinc varia enata diſſidia. Quid igitur eo nomine a primis inde initiis, ad præſens uſque ſeculum, amice vel hoſtiliter actum ſit, eo, quem antea indicavimus, modo Noſter commemorat, pluraque eam in rem, ex doctiſſimi Dattii volumine de Pace Publica, nuper etiam a nobis in his Actis relato, depromi poſſe exiſtimat; pollicitus inſuper, Deo & Superioribus volentibus, ex Archivo Argentinenſi pleniorem de *Fœdere Rhenano* ac præſertim *Ligis Alſaticis* tractationem *p. 163*. Prolixiora illa ſunt, quam ut eorum vel in-

Digitized by Google

index a nobis heic poſſit confici, quamvis & talis labor nimis aridus lectorique parum gratus futurus ſit. Hoc generatim aſſerere poſſumus, eſſe omnia lectu digniſſima, cum anarchiam Germaniæ politicosque ſolœciſmos, iſtis ſeculis adeo ſolennes, copioſe explanent. Seorſim tamen faciemus mentionem belli, quod der Schlegel-Krieg vocabatur, ſicut belligerantes die Schlegeler vel die Geſellſchafft der Schlegeler audiebant. Ratio nominis ab inſtrumento bellico dependet, quod erat, deſcribente Trithemio, malleus de ligno duro factus, baculum habens longum, in cujus capite quatuor erant clavi ferrei, ab omni parte infixi, atque in ſummitate acuti, ſicque ordinati, ut quaqua parte vibrentur, vulnus infligant ac ferrum penetrent. Suevis vocatur Schlegel/ſed aliis Germanis, termino notiore, Morgenſtern. Quare autem inſtrumento iſti tantus fuerit habitus honor, ut inde bellum ſit cognominatum, ejus ratio a victoria, quam Ruſtici contra Nobiles, malleorum iſtorum beneficio, aliquando obtinuerunt, deſumitur, pluribus ea omnia recenſente Noſtro *p. 98. ſqq.*

Tertiæ Diſquiſitionis, quæ Glevenburgeris dicata, ac itidem ſpecialis, ad res ſcilicet Argentinenſes pertinens, eodemque, quo præcedens, modo contexta eſt, conſcribendæ occaſionem Noſtro ſuppeditaſſe videtur Illuſtris *Mauritius*, tam in præfatione, quam hic citatus. Miratur enim ille in *Diſſert. de Matricula Imper. §. 25.* quod nemo Lexicographorum vocabulum Gleſen explicet, & rei, ante duo ſecula toti Germaniæ cognitiſſimæ, amplius notitiam habeat, niſi quod unus Goldaſtus *Gleſen* Latinis *lanceas* vocari, ac quatuor vel quinque equites armatos ſignificare annotaverit, conjectura tamen ipſi (Mauritio) parum probabili viſa, rato potius, *Gleſen* notare *militem* inprimis *pedeſtrem*. Illuſtris *Eybenius*, ut hoc nobis obiter adjicere liceat, viſo illo Mauritii loco, vocem Gleſe a Gallica *Glaive* deduci, cumque hæc non tantum *gladium*, ſed & *lanceam* denotet, Goldaſti opinionem, modo is pedites, aut alios armatos, pro equitibus velit admittere, admodum inde probabilem reddi exiſtimat in *addend. ad diſquiſit. de Titul. Nobil. p. 155.* Noſter igitur tantorum virorum ſententiis lucem affuſurus, eademque opera impactam ignaviæ notam a Lexicographis ſolerter velut abſterſurus, primo ex antiquis monumentis docet, *Glev*, *Gleven* vel *Gleſen*, eſſe antiquam vocem Germanicam, notareque *haſtam*, *lanceam* vel *ſpiculum*, ac probabiliter inde deduci mediæ & infimæ

næ latinitatis vocabulum *Glavea*, quod tamen a Gallico *Glaive*, vel Anglico *Gleave* etiam derivari poſſit, imo, ut hoc inſpergam, ſatius fuerit, omnia hæc vocabula ultimato a Germanico *Gleven* repetere, etſi ita Sybonio non videbatur. Erat vero Gleven ſpecies armaturæ equeſtris, ex doctrina Noſtri, ac adeo arma illa gerentes, *Equites*, & plerumque quidem e Nobilitate lecti, qui *Gleſener*, vel etiam ſynecdochice *Gleven* (vid. *p.65.*) dicebantur, ac regulariter quatuor equis, duobus ſervis, unoque puero, juxta morem civitatis Argentinenſis, inſtructi eſſe debebant. Ex quo ſententiam Goldaſti, Mauritio haut probatam, excuſari poſſe conſultiſſimus Autor exiſtimat, licet fortaſſis non plane defendi, cum mos Argentinenſium univerſæ Germaniæ nequeat imputari, imo ipſa Argentina Gleſeneros ſuos, ad expeditionem Romanam ſaltem, memorato antea modo inſtruere fuerit ſolita, aliam armandi rationem aliis in expeditionibus ſæpe ſecuta: propriam interim ſententiam pluribus documentis lectu digniſſimis illuſtrans. Sed ut hactenus ſatis conſtet, quid *Gleven & Gleveneri* ſint, id tamen nondum liquet, quid *Glevenburgerorum* nomen ſibi velit. Neque enim hoc cum illis coincidere temere quis crediderit, cum tam cives incolas, quam Us- & Pfalburgeros, imo extraneos, certo aliquo ſtipendio conductos, Gleſenerorum munere aliquando eſſe functos ſatis certum ſit (*v. p. 65. 101.*) adeoque Gleſeneratus cum Burgeratu nihil habeat commune. Sciendum igitur, quod creſcentibus bellis inteſtinis, Us- & Pfalburgeratu vero valde ſuſpectis redditis, extranei in numerum civium, intuitu ſervitiorum militarium, tempore neceſſitatis præſtandorum, fuerint aſſumti (*v. duquiſ. 2. p. 225.*) ita quidem ut plenum jus civitatis non acquiſiverint, ſed quali quali ſaltem protectione, in ſpecie contra Judicii Rohtwilenſis jurisdictionem, nec non immunitate a vectigalibus civitatis & epiſcopi Argentinenſis, fuerint gaviſi. Hi *Glevenburgeri* iſtis temporibus vocabantur, quamvis in univerſum eorum conditio non usque adeo liquida ſit, ut rerum Argentinenſium periti, hac de re conſulti, certi quid pronunciare ſint auſi, prout eam in rem ex actis publicis amplius diſſerit Noſter *duquiſ. 3. p. 100. ſeqq.* Quod ſi itaque Us- Pfal- & Glevenburgeros inter ſe contendas, paucis ita dicendum videtur: Usburgerus generaliter acceptus, notat civem forenſem, & hactenus Pfal- & Glevenburgerum ſub ſe comprehendit; ſi vero ad allectionis modum & finem re-

reſpicias, Usburgerus ſpecialiter eſt extraneus, pleno jure, & citra alterius præjudicium, jus civitatis alicubi conſecutus, Pfalburgerus vero, qui illud plene quidem, ſed cum alterius præjudicio acquiſivit, Glevenburgerus denique, qui eodem minus plene, ac intuitu ſervitii militaris præſtandi, donatus eſt, a diverſo interim allectionis modo, nunc Us- nunc Pfalburgerus etiam dicendus.

TER TRIA: OR THE DOCTRINE OF THE THREE SACRED Perſons, FATHER, SON, & SPIRIT: Principal Graces, FAITH, HOPE, & LOVE: Main Duties, PRAYER, HEARING, and MEDITATION. Summarily digeſted for the pleaſure and profit of the pious and ingenious Reader. by FAITHFULL TEATE, Preacher of the Word at Sutbury in Suffolk.

i. e.

Dreymahl Drey/ oder die Lehre von denen drey Hochheiligen Perſonen der Gottheit/ Vater/ Sohn und Geiſt; drey vornehmſten Gnaden-Gaben/ Glauben/ Hofnung und Liebe: drey beſondern Pflichten des Menſchen/ Gebet/ Anhörung und Betrachtung Göttlichen Worts. Zu Nutz und Ergötzung des gottſeelig- und ſinnreichen Leſers kürtzlich entworfen durch Faithfull Teate/ Predigern zu Sudburg in Suffolck.

In teutſche Verſe überſetzt/ und in beyden Sprachen herausgegeben von Gottfried Wagnern.

Leipzig/ bey M. Th. Heybey, 1698. Alph. 1. plag. 8. in 8.

PRæſtantiſſimis Poetis, qui in ſacro argumento verſati res divinas verſibus expoſuerunt, palmam in Anglia dubiam facit Poematis hujus auctor: qui poſtquam Dublini in collegio Trinitatis literis operam dediſſet, ad eccleſiaſticum munus concionatoris primum in Hibernia Dublini, dein Cromvelli ætate in Anglia Sudburgum, in Comitatu Suffolcienſi, vocatus, magna in exiſtimatione fuit habitus. Inter alia ſacra ab eo edita ſcripta numeratur *The Caracter of cruelty in the worcks of iniquity*, nec non *The Cure of contention among the people of God*, quæ Londini A. 1656 prodierunt. Alius etiam pius ab eo editus liber, LXIV conciones in Canticum Salomonis comprehendens, ſub titu-

titulo *A Scripture map, of the Wilderneſs of Sin, and Way to Canaan: or the Sinners Way to the ſaints reſt*, Londini A. 1655 qui publicam lucem adſpexit, & annexum habet carmen Anglicum, *Epithalamium, or a Love-ſong of the louing Soue*, univerſam Cantici Canticorum ſummam verſibus incluſam exhibens, admodum iis, qui pietati elegantiam & cultum in dicendo junctum in pretio habent, ſe approbavit. Cum primis autem poema hoc, *Ter Tria* quod inſcripſit, in quo brevi veluti compendio univerſam theologiam, & ſumma fidei capita velut in nuce complexus eſt, apteque & ſummo cum judicio digeſſit, reliquis ejus ſcriptis palmam præripuit. Ratio inſcriptionis inde petita eſt, quod poema hoc numero myſtico, ter tribus nempe, ſeu novem capitibus incluſerit: quorum in *primo* de Deo Patre allegorice omnia ejus attributa & opera, quibus ſe rectorem hujus univerſi, patremque creatarum a ſe rerum & gubernatorem exhibuit, juxta ductum Scripturæ ſacræ exponuntur: in *ſecundo* Filii Dei æterna generatio & in tempore quæ contigit nativitas, vitæ curſus, miracula, paſſio, mors, reſurrectio, adſcenſio in cœlum, regimen ſuæ Eccleſiæ & verſus eandem amor, ex Evangeliſtarum narrationibus repetuntur, & typis e veteri Teſtamento petitis, interſperſis paſſim inſignibus meditationibus, illuſtrantur: in *tertio* Spiritus Sancti nomen, proprietates, officium & apotelesmata, ſub variis ſchematibus, ex verbo divino depromtis, apposite explicantur. De tribus ſanctæ Trinitatis perſonis poſtquam cantum abſolvit, alia trina, gratioſa nimirum dona Sancti Spiritus, fidem, ſpem & charitatem decantat, eorum originem, proprietates, effectus, idoneis ſimilitudinibus uſus, perſpicue ob oculos ponens. Tertius ternio præcipua hominis officia, nimirum orationem, verbi divini auſcultationem, & meditationem ac applicationem eorum, quæ audita vel lecta fuerunt, apte explicat. Poema hoc ex concinnis, & interdum fractis ac brevibus, ubique tamen eleganter cohærentibus compoſitum eſt verſibus, cuivis tractationi adhibito peculiari carminis genere, & venuſtis verborum luſibus, paronomaſiis, ſimilitudinibus & allegoriis, aliiſque dictionis ornamentis mirifice illuſtratum: ob hanc venuſtatem etiam & ingenioſum ſcribendi characterem ſummo in pretio habitum apud Anglos, qui ſæpius iſtud typis exſcribi curarunt, & avide emtum, ut hodie nulla in tabernis ejus extent exempla. Quocirca ejus amore, cum in Anglia degeret, accenſus ante annos aliquot

Gotho-

Gothofredus Wagnerus, nunc in civitate noſtra Senatorii ordinis decus, Poematis hujus (quod ſi quis ſatis intelligeret, eum adeptum eſſe linguæ Anglicanæ uſum, ab amicis didicerat,) in linguam Germanicam transferendi impetum cepit; & cum inſtitutum hoc bene cedere animadverteret, non deterreri ſe paſſus eſt ejus difficultate, ſed inſignem ex tractatione hac non oblectationem modo verum etiam pietatis profectum ſentiens, totum poema Anglicum, apposite & juxta auctoris mentem Germanicum reddidit: quæ convenientia utriusque patebit iis, qui linguæ Anglicæ gnari ambo inter ſe contulerint exemplaria, in editione hac juncta. In proclivi erat Interpreti, qua valet carminis dexteritate, cuivis ſectioni, ad modum auctoris Angli, peculiare carminis genus adhibere, ſed mixtum iſtud, quod madrigale vocant, maxime profluens, proſaico ſermoni proxime accedere deprehendens, perpetuo ei inhærendum ſibi duxit; hanc tamen legem ſervans, ut non ex vario genere carminis, ſed ſolum ex elegiis, iis autem modo integris, modo dimidiatis, interpretationem contexeret. Quod adeo feliciter ipſi ſucceſſit, ut non modo Angli auctoris mentem & emphaſin accurate expreſſerit, ſed rhythmos etiam tam limpidos & ſponte veluti natos produxerit, ut ſi quis loco ultimorum in verſu verborum alia ſynonyma ſubſtituat, puriſſimum ſermonem proſaicum ſit redditurus. Quocirca felicem Teatum prædicandum exiſtimamus, qui poſt tot ab obitu ſuo annos, nunc tandem interpretem carminis nactus fuerit, utriuſque idiomatis nec non cæterarum linguarum peritia ſic exercitatum, ut reconditos poematis hujus ſacri doctiq; ſenſus dextre exprimere potuerit, dubium relinquens, utrum auctor, an interpres, efficaciorem in animis lectorum relinquat ſtimulum. Cum autem Anglus in fronte libri ſui indicaverit, non piis modo, verum ſimul acri judicio præditis ſcriptum eum fuiſſe; ut profundiores ſenſus erutos cuivis patefaceret, annotationibus multis & diffuſis allaboravit Interpres: non dictionem ſeu paraphraſin ſuam, ſed in ipſo contextu extantia, vel e ſacra Scriptura petita vel difficilia alia loca, iisdem explicans & erudite illuſtrans, nec digito ſolum dicta Scripturæ indicans, ſed eadem ſubinde recitans, ut evolutionis labore lectores ſublevaret; talia quoque in obſervationibus adferens, quæ non minorem utilitatem quam voluptatem librum hunc verſantibus concilient.

Chri-

Digitized by Google

BIBLIOTHECA PATRUM APOSTOLICORUM GRÆCO-LAtina. Præmiſſa eſt Diſſertatio de Patribus Apoſtolicis, Autore THOMA ITTIGIO, S S. Theol. Licentiato, ejusdemque Profeſſore Publico, & ad D. Nicolai Archidiacono in Academia & Eccleſia Lipſienſi.

Lipſiæ, apud hæredes Lanckiſianos, 1699, 8. Alph. 2. plag. 9.

CUm in tradenda publicis lectionibus Theologia Patrum occupatus Maxime Reverendus Autor, Clementis Romani, Barnabæ & Hermæ operibus juſto ſtudio excuſſis, ad Ignatium progredi meditaretur, iis, quæ ſancto huic Patri tribuuntur, epiſtolis ut carerent Auditores, noluit committere, easdemque proin Græco-Latinas recudi fecit, ſed ita tamen, ut Ignatio Clementem atque Polycarpum comites adjunxerit. Hos ſub Patrum Apoſtolicorum nomine ſiſtendos, & ex eorum operibus Bibliothecam ſtruendam cenſuit; quam quidem adeo exiguam eſſe haud ulli mirum videri poſſe autumat, cum præter iſtos tres nemo Scriptorum Eccleſiaſticorum, qui ſua ad ætatem noſtram monumenta transmiſerunt, Patris Apoſtolici titulo dignus ſit. Barnabam enim & Hermam, utut antiquitate cum Ignatio & Polycarpo certare queant, a Spiritu tamen Apoſtolico remotiores, & idcirco in claſſem Patrum Apoſtolicis proximorum reponendos potius venire aſſerit; multoque minus Abdiam, Linum, Prochorum, Martialem Lemovicenſem, Dionyſium Areopagitam, alioſque horum ſimiles in Patrum Apoſtolicorum Bibliotheca locum aliquem ſibi vindicare poſſe pronunciat.

Clementis igitur Romani utramque ad Corinthios epiſtolam heic exhibet, ac poſteriorem quidem priori conjungendam duxit, non quod pari cum ea paſſu ambulet, ſed quod in codice Alexandrino & in omnibus editionibus priorem comitari ſoleat. Primæ verſionem Junianam per Joannem Fell recenſitam, & ſecundæ Wendelinianam e latere appoſuit, Colomeſii de cætero editionem ſecutus, addito etiam notarum ejus ſpicilegio; etſi in iſtis non omnia calculo ſuo approbet. Neque enim cum Colomeſio Clementem hallucinatum exiſtimat, cum verba Jobi a Redemtore ſuo vivente vitam ſperantis, de reſurrectione interpretatus eſt; neq; neceſſarium arbitratur, ut, quod ille ſuaſit, ultimos verſiculos capitis primi Paulinæ ad Romanos epi-

Digitized by Google

ſtolæ ex Clemente corrigamus. Cæterum ne quid deeſſet, breve etiam fragmentum epiſtolæ Clementis ſecundæ ex optimis parallelis MSS. Jo. Damaſceni, interprete J. B. Cotelerio, ſub calcem iſtius cum Lectoribus communicat, hac etiam in parte Colomeſium ſecutus.

Ignatianas dehinc epiſtolas in genuinas, interpolatas & ſpurias diſpeſcit. Sicut autem genuinarum ſeptem numerat, ita ſex priores e Cotelerii, aſt ſeptimam e Ruinarti interpretatione, Latine eas legere volentibus ſubminiſtrat; neque tamen earundem Ignatii epiſtolarum Latinam verſionem veterem, e duobus manuſcriptis in Anglia repertis a Jacobo Uſſerio, Archi-Epiſcopo Armachano, Oxoniæ A. 1642 primum editam, ſeorſim addere pigratus eſt. Interpolatas, quarum æque ſeptem conſtituit, cum verſione vulgata dedit. Has ſequuntur ſpuriæ, quotquot ſive Græce, ſive Latine tantum, ſub Ignatii nomine circumferuntur, illis etiam additis, quæ ad Ignatium ſcriptæ finguntur.

Sequitur tandem Polycarpus Smyrnenſis Eccleſiæ Antiſtes & Martyr, cujus ad Philippenſes epiſtolam Græce & Latine, ſed quinque fragmenta eidem adſcripta Latine tantum e Victoris, Epiſcopi Capuani, Catena in quatuor Evangeliſtas transſumpta videas. Sed & Ignatii non minus ac Polycarpi Martyrium epiſtolis cujuſque ſubjicitur, & iſtius quidem Græce & Latine ex Theoderici Ruinarti editione, hujus vero itidem Græce & Latine cum ex verſione a Jo. Baptiſta Cotelerio adornata, tum ex antiqua metaphraſi ab Uſſerio primum integre in lucem edita, perluſtrandum conceditur. Utrumque locum ſuum ideo in Bibliotheca iſthac invenit, quod a coævis ſcriptoribus conſignatum fuit; qua laude cum deſtituatur Martyrium Clementis Romani a Cotelerio Græce & Latine vulgatum, omittere iſtud, quam recentioris Scriptoris narrationem, a ſuſpicione falſi nequaquam liberam, his κειμηλίοις inſerere Editor Reverendus maluit.

Nondum vero eſt, ut a Bibliotheca iſthac recedamus, cum monumentis hactenus enumeratis prolixam admodum, ſed & erudiſſimam Diſſertationem ſuam is præmiſerit, inque ea de Patribus Apoſtolicis ſeu Scriptoribus Eccleſiaſticis, qui Apoſtolorum comites & diſcipuli perhibentur, doctiſſime fuerit commentatus.

Primum enim obiter de ſacris Novi Teſtamenti ſcriptis nonnulla diſſerit. Progreſſus inde ad varia Apoſtolorum pſeudepigrapha

Digitized by Google

pha,iis, de quibus in ſua Diſſertationum heptade a nobis A.1696,p.105.
ſeq. itidem recenſita fuſe dixerit, addi vult tertiam Pauli ad Corinthios 9.
epiſtolam, aliamque Petri, quæ ſeptingentis fere poſt ejus obitum an- 10. 11.
nis ad Pipinum, Carolum & Carolomannum ſcripta perhibeatur. De
Thomæ etiam Evangelio, tributiſque eidem Actis paralipomena quæ-
dam nectit, & poſtmodum non Apoſtolis ſolum, ſed viris quoque A-
poſtolicis monumenta varia ſuppoſita fuiſſe, manifeſtum reddit.

A Joſephi enim Arimathæi, quæ vulgo ferantur, Epiſtolis ad 13. 14.
Britannorum Eccleſias exorſus, earum æque ac traditionis de Joſephi
ad Britannos adventu autoritatem labefactat. Neque ejus in Jeſu ho-
norifice tumulando ſocii Nicodemi Evangelium ullius eſſe ponderis 15. 16.
admittit. Lazarum, cui ſcripta quædam apud Verderium tribuun- 17.
tur, cum Maria, Martha, Marcella, ſociiſque aliis navi ſine remis im-
poſitum in Galliam appuliſſe, monachorum figmentum ſalutat. Quem-
admodum factam a Marco Eccleſiæ Alexandrinæ fundationem val- 18. 19. 20.
de ait eſſe dubiam: ita veterum nonnullos, quod a Philone ſub The-
rapeutarum nomine Chriſtiani Eccleſiæ Alexandrinæ a Marco inſti-
tutæ laudentur, exiſtimare equidem admittit, Pontificios tamen ſen-
tentiam iſtam pro antiquitate ſtatus Monaſtici aliquid facere ſibi per-
ſuadentes redarguit; ac præterea Liturgiam, quæ nunc ſub Marci
nomine extet, nec ab Evangeliſta hoc profectam, nec ejus ævo in Ec-
cleſia Alexandrina uſurpatam fuiſſe oſtendit. Quod Evangeliſta Mar- 21.
cus idem ſit cum Johanne Marco, cujus in Actis mentio occurrit, cer-
tis probari argumentis poſſe inficiatur, prout & tributam Johanni
Marco Paſſionem Barnabæ explodit, ſimilem in modum circa Procho- 22.
ri de Johanne Theologo hiſtoriam ſe gerens. Mox ad Lini, qui Pe-
tri in Epiſcopatu Romano ſucceſſor vulgo credatur, libros de paſſio- 23.
ne Petri & Pauli pergens, eos non minus ſpurios eſſe docet, quam tri-
butum ei ab Orderico Vitali tractatum de conflictu Simonis Petri & 24.
Simonis Magi, qui alias ſub Marcelli nomine prodierit. Epiſtolam
de paſſione & martyrio Andreæ Apoſtoli, quam Presbyteri & Diaconi 25.
Achaiæ ſcripſerint, a Baronio damnari nonnullos obſervaſſe notat; ſed
iſtis Baronium, etſi Acta Andreæ, quorum apud Epiphanium & alios
veteres mentio occurrat, reprobaverit, honeſtius tamen de Epiſtola
Presbyterorum Achaiæ ſenſiſſe regerit; quanquam & hanc νοθείας in- 27.
ſimulandam venire nullus abnuat, argumentis quæ pro illa epiſtola E-

 piſco-

piſcopus Tullenſis prolixe attulit, breviter confutatis. Conceptum
ob Abdiæ Babylonii libros in quodam Carinthiæ monaſterio inventos
a Wolfgango Lazio gaudium, impenſumque ab eo & pluribus aliis in
iſtorum editionem ſtudium,tantum non pro fruſtraneo venditat,cum
Abdias hic in nugivendulorum claſſem haud præter culpam ſuam re-
28. ponatur. Martialis Lemovicenſis epiſtolas Helmſtadii, cum Genna-
diano de Scriptoribus Eccleſiaſticis tractatu, ab Elmenhorſtio editas
fuiſſe dum Labbeus aſſeruerit, memoria eum lapſum eſſe innuit. Pari-
li modo falſum eſſe Miræum, quando eas Græce a Morello editas do-
cuerit; non Græce enim,ſed Latine hunc Martialem ſcripſiſſe affirmat,
unde inter Græcos Scriptores eundem perperam abs ſe relatum Voſ-
ſius palam agnoverit. Tacemus, quæ de hoc Martiali proferuntur
29. alia,& ad Cæcilium cum Maxime Reverendo Autore nos conferimus.
Repudiat is præcipue Bivarii narrationem de Cæcilii hujus commen-
tariis in Apocalypſin Johannis Hiſpanica lingua ſcriptis,& labente ſu-
periori ſeculo in turri inhabitabili Turpiana repertis; quæ miraculoſa
profecto eſſe commentaria oporteat, dum in Johannis Apocalypſin
ſcripta ſint, antequam hæc ab ipſo autore conſignaretur, quæque Hi-
ſpanice elaboraverit Cæcilius multis ante ſeculis, quam lingua Hi-
ſpanica hodierna uſpiam in orbe ſonare inciperet. Qualis vero Ur-
bani VIII Pontificis ſententia de iisdem fuerit, patere ait ex Inquiſiti-
onis Romanæ Decreto, quod Urbano præſente latum ejuſque autori-
tate firmatum, a Fabio autem Chiſio, Epiſcopo Neritonenſi,ac poſtea
ſub nomine Alexandri VII ſupremo Pontifice A. 1641 Coloniæ publi-
catum ſit, prout & Bollandus Sanctorum Actis iſtud inſeruerit: unde
idem ad verbum deſcriptum affert, & declaratam in eodem ab Urba-
no adverſus iſta antiquitatis Apoſtolicæ fragmenta ab Hiſpanis jacta-
ta ſeveritatem ſuperaſſe adhuc Innocentium XI commemorat, quip-
pe qui ſcripta illa non amplius ſuſpenderit, ſed abſolute penitus dam-
30. narit.Circa Jaſonis & Papiſci Dialogum ſeu Altercationem,Celſi & O-
rigenis judicium allegat, deque iſthoc ſcripto, cum jampridem inter-
ierit, certa ſatis tradi haud poſſe contendit. Rigaltium enim patrum
noſtrorum ætate iſtud adhuc extitiſſe affirmantem,& ad Nicolai Fabri
autoritatem provocantem, Hieronymi verba cum Fabri effato con-
31. fundere,cuivis manifeſtum fore promittit, qui Hieronymi in epiſto-
lam Pauli ad Galatas commentarium legere voluerit, Evodii tra-
ctatum

Digitized by Google

ſtatum Lucis titulo inſignitum, quem in Hiſtoria ſua Eccleſiaſtica Ni- 31.
cephorus citet, tenebris omnino dignum judicat. Quod Zenas Νο- 32.
μικὸς a Paulo Tit. III, 13 nominatus Acta Titi unquam deſcripſerit,
Bivarium gratis aſſeverare monet, & ea, quæ Petrus de Natalibus de
Plinii Secundi Junioris converſione ad fidem Chriſtianam Titi operâ
conſummata tradat, ex genuinis Zenæ Actis depromta eſſe pernegat.
Ut Anacleti Epiſcopatum Romanum magnis laborare monſtrat diffi-
cultatibus: ita ejus, quæ circumferantur, epiſtolas, non minus ac re-
liquas veterum Pontificum a Clemente ad Siricium uſque, ſpurias & ab 34.
Iſidoro Mercatore primum confictas appellat, & Blondelli circa con-
troverſiam hanc ſolertiam prolixe laudat, noviſſimo etiam Epiſtola-
rum illarum Decretalium Patrono uberius reſpondet. De Hierotheo,
qui Pauli diſcipulus & Dionyſii Areopagitæ præceptor fingatur, paulo 38.
plura diſſerit; de Viſbio autem, Dionyſii Areopagitæ diſcipulo, ut mul-
ta commentetur, operæ pretium haud exiſtimat. Potius ad ipſum 39.
Dionyſium Areopagitam accedit, & varias de ejus Pariſienſi Epiſco-
patu, martyrio & corpore controverſias recenſet, plurimaque inſu-
per de ſcriptis Dionyſii hujus nomen præ ſe ferentibus colligit. Poſt
Papiam ſalutat, & num Patribus ille Apoſtolicis annumerari debeat,
incertum dicit. Neque firmis etiam rationibus probari poſſe cenſet,
quod hic Papias Pergamenſis Eccleſiæ Angelus Apocalypticus ſtatuen-
dus ſit, quæ ſententia Antiocho quidem Brondo arriſerit. Iſtud
contra pro certiſſimo agnoſcit, quod exilis fuerit judicii Papias, &
dum varias traditiones nimia captarit curioſitate, ſæpius ſibi ab aliis
imponi paſſus fuerit. Quadrati Apologiam pro Chriſtianis ineunte 51.
ſeculo ſeptimo adhuc ſuperfuiſſe, ſed hodienum nonniſi quoddam e-
jus fragmentum, ab Euſebio ſervatum, reperiri affirmat. In hoc cum
quidam mirabiliter a Chriſto ſanati, aut ad vitam revocati, Quadrato
vivente adhuc ſuperſtites egiſſe perhibeantur, nonneminem de illis i-
ſtud intelligere obſervat, qui ſimul cum Chriſto reſurgente e ſepul-
chris prodierint, contra quem tamen Quadratum ad illos potius, quos
Chriſtus inter homines obambulans a morte ſuſcitarit, reſpexiſſe ſta-
tuit; cumque eidem Theologo improbabile appareat, quod Qua-
dratus homines tales viderit, quos integro ſic poſt reſuſcitationem
ſuam ſeculo ſuperfuiſſe oporteret, reſpondet, illos a Quadrato non
eo amplius tempore, quo apologiam ſuam Hadriano obtulerit, ſed

Digitized by Google

cum adhuc juvenis & Apoſtolorum diſcipulus extaret, fuiſſe conſpectos.

Cæterum ut enumeratorum hactenus Scriptorum nullam in ſuo Patrum Apoſtolicorum Syntagmate rationem habuiſſe Cotelerium deprehendit, quandoquidem ſcripta ipſis attributa vel ſuppoſita ſint, vel deperdita: ita nunc de iis diſpicit, quorum opera in laudato Syntagmate colligenda Cotelerius exiſtimavit. Ac principe ibi loco
52. cum ſiſtatur Barnabas, alia ſcripta ipſi attributa dudum intercidiſſe, Epiſtolam autem, quæ Barnabæ nomen oſtentet, ſpuriis procul dubio annumerandam ſtatuit, de variis tamen ejus editionibus operoſe diſſerens. Eandem quoque induſtriam circa Hermæ opus ſub Paſtoris no-
55. mine allegari ſolitum Lectori erudito approbat, deque autore ipſo varias variorum ſententias more ſuo docte atque accurate diſcernit, quidq; de ejus autoritate Pontificii non minus atque Reformati & Noſtrates judicent, manifeſtum reddit.

Tandem vero ad iſtos paulo diligentius delineandos ſe accingit, quorum aurea & ævum illud, quo Chriſti ſanguis adhuc circa Chriſtianorum præcordia caluit, ſpirantia monumenta volumen præ-
66. ſens complectitur. Primus horum Romanus ille *CLEMENS* eſt, de cujus perſona, officio, martyrioque ubi nonnihil præmiſit, multos impoſtores perſonam ejus induiſſe, ac pleraque, quæ nomen iſthoc mentiantur, ſcripta eidem ſuppoſuiſſe queritur, & ſigillatim id de Ca-
69. nonibus deque Conſtitutionibus Apoſtolicis, de Recognitionum item libris, &, quæ ejusdem furfuris ſint, Clementinis evictum dat. Nec reticet epitomen geſtorum Petri, ſeu Clementis Romani de actibus, peregrinationibus & prædicationibus Petri narrationem, & epiſtolam ad Jacobum Hieroſolymorum Epiſcopum ſcriptam. Et epitomen certe iſtam a nemine doctiorum facile pro legitima habitum iri, Barthio adſtipulatus confidit; epiſtolam vero ad Jacobum ſpuriam eſſe vel ipſam inſcriptionem indicare ait, cum Jacobus Hieroſolymorum Epiſcopus eo tempore in vivis amplius haud fuerit, quo Clemens Romanum Epiſcopatum tenuerit. Nec majoris eſſe fidei docet quinque Clementis epiſtolas decretales, & Liturgiam conſtitutionibus Apoſtolicis in-
74. ſertam. Perperam quoque Clementi Canonicam ad Hebræos Epiſtolam tribui probat, nihilque iſto pacto Scriptori huic relinqui infert, præter duas ad Corinthios epiſtolas e codice Alexandrino A. C. 1633 in

in apricum prima vice productas, de quarum diverſis editionibus mox
ſecutis aliiſque ad eas attinentibus ex inſtituto agit, & poſt aſſertam
per aliquot pagellas prioris adverſus diſſentientes γνησιότητα, poſte-
rioris fragmentum longe minoris, ſi cum iſta comparetur, pretii eſſe
lubens confitetur. Secundus Patrum horum Apoſtolicorum eſt *I-* 83.
GNATIUS, θεοφόρου cognomento gaudens, cujus occaſione traditio-
nem de iſto Chriſti manibus aliquando excepto & geſtato examinat,
nominiſque illius optimum interpretem Ignatium ipſum facit, dum
θεοφόρον eſſe omnem, qui Chriſtum habeat in pectore, non citra rati-
onem autumet. Non parum quoque fragilem reputat aſſertionem
illam, quæ, quod Ignatius Chriſtum a mortuis reſuſcitatum ſuis uſur-
parit oculis, contendat. Circa ſcripta, quæ huic Patri in Catalogo
ſuo librorum Chaldæorum Hebed Jeſu vindicet, diu haud ſubſiſtit,
ſed prolixiorem de ejus epiſtolis diſcurſum inſtituit, inque hoc earun- 84.
dem in genuinas (quamvis nec has ab omni corruptione liberas pro-
nunciare audeat,) interpolatas & ſpurias diſtributionem tuetur, no-
titiamque editionum earundem inſinuat. Ex eo, quod in Actis mar-
tyrii Ignatiani genuinis referatur, eum Antiochiæ ad beſtias a Trajano
damnatum, Romamque abductum inibi a beſtiis præter oſſa quædam
ſolidiora devoratum fuiſſe, affatim patere concludit, falſum eſſe,
quod carnifices in diſſecto ejus corde nomen Jeſu aureis inſcriptum li-
teris invenerint. *POLYCARPUS* denique ultimum heic locum im- 89.
petrat, de quo, an in prima ſua ætate Gentiliſmi aſſeclam ſe præbuerit,
diſquirit, & Pearſonium negativam tueri ſententiam docet. Cur
tamen ad contrarium Uſſerii argumentum, ex ipſa Polycarpi ad Phi-
lippenſes epiſtola depromtum nihil ille reſponderit, miratur. Non
omittit etiam Stephani le Moyne circa martyrium Polycarpi ſuſpicio-
nes, & diſcrepantes circa annum mortis ejus eruditorum calculos, ac
inſtruendo operum illius deperditorum atque ſpuriorum indicio poſt-
eaquam ſatis diu detentus fuit, de ejus ad Philippenſes epiſtola genu- 92.
ina decernit, quod poſt Ignatii mortem ſcripta ea ſit. Utut interea haud
pauci vel poſteriorem hujus epiſtolæ partem, vel integram quoq; Po-
lycarpo ſuppoſitam cauſentur, nimis tamen infirmis eos rationibus
niti, extra omne dubium collocari debere adſtruit.

Inſti-

INSTITUTIONES BIBLICÆ, SIVE SCRIPTURÆ S. PROLEgomena, una cum ſelectis Annotationibus in Pentateuchum. Autore J. BAPT. DU HAMEL, Presbytero & Exprofeſſore Regio.

Pariſiis apud Steph. Michallet, 1698, in 12. plag. 20.

QUi vel ob conciliatas diverſorum Philoſophorum ſententias inter doctos dudum inclaruit, doctiſſimus ipſe *Du Hamel*, nunc vergente in ſenium ætate, ſacras Annotationes in Divinarum Scripturarum libros e SS. Patribus aliiſque noſtræ ætatis Scriptoribus eximiis quam breviſſime excerpendas parat, quarum illa pars, quæ in Pentateuchum eſt, primo loco prodiit.

Ut vero ad Scripturarum ac iſtarum ſimul annotationum ſuarum intellectum facilior ſterneretur via, Inſtitutiones quasdam, ex multis & magnis voluminibus, quæ hac de re in lucem prodiere, ſelectas præmiſit, breviterque percenſuit. Eas quatuor diſſertationibus complexus eſt. In quarum prima de Scriptura in ſe ſpectatæ, ejusdemque autoritate, integritate, inſpiratione agit: in ſecunda de textus Hebraici antiquitate & autoritate, de verſionibus cum Græcis ac potiſſimum LXX Seniorum, tum Latinis ac de Vulgata imprimis diſſerit. Tertia diſſertatio, quæ ad multiplicem Scripturæ ſenſum & varias illius expoſitiones ſpectant, continet; ac in quarta denique e Chronologia & Geographia S. quæ ad intelligentiam Scripturæ faciunt, adducuntur.

LIBRI NOVI.

Franciſci Mauroceni Peloponneſiaci Venetiarum Principis Geſta. Scriptore Joanne Gratiano Bergomenſi, D. Patavii ex typographia Seminarii, 1698. in 4.

Vita di Don Pietro Giron Duca d' Oſſuna, Vicere di Napoli, ſcritta da Gregorio Leti. Amſterdamo appreſſo Georgio Gallet, 1699, 12.

Jo. Jenſii Lectiones Lucianeæ. Accedit ad V. Cl. Jo. Georgium Grævium ſuper aliquot Diodori Siculi locis Epiſtola. Hagæ Com. apud M. Uitwerf, 1699. 8.

Les Memoires d'Edmond Ludlow. A Amſterdam, chez Paul Marret, 1699, 12.

* * * * * * * * *

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM

Publicata Lipſiæ

Calendis Februarii, Anno M DC XCIX.

THE ANATOMY OF HUMANE BODIES.

i. e.

ANATOMIA CORPORIS HUMANI, FIGURIS AD VIVUM delineatis æque illuſtrata atque amplis earundem Explicationibus, Obſervationes novas, cum Anatomicas, tum Chirurgicas comprehendentibus &c. Autore GULIELMO COWPER, Chirurgo.

Londini, apud S. Smith & B. Walford, 1698. in Fol. chartæ aug. Conſtat plag. 63. & figurarum tabulis 116.

INtegra Corporis humani Anatome, uti omnium elegantiſſima, ita & accuratiſſima, ab *Experientiſſimo* hic ſiſtitur *Autore*, qui ex edita jam, & in *Act. Supplement. Tom. 2. p. 506.* a nobis recenſita *Myotomia reformata*, magnum Anatomicos inter obtinuit nomen, cujuſque effigies in frontiſpicio cum alia figura Anatomiæ etiam *Bidloi* præpoſita cernitur. Quamvis enim nitidiſſimarum figurarum *tabulæ centum & quinque* vix abludant ab iis, quibus *Clariſſ. Bidloo* Anatomiam ſuam, in *Actis* pariter a nobis *A. 1685. p. 295.* commemoratam, exornavit: quoniam tamen nova primum ad Anatomiam Introductio, hinc novarum Annotationum & Obſervationum ingens numerus, fruſtra quæ in laudato *Bidloi* volumine quærantur, plures denique figuræ novæ *novem tabulis* comprehenſæ, una cum indice, editioni noſtræ acceſſerunt, hæſitare merito quis poterit, num Anatomia præſens pro nova prorſus, an pro *Bidloi*, auctiore tamen

Digitized by Google

longe & correctiore, debeat haberi. Nempe poſtquam in præfixa *Introductione* ſolennes œconomiæ animalis functiones, cum naturales, tum animales, e principiis mechanicis ſtrictim deductæ fuerunt, ante omnia quæ ſymmetria partibus externis in fœtu utero etiamnum incluſo, infante ac adulto, non minus ac in mare & fœmina intercedat, quæque habitudo muſculorum & aliarum partium in motibus diverſis occurrat, in prioribus trium tabularum explanationibus declaratur. Tum in reliquis ad Appendicem usque tabulis harumque explicationibus, non ſolum aliquot centum loca literis convenientibus antea omiſſis rite notantur & enodantur; ſed & obſervationes Anatomiæ, Chirurgiæ & Pathologiæ illuſtrandæ cauſa ſpiſſe adjiciuntur, quarũ potiores ſicuti promiſcue ab *Autore* proponuntur, ita ſi promiſcue quoque a nobis nunc indigitentur, haud ingratum Lectori fore ſperamus. ad Tab. 4. Cuticula v. g. in aqua macerata, pro diverſa cutis craſſitie modo in duas, modo in tres vel quatuor dirimi valet lamellas, ſub microſcopii examen ſingularem ſquamularum contextum exhibentes. Tab. 5. Cum pericranium æque ac communis muſculorum tunica e pluribus laminis coaleſcat, perioſtium cranii, ſub muſculo etiam temporali locatum, inferior ſive interna pericranii, temporali muſculo ſuperincumbentis, reputatur lamina. Aneuryſma in arteria frontali riſus ſubitanei & vehementioris occaſione enatum, feliciter demum curatum fuit, ubi os frontis, per quod arteria dicta Tab. 8. progreditur, cauterio actuali eſſet inuſtum. Qui cerebro & pia meninge vulneratis, ſæpe in meninge dura & cranio propullulat fungus, Tab. 10. abſque hæmorrhagiæ metu exſcindendus præcipitur. Ex ſtructura nervorum accuratius trutinata ipſorum ſpirituum animalium exiſtentia in dubium vocatur, quia hi liberum per nervos tranſitum vix inveniant, dum nervi neutiquam tubuli exiſtunt per omnem longitudinem cavi, ſed poroſitas ipſorum cellulis, a vaſculis ſanguiferis oriundis & globulos repræſentantibus, habetur interſtincta, itemque nervi in exortu perquam anguſtati hinc inde in progreſſu circa ganglia multum dilatantur. Ipſi propterea globuli nervos interius conſtituentes ac ſibi invicem contigui, pro medio agnoſcuntur, quod impreſſionem ab objecto in ſenſorio externo factam ad ſenſorium commune deferat. Pingues glandulæ mucilaginoſæ intra vertebrarum ſpecum pro humectandis membranis medullæ ſpinalis liquorem ſeparare

Digitized by Google

rare dicuntur, interdum adeo copioſum, ut effluat, quando vertebræ ob medullam luſtrandam rumpuntur. In cura fiſtulæ lachrymalis, ubi tumor ſecundum ductum fibrarum orbicularis palpebrarum muſculi primum inciſus, mox ſcalpello profunde ſatis uſque ad os unguis ſive lachrymale adacto, arteria & vena canalem una lachrymalem pertranſeuntes cum in finem reſectæ, ne a ſanguinis effluxu cauterium obtundatur, ipſum denique os lachrymale acuto cauterio actuali, cannula ſua munito, pro via lachrymis ad nares paranda, pertuſum fuerunt, vulnus externum ad oſſis uſque exfoliationem haud apertum ſervandum jubetur, ſed calloſitate intra triduum vel quatriduum remota, & materia evacuata, ſtatim turundæ imminuendæ vulnuſq; carne replendum ac cicatrice occludendum; quod foramen alias oſſi lachrymali inuſtum promte denuo obturetur, ipſaque operatio repeti debeat, ramenta vero poſt cauterium ab oſſe dicto per exfoliationem ſecedentia commode per nares ipſas queant eliminari. Pro cataracta deponenda non tam acus anguloſa, veluti vaſcula choroideæ tunicæ latius lædens, ac ſanguinem eandē inter & ſcleroticam tunicam perniciose effundens, quam rotunda in tunicam oculi adnatam ad majorem a pupilla diſtantiam, quam plerumque ſolet, ſuadetur adigi. Si tumor in maxilla inferiori ad anteriorem muſculi maſſeteris partem incidi debeat, quoniam ratio habenda arteriæ a cervicali aſcendentis & juxta inſertionem maſſeteris ſupra maxillam inferiorem antrorſum progredientis, ne incaute hac reſecta periculoſa hæmorrhagia concitetur, ideo ad Autoris exemplum cutim ſemper duobus in locis, utrimque videlicet juxta arteriam, cauterio aliave ratione prius perforare, & arteriam filo interceptam ad triduum vel quatriduum ſenſim ſtrictius conſtringere præſtat, quam tuto eandem dividere. In corpore morbido diſſecto uti dextra thoracis regio multa repleta fuit aqua, ita & pulmo ejuſdem lateris aquæ impoſitus fundum hujus petiit. Ex eo, quod cera in receptaculum lumbare injecta lymphatica etiam vaſa thymi aliarumque partium in ductum thoracicum ſuperius deſinentia diſtendat, thymum ipſum cum glandulis thyroidæis in fœtu diverticuli loco inſervire ſuperabundanti chylo, atque exin lacte turgere colligitur. Quæ venæ arteriæ bronchiali ſæpe reſpondent, in ramos ſubclavios terminari, vaſcula vero membranæ pulmonum ſanguinea, ab arteriis & venis pulmonalibus, itemque bronchialibus oriunda,

Tab. 11.

Tab. 14.

Tab. 21.

Tab. 24.

da, frequenter cum vaſis intercoſtalibus pleuræ combinari anſamq; Tab. 34. pulmonum cohærentiæ cum pleura præbere aſſeruntur. In juvencula loco omenti non niſi acervus parvarum glandularũ adfuit ſteatomatoſa ſive pingui materia turgidarum, quales & externam ventriculi, inteſtinorum ac peritonæi membranam hinc inde occuparunt. Neque tantillum pinguedinis in univerſo corpore perquam macilento comparuit, quod in abdomine duæ cumprimis meſenterii glandulæ inſigniter tumefactæ receptaculum chyli comprimendo omnem hujus ad ſanguinem diſtributionem remoratæ fuerint. Inteſtinorum autem, quæ a pyloro ad anum uſque propter impeditum forſan motum periſtalticum infarcta fæcibus ac multis in locis inflammata, ipſa tenuia adeo arcte invicem coaluerunt, ut cerebrum quaſi pia meninge tectum repræſentarint. Qua occaſione mucus a peritonæo ſecerni reputatur, qui ſicuti cum exhalationibus omenti pinguibus linimentũ aliquod conſtituat, externæ inteſtinorum ſuperficiei lubricandæ eoque ipſo motui horum periſtaltico facilitando inſerviens, ita ſi vel deficiat, partes inter ſe coaleſcere, vel ſeroſior etiam excernatur, hydro- Tab. 35. pem enaſci. Ventriculi duo enarrantur vulnera, alterum hypochondrio dextro, ſiniſtro alterum gladio inflictum: prius, mox enormi ſanguinis vomitu atq; ſyncope ſtipatum, haud lethale; lethale autem poſterius, in quo multus ſanguis cum copioſis ventriculi contentis in ab- Tab. 36. dominis cavitatem fuit effuſus. Lieni humano (qui ut diverticulum in Introductione conſideratur, quo ſanguis ſero impragnatus ſecedat per venas ſplenicas in vena portæ denuo ſanguini, a ventriculo, inteſtinis, pancreate &c. remeanti craſſiori, motus hujus circulatorii per hepar neceſſario promovendi gratia, affundendus) copioſiores, minores tamen, vindicantur cellulæ, intra venarum & arteriarum extremitates hiantes, ſine negotio impulſione vel flatus in venam, vel aquæ in arteriam, ſalva tantummodo membrana externa, demonſtrandæ. Tab. 38. In humano hepate, folliculo fellis evacuato & ductu cyſtico ad aliquam ab iſtius cervice diſtantiam ligato, flatus copioſe in porum hepaticum intruſi nequicquam ad folliculum penetrat; nec mer- Tab. 39. curius ad hunc in quadrupedibus eadem ratione propelli valet. Vaſis lacteis primi generis duplex adſcribitur exortus, alter ab extremitatibus arteriarum per mercurii in haſce injectionem detegendus, & alter ab oſculis in cavum inteſtinorum hiantibus, quemadmodum ligamenti

mentis coli fibræ carneæ, fæcum excretionem promoventes, adſignan-
tur. In procidentia ani internam potiſſimum inteſtini recti tunicam re-
laxari exemplo Viri nobilis comprobatur, qui hæmorrhoidibus & ani
procidentia diu quidẽ vexatus & aliquando a ſubitaneo exceſſu ipſius
ani prolapſi & inflammati ſphacelum perpeſſus, perfectam nihilomi-
nus ſanitatem ita recuperavit, ut poſtea nec hæmorrhoidibus, nec pro- Tab 3.
cidentiæ ani amplius eſſet obnoxius. In honoratiori Viro, qui vigin-
ti ante obitum annos urinam fæculentam excreverat, ren ſiniſter ma-
jor deprehenſus fuit & laxiori textura præditus, flatuſque in ureterem
immiſſus mox ad venam pervenit. Vaſcula ſanguifera in teſticulis Tab. 46.
glandulas conſtituentia longe minora quam in glandulis aliis ex eo
monſtrantur, quod mercurius in arteriam ſpermaticam injectus neu-
tiquam per venam redeat, ſed extremitatibus perruptis intra tunicam
potius albugineam colligatur, neque lymphatica vaſa a flatu in arteri-
am ſpermaticam impulſo intumeſcant. In pudendo muliebri præter Tab. 51.
glandulas meatui urinario adſitas inſignes duæ inferius prope anum
notantur, quarum canaliculi ad radices caruncularum myrtiformium
pateant. Vaſorum uteri cum vaſis uterinæ placentæ communicatio Tab. 54.
injectione mercurii evincitur, dum hic in arteriam matris hypogaſtri-
cam intruſus per venam umbilicalem placentæ remeat, in arteriã au-
tem placentæ injectus per venam hypogaſtricam matris regurgitat.
Fundus autem uteri ſi poſt partum vel abortum tumidus perſiſtat, oc-
caſionem hæmorrhagiæ ſæpe lethali præbere ratione orificiorum pa-
tulorum merito aſſeritur. Licet amnios tunica videatur transpa- Tab. 59.
rens, vaſcula tamen ſanguinea a vaſis umbilicalis chordæ oriunda de-
tegi queunt copioſa arteriæque venis continuæ, ſi mercurio in arterias
& venas injecto microſcopium adhibeatur. Notabile ulcus paulo Tab. 72.
ſupra trochanterem majorem fiſtuloſum, quam ſæpius antea reſpuit
medelam, ſatis prompte admiſit, cum ſubſtantia cartilaginis inſtar du-
ra fundum ſinus aperti occupans, utpote muſculo glutæo medio in-
ſtrata & eſcharoticis minime cedens, ab Autore eſſet exciſa. Ductus Tab. 79.
excretorii mucilaginoſarum genu glandularum, in ſitu oſtenſarum,
humorem contentum non æque per orificia patula ac in glandulis v. g.
faucium evacuant, ſed in lacinias potius ſive fimbrias ultra ſuperfici-
em glandularum protenduntur, intra ſinum articulationis flaccide
propendentes, quo oſculorum non minus obſtructio & mucilaginis

 regur-

Digitized by Google

regurgitatio, quam nimia humoris mucilaginoſi excretio arceantur.
Tab. 9'. In non nemine, qui a primis annis vehementi cephalalgiæ obnoxius ex apoplexia demum obiit, veſtigia vaſorum calvariæ impreſſa perquam notabilia & quaſi pellucida apparuerunt, ob vaſa duræ meningis calami craſſitiem æquantia.
Tab. 92. Membranula dentis radicem intra alveolum externe inveſtiens haud difficulter reperitur, ubi e vivo vel recens
Tab. 93. mortuo is extractus & per aliquot dies in aqua maceratus fuerit. In Viro magni nominis diſſecto cauſa promte patuit, cur ante diſceſſum ille de paralyſi partium inferiorum ſimulque inſigni dolore circa octavam & nonam vertebram dorſi ac imprimis hypochondrii dextri fuerit conqueſtus, præterquam quod propter ſpinoſum aliquem proceſſum nimis tunc ibidem prominentem nequicquam attactus perferre valuerit; etenim cum viſcera extracta & arteria magna cum ductu thoracico a vertebris ſeparata eſſent, circa has non ſolum tumor, ſed & hoc inciſo & materia ſubfuſca evacuata, vertebra nona anterius & ſuperius, octava autem inferius carie ita conſumptæ comparuerunt, ut per foramen digitus ad medullam ipſam ſpinalem facile immitti po-
Tab. 95. tuerit. Luxatio acromii cum clavicula connexi traditur in iis aliquoties, qui ex alto in ſummum humerum corruerunt, ab Autore obſervata, haud difficulter cognoſcenda, ſi extremitate claviculæ externa
Tab. 96. protuberante ſcapula cum humero depreſſa fuerit. In puero decem vel duodecim annos agente ſingularis humeri annotatur fractura, dum appendix hujus ſuperior a reliquo oſſe ex perpeſſa injuria externa diſceſſit, humerique motum æque læſit, ac ſi humerus a ſcapula fuiſſet luxatus, poſt reductionem tamen humeri ad figuram convenientem & emplaſtri de ſapone, ſanguinem congrumatum reſolventis, applicationem brevi ab *Autore* reſtituta. Neque ſilendum omnino, præter exactiorem muſculorum deſcriptionem, *Bidloi* aſſerta & ſchemata ſubinde a *Noſtro* corripi & corrigi, e. g. meningem cerebri interme-
Tab. 8. diam non niſi externam piæ meningis lamellam haberi. Nervorum
Tab. 10. paria per calvariam prodeuntia præter neceſſitatem multiplicari, plexumque choroideum nervuli omnis eſſe expertem. Fibras car-
Tab. 12. neas circa naſi alas neutiquam occurrere circulares. Neque ductum
Tab. 14. ſalivalem inferioris glandulæ maxillaris tali reperiri facie, quali a *Bid-*
Tab. 24. 25. *loo* delineatur. Muſculos item laryngis vitioſe depingi. Multo minus lobulos pulmonum ea figura ſeparari poſſe, quali a *Williſio* re-

præ-

Digitized by Google

Digitized by Google

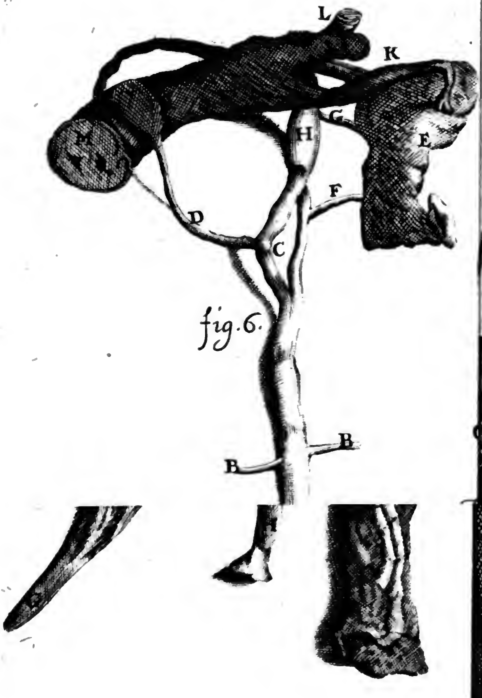

fig.6.

EAndre.Sohn.ſc.lipſ.

Digitized by Google

præſentantur. Radices cyſticas vaſcula potius mera eſſe ſanguifera. Tab. 38. Ductus thoracici inſertionem falſo depingi in ſubclavia vena dextra. Tab. 40. Tubulos umbilicalis chordæ ſucciferos, placentæ uterinæ glandulas Tab. 59. atque tunicam allantoideam hactenus ab *Autore* noſtro fruſtra indagata fuiſſe. Apophyſin humeri externam & internam perverſe invicem confundi. Tab. 69. In figuris oſſium pedis ſecunda digitorum internodia penitus negligi. Tab. 105. Tandem in *Appendice*, cum copioſo *Indice* adnexa, quadraginta figuræ in novem tabulas digeſtæ, ac partes in *Bidloi* tabulis vel plane omiſſas, v. g. muſculos omnes externos in ſitu, glandulas inguinales, labiorum, epiglottidis, ſubclavias, tonſillarum conformationem; vel minus accurate delineatas, e. g. arterias in fœtu, organum auditus, laryngem, linguam, veſiculas ſeminales, baſin calvariæ & cerebri, muſculos varios &c. exhibentes repræſentantur, ſufficientique textu, exquiſitis obſervationibus Anatomicis referto, dilucidantur: quarum nonnullæ etiamſi in *Myotomia Autoris* ſuperius laudata, itemque in *Ridley Anatomia Cerebri*, in *Actis A.1696. p.201.* memorata, deprehenduntur, multæ tamen novæ penitus exiſtunt, quales inter & Figurà ſexta, ſeptima, decima, undecima, duodecima, & decima nona habentur, cum explicationibus huc transſcriptæ.

Explicatio Figurarum.

Tab. I. Fig. 1.

Fig. I. ex Autoris ſententia lymphaticorum ortum ab extremitatibus vaſorum ſanguiferorum exprimit.

A. Ramulus arteriæ. a a. Extremitates hujus cum vena continuatæ. B. Ramus venæ. C. Vas lymphaticum emergens ab extremitatibus vaſorum ſanguiferorum, intercedentibus vel veſiculis diverſis, vel tubulis parvis, in latera vaſorum ſanguiferorum hiantibus.

Fig. 2.

Fig. 2. modum edocet, quo ductus excretorii a vaſis ſanguiferis proveniant.

A. Arteria. B. Vena. C. Ramus aliquis ductus excretorii. d d. Extremitates vaſorum ſanguiferorum. e e. Extremitates tubulorum excretoriorum, ubi a poris in vaſorum ſanguiferorum lateribus exſurgunt, antequam in ramos ductus congregentur.

Fig. 3.

Fig. 3. Receptaculum chyli cum glandulis lymphaticis vicinis mercurio repletum, ac in ſitu naturali cum partibus adjacentibus relictum, prout multis Curioſis demonſtratum fuit, quando *Profeſſor Bidloo* alloquio *Noſtrum* dignabatur.

A A.

Digitized by Google

A A. Renes. a a Venæ emulgentes, quarum dextra inferiorem ſitum obtinet ſiniſtra. b. Truncus venæ cavæ aſcendens flatu turgidus, cujus inferior pars ab iliaca arteria dextra comprimitur. C C. Portio duarum venarum iliacarum, ſub arteria iliaca dextra æque flatu diſtentarum, ac vena cava ſupra eandem. D D. Truncus venæ cavæ aſcendens ſub renibus. d d. Arteriæ iliacæ. E. Truncus arteriæ cæliacæ reſectus. F. Truncus meſentericæ ſuperioris pariter reſciſſus. e e. Arteriæ teſticulorum, quarum dextra ab arteria magna D oritur, ſiniſtra vero per glandulam lumbarem Q progreditur. f f. Venæ ſpermaticæ, quarum dextra, ubi venam cavam, & ſiniſtra, ubi venam emulgentem ingreditur, valvulæ occurrunt ſanguinis e majoribus vaſis in venas hasce deſcenſum impedientes. g g. Ureterum pars ſuperior flatu diſtenta. h h. Pars eorundem inferior ad veſicam urinariam pergens flatu haud diſtenta. i. Aliquid pinguedinis circa ureterem, e rene egredientem, reſtitans. G G. Glandulæ renales ſive capſulæ atrabilariæ in ſitu H H. Inferior Diaphragmatis portio carnea, a vertebris lumbaribus emergens. J. Diaphragmatis fiſſura, gulæ viam ad ventriculum concedens. K. Veſica urinaria flatu diſtenta. L. Urachus deorſum flexus. M M. Pſoas magnus. N. Sacculus chyliferus, ſive receptaculum chyli mercurio repletum, poſtquam vena cava a comite arteria magna ſeparata fuit. O Inſignis truncus venæ lacteæ ſecundi generis, per quem mercurius fuit injectus. P. Tubus mercurium tranſmittens. Q Q. Glandula lumbaris ſiniſtra, ex parte ſub arteria magna locata. R R. Glandula lumbaris dextra, ex parte ſub vena cava ſitum obtinens. S S. Ramuli nonnulli lymphatici utramque inter glandulam lumbarem communicantes. ſ ſ. Vaſa lymphatica a glandulis inguinalibus æque orta ac ab aliis glandulis, quæ circa vaſa iliaca occurrunt & lympham a partibus inferioribus revehunt. T T. Venæ & arteriæ ſpermaticæ utrinque, dum ad teſtes pergunt, duplicatura peritonæi involutæ.

TAB. I. Fig. 4. 5.

Fig. 4. & 5. apud Autorem non niſi unam Figuram conſtituunt, ſed hic ob chartæ anguſtiam circa M diviſam.

Glandulæ lumbares cum receptaculo chyli & parte ductus thoracici mercurio turgidæ & ex corpore exemtæ.

A. b b. Receptaculum chyli e tribus coagmentatum truncis, quorum unus ampliſſimus in figura præcedanea tertia litera N notatur, reliqui autem

Digitized by Google

autem duo multo minores immediate ſub arteria magna D Fig. 3. locantur. Quæ diviſio receptaculi chyli in tres truncos cum hucuſque a nemine fuerit indigitata, haud fruſtra Noſter ſuſpicatur, omnem receptaculi lumbaris deſcriptionem hactenus propoſitam, a quadrupedibus petitam eſſe, & in his ob ſitum horizontalem unum quidem ſacculum chyliferum poſſe ſufficere, ſed in homine, in quo ductus thoracicus ac receptaculum chyli ad perpendicularem ſitum vergunt, propter commodiorem chyli & lymphæ aſcenſum, neceſſario receptaculum in tres canales dividi debere, autequam totum ſub arteria magna progrediatur. a. Truncus vaſis lymphatici a diaphragmate provenientis. B. Ductus thoracicus ſupra diaphragma, inter truncum arteriæ magnæ deſcendentem ad corpora vertebrarum thoracis pergens. C. Truncus aliquis vaſorum lacteorum ſecundi generis, in Fig. 3. litera o. notatus, ceu per quem mercurius injectus. c. Notabilis valvula gemina, chyli & lymphæ regreſſum in vas lacteum impediens. D. Superficies glandulæ lumbaris ſiniſtræ ad arteriam magnam locatæ. d. Alius truncus parvus vaſorum lacteorum ſecundi generis, una cum parva quadam meſenterii glandula, a qua ille oritur. E. Vaſa lymphatica, ab inferioribus partibus emergentia & in glandulam lumbarem ſiniſtram deſinentia. F. Glandula lumbaris dextra ſub vena cava ſita. G H. Vaſa lymphatica partium inferiorum, ad glandulam modo memoratam tendentia. I. Magnum vas lymphaticum, in receptaculum chyli majus lympham exonerans. K L. Ramus lymphaticus communicans dextram inter atque ſiniſtram glandulam lumbarem. M M M. Ductus thoracicus cum valvularum, deſcenſum chyli & lymphæ impedientium, obſcura repræſentatione. N N. Ductus hujus diviſiones ac inoſculationes diverſæ, chyli aſcenſum multum promoventes. O. Varia vaſa lymphatica ab iis glandulis lymphaticis, quæ pulmonibus poſterius adhæreſcunt, ortum habentia, lymphamque inde abducentia, cum lymphatica dictarum glandularum adducentia a pulmonibus ipſis ac partibus adjacentibus enaſcantur.

TAB. I. Fig. 6.

Fig. 6. Ductus thoracicus cum vena ſubclavia, cui inſeritur, & vaſis lymphaticis cera repletus.

A. Ductus thoracicus, dum ab arteria magna recedit, & gulam concomitando ſiniſtrorſum juxta corpora ſuperiorum thoracis vertebrarum ad venam ſubclaviam tendit, quo in loco ductus thoracicus figu-

ræ ultimæ reſectus & filo conſtrictus fuit. BB. Duo vaſa lymphatica a thymo oriunda. C. Diviſio aliqua & inoſculatio ductus thoracici. D. Magnum vas lymphaticum, cujus extrema partim a thymo, partim a glandula ſubclavia dextra proficiſcuntur. E. Subclavia glandula lymphatica ſiniſtra. Glandulæ quippe ſubclaviæ (a nemine hactenus, quantum *Autori* conſtat, deſcriptæ,) binæ ſunt glandulæ inſignes ſub binis claviculis locatæ, quarum altera ad ſeriem earum glandularum, quæ circa venam jugularem internam occurrunt, videtur pertinere; vaſa earundem lymphatica adducentia a muſculis, glandulis venarum jugularium modo indigitatis, ac forſan glandulis etiam thyroideis emergunt. T. G. Glandulæ ſubclaviæ vaſa abducentia, lymphamque in ductum thoracicum effundentia. H. Amplus truncus ductus thoracici prope hujus in venam ſubclaviam ingreſſum. I. Venæ ſubclaviæ pars externa & ſuperior. K. Pars axillaris venæ propter valvulas cera a ductu thoracico haud repletæ. L. Pars venarum jugularis internæ & cervicalis reſectarum. M. Cera adjumento ductus thoracici, tranſverſim ſecti, injecta, una cum venarum truncis ad cor progredientibus.

TAB. I. Fig. 7.

Fig. 7. Glandulæ ſalivales maxillæ inferioris cum ſublingualibus.

AA. Duæ glandulæ maxillares inferiores e diverſis lobulis, membrana incluſis, contextæ. BB. Glandulæ ſublinguales membrana communi obvolutæ. CC. Trunci duarum arteriarum, a carotidibus qui exſurgunt, ac ſanguinem glandulis ſalivalibus advehunt. DD. Duo rami arterioſi a truncis modo nominatis ad linguam diſtributi. E. Truncus venæ, a glandularum iſtarum aliarumque vicinarum arteriis ortum habens. F. Ramus paris nervorum quinti. GG. Ductus ſalivales inferioris glandulæ maxillaris utrimque oſculo ſive poro excretorio in papillis, ſub lingua collocatis, deſinentes. HH. Duæ papillæ modo memoratæ, in quibus glandularum ſublingualium ductus excretorii per eadem cum duobus ductibus ſalivalibus oſcula terminantur. Qualis ſtructura papilloſa, ab elongatione ductuum ſalivalium enata, neceſſario requiritur, ne vel lympha copioſior, vel alimentorum maſticatorum particulæ regurgitent. I. Ductus ſalivalis dexter ſecundum longitudinem inciſus & expanſus. K. Lapillus aliquis, prout in ductu ſalivali hærere videbatur, colore lucide flavo ac auri-

Digitized by Google

auripigmenti æmulo tinctus; in partium ſiquidem harum diſſectione extremitas ejus minor caſu fuit abrupta, quemadmodum hic repræſentatur.

Chriſtiani Gryphii Poetiſche Wälder.

i. e

CHRISTIANI GRYPHII SYLVÆ.

Lipſiæ & Francof. apud Chr. Bauch, 1698. 8. plagul. 55.

QUamvis probe intelligeret Auctor celeberrimus, tot carminibus vernaculis, iisque ſæpe inconditis atque inficetis, obrutam pene Germaniam mirum quantum ad ejuſmodi merces nauſeare, vixque inter tot Bavios locum ſupereſſe Vatibus de meliore metallo factis; attamen cum ſimul animadverteret, malo paſſim more hactenus obtinuiſſe, ut vel invitis, vel ignaris, quorum maxime intererat, carminum non plane ineptorum ſcriptoribus, a librariis lucri nimium cupidis eæ in publicum merces extruderentur, quæ nugarum inſtar æternis potius tenebris damnandæ erant, quaſque venales expoſuiſſe auctoribus nunquam in mentem venerat; maluit ipſe, inſtigantibus inſuper magni nominis patronis, hunc ingenii ſui feliciſſimi partum in lucem edere, (cum præſertim plurima ex Funebribus antehac ſingulatim prodiiſſent,) quam imperitas temere obſtetricantium manus experiri. Placuit vero ipſi has Sylvas, in quibus venuſtatis potiſſimum inaffectatæ rationem habuit, in quatuor libros diſpeſcere, quorum primus Meletemata Sacra, alter Funebria, tertius Miſcella, quartus autem iſtud Epigrammatum genus, quod cum Grotio Sonulos appellamus, complectitur. Quibus Opitii & aliorum exemplo, pedeſtri quoque ſtylo quædam immiſcuit. Enimvero præ cæteris ingenii vigorem præ ſe ferunt Libro II. p. 255. Lacrymæ Amoris; p. 259. Urna Schafgotschiana; p. 284. Triumphus Virtutis de Morte; p. 29[illegible]. Speculum honoris ad tumulum Logavianum ſuſpenſum; p. 310. Vratiſlavia lugens; p. 313. Corona feretro Matronæ nobilis a Virtutibus impoſita; p. 323. Templum Mortis a Ceriſio Gallo quondam ſermone ligato delineatum, a Noſtro autem ſoluto & quidem aliis longe coloribus repræſentatum; p. 343. Collatio Veris cum Morte; p. 352. Comparatio

paratio Deſerti & Mundi; p. 387. Teſſeræ gentilitiæ Chriſtianorum; p. 431. Somnium de Libro Vitæ; p. 464. Ara æternitatis; p. 469. Hygea mœrens; p. 476. Aſtronomia Mortis; p. 509. Roſa Aſtris illata; p. 540. Greſſus piorum Cancrinus, & quod Funebribus colophonem imponit, Georgii Zölneri hominis fatui ἐπιτάφιον carmen. Libro III. p. 604. Narratio Parnaſſia nuptialis ad exemplar Boccalini ſermone numeris ſoluto compoſita; p. 618. Ædes caſti Amoris; p. 686. Transformatio Majoranæ; p. 756 - 760. Encomia Ferdinandi II. III. & Leopoldi I. A. A. A. ſub Societatis Frugiferæ & Opitii perſonis exhibita; p. 760. & ſeqq. Gratulationes a Germania & Provinciis Auſtriacis Joſepho Regi Romanorum recens electo, in Actu, ut vocant, Dramatico factæ, quamque p. 809. legere eſt Laus Cuculi proſa itidem elaborata. Accedit Centuria Proverbiorum ex Dramatibus Hetruſcis Paraphraſi metrica expreſſorum. Tandem inter Sonulos Libro IV. p. 848. & ſqq. ii familiam ducant, quos in honorem Cæſaris, reliquorumque Principum ac Heroum, poſt Viennam anno cIↃ IↃc XXCIII. obſidione Turcica liberatam, compoſuit Noſter. Cætera quæ adhuc commemorari poſſent, libenter omittimus, & Lectoris periti judicio omnem hanc Scriptionem committimus.

CONSENSUS ORTHODOXUS, SIVE HARMONIA ECCLESIAſtica, cujus ſpecimen in Loco de CHRISTO editur a CASPARE LOESCHERO, Prof. Publ. Conſiſt. Eccleſ. Aſſeſſ. Seniore, Eccleſiæ Wittebergenſis Paſtore, & Circuli Saxonici Superintend. General.

Wittebergæ, apud Chriſtianum Schrödterum, 1699. 4. plag. 17½.

CUm iſtud ſibi negotium inde a primis ſtudiorum ſuorum Theologicorum annis datum eſſe exiſtimaverit Summe Reverendus Auctor, ut, ſi quando viros graves atque orthodoxos in rebus, quæ fidem concernunt, ad ſpeciem inter ſe pugnare deprehenderet, expenſis ſingulorum hypotheſibus eosdem dextre conciliaret, (facile nimirum in doctrinis humanæ rationi abſconditis fieri poſſe ratus, ut duo unam eandemque ſententiam ex verbo divino hauſtam ac optime intellectam diverſis verbis & ſententiis exponant;) integrum hinc Theologiæ Syſtema ejuſmodi ſententiis ad harmoniam revocatis impletum

tum edere conſtituit, eaque de cauſa jam olim, cum Cygneæ adhuc Venerandi Præſulis munere fungeretur, primitias laboris hujus erudito orbi obtulit, inque peculiarem Diſſertationem conſtipavit aliquot exempla earum contradictionum, quæ circa doctrinam de Theologia & Scriptura Sacra apud noſtrates occurrere videantur. In Academiam vero Wittebergenſem paulo poſt evocatus, commodiorem multo occaſionem ea, quæ longinqua hactenus ſolertia elaboraverat, edendi affulſuram ſperavit, aſt ſua tamen iſta ſpe fruſtratum ſeſe palam intellexit. Intra annos enim, quos ibi exegit, undecim & amplius, tres tantum inventi ſunt, qui ex cathedra defendere dexterrimi ſui Præſidis has meditationes ſuſtinuerunt, eique adeo ad perficiendam Loci de Chriſto illuſtrationem anſam ſuppeditarunt. Ut ergo ſuum iſthoc inſtitutum paulo magis innoteſceret, paucas haſce Diſſertationes ſpeciminis in locum emittere, primamque illam de Theologia & Verbo Dei Cygneæ ventilatam ſubnectere conſultum arbitratus eſt. Quemadmodum autem nos operam hanc Eccleſiæ orthodoxæ multis utique nominibus gratam & proficuam futuram nulli dubitamus; ita methodum a Reverendo Auctore obſervatam Benevolo Lectori paulo plenius in exemplis quibusdam ob oculos proponere haud detrectabimus. Chriſtum ſecundum humanam naturam eſſe Deum ſcripſerat B. Menzerus, ſed huic aſſerto negativam nonnemo ſententiam oppoſuerat. Hunc igitur non minus atque illum orthodoxum vocari poſſe oſtendit, cum alter Chriſtum ſecundum humanam naturam Deum eſſe φυσικῶς, ὀυσιωδῶς, ratione unionis naturalis, in prædicatione uſitata, quoad confuſionem aut identitatem naturarum, ratione unius naturæ & ſecundum prædicata naturalia, rectiſſime negaverit; alter viciſſim ὑποστατικῶς, ἡνωμένως, ratione unionis perſonalis, prædicatione ſingulari & inuſitata, quoad unionem & communionem perſonalem, ratione unius perſonæ & juxta attributa perſonalia, ſecundum humanam naturam Chriſtum omnino Deum eſſe ex vero affirmaverit. Satisfactionem & mediationem Chriſti in circumciſione incepiſſe B. Calovii eſt ſententia, cui alii ſe oppoſuerunt, officium Chriſti mediatorium & ſatisfactorium cum ipſa potius incarnatione auſpicium ſumſiſſe contendentes. At nullam eſſe inter hos & illum pugnam aſſerit, cum ſaltem de actu ſatisfactionis præcipuo, hoc eſt, effuſione ſanguinis, quæ utique in circumciſio-

Digitized by Google

ne inchoata fuerit, Calovii mens exponenda veniat. Humanam Chriſti naturam ſive carnem ejus eſſe vivificam, ab aliis affirmari, negari e contra ab aliis, & tamen utrinque haud peccari, obſervat. Naturam namque iſtam ſpectari poſſe ſemel extra unionem & ratione ſuarum proprietatum naturalium, quæ ipſi per ſe & ex natura ſolius humanitatis conveniant; iterumque in unione & ratione divinorum idiomatum, quæ eidem vi unionis hypoſtaticæ καϑ᾽ ἄλλο & ex unionis gratia vere & realiter communicata fuerint. Priori modo conſideratam vivificam non eſſe admittit, poſteriori autem ratione talem omnino pronunciat. Diſtinguit item inter humanam Chriſti naturam in actu naturali, & in actu perſonali contemplandam, ac ad iſtum negantes, ad hunc affirmantes reſpicere demonſtrat. Similiter negantes hanc naturam Chriſti abſtractive, & affirmantes eandem concretive conſiderare; tandemque iſtos ad ſolum ejus nomen, hos vero ad rem, quæ per illud nomen intelligenda ſit, attendere, , & hoc pacto nullas, quæ titulum iſtum jure mereantur, diſcordias fovere innuit. Qui controverſiam ſuper humana Chriſti natura adoranda Tilemanno Heshuſio moverint, eos de verbis & terminis potius, quam de re aut verborum ſententia litigaſſe monet, ac ſimili fere modo, quo in exemplo antecedenti, certamen dirimit. Ut prædicationes perſonales recte a nonnullis inuſitatas, a nonnullis contra uſitatas dici demonſtret, diſtinguit potiſſimum inter ea, quæ prædicationem generaliter faciant uſitatam, & iſta, quæ idem præſtent ſpecialiter Habere ſubjectum, prædicatum, copulam, eſſe præterea categoricam, affirmativam, ſingularem, generaliter tantum conſtituere formam prædicationis, cumq; hæc quoq; in propoſitiones perſonales quadrent, nonnullos eaſdem merito uſitatas nuncupaſſe infert. Contra vero, quando alii iisdem prædicationibus formalia ſpecialia (vi quorum prædicationes ſint vel intrinſecæ & eſſentiales, vel extrinſecæ & accidentales, & ubi prædicetur conſonum de conſono,) applicuerint, & hæc ob materiæ ſingularitatem iſtis convenire non poſſe probe intellexerint, recte ab his ad inuſitatarum claſſem relatas eas fuiſſe pronunciat. Cum interceſſionem Chriſti pro electis alii ultra ſeculi conſummationem extendant, alii vero in hac eandem terminent, diſcrimen accuratum formari cupit inter gloriæ cœleſtis poſſeſſionem, & inter ejusdem poſſeſſæ conſervationem atque continuationem; porro inter ſalutis æternæ

ternæ

Digitized by Google

ternæ fruitionem, ac inter ejusdem fruitionis conſummationem; ulterius inter Chriſti interceſſionem pro gratiarum actione & laudibus a Deo gratioſe acceptandis in regno gratiæ, & pro iisdem ab electis in vita æterna in regno gloriæ fuſis aut fundendis & a Deo clementer approbandis; tandemque inter cultum Deo ab hominibus in regno gratiæ præſtandum, & inter eundem S S. Trinitati in regno gloriæ æternum & abſque omni interſtitio exhibendum. Negantes ergo ad membra harum diſtinctionum priora, aſt affirmantes ſimul ad poſteriora reſpectum habuiſſe, ſibique adeo nequaquam vere contradixiſſe, manifeſtum eſſe judicat.

THOMÆ GATAKERI OPERA CRITICA.

Trajecti ad Rhenum, apud Franc. Halmam, Guil. van de Water, & Anton. Schouten, 1698. fol. Alph. 12.

E Criticis omnibus, qui hoc ſeculo ad politiorum literarum illuſtrationem aliquid ſcripſere, vix ac ne vix quidem inventum iri ullum, qui in Auctoribus diligenter & accurate tractandis Thomæ Gatakero palmam præripiat, dudum eſt, quod in *Cimeliis* ſuis *literariis* pronunciavit Paulus Colomeſius. Non dubitamus tamen, quin judicium iſtud multum infra merita ſit Viri, in quo plura certe alia, & iſtud imprimis ſtudium, quo eruditionem ſuam veræ virtuti promovendæ & Divinis voluminibus illuſtrandis religioſius dicavit, maximam omnino laudem promerentur. Iteratæ igitur hujus operum ab ipſo profectorum editionis autor ſuaſorque extitit Vir Celeberrimus, Hermannus Witſius, qui in virtutibus Gatakeri commendandis multus eſt in peculiari præfatione, qua frontiſpicium voluminis præſentis exornavit. Sed non eſt, ut ſcripta iſtius univerſa atque ſingula heic exhiberi quiſpiam exiſtimet; ex iis enim, quæ Anglico ſermone concepit, nullum utique comparet, ſed Latina tantum, imo & ex his, ceu titulus quidem præ ſe fert, Critica duntaxat repetita ſunt. Quamvis mirari fortean quis poſſet, cur ultimo loco Theologica quoque *de Baptiſmatis infantilis vi & efficacia* diſceptatio, quæ cum Samuele Wardo ipſi interceſſit, in hunc cenſum veniat, omiſſæque nihiloſecius ſint *ſtricturæ*, quas *ad Epiſtolam Johannis Davenantii de Baptiſmo infantum* conceptas, & Londini anno 1654 impreſſas fuiſſe

Eru-

Eruditi haud ignorant. Cæterum inter Critica iſta Gatakeri opera primo omnium comparet directa *Adverſus Sebaſtianum Pſochenium de novi Inſtrumenti ſtylo Diſſertatio*; quam *Cinnus ſive Adverſaria miſcellanea* excipiunt, *Adverſaria*que item alia a Carolo, Thomæ noſtri filio, poſt parentis obitum (qui in A. C. 1654, ætatis vero iſtius octogeſimum incidit,) vulgata. Quarto loco exhibentur *Marci Antonini Imperatoris de rebus ſuis, ſive de iis, quæ ad ſe pertinere cenſebat, libri duodecim*, quos non verſione modo Latina donavit, ſed ditiſſimis etiam commentariis ſuis Gatakerus præclare exornavit, in quorum tamen fine Merici quoq; Caſauboni in eosdem Marci Antonini Libros paulo prolixiores, multoque breviores Guilielmi Xylandri annotationes adjiciuntur. Ulterius de *diphthongis ſive bivocalibus diſſertatio*, in qua nullas tales reperiri, nec plures in eandem ſyllabam vocales coaleſcere poſſe probatum Gatakerus dat; tandemque *nominis Jehovæ pronunciatio vulgaris* aſſerta, & paulo poſt adverſus Cappellum ab ipſomet ex inſtituto vindicata ſequitur. Sicut autem ſcriptum iſtud *primum* jam ab A. 1648, *ſecundum* ab A. 1651, *tertium* A. 1659, *quartum* ab A. 1651, *quintum* A. 1646, *ſextumque* A. 1645 & 1652 doctiores poſſederunt, ac non citra fructum inſignem uſurparunt; ita nitidiſſime nunc ſingula repetita hic ſiſtuntur, adhibitaque ſolicite deprehenduntur ea omnia, quæ modo ad ornandum opus aliquod jure requiſiveris. Unum vero eſt, quod imprimis magno ſibi eſſe uſui plerique comperient. Dum enim doctiſſimus Gatakerus operam ſibi dandam haud exiſtimavit, ut citata e Græcis Scriptoribus teſtimonia Latine redderet, inventus eſt ab Editoribus Vir huic rei apprime idoneus, (quem quidem orbi literato probe alias cognitum laudatus ſupra Witſius appellat, aſt pro inſigni ſua modeſtia ignorari nunc, quam nominari malle aſſerit,) qui allegata iſthæc loca in ſuis ſingula auctoribus inveſtigavit, Latinamque verſionem ſive aliorum olim, ſive, ubi res poſcebat, ſuamet induſtria elaboratam ſubnexuit.

B. JO. CONRADI DÜRRII, S S. THEOL. ET PHIL. MORAL. in Academia Altdorfina Profeſſoris quondam Publici, COMPENDIUM THEOLOGIÆ MORALIS, Editio tertia.

Alt-

Digitized by Google

Altdorfii, apud Henr. Meyerum, 1698. in 4. Alph. 3. plag. 8.

ENchiridion Theologiæ Moralis, virtutes & officia hominis Chriſtiani non generatim modo, ſed in certis quoque vitæ ſtatibus conſiderati explicans, jam A. 1662 Altdorfii publicavit meritiſſimus de iſta Academia Doctor, Jo. Conr. Dürrius. Sed idem poſt tredecim annorum ſpatium, cum interea in juſtæ molis librum multis acceſſionibus emendationibusque locupletatum excreviſſet, A. 1675 ſub titulo *Compendii Theologiæ Moralis* lucem denuo aſpexit, & ab iſto tempore Eruditorum manibus adeo frequenter tritum fuit, ut ob exemplarium pridem diſtractorum defectum, de tertia hac editione typographus cogitarit, quæ tamen præter annotationes quasdam breviores nulla, quæ a Dürrio profecta ſint, additamenta alia Lectoribus ſuppeditat. Equidem capita quædam, & imprimis ea, quæ de actionibus Chriſtianorum, deque Eccleſia & ſtatibus hierarchicis agunt, uberius deducere B. Autor inſtituerat, ſed intercepit conſilium iſtud ejus mors, quæ anno ab editione altera tertio labente terris eum ſubtraxit; unde is nonniſi varias notulas in exemplari ſuo marginibus foliorum adjectas, & operi integro abſoluto heic ſubjunctas, poſt ſe reliquit. Non deſunt vero acceſſiones alienæ, quas inter primarium locum occupat procemialis Diſſertatio, quam de *origine & progreſſu Theologiæ moralis ſyſtematicæ* haud mediocri cum induſtria compoſuit Theologiæ apud Altdorfinos hodie Profeſſor Publicus, D. Jo. Michaël Langius, quæque, ut paulo curatius circa eam verſemur, a nobis utique requirit. Primos videlicet, qui capita morum Chriſtianorum ex methodi præſcripto in forma artis tradere ſuſceperint, Theologos conſtituendos cenſet Myſticos, de quorum principe ſat celebri, Pſeudo-Dionyſio, notatu quædam digniora e variis auctoribus adducit, eumque vel ſub ſeculi quinti finem, vel ſexti initium Theologiam Chriſtianam ad indolem Platoniſmi formatam edidiſſe, ſed ita, ut ſolam viam unitivam exſequeretur, obſervat. Poſt venena iſtius Theologiæ prodidiſſe inter alios Maximum, Monachum Conſtantinopolitanum, operum Dionyſii, & in his, Myſticæ quoque Theologiæ Scholiaſten, ſeculi a Chriſto nato ſeptimi Scriptorem, quem nono ſeculo Joannes Scotus, Erigena cognominatus, exceperit. Et quanquam alii moderatiores fuerint, negari tamen non poſſe ait, ſingulos fere φορτικὰ

 non-

nonnulla ἀκύσματα in medium protuliſſe. Inter cultores vero Theologiæ hujus moderatiores e ſeculo decimo quarto Johannem nominat Taulerum, & e decimo quinto Jo. Gerſonem una cum Thoma a Kempis, quorſum quoque referendus ſit Auctor Theologiæ Germanicæ, cujus tamen nomen determinare ob varias, quas allegat, ſententias difficillimum exiſtimat. Fœminas etiam inter Myſticos fuiſſe refert, quæ in abditam iſtam ſapientiam penetrarint, quales ſeculo XIII fuerint Gertruda, ejusdemque ſoror Mechtildis, ac ſeculo ſequenti Catharina Senenſis, ſicuti e recentioribus Thereſia præ aliis excelluerit. In mediis interea adhuc Papatus tenebris alios, de Theologia morum ſolicitos, mixturam feciſſe memorat Philoſophiæ Ariſtotelicæ & Theologiæ revelatæ, quos inter Summiſtas imprimis nominat, & ex illorum numero Guilielmos duos, Pariſienſem alterum, alterum Antiſiodorenſem Epiſcopum, maxime allegat. Eodem tamen tempore & Alexandrum Alenſem virtutum Summam condidiſſe innuit, quanquam omnibus Summiſtis procul dubio palmam ſurripuerit Thomas Aquinas, nec pauca, quæ ad Theologiam moralem pertineant, Bonaventura conſignarit. Ægidii autem Romani pleraque nonniſi manuſcripta in bibliothecis extare, Bellarminum ſecutus aſſerit. E Caſiſtis primum hoc doctrinæ genus in formam lexici alphabetariam redegiſſe Raimundum de Pennaforti, quem ſecutus deprehendatur poſt alios Hoſtienſis. Tacemus, quæ de Aſteſano Aſtenſi, Sylveſtro Prieriate, Angelo de Calvaſio, &, quem doctisſimum nonnulli judicent, Guilielmo Paraldo (aut, ſi mavis, Peraldo, vel Palardo) commentatur. Sub Reformationis dehinc auſpicia, Lutherum præ Scholaſticis ſpinis ſaniores Theologiæ Myſticæ ſcriptores elegiſſe haud diſſimulat, inque ejus encomiis, quibus Theologiam extulerit Germanicam, recenſendis atque vindicandis multum verſatur. Sed poſt eum Scholaſticam alios, alios Myſticam Theologiam magis magiſque reformare aggreſſos fuiſſe, atque huic in faciem venuſtiorem refingendæ hortatu Lutheri manus commodaſſe Georgium Majorem, ſed iſtam præ cæteris Philippum Melanchthonem, Locis ſuis Communibus practica ſubinde inſpergentem, reformaſſe annotat. At noſtro hoc ſeculo inter illos, qui Myſticæ Theologiæ ſe immerſerint, palmam deberi putat Johanni Arndio, quem tutius forſan ſequi potuerit Chriſtianus Hoburgius, quam, cujus veſtigiis

ſtigiis paſſim inſiſtat, Schwenckfeldium. Theophraſto viciſſim Paracelſo aurem præbuiſſe Valentinum Weigelium & Jacobum Bohemum exiſtimat, eorumque ſeductionem ingenue deplorat, & nata in ipſo etiam Papatu varia ex Theologia Myſtica incommoda recenſet. Eorum vero, qui Theologiam Moralem methodo magis Scholaſtica, & Peripateticorum veſtigiis inhærentes, poſt Reformationis negotium tractarint, pleroſque ſuperiori & hoc, quod jam finitur, ſeculo moralia Locis ſuis Theologicis intertexere conſueviſſe; ſed tamen inter noſtros utcunque ſeorſim eandem tractare incepiſſe Conſiliorum Theologicorum & Caſuum conſcientiæ Scriptores monet, & ex utraque claſſe Felicem Bidembachium, Georgium Dedekennum, Fridericum Balduinum, Johannem Steuberum, Caſparem Finckium, Ludovicum Dunte, Georgium Kõnigium, Keslerum item, Mengeringium, Pollionem, Prücknerum, Oſiandrum, Bechmannum, & e Reformatis Ameſium, Perkinſum Alſtediumque nominat. Verum cum Theologia Caſuiſtica ſeu Conſcientiaria tantum circa difficiliores caſus, factave vel facienda juris dubii occupetur, Moralis autem multo latius pateat, utpote quam definit per ſcientiam practicam ex divina revelatione docentem, quæ homini renato ad vitæ ſanctimoniam per gratiæ vires ſalutis æternæ cauſa factu neceſſaria ſint; hinc intellexiſſe affatim recentiores Theologos, quod hæc Theologiæ pars rectius adhuc excutienda ipſis veniret. Et ejus tractationi ſyſtematicæ in Ethica ſua Chriſtiana præluſiſſe judicat Lambertum Danæum e Reformatis, qui ejusmodi tamen ſyſtematibus haud abundent, niſi quod præter Voetii molimina Johannes Hoornbeekius Theologiam Practicam, tertia nuper vice excuſam, ſuaque laude minime fraudandam, compoſuerit. Apud Pontificios econtra, a Reformationis tempore & poſt enatum ordinem Jeſuiticum, Theologiam Moralem omnem adeo depravari cœpiſſe oſtendit, ut ejus rei cordatiores quoque inter ipſoſmet pudeat, ac proinde gloriam præcipuam Doctoribus Lutheranis & heic deberi colligit. Poſteaquam vero magnum inter hos & primum quodammodo nomen eſſe memoravit Johannis Gerhardi, qui in Schola, quam vocet, Pietatis tractationem iſtam aggredi voluerit, alios etiam plures in eodem hoc labore, ſed diverſo cum ſucceſſu, occupatos introducit, utpote Conradum Hornejum, Georgium Calixtum, Johannem Rothmalerum,

Digitized by Google

Gebhardum Theodorum Meierum, Johannem Bartholdum Niemeierum, Johannem noſtrum Olearium. Johannem Adamum Oſiandrum, Juſtum Chriſtophorum Schomerum, Johannem Guilielmum Baierum, Johannem Henricum Majum, quorum libros huc pertinentes ſigillatim enumerat & commendat: quibus nos celeberrimi Theologi, Johannis Georgii Dorſchæi Theologiam Moralem juxta ſeriem ſex priorum Decalogi præceptorum enarratam, & ad manuſcripti fidem Wittebergæ A. 1685 in publicarum Diſputationum materiam a D. Johanne Friderico Mayero propoſitam (vide Acta noſtra A. 1690. p. 479.) merito adjungimus. Idoneam de cætero quammaxime proœmialem iſtam Diſſertationem reputamus, quæ Theologiæ hujus Moralis Dürrianæ novam editionem commendatiſſimam efficere valeat; præter quam tamen & geminum Indicem, & Tractatuum, Diſputationum, Orationum, ſimiliumque opuſculorum ſub B. Dürrii nomine vulgatorum Catalogum abſolutiſſimum non ingratum Lectoribus fore arbitramur.

HYPOMNEMATA JURIS AD SERIEM SACRATISS. IMPERAT. Juſtiniani. Autore HENRICO COCCEJO JCto, Conſiliario Electorali Brandenburgico & in alma Viadrina Antecesſore primario.

Francofurti ad Viadrum apud Jer. Schrey & J. Chriſt. Hartmannum, 1698. in 8. Plag. 12.

QUod libelli titulus promittit, id reipſa egregie præſtat fama non minus quam munerum amplitudine celeberrimus Autor. Summa enim Juris Romani capita, juxta ſeriem Inſtitutionum Juſtinianearum, adjectis hinc inde ſupplementis, additoque uſu forenſi, nec non legibus & autoribus practicis in margine adductis, ita ſuccincte recenſet, ut ne verbum quidem otioſum ſit, & nulla tamen ex brevitate oriatur obſcuritas, adeoque doctiſſimum hoc opuſculum, ad docenda diſcendaque Juris Romani principia, aut ad eadem breviter recolenda ſit aptiſſimum. Ut ſpeciatim ejus argumentum partiumque nexum recenſeamus, opus non eſt, cum ſecundum notiſſimam laudatarum Inſtitutionum methodum ſit concinnatum: flores vero aliquos heic ſpargere non pigrabimur. *L. 1. tit. 16. §. 2.* cenſet Autor conſultiſſimus

mus, emancipatione hodie quoque capitis diminutionem minimam fieri: *tit. 23.* §. 2. exiſtimat, communem doctrinam, quod invito adoleſcenti detur curator, ex *Ord. Polit. 1577. tit. 32* §. *1.* non probari: *tit. 25.* §. 5. tempus proponendæ excuſationi tutoriæ ſtatutum, hodie non plane ſublatum eſſe putat. *Lib. 2. tit. 1.* §. 17. poſſeſſionem meri facti pronunciat, eam tamen ex jure, non reali ſed alterutro, i. e. ut conjicimus, tam reali quam perſonali, aliquando mutuari concedit: *tit. 18.* §. 2. querelam inofficioſi teſtamenti, hereditatis petitionem non eſſe, ſed ad reſciſſionem teſtamenti ſolum pertinere contendit. *L. 3. tit. 1.* §. *5. n. X.* fiſcum ab hereditate ſtudioſi, alios heredes non habentis, per Academiam excludi docet: *tit. 14.* §. *16.* obligationem ipſo jure nec hodie per pactum tolli arbitratur: *tit. 20.* §. 5. regulam Juris Romani, *quod tertio ſtipulari non liceat*, moribus non eſſe ſublatam ſed firmatam potius, præjudicia vero in contrarium jactari ſolita, in exceptiones Jure Romano jam admiſſas incidere contendit. *Lib. 4. tit. 1.* §. *12.* furem rupto laqueo, cauſa cognita, arbitrarie puniri, æquius eſſe judicat: *tit. 6.* §. *23.* pœnas privatas hodie nullas (excepta injuria & aliquatenus furto) ſed potius omni Jure Germanico, legibus antiquis, utroque Speculo, ſtatutis locorum, reſponſis eas eſſe incognitas ait, cum omnes ultra ſimplum pœnæ, fiſci ac Magiſtratus, & fructus juriſdictionis, denique arbitrariæ ſint, quales non eſſent, ſi partibus ex lege jus certæ pœnæ hodieque quæſitum eſſet, præterea credibile non ſit, Magiſtratus noſtros, receptis legibus Romanis, hoc fructu ſuo, tum indubie quæſito, ceſſiſſe.

JOHAN. FRIDERICI BOCKELMANNI JCTI, OLIM ANTEceſſoris Heidelbergenſis & Leidenſis Celeberrimi Synopſis Juris Publici Imperii Romano-Germanici, edente ALEXANDRO ARNOLDO PAGENSTECHERO JCto, Juris publici & privati in Academia Groningan. Omlanda Prof. Ordin.

Groningæ apud Everhardum Atlas, 1698. in 8. plag. 19.

CONſtat opuſculum hoc poſtumum novendecim capitibus. Primo celeberrimus Autor adductis neglecti ſtudii hujus cauſis, de vocabulis ſatagit, & quid voces *Juris Publici Imperii Romano-Germanici* in receſſu habeant, oſtendit. Poſtea docet, Imperium Romanum non

Gallis, ſed Germanis per Carolum M. eſſe acquiſitum; qua occaſione *p. 12.* Francos non a ſtudio libertatis, ſed Rege ſuo Franco id nominis accepiſſe, cum Trithemio arbitratur. In quantum etiam Pontifici Romano circa translationem Imperii Romani aliquid tribui poſſit, oſtendit. Inde ad formam Imperii pergit, quam ſpecialem & propriam, non tam generalibus regulis philoſophorum de Ariſtocratia & Monarchia, quam ſpecialibus legibus, moribus & pactis Germanorum convenientem dicit *p. 22.* His magnitudinem & fines Imperii addit, ea ratione, ut modo ad Germaniam, modo Imperium Romanum reſpiciat. Poſtea diviſionem Imperii, præcipue per Circulos, recenſet. Quibus expoſitis, ad Imperatorem deducitur, cujus titulos commemorat, electionem exponit, interjecta fuſiori de origine Electorum diſquiſitione, coronationem juxta conſueta capita expendit, ac qua ratione per Capitulationem Cæſar obſtringatur, docet, ratus inter alia *p. 76*, quod jus Capitulationes concipiendi ſolis Electoribus competat, præcipue ob longam poſſeſſionem: Status enim reliquos demum A. 16:2 contradicere cœpiſſe, cum Electores inde a Carolo V id jus quiete exercuiſſent, adeoque proteſtationem ſerius interpoſitam, præſcriptionem interrumpere non potuiſſe. Deinde Capitulationem Leopoldi obſervationibus ſuis illuſtrat Autor, ac reſtrictam Cæſaris poteſtatem per Reſervatorum enumerationem declarat. Hinc ad conſiderationem Regis Romanorum digreſſus, contra eum crimen læſæ Majeſtatis committi, eumque ſimile delictum in Imperatorem committere poſſe, exiſtimat *p. 152.* Hinc de Vicariis Imperii, juxta conſuetas fere conſiderationes, ſatagit, adducto per occaſionem Palatini Electoris privilegio, quo ipſius Cæſaris judex eſt, quod ad controverſias etiam feudales extendi vult *p. 169.* Poſtquam itaque pro ratione inſtituti, Capita Imperii conſideraverat Noſter, ad Membra deinde ſe convertit; hinc de Electoribus, Ducibus & Principibus, Comitibus & Baronibus, Civitatibus liberis ſequitur diſquiſitio, juxta modum, aliis Juris Publici ſcriptoribus uſitatum, fere decurrens. Id de Comitibus immediatis obſervat *p. 194*, quod quidam feuda ſua ab aliis Statibus recognoſcant, ſalva immedietate, ut Comes de Wyht, qui ab Electore Palatino Comitatum ſuum in feudum accipiat, & tamen immediatus Imperii Comes ſit. Nonnulla etiam de Hanſa, ſeu Fœdere Civitatum Hanſeaticarum commemorat *p. 199.* Cum autem ſine

con-

Digitized by Google

conſenſu Statuum nihil gravioris momenti definire queat Cæſar, hinc de Comitiis Autori brevis nata eſt tractatio,cui ſolennes de Nobilibus Immediatis ſubjicit quæſtiones, ac de civibus imperii mediatis, ſeu Landſaſſiis quædam commentatur, adjecta Superioritatis Territorialis brevi expoſitione. Hujus occaſione obſervat diſcrimen Centenæ & Voigteyæ: illam jurisdictionem de criminibus atrocioribus eſſe, ac a centum judicibus, qui olim ex antiquiſſimo Germanorum inſtituto, de criminibus, teſte Tacito, cognoſcebant, ſic vocari; hanc vero eſſe poteſtatem de cauſis civilibus ac delictis levioribus cognoſcendi exiſtimans *p. 226.* Atque has Bockelmanni meditationes Conſultiſſimus Pagenſtecherus, tum Memoria Bockelmanniana ſolenni a ſe oratione ante hoc quinquennium, cum in Groningenſi Academia Profeſſionem Juris ordinariam auſpicaretur, commendata, tum brevibus quibusdam ad præſentem Juris Publici Synopſin annotamentis, obſignare voluit. Et ex illa quidem repetiiſſe nobis pro inſtituti ratione ſuffecerit, magni nominis Ictum, Jo Fridericum Bockelmannum, Steinfurti in Weſtphalia A. 1632 in lucem fuiſſe editum; in Academia Heidelbergenſi A. 1659 Juris primum Profeſſioni admotum, majoribus paulatim etiam in Aula Electorali dignitatibus inclaruiſſe, præter Anteceſſoris primarii munus, Conſiliarii etiam Status, nec non ſupremi Appellationum Judicii & Curiæ Aulicæ Vice Præſidis officio defunctum; in Academiam Lugduno Batavam denique ad Juris profesſionem A. 1671 evocatum, cumque per decennium magno cum applauſu eam ſuſtinuiſſet, A. 1681 ſupremum diem obiiſſe: ex his vero duo excerpemus. Alterum reſpicit Hippolithum a Lapide, quem fuiſſe Ludovicum Camerarium, Regis Sueciæ Conſiliarium Intimum & in Belgio Fœderato Legatum, fide Cl. Polmanni, a patruo, Autori illi olim familiariter noto, id edocti, aſſerit Noſter *p. 281.* Alterum concernit tutelam Electoralem, ubi pro excludenda teſtamentaria, Noſter urget *p. 288*, quod in *A. B. c. 7. §. 4.* ſuccesſio in Electoratum non ſimpliciter, ſed ſub conditione, *ut Senior in caſu, ubi ſucceſſor defectum ætatis patitur, tutor ſit*, tribuatur, adeo ut deficiente tutela legitima, ipſa etiam ſuccesſio deficiat; unde admiſſa tutela teſtamentaria hoc abſurdum ſequi cenſet, quod pater Elector filium ab Electoratu removere queat.

R. D.

Digitized by Google

D. CAROLI MUSITANI, IATRIAS PROFESSORIS, ACAdemici Peregrini, Pigri, Spenſierati, &c. Chirurgia Theoretico-Practica, ſeu Trutina Chirurgico-Phyſica.

Coloniæ Allobrogum, apud Cramer & Perachon, 1698. in 4.
Conſtat 6 Alphab. 14 plag.

insignis est plagiarius.

OPeris præſentis *Autor* clariſſimus, ex nobili familia prognatus, religioſo primum ſe addixit ordini, officioque ſacerdotali tam laudabiliter præfuit, ut inter Confeſſionarios Papæ *Innocentii XII* meruerit recipi. Nihilominus tamen, cum Medicinam etiam ſub manuductione celeberrimorum Virorum, *Cornelii* præcipue *Conſentini* atq; *Leonardi Capuani*, ſedulo addidiciſſet, ac ſpeciale diploma a Pontifice Romano *Clemente IX* impetraſſet, artem Medicam, cujus exercitium eccleſiaſticis alias hominibus a canonibus ſine diſcrimine interdicitur, feliciter exercuit. De ſingulari namque ejus eruditione, ob quam non ſolum Romæ inter Academicos Peregrinos, ſed & Barii inter Pigros, & Roſſati inter Spenſieratos (incurioſos) fuit receptus, *Præfationes* Operi huic præfixæ abunde teſtantur; nuncque idem ſexagenarius ferme in urbe Parthenopœa dicitur degere, ac præter varia opuſcula Medica & Phyſica, *Trutinam* etiam *Medicam*, *Pyrotechniam Sophicam* & *Grammaticam Speculativam* divulgaſſe, quæ tamen cuncta nondum ad noſtras pervenere manus. Sed Chirurgiam præſentem quod ſpectat, in genere hæc in affectuum magis morbidorum explicatione pathologica & curatione pharmaceutica, nitidioris compoſitionis medicamentis, partim ab Autore inventis, partim uſu & experientia multoties comprobatis perficienda occupatur, quam in operationibus Chirurgicis communiter dictis edocendis, utpote quarum nonnullæ, v. g. venæſectio, applicatio veſicatoriorum, fonticulorum inuſtio, trepanatio, ſutura acu & filo quæ peragitur, ceu remedia potius a Diabolo inventa, hinc inde repudiantur. In ſpecie vero quemadmodum integra *Trutina Chirurgico-Phyſica* in *quatuor* diſpeſcitur tomos, *Tumoribus*, *Ulceribus*, *Vulneribus* ac *Lui Venereæ* hujusque ſymptomatis in diverſis capitibus explanandis & curandis dicatos; ita quilibet affectus ſeorſim conſideratus ſatis methodice pertractatur. Data quippe accurata cujuslibet morbi deſcriptione, annectun-

nectuntur ſigna illius diagnoſtica, mox in cauſas inquiritur, ut ex his prognoſis non minus quam curativæ demum indicationes, ſæpe a Galenicorum aliorumque methodo medendi multum recedentes, eliciantur, remediaque elegantiſſima, iſtis ſatisfacientia, ſubjiciantur. Et ne Phyſiologia atque Anatomia penitus negligantur, occaſione vulnerum ſpecialium, capitis puta, thoracis, abdominis, & artuum, harum etiam partium Anatome una traditur, uſusque earundem, quem præſtent ſecundum naturam, explicatur. Per ſingula tamen nunc ire capita cum nimis tædioſum ac prolixum foret, ſufficiat pauciſſimis attigiſſe ea, quæ præ aliis notatu digna fuerunt viſa. Inflammationes, eryſipelata atque perniones ſola vitrioli vulgaris in aqua communi ſolutione cito, tuto ac jucunde curari, prolixe monſtratur. Balſamus arſenici, ab Helmontio obſcure deſcriptus, ingenue communicatur, veluti ex arſenici & nitri æqualibus partibus invicem mixtis, calcinatis ac per deliquium ſolutis reſultans, vireſque callum ſine dolore atque inflammatione erodendi, & fiſtulas æque recentes ac inveteratas & malignas curandi poſſidens. Melicerides ſæpenumero in Monachorum annotantur genubus, ex frequentiore ipſorum flexione, qua preces fundere obſtricti ſunt. Calculi, carbones, pili, vermes, aliave tumoribus nonnullis incluſa, non tam Diaboli, quam Naturæ eſſe opus adſtruuntur. Ex impoſitione bufonis vivi combuſti, pulveriſati ac cum farina hordei ſalivaque in cataplaſma redacti, bubonum dijudicatur peſtilitas, ſi intra quadrantis horæ momentum dolor demulceatur ac poſt duarum horarum effluxum ſuppuratio perfecta obſervetur. Spuma venenata duorum Draconum, quorum tamen nomina reticentur, præſentaneum in grangræna ad ſphacelum ruente commendatur remedium. Scirrhi exquiſiti curatio perfecta negatur, augmentum vero ipſius linimento arcano, quod olei myrtillorum unciæ duæ, nucis moſchatæ uncia dimidia, axungiæ jumentorum unciæ duæ, ac olei petreoli ad pondus omnium ingrediuntur, arcetur. In ecchymoſibus & varicibus tollendis ſuccus bryoniæ inſtar arcani & remedii infallibilis laudatur. Ex ſolo pulſus ſcabioſæ attactu ſcabiem ipſam trium dierum intervallo Autor contraxit, mirabile qui edocet unguentum, quo plures quam ducentos milites fere leproſos liberatos viderit ſcabie. Abbas ſiſtitur ſine pruriginoſo ſenſu ita lepra affectus, ut ſquammas quotidie e totius corporis cute ad

Tom. I. p. 6. & 71. 22. 26. 27. 39. 63. 84. 88. ſqq. 115. 122. 125.

216. trium librarum pondus abſterſerit. Quod emplaſtrum benedictum ad ſtrumas deſcribitur, non ſolum ad has, ſed ad quæcunque etiam apoſtemata maturanda & tophos podagricos rumpendos perquam ſalutare miris effertur præconiis.
245. Antidotum antipeſtilentiale prolixæ compoſitionis communicatur, quo qui uſi fuerunt, evaſerint omnes.
258. Mira promittuntur de emplaſtro, ad rupturas dicto, vel centies in bubonocele aliisve herniarum ſpeciebus feliciſſime adhibito. In
Tom. II. p. puero quodã ſudor notatur cruentus, a timore prolicitus. A ſpiritu ſa-
35. 95. 103. lis armoniaci carnis excreſcentias optime coerceri; a ſuffimigio autem tantilli cinnabaris continuato ulcera cancroſa perfecte conſolidari
141. memoratur. Unguenti cujusdam magiſtralis mirandus in omnibus ulceribus tam recentibus, quam inveteratis & putridis atque venereis
T. III. p. 24. promittitur effectus. Ubi multa enarrata fuerunt vulneraria ſimplicia, tria eorum reliquis quidem omnibus præferuntur, arcani tamen
60. adinſtar nominibus non innuuntur. Haud tamen reticetur arcanum, quod luxuriantem vulnerum carnem corroſivi loco absque dolore & inflammatione conſumit, ex melle crudo, aloe hepatica, alumine uſto, aceto, vitellis ovorum & terebinthina, in formam emplaſtri coctione redactum.
106. Aurigæ cujusdam rabies recenſetur, orta ex oſculatio-
114. ne canis rabidi; æque ac mors hydrophobia laborantis ex ſolo aquæ
141. attactu, quem Medicus remedii vice ſuaſerat. Balſamorum balſamus, ex aquæ Reginæ Hungariæ libra dimidia, olei apparicis unciis tribus ac balſami Peruviani albi & liquidi uncia una mixtionis adminiculo concinnatus, tantæ celebratur energiæ, ut in vulneribus cujuscunq; demum conditionis plus efficiat quatuor dierum ſpatio, quam
270. quodlibet aliud menſe integro. Exemplum indigitatur alicujus, feliciter intra viginti & unum dies reſtituti, etiamſi aſpera ipſi arteria infra laryngem valde ſauciata, ſimulque arteriæ carotides & venæ ju-
T. IV. p. 12. gulares diſciſſæ eſſent. Luem veneream communicari poſſe brutis, exemplo felis oſtenditur; eandem vero duxiſſe originem non a contagio externo, ſed ab ulcere maligno, ab intrinſeco producto, vel in mulierum utero, vel intra præputium virorum, rationibus & experi-
120. mentis uberius comprobatur. Cæterum cum aquæ cuidam antivenereæ primus inter ejusdem luis antidota aſſignetur locus, deſcriptionem ejus velut infallibilis ipſis demum Autoris verbis placuit adjicere. *R. Salſæ-parillæ minutim conciſæ uncias duas, ligni viſci querni unciam*

unam

unam cum dimidia, limatura cornu cervi & raſura eboris ana unciam unam cum dimidia, antimonii crudi minutim inciſi, petræ pumicis ana uncias tres. Hæc duo ligentur in petia lintea, & ſimul cum aliis infunde in aqua fontis libris octo. Detineantur per 24 horas in infuſione, demum bulliant lento igne ad medietatis conſumptionem, adde cinnamomi acuti drachmas duas, cola & ad uſum ſerva.

TEDÆ SALOMONIÆ.

h. e.

CANTICUM CANTICORUM, NOTIS LUCULENTIS A Magni nominis Theologo jam ante illuſtratum, nunc diſpoſitionibus continuis, uſibusque, quos vocant, homileticis, locis item parallelis, quibus textus ſchematibus ſoluti ſenſus genuinus evolvitur, adornatum.

Jenæ, proſtat apud Joh. Bielkium, 1699. in 8.
Conſtat plag. 4 & dimid.

QUanto ſublimius dicendi genus regum ſapientisſimus Salomo in Cantico canticorum ſecutus eſt, tanto plures ad evolvenda ipſius myſteria operam laboremque contulerunt. Longum foret ire nunc per ſecula, atque, qui hoc nomine innotuerunt, ordine ſuo recenſere. Fecit id olim celeberrimus Jenenſium Theologus, *Johannes Gerhardus*, cap. 2. procem. Poſtillæ Salomonææ: nec minor eorum fore numerus putandus eſt, quos ille licet non attigit, qui ſuperiori & præſenti ſeculo, eidem libro explicando, certatim ſane, operam navaverunt. His cum non eadem placuerit methodus, ea, quam præſentis libelli Autor anonymus eſt ingreſſus, poſt alia, grata etiam brevitate probare ſe Lectori poteſt. Nam quo de ſenſu textus ſacri eo rectius conſtaret, has Tedas B. J.M. Dilherro, (cujus in Canticum annotationes opera B. Joh. Chriſtfrid Sagittarii, S. Theol. D. Superintend. General. Altenburgenſ. obſtetricia A. 1676 aſpexerunt lucem,) aliisq; daduchis, ſacris meditationibus non prælatas tantum vult Autor, ſed & dictis parallelis, quæ ſingulis verſibus ſubjecit, novis item, iisque ſuccinctis ſcholiis, laudabiliter proſpexit. Quæ porro præſtiterit, & titulus indicat, & cuilibet citata Scripturæ S. loca evolventi ſatis patebit. Nobis pauca pro more excerpſiſſe ſufficiat.

Digitized by Google

Cant. I, 2. *Oſculetur me oſculo oris ejus: meliores ſunt amores tui vino;* thema ſtatuit: *Vota eccleſiæ genethliaca*, ejusque partes (1) *votorum ſummam*, (2) *copiam*. Huic dicta parallela addit Pſ. XIV, 7. Jeſ. LXIV, 1. Numer. XXIV, 23. aliaque quibus uſa V. T. eccleſia Chriſti adventum in carnem expetiiſſe legitur. Uſus tres inde elicuit, quorum primus ipſi eſt π 'ῥησία *fidelium* Eph. III, 12. &c. quem a contrario, Gen. III, 18, ab objecto, cum Chriſti, ſimulque Spiritus S. adventum expetat loco citato eccleſia, tandemque a comparatione firmat. In ſcholiis pleraque textus ſacri verba explicat, adjectis etiam Dilherri, Flacii, Tremellii, Junii, Piſcatoris, Druſii in Bibl. Crit. aliorumque ſymbolis; quibus accedit diſquiſitio, cur Spiritus S. verba habeant: *oſculo oris ſui*, non vero: *oſculetur me ore ſuo.*

Cant. I, 5. copulam *&*, quam plerique per *adverſativam* exponunt, ab aliis *copulative* etiam ſumi, docet, cum quibus tamen, connexionem ſecutus, divortium fecit noſter. Nec placet Junii & Trem. verſio: *Nigra ſim, at decora ſum: ſimilis ſim Schenitis Kedarenis, at ſimilis ſum inhabitantibus aulæa Salomonis.* Mavult quippe, inſigni acumine κατ' ἀντίθετον *nigrum & formoſum* conjungi, & utrique amplificationem addi in icone, alteram a Kedarenis, alteram a tapetibus Salomonis.

Cant. II, 14. poſterius membrum verſus præcedentis huic perperam annecti monet ab aliis, putantibus; *invitari ſponſam, ut veniat*, ut ſe abſcondat *in foraminibus petræ.* Urget quippe Autor accentum v. 13. docetque, nimis liberaliter vocem *abſcondens* addi, cum deſcriptio potius ſit palumbis in petra nidificantis: unde B. Lutherus in den Felslöchern/ non in die Felslöcher. Nec hic ſolum, ſed & v. 4. cap. 1. & v. ult. c. 3. ad accentuationis uſum provocat. Igitur cum poſteriori loco alii iſta connectant: *ſpectate regem Salomonem in corona*, neglecto ſic accentu athnach ſub voce *Salomo*: Junius porro & Trem. accentum ſecuti, vertant: *in corona qua coronavit eum mater*, demto commate; mavult priora verba repetere noſter h. m. *reſpicite ad regem Salomonem; reſpicite ad eum in corona, qua coronavit eum mater.*

De ſenſu verſuum 7. 8. 9. Cap. VII. prolixius in ſcholiis agit, cum obſervaverit, non convenire inter autores, quo ſenſu *palma, botri & mala* conjungantur. Quamvis enim vel maxime cum Aben Eſra quis

quis aſſerat, in Palæſtina vites velut maritatas palmæ adhæreſcere, nondum tamen difficultates omnes ſuperaſſe noſtro viſus eſt. Litem igitur e natura palmæ decidendam eſſe ratus, e Plinio docet, botris pariter & pomis eandem palmam ſuperbire, unde vinum Orientis incolæ exprimant. Senſum vero omnem eo credit redire: *O! eccleſia, tuque fidelis quisque, oſtende fidem per opera:* jam cum tropo iſthæc veſtire placeat, a Spiritu S. eccleſiam palmæ comparari oſtendit, unde iſta comparationis membra: (a) Palma vinum præbet: pius bona opera. (b) Palmæ odor ſuavis eſt: ſic etiam pii fama. (c) Palma conſcendi ſe patitur, & fructus porrigit: pius non denegat Deo fructus fidei. (d) Palmæ ſuccus inebriat; hominis pii ſtudia Deo mirifice placent, eumque amore veluti inebriant. Quibus præmiſſis dubium non eſſe judicat, quæ ſit mens Divina, & tropi ratio: cum narium fiat mentio, quod earum ſit odorari, & mammarum quoque, quod conveniant botris. Sub finem libelli paralleliſmum diſpoſitionum Evangeliis dominicalibus & feſtivalibus applicandarum ſubtexuit, eo compendio, quo vel ſinguli, vel bini pluresve verſus ſingulis dominicis feſtisque diebus ſive exordii, ſive dicti paralleli loco poſſint accommodari.

MATTHÆI Schlüters J. U. D. Hiſtoriſch und Rechts begründeter Tractat von denen Erben in Hamburg.

i. e.

MATTHÆI SLÜTERI, J. U. D. TRACTATUS HISTORICO-Juridicus de Rebus Immobilibus ac præcipue Ædificiis Hamburgenſibus.

Hamburgi, apud Conradum Neumannum, 1698. in 4.
Conſtat 6. Alph.

PRæmiſit huic Tractatui anno 1694 Diſquiſitionem Juridicam de *Legitima Conſuetudine* ſolers noſter rerum Hamburgenſium Indagator, eo potiſſimum conſilio, ut in opere principali eo expeditius progredi poſſet, nec ob frequentem conſuetudinis, ſtilo Hamburgenſi Schlendrian vocatæ, mentionem in illo occurſuram, nunc demum prolixiorem ejus explicationem moliri cogeretur. Tractatus

Digitized by Google

principalis in *ſeptem partes* diſtinguitur. In *prima parte* vocabulum Erbe exponitur. Licet enim communiter *hereditatem* notet, juxta uſum tamen juris Saxonici antiqui, *rem immobilem* ſignificat: quem ſenſum jura Hamburgenſia non tantum ſequuntur, ſed &, cum pleræque res immobiles in urbe Hamburgenſi ædificia ſint, eundem magis conſtringunt, adeo ut ſolæ ædes habitationi vel cerevifiæ coquendæ aut alii urbano uſui deſtinatæ, nec alii, velut acceſſio quædam, adjectæ, iſto nomine veniant, rudiori Curiæ ſtilo *domus* vel *hereditates habitabiles & braxatoriales* etiam vocatæ. Poſtea Ædium acceſſoria, vulgo Pertinentiæ dicta, ex uſu Hamburgenſi recenſentur, addita diſquiſitione de Servitutibus, quæ tam ex placitis juris communis, quam Hamburgenſis conficitur. In ſpecie docet Noſter *p. 54*, jus coquendi cereviſiam ob ſolum non uſum non amitti, hinc nec ſervitutem ad illud deſtinatam, v. gr. ducendi aquam per alterius domum, iſto caſu perire cenſet, licet ob ceſſans braxandi exercitium, per immemoriale tempus eadem dominus prædii dominantis non fuerit uſus. Tandem variæ artes aut opificia, in ædificiis exerceri ſolita, commemorantur, quodque non omnia in quovis loco inſtitui queant, prohibente id vel publica utilitate vel vicinorum privilegio, docetur. De ſingulis autem nunc ſpecialius agendum videbatur, ſed cæterorum explicatione ad aliud tempus rejecta, de ſola re cereviſiaria ſpeciatim in *parte ſecunda* agere Noſter inſtituit. Primo igitur de origine Civitatis & Cereviſiæ Hamburgenſis diſquirit; ubi quæ de lamina ærea, cujus fide Hamburgum fere mille & nongentos annos ante Chriſtum natum exſtructum perhibetur, adducit *p. 108*, lectu non injucunda ſunt. Poſtea de vario cereviſiæ Hamburgenſis colore, diverſis ſpeciebus & nominibus diſſerit, uſum quoque ejus ac virtutes, nec non commercia eo nomine inſtituta deprædicat, irritos etiam aliorum nobilem hunc liquorem alibi coquendi conatus recenſet, & quod ex infelici illo imitandi ſtudio, cereviſia Tychopolitana, *Rahmna* (von nahrahmen) vocetur, Sereniſſimo Daniæ Rege Chriſtiano IV id nominis ei imponente, ſpeciatim commemorat *p. 146*. His ſubjungit tabernas cereviſiarias, a quovis Cive Hamburgenſi libere aperiendas *p. 147*, nec non onera a zythopolis præſtanda; examen vero cereviſiale (die Bier-Probe) prolixe ſatis per aliquot capita deſcribit. Quibus expoſitis, ad jus braxandi ſeu coquendi cereviſiam pergit,

git, quod certis ædificiis juxta parochias enumeratis cohærere oſtendit, docens inſimul, quod, uti illud jus tribus ædificiis bis competat, ita eodem aliqui ſine ædibus fruantur, illud etiam aliquando de domo ad aliam domum transferri queat. Ne vero potentiores cæteris concivibus nimio braxandi uſu noceant, ideo nulli cereviſiam coquere licet, niſi publicata ad campanæ ſonitum a Magiſtratu venia, ſtilo Hamburgenſi Orloff i. e. Urlaub dicta. Hanc igitur ejusque concedendæ rationem fuſe Noſter deinceps exponit, id adjiciens, quod quædam ædes vi chirographi cujusdam (Pfannen-Brieffs) a Magiſtratu percipiant annuatim quadrantes uſuras, ideo quod lebetes æreos (die Braupfannen) ad conflanda tormenta bellica olim ipſi ea conditione vendiderint, ut ſortem ipſis repetere non liceat, niſi denuo ædes ad cereviſiam coquendam inſtruere velint. Deinde vero de jure coquendi cereviſiam nauticam & acetum ſpeciatim agit, ac zythopeptarum requiſita, varia genera, ſocietates, illorum ſervos, horumque congregationes, convivia, officia, aliaque ejus generis recenſet, ac tandem plurium annorum ordinationes cereviſiarias prolixe adducit. In *tertia parte* plateæ urbis Hamburgenſis, præcipue juxta quinque parochias, recenſentur. In *quarta* de libris, in quibus ædes conſignatæ ſunt, ſollicitus Noſter, formam eorum externam primo deſcribit, poſtea ipſam inſcriptionem explicat. Fit ſcilicet illa ex cauſis ad dominium transferendum habilibus, ac eſt ipſa traditio judicialis, plenamque fidem meretur, & teſtibus, documentis, nec non præſcriptione antecedentibus eſt potior. Olim tamen intra annum & diem impugnari poterat; hinc fidejuſſore firmari ſolebat: ſed utrumque poſtea ſublatum. De cætero inſcriptio habet memoratum effectum, licet absque tituli mentione fuerit facta, aut quis tacite ſe obſtrinxerit ad ædes ſibi adſcriptas alii concedendas, adeoque juxta intentionem hujus conventionis, inſcriptio ſaltem *pro forma*, ut loquuntur, intervenerit. Aliquando tamen inſcriptio illa judicialis ex juſtis cauſis, puta legitimæ abſentiæ vel omiſſæ reſignationis publicæ, & ſimilibus impugnari poteſt. Interim non exiſtimandum, quaſi dominium rerum immobilium nullo caſu citra inſcriptionem judicialem acquiri poſſit. Hoc enim falſum eſſe Noſter amplius probare nititur; hinc etiam quædam ædificia plane non inſcripta dari aſſerit; inſcriptionem tamen, ſicubi hypotheca in iis conſtituenda ſit, ſemper neceſſa-
riam

Digitized by Google

riam exiſtimat. *Quinta pars* hypothecis judicialiter conſtituendis deſtinata eſt. Modum igitur eas conſtituendi, ac imprimis documenta eo nomine a Secretariis conficiendi, Noſter explicat, nec non hypothecarum effectum, aliaque ad obligationem debitoris & pecuniæ debitæ diverſitatem pertinentia proponit. In *ſexta parte* rationem perſequendi pignora judicialia ſuumque inde conſequendi, quæ ſtilo Hamburgenſi der Achterfolgungs-Proceß dicitur, traditurus Noſter, de nomine Achterfolgen primo agit, deinde ipſum proſecutionis proceſſum tam in genere quam in ſpecie, quoad perſonas judicantes, proſequentes, proſecutionis cauſas, proſequendi modum exponit. Scilicet poſt fruſtra petitam debiti a debitore ſolutionem, creditor coram judice competente ter per arbitraria intervalla, ædes oppignoratas libro rerum diſtrahendarum inſeri petit, (er läſt es zu Buche bringen/ ut Hamburgenſes loquuntur) huic ſi a parte adverſa nihil opponatur, vel ejus deſiderium rejiciatur, creditori Schedula immiſſionis (Achterfolg Zettul) conceditur, cujus virtute immiſſionem ex primo decreto (quam die Ringlieferunge nominant, quia in ædibus, apprehenſione annuli, quo oſtium pulſatur, fieri ſolet) obtinet, quam judicialis ædium aſſignatio pluresque alii effectus, ut poſſeſſio, adminiſtratio &c. latius a Noſtro expoſiti, ſequuntur. Poſt immisſionem debitor ejicitur, niſi ratione penſionis ſolvendæ fidejuſſores præſtet: tum enim per annum adhuc ei in ædibus morari licet. Ceſſante ſolutione ædes creditori in ſolutum cedunt, ſi de vero earum pretio liquido conſtet, ſed id raro fit. Plerumque publico proclamate (ut ſtilus forenſis licet minus Latinus fert) poſt lapſum anni & diei Saxonici, a tempore immisſionis computandi, alii qui jus aliquod ſibi competere exiſtimant, provocantur, nemine autem intra ſpatium Saxonicum, (hoc enim publicæ proclamatis affixioni indulgendum eſt) comparente, poſt anni lapſum, ſubhaſtationem ſeu publicam venditionem ad candelam (bey brennender Kertze) petere poteſt creditor, quæ etiam, ceſſante vel remota legitima contradictione, per ſententiam decernitur. Aliquando, inprimis ſi ædes ſint ruinoſæ, ad ſubhaſtationem citius ac citra memoratas ambages devenitur. Quibus autem exceptionibus pignoris perſecutionem vel debitor vel tertius aliquis impedire, aut inceptam turbare posſit, nec non quomodo per ſolutionem aliamq; ſatisfactionem eadem tollatur (wie die Achterfolgungs

Ge-

Digitized by Google

Gerechtigkeit getilget werde/) id fuſius deinde Noſter docet, per modum coronidis adjiciens, quod creditor etiam actione perſonali debitum petere, nec invitus ad perſecutionem hypothecæ cogi poſſit; porro quod debitor, alienato licet pignore, nihilominus creditori perſonaliter obligatus maneat, quamvis aliud dicendum ſit, ſi tertius ille etiam in locum debitoris per delegationem ſubſtituatur; denique quod tertius poſſeſſor, ſepoſito ſpeciali pacto, ultra hypothecæ quantitatem non ſit obſtrictus, quodque hoc caſu, quando ad perſecutionem pignoris procedit creditor, conſueto proſecutionis proceſſu opus ſit, ac antea tertius poſſeſſor exceptione quoque excuſſionis ſeu ordinis gaudeat. Cum autem creditor ad pignoris perſecutionem provolare non debeat, ſed legitimo potius tempore & modo debitorem de eodem ſolvendo interpellare teneatur, hinc in *parte ſeptima* interpellationem illam (die Loß-Kundigung) Noſter ſibi ſumſit explicandam, adeoque ejus faciendæ tempus, perſonas interpellantes, interpellatas, interpellandi modum & probationem, interpellationis locum & repetitionem recenſet, ac quod debitor ultro creditori debitum offerre poſſit, nec non pignoris perſecutio certis caſibus, ſine prævia interpellatione, ſuſcipi queat, amplius oſtendit; de cætero tractatum ſuum non tantum Dominis, Advocatis, Procuratoribus Hamburgenſibus, ſed & exteris, pecuniam ſub hypotheca forſitan crediturís, aut JCtis, in hujuſmodi cauſis controverſis reſponſa daturis, utilem arbitratus.

JO. PHILIPPI RINGLERI DE DOMANIIS GERMANIÆ libri tres.

Jenæ, apud Jo. Jac. Ehrten, 1698. in 4. Conſtat 1. Alph, 16. plag.

INter publica bona, ſive ad regiæ dignitatis ſplendorem, ſive principalis ſtatus conſervationem ſpectantia, loco præcipuo commendantur *Domania*, huc uſque a publici Juris conſultis expoſita: pro diverſa quidem conſuetudine ac vario jure apud exteros. Interea non infrequens eſt rei domanialis argumentum in foro quoque Germanico, propter jura & emolumenta Illuſtrium, quibus hodie curæ cordique eſt, non publicis ſolum utilitatibus optime proſpicere, ſed Cameræ etiam reditibus conſulere. Præterquam enim quod in domanio

Digitized by Google

nervus conſiſtit ac robur, ſi quid in aula requiritur ſumptuum, inque regno, principatu, aliave republica impenſarum; pleroſque de his ſcriptores ita comparatos eſſe deprehendimus, ut affirment, *Domania* Germaniæ convenire cum *bonis dominicis* in Gallia potiſſimum regio diademati unitis. Quæ accuratius inveſtigavit doctiſſimus Auctor in commentatione hac; cujus *libro primo*, præmiſſa generali conſideratione de neceſſitate & utilitate hujus tractationis, ex jure vario, qualitates domanii Germanici exponit, & differentias oſtendit præcipuas a domanio Gallico. Neque enim, ex mente illius, forma reipublicæ Germanicæ patitur, ut peregrinas circa res domaniales adhibeamus conſtitutiones: cum ſatis conſtet, nativa quadam propriaque legum auctoritate firmata eſſe domania Germaniæ, ſive bona Principum cameralia, quæ feudali obligatione ab Imperatore ſolent recognoſci, & ejuſmodi nexu in Imperio poſſidentur. Proinde in tali contemplatione rerum, quæ ad publicam ſubſtantiam pertinent, per varia argumenta diducitur, multas limitationes eſſe in bonis Germaniæ cameralibus, præcipue circa pacta & conventiones, propter exterorum fallacias & artes, quibus hodie apud Germanos plura corrumpuntur. Quamvis autem ex certis præſuppoſitis, peregrina jura heic prodeſſe videantur Illuſtribus Germaniæ, cumprimis ex utilitate actionis revocatoriæ; in præſenti tamen tractatu, ejuſque libro primo perſpicue declaratur, leges Imperii fundamentales & conſuetudines in domanio Germanico frequentari magis, pro tuenda veritate, juſtitia, fide, & auctoritate in ſocietate civili. Unde qui de his dubitat, eum ablegat Auctor ad ſuprema Imperii tribunalia, hinc ad praxin & obſervantiam Germaniæ, & deinceps ad integra Jureconſultorum volumina, ubi obviæ ſunt complures ſententiæ de domanii jure, prærogativa, vi & poteſtate apud Germanos. Hiſce diductis pergit ad formam reipublicæ Germanicæ; ubi breviter agit de legibus Imperii circa domania, & mox ad genuinam domanii Germanici interpretationem, qualitates ejuſdem exponit feudales & allodiales: ut dignoſcatur, an opes, prædia & poſſeſſiones ad hanc vel illam domanii ſpeciem commode ſpectent, aut in ſacris illius ac bonis jus habeant. De cætero, ne quis aberret in antecedentibus, ſive in ipſo quæſtionis ſtatu, libro huic primo ſubjicitur, ad lucem hujus argumenti majorem, conſultatio de jure Gallicæ coronæ, & edictum Regium.

Hinc

Digitized by Google

Hinc Noſter in explicatione procedit *ſecundo* libro ad alienationem domaniorum; nec ſine ratione curioſus eſſe videtur ſuper indagatione dominii & translationis in generalibus. Etenim ubi penes aliquem eſt alienandi poteſtas, & præſertim in domanio, ſive eccleſiaſtico, ſive ſeculari; ibi dominium, aut rei domanialis proprietas, certo reſpectu præſupponitur: & vicisſim, nulla ex re proprietatis dominiique certitudo clarius cognoſcitur, quam ex poteſtate alienandi, ſive dominii transferendi facultate. Præſuppoſitis his, multa tradit Auctor ad rem facientia præſentem: inprimis pro reſolutione firmiore monſtrat exceptiones in alienatione domanii generales & ſpeciales, quod nempe regulariter per alienationem transferri nequit, niſi conſenſerint illi, quorum intereſt: ne dos regni aut principatus alienetur aut dividatur abſque inevitabili necesſitate, & cum conſenſu atque approbatione procerum in regno aut principatu. Dum vero ita agit de alienatione domanii Germanici, per occaſionem disſerit ex feudalibus de alienatione utiliſque dominii translatione, ut ſcilicet res quælibet ex indole ſua & qualitate vera dijudicetur. Deinde quærit: an imperia posſint alienari, ſicut res aliæ, quas jure dominii posſidemus? item, quid ſentiendum ſit de donatione, quæ ad modos transferendi dominii refertur potius, quam ad contractus? Neque enim incognitum eſt, oppida totaſque regiones olim ab Imperatoribus donatas, ſicque alienatas, quin & oppignoratas fuiſſe: in hujuſmodi vero caſibus hodie ſpecialem requiri Electorum conſenſum, per capitulationes Cæſareas. Quidquid tamen ſit, ad vitandas confuſiones ac difficultates, in genere adducuntur rationes ſuper alienatione domanii Germanici: ubi ſimul agitur de iis, quæ circa alienationem domanii eccleſiaſtici in Germania, ſive bonorum ad menſam Epiſcopalem pertinentium, notatu digna ſunt. Quamvis certi ſumus, quod ea domaniis proprie dictis non accenſeantur, neque adeo communi aliqua definitione aut deſcriptione comprehendantur, ſed omnino differant ab iis pariter atque a rebus Cameræ & Eccleſiæ communibus. Verum negare haud videtur Noſter, quin bona ejusmodi menſalia ſe habeant ad inſtar domanialium. Quapropter illa, in alienationis actu, his propemodum æqualia cenſentur; quoniam bona menſæ, vel abſque conſenſu Papæ, vel ſine Imperatoris auctoritate, non poſſunt alienari, nec oppignorari, nec de novo infeudari,

Digitized by Google

vel quocunque modo transferri, etiam cum conſenſu Capituli eccleſiaſtici: ideo quod in propatulo ſit, plures Archiepiſcopos atque Epiſcopos Germaniæ ad conſtitutionem Sixti V Pontificis jurejurando ſeſe obligaſſe Interim hæc ſatis liquida noſcuntur ex intentione Auctoris, qui in eo verſatur, ut demonſtret, alienationem rei menſalis aut eccleſiaſticæ fieri poſſe in Imperio, non obſtante juramento, præcipue inter Epiſcopos Auguſtanæ Confeſſioni addictos; eamque deinceps valido jure ſubſiſtere, ſive in oppignorationis, aut venditionis contractu, ſive per modum ſubfeudationis. Namque ſi tali modo conſideretur oppignoratio, venditio, aut infeudatio ſuper bonis menſæ aut Eccleſiæ, luculenter apparere, earum rerum formas conſiſtere, partim in juribus canonum, partim in legibus Imperii, aliiſque conſuetudinibus, ſive in Germania ſive apud exteros. Cui accedit, quod bona Eccleſiæ communia hodie ab Epiſcopis & Prælatis rurſus infeudari, & certo reſpectu alienari queant inconſulto Pontifice: quinimmo cuilibet vaſallo conceſſa ſit facultas ſubinfeudandi alium, ſine domini conſenſu. Quare nec deterioris eſſe conditionis hac in parte Epiſcopos, aut Principes Imperii, qui plura ſæpius allodia territoriis immixta poſſident. Neque adverſari huic ſententiæ, vel quod in aliquo Epiſcopatu aut Prælatura peculiares invenias capitulationes de non infeudandis bonis menſalibus; vel quod alicubi poteſtas infeudandi de rebus Eccleſiæ communibus reſtricta fuerit ex conventione, pacto & conditione legitima: Feudorum quippe conſuetudines, & Canonum jura, cæterasque conſtitutiones in Germania, non ſeparare exceptiones regulariter a probatione cujusdam axiomatis, aut a præſumtione regulæ. In ſequentibus complura traduntur de rebus infeudari vel alienari ſolitis, deque ipſa infeudatione rerum eccleſiaſticarum, ſive bonorum in Eccleſia communium.

Expoſitis alienationibus jure licitis circa domania Germaniæ, ſive eccleſiaſtica ſive ſecularia, pro neceſſitate rerum & circumſtantiarum qualitate: operæ pretium ſtatuit Auctor præſcriptionem eorum libro *tertio* a communi errore vindicare, & ibi complura ad illuſtrationem hujus materiæ proponere. Perquam autem utiliter declaravit pactiones quasdam & conventiones, indeq; competentes actiones, quatenus illæ vim ſuam atque efficaciam exſerunt circa ejuſmodi domania. Ubi etiam pari compendio agitur de jure primogenituræ in feudo regali,

Digitized by Google

li,ejusq; domanio,per rationes ex utraque parte legitimas. Deinde curam ab ipſo adhiberi videmus in explicatione dominii eminentis, ejuſque convenienti applicatione: oſtenſis ſimul iis juribus, quæ competunt circa revocationis materiam, itemque ad refuſionem pretii. Porro ad juſtitiæ trutinam examinantur ea, quæ concernunt renunciationem in domanio Germanico. Illud autem minime mirum cenſetur, quod tali occaſione tractatio ſimul inſtituatur de prohibita fœminarum ſucceſſione in feudo regali, ejuſque domanio; cum utique maneat certiſſimum, ſexum fœmineum a maſculino heic quam plurimum diſcrepare. Neque id adeo infrequens eſt in Gallia, ubi lege Salica fœminæ excluduntur a ſucceſſione regia: quod quidem ex adductis decretis abunde conſtat, in quibus etiam ordinatum ſuper dote filiarum, & ætate Regis coronandi in Gallia. Quemadmodum vero luculentiſſimis argumentis,ex diverſo jure pariter atque ex praxi & obſervantia Germaniæ, illuſtrata fuit hucuſque præſcriptio domanialis, tenebris quaſi involuta ab ipſis interpretibus, qui ſuſque deque permiſcuerunt omnia, ut cum exteris plerumque paria facerent in rationibus ſuis: ita cum totam, in hac enarratione, complexuri non ſimus interpretationem ſuper hac mateɿia, quæ definita juris Germanici principia continet ex intentione doctiſſimi Auctoris,provenientia ex bona fide, juſto titulo, & continua poſſeſſione; non abs re viſum fuit, ex ipſius mente præſcriptionem in domanio declarare pro beneficio, rationi & æquitati haud adverſo, quodque maximam præ ſe fert in dirimendis litibus auctoritatem, inque emendandis temporibus in Imperio utilitatem.

THOMÆ CRENII ANIMADVERSIONUM HISTORIcarum & Philologicarum Pars quarta.

Lugduni Bat. apud Abrah. de Swart, 1699. in 8. plag. 16.

DUm in vindicandis ab interitu doctiorum quorumcunque tractatibus minoribus ſtrenue pro indefeſſa ſua induſtria Nobiliſſimus Crenius adhuc pergit, ac non Diſſertationum modo variarum, ſed conſiliorum quoque ad ſolidam eruditionem comparandam facientium Tomum unum poſt alterum emendate admodum & comte in lucem publicam prodire facit; ſuarum interim, quas cum Orbe Erudito

Digitized by Google

hinc ab annis aliquot communicare cœpit, Animadverſionum minime eſt immemor, indeque novam earum partem, quæ tertiam ſuperiori anno p. 240. ſeq. in Actis noſtris delineatam nunc excipit, Benevolo Lectori ob oculos proponere heic loci nobis integrum eſt.

Utut autem a liberalitate ſua in erogandis clariſſimorum Virorum epiſtolis manuſcriptis nondum ceſſet, plures tamen earum in præſenti parte occurrunt, quæ, ne ipſo quidem Autore diſſimulante, breviores ſunt & paulo interdum ſteriliores, utpote Jo. Fred. Gronovii ad Caſparem Barlæum, p. 30. Bonav. Vulcanii ad Joachimum Hübnerum, p. 138. Jani Gruteri ad Franc. Junium, p. 146. Marci Velſeri ad Joſephum Scaligerum, p. 147. & aliæ, quæ tamen ſua utilitate penitus haud carent, cum leviora etiam a tantis Viris profecta juſtum apud æquos æſtimatores pretium invenire ſoleant. Notatu vero digna ſunt præ cæteris, quæ p. 120. ſeu in peculiari quodam epiſtolio, de Eraſmo Roterodamenſi magnifice a Friburgenſibus excepto, narrat Franciſcus a Burgundia Faleſius; quæque p. 190. ad Franciſcum Raphelengium ſcribens Jo. Druſius ad illuſtrandum locum Pſ. LXXIIX, 26. in medium profert. Prolixiſſima, quæ totum librum claudit, quamque Noſter itidem ineditam exiſtimat, epiſtola ad Cornelium Daems a Matthæo Radecio A. 1598. ſcripta, Fauſti Socini a Studioſis Cracovienſibus acriter impetiti fata valde dura nunciat, aliaque nonnulla, quæ ad Socinianorum iſtius temporis hiſtoriam conferre non parum queant, complectitur.

Ne tamen ſola monumenta manuſcripta in lucem protrahere videatur, impreſſa quoque nonnulla, ſed quæ dudum in pleriſque Bibliothecis diſparuerunt, communis uſus facit; quorſum Lazari Bonamici præfationem in Thucydidem & Livium referas p. 60. ſeq. in qua de laudibus hiſtoriæ, ac de præſtantia binorum, quos jam nominavimus, Hiſtoricorum prolixe agitur; Orationem item miris modis Lectorum ſibi gratiam conciliantem, qua Chriſtina, Sueciæ Regina, A. 1654. regno ſeſe abdicavit, p. 151. ſqq.

De diverſis inſuper Auctorum diverſorum editionibus pereruditе diſſerit, & qui ſuam diligentiam in Virgilii, Auſonii, Ciceronis, Suetonii ac Senecæ utriuſque opera impenderint, p. 1. & pluribus ſequentibus commemorat. Alibi p. 208. ſqq. eorum nomina & ſcripta allegat, qui Auguſtini, Ambroſii, Gregorii Nyſſeni, Chryſoſtomi, Salvi-

Salviani, Cypriani, Vincentii Lirinenſis opera particularia & minora aut notis ſuis illuſtrarint, aut accuratius tantum excudi fecerint.

Frequentia quoque de Scriptoribus celebrioribus judicia inſpergit, velut ubi Livium a cenſura nimis rigida iniquiorum vindicat, p. 50. ſeq. Dionyſium Petavium tanti certe haud habendum, quanti vulgo fiat, p. 29. ſeq. contendit; de Eraſmi colloquiis & aliis ad ejus perſonam atque eruditionem attinentibus multa a p. 103. ad 120 cumulat; Janum Gruterum ab atheiſmi ſuſpicione liberat, p. 142. ſeq. Joh. Cameronis vitam, moreſque ac fortunam, Petri Molinæi verbis a p. 159 ad 174 prolixiſſime recenſet; eodem modo circa J. A. Comenium antea verſatus, cujus vitam & doctrinam Mareſii penicillo a p. 89. ad 101. adumbrat..

Viros eruditiſſimos, qui, ut editis in lucem libris nominis ſui immortalitatem quærerent, moveri nulla ratione potuerint, p. 227. ſeq. enumerat; eorum etiam, qui præter meritum neglecti aut ignorati diu fuerint, catalogum haud brevem p. 219. ſeq. texit. Alias amœnitates tacemus, cum paucas has, quæ hactenus e plurimis huc derivatæ ſunt, ad lectionem libri ipſiuſmet abunde jam illarum cupidos allicere poſſe nulli dubitemus.

ANIMADVERSIO AD DAVIDIS GREGORII SCHEDIASMA de Catenaria, quod habetur in Actis Eruditorum A. 1698. p. 305. ſeqq.

Excerpta ex Epiſtola - - - ad - - -

DOctiſſimus Mathematicus David Gregorius rem ab aliis jam ante ſeptennium inventam & publice expoſitam, nempe Catenariæ naturam & primarias proprietates, ſuo quodam modo demonſtrare aggreſſus eſt in Tranſactis Philoſophicis Anglicanis menſis Auguſti 1697. p. 633; quæ demonſtratio inde translata eſt in Acta Erud. Lipſienſia Julii 1698. pag. 305. Et fieret ſane operæ pretium, ſi res licet cognita dudum, ex novo ſed ſolido principio derivaretur, quod ab acumine & doctrina Autoris expectari poterat. Neſcio quomodo tamen factum, ut principiis ab eo allatis aliquid ad ſoliditatem deſit, quod veritatis amore annotare dignum viſum eſt; ut Geometriæ ſua ſinceritas conſtet. Suffecerit autem attente conſiderare, quomodo demonſtraverit Dn. Autor propoſitionem primam & primariam, cui reliquæ ſuper-

Digitized by Google

ſuperſtruuntur, utemurque figura & litteris Gregorianis, ac verba ipſa fideliter ſequemur.

TAB. II. Fig. 1. Proponit ſibi catenam FAD ſuſpenſam ex duobus extremis F & D, cujus imum ſeu vertex ſit A. Deinde ſumto d puncto in curva proximo ipſi D, ductaque tangente T D d axi A B occurrente in T, & ordinatis B D, b d, & in hac ſumta δ d differentia ordinatarum, & ducta D δ, normali ad b d ſeu parallela ad A B, differentia abſciſſarum; probandum ſuſcipit, eam eſſe naturam curvæ catenariæ, ut ſit δ d ad δ D, uti conſtans quædam a, ad arcum catenæ A D. Hoc ut demonſtret, poſtquam quædam ex Mechanicis conſtare dixit, quæ diſtinctius enuntiare atque etiam applicare operæ pretium fuiſſet, ſubjicit: *Si Dd exponat gravitatem abſolutam particulæ Dd, ut in catena æqualiter craſſa rite ſit*, (id eſt, ſi gravitates partium catenæ ſint ut ipſarum longitudines) *d δ repræſentabit gravitatis partem eam quæ normaliter in D d agit, quaque ſit, ut d D, ob catenæ flexilitatem circa d mobilis, in ſitum verticalem ſe componere conetur.* Hæc vera ſunt, ſi hunc habeant

Fig. 2. ſenſum: pondus π, (vide figuram 2.) eſſe ad pondus D d ut recta d δ ad rectam D d: ſeu vim, rectæ D d, ubique æqualiter gravi ac mobili circa d, normaliter applicandam in ejus medio, ut dictam rectam in hoc ſitu ſervet, & verſus ſitum verticalem tendere impediat; adeoq; & æqualem ei vi vel ponderi π gravitationem ipſius rectæ D d, qua ad ſitum illum tendit; eſſe ad abſolutam gravitatem ipſius D d (qua ſcilicet perpendiculariter deſcenderet, ſi libera prorſus eſſet) quemadmodum d δ eſt ad ipſam D d. Pergit Dn. Gregorius: *Adeoque ſi δ d ſive fluxio* (vel incrementum aut elementum) *ordinatæ B D conſtans ſit* (id eſt, ſi ordinata lineæ catenariæ ponatur creſcere uniformiter) *gravitatis actio in partes correſpondentes catenæ D d normaliter exerta, etiam conſtans erit, ſeu ubique eadem,* id eſt, cujuſque rectæ D d, ſeu portionis elementaris in catena aſſumtæ *gravitatio*, qua ſitum verticalem affectat circa punctum ſuperius d, ex quo ſuſpenſa eſt (ſuppoſitum immotum) gyrare conando; erit ad gravitatem abſolutam ejusdem portionis, ut conſtans quædam recta eſt ad illam ipſam portionem.

Pergit: *Exponatur hæc* (conſtans gravitationis quantitas) *per rectam a.* Sed hic apparet aliqua difficultas, nam hæc *Gravitationis* qua D d ſitum verticalem affectat, expoſitio vel repræſentatio facta per

TAB. II. ad A. 1699. pag. 88.

Fig. 3.

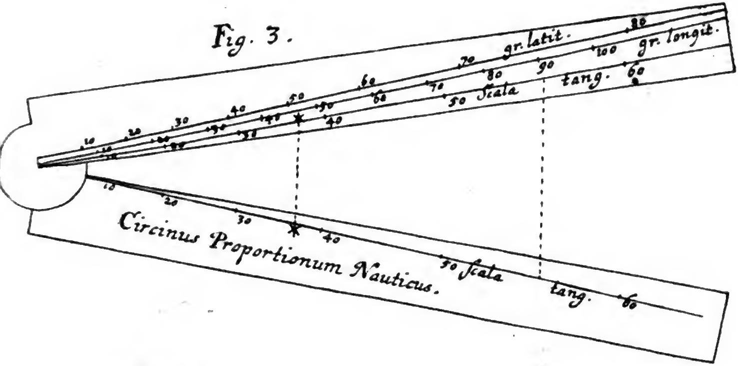

Fig. 1.

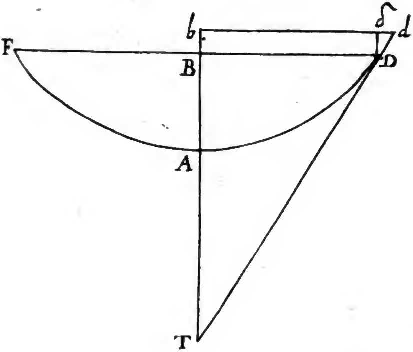

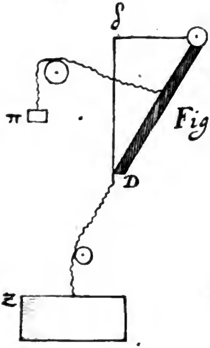

Fig. 2.

Digitized by Google

Digitized by Google

per rectam a, quæ aſſignabilis aſſumitur vel ordinaria(quoniam infra dicitur, ipſam erga A D catenam debere eſſe in ratione δ d ad δ D ſeu B D ad B T) concedi quidem poſſet, ſi id quod aſſignabilem ad eandem gravitationem habet rationem, nempe gravitas abſoluta ipſius D d (quæ dicta eſt eſſe ad gravitationem ut D d ad δ d, ſeu ut T D ad B D) etiam exponeretur per rectam aſſignabilem. Verum id non fit, paulo ante enim gravitas illa abſoluta expoſita eſt per ipſam D d, rectam utique infinite parvam. Alterutra ergo expoſitio rejicienda eſt, nec ſimul ſtare poſſunt. Et præterea, ſi gravitas abſoluta ipſius D d portionis elementaris catenæ, exponenda eſſet per rectam aſſignabilem, utique gravitas ipſius catenæ ex infinitis portionibus, qualis eſt D d, compoſitæ, non poſſet exponi per lineam aſſignabilem (ut mox fieri videtur, dum ejus pondus exprimitur per ipſam ejus curvam) ſed exponenda foret per lineam infinitæ magnitudinis. Et quid opus erat (niſi ad occaſionem propriæ deceptionis) exponere gravitationem illam per rectam conſtantem aſſignabilem a, cum expoſita jam ſit per inaſſignabilem conſtantem d δ, quippe quæ gravitationem ipſius D d (ſemper eandem) repræſentat, uti D d exponit vel repræſentat abſolutam ejus gravitatem ſemper pro magnitudine variantem; & quemadmodum mox (licet non recte) dicetur, vim ſecundum directionem D d exponi per inaſſignabilem D δ.

Pergamus cum Dn. Autore: *Porro (inquit) ex ſupra citato Lemmate Mechanico, D δ ſive fluxio Axeos A B exponet vim ſecundum directionem ipſius d D, quæ priori conatui lineæ gravis d D ad componendum ſe in ſitum verticalem æquipolleat, eumque impedire poſſit.* Non ſatis apparet ex verbis Autoris vel ſenſus illius Lemmatis mechanici, vel applicatio, ut quod hic affirmatur, inde duci poſſit. Sed aliunde ſatis apparet, aliquid erronei ſubeſſe oportere. Nam quæ hic affertur repræſentatio vel expoſitio, cæteris poſitis admitti non poteſt. Quoniam enim pondus abſolutum ipſius rectæ gravis D d exponitur per ipſam rectam D d, ut ſupra a Domino Autore eſt aſſumtum, atq; adeo pondus π normaliter ad D d applicatum, (quod æquat gravitationem ipſius D d ſitum verticalem affectantis,) exponitur per rectam d δ, ſeu eſt ad gravitatem abſolutam ipſius D d, ut d δ ad D d; ideo his poſitis ajo pondus Z ſeu vim, quæ ſecundum ipſius D d directionem impediat gyrationem ſeu affectationem ſitus verticalis, non poſſe repræ-

ſentari vel exponi per rectam D δ; pondus enim Z debere eſſe infinitum; cum quantumcunque ſit, modo finitæ ſit magnitudinis, trahendo in directione ipſa Dd non poſſit retinere D d in ſitu præſenti, ut jam ab aliis eſt oſtenſum. Nempe puncto D ſemper nonnihil deſcendente fiet in D angulus aliquis ipſius d D cum filo per quod pondus Z ſuam tractionem exercet; iſque tanto magis obtuſus ſeu ad rectam accedens, quanto majus eſt pondus Z.

Pergit: *Hac vero vis oritur a linea gravi D A ſecundum directionem D d trahente.* Hoc verum eſt, ſed objectionem noſtram confirmat. Nam pondus lineæ D A vel d A, eſt infinitum comparatione ponderis ipſius rectæ D d, quæ non eſt niſi infinite parva portio ipſius d A. Cum ergo gravitas abſoluta ſeu pondus ipſius elementaris rectæ D d exponatur per ipſam rectam D d; pondus autem π ſit ad ipſum pondus rectæ D d ut d δ ad D d, erit & ipſum pondus π infinite parvum. Sed pondus Z, cum ex Autoris ſententia oriatur ex ipſius catenæ D A pondere, quæ infinities continet D d, utique infinitum erit reſpectu ipſorum ponderum D d & π, adeoque per D δ exponi nequit, ſeu non poteſt eſſe ad pondera D d & π, ut recta D δ ad rectas D d & d δ.

Eſtque proinde (pergit) *cæteris manentibus linea D A proportionalis.* Ne hoc quidem ſequitur, ſi quidem ſenſus eſt pondus Z quod retinet rectam D d in ſitu ſuo, directione Dd, eſſe ad pondera D d & π ut linea catenæ D A ſe habet ad ipſas lineas pondera D d & π exponentes vel repræſentantes. Oſtendendum ſcilicet foret, gravitationem catenæ D A qua trahit D d in directione d D, abſolutæ ipſius gravitati eſſe æqualem, ſeu eſſe eandem, qua traheret, ſi ſuſpenſa eſſet in Z quod non admittetur.

Concludit tandem Dn. Autor his verbis: *Eſt igitur δ d fluxio ordinata ad δ D fluxionem abſciſſæ, ſicut conſtans recta a ad D A curvam.* Vera eſt concluſio, ſed nihil minus quam probata, & mirum eſt, quam multis opus fuerit aſſumtis erroneis, ut tandem veritas prodiret. Nam, ut cætera taceam, nunc oportuit ponderis infinite parvi π rationem ad pondus infinite parvum D d exponi per rectæ ordinariæ a rationem ad rectam infinite parvam D d; nunc contra oportuit ponderis ordinarii Z rationem ad pondus infinite parvum D d exponi per rationem rectæ infinite parvæ D δ ad rectam itidem infinite parvam D d, ut tandem

Digitized by Google

dem deſtruentibus ſeſe erroribus, perveniretur ad modum apparenter concludendi, eſſe duas lineas infinite parvas δd, δD ut duas lineas ordinarias a & DA. Abuſus expoſitionis inaſſignabilium per aſſignabilia (alias permiſſæ & utilis) itemque theorematis mechanici, ut alia taceam, ſub ſpecie ſucceſſus blandiente fefellerunt. Credibile eſt, ipſum Doctiſſimum Gregorium hoc poſterioribus cogitationibus ingenue agniturum; aut ſi adhuc dubitat, conſulto ſaltem Celeberrimo Newtono, cujus methodum ſequi profitetur, eſſe crediturum.

JAC. B. CIRCINUS PROPORTIONUM NAUTICUS SCAla Loxodromica inſtructus, hujusque fabrica mire facilis.

GEometræ Problema de invenienda longitudine puncti in Loxodromia ex ejus data latitudine, eo quod tranſcendens eſſe & a ſummis ſecantium dependere animadverterent, haud aliter quam approximando ſolvere ſunt aſſueti, adhibitis eum in finem Mappis quibusdam ſeu Tabulis, quas *Latitudinum creſcentium* vocant, ex additione plurium ſecantium ſatis operoſe conſtructis. Solus hactenus rem accurate confecit omni ſcientiarum laude cumulatiſſimus Vir Dn. Leibnitius, ſed calculi laborem non ſuſtulit, Problemate quippe ad Logarithmos ſinuum verſorum nondum ſupputatos redacto. *Vid. Act. Lipſ. 1691. m. April. p. 182.* Data nuper occaſione, cum Poſitionibus quibusdam de Seriebus infinitis conſcribillandis occuparer, in modum incidi conſequendi quæſitum abſque ullo labore; animadverti enim, Scalam Loxodromicam in Logarithmorum quæ vulgo proſtant Tabulis ita jam paratam haberi, ut inde non tam calculo erui, quam exſcribi ſolummodo opus habeat. Modus talis: Notentur in columna A arcus Latitudinum ſeu partes quadrantis ordine per ſingulos gradus graduumve minutias a 0° ad 90 (ſufficit in adjuncto laterculo rem exhibere in denis grabibus.) His in col. B reſpondeant totidem partes ſemiquadrantis a 45° ad 90° differentiis progre- TAB. II. Fig. 3.

A Gr. lat.	B	C. Gr. long.
0	45	0
10	50	7.61865
20	55	15.47732
30	60	23.85606
40	65	33.13275
50	70	43.89341
60	75	57.19475
70	80	75.36812
80	85	105.80482
90	90	Infin.

dientes, quæ ſint ſemiſſes differentiarum columnæ A. Horum poſteriorum arcuum exſcribantur in col. C. Tangentes Artificiales, demto a ſingulis Logarithmo ſinus totius; quo pacto parata erit Tabella, ſignificabuntque primæ ad ſiniſtram notæ numerorum col. C, gradus longitudinum integros, & quinque reliquæ ad dextram punctulis diſcretæ graduum partes centies milleſimas. Reſpicit autem hæc Tabella primario Loxodromiam, cujus angulus cum meridianis eſt 37°. 9′. 42″, ſed aliis interim quibuslibet Loxodromiis facile accommodabitur, ſi fiat, ut 7579869 tangens anguli prædicti ad tangentem dati alterius cujusvis anguli Rumbici, ſic longitudo e regione datæ latitudinis in Tabula reperta ad longitudinem quæſitam. Ut vero & hujus operationis moleſtia leventur imperiti Nautæ, poterit ex iſta Tabella Scala confici, eaque poſthac cum linea Tangentium Circinis Proportionum inſculpi, hoc fere modo: Linea partium æqualium repræſentet gradus longitudinum eorumque partes; huic adjungatur alia, ſi lubet, parallela, quæ gradus latitudinum comprehendat, & cujus diviſiones ſic inſtituantur, ut decimus gradus latit. reſpondeat 7.61865 gradui longit. viceſimus lat. 15.47732 gr. long. & ita conſequenter, prout ex laterculo apparet. Tandem etiam in utrumque Inſtrumenti crus projiciatur Scala Tangentium cum ſuis diviſionibus, ejuſque locus, qui incidit in 37°. 9′. 42″. aſteriſmo notetur. Uſus hujus Circini Proportionum talis: Sit ex. gr. inſtituta velificatio in Rumbo quinto, h. e. in angulo 56°. 15′, a 20 latitudinis parallelo ad uſque 40^num^, & quæratur longitudinis evariatio: Sumo in Scala Latitudinum intervallum inter 20 & 40, illudque diductis, quantum ſatis eſt, Inſtrumenti cruribus in Lineæ Tangentium aſteriſmis applico; mox in hac Linea diſtantiam accipio inter num. 56°. 15 utriuſque cruris, eamque in Lineam partium æqualium transfero;

ro; in qua ſic abſcindet optatam longitudinum differentiam, quæ eſt
34.85973 ſeu 34°. 51′. 35″. Poteſt vero etiam eadem facilitate converſum Problematis hujus expediri, & ope talis circini Proportionis ex datis latitudinibus & longitudinibus duorum locorum inveniri angulus Rumbi, & ſi quæ ſolent alia his affinia inter Nautas Problemata agitari; unde vix aliud ſimplicius & ad praxin accommodatius adminiculum in uſum horum hominum excogitari poſſe, facile quis ſibi perſuadeat.

PHILIPPI A LIMBORCH DEFENSIO CONTRA JOANNIS van der Wayen iniquam criminationem.

Amſtelædami, apud Johannem Grœnewoudt, 1699, 8. Plag. 7.

IN ſua, quam adverſus clariſſimum Virum, Jo. Clericum, emiſit, Diſſertatione celeberrimum Wayenum ſimul in principem hodie Arminianorum Theologum, Philippum Limborchium, inſurrexiſſe, eique, quod doctiſſimo Burmanno Spinoſiſmi notam plane præter rem impegerit, prolixe exprobraſſe, ſub finem noſtri, quo iſtam Wayeni adumbravimus Diſſertationem, recenſus ſuperiori anno p. 459. memoratum haberi, Benevoli Lectores deprehendent. Notam ergo iſthanc a ſe removere ſtudet Limborchius in præſenti Diſſertatione apologetica, in qua ſuam ante omnia mentem circa Burmanni cum Spinoſa convenientiam declarat, poſt a ſeipſo Spinoſiſmi ſuſpicionem, qua gravare eum citato loco Wayenus voluit, amolitur, tandemque id, quod judice Wayeno ipſiſſimus ſit Spinoſiſmus, legitima ſequela ex Burmanni potius doctrinis haud difficulter poſſe elici contendit.

Male videlicet imprimis Wayenum id habuerat, quod Limborchius in Theologia ſua Chriſtiana Burmannum, de omnipotentia Divina agentem pleraque ad verbum fere ex Spinoſa deſcripſiſſe aſſeruerit, idque impetuoſam in innocentem debacchationem vocaverat. Sed ut nihil prorſus a veritate alienum ſe dixiſſe monſtret Limborchius, ex Spinoſæ Cogitatis Metaphyſicis caput de potentia Dei, & paragraphum de eo, quod eſt neceſſarium, impoſſibile, poſſibile &

Digitized by Google

contingens, ex uno; Burmannianam vero de omnipotentia Dei tractationem ex altero latere apponit: & poſt inſtitutam collationem unicuique manifeſtum fore confidit, Burmannum iſto in loco Spinoſæ librum omnino ante oculos habuiſſe, indeque potisſimam capitis illius partem deſcripſiſſe, nonnunquam verba quædam interpolaſſe, & nunc quædam omiſiſſe, nunc addidiſſe, ſenſu tamen minime mutato, quin imo verba, quibus proprie ſententiam ſuam explicet, ſine ulla mutatione ex Spinoſa eſſe mutuatum. Præterea Burmannum ſine judicio Spinoſam alicubi ſecutum fuiſſe etiam in iis, quibus atheiſmi ſui venenum, ſed tectius paulo, inſinuarit, affirmaſſe ſe nondum disſimulat, ſed ad duo ſolum Burmanni effata id reſtringendum addit, quando nempe ſemel, totam rerum naturam non eſſe niſi unicum ens; & iterum, quando Deum ordinaria potentia ſecundum leges naturæ nobis notas, extraordinaria vero ſecundum eas, quæ nobis notæ non ſint, operari is docuerit. At iſta ratione Burmannum a ſe Spinoſiſtam pronunciari penitus inficiatur, quandoquidem ex eo, quod Spinoſam ille ſine judicio alicubi ſecutus fuerit, minime inferre liceat, quod penitus in caſtra ejus tranſiiſſe dicendus ſit; quin potius ignarum modo, quid Spinoſa animo volveret, non ſatis conſideraſſe ait ejusdem phraſeologias, quibus venenum opinionis ſuæ occultarit.

Deinceps nucleum Spinoſiſmi vocaverat Wayenus doctrinam, quæ ſtatuat, omnia ex natura Dei emanaſſe, ut aliter ſe tota rerum univerſitas per naturam Dei habere non potuerit, quam habeat in præſenti. Huic vero obnoxium ſtatuerat Limborchium, cum hic conceperit ideas rerum præter Deum, quæ decretum omne prævertant; hoc ipſo namque eundem infert ſtatuere, Deum non potuiſſe non agere juxta illas ideas, eumque totam hanc univerſitatem aliter creare non potuiſſe, quam ſecundum ideam non libere formatam, ſed ſibi naturalem, ac proinde non aliam, quam nunc eſt; quod quo tendat, nemini, niſi qui Spinoſiſmum neſciat, obſcurum ſit. At enimvero prout heic ſibi gratulatur Limborchius, quod argumentum, quo ex ſententia ſua Spinoſiſmum elicere conetur Wayenus, in omnes directum ſit Theologos, cujuſcunque ſententiæ & ſectæ inter Chriſtianos, quippe qui omnes præter ſcientiam viſionis in Deo ſtatuant ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, qua is ſeipſum cognoſcat & omnia posſibilia, quæque ſcientiam viſionis, qua, quicquid libere decreverit, ac

virtu-

virtute decreti Divini futurum ſit, omnino norit, ordine naturæ procul dubio præcedat, unde omnes certe in Deo ideas decreta ejus prævertentes promtiſſime admittant: ita nullam eſſe reſpondet hanc conſequentiam, ſi colligas, eum, qui concipiat ideas rerum præter Deum, quæ decretum omne prævertant, una ſtatuere, Deum non potuiſſe non juxta ideas illas agere. Ideas namque has, quæ in Deo concipiantur, non eſſe rerum futurarum, ſed poſſibilium tantum, hoc eſt, quæ virtute potentiæ Divinæ infinitæ fieri poſſint. Intelligere nempe & noviſſe Deum, quicquid facere queat, licet hoc non decreverit, nec unquam facturus ſit. Cum autem infinita ſit varietas eorum, quæ Deus facere ſe poſſe novit, pro liberrima ſua voluntate eum id tantum decernere & in tempore creare, quodcunque placuerit. E quibus ſingulis affatim patere autumat, quod Deo ſummam decernendi atque operandi libertatem adſcribat, proculque adeo ab omni Spinoſiſmo recedat. Addit interim, Deum, quando iſta ſua libertate utatur, non poſſe tamen quidpiam decernere, quod manifeſtam in ſe contineat repugnantiam, hoc eſt talia, in quibus, quando a nobis concipiantur, pugna evidens appareat; qualia ſint non ea ſolum, quæ naturali ejus perfectioni & attributis repugnent; ſed etiam omnia, quæ terminorum contradi ionem aut manifeſtam habeant; aut eam ad minimum involvant. Quam doctrinam minus ſane reprehendendam dicit, & ab objectionibus Wayeni paulo uberius defendit clariſſimeque apparere arbitratur, quod aſſertionem, Deum omnium rerum cauſam emanativam eſſe, ne per milleſimam quidem conſequentiam elicere exinde liceat.

Viciſſim vero ex doctrina Burmanni facilem dari ad Spinoſiſmum deſcenſum ait, cum juxta hanc voluntas Divina ipſa Dei ſit eſſentia, ſit æterna ac neceſſaria, de qua Burmannus neget, quod potuerit non eſſe. Equidem oſtendere ipſum refert, quomodo ſit libera, quatenus nimirum Deus non tantum non ſentiat, ſe ab alia vi externa determinari, ſed etiam revera non determinetur, aut determinatus, ſed a ſeipſo ſolo ſit. Verum & Spinoſæ Deum, qui omnium rerum cauſa perhibeatur emanativa, ut talem deſcribi reſpondet, iſtaque ratione difficultatem nondum auferri colligit. Longius tamen abeſſe a ſe cupit, ut iſtud, quod legitima ſequela ex Burmanni ſententia deducat, ipſi tanquam ſententiam, quam agnoſcat & defendat, imputet;

Digitized by Google

tet, cum conſequentias a ſententia, quæ iis gravetur, accurate diſcernendas eſſe, nunquam non docuerit.

LIBRI NOVI.

ANnales Vellejani, Quintilianei, Statiani. Seu Vitæ Velleji Paterculi, M. Fabii Quintiliani, P. Papinii Statii, obiterque Juvenalis; pro temporum ordine diſpoſitæ ab Henrico Dodwello. Oxonii e Theatro Sheldoniano, 1698. 8.

Johannis Lightfooti Opera Poſthuma, antehac inedita. Ultrajecti apud Guil. Brœdelet, 1699. fol.

Johannis Sauberti F. De Sacrificiis Veterum Conlectanea Hiſtorico-Philologica, & Miſcella Critica; nec non de Sacerdotibus & Sacris Hebræorum Perſonis Commentarius ſingularis. Quæ Thomas Crenius recenſuit, emendavit, & præfatione, notis, ac plenioribus indicibus auxit. Lugd. Bat. apud Jord. Luchtmans, 1699. 8.

Hiſtoire de Ferdinand-Alvarez de Tolede, premier du nom Duc d' Albe, A Paris, chez Jean Guignard, 1699. 12.

Memoires Politiques pour ſervir à la parfaite intelligence de l' Hiſtoire de la Paix de Ryſwick. Par Mr. Du Mont. A la Haye, chez François Honoré & Etienne Foulque, 1699. 12.

Relation du Voyage de Mr. Evert Isbrand Envoyé de ſa Majeſté Czarienne a l'Empereur de la Chine en 1692, 93, 94. A Amſterdam, chez Jean Louis de Lorme, 1699. 8.

Relation d' un Voyage fait en 1695, 96, 97 aux cotes d' Afrique, detroit de Magellan, Breſil, Cayenne & Isles Antilles, par M. de Gennes. Faite par le Sieur Froger. A Amſterdam chez les Heretiers d' Antoine Schelte, 1699. 12.

Recueil de divers Traitez de Theologie Myſtique, qui entrent dans la celebre diſpute du Quietiſme. Avec une Preface, ou l' on voit beaucoup de particularité de la Vie de Madame Guion. A Cologne, 1699. 12.

Relation curieuſe & nouvelle de Moſcovie. A La Haye chez Meyndert Uytwerf, 1699. 12.

Traité de la Vie Chrétienne, traduit de l' Anglois du Docteur Scot. A Amſterdam, chez Henri Desbordes, 1699.

* * *

ACTA ERUDITORUM

Publicata Lipſiæ

Calendis Martii, *Anno* M DC XCIX.

FRANCISCI MAUROCENI PELOPONNESIACI, *VENETIArum Principis*, *Geſta. Scriptore JOANNE GRATIANO BERGOMENSI, D.*

Patavii, ex typographia Seminarii, 1688, in 4. Alph. 2. pl. 6.

Quemadmodum inter illuſtriſſimas Sereniſſimæ Venetæ Reipublicæ gentes, a primis ejus incunabulis ad hæc usque tempora, Maurocena domus eminuit: ita ex hac nemo forte ſeu meritis in patriam, ſeu gloria ac celebritate nominis, major Franciſco noſtro extitit, cujus res geſtas Hiſtoriographi non pauci attigerunt hactenus ac illuſtrarunt ſparſim, nunc juſtis commentariis, dubium ſtylo elegantiore an graviori judicio compoſitis, Joannes Gratianus, Vir Clariſſimus, complexus eſt. Ac de familiæ quidem ſplendidiſſimæ decore jam alibi quædam dicendi nata nobis fuit occaſio, tum cumprimis, cum *Maurocenam Megaloprepeiam*, ſeu *Mauroceniadum Faſtorum libros ab Antonio de Graſſis* editos, in Actis hiſce A. 1683, p. 299 recenſeremus. Nunc vero, dum Franciſci Mauroceni geſtorum Hiſtoria recentiſſima perluſtranda nobis offertur, tanti Herois inſignia plane omnique poſteritatis memoriæ merito conſecranda facinora prolixius prædicandi foret opportunitas, ſi quidem id inſtituti noſtri ferret ratio: qui non tam illuſtrium virorum adornare elogia, quam quæ ad doctrinæ & eruditionis profectum pertinent, utcunque literis conſignare conſuevimus. Itaque nonniſi ſumma rerum a Peloponneſiaco noſtro geſtarum capita indicabimus, Lectore Hiſtoriarum cupido ad ipſos Gratiani diſertiſſimi Commentarios, quos perlegiſſe integros neminem pœnitebit, ablegato.

Digitized by Google

Lib. I. Editus eſt in lucem Franciſcus Maurocenus Venetiis anno properantis nunc ad finem ſeculi decimo octavo, Petro Mauroceno D. Marci Procuratore patre, matre Maria, ex ejusdem nominis familia. Cum juventam honeſtiſſimarum quarumque artium, bellicarum cumprimis, quarum ſtudium acerrimum jam in puero emicuit, cultu transegiſſet, anno ætatis vigeſimo militiæ navalis tyrocinia auſpicatus eſt: quo tempore Sereniſſima Reſpublica aperti quidem belli immunis, cum piratis tamen colluctabatur. Aſt poſtquam A. 1645 graviſſimum cum Turcis Cretæ ſubjugandæ libidine incenſis bellum exarſiſſet, tum vero latisſimus campus, in quo fortitudinis prudentiæque illuſtria documenta ederet, Noſtro ſe aperuit: qua occaſione tam gnaviter etiam fortunateque fuit uſus, ut per omnes munerum militarium gradus, ad ſupremum Imperatoriæ dignitatis faſtigium, paucorum annorum ſpatio fuerit enixus. Anno nimirum 1646 ad quinqueremis regimen evectus, mox A. 1647 Præfecti navium vicem per aliquot menſes ſuſtinuit. A. 1649 Adriatici ſinus ſuſcepit cuſtodiam, eaque ſtrenue defunctus, A. 1650 quinqueremium Præfecturam adeptus eſt. Cum vero A. 1651 in celebri ſupra Paron inſulam, Aloyſii Mocenici Imperatoris auſpiciis conſerto cum Turcis maritimo prælio, ea uſus felicitate fuiſſet, ut Prætoriam Turcarum navim, ac in ea celeberrimum illa tempeſtate archipiratam Nicolaum caperet, A. 1652 Præfectus claſsis, quod præſtantisſimum, poſt Imperatorium, munus eſt, fuit conſtitutus. Anno 1655 ſummam Cretæ inſulæ adminiſtrationem ſuſcepit, biennio poſt ſupremi Imperatoris dignitate, ſumma claſsis perinde ac terreſtris exercitus cum lætitia ac applauſu, condecoratus. His muneribus quam dextre, quantaque vi animi ac providentia præfuerit, latius Auctor gravisſimus ediſſerit. Neque ſic

Lib. II. tamen evitare Maurocenus potuit, quin poſt abſolutum A. 16 : Imperatorii Magiſtratus curriculum Venetias reverſus, invidorum cenſuram ac obtrectationem ſubiret, mittenduſque in Græciam a Senatu Quæſitor fuerit, qui judicium more recepto inſtitueret: ſed eo denique eventu, ut poſt redditam rei adminiſtratæ rationem, Mauroceni geſta probarentur Senatus univerſi ſuffragiis, accuſatores vero calumniæ nota mulctarentur.

Inter hæc bellum Creticum viſum eſt paulatim deferveſcere, quod Turcæ novum adverſus Auguſtisſimum Romanorum Imperato-

rem

Digitized by Google

rem bellum meditarentur. Quod cum A. 1663 in Pannonia erupiſſet, Venetique Foro-Julii non ſine cauſa metuerent, iſti provinciæ Maurocenus præfectus eſt. Aſt bello Hungarico ſubita & inexpectata pace A. 1665 compoſito, cum Turcæ vaſtisſimi Imperii vires ad expugnandam tandem Cretam, urbem inſulæ cognominis principem, colligerent, Mauroceno primum quidem clasſis Præfectura, mox iterum ſummum terreſtris maritimique exercitus Imperium, & Cretæ urbis adverſus vim Barbarorum propugnandæ cura commiſſa. Nec multo poſt celeberrimum illud ac memorabile Cretæ cœpit obſidium, quo intra viginti & octo menſes, Turcarum centum & viginti millia, triginta millia Chriſtianorum occubuiſſe feruntur. Nec armis utrinque magis, quam ingenio certatum & conſiliis, cum hinc Maurocenus inuſitata dexteritate vique animi incredibili urbem tutaretur: inde Achmet Kiuperli, Regii Sigilli Cuſtos, quo prudentior Regni adminiſter nunquam Turcis obtigerat, nihil artis poliorceticæ omitteret. Fidem etiam Mauroceni ab Achmete tentatam Gratianus noſter memorat, promiſſo illi, ſi urbem dederet, Valachiæ & Moldaviæ Principatu; ſed fruſtra, Mauroceno oblata generoſe nec ſine irriſione Achmetis reſpuente. Nec erat certe, cur a Barbaris dignitates perfide quæreret, quas promereri a Republica patria honeſtis artibus poterat; a qua, dum obſidionem adhuc ſtrenue ſuſtentaret, Procuratorio D. Marci munere, inſolito plane exemplo, extra ordinem nempe & ſupra numerum, fuit ornatus. Nihilominus cedendum vi majori ad extremum Mauroceno fuit, inprimis poſtquam poſtremæ Gallorum ſuppetiæ, a quibus conſervandæ urbis ſpes unice pendebat, in irritum cecidiſſent, & quæ ſaluti urbis paratæ erant, adverſantibus fatis vertiſſent in exitium. Sex millia ſelectisſimorum militum Rex Galliæ Potentisſimus, pro ſingulari in Rempublicam Venetam ac rem Chriſtianam ſtudio, ſub ducibus Bellifortio & Novalæo, ſubſidio obſeſſis miſerat, validam utique manum, & qua ſervari urbs potuiſſet, ſi moræ patientes utcunque auxiliares copiæ fuiſſent. Aſt dum Galli nimia virium ſuarum fiducia uni prælio ſummam rerum committunt, ac Mauroceno nequicquam revocante, improvide Turcarum caſtra facta eruptione invadunt, ac lætis quidem initiis uſi, ſed caſu fortuito perturbati, clade atroci, ipſo Bellifortio amiſſo, afficiuntur, moxque primo impetu ac fervore in trepidationem deſinente, nullis Mauro-

ceni precibus detineri ſe patiuntur, ſed reditum in patriam, deſerta & libidini velut hoſtium expoſita Creta, feſtinant, actum de urbe erat. Tametſi enim aliquo adhuc ſpatio Maurocenus obſidionem ſuſtinuit, tandem tamen, quod metuendum eſſet, ne urbs a ſociis deſerta, cum præſenti totius exercitus & claſsis exitio in hoſtium poteſtatem concederet, & ex adverſo honeſtam pacem, qua Reſpublica vel maxime tum indigebat, dedita urbe obtinendi ſpes affulgeret, cum Turcis paciſci, quam extrema experiri, & majori periculo objicere Rempublicam Maurocenus maluit. Itaque tandem Nonis Septembris A. 1669 pax his præcipue legibus coaluit, ut Creta, opibus, milite, commeatu devectis, Turcis traderetur; Veneti littorales arces in inſula Hieræ, Spinalongæ, & Garabuſarum obtinerent, iisdemque firma Cliſſæ & oppidorum, quæ ſuperioribus annis Veneti duces in Illyrico occupaverant, eſſet poſſeſſio. Hic exitus belli viginti quinque annorum fuit. Aſt Maurocenus, tametſi pax Senatus-Conſulto probata eſſet, ingens in patriam redux diſcrimen ſubiit, in publicis comitiis, cum omnes Patriciorum Ordines ad deſtinandos Magiſtratus ſimul conveniſſent, ab Antonio Corrario acerba oratione non uno crimine poſtulatus. Urbem tanti momenti hoſtibus inconſulto Senatu deditam exprobrabat accuſator, ſed maxime initam privata auctoritate cum Turcis pacem, quod nonniſi Principis & Reipublicæ auſpiciis fieri debuiſſet: poſtulabat etiam, ut Procuratorium munus extra ordinem & vitio collatum Mauroceno abrogaretur. Ita indictum denuo judicium, Franciſco Eritio Quæſitore declarato, detentusque in curia, velut honeſto carcere, Maurocenus. Nec illi tamen defenſores defuerunt, e quibus Joannes Sagredus inprimis & Michael Fuſcarenus cauſam ejus egerunt, eo ſucceſſu, ut ad extremum omnium votis abſolveretur, nihilque effectum aliud ab æmulis fuerit, quam ut Mauroceni nomen tanto magis inclareſceret.

Inde duodecim annorum quiete Serenisſima Reſpublica gaviſa eſt, donec arma iterum experiundi opportunitas ſe obtulit. Turcæ
Lib. III. injuſtiſſimo bello Cæſarem Auguſtiſſimum Leopoldum A. 1682 fuerant aggresſi, tanto quidem apparatu viribusque, ut ipſam regiam Viennam obſidere non dubitarent, vaſtisſima ac Orbi Chriſtiano univerſo exitium minitantia conſilia mente complexi. Sed res aliter ceciderat, pulſis Vienna Turcis, inque eum jam redactis ſtatum, ut abjecta alie-

Digitized by Google

aliena invadendi libidine, ſua ægre tuerentur. Itaque Veneti, ut ſibi olim nuperque illatas a Barbaris injurias ulciſcerentur, A. 1684 ad fœdus cum Cæſare ac Johanne III. Poloniarum Rege ineundum, armorumque adverſus Turcas ſocietatem, facile adduci ſe paſſi ſunt, Mauroceno noſtro tertium ſupremo Imperatore declarato. Neque is recuſare munus arduum & periculi plenum ſuſtinuit, ſeptuaginta licet annorum ætate gravis, ſed animo vegeto magnisque auſibus haudquaquam impare. Et primo quidem Leucadiam inſulam (*S. Mauri*) ac in ea Leucadem arcem viſum eſt invadere, qua capta firmataq; præſidio, Nicopolis (*Preveza*) etiam, quam olim Octavius Cæſar Auguſtus in Actiacæ victoriæ monumentum in faucibus Sinus Ambracii condiderat, pari felicitate in poteſtatem redacta eſt. Sic auctis ex ſucceſſu animis, in ipſam Peloponneſum A. 1685 decreta expeditione, Corone (*Coron*) primum, quæ urbs ad Sinum Meſſeniacum ſita eſt, obſeſſa, cumque Turcarum exercitus, qui ex univerſa Peloponneſo collectus in vicinis caſtris conſederat, fuſus fugatuſque eſſet, aperta aggresſione expugnata eſt ac direpta; mox & Zarnata, Tænariorum inprimis, qui Turcici jugi dudum impatientes Venetis ſe addixerant, ope occupata. A. 1686 Pylus (*Navarino*) primo deditione capta, inde Methone, (*Modon*) ac Nauplia (*Napoli di Romania*) denique ipſa, poſt iterata vice profligatum, qui ſuppetias obſesſis moliebatur, Turcarum exercitum occupata. Quo tempore Senatus, Imperatoris victorias & merita muneraturus, Petrum Maurocenum, illius ex fratre nepotem, Equitem D. Marci creavit, addito decreto, ut major natu ejusdem familiæ dignitate illa tanquam perpetuo patrimonio frueretur. A. 1687 profligatis denuo terreſtri prælio Turcis, Patræ (*Patras*) ſub obſequium redactæ, & victoria victoriam trudente, Naupactus (*Lepanto*) etiam ſubacta, eo Senatus Veneti applauſu, ut & *Peloponneſiaci* cognomen Mauroceno decerneret, & æream ejus effigiem, qualis honor nemini vivo unquam antea obtigerat, in Decemvirorum æde collocaret, inſcriptis verbis: *Franciſco Mauroceno Peloponneſiaco adhuc viventi Senatus poſuit Anno M DC LXXXVII.* Quin & latius propagati eodem anno Venetæ ditionis fines. Nam & Corinthus, a Turcis quidem deſerta ac diruta, cumque ea celebris Iſthmus, per quem unum terreſtribus copiis in Peloponneſum aditus patet, in poteſtatem pervenit; & Sparta etiam, Thyrea, denique &

Lib. IV.

Digitized by Google

Athenæ ipſæ Venetorum imperio ſubjectæ. Cujus rei ut perpetuum extaret monumentum, Maurocenus duo ſpectabilis magnitudinis, Leonis & Leænæ, ſimulacra marmorea, extremo in littore reperta, Venetias tranſmiſit, quæ Senatus ante Navalis fores utrinque collocari juſſit, inſcriptis verbis, hinc quidem: *Franciſcus Maurocenus Peloponneſiacus, expugnatis Athenis, marmorea Leonum ſimulacra, triumphali manu e Piræo direpta, in patriam tranſtulit, futura Veneti Leonis, quæ fuerant Minervæ Atticæ, ornamenta*; inde vero: *Atheníenſia Venetæ Claſſis trophæa Veneti Senatus decreto in Navalis veſtibulo conſtituta Anno Salutis M. DC. LXXXVII.* Ita ſurgente indies Mauroceni fama, cum M. Antonius Juſtinianus, Venetorum Dux, ſupremum diem obiiſſet, ſucceſſoris in tanto munere electio minime difficilis Patribus obtigit, quod univerſi populi vox eſſet, negari hanc dignitatem Mauroceno niſi ſumma cum injuria non poſſe. Itaque Princeps Reipublicæ Maurocenus conſentientibus omnium ſuffragiis declaratus, prorogato ſimul ei ſupremi Imperatoris bellici munere. Enimvero, cum illud jam faſtigium, unde altius eniti non poterat, duce virtute, comite fortuna conſcendiſſet, non virtus quidem, at fortuna ſubito velut deſeruiſſe eum viſa eſt. Conſtituerat invadere Eubœam inſulam, ut & firmaret Peloponneſum, & ad majora viam ſterneret. Et actum de inſula erat, ſi Chalcide (*Negroponte*) urbe ejus principe potiri potuiſſet. Sed eam adverſus vim facile præviſam tanto ſtudio Turcæ, impoſito ſex millium e Prætorianis maximam partem ſelectorum militum præſidio communiverant, ut exteriora quidem munimenta ceſſerint Venetis, urbs ipſa omnem vim arteſque obſidentium eluſerit. In ea obſidione Otto Guilhelmus Comes Königsmarckius, quo adjutore præcipuo in ſubjuganda Peloponneſo uſus Maurocenus fuerat, fatis ceſſit, non hoſtium quidem armis ſed morbi ſævitia confectus; cui, quod non exterorum minus quam civium præclara facta monumentis publicis cohoneſtanda cenſeret, decretum a Senatu ſimulacrum ex marmore, Venetiiſque in veſtibulo Navalis collocatum. Sed & Duces terreſtres reliqui tantum non omnes cum magno gregariorum militum numero occubuere, ſeu morborum aſperitate, ſeu vi doloque hoſtium, ut ad obeunda extinctorum munera claſſis etiam Navarchi advocandi fuerint. Unde cum poſtrema etiam eaque longe acerrima aggreſſio, rejectis magna cum clade Venetis, peſſime cecidiſſet,

diſſet, ſolvendum denique obſidium fuit, tanto Mauroceni mœrore, ut in ancipitem morbum inciderit; tandemque animo & corpore æger in patriam reverti conſtituerit, Hieronymo Grimano ſumma rerum, annuente Senatu, commiſſa. Nec dici tamen poteſt, quanta Procerum Populique lætitia ac honoris ſignificatione A. 1690 redux fuerit exceptus, clade poſtrema tot antegresſis victoriis abunde penſata; a Pontifice etiam Romano Alexandro VIII, velut propugnator Fidei, galea & enſe (quem honorem hoc ævo uni Johanni III Poloniarum Regi, ob vindicatam obſidione Viennam, collatum ab Innocentio XI fuiſſe, Gratianus innuit) donatus. Aſt ne ſic quidem bellicæ gloriæ ſatur adeo Heros noſter fuit, quin recuperata valetudine & inſtauratis paulatim viribus, armorum cupiditate in extrema ſenecta arderet, delatumque a Senatu Imperatoris munus A. 1692 quartum ſuſciperet, quod reliquum vitæ erat patriæ ſaluti impenſurus. Ac oſtendit utique in ſenili corpore juvenile robur, priſtinoque vigore adminiſtravit provinciam, donec in ægritudinem Naupliæ denuo incidit, eaque oppreſſus die denique ſexto Januarii, A. 1694 vitam cum morte commutavit, cum ſex & ſeptuaginta annos vivendo expleviſſet. Quam magnifice funus tum Naupliæ, tum Venetiis ductum defuncto fuerit, & quam auguſtum monumentum ad ipſum ſupremarum ædium veſtibulum a Senatu conſtructum, dicere ſuperſedemus; nec temperare tamen nobis poſſumus, quin ultima, quibus opus ſuum Gratianus ipſe obſignavit, verba, breve Mauroceni ſed nervoſum elogium complexa huc tranſcribamus. *Hic*, inquit, *Franciſci Mauroceni exitus fuit; qui poſt actam inter caſtrenſia munia juventlem ætatem, proſpere geſtas Navales omnes Præfecturas, urbem Cretam triennio defenſam, perdomitam Peloponneſum, atque illuſtratum victoriis Orientem, quater ſummus exercituum Imperator, bis ſimul Imperator exercituum ac Reipublicæ Princeps, inter ipſos armorum motus pene octogenarius occubuit. Proinde crediderim tanto Duci optime conſuluiſſe Naturam, ut tunc demum eriperetur, cum, quicquid fere humanitas capiebat, rerum egregie geſtarum gloria compleviſſet.*

JO. LIGHTFOOTI OPERA POSTHUMA antehac inedita.

Ultra-

Ultrajecti, apud Guil. Brœdelet, 1699, in fol.
Alphab. 2. plag. 8.

CUm Londinenſem Operum celeberrimi Lightfooti editionem, Anglico ſermone A. 1684 adornatam, ad Acta noſtra A. 1686. p. 120. ſq. referremus, ſcriptorum ſimul aliquot, quæ imperfecta ab ipſo relicta fuerint, mentionem injecimus, vix tunc opinati, fore, ut & ea aliquando in lucem protraherentur. Sed noluit iſta aliaque ejus generis plura blattis tineiſque in prædam concedere meritiſſimus jampridem de Lightfooti Manibus Johannes Strypius, unde ea, & Latina quidem ſingula, in peculiare volumen conſtipata, ſeparatim excudi fecit. Utut enim pleraq; eorum mutila eſſe, & ad optatum finem haud perducta, minime diffiteatur; quidpiam tamen opuſculorum Viri adeo docti perditum iri indignatus, fragmenta etiam hæc & analecta dignam apud Eruditos æſtimationem habitura, nullus dubitat. Quæ ergo illa ſint, & quo ſe ordine excipiant, Benevolo Lectori indicare noſtrum ar-
Pag. 1. bitramur. Comparent nempe heic 1. *Λεί ψανα* de rebus ad verſionem Septuagintaviralem Græcam ſpectantibus, quæ nitide ac eleganter ab Autore deſcripta fuiſſe teſtatur Editor, ratus, quod ſuaſu forte Buxtorfii, peculiarem de iſta verſione librum edere Lightfootus conſtituerit. Fragmenta vero hæc aliquod illius examen complectuntur, ejusque a textu Hebraico diſcrepantiam cum erratis aliis recenſent, ac
19. ſplendidum, quo eam Joſephus mactavit, elogium explodunt. 2. Verſiones Prophetarum minorum Græca & vulgaris, nec non Tar-
27. gum cum Hebræo fonte collatæ. 3. Veſtibulum, quod audit, Talmudis Hieroſolymitani, ſive pauculæ quædam de nominibus ac terminis
30. nonnullis in Talmude frequenter occurrentibus obſervationes. 4. Index Talmudis Hieroſolymitani, verum ille admodum imperfectus. Præterquam enim quod e claſſibus Talmudis iſtius quatuor, priores tantum tres ſummatim exhibet, ne has quidem ſingulas quoad tractatus ſuos omnes ſiſtit. Cum enim prima claſſis contineat tractatus
63. undecim, uſque ad ſeptimum duntaxat Index hic pertingit, & ex ſecundæ tractatibus duodecim, ſimiliter nonniſi ſeptem delineat. 5. Fragmenta terræ ſanctæ Hiſtorico-chorographica & topographica, in quibus nonnihil de ſpatio terræ ſanctæ, deque locis quibusdam Judææ, de Galilæa item ejusdemque oppidis diſſeritur, & cum infanda olim fuerit

Digitized by Google

fuerit apud Judæos urbs Roma, & hac de re nonnihil additur, quodque Petrus ibi ſedem ſuam fixam habuerit, negatur. 6. Tractatus 75.
de Spiritu Prophetiæ, ubi Autor donum hoc inde ab Adamo continuatum docet, usquedum Canon Veteris Teſtamenti perfectus ſignatusque fuerit; qua occaſione paucula de Urim & Thummim inſperguntur. Defunctis autem Prophetis, & recedente jam a populo Spiritu Prophetiæ, grande iſtud traditionum myſterium a mendaciorum Patre excogitatum refert; aſt exoriente Evangelii aurora, lucem quoque Prophetiæ denuo exortam increbuiſſe indies, donec tandem conſignaretur Canon Novi Teſtamenti, a quo tempore, veluti non amplius neceſſaria, rurſus evanuerit. Decedentis ab Eccleſia Judaica Spiritus Sancti mentio dum fit, Hieroſolymitanum una excidium conſideratur, eique annus Veſpaſiani ſecundus, ex quo nempe is declaratus
Imperator fuerit, aſſignatur. 7. Memorabilia quædam ſub Eſra & 82.
Synagoga ejus magna, ad duplicem Synchroniſmum digeſta. 8. Cum 87.
olim præ omnibus Academiæ Judaicæ ſedibus imprimis claruerit urbs Jabneh, quorſum Hieroſolymis exciſis ut Synedrium transferretur, Rabban Jochanan ben Zaccai a Tito victore impetraverit, hinc hiſtoriam Academiæ illius chronologice recenſere Lightfootus inſtituit; verum vix usque ad tertium, qui illic præſedit, Magiſtrum progreſ-
ſus eſt. Sequuntur 9. annotationes Talmudicæ in quædam loca 93.
Geneſeos, Exodi, Numerorum & Joſuæ. 10. Pauca interſerenda in 101.
quædam Horarum Hebraicarum & Talmudicarum loca, utpote ad Matth. XXI, 1. XXII, 35. Luc. XIIX, 12. Act. VII, 2. Rom. VIII, 22. 23. 105.
XI, 25. 26. De concione ad Clerum in viſitatione quadam Epiſcopali 111. 116.
habita, quæ mox ſubſequitur, & de oratione, qua ſolennia Academiæ Cantabrigienſis comitia A. 1655 Autor auſpicatus eſt, quæque una cum duarum quæſtionum: utrum ſtatus integritatis ſtatus immortalitatis fuerit? & utrum in Veteri quoque Teſtamento vita æterna promiſſa habeatur? determinatione affirmativa, ſub numero duodecimo
apponitur, plura dicere haud attinet. Breviſſima ſunt, quæ dehinc 123.
leguntur, lemmata de creatione, & hæc Editor pro ſpecimine habet iſtarum acceſſionum, quibus enarrationes ſuas in Geneſin & cæteros Veteris Teſtamenti libros Anglice quondam editos augere occœperit. Itinera & manſiones Iſraelitarum in exitu ex Ægypto (quæ in- 125.
ſcriptio eſt tractatus decimi quarti,) pariter breviſſime delineantur.

Digitized by Google

130. Nec adeo prolixa ſunt,quæ 15. ad quatuor priorum capitum Hoſeæ di-
141. lucidationem cumulantur, annotata. 16. Verba Johannis Cap. XIII,
27. 30. de ingreſſu Satanæ in Judam poſt ſumtam offulam facto,deq;
mox ſuſcepto ab hoc e Chriſti & Apoſtolorum reliquorum conſortio
egreſſu illuſtraturus, cœnam illam, in qua Judas offulam acceperit,
non fuiſſe cœnam Paſchalem,ſed ordinariam, Bethaniæ duabus ante
145. Paſcha noctibus habitam, contendit. Accedit 17. aſſertio, quod A-
146. pocalypſeos autor utique ſit Johannes Apoſtolus & Evangeliſta; 18.
147. collectio promiſſionum Divinarum Judaicæ Eccleſiæ factarum ultimis-
148. que diebus implendarum ex Prophetis; 19. Liturgiæ S. Jacobi reje-
ctio. 20. Fragmenta quædam Hiſtoriæ Romanæ & Chriſtianæ de re-
bus & perſonis quatuor primorum ſeculorum, utpote de aſſumtione
Virginis Mariæ in cœlum; de regno Veſpaſiani, Nervæ, Trajani, Ha-
driani, Diocletiani; de Plutarcho, Clemente Romano, de Conſtantini
M. proſapia, nativitate, educatione, &c. de Ario hæretico, de Conci-
170. lio Nicæno, & ſimilibus. Ultimum denique locum ſortiuntur epi-
ſtolæ aliquot ad Lightfootum perſcriptæ a Jo. Buxtorfio, Frid. Mie-
gio, Jo. Henr. Otthone, Br. Waltono, Edmundo Caſtello, Samuele
Clarckio, Jo. Worthingtone, Herberto Thorndikio, Jacobo Calver-
to, Thoma Bridge, Eduardo Bernardo, Thoma Brogravio, Rowlando
Cottone, quibus nonnunquam reſponſoriæ Ligthfooti ſubjiciuntur.

NICOLAI GURTLERI, SS. THEOL. D. ET PROFESS. Illuſtrisque Gymnaſii Bremenſis Rectoris, Vocum Typico-Propheticarum brevis Explicatio.

Bremæ, apud Hermannum Brauerum, 1698. in 4.
Alphab. 1. plag. 8.

QUi ex editis in lucem publicam jam ante annos aliquot Inſtitutionibus Theologicis, a nobis A. 1694. p. 346. ſeqq. late recenſitis, Orbi erudito inclaruit Maxime Reverendus Gürtlerus, ſcripto nunc præſenti, quod ad Philologiam ſacram pertinet, non Studioſæ modo Juventuti, cui in illuſtri Gymnaſio Bremenſi (in hoc quippe ex Athenæo Hanovienſi traductus,) præeſt, ſed aliis etiam, hoc literarum genere qui delectantur, prodeſſe voluit. Cum enim probe animadverteret, ei, qui Prophetarum oracula tractare feliciter ac dextre velit, duo

Digitized by Google

duo præcipue agenda incumbere, unum, ut in vocum emblematicarum, quibus Spiritus Sanctus utitur ſignificationem veram curioſe inquirat, non aliter, ac a Latini libri Lectoribus requiratur, ut Latinæ linguæ genium penitus perſpiciant; alterum, ut integrum quoddam & univerſale Theologiæ Propheticæ Syſtema animo complectatur, quod ubi recte efformatum fuerit, particulares prædictiones facilius & cum minore errandi periculo ad ſua loca & tempora dirigere quisque valeat: idcirco in conatus prioris ſpecimen Tractatum hunc compoſuit. Henricum quidem Morum, Theologum illum & Philoſophum Anglum eruditiſſimum, in Alphabeto, quod appellet, Propheticorum iconiſmorum, circa hunc laborem jam olim occupatum ſe geſſiſſe haud diſſimulat, aſt nimiam tamen ejus brevitatem accuſat, opuſculumque univerſum pauciſſimis abſolvi plagulis conqueritur. Ipſe ergo operam hanc in ſe ſuſcepit, & juſto ſtudio voces typicas (ſub quibus figuratas etiam & tropicas complectitur,) Propheticaſque in utroque Teſtamento occurrentes excuſſit, earumque ſenſum atque uſum pro ductu ordinis alphabetici expoſuit. Latino autem idiomate quaslibet primum allegavit, Hebraicaſque mox aut Græcas, quas in fontibus adeptæ illæ fuerint, appellationes ſubnexuit, & quot unaquæque ſignificationibus in Sacris gaudeat, oſtendit, Joannem maxime Coccejum ſecutus, ex cujus ſcriptis præclare ſe adjutum profitetur. Interea ſuam hanc induſtriam adeo abſolutam eſſe ſibi ipſi minime perſuadet, ut ei, qui in campo tam lato, tamque amœno & fertili exſpatiari latius voluerit, inventis addere quid difficile futurum ſit. Aſt majorem tamen rerum copiam, quam verborum numerum, heic ab æquis rerum æſtimatoribus deprehenſum iri, nullus dubitat. Ampliorem de cætero vaticiniorum ſingulorum interpretationem tradere conſulto omiſit, quippe quam & ab inſtituto iſthoc alienam, & in alia potius tempora differendam exiſtimavit.

EUSEBII ROMANI AD THEOPHILUM GALLUM EPIſtola de Cultu Sanctorum ignotorum.

Pariſiis, apud Petrum & Imbertum de Bats, 1698. 4. Plag. 4.

QUartus jam annus agitur, ex quo in agro Veſontionenſi tumulus

magnæ molis defoſſus eſt, inque eo loculus plumbeus humanum cadaver continens repertus, inſculpta lapidi hac inſcriptione:

AVE. EVSEBI
CASONIAE. DONATAE. QUAE. VICXIT. ANNIS
XXXXVII.... D. XI. HORIS. IIII. CANDIDVS. AVG.
PII. VERNA. EX. TEST. CONJVGI. BENE. MERENTI
POSVIT. EVSEBI.
HAVE. ET. VALE
LOC. LIB.

& appoſito quatuor in locis ſigno, hic adſcripto, quod crucem notare poterat videri. Dein ſub initium anni ſuperioris Ambiani ſepulcrum aliud detectum eſt, cum inſcriptione, quæ Fauſtiniani cujusdam, *in pace*, ut verba ſe habent, *requieſcentis*, epitaphium exhibet, ſuppoſito ſigno crucis in medio duarum hinc inde columbarum.

De his duabus Inſcriptionibus ut ſententiam ſuam diceret, rogatus ab amico Johannes Mabillon, Benedictini ordinis Monachus ac hoc tempore decus eximium, fuerat. Nimirum num corpora in illis tumulis inventa Chriſtianorum ſint, an Paganorum? &, ſiquidem Chriſtianorum, an Sanctorum habenda ſint, iisque cultus impendi poſſit, qualis corporibus Sanctorum Roma advectis in quibusdam Gallicanis eccleſiis impendi ſoleat? Porro, cum mos invaluerit, ex ſubterraneis, quæ Romæ ſunt, & *Catacumbæ* vulgo vocantur, cœmeteriis eruta defunctorum corpora publicæ fidelium venerationi exponi, in eccleſias ſolenni pompa inferri, illorumque velut Sanctorum feſta ſummo cultu celebrari; de eo etiam rogatus erat, ut judicium ſuum exponeret. Ita nata Mabillonio præſentis epiſtolæ occaſio, qua aſſumpto *Euſebii Romani* nomine, ad utrumque quæſitum candide reſpondet, facto a poſteriori initio.

Ut rectius ſententia illius innoteſcat, lubet ipſa ejus verba, pag. 15. quibus totius negotii modum ac ritum exponit, præmittere. *Præmiſſis*, inquit, *nonnullis precibus, ſi quis tumulus in Romanis illis antiquis cœmeteriis nondum reſeratus occurrit, cum Chriſti monogrammate, cum ſigno palmæ, columbæ, paſtorisve, aut aliquo conſimili, tumulus ille detegitur, hominis conditi oſſa e tumulo efferuntur; tumque pro certo indicio ſanctitatis habetur, ſi nomen aliquod quomodocumque lapidi inſcri-*

ſcriptum ſit, vel vaſculum vitreum, ſanguine, ut creditur, intinctum, in tumulo reconditum babeatur. Dehinc oſſa lavanda traduntur certis miniſtris ad hoc deputatis, quibus lotis Cardinalis Vicarius, vel Epiſcopus, ſacrarii Apoſtolici præfectus, Auguſtinianus nomen Sancto imponit, ſi nullum babet, & in ciſtam obſignatam reponit. Denique literæ teſtimoniales dantur ab eodem Epiſcopo, vel a Cardinale Vicario, eo ſpectantes, ut bæ reliquiæ in eccleſia quavis vel oratorio publicæ venerationi fidelium exponantur. Si corpus ſit integrum, bæ literæ a Cardinale Vicario dari ſolent: ſi tantum corporis particulæ, ab Epiſcopo ſacrarii Apoſtolici præfecto, teſtante has reliquias a Sacra Congregatione Indulgentiarum ſacrarumque reliquiarum recognitas, & approbatas fuiſſe.

Jam quod rem ipſam attinet, agnoſcit utique Mabillonius, vel Hieronymi ac Prudentii auctoritate, magna jam olim in veneratione Romana illa cœmeteria fuiſſe, cui ipſe detractum nihil cupiat. Agnoſcit, in iis ſanctorum Martyrum corpora ſepulta fuiſſe. Agnoſcit, non alios, quam Chriſtianos, in his cœmeteriis humatos fuiſſe; tametſi non deſint, qui profanos etiam & gentiles ab iis penitus excluſos non fuiſſe contendant. Verum non Martyrum ac Sanctorum ſolorum, ſed nullo habito meritorum delectu, fidelium omnium conditoria hæc fuiſſe exiſtimat, ut adeo corpora, ex antiquis illis cœmeteriis effoſſa, Chriſtianorum utique fuerint; an vero fuerint Sanctorum ac Martyrum, aliis indiciis ac argumentis probandum ſit. Itaque colendos, quorum corpora ex catacombis iſtis eruta ſint, ſi de eorum martyrio aut ſanctitate certis argumentis conſtet, & ſi eorum cultum Romanus Pontifex permittat aut præſcribat. Cum vero neutrum in Sanctis incognitis locum inveniat, non diſſimulat, cultum illum immodicum, qui Sanctis ejuſmodi in quibuſdam eccleſiis impenditur, proſcribendum eſſe, & inter abuſus cenſendum. Certe a Pontifice cultum talem non præſcriptum, cum in literis, quibus teſtimonium de Sanctis talibus eorumque reliquiis exprimi ſolet, tantum permittatur, ut *venerationi fidelium in eccleſiis exponi poſſint*, quæ formula cultum illum ſolennem non contineat; & potius generali Decreto Sacræ Congregationis rituum ab Innocentio XI approbato, d. 19. Oct. A. 1691. cautum ſit, non debere in Eccleſia recitari officia & Miſſas celebrari niſi de illis Sanctis, qui in Martyrologio Romano ſunt deſcripti. Deinde cultum illum incognitorum Sanctorum repugnare ſanctioribus

Eccleſiæ regulis, quibus religioſi honores legitimis Sanctis decernuntur. *Primo* enim requiri, ut Sancti illi nequaquam dubii ſint, ſed certi & indubitatis argumentis recogniti: hos vero dubios eſſe & incertos, ſive anonymi ſint, quos baptizatos vocent, quia illis nomina demum a Cardinale Vicario, aut Epiſcopo, qui capellæ Pontificiæ præeſt, indantur, ſive jam olim in inſcriptione certo nomine indigitati. Quoad Anonymos, indicia, crucem aut palmam (etſi palmæ paſſim non triumphales ſint, ſed funebris cupreſſi notæ,) vel monogramma Chriſti cum literis A & Ω, aut boni paſtoris agnive figuram, hiſtorias item veteris aut novi Teſtamenti, aliaque id genus tumulis eorum inſculpta teſtari, quod Chriſtiani fuerint; non probare, quod fuerint Sancti. Illos, quorum nomina in tumulis expreſſa ſunt, majoris eſſe auctoritatis, imo certæ, ſi Martyris titulum præferant; ſecus, ſi hoc titulo deſtituantur. Decretum certe d. 10 Apr. A. 1668 a Congregatione ſuper indulgentiis ſacrisque reliquiis Romæ conſtituta, ut palmæ iisque junctum vas ſanguine tinctum haberentur ſimul pro ſignis certiſſimis verarum reliquiarum: ſed non conſtare, ejusmodi vaſa ſanguine tincta eſſe, ac non potius ad continendos ſuffitus aut odoramenta, aliaque id genus, appoſita fuiſſe; & paucos eſſe ex illis incognitis Sanctis, qui vitrea vaſcula, quæ videri posſint ſanguine tincta, adjuncta habeant. *Secundo*, non Sanctis promiſcue omnibus publicos honores decernendos, niſi id vel martyrio certo, vel heroicis virtutibus meruerint. Aſt Sanctorum illorum incognitorum, ſi vel maxime pro Sanctis indubitanter habendi eſſent, ignorari vitam, martyrium, facta & actiones, perinde ac ſi nunquam extitiſſent. Quod ſi quorundam Vitæ producantur, commentitias eas eſſe, ac in indicem librorum prohibitorum merito referendas. *Tertio*, nec id ſufficere, quod Sancti, quod Martyres fuerint, ſed requiri ut ſint *vindicati*, i.e. ab Eccleſia agniti & probati; id quod de Sanctis incognitis dici nequeat. *Quarto*, ut primarii Eccleſiæ honores Sanctis etiam cognitis tribuantur, requiri, ut omnibus eorum factis & virtutibus, miraculis, ceterisque circumſtantiis attente expenſis, de eorum cultu Eccleſia vel Summus Pontifex decernant. Hinc tot ac tantas in canonizandis novis Sanctis cautelas, tam moroſam diligentiam, tam accuratos & prolixos ritus adhiberi; cum, dicente Gregorio IX in bulla canonizationis S. Antonii de Padua, *nec merita ſine miraculis, nec miracula ſine meritis*

plene

Digitized by Google

plene ſufficiant ad perbibendum inter homines teſtimonium ſanctitatis. Aſt in recognitione ac canonizatione Sanctorum illorum incognitorum, accuratam inquiſitionem deficere. Non convenire ergo gravitati eccleſiaſticæ, ut tales pro Sanctis profuſo illo Eccleſiæ cultu habeantur, ſed id unum ſupereſſe, ut publicus ille ſolennisque cultus iisdem abrogetur.

His ita expeditis, de duabus inſcriptionibus ſupra memoratis, ſententiam ſuam Mabillonius exponit. Nempe, quod primam attinet, ea non dubitat hominem deſignari gentilem, quod iſta affectuum vocabula *Ave* ſeu *Have* & *Vale* vix in aliis quam ethnicorum epitaphiis reperiantur; ſignum vero illud non crucis ſit, ſed inſtrumenti fabrorum lignariorum, quod aſciam vocant.

Quod autem alteram attinet, ea deſignari hominem Chriſtianum fatetur quidem, nec indicia tamen ulla deprehendit, quæ ad ſanctitatem ejus adſtruendam aut excitandam devotionem ſufficiant.

REMEDIUM CONTRA MORSUM ANIMANTIUM RABIDOrum, longo uſu comprobatum; excerptum ex litteris Dn. GEORGII DAMPIER, quæ cum annotatione [illegible] *Sloane extant in Transactis Philoſophicis Anglicanis, menſe Februario, 1698. p. 49. ſeq.*

Lichen cinereus terreſtris, deſcriptus a Dn. Rajo in Hiſtoria Plantarum p. 117, exſiccetur & in pulverem ſubtiliſſimum redigatur, eique tantundem piperis ſubtiliſſime contriti admiſceatur, & ad uſum ſervetur. Si cani exhibendum hoc remedium, ex aure ejus ſanguis prius detrahendus eſt, deinde canis probe abluendus, atque a paſtu cohibendus totam noctem, aut maximam diei partem, antequam ei propinetur, mixtum lacti aut juſculo tepido. Si pecus aliquod admorſum fuerit, ſanguis etiam mittendus eſt, idque probe abluendum; doſis autem magnitudini aut viribus ejus eſt attemperanda. Hominibus tandem propinandum eſt remedium poſt ſanguinis miſſionem factam, & ablutionem faciei aut manuum vel partis læſæ. Expedit etiam ut veſtes, quibus indutus fuit admorſus, laventur. Doſis unica eſt ʒ IV, aſſumenda mane jejunis, duobus aut tribus diebus ſe conſequentibus.

OB-

Digitized by Google

OBSERVATIONES SINENSES, COMMUNICATÆ A D. J. Caſſini Acad. Reg. Par. Socio. Tranſcriptæ ex Transactis Phil. Angl. menſ. Febr. 1698, p. 53. ſq.

Miſſum eſt nuper a Patribus Societatis Jeſu, in Regia Pekinenſi domicilium habentibus, exemplar nonnullarum obſervationum ibi habitarum, ad ſitum illius Urbis determinandum conferentium.

Ex altitudine meridiana maxima ſtellæ polaris, obſervata die 31 *Decembris* 1694, *correcto inſtrumento, graduum* 42. 16. 50″. *Suppoſita refractione* 1′. 17″. *et diſtantia ſtellæ polaris a polo tunc temporis gr.* 2. 19′. 57″. *eruitur altitudo poli gr.* 39. 54. 56.

Ex ejusdem ſtellæ polaris altitudine meridiana minima obſervata diebus, 7, 8, 13 *Maii,* 1695 *correcto inſtrumento, graduum* 37. 36. 40″. *Suppoſita Refractione* 1′. 28″. *& diſtantia ſtellæ polaris a polo gr.* 2. 19. 50. *eruitur altitudo poli gr.* 39. 55. 2.

Neglecta Refractione altitudo maxima ſtellæ polaris, deducta ex obſervatione 31 *Decembris præcedentis, fuiſſet ſub initium Maii gr.* 42. 16. 43.

Et altitudo ejusdem minima tunc fuit gr.	37.	36.	40.
Quare differentia altitudinum	4.	40.	3.
Et diſtantia ſtellæ polaris a polo	2.	20.	1.
Et altitudo poli apparens	39.	56.	41.
Ad hanc altitudinem apparentem refractio ex mea Tabula eſt		1.	10.
Quare altitudo poli in Regia Pekinenſi	39.	55.	30.

Plures aliæ obſervationes altitudinum meridianarum ſtellarum fixarum in hunc uſum habitæ ſunt; ſed hæ mihi videntur omnibus præferendæ.

Pro longitudine Pekinenſis Urbis obſervatæ ſunt plures immerſiones primi Jovis ſatellitis in Jovis Umbram, ex quibus ſelegi quæ habita eſt die 18 *Januarii,* 1695, *Teleſcopio pedum duodecim.*

Eo die obſervata eſt immerſio primi Jovis ſatellitis in Jovis Umbram, facta correctione horologii, h. 12. 51. 14.

Tabulæ noſtræ eo die hanc immerſionem repræſentant h. 5. 18. 49.

Ob-

Digitized by Google

Obſervationes autem eodem menſe habitæ in obſervatorio Regio Pariſienſi oſtendunt, Tabulas retardaſſe tunc temporis minutis horariis 2′. 30″.

Quare fuit illa immerſio Pariſiis h. 5. 16. 19.

Itaque differentia meridianorum

Inter Pekinum & Urbem Pariſienſem erit h. 7. 34. 55.

Cum autem ex aliis obſervationibus olim deducta fuerit eadem meridianorum differentia 7′. 36″. ſumi poterit h. 7. 35½.

DE MOTU STOMACHI PERISTALTICO OBSERVATIO IN Cane facta a D. Chriſtophoro Pitt. Tranſlata ex Tranſactis Anglic. Menſ. Aug. A. 1698. p. 278. ſq.

QUamvis Anatomici in deſcriptione corporis humani de motu ſtomachi nonnunquam mentionem faciant, (v. g. de vomitu agentes, & derivatione ciborum in ventriculo digeſtorum in inteſtina) quoniam tamen non exhibent ejus particularem deſcriptionem ex autopſia petitam, ſpero mihi vitio verſum non iri, ſi prout mihi comparuit in diſſectione canis, menſe Julio 1685, eundem hic delineem.

In hoc cane obſervavi, periſtalticum motum inteſtinorum continuari per ſtomachum, & pylorum (qui alias in canibus apertis in eadem altitudine cum diaphragmate apparet) in quavis agitatione infra ipſum ſtomachi fundum deſcendere. Manifeſte quoque obſervare poteram conſtrictionem in medio ſtomachi, quæ in quavis motione deorſum facta illum introrſum cogebat, ut comprimeretur, quod in cavitate hærebat ventriculi. Atque hi motus tam regulares ac ordinati erant, quam illi quos alias in inteſtinis obſervavi, & diu ſatis continuabantur, ut eo diligentius potuerim obſervationes meas facere.

Vidi autem præterea hos motus ſtomachi in duobus aut tribus, quos ab illo tempore ſecui, canibus, ut ſatis ſecure concludi poſſit, id quod aſſerui, in omnibus verum eſſe.

Rationem autem, cur tam diu & manifeſte in primo cane motus ille apparuerit, hanc eſſe reor, quod ſtomachi extreme repleti fibræ aliquo modo extendebantur, & (quod ſolenne eſt omnibus iſtis corporibus) conabantur ſua motione ſe in priſtinum ſtatum reſtituere; facileque crediderim, hanc eſſe unam ex præcipuis cauſis motus

Digitized by Google

ſtomachi & inteſtinorum, & raro illa moveri, niſi cum a cibis, quibus repleta, diſtenduntur. Non auſim tamen tales facere deductiones, donec plura tentamina rei veritatem aut falſitatem confirmaverint.

Motus autem ſtomachi hoc modo ſe habens, rationem nobis ſuppeditat celeritatis in diſtributione alimentorum clariorem, quam apud ullum Autorem reperi. Vix enim cibus ſolvitur a ſaliva & liquore hauſto, cum ſtatim liberum habet in inteſtina propter deſcenſum pylori motum, qui ſemper quaſi pleno fit flumine, ob compreſſionem quæ in medio fit ſtomachi.

ANNALES VELLEIANI, QUINTILIANEI, STATIANI, Conſignati ab HENRICO DODWELLO, A. M. Dublinienſi.

Oxonii, e Theatro Sheldoniano, 1698. in 8. Alphab. 1.

QUæ Chronologorum diligentiam pene hactenus effugit Chronologia Biographica, utiliſſima tamen ea & perquam neceſſaria, ſtatorem nunc atque aſſertorem feliciſſimum experitur in celeberrimo Dodwello, qui poſteaquam ad Plinii Junioris annales condendos animum applicuit, coævorum ſimul Chronologiam, a qua multum illi cultus accedere arbitratus eſt, excuſſit, & usquedum illi ad umbilicum perducantur, Quintiliani interim annales atque Statii heic exhibet, eo quod hi in iisdem verſati fuerint temporibus, quibus ipſe Plinius, Quintilianum etiam præceptorem gratus agnoſcens. Adjunxit tamen annales quoque *Vellejanos*, quos alterius quidem ſeculi pariter & argumenti eſſe non diffitetur, concinnatos autem refert in gratiam amici ſui, Domini Charletti, qui eos, cum novam Velleji editionem ornaret, ab ipſo deſideraverit. Et hos ſane jam A. 695. p. 114. in Actis hiſce noſtris recenſuimus, cum edita tunc Oxonii e theatro Sheldoniano Velleji opera, quibus eos præfixit clariſſimus Charlettus, iſto quidem tempore, cum nomen ſuum diſſimularit, nobis ignoratus,) commemorarentur. Quemadmodum proinde iſtos hoc in loco repetere ſupervacaneum omnino eſt, ſic quæ ad vitam Quintiliani & Statii ſpectant, ut diligentia eo majori perluſtremus, merito noſtrarum eſſe partium exiſtimamus.

Digitized by Google

Marcus ergo *Fabius Quintilianus*, Dodwello noſtro judice, ſub finem anni æræ Chriſtianæ 42 exeuntis natus eſt, ætatisque anno decimoquarto expleto togam ſumſit virilem Romæ; a quo tempore per iſtud ſpatium, quod Oratoribus in foro auſcultandis addici quondam ſolitum fuit, Domitium imprimis Afrum diligenter audivit & Servilium Nonianum, utrumque A. C. 59 defunctum. Opportune autem accidit, ut Quintiliano annum ætatis decimum nonum agente, quo adoleſcentes a ſtudiis Rhetoricis ad uſum ſe conferre ſolebant, in Hiſpaniam mitteretur a Nerone Galba, qui eo proficiſcens Quintilianum quoque comitem aſſumſit, Hiſpanum quippe, & patria quidem Calagurritanum; unde hic invitationem illam eo lubentius amplexus eſt, quo magis ipſi exoptatum accidit, primam artis Oratoriæ profeſſionem facere in patria. Quo autem ibi munere defunctus fuerit, ſcholæ an fori, præceptoriſne an advocati, incompertum ſibi eſſe Auctor confitetur. Togæ tamen fuiſſe potius, quam ſagi munus, inde conjicit, quod e datis in hoc officio ſuo experimentis Galba illum Romæ, jam Imperator, Scholæ Oratoriæ publicæ præfecerit, & ſalario publico e fiſco ſolvendo inſtruxerit. Romam vero, poſt exactum in Hiſpania octennium, A. C. 68 exeunte, ut Dodwellus porro tradit, reverſus eſt, & hinc per annos viginti Rhetoricam in Schola publica docuit, ac Oratoriam quoque in foro exercuit. Qua occaſione Noſter illos, qui Hieronymum non ſatis dextre interpretati, ſub finem Imperii Domitiani demum Scholam Romæ aperuiſſe Quintilianum contendant, refutat, quandoquidem is & ante Domitiani tempora omnino docuerit. Munus tamen ſuum ultra annum ætatis quadrageſimum ſeptimum haud adminiſtraſſe ipſum, ſed ab iſto, anno exeunte 88, ſe abdicaſſe notat, utpote qui honeſtiſſimum illius finem reputarit deſinere cum deſideraretur. Scriptorum dehinc, quæ ediderit, præcipuorum ſeriem examinat, & *cauſam Nævii Apruniani* actam cenſet A. C. 70, cum juvenis adhuc eſſet Quintilianus; prout eam ex cupiditate quoque gloriæ juvenili emiſerit, minor certe anno ætatis trigeſimo quinto, quem ſupremum juventutis limitem pronunciat, a quo fortaſſe propius abfuerit, cum *pro Regina Beronice* apud ipſam ageret. *Inſtitutiones Oratorias*, ex Dodwelli mente, ſcribere cœpit poſt aliquot a munere annos, nec, poſtquam ad finem perductæ fuiſſent, ſtatim edidit, per annum integrum easdem ad minimum premens, earum ve-

Digitized by Google

ro initium in A. C. 92 Noſter collocat. *Librum de cauſis corruptæ eloquentiæ* A. 89 ab eo conſcriptum ait; *Dialogum* vero *de claris Oratoribus* ipſum autorem habere potuiſſe negat. Aſſerere etenim Dialogi iſtius ſcriptorem, juvenem admodum fuiſſe ſe, cum colloquio illi intereſſet, quod tamen ſexto Veſpaſiani anno factum ſupponat. Tunc vero Quintilianum egiſſe annum vel 32 vel 33, quâ ſane ætate admodum juvenis nequaquam appellandus fuerit, cum initium juventutis deſignet illa vox, & quidem juventutis illius, quæ proxime pueritiam togamque prætextam pro Romanis moribus exceperit. Annos natus quadraginta primam uxorem duxit, & ex ea filios ſuſcepit duos, quorum tamen minor A. 89, & major A. 92 iterum defunctus eſt, matre utriuſque paucis ante obitum minoris filii menſibus itidem extincta; quapropter ad ſecunda vota A. C. 94 tranſiit, & nuptias cum Tutilii vel Rutilii Rhetoris filia, aſt patre orba, celebravit, ex qua filiam Plinio Juniori memoratam ſuſtulit, quæ Senatorias poſt nuptias conſecuta eſt, de quibus peculiarem Plinius epiſtolam ſcripſit A. 107, quem vivendo ſuperavit Quintilianus, ac ultra annum adeo climactericum magnum, tot viris maximis pro veterum ſententia fatalem, progreſſus eſt. Quouſque autem poſtea vixerit, in tanta veterum monumentorum inopia ſtatuere difficile eſt Autori, qui tamen Plinio illum diſcipulo fuiſſe ſuperſtitem, imo Hadriani etiam Imperium attigiſſe ſuſpicatur; idque ex ornamentis Conſularibus, quibus tandem honeſtatus dicatur ab Auſonio, elicit, & hæc eum conſecutum autumat ob inſtitutionem Hadriani Auguſti, cui præceptor datus fuerit, quique eum A. 118, cum primum Romam veniret, hac dignitate auxerit, ætatis annum 76 agentem, ultra quem diu poſtea ſuperſtitem fuiſſe vix veroſimile arbitratur. Vitam de cætero illius innocentiſſimam celebrat, candoremque in agnoſcendis & revocandis erroribus, modeſtiam item & ſermonum puritatem, ab omni ſcurrilitate, maledicentia & obſcœnitate alieniſſimam, quæque inſuper colores nullos niſi bonis honeſtiſque de cauſis admiſerit. Unicam modo in ejus moribus maculam agnoſcit, quam nec eluere nec tueri cupit, effuſam nimirum ejus in Domitianum tyrannum adulationem, tantam certe illam, ut ne hominis quidem nomine dignum divinis laudibus extollere non erubuerit.

Hiſce Quintiliani Annalibus obiter nonnihil de *Juvenalis* ætate inſpergit, atque hunc ante Plinium ſcripſiſſe, receptam, etiam apud Eruditos,

Digitized by Google

ruditos, ſententiam eſſe teſtatur, inde nimirum oriundam, quod irati hiſtrionis exulem illum appellet Sidonius Apollinaris; quo nomine notari autument poſteriorem illum ob adulterium cum Domitia occiſum a Domitiano Paridem, qui Juvenalem propter paucos quosdam Satyræ, quibus illum perſtrinxerit, verſus in exilium protruſerit, ubi intra breviſſimum tempus angore atque tædio perierit. Verum hæc non ſatis cohærere oſtendit, & Juvenalem potius octogenarium initio anni 119 in exilium miſſum conjicit ab Hadriano, (cujus tempore Satyras omnes ſcripſerit, recitarit & ediderit,) quique illa in Paridem hiſtrionem dicteria velut in ſuum hiſtrionem dicta interpretatus fuerit, & ſe magis in illo, quam hiſtrionem ipſum, notatum crediderit, ideo, quod honores ſuos viris literatis interpellante hiſtrione conceſſiſſet.

Pergimus ad *P. Papinium Statium*, Poetam, qui natus eſt, ut calculum Dodvvellus ducit, anno æræ Chriſtianæ 61 inchoato, ante menſem certe Julium, ita ut major anni ejus primi pars in illum ipſum annum inciderit, & minor in ſequentem, unde A. 75 ineunte togæ virili maturus fuit. Anno 80 vel 81 uxorem duxit Claudiam, & mox a matrimonio Thebaidem, poſt annos demum duodecim finitam, ſcribere cœpit, cujus librum primum publice recitari pater ejus adhuc audivit, inque ludis Neapolitanis primam filio coronam imponi vidit. Aſt A. 90 in agone Domitiani Capitolino victus eſt, utut tribus antea ludis Albanis annorum 87, 88, 89, Quinquatruis Minervæ ſacris victor evaſerit, ac Domitiani auro propria quoq; Principis manu indutus fulſerit. *Primum Sylvarum librum* A. C. 92. edidit, non tamen proinde eodem anno ſcripſit, ſed libri iſtius primi ſylvam *primam* forte & *ſecundam* A. 90, quo etiam *Stellæ & Violantillæ epithalamion* compoſuit. *Manlii Vopiſci villam Tiburtinam*, cui Sylva III. Lib. I. conſecrata eſt, laudavit A. 92, quo & Sylvam *quintam* in *balneum Hetruſci* condidit. Sylvam vero *ſextam in Calendas Decembres Saturnales* anni 89 compoſuit. *Sylvarum Librum ſecundum* A. 93. ſcripſit & collegit. *Libri tertii Sylvam primam* poſt Idus Auguſti A. 94, eodemque & *ſecundam* cum *tertia*, *quartam* dehinc & *quintam* A. 95, quin & hujus anni initio *Libri quarti Sylvam primam, ſecundam & tertiam*, menſe ejusdem Julio *quartam*, *quintam* vere ineunte, *ſextam ſeptimamque* anno affecto, *octavam* paulo ante menſem Decembrem, tandemque *nonam*

 ipſo

ipſo Saturnalitio Decembri edidit. *Achilleidem* poſt menſem Julium anni hujus 5 aggreſſus eſt. *Libri quinti Sylvas* A. 96 abſolvit, eoque ipſo vivere mox deſiit, vix ad dimidium ætatis iſtius adſpirans, ad quam pater ejusdem pervenit. *Hujus* etenim vita obiter etiam immiſta ab Autore eſt, eique annus natalis æræ Chriſtianæ vigeſimus, ſed viciſſim emortualis octuageſimus quintus aſſignatur, deque ejus rebus geſtis, & aperta imprimis ab ipſo A. C. 39 Neapoli Schola Grammatica diſſeritur. Sed et aliorum, quos in ſcriptis ſuis Statius Poeta nominavit, ætatem ſubinde Autor examinat, utpote *Hetruſci*, *Stellæ Poëtæ*, *Rutilii Gallici*, *Julii Menecratis*, *Vettii Bolani*, *Flavii Earini*, *&c.*

Subnectitur appendix a tractatibus ſuperioribus haud aliena, duas ſiſtens Diſſertationes, quarum altera de *Julii Cæſaris vita per Julium Celſum* A. 1697 a Cl. Grævio (cui ipſi utraque harum Diſſertationum inſcripta legitur,) noviſſime edita agit, inque ea autorem iſtius vitæ pro Celſo (a quo Hirtii de bello Africano librum interpolatum autumat,) haberi potuiſſe maxime miratur Dodvvellus, cum in iſta tot habeamus notas ætatis non Julio modo Cæſare, ſed Celſo ipſo junioris. Seculo ſane decimo tertio antiquiorem hunc Autorem non fuiſſe, Grævio adſtipulatus, concludit, nixus inter alia nominibus, quæ alleget, locorum urbiumque admodum recentibus, Baſileæ puta, Brabantiæ, Conſtantiæ, Flandriæ, Hanoviæ, & ſimilibus. Italum autem eum eſſe ſuſpicatur, qui tamen per Galliæ partem maximam peregrinatus fuerit. Altera Diſſertatio *de ætate Commodiani a Cl. Rigaltio editi* diſquirit, ac, quod vulgo creditum fuerit, Commodianum nempe Silveſtri Pontificis temporibus vixiſſe, tanquam fabuloſum explodit, & Rigaltium quoque minus recte ſuſpicatum ait, quod eo tempore is ſcripſerit, quo ſeſe in Soractem montem abdidiſſe Pontificem nugivenduli comminiſcantur. Quin ad Cypriani potius tempora eundem reducit, eo, quod Silveſtri Pontificis temporibus nullæ fuerint, quas ſua ætate fuiſſe memoret, Gentilium perſecutiones, quodque Commodianus annos a Chriſto nato ducentos numeret, id quod Cypriani magis ætatem, quam Silveſtri, manifeſte deſignet, ſicuti & ea, quæ de ſchiſmatibus & perſecutionibus habeat, temporibus Cypriani quam optime conveniant. Nihil inſuper de Silveſto Epiſcopo habere Commodianum innuit. Equidem ad iſtum trahi notat verba nonnulla, quæ in editione Rigaltiana Inſtruct. adv. Paganos XXXIII. ita

ita fluant: *intrate ſtabiles Silveſtri ad præſepe paſtoris.* Sed nimia licentia uſum eſſe in hoc verſu concinnando Rigaltium reſpondet, atq; ita potius ſcribendum exiſtimat: *intrate ſtabula ſilveſtres ad præſepia tauri*; & Gentiles nondum baptizatos jumentis conferri innuit, latius hanc emendationem æque ac interpretationem defendens. De Commodiano vero ipſo iſthæc commentatur: Ortum eum debuiſſe parentibus Gentilibus, ipſumque ſibi converſionis extitiſſe autorem, dum ſacrarum literarum ſtudio incubuerit. Libertus fuerit, an ingenuus, dubium apparere ait, magis tamen pro ingenuo eundem agnoſcit, ingenuorum ſcilicet filium auf ad ſummum libertorum. Non Romanum, ſed Afrum potius, & ex aliqua civitate Africana civem fuiſſe, exinde ſuſpicatur, quod tot cum Cypriano habeat communia. Utcunque tamen & cujuscunque demum urbis in Imperio Romano civis dicendus ſit, Romanum certe habitum, & Romanæ urbis civem, eo quod hæc pro patria communi tum venditari ſueverit. Mendicum Chriſti ſe ideo vocare ipſum innuit, quod Chriſtianorum ſuſtentaretur eleemoſynis; Gazæum autem, quod e Gazo, ut ipſe nuncupet corbanum Eccleſiæ, ſtipem acceperit.

ANTONII BYNÆI DE MORTE JESU CHRISTI Liber tertius.

Amſtelædami, apud Ger. Borſtium, 1698. in 4. Alph. 3. pl. 2.

Tertium hunc Clariſſimi Auctoris librum, poſt primum ſecundumque, recenſuris occurrit ſtatim capite primo locus Johannis 18, 28. *Judæos non introiiſſe in Prætorium, ne polluerentur.* Opinionem hanc Judæorum, ac ſi ex contactu Gentilium polluerentur, nulla lege Divina niti, ſed originem ex decreto Sapientum habuiſſe, cum Seldeno ex Maimonide putat. p. 9.
Perperam autem monuiſſe cenſet Eraſmum Schmidium, *pollui ingreſſos in locum judiciis politicis deſtinatum.* Paulo p. 10.
poſt tamen recitat locum Auguſtini: *metuebant contaminari de ingreſ-* p. 22.
ſu prætorii propter diei feſti ſanctitatem, quem celebrare jam cœperant. p. 23.
Veſpera ſcilicet præcedenti agnum paſchalem ipſos comediſſe: primo p. 14.
autem feſti die, qui decimus quintus menſis iſtius erat, voluiſſe comedere ſacrificia paſchalia, ut hilares in feſto forent. Cerni hoc poſſe

non

Digitized by Google

p. 18. non obſcure ex eo, quod diſerte præmittatur, *erat autem mane.* Pila-
tum porro in verbis v. 31. non uſum fuiſſe ſarcaſmo, ſed hunc ſenſum
illorum eſſe: *ſi vos eum deprehendiſtis κακοποιὸν, mihique non conceſ-
ſum eſt ipſius cauſam cognoſcere, accipite eum vos, & ſecundum legem ve-
ſtram judicate eum.* Judaicos enim Proceres etiam tunc ſupremo
p. 17. ſupplicio potuiſſe animadvertere, idque tam diu fere ac urbs ſuper-
fuerit templumque, in eos ſcilicet, qui crimen blaſphemiæ & alia
p. 30. adverſus legem Moſis delicta commiſiſſent. Seditionem autem & læ-
p. 31. ſæ majeſtatis crimen ad Romani Præſidis tribunal pertinuiſſe. Hoc
ſenſu igitur dici: *nobis non licet interficere quenquam*, ſeditionis
nempe ac læſæ majeſtatis reum. Et hinc Judæos, inſcios licet, hoc
dixiſſe Pilato, ut Jeſu verbis conſtaret ſua veritas, iſque affigeretur
p. 36. cruci. Alias neutiquam ex verbis illorum pro certo ſequi, Jeſum
crucifigendum fore, quod tamen in illis contineri dicat Joannes 18,
32; potuiſſe enim alio mortis genere puniri. Divinam autem provi-
dentiam cogitationes eorum ſic direxiſſe, ut Jeſum criminis reum
p. 45. facerent, quod Romanis cruciarium erat. Hunc autem, quum
e domo Caiphæ ductus eſſet *εἰς τὸ πραιτώριον*, neque proce-
res Judaici id ſimul introiiſſent, non habuiſſe tunc accuſatores ſuos
in conſpectu, nec audiviſſe, quo crimine ipſum oneraſſent. Nullo
igitur fundamento Gerhardum noſtrum ſtatuiſſe contrarium, ac ſerie
reclamante narrationis. Hinc a Jeſu, ac ſi ignarus rei totius foret,
p. 46. interrogatum Pilatum viciſſim, *num a ſemet ipſo hoc diceret? an vero a-
lii hoc crimine ipſum inſimularint*? Cum enim probe noſſet, reſponſu-
rum eſſe Pilatum de poſteriori, viam ſibi parare voluiſſe ad eum erudi-
p. 51. endum de regno ſuo. Verba Chriſti, *omnis qui eſt ex veritate*, v. 37.
exponit ex Rom. 2, 8. ubi iis, qui ex veritate ſunt, opponantur, *qui ex
contentione*, litigioſi & rixarum avidi. Pilatum vero, quum noſſet,
p. 53. acriter ea tempeſtate apud Romanos diſputari, an veritas poſſit cogno-
ſci ſcirique, necne, (apud Ciceronem Acad. Qu. Lib. 1. c. 16. 44. 46.)
juxta hanc opinionem dixiſſe videri: *quid eſt veritas? incerta res &
obſcura & quæ deprehendi nuſquam poteſt. Jam uſque a Pythagora quæſi-
ta hæc diligenter eſt: hinc tot Philoſophorum ſectæ ſunt: adeo, ut præter
dubitationem incertitudinemque relictum nihil ſit.* Ergo omnino ver-
ba hæc contemnentis eſſe: neque Pilatum Chriſti reſponſum fuiſſe
moratum, ſed ſimul cum hoc dicto ad Judæos egreſſum pronunci-
aſſe,

Digitized by Google

aſſe, ſe per examen ſuum nullum affectati regni crimen, quod ple-
ctendum morte ſit, inveniſſe. Stoicorum effato Sapientes non modo p. 55.
liberos vocari, verum & Reges. Tale itaq; quiddam in animo ſuo vi-
deri Pilatum concepiſſe, cum Jeſum ſibi regnum veritatis audiviſſet
tribuere; quod tamen neque Cæſaris majeſtati deroget, nec rebus
Judæorum periculum creet. Quod apud Marcum ſequitur, *Pontifices* p. 56.
maximos accuſaſſe Chriſtum πολλά, *& Pilatum rogaſſe, non audis,* πόσα
σου καταμαρτυροῦσι, non ita debere accipi, ac ſi in Jeſum ingeſſiſ- p. 58.
ſent crimen non unum, eumq; de rebus multis accuſaſſent & diverſis,
ſed quod caput accuſationis ſuæ, crimen affectati regni, adſtruerent
multis argumentis & confirmarent. Hinc apud Lucam, ἐπίσχυον, *in-*
ſtabant vehementer vel urgebant valide, ſeditionis nimirum & regni p. 57.
affectati crimen repetitum. Hinc Pilatum, cum e Prætorio ſuo ite-
rum egreſſus eſſet, videri demum Jeſum coram ipſius accuſatoribus
extra Prætorium ſtitiſſe, atque ſic eum accuſatores ſuos audiviſſe, nec
tamen quicquam eis ad hoc crimen reſpondiſſe, quod accuſatio iſta a-
pud judicem peritum religioſumque ſua ſponte evaneſceret. Poſtea p. 59.
autem Jeſum Pilato amplius reſpondiſſe, ut ex Johanne 19, 11. conſtet. c. 2 p. 70.
Tetrarcham porro Herodem ſtuduiſſe cognoſcere, an Jeſus revera Jo-
hannes Baptiſta foret, & num lineamenta faciei illius reſponderent
vultui Johannis, (quem interfici juſſerat) quod veritum eum fuiſſe,
conſtare ait Bynæus ex timidis ejus apud Matthæum 14, 1. 2. verbis. Et p. 71.
credibile eſſe, Herodem interrogaſſe Chriſtum de poteſtate quam ſibi
arrogaret, non autem de ſtatu animarum poſt mortem, quando futu-
rus ſit mundi finis &c. quod Joh. Gerhardo noſtro viſum. Tamet-
ſi agnoſcit Autor ipſe, fruſtra conjici, quid interrogaverit He-
rodes, cum Lucas non dignum id judicaverit quod referret. Cum p. 72.
Beza autem veriſſimum ei videtur, Herodem veſte candida induiſſe Je-
ſum, quaſi candidatum imperii. Nihil notius enim, quam apud Ro- p. 79.
manos togam candidam & fulgorem quendam habentem induiſſe
eos, qui magiſtratum & honores peterent. Atque illos petitores, p. 80.
non contentos nativo lanæ colore, etiam cretam addidiſſe in veſtem,
ut candeſceret, imo ſplenderet. Hujus moris Herodem nequaquam
ignarum fuiſſe: & hanc genuinam eſſe iſtius ludibrii rationem; Ger-
hardi contra noſtri opinionem ceu figmentum explodendam.
Remiſſo itaque Jeſu, *convocaſſe* Pilatum proceres Judaicos & po- p. 81.

 c. 3. p. 91.

Digitized by Google

pulum, i. e. juſſiſſe, ut accederent propius, quo ipſum poſſent audire loquentem. Et cum mentionem faceret modi recepti de dimittendo in hoc Paſchatos feſto facinoroſo aliquo, *acclamaſſe* turbam, ut faceret ceu ſolebat; omnino enim legendum eſſe ἀναβοήσας, non
p. 99. ἀναβὰς, *cum aſcendiſſet*. Sedebat tunc Pilatus in tribunali. At Βῆμα Græcos dicere tribunal, locum editum, ad quem βαίνειν *aſcendere* neceſſe ſit, ante Prætorium. An conſuetudo ipſa a Romanis an a Judæis manarit, altum apud ſcriptores rerum Judaicarum ſilentium eſſe. Igno-
p. 100. rari etiam, vetus ea, an nova fuerit. Si a Judæis, ceu Joannes innuat, ſeculis poſterioribus introduxiſſe illos permulta, injuſta ſane, & legi Moſis contraria: ſi a Romanis, varia hos conceſſiſſe gentibus devictis, inpri-
c. 4. p. 134. mis Judæis, ad ſeditionem adeo pronis, ut eos in officio continerent facilius. Flagellatum deinde Jeſum ait, non quæſtionis habendæ ergo, ſed ex more apud Romanos trito, quo flagellatio ſemper præceſſerit
p. 138. crucem. Nec tamen bis, ſed ſemel tantum flagris cæſum. Chlamydem qua Jeſus induebatur, apud Mathæum, fuiſſe veſtem militarem exteriorem, cujus ſuperiores anguli circummiſſi collo, in humero plurimum dextro fibula juncti ſunt, ita ut lævam corporis partẽ amiciret, & bra-
p. 139. chium ſiniſtrum muniret loco ſcuti; ubi inprimis laudatur Gisbertus
p. 140. Cuperus, & figura chlamydis ab eo deſcripta ſimul exhibetur. Marcum & Joannem colorem veſtis tantum, non genus veſtimenti deſcri-
p. 141. bere. Nam πορφύραν non veſtis, ſed coloris nomen eſſe. Et τὸ ἱμάτιον omnis generis veſtes complecti, atque pro pallio perperam accipi. Utrumque igitur notare voluiſſe, & illuſionem non in forma, ſed in re-
p. 149. gio colore veſtis fuiſſe. Sane veſtes coccineas non eaſdem ac pur-
p. 143. pureas eſſe, ſed differre & materia & colore. Quoniam autem color
p. 144. ſqq. coccineus ad purpuram prope accedat, hinc purpureum dici. Verbum προσκυνεῖν, apud Marcum, ſignificare ait Bynæus, *canum in mo-*
p. 148. ſqq. *rem adulari*: Græcos enim liberos hoc verbo adorationem Regum Perſicorum, tantopere reprehenſam a ſe vitatamque, per contemptum ludibriumque appellaſſe. Eandem adorationem Romanos *adulationem*
p. 153. dixiſſe; quod *adulari* canum itidem proprium ſit. Apud Joannem, ἐδίδουν αὐτῷ ῥαπίσματα, a Beza, Piſcatore, & Eraſmo Schmidio male tranſlatum cenſet, *ceciderunt bacillis*, pro, *dabant ei alapas*. Educto ita
p. 154. Jeſu, qui ferebat coronam ſpineam & purpuream veſtem, dixiſſe Pilatum, *videndum eum præbeo vobis ut cognoſcatis, me non deprehendere,*

quo

Digitized by Google

quod regnum Judæorum ſerio affectarit. Et ad iſta adjeciſſe: *Ecce homo!* i. e. intuemini hominem hunc, an is videatur, qui Regem ſe facere voluerit Judæorum. Hunc ſenſum dicti hujus eſſe, quem non viderint, qui hanc ſibi finxerint ſententiam: *O homo, quisquis es, vide quam miſere tractatus ille ſit, huc oculos atque animum refer, & ſi quid in te hominis, huic miſero condole.* Certe enim codicem Cantabrigienſem & duos codices Uſſerii poſt καὶ λέγει, addere, ὁ Πιλάτος, explicationis ergo ſcilicet. Unde & verſio Coptica expreſſerit *Pilati* nomen, quod etiam a Beza, Piſcatore & Eraſmo Schmidio factum ſit. Ut appareat, eos verba hæc, etſi a Joanne videantur referri ad Jeſum ipſum, qui animos accuſatorum ſuorum flectere iis voluerit, in hunc ſenſum noluiſſe accipere. Subjeciſſe etiam Pilatum, *ſi eum omnino vultis crucifigi, ipſi veſtro id facite periculo.* Huic oppoſuiſſe Judæos, *Legem noſtram ignoras*, juxta quam crimen morte dignum eſt, ſi quis ſe faciat filium Dei. Non, quod putarent, Jeſum ut blaſphemum capitali ſupplicio a Pilato afficiendum; (ſic enim urſiſſet Pilatus magis illud, *animadverſionem in blaſphemos pertinere ad judicium Senatus Judaici,*) ſed hoc ſenſu: ſecundum legem Judæorum Jeſum reum eſſe læſæ majeſtatis, quoniam Dei filium ſe fecerit aperte, quod Tiberii exiſtimationem imminueret, atque adeo illum e medio tollendum. Tempore Tiberii crimen læſæ majeſtatis cuivis facillime fuiſſe impactum, & quodvis dictum etiam innocentisſimum, ad caput aliquod de majeſtate a delatoribus plerumque deflexum. Pilatum autem præterea veritum eſſe, ne tollendo Jeſum, iram Deorum, ſi quid divini ſubeſſet ſub hac humana imagine, in ſe concitaret: ideoque voluiſſe expiſcari ex eo, an originem ſuam a Diis immortalibus haberet. Jeſum autem homini profano, qui non intellexiſſet, quid ſit, Deum manifeſtari in carne, noluiſſe ad hoc quæſitum reſpondere, neque id ei revelare. Reſpondiſſe tamen ad quæſitum alterum: *non haberes poteſtatem ullam in me, niſi tibi datum eſſet a ſupernis, & a Deo permiſſum.* Certam veritatem eſſe & notam, a Deo habere id munus, qui hominibus imperant, ac præditi ſunt alios judicandi poteſtate. Sed hoc non ſignificare Jeſum, utpote in quem Pilatus nullam haberet poteſtatem datam, ſed tantum permiſſam, judicio Chryſoſtomi. Appellativum, τὸ λιθόςρωτα, fuiſſe pavimenta ſectis parvulis marmorum cruſtis ſtrata, & originem ſuam ſumpſiſſe ſub ipſo Sylla apud

p. 155. p. 157. p. 158. ſeq. p. 160. p. 161. p. 162. p. 167.

Digitized by Google

Romanos, & magno ibi in uſu fuiſſe. Quin Julium Cæſarem ea
in ipſis caſtris circumtuliſſe, judicio Suetonii & Salmaſii. Iſtiusmo-
di igitur pavimentum habuiſſe etiam Pilatum eo in loco, in quo poſi-
p. 169. tum ipſius tribunal fuerit. Eundem locum ab iis, quibus vernacula
eſſet lingua Syriaca, dictum fuiſſe Γαββαθᾶ, diverſa tamen appella-
tionis ratione; neque ut exprimatur vocabulum Græcum, ſed emi-
p. 168. nentia loci, a גבה, *altus, excelſus fuit*. Quumque dialectus illa Sy-
riaca Hieroſolymis & in reliqua Judæa eſſet uſitata inter eos, qui He-
p. 262. bræi tum dicebantur, Ἑβραϊστὶ ita appellari hunc locum, annotaſſe
p. 170, ſeqq. Johannem; quod alibi perinde factum ſit, v. g. Γολγοθᾶ, Golgotha.
Minime vero hinc inferendum cum Iſ. Caſaubono, Jo. Seldeno & Jo.
Lightfooto eſſe, locum tribunalis, in quo Pilatus ſedit, quiq; dictus eſt
Λιθόστρωτος, fuiſſe conclave Gazith, in quo ſederit magnus Senatus
populi Judaici. Dubio procul ſediſſe Pilatum in ſolito ſuo tribunali;
id vero nec poſitum in conclavi Gazith, neque hoc eo tunc temporis
allatum. Solam ſimilitudinem nominis Græci neminem debere mo-
vere, eamque Hebraici nominis diſſimilitudine iterum everti. Light-
footum non animadvertiſſe, quod tribunal Pilati fuerit extra & ante
Prætorium ejus. In Synedrio nullum locum nec habuiſſe, nec voluiſ-
p. 174. ſeqq. ſe habere Præſidem Romanum. Diem, quo hoc contigit, vocari a
Joanne παρασκευὴν τοῦ Πάσχα, referri tamen non ad Paſcha vel ad
agnum paſchalem adhuc comedendum, ſed ad Sabbatum, quod cum
die Paſchatos tunc coincidebat, & appellationē iſtam inde accipiebat.
Agnum igitur paſchalem jam comediſſe & Jeſum & univerſam ſimul
gentem Judæorum, veſpera præcedenti, qua dies decimus quintus inci-
p. 178. ſeqq. piebat: contra eundem Lightfootum & alios. Horam illius diei, qua
adde p. 299. Pilatus in tribunali ſedens dixerit Judæis, *ecce Rex veſter*, Jeſumque
ſeqq. tradiderit ut crucifigeretur, ait Bynæus fuiſſe non ſextam, ſed tertiam,
ſecundum Marcum. Apud Joannem etiam pro ὡσεὶ ἕκτη ſcriben-
dum ὡσεὶ τρίτη, cum codice Cantabrigienſi, itemque Camerarii,
p. 188. Wecheliano & aliis. Et ſextæ horæ ita demum meminiſſe ipſum
Marcum, ut eam expreſſis verbis ab hora tertia, qua dixerat Jeſum
crucifixum, diſtinguat. In Marco igitur non poſſe mendum eſſe.
p. 190. Præterea Matthæum, & Marcum, & Lucam conſtanter aſſerere, tene-
bras obortas fuiſſe hora ſexta vel circa eam. Ergo Pilatum conclu-
dit circa horam ſextam non ſediſſe pro tribunali: ſediſſe autem circa

horam

horam tertiam: poſt tertiam crucifixum eſſe Jeſum, & tot alia conti-
giſſe: ac demum circa ſextam obortas tenebras. Stricte ſimul reſpon-
detur ad ſententias contrarias. Ulterius obſervat, Pilatum ſedentem p. 194.
pro tribunali, non ſtatim ſententiam decretoriam pronunciaſſe, ſed
dixiſſe antea ad Judæos, *Ecce Rex veſter*; quod parallelum ſit ei, quod
ſuperius dixerat, *Ecce homo*, adeoque a Jeſu non prolatum. Mox manus p. 196.
etiam ſuas lavaſſe, ad teſtandam innocentiam ſuam, ex iſto ritu proba-
biliter, quem judicibus Deus Deut. 21 præſcripſerit; quodque viſum ſit
etiam Jo. Chriſtophoro Wagenſeilio, inſigniter aliquoties laudato a-
pud Bynæum. Fuiſſe Pilatum Procuratorem Judææ per tot annos,
quibus, cum eo tempore latrones forent tam multi, is ritus forſan
plus ſemel adhibitus ab ipſis Judæis fuerit. Voluiſſe igitur ſequi gen-
tis iſtius morem. Et quum revocaſſet iis in memoriam conſuetudi-
nem aliam de dimittendo aliquo captivo in feſto Paſchatos Joh. 28,
39, utique eum non ignoraſſe mores eorum. Minime autem huc tra- p. 201.
hendam eam manuum lotionem, quæ etiamnum poſt funeris curati-
onem Judæis in uſu eſt. Nunquam enim eam introductam fuiſſe, ad te-
ſtandum, ſe cauſam morti non præbuiſſe, ſed ut immunditiem ex ſepul-
tura contractam purgarent: contra H. Grotium. Feſtinata executione c. 5. p. 221.
ſupplicii, contra leges Romanas Pilatum non peccaſſe, cenſet Bynæus
cum Edmundo Meryllio. S.C. enim de decendio damnatorum, per L.
6. §. 9. D. de injuſt. rupt. & irr. teſtam. itemque L. 16. D. de appellat.
non pertinuiſſe ad inſignes latrones vel ſeditionum concitores vel du-
ces factionum, quos damnatos ſtatim puniri intereſt, præveniendi pe-
riculi cauſa: contra Jo. Gerhardum & alios. Crucem ait conſtitiſſe tri- p. 232. ſeq.
bus partibus, ſtipite ſive palo, ligno tranſverſario, & ſedili medio, id eſt,
ligno quod e medio ſtipite eminebat, in quo requieſcebat, qui affigeba-
tur: ubi loca Juſtini Martyris, Irenæi, Tertulliani, & Senecæ egregie il-
luſtrantur, & contra plures vindicantur, adjectis præterea figuris æneis
una pluribus. In expoſitione vocis ἠγγάρευσαν laudatur poſt alios p. 248.
exercitatio Balthaſaris Stolbergii noſtri de Angariis veterum. Golgotha p. 261.
exiſtimari montem fuiſſe, non ſine cauſa: aſt Adamum in eo ſepul- p. 263.
tum fuiſſe, fingi. Hieronymum tamen, cum ſtatueret, Adamum ſe- p. 265.
pultum juxta Hebron & Arbee, deceptum verſione Vulgata Joſuæ 14,
15. quod a multis oſtenſum jam dudum. Unde autem appellatio iſta
montis orta ſit, incognitum plane eſſe; nec tamen improbabi-

Digitized by Google

lem conjecturam, quod in eo loco homines ſolerent decollari, quo genere ſupplicii cum ex Talmudicorum ſententia nullum fuerit turpius, ideo nomen loci, pœnis capitalibus ſepoſiti, inde potiſſimum de-
p. 269. promptum. Vino myrrhato, (quod offerebatur Jeſu, quum primum perventum eſſet ad Golgotha, atque adeo ante crucifixionem,) reſpici ad eam conſuetudinem, qua apud Judæos olim ad ſupplicium ituri, hauſtu vini reficiebantur. Huic, ad occaſum vergente jam Hebræorum republica, acceſſiſſe, ut vino admiſcerent quid ſoporiferi, quo
p. 275. plectendus careret ſenſu doloris. Marcum deſignaſſe, quanam re amara mixtum fuerit iſtud vinum, myrrha nimirum. Matthæum au-
p. 274. tem tantum indicaſſe, mixtum id fuiſſe cum amarore. Nam ὄξος non acetum proprie dictum, ſed vinum, cœptum mutari in acetum ſive aceſcens, & χολὴν non verum fel eſſe, ſed amarorem quemvis,
p. 276. & tribui etiam aliis rebus amaris. Jeſum vero noluiſſe bibere, ne videretur animo non forti ſatis excipere tam triſte fatum, ac nemo de verbis, quæ prolaturus in cruce erat, dubitare poſſet, quin eſſent veri-
p. 277. tatis ac ſanæ mentis verba. Ad vana aliorum commenta refert illud Bartholini, *non bibiſſe, quia promiſiſſet, non amplius bibiturum ſe ex fru-*
c. 6. p. 291. *ctu vitis.* Crucem ipſam primo in terram fuiſſe defixam, antequam in eam tolleretur Jeſus, affirmat Bynæus, ex conſuetudine recepta, ſecundum quam hic omnia peracta ſint; neque enim apparere uſquam, ſingulare quiddam hic fuiſſe obſervatum, neque aliter exiſtimaſſe anti-
p. 295. quitatem. Similiter affirmat, eum totum nudum fuiſſe: neque enim aliter actum cum ipſo ac cum latronibus, in quorum medio crucifigebatur, qui prorſus nudi in crucem dabantur, nulla habita ratione fœminarum, vel matris, vel puerorum adſtantium: contra Gerhar-
p. 296. dum noſtrum & alios plures. Nam & illud ab Evangeliſtis non expreſſe proditum, quod Jeſus palo illi medio impoſitus, quodque manus ipſius ligatæ prius fuerint ad antemnam, quam clavis tansfigerenrentur in media illarum vola. Quandoquidem tamen ſolitum id
p. 299. vulgo eſſet, non obſcure intelligi. Ex eodem more recepto aſſerit, pedes ſingulos, ſeorſim, ſingulis clavis ad ſtipitem ſeu palum, citra
p. 303. ullum ſuppedaneum, affixos. Quod porro Matthæus & Marcus ait, *unus a dextris, & unus a ſiniſtris,* Hebraiſmum ſapere videri, & eſſe hunc novum voculæ καὶ uſum, ex obſervatione Jo. Vorſtii. Lucam con-
p. 304. tra Græco more, ὃν μὲν, ὃν δὲ. Huc pertinet locus alter Matth. 20, 21.

qui

Digitized by Google

qui mox ſubjungitur. Jam vero concedit, apud Græcos ſcriptores p. 306.
ſacros & paſſim *impletum* dici vaticinium, ſi id, quod prædictum eſt,
eveniat tandem', quale illud Marci, de Meſſia ante tot ſecula, *& cum*
ſceleratis numeratus eſt, collato Luc. 22, 37. Titulum, qui cauſam ſup- p. 309.
plicii contineret, ſcriptum arbitratur apud Joannem etiam, juſſu Pi-
lati, non manu: ſicut juſſerit Jeſum apprehendi & flagellari. Mat- p. 310.
thæum enim diſerte militibus tribuere, quod impoſuerint ſupra caput
ejus crimen ipſius ſcriptum. Et infra, *quod ſcripſi, ſcripſi*, hunc ſen- p. 312.
ſum habere, *quod actum eſt, hoc ratum habeo.* Hebraicum idioma p. 316.
hic Syriacum deſignare, non ipſam linguam Hebraicam; ſecundum
ea, quæ ſuperius dicta. Titulum fere ſimilem, ut legi a quocunq; poſſet,
extare apud Julium Capitolinum. De forma autem tituli non fuiſſe p. 315.
diſceptatum inter Pilatum & Pontifices ante eductionem ad locum
ſupplicii, quod Jo. Gerhardo noſtro placuerit; ſed poſt expoſitum o-
mnium oculis titulum, lectumque in monte Calvariæ, reverſos Pon-
tifices maximos Hieroſolymam & cum Pilato locutos. Particulam
enim ἐν in toto Joannis textu maxime expendendam. Licuiſſe au- p. 317.
tem Pilato, etiam per leges Romanas, mutare quidquam in titulo hoc,
etſi non in ipſa ſententia, noluiſſe autem, utpote iracundum & per-
vicacem ingenio, ex ſententia Edmundi Meryllii; ex quo & hic & alibi
pleraque Notarum ſuarum in Paſſ. Chriſti, Wiſſenbachium JC. de-
ſcripſiſſe, & vitula illius fere ubique araviſſe, animadvertit aliquoties p. 16. 318.
Bynæus. Qualem ſortitionis modum circa veſtimenta Jeſu adhibu- 422.
erint milites, fruſtra inquiri; quod apud Romanos varii admodum p. 322.
in uſu fuerint. Sorte autem ipſa non pallium tantum, ſed τὰ ἱμά- p. 324 ſeq.
τια, h. e. veſtimenta Jeſu omnia, excepta tunica, diviſa ſtatuit, contra p. 326.
Caſaubonum, Grotium, Salmaſium. More enim veſtiendi Judaico
habuiſſe illum præter pallium & tunicam, etiam zonam, & feminalia,
tiaram, calceos, & ſub tunicis atque talaribus quoddam veſtimenti p. 327.
genus, ex lino vel goſſypio factum, aliave materia molli. Credibile
autem eſſe admodum, ex tota cohorte Romana quatuor ſolum fuiſſe
milites, quorum opera Jeſus ſuffixus cruci ſit, & quatuor adeo illos fe-
ciſſe partes. Tunicam vero deſcribi a Johanne, quod fuerit inconſu- p. 303. ſeq.
tilis, (id quod omnem ſartoris operam excludat,) & deinceps, ſola
textura confecta. Quomodo hoc fieri potuerit, ingenia doctiſſimo-
rum hominum ab omni ævo torſiſſe. Se quidem ſemper exiſtimaſſe, p. 338.
tunicam

tunicam Jeſu fuiſſe totam textilem, ſine ulla ſutura, aut acus ſarcina-
p. 339. tricis opera. Ac vidiſſe, puerum admodum, Trajecti ad Rhenum
induſium lineum textorii operis ſine ullo veſtigio τῆς ῥαφίδος, ſine
ulla ſarcinatricis manus ſuſpicione. Legiſſe etiam tunicas lineas Pon-
tificis maximi Hebræorum & Sacerdotum vulgarium rotundas, undi-
que clauſas, & utrinque manicatas, ſola textura, absque acus opera
contextas. Hinc non placuiſſe ſibi vulgatam illam opinionem, quæ
tunicam hanc ex uno filo, binis prælongis acubus nexam aſſerit
cum Caſaubono & Jo. Gerhardo. Hoc enim artificium veteribus
incognitum fuiſſe. Multo minus probatam ſibi conjecturam Octa-
vii Ferrarii, tunicam hanc ſaltem ſine acu, ſolis manibus ſurſum ver-
ſus contextam. Salmaſium autem & Alexandrum Morum hic lo-
cum perinde non inveniſſe apud ſe. Simulac autem legerit, quæ Jo.
Braunius de hac tunica, deque veteri ratione texendi, tam erudite tam-
que accurate diſſeruiſſet, vidiſſe hanc litem planiſſime deciſam, ac
nullum ſupereſſe dubium, quin tota fuerit textilis, ſine ulla ſutura, aut
acus ſarcinatricis ope. Atque ideo hanc non fuiſſe ſciſſam: ſic enim
p. 341. & artificium perdidiſſent milites, & uſum partium. Hic vero in
p. 344 comma Matthæi 35. cap. 27 irrepſiſſe agnoſcit verba illa, quæ
quondam ex Johanne margini adjecta fuerint, *ut impleretur -- miſerunt*
ſortem; utpote quæ nec tot codices agnoſcant, nec interpretes, nec
patres vetuſti; nihil tamen temere movendum ſuo loco exiſtimans.
Teſtimonium Prophetæ ipſum allegaſſe Joannem ex Pſalmo 22, 19.
add.p.364. (quem de Meſſia exponendum ſuadeat ratio non una) & ſcripturam
& 421. iſtam hic fuiſſe impletam, h. e. eveniſſe id, quod in illa prædictum fu-
erit longe ante. Quin demonſtratum libro quarto ait Cl. Auctor,
p. 345. facta hæc a militibus eſſe, ut huic vaticinio ſua conſtaret fides. His
omnibus peractis, milites apud Matthæum dici ſedentes *ſervaſſe* Jeſum
illic, i. e. more priſco & uſitato ad crucem, ne quis eum detraheret,
aſſediſſe, collato Math. 27, 54. etſi dubitari nequeat, quin τὸ τηρεῖν
ſumatur aliquando pro παρατηρεῖν, *inſidiari*, uti Joh. 15, 20. Luc. 20.
p. 346. 20. atque illam expoſitionem Salmaſio a Sarravio non debuiſſe pro-
c. 7. p. 366. poni ut novam, neque ulli ante ſe memoratam. Gerhardum noſtrum
& nonnullos alios exiſtimaſſe, acetum illud, quod Lucas oblatum Je-
ſu commemorat 23, 36, eſſe diſtinctum ab ea oblatione aceti, quam
Mathæus 27, 48. & Marcus 15, 36. recenſeant. Lucam enim deſcri-

bere

Digitized by Google

bere oblationem, quæ facta ſit, antequam Chriſtus de ſiti conquereretur. Bynæo autem opinio Auguſtini & aliorum longe probabilior viſa, tres illos ſcriptores locis indicatis egiſſe de uno eodemque potu, qui pendenti in cruce per ſpongiam oblatus ſit. Lucam enim alterius potus, qui poſtea oblatus ſit, non meminiſſe usquam. Et viciſſim Matthæum atque Marcum non facere mentionem ullam aceti, quod pendenti jam e cruce antea oblatum ſit. Et quanquam Lucas oblationem aceti cum reliquis illuſionum generibus conjungat, inde tamen non poſſe colligi, acetum hoc oblatum ante eſſe, quam Jeſus de ſiti conquereretur. Lucam enim ſæpius ordinem accuratum temporis non ſervaſſe. De aceto ipſo infra. Quod porro Matthæus ait p. 371.
cum Marco, etiam *latrones* convitia injeciſſe Jeſu, cum Jo. Druſio ita exponit Noſter, *alterutrum* de latronibus. Hebræorum enim more numerum pluralem adhiberi aliquando, cum de duobus, quisnam ſit, relinquitur in medio, Jonæ 1, 6. & 1. Sam. 18, 21. per duas te conjunges mecum affinitate, i. e. *per alteram e duabus.* Pluralem itaque hic non poni pro ſingulari. τὸ σήμερον hic non eſſe particulam aſſeverandi, p. 383.
certo mecum eris in paradiſo; præcedere enim τὸ ἀμὴν particulam affirmandi, & ſic manifeſtam fore tautologiam. Maria ἡ τοῦ Κλωπᾶ, *uxor*, non *filia* Noſtro ideo exponitur, quia hæc Maria a p. 387.
Marco vocetur mater Jacobi parvi, filii Alphei, qui cum Clopa unus idemque fuerit. Credibile videtur eidem, Joſephum, Mariæ p. 390.
conjugem, mortuum jam fuiſſe, cum hæc gererentur, opibus vix ullis relictis, atque hinc curam matris ſuæ, quam in media turba e longinquo conſpexerat, commendatam Johanni a Jeſu. Per πᾶσαν τὴν γῆν te- c. 8. p. 409.
nebris oppletam intelligendam ſolam terram Iſraëliticam ſeu Judæam univerſam, ex loco Lucæ 4, 25. putat admodum probabile fieri, *in diebus Eliæ fames fuit magna* ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, *per omnem terram*, i. e. terram Iſraeliticam univerſam. Similiter hic dixiſſe Lucam, ἐφ' ὅλην τὴν γῆν, vocabula enim πᾶς & ὅλος permutari. Quin & p. 404. ſeq.
πᾶσαν τὴν Οἰκουμένην Lucam 2. 1. non intelligere de orbe Romano, ſed p. 410.
de tota terra Iſraelitica. Et quanquam hanc caliginem Phlegon Trallianus atque Thallus annotaſſe videantur, apud eos tamen nullam mentionem ullius regionis extra Judæam eſſe, quam hæ tenebræ occuparint. Ex iis igitur non dari intelligi, quam late patuerint. Etiam ex Tertulliani loco de *caſu mundi* non conſtare, habitantes extra Judæam

R dæam

dæam eundem ſenſiſſe. Ac ſi vel maxime hæ tenebræ patuiſſent longius,ac regiones alias occupaſſent quam Judæam; credibile tamen manere, ſcriptores ſacros, dum res deſcribunt in Judæa geſtas, loquendi more admodum trito dixiſſe, fuiſſe eas ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, ad deſignandam Judæam univerſam, & de toto orbe non poſſe hic cogitari.
p. 419. Sententiam Gerhardi noſtri de verbis, *dicebant quidam, Eliam vocat iſte*, præfert Bynæus reliquorum opinionibus omnibus; Judæos ſcilicet, verba Jeſu probe intelligentes, mero ſarcaſmo ei illuſiſſe. Vas
p. 422. ſeq. illud, quod plenum aceto erat, non fuiſſe allatum a militibus, ut ex eo potum Chriſto darent,ſed potius, ut ſibi ex eo potum ſumerent militarem & conſuetum,aſſentitur laudato ſæpius Emundo Meryllio: adjectis præterea locis pluribus profanorum auctorum in eam rem. Milites enim incertos, quamdiu manendum ipſis in illa cuſtodia crucifixorum ſit, videri cibum potumque ſecum habuiſſe, ut miles ille a-
p. 427. pud Petronium, qui cruces aſſervabat, cœnulam ſuam. Potum illum fuiſſe viliſſimum, quem milites, ſicut dimenſum, communem habuerint cum ſervis. Hunc præbuiſſe militem Jeſu, ut eum rideret tan-
p. 423. quam vanum regem, cui vini loco bibenda *poſca* foret, potio ex aqua
p. 428-443. acetoque mixta, ut quidam velint. Circa litem de calamo & hyſſopo dicit fruſtra ſe fatigare homines eruditos, & plana omnia eſſe, ſi dicamus cum Origene, hyſſopum & calamum unum idemque eſſe. Scapum ſc. ſive thyrſum hyſſopi recte appellari a Matthæo & Marco κάλαμον, & ſumi pro caule cujuslibet plantæ, nec ſemper ſignificare arundinem. Talis caulis par utique videtur fuiſſe ferendæ ſpongiæ leviſſimæ ad os Jeſu,in cruce non adeo excelſa. Vinum myrrhatum
p. 447. non ſumpſiſſe Chriſtum ſupra: at nunc acetum, in ſiti præbitum, ſu-
p. 450. xiſſe e ſpongia ac imbibiſſe. Effatum Chriſti ultimum non fuiſſe, *conſummatum eſt*, ſed eum poſt aliquod ſpatium temporis Patri voce
p. 458. magna ſpiritum ſuum commendaſſe. De velo ſciſſo, quo Sanctum Sanctorum obtectum fuerit, cogitari inter alia poſſe quoque non inconcinne, Deum iram ſuam hoc miraculo voluiſſe teſtari; ipſum enim divini cultus locum brevi per Romanos pandendum fore. *Terram*, quæ tunc mota eſſe dicitur, ſignare montem Golgotha, Hieroſolymasque ac circumjacentem porro terram Judaicam. Incertum autem eſſe, quænam terræ partes hoc motu concuſſæ ſint, & quousq; pertigerit hic motus, in ſignum iræ Divinæ. Sic enim terræ motum

Apoc.

Digitized by Google

Apoc. 16, 18. 19. 20. conjungi cum aliis judiciis graviſſimis, atque ita obiter explicat Bynæus, quid ſit, quod *omnis inſula fugiſſe* ibidem dicitur. Romæ, quæ ſit Babylon magna, aliud fuiſſe *inſulam*, aliud *domum*, & diverſa ædificiorum genera. *Inſulas* Feſto proprie dici illas ædes, quæ non junguntur communibus parietibus cum vicinis, ſed circuitu publico aut privato cinguntur, a ſimilitudine earum terrarum, quæ fluminibus aut mari eminent, ſuntque in ſalo poſitæ. Ubi laudatur V. C L. Jo. Georgii Grævii præfatio, Tomo IV Theſauri præfixa. Et ſic Romam etiam nunc inſulis abundare; facta autem ruina, quærendam eam in ipſa Roma fore, etiam montibus ſeptem illius abſumptis. Quinam fuerint ſancti, qui circa mortem Chriſti reſurrexerunt, neminem mortalium dicit noſſe, in ſilentio Matthæi. Mutandam autem cenſet ibi interpunctionem vulgatam, hoc modo: *& egreſſi ex monumentis, poſt reſurrectionem ejus introierunt in ſanctam urbem, & apparuerunt multis*, ſublata diſtinctione poſt *ejus*. Ita enim diſtinguere Syrum interpretem. Neque vero credibile eſſe, ſanctos illos in vitam revocatos, poſt reſurrectionem demum Jeſu e monumentis ſuis egreſſos, & continuos tres dies manſiſſe in ſepulcris ſuis. Centurionem Romanum, videntem tot prodigia, agnoviſſe dicit potentiam Dei, atque hoc ſenſu *glorificaſſe* eum, collato Luc. 5, 26. Exiſtimaſſe enim, Jeſum filium alicujus Dei eſſe, cum Pilato: neque didiciſſe Centurionem a Judæis opinionem illorum de Meſſia, (quam tamen invaluiſſe tunc, itidem adſtrui nequeat) conſtare poſſe ulla ratione; rerum utpote Judaicarum nec curioſum forſan nec peritum: cum H. Grotio. Diem illum Sabbati *magnum* dici putat, quod non Sabbatum tantum eſſet, ſed etiam ſecunda dies Paſchæ; ſecutus Cæſarem Baronium. *Illo enim die oblatus erat manipulus primitialis, & agnus*: ſecundum Lev. 23, 11. 12. 13. Judæos igitur ad eam legem, quæ poſt mortem demum jubet ad Solis occaſum deponi ſuſpenſos, non reſpicere; ſed quod ſpectaculum tam triſte non putarent convenire cum Sabbati ſolennitate. Probari non poſſe, quanta ſanguinis & aquæ copia ex latere Jeſu fluxerit, ſed ἐξέρχεσθαι in genere ſignificare *exire*, ſive magna ſit quantitas ſive parva; contra Gerhardum & alios. Sanguinem tamen & aquam ſic profluxiſſe, ut diſtincte potuerint dignoſci. Ac videri ſibi ſeparari aquam ſive aquæ ſimilem humorem, dum ſanguis coagulatur, & corpus interempti violenta

p. 459. p. 461. p. 463. p. 465. p. 468. p. 476. p. 478. p. 482.

Digitized by Google

morte frigeſcit. Promiſerat CL. Bynæus librum etiam *quartum*, cujus ſæpius libro hoc tertio meminiſſet, p. 295. 315. 344. 365. 410. 421. & 486. Ei adjungere præterea voluit librum ſingularem *de ſepultura* Jeſu Chriſti, ceu monet præfatione libri tertii. Verum præventus fato eſt, atque ſpes illa fortasſe, quod doleremus, ſepulta.

RELATION SUR LE QUIETISME.

i. e.

RELATIO DE QUIETISMO AUCTORE DN. JACOBO BENIGNO BOSSUETO Epiſcopo Meldenſi.

Bruxellis, apud Lambertum Marchant, 1698. 12. plag. 7.

SUbinde jam a nobis litis, quæ Cameracenſi Archi-Epiſcopo cum Meldenſi Præſule aliisque Galliæ Epiſcopis intercedit, facta eſt mentio. Sed hactenus doctrinæ ſolum ſacræ capita, ſuper quibus inter eos contenditur, præeuntibus nobis, quos recenſuimus, autoribus, delibare licuit: ut adeo quid in Cameracenſis Præſulis doctrina redarguatur, quo pacto ipſe ſe tueatur, ſuamque mentem ediſſerat, inde intelligi quodammodo queat. Nunc autem originis totius controverſiæ factorumque hiſtoriam, eundo per ſumma rerum capita texemus, quam cognoſcere accuratius forte non pauci geſtient. Primo itaque Boſſuetum audiemus rem omnem juſta ſerie exponentem: deinde & Fenelonium eandem narrantem ſiſtemus: tandemque rurſus, quæ Boſſuetus pro ſua narratione repoſuerit Cameracenſi Præſuli, indicabimus.

Sect. I. Poſtquam cauſas, quibus inductus hanc de Quietiſmo relationem ediderit, ediſſeruit doctiſſimus Boſſuetus, a prima origine litem hanc repetiturus, jam pridem quidem Fenelonium nonnullis,
Sect. II. quod novæ Orationis ac Quietiſmi fautor eſſet, ſuſpectum fuiſſe profitetur. Sibi ergo nihil magis in votis fuiſſe, quam ut Viri hujus mentem ſententiamque perdiſcere accuratius liceret. Deo autem ſapientiſſime res ita diſpenſante, Guyoniam fœminam notiſſimam & Quietiſmi maxime ſuſpectam, (quæ haud exiguam hujus hiſtoriæ partem facit) volentibus & ſuadentibus ita ejus amicis, ſententiam ſuam de oratione librosque ſuo arbitrio & examini A. 1693 ſubmiſiſſe. Vix ſe

ſe adduci potuiſſe ait, ut ejus petitis annueret; annuiſſe tamen tandem tum aliis rationibus commotum, tum maxime quod Fenelonium Abbatem (tum enim nondum Archi-epiſcopus erat) hujus conſilii auctorem eſſe intelligeret. Guyoniæ ergo (ut porro refert) tradidit Epiſcopo libros ſuos tum typis exſcriptos, tum manu exaratos, commentarium nimirum in libros Moſis, Joſuæ, Judicum, & alias Divinæ Scripturæ partes, & inter ceteros eum quoq;, quo vitæ ſuæ hiſtoriam fuerat complexa. In iis, præſertim in vita Guyoniæ, dum omnia accurate perluſtraret, multa atro notanda lapillo ſe inveniſſe refert. Interque ea & hoc, quod Guyonia tanta gratiæ cœleſtis copia ſe affluere diſerte autumet, ut habeat etiam quod aliis impertiat. Neque enim precibus (ita loquitur apud Noſtrum) aut admonitionibus, quibus ceteroquin gratiæ dona communicari cum aliis ſolent, ſe hanc gratiam derivare in alios, ſed ſi quis ſaltem ſibi præſto ſit, & lecto ſuo adſideat, eum fore participem gratiæ cœleſtis. Affert ipſa Guyoniæ verba, ut iis evincat, hanc ejus fuiſſe ſententiam. Multa in iis de plenitudine gratiæ ſibi conceſſa dicere videtur, quæ tanta ſit, ut neceſſitate quadam urgeatur ad partem gratiæ in alios diffundendam. Miracula quoque, prædictiones, vaticinia, ut Boſſuetus memorat, ſibi tribuit. Interim certior facta, hæc aliaque Meldenſium Præſuli diſplicere, datis ad eum litteris, tueri ea atque defendere ſuſtinuit, atque quod ad gratiæ communicationem attinet, provocare ad experientiam, qua conſtet, multis, quod ſibi præſentes fuerint, novam gratiæ acceſſionem obtigiſſe. Prohibita tandem illi ab Antiſtite fuit iſta gratiæ communicatio: & illa, licet eam non damnaret, obſequium tamen promiſit. Addit hinc alia παράδοξα Auctor Illuſtriſſimus, quæ in librorum iſtorum perlectione ſe illi obtulerint: quod ſcilicet dixerit, ſe electam in hoc ſeculo ad deſtruendam rationem humanam, & ad ſapientiam Divinam ſtabiliendam: ſe eſſe fœminam iſtam Apocalypticam, quæ tot infantes in lucem edat, quot homines a gratiæ ſibi a Deo conceſſæ plenitudine inſtructos a ſe dimittat: contra quos flumen ex faucibus ſuis emittat draco, hoc eſt vexare, perterrefacere eos conetur, licet a Deo ſervandi ſint; & quæ hujus commatis alia ſunt longe plurima. Nec illud prætermittit, quod ſe ſponſam Chriſti prædicaverit, indeque B. Virgini Θεοτόκῳ non tantum ſe æquaverit, ſed fere prætulerit, & quod preces ad Sanctos ipſamque Virginem Mariam fundere recuſaverit, vel ideo

R 3 quod

quód ſponſam minime deceat, ab aliis, ut ſuo nomine aliquid a ſponſo petant, impetrare velle. Sed hoc cumprimis animadvertit, eam, ſe extra errandi periculum conſtitutam eſſe credidiſſe: atque inde quidem argumentum, quod a Deo miſſa ſit, petiiſſe: eam omnem ſui amorem eo uſque a ſe removiſſe, ut ne a Deo quidem aliquid ſui ipſius cauſa petere ſuſtinuerit. Interrogatam enim ab Auctore, annon ſui cauſa a Deo aliquid petere poſſet? diſerte reſpondiſſe, ſe non poſſe. Atque hanc ob cauſam, formulam precationis Dominicam eam mire detorſiſſe. Interrogatam, annon remiſſionem peccatorum a Deo petere poſſet? rurſus exerte reſpondiſſe ſe non poſſe. Hæc omnia Boſſuetus, uti refert, ſignificavit Fenelonio, qui & faſſus eſt ſuo quoque judicio falli fœminam, & vanis viſionibus decipi; adjecit tamen, probandos eſſe ſpiritus; interim quod multa de ſe ipſa narret, in eo ſanctiſſimos viros ipſosque Apoſtolos illam ſibi habere præeuntes. Ex quibus haud obſcure ſe intellexiſſe ait Noſter, Fenelonium maximum hujus fœminæ eſſe admiratorem, eamque in oculis ferre.

Petiit tum Guyonia (ita rem porro ad ductum Boſſueti enarrabimus) a Rege, & impetravit quoque, ut ſententia ſua Theologis quibusdam accuratius excutienda committeretur. Injunctum iſtud munus fuit Boſſueto, & Epiſcopo Cabillonenſi, qui poſtea ad Archiepiſcopatum Pariſienſem eſt evectus, eidemque hodienum præeſt, ut & Tronſonio, Superiori Generali Congregationis S. Sulpicii. Summam in perlegendis & trutinandis Guyoniæ ſcriptis illi adhibuerunt induſtriam, precibus tamen non minus, quam labore & ſtudio arduum hoc negotium aggreſſi. Acceſſit mox Fenelonius, partes Guyoniæ agens, ejuſque placita pro viribus emolliens, excuſans, defendens. Quod licet Præſules iſti ægre ferrent, magnoque dolore perfunderentur, Virum, & ingenio, & doctrina, & morum probitate conſpicuum, in hæc præcipitia ferri, ſilentio tamen rem omnem involverunt, ut Fenelonii honori conſulerent. Unde & omnium applauſu & congratulatione Cameracenſis Archiepiſcopatus illi eſt collatus. Exploratum autem eſſe ſibi exiſtimat Noſter, ſi Galliæ Regi, quæ hactenus geſta ſint, innotuiſſent, eum nunquam permiſſurum fuiſſe, ut ad iſtam dignitatem eveheretur Fenelonius. Nec tamen ſe, quod ita ſe geſſerit, reprehendi poſſe ait, eo quod animum ad obſequium & meliora admittenda paratum ſubinde Fenelonius præ ſe tulerit.

Quod

Digitized by Google

Quod ut evincat, epiſtolas quasdam nihil niſi obſequium ſpirantes hic profert. Interim quibus cura in doctrinam Guyoniæ inquirendi demandata fuerat, in hoc labore ſtrenue pergebant, eoque conſilia ſua dirigenda intelligebant, ut Fenelonius quoque in viam reduceretur. Mitius tamen cum illo agendum eſſe cenſebant, ne irritatus magis magisque in tranſverſum ageretur. Ne itaque palinodiam canere aut retractare ſententiam videretur, veritas tamen inſimul ſtabiliretur, articulis quibusdam Iſſiaci, unde a loco Iſſiacenſes dicuntur, ea doctrinæ capita complexi ſunt, in quibus & Guyonia & Fenelonius ſecus, quam par erat, ſentire videbantur, eosque ſubſcriptione ſingulorum firmare conſultum duxerunt. Fenelonius, priusquam eos perlegerat, ſe ad ſubſcribendum paratum eſſe demonſtravit: ſed ad perlegendum illi traditi ſunt. Mox itaque ſingulis articulis reſtrictiones quasdam addidit, quibus vis illorum tollebatur, aut in ejusmodi ſenſum detorquebantur, qui ab Epiſcoporum, a quibus concepti erant, mente prorſus erat alienus. Noluerunt tamen iſti Præſules diſputationi prolixiori rem iſtam committere: hinc Fenelonius tandem ceſſit, adeoque die 20 Martii anno 1695 articuli iſti ſubſcriptione firmati ſunt. Quem autem hic demonſtraverat animum ad obſequendum paratum, eum poſtea quoque non ſemel prodidit, præſertim cum a Boſſueto & Cabillonenſi Epiſcopo ſolenni ritu inaugurandus eſſet. Priusquam nimirum iſta conſecratio perageretur, ad Noſtrum acceſſit ſanctiſſimeque teſtatus eſt, ſe in doctrina cum eo exactiſſime conſentire. Sed ad Guyoniam quod attinet, illi ſe uſum ſacramentorum in ſua diœceſi conceſſiſſe non diffitetur Boſſuetus, ſed poſtquam meliora & ſaniora admittere videbatur, ſubſcripſeratque & articulis, quibus ejus placita prorſus evertebantur, & cenſuræ, qua a Boſſueto & Cabillonenſi Præſule & libri ejus & doctrina condemnabantur. Proinde concludit, quæcunque pro Guyonia ſcripſiſſe aut feciſſe videri poſſit, ea ſe hoc intuitu aut ſcripſiſſe aut feciſſe, quod crediderit eam ſerio & ex animi ſententia decretis ſuperiorum ſe ſubmiſiſſe, obſequiumq; promiſiſſe.

Interea ad articulos Isſiacenſes declarandos & explicandos librum compoſuerat Boſſuetus, eumque a Pariſienſi Archiepiſcopo & Carnutenſi Præſule, ipſoque Archiepiſcopo Cameracenſi approbari volebat, ut conſenſus omnium in hiſce doctrinæ capitibus eluceſceret. Approbarunt eum haud difficulter & Pariſienſis & Carnuten.

nuten

nutenſis Præſules: aſt Cameracenſis hiſce accedere noluit. Et licet Boſſuetus illi demonſtraret incommoda plura gravisſimaque inde ſecutura, non tamen ut mutaret mentem, ab eo impetrare potuit. Contra enim Cameracenſis Præſul contendebat, gravisſimas ſibi eſſe rationes, cur approbationem ſuam libro Boſſueti denegaret. Eas hic prolixe ipſius Fenelonii verbis refert Boſſuetus, quæ huc fere redeunt: Primo quidem, quod in iſto ſcripto cuncta contra Guyoniam fœminam eſſent directa: namque licet libros ab iſta fœmina ſcriptos nullatenus comprobet, quin fateatur, ex verbis ejus, prout jaceant, talia ſequi, quæ nullo modo admitti, aut excuſari posſint, nihilo ſecius ſibi exploratum eſſe, fœminam iſtam nullum fovere errorem, nec male ſentire, licet minus accurate loquatur: jam vero Boſſuetum errores ejus ita notare, ut non tam libros quam ipſam fœminam condemnare videatur, quod ipſe nullo modo facere posſit, qui credat, perperam ejusmodi errores ipſi fœminæ imputari. Addit Fenelonius, non potuiſſe ſe approbando librum Boſſueti condemnare Guyoniam, ut non ſimul æternum exiſtimationi ſuæ inureret dedecus, cum quanti ſemper iſtam fœminam fecerit, nemini ſit ignotum: nec injuria in ea ſe verſatum fuiſſe opinione, Boſſuetum condemnando Guyoniam, contra ſe quoque tela iſta direxiſſe, ut adeo in ſe ipſum injurius fuiſſet, ſi iſtum librum ſuo comprobaſſet calculo. Hæc Fenelonius. Boſſuetus dum iſta recenſet, ſubinde quibus ea redarguat, addit. Summa huc fere redit: ſupponere ſe, Guyoniam meliora edoctam ſerio & ex animi ſui ſententia errores iſtos retractaſſe, adeoque potuiſſe omnino doctrinam ejus damnari, ut non ipſa ſimul damnaretur: nimirum Fenelonii erga hanc fœminam amorem vix excuſari poſſe: non tam turpe illi futurum fuiſſe, ſi errorem hunc agnoviſſet, quam ſit, quod defendere iſtam fœminam pergat: ſibi itaq; tribui nullo modo poſſe, quod exiſtimationi ejus detrahere quicquam voluerit.

Sed & alia in ſcripto, quo Fenelonius cauſas denegatæ Boſſueto approbationis attulerat, occurrunt, quæ Boſſuetus nunc accuratius ſibi diſcutienda ſumſit. Iis non immorabimur, quod ad caput cauſæ non adeo ſpectent. Præcipuum illud eſt, quod cum Fenelonio expoſtulat, cur Tronſonio ſolum, & Pariſienſi Archiepiſcopo explicationem 34 articulorum Isſiacenſium exhibuerit, plane ac ſi ad ſe iſtud negotium non pertinuiſſet? itemque cur conſilia de libro, quo Regulas Sancto-

Sanctorum explicavit Fenelonius, non ſecum, ſed itidem ſolum cum Pariſienſi Præſule & Tronſonio communicaverit, & quæ id genus alia ſunt.

Hiſce autem ita ordine expoſitis, de libro a Fenelonio ad explicandas Sententias & Regulas Sanctorum edito, diſſerit. Eum menſe Februario anno 1697 ſine ulla approbatione prodiiſſe in lucem autumat. Certe Archiepiſcopum Pariſienſem librum ſuo calculo non comprobaſſe, vel ex ejus ſcripto, quo id ſe feciſſe abnuat, apparere. Parum autem proficere Fenelonium excipiendo, approbaſſe quidem Pariſienſem Præſulem librum, aſt ſcripto hanc approbationem non conſignaſſe: namque non poſitum huic Præſuli in more eſſe, publicam approbationem denegare ei, in cujus ſcriptis, quod culpet, non inveniat. Refert porro, quanti exorti ſint animorum motus, cum Fenelonii liber lucem adſpexiſſet: urbem, aulam, Sorbonam, collegia, omnes denique cujuscunque conditionis & ſexus homines maximam animo contra illum concepiſſe indignationem, ut fama hujus rei ad aures Regis quoque perveniret. Atque hæc omnia contigiſſe, priusquam ipſe (Boſſuetus) ſuum librum illi opponeret. Unde miratur, qui Fenelonius ſibi imputare audeat, ac ſi omnes in eum armaſſet? De libro ipſo autem ita cenſet, ad excuſandos & defendendos Myſticos illos nuper exortos eum unice eſſe comparatum. Guyoniæ errores cumprimis in eo fuiſſe emollitos, & in ejus gratiam Molinoſium quoque leniter habitum, quod illa plurima cum hoc haberet communia. Et etiamſi Molinoſium rejicere & condemnare videatur, callide tamen eum ſolum loqui de LXVIII propoſitionibus a Sede Romana damnatis, non autem de Manuductione Molinoſii hoc eum intelligere, ex qua pleraque tamen hauſerit Guyonia, & quæ non minus a Romano Pontifice rejecta ſit, quam propoſitiones iſtæ antea memoratæ. Quod autem Fenelonius præ ſe tulerat, hunc librum ad ſententiam ſolum Boſſueti dilucidius proponendam ſpectare, id nullo modo admittit, exemplumque profert, quo ſententiam ſuam impugnet potius Fenelonius atque refellat, tantum abeſt ut explicet. Sect. VI.

Sed hæc ipſa explicatio articulorum Iſſiacorum Boſſueto adeo ſe non probavit, ut ex inſtituto de ea ſibi aliquid adhuc monendum duxerit. Nimirum eorum quicquam, quæ explicare ſe profiteatur Fenelonius, in articulis Iſſiacis contineri, Noſter diſerte negat. Sect VII.

Digitized by Google

Amoris iſtius naturalis, de quo tam multa verba faciat Fenelonius, nullam ibi injectam fuiſſe mentionem. Caput autem diſceptationis in eo poſitum fuiſſe, an quis juſtæ condemnationi, qua a Deo ſe condemnatũ cenſet, acquieſcere poſſit? Nec conſtare ſibi ſatis Fenelonium, ſed mutare ſubinde aliquid in hac Explicatione, corrigere aut adjicere, ut quid demum ſentiat, nunquam certo conſtet. Quo ipſo tamen errorem, qui menti ejus ſemel ſederit, adeo non tollat, ut novis potius & gravioribus ſe induat. Quæ ne fruſtra Fenelonio objeciſſe videatur, Auctor omnem movet lapidem. Patere hinc autem putat, ſe in hoc negotio aliter ſe gerere non potuiſſe, quam ut edita Declaratione laboranti ſuccurreret veritati, cum judice Hormisda Pontifice, ipſe impellat in errorem, qui non inſtruit ignorantes. Idque munus eo minus ſe ſubterfugere potuiſſe, quod Fenelonius præ ſe tulerit, ac ſi ſuam (Boſſueti) explicaret ſaltem ſententiam; a qua tamen eum alienum maxime eſſe ut omnibus innoteſceret, ſua magnopere interfuiſſe. Romam autem quod miſerit hanc Declarationem, nemini mirum videri poſſe, qui ſecum expenderit, ipſum Fenelonium prius ſuum librum Pontifici obtuliſſe.

Sect. VIII. Sed ut demonſtret porro, pace & concordia nihil ſibi prius aut antiquius eſſe, probare annititur, per ſe non ſtetiſſe, quo minus per colloquia, aut alia ratione concordiæ alendæ accommodata, lis iſta fuerit finita. Quin obtuliſſe ſe Fenelonio colloquium ad controverſias iſtas tollendas, legibus æquiſſimis inſtituendum, ſed non potuiſſe eum ulla ratione adduci, ut conſentiret. Cum ergo non alia

Sect. IX. ratio ſuperfuerit, in viam eum reducendi, editam tandem fuiſſe Declarationem iſtam notiſſimam. De qua licet multum conqueratur Fenelonius, recte tamen dixiſſe Archi-epiſcopum Pariſienſem, quod in eo mitiſſime cum illo fuerit actum. Multa enim adhuc objici Fenelonio & in ejus doctrina redargui potuiſſe, quæ lubentes, ut exiſtimationi ejus conſulerent, prætermiſerint. Conqueri porro Fenelonium, quod correctionum & emendationum ſuarum in hac Declaratione nulla habita fuerit ratio: aſt non optimi commatis eum librum eſſe, cui tot correctionibus & emendationibus ſuccurrendum ſit: eas inſuper rem non conficere, ſed involvere potius magis magisq;, & caliginem lectoribus objicere. Articulos autem, quibus falſos Myſticos condemnare videatur Fenelonius, dicis gratia adjectos ſolum eſſe, nec in ipſos errorum fontes penetrare.

Ultimo

Ultimo loco aliquid addit de variis ſcriptis, Italico & Latino ſermone Romam miſſis, quibus ſibi objiciatur, quod cum Janſeniſtis contra Cameracenſem Præſulem conſpiret, & ceu hoſtis Monachorum traducatur, quorum protector contra ſalutetur Fenelonius, qui ſolus etiam aptus prædicetur, ad autoritatem Pontificis contra Epiſcoporum inſultus defendendam. Quæ licet ſe conſentiente ſcripta eſſe abnuat Fenelonius, ex veritatis tamen & juſtitiæ lege eum obſtringi, ut publica declaratione illud teſtetur atque demonſtret. Accuſat quoque Fenelonium, quod Pontifici non ſincere, ut deceat eum, ſe ſubmiſerit. Quod enim ab eo petierit, ut accurate unamquamque propoſitionem erroneam deſignet, ſenſumque cenſura notandum exacte definiat, id ad cenſuram Pontificis eludendam unice eſſe comparatum. Sect. X.

Concludit librum, paucis ſummam ejus repetendo, oculisque Lectorum ſubjiciendo. Sect. XI.

REPONSE DE M. L' ARCHEVEQUE DE CAMBRAY &c.

i. e.

RESPONSIO DNI. ARCHIEPISCOPI CAMERACENSIS AD librum Dn. Epiſcopi Meldenſis, cui titulus: Relatio de Quietiſmo.

Bruxellis, apud Lamb. Marchant, 1698, 12. Pl. 11.

QUæ Boſſuetus retulit, ea Cameracenſi Archiepiſcopo in omnibus non probari, quilibet conjectura facile aſſequi poterit. Proinde eum nonnulla repoſuiſſe, nemo mirabitur. Et ea quidem ſunt, quæ paucis perluſtrabimus. Repetit initio, quæ hactenus circa dogmata inter eos ſint diſputata. Hanc telam tam ſubito abruptam fuiſſe, ut Boſſuetus, miſſis dogmatibus, ad facta proſilierit, conqueritur. Subinnuit tamen, ita ſe geſſiſſe Præſulem Meldenſem, quod quoad dogmata eo res deducta eſſet, ut quod reponeret, vix inveniret. Ipſam etiam in graviſſimi momenti capitibus diſſenſionem Boſſueti ejusque Sociorum, cum tamen amice in omnibus conſpirare velint videri, eum induxiſſe autumat, ut relicta priori, novam hanc ingrederetur viam. Ne tamen & hic Fenelonius ſibi ipſi deſit, diſceptationis

 tionis

Digitized by Google

tionis, quæ circa facta eſt, ſeptem capita conſtituit. Primo, an recte Guyoniam tanti fecerit, diſputat; tum, quo jure patronus & defenſor ejus audiat, diſquirit: porro de articulis Iſſiacis; de ſua inauguratione; de approbatione libro Boſſueti denegata; de libri ſui promulgatione; & iis quæ illam inſecuta ſint, ita diſputat, ut ſibi objecta diligenter diluat.

Cap. I. Guyoniam maximi ſe, ob ſingularem pietatem & excellentes in exercitationibus profectus, facere non diffitetur. Et vitio quidem hoc ſibi verti non poſſe, cum ipſe Boſſuetus eam errorum, quos in ſcriptis ejus ſe deprehendere ſibi viſus ſit, immunem declaraverit. Namque cum die 15 Aprilis anno 1695 formulam illi præiret, qua obſequium ſuum Guyonia declarare debebat, inter alia his verbis eum fuiſſe uſum: *Sancte teſtor, nunquam mihi conſtitutum fuiſſe quicquam docere, quod ſit ſententiæ Eccleſiæ Catholicæ, Apoſtolicæ, & Romanæ contrarium &c.* Hæc præeunte & verba concipiente Boſſueto, profiteri debebat Guyonia. Sic & cum cenſuræ librorum ſuorum ſubſcribere deberet, Boſſuetus, ut Noſter refert, ita verba ei præivit: *immunis ſum omnium errorum in litteris paſtoralibus explicatorum, ſemperque mihi conſtitutum fuit, ea ſcribere quæ a doctrina catholica non abirent &c.* Si ergo, ipſo Boſſueto fatente, errores in doctrina nullos fovit, & hanc ob cauſam ſocietate fidelium & uſu ſacramentorum non-indigna judicata fuit, ſibi, quod magni eam fecerit, turpe eſſe non poſſe, inde concludit. Idque eo minus, quod libros fœminæ hujus manuſcriptos nunquam legerit, impreſſos vero non niſi levi brachio attigerit; cum Boſſuetus contra utroſque diligenter evolverit, & nihilo ſecius ab erroribus eam abſolverit. Sed cum dubitare hac de re nonnulli poſſint, pluribus hoc confirmat, multiſque rationibus hoc demonſtrat, manuſcriptos Guyoniæ libros nunquam ſibi lectos eſſe. Interim non negat, cum Boſſuetus ſibi παράδοξα ex ſcriptis Guyoniæ retuliſſet, ſe ea condemnaſſe, ſupponendo hæc ita ſe habere, prout a Boſſueto eſſent prolata. Quo ipſo nihil fecerit, quod non exemplis virorum ſanctorum fuerit comprobatum.

Cap. II. Atque hinc colligi quoque poſſe ait, quo jure tituloque ſcripta Guyoniæ defendiſſe dicatur. Nunquam hoc ſibi veniſſe in mentem. Cum doctrina fœminæ hujus a Boſſueto & Sociis ſub examen revocaretur, ſcriptum aliquod ſe illis obtuliſſe non abnuit. Aſt defen-

Digitized by Google

defendendæ Guyoniæ cauſa hoc factum negat. Petiiſſe ſcilicet a ſe Boſſuetum, ut de argumento Myſtico ſuam ſententiam exponeret. Namque cum ad hoc negotium primum accederet Boſſuetus, eum nec Franciſcum Saleſium, nec Johannem de Cruce, nec Rusbrokium, nec Taulerum, legiſſe. Se ergo paruiſſe & ex myſticis ſcriptoribus multa collegiſſe, unde poſtea libellus iſte Regulas ſanctorum continens, enatus ſit. Boſſuetus autem qua mente hoc ſcriptum perlegerit, nunc conſtare, poſtquam animum præjudicatis opinionibus obſeptum ſatis prodiderit. Ad alterum argumentum, quo probare contendat Boſſuetus, Guyoniæ doctrinam Fenelonium defendiſſe, quod ſcilicet ipſius ſe ſubmiſerit judicio, ita reſpondet, ut ſe ſubmiſiſſe non neget; aſt ita ſe ſubmiſiſſe, ut corrigere, emendare ſententiam, eamque retractare, & ab erroribus liberari vellet, rurſus inficiatur. Neque enim ex eo, quod quis ſibi ipſi non nimium fidat, quod paratus ſit, ſi rectiora a ſuperioribus edoceatur, ea admittere, recte colligi, eum minus recte ſentire, aut in errore verſari. Nec præſidium ullum Boſſueto afferre ſcriptum iſtud, quo Guyoniam damnare renuerit Fenelonius. Namque omnino diſtinguendum eſſe inter ſenſum libri, & mentem ſententiamque Auctoris; quæ tamen diſtinctio multum differat ab ea, qua a jure diſcernitur factum. Atque cum ipſe Boſſuetus eam approbet, ſibi non eſſe nefas eadem uti. Patuiſſe ergo, ſe ſententiam Guyoniæ ſibi ſatis perſpectam defendere, ut tamen non approbaret ea, quæ ex ſcriptis ejus colligebantur. Ex verbis enim per imperitiam minus recte uſurpatis, fluere poſſe ſenſum a mente ejus alieniſſimum. Nec tamen hoc eo valere, ac ſi ideo ſubſcriberet Boſſueto, doctrinam, non ipſam Guyoniam ſe condemnare videri volenti. Errores enim Guyoniæ ita deſcribi a Boſſueto, ut non poſſint non ipſi imputari; ut adeo, ſi vera eſſet ſententia Bosſueti, pro fœmina callidiſſima & turpiſſimarum hæreſium inventrice, merito ſit habenda. Cui quod errorum ſit immunis, quo pacto teſtimonium perhibere potuerit Bosſuetus, iterum miratur. Quod enim dicat, eam condemnasſe, & retractasſe errores iſtos, eo ipſo illum novis induere ſe difficultatibus. Namque condemnare, inquit, non potuit, niſi & retractarit, aſt retractare qui potuit errores, quos nunquam habuit? Diverſiſſima esſe condemnare errorem, & retractare, quæ confuderit Bosſuetus. Paucis cuncta tandem complectitur, profi-

Digitized by Google

tendo, ſe ſcripta Guyoniæ nec defendiſſe unquam, nec excuſaſſe, non tamen eo modo ea condemnare voluiſſe, quo condemnaverit Boſſuetus. Mentem vero Guyoniæ aliunde quam ex ſcriptis ſibi fuiſſe perſpectam, ut adeo eam immunem errorum merito judicaverit, licet ex ſcriptis ejus, ob formulas minus caute uſurpatas, errores quidam fluant. Progreditur hinc ad librum ſuum de Sententiis ſanctorum editum, eumque ad Guyoniæ placita defendenda comparatum eſſe, quod illi objecerat Boſſuetus, diſerte negat. Ad loca, quæ ut id evinceret, protulerat Boſſuetus, ita reſpondet, ut unum quidem Franciſci Saleſii diſerte injicere mentionem doceat, unde ad Guyoniam pertinere nequeat; alterum autem nihil aliud ſibi velle oſtendat, quam quod per experientiam Sanctorum, & effata Pauli, Jobi, S. Gregorii, S. Thereſiæ certum ſit & exploratum.

Cap. III. De articulis Iſſiacis ſuam ſententiam ita exponit. Fatetur, eos ſe abſente fuiſſe conceptos. Exhibitos autem ſibi fuiſſe tantum triginta. Reſpondiſſe ſe, ſi quædam declarationis cauſa adjicerentur, ſe paratum eſſe & ſanguine ſuo iis ſubſcribere. Additos hinc eſſe quatuor articulos, quo ipſo cum obtinuiſſet, quæ voluerat, prompte & ſine mora articulis iſtis ſe ſubſcripſiſſe. Judicari hinc poſſe ait, quo jure Boſſuetus aſſeruerit, articulos iſtos eo comparatos fuiſſe, ut honeſtiori ſaltem modo errores ſuos retractaret Fenelonius. Sed & cetera in hoc negotio ſibi objecta diluit, ac breviter perſtringit.

Cap. IV. Sed & inaugurationis ſive conſecrationis ſuæ ſibi injiciendam eſſe mentionem duxit. Negat autem diſerte, ſe unquam a Boſſueto petiiſſe, ut ſe conſecraret; quin Boſſuetum ad ſe acceſſiſſe, atque non tantum ſe ipſum obtuliſſe, ſed cum deinde difficultates quædam oborirentur, Carnutenſi Epiſcopo hoc munus ſibi vendicante, ſtrenue hoc egiſſe Boſſuetum, ut iſtæ partes ſibi obtingerent. Idque poſtquam pluribus comprobavit, Boſſueto exprobrat, cur ſibi non duxerit religioni novum quendam Montanum, Priſcillæ cujusdam novum defenſorem (ita enim, quod ὡς ἐν παρόδῳ monemus, Fenelonium appellitaverat Boſſuetus) conſecrare, & gregi Domini paſcendo præficere? Namque quod obtendat forte Boſſuetus, ſperaſſe ſe, fore ut aliquando rectius ſaperet Fenelonius, id ejusmodi eſſe probat, quod cum ſuſpicione, quam de Fenelonio animo ſuo jam pridem inſediſſe Boſſuetus demonſtraverat, conſiſtere nullo modo poſſit.

Poſtquam

Digitized by Google

Poſtquam itaque Fenelonius jam Archi-epiſcopali dignitate fulgeret, librum ſupra memoratum edere ſecum conſtituerat Boſſuetus, eumque & a Fenelonio volebat approbari. Noluit autem Noſter, idque graviſſimis rationibus adductum ſe feciſſe denuo aſſerit; easdemque, quas ex Boſſueto retulimus, repetit, pluribusque confirmat. Nimirum contendit, doctrinam Guyoniæ in hoc libro ita refutaſſe Boſſuetum, ut ipſam Guyoniam non potuerit non condemnare; quod ut & ipſe faceret, ſe adduci non potuiſſe, idque jure optimo. Sed ponderatis ſedulo negotii hujus circumſtantiis, multa inde colligit, quæ arguant, parum prudenter ſe geſſiſſe Boſſuetum exigendo approbationem libri, in quo fœdiſſimo modo lacerabatur Guyonia, a Fenelonio, quem illi favere nimiopere, ipſe credebat. Cap. V.

Ut autem jure ſe approbationem ſuam Boſſueto denegaſse putat: ita cum ſuum librum promulgaret, nihil omnino ſe commiſiſse contendit, quod a Boſſueto reprehendi poſſit. Fatetur, ſe eum Boſſueto, ut ab illo comprobaretur, non obtuliſse: ſed non potuiſse ſe approbationem Boſſueti ſibi polliceri ait, poſtquam ab illo eo redactus eſſet, ut ſuam prius approbationem illi denegare ſibi necesſe fuerit. Ad Archiepiſcopum autem Pariſienſem quod attinet, non diffitetur eum ſibi objeciſſe, audax eſſe quod ſuſciperet facinus, librum tamen ipſum bonum & utilem judicaſſe. Fatetur denuo, Præſulem iſtum noluiſſe hunc librum ſuum publica approbatione cohoneſtare, quod per Meldenſem Epiſcopum, cujus librum tali teſtimonio ſe ornaturum promiſiſſet, hoc illi non liceret: nihilo ſecius poſtquam ab hoc Præſule notata emendaſſet Fenelonius, profeſſum eum eſſe, ſe quod in libro ipſo deſideret, non habere. Addidiſſe eum, ſibi non videri, quod Fenelonius contradicat Boſſueto. Et recte quidem, inquit Noſter; hoc enim ſibi plane non fuiſſe conſtitutum. Non abnuit, adjeciſſe Pariſienſem Præſulem, nolle ſe ut Fenelonii liber prius prodiret quam Boſſueti: nec ſe ullo modo repugnaſſe ait; aſt penes ipſum Archiepiſcopum Pariſienſem hoc ſtetiſſe, quo minus hoc factum fuerit: ſaltem ſibi hoc imputari non poſſe, cum ſe abſente, permittente autem Archiepiſcopo Pariſienſi, liber iſte fuerit publicæ luci expoſitus. Oſtendiſſe quoque ſe librum iſtum, juſſu Archiepiſcopi Pariſienſis, Piroto, cenſori acerrimo, & una cum eo librum perlegiſſe; hunc autem itidem calculo ſuo omnia approbaſſe. Cap. VI.

Hæc

Digitized by Google

Hæc omnia poſtquam prolixius deduxit, concludit inde, ab omni veritatis ſpecie abhorrere ἔγκλημα Boſſueti aſſerentis, librum hunc ad Guyoniæ defenſionem unice fuiſſe comparatum. Namque ſi tale quid ſibi conſtitutum fuiſſet, ſine ſumma imprudentiæ nota, aut Archiepiſcopi Pariſienſis, aut Piroti cenſuræ hunc librum ſe ſubjecturum non fuiſſe: cum uterque doctrinam Guyoniæ probe habuerit perſpectam, neuter quoque illorum favere huic fœminæ dici poſſit.

Cap. VII. Reliqua nunc unico faſce complectitur Auctor Illuſtriſſimus. Per Boſſuetum ſcilicet ſtetiſſe docet, ut in bellum aliquod lis iſta eruperit: Boſſuetum ad Regem acceſſiſſe refert, veniamque ab eo vultu ad triſtitiam compoſito pœnitentiamque præferente petiiſſe, quod hucusque Fenelonii fanaticiſmum non detexerit, & ita Regem in ſe concitare voluiſſe: Boſſuetum in culpa fuiſſe, quod in ipſa herba, quod ajunt, lis iſta non fuerit oppreſſa. Fatetur, ſe litteras hac de re ad Papam dediſſe, ſed feciſſe ſe id juſſu Regis, adeoque id ſibi vitio verti non poſſe. Ut vero colloquium detrectaret, juſtas omnino ſibi fuiſſe cauſas. Palam enim profeſſum eſſe Boſſuetum, in hocce colloquio nullo modo de doctrina diſputandum eſſe: errores enim Fenelonii jam eſſe manifeſtos, ut nulla diſputatione opus ſit. Iniquum ergo fuiſſe Boſſuetum inde concludit, qui tale colloquium obtulerit, in quo Fenelonius convictus jam, priusquam explicare aut defendere ſententiam poſſet, retractare ſolum placita ſua & palinodiam canere deberet. Et nihilo ſecius tamen ſe non plane reſpuiſſe colloquium, ſed certis legibus deſcendere in iſtud voluiſſe, modo doctrinæ examen ab Archiepiſcopo Pariſienſi, Tronſonio, & Piroto, prout inter illos conveniſſet, ſuſciperetur. Addit ſe & aliam viam propoſuiſſe, ſcriptis ſcilicet privatis per ſuccinctas quæſtiones & reſponſiones litem componendi: & acceptaſſe quoque eam initio Boſſuetum, aſt mox eum mutaſſe ſententiam, & ut in colloquio res tractaretur, voluiſſe. Per ſe itaque nullo modo ſtetiſſe inde colligit, quo minus lis hunc in modum compoſita fuerit, culpamque omnem ſcandalumque in Boſſuetum recidere. Sed mittimus cetera, quæ cujusmodi ſint, ex allatis facile intelligitur. Finit, reponendo nonnulla ad ea, quæ de motibus variis animorum, poſt libri a Fenelonio editi publicationem, ortis narraverat, & quæ Boſſuetus ei objecerat, in illum retorquet.

* * * * * * * * * * * *

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM

Publicata Lipſiæ

Calendis Aprilis, Anno M DC XCIX.

REMARQUES SUR LA REPONSE A LA RELATION SUR LE QUIETISME &c.

i. e.

DN. JACOBI BENIGNI BOSSUETI ANIMADVERSIONES in Reſponſum Dn. Archiepiſcopi Cameracenſis ad Relationem de Quietiſmo.

Bruxellis, apud L. Marchant, 1698. 12. pl. 12.

EST hæc contentionum & controverſiarum, quæ a viris eruditis agitantur, indoles, ut vehementius incitati a doctrinæ capitibus mox dilabantur ad facta, & quæ ad invidiam alteri faciendam pertinent, ſedulo congerant atque convectent. Quo cum ventum eſt, in infinitum contentio abit, nec ullus ejus finis, aut exitus apparet. Ejusdem rei exemplum nunc præbent illuſtriſſimi doctisſimique Præſules, qui in bellum hoc ſacrum exarſerunt, cujus originem tum ex Boſſueti Relatione de Quietiſmo, tum ex Fenelonii ad eam Reſponſo prolixe ſatis menſe nupero Martio expoſuimus. Supereſt itaque, ut nunc, promisſi memores, quid Fenelonio Boſſuetus repoſuerit, paucis indicemus. Fenelonii enim veſtigia in præſentibus, quas exhibemus, Animadverſionibus relegere, & ſummo ſtudio cuncta ſibi aut objecta, aut exprobrata, diſcutere non dubitavit Boſſuetus: dubiumque nullum eſt, quin multa reponere iterum Fenelonius poſſit, ad quæ rurſus quæ regerat, Boſſueto non ſunt defutura. Nobis, ſi multa iterum hac de re commemorare vellemus, verendum eſſet, ne Lectorum abuti patientia videremur. Namque ad alios ex ejuſmodi diſceptatione parum redundat emolumenti:

Digitized by Google

menti: contra tædium facile omnibus afferre poteſt, præſertim iis, qui odii & amoris vacui ſua non adeo referre credunt, quis ex hoc certamine ſuperior evadat. Atque hæc ſola ratio eſt, cur hunc librum indicaſſe ſolum nobis ſufficiat. Nec enim ambigimus, quin ex præcedentibus, quodnam & hujus argumentum ſit, & quænam contentionis hujus ſint capita, cognoſci affatim poſſit. Eo, quod præcipuum eſt, redit: Boſſuetus denuo affirmat atque inculcat, Fenelonium Guyoniæ eſſe defenſorem: diſtinctionem vero, qua a ſenſu libri diſcernitur ſenſus Auctoris, eſſe inauditam, & ita comparatam, ut quævis, quantumvis abſurda, hoc modo aut defendi aut excuſari queant, aut ſaltem caligo imperitioribus affundi poſſit. Fenelonius autem, cum ſe Guyoniæ defenſorem eſſe neget, ſaltem eo ſenſu quo hoc intelligit Boſſuetus, hanc autem diſtinctionem approbet, palam eſt, ab utroque eadem ſæpius neceſſario eſſe repetenda. Atque in ceteris eodem modo ſe res habet, quæ eo libentius prætermittimus, quo difficilius eſt, in ejuſmodi quæſtionibus, a cujus partibus ſtet veritas, dijudicare.

* * *

Vixdum hæc ſcripſeramus, Lector Benevole, quando Romani Pontificis Bulla, qua Archiepiſcopi Cameracenſis de Sententiis Sanctorum circa vitam interiorem liber, qui tantis in Eccleſia Romana contentionibus occaſionem præbuit, damnatur ac proſcribitur, ad manus noſtras pervenit. Equidem num lis omnis ſublata nunc ac ſepulta cenſeri debeat, noſtrum non eſt arbitrari. Dubitandum enim fortaſſe, num propoſitiones illas XXIII, quæ in Bulla Pontificia damnantur ac reprobantur, omnes atque univerſas pro ſuis agniturus ſit Cameracenſis Præſul. Certe, ut obiter hoc unum moneamus, propoſitionem duodecimam, quam & nos iisdem fere, imo mollioribus verbis (pro *ſimpliciter* enim, ut in Bulla legitur, poſuimus *tantiſper*) in Actis noſtris menſe Junio anni ſuperioris pag. 272, lin 28 ſqq. ex libro Archiepiſcopi excerptam exhibueramus, a mente Autoris eſſe alieniſſimam, dudum in Scheda admonitoria, quam nupero menſe Januario pag. 28 ſq. cum Benevolo Lectore communicavimus, Illuſtriſſimus Præſul, aut quicunque alius, certe aſſecla ejus, ſchedæ autor fuit, diſerte profeſſus eſt. Verum quicquid ejus ſit, cum inſtitutum utique Pontifici Romano fuerit, controverſias tanto fervore agitatas ſupre-

Digitized by Google

prema auctoritate decidere, nos ſaltem, Bullam ipſam Actis noſtris inſeruiſſe contenti, tot libellis, qui (præter illos, quos in Actis noſtris anno ſuperiore pag. 268. 278. 281. 476, & hoc anno pag. 20. 22 24. 131. 139. 145 memoravimus) in utramque partem editi hactenus fuerunt, conſueto ſtudio recenſendis videmur nobis poſſe ſuperſedere. Nec rem ingratam tamen Lectori facturos nos arbitramur, ſi iſtorum, quorum quidem ad nos pervenit notitia, nec recenſus tamen in Actis his comparet, indiculum qualemcunque hic exhibeamus; quem Bulla ſupra dicta, eaque integra, nec ulla parte mutilata, immediate ſequetur.

Inſtruction Paſtorale de Monſeigneur l' Archevêque de Paris ſur la perfection Chrêtienne, & ſur la vie interieure, contre les illuſions des faux Miſtiques. A Paris, chez Louis Joſſe, 1697. 4. Conferatur Diarium Eruditorum (*Le Journal des Scavans*) Pariſienſe, 1698. p. 57. 344.

Illuſt. D. Archiepiſcopi Ducis Cameracenſis Epiſtolæ quatuor ad Illuſt. D. Archiepiſcopum Pariſienſem Ducem ac Parem Franciæ, circa hujus de Vita interiore Inſtructionem Paſtoralem. in 8.

Reponſe de Monſ. L' Archeveſque de Paris aux quatre Lettres de Mons. L' Archeveſque de Cambray. A Paris, chez Francois Muguet, 1698. 4. Conf. Diarium Paris. 1698. p. 255.

Divers Ecrits ou Memoires ſur le livre intitulé: Explication des Maximes des Saints &c. *Par M. Boſſuet Eveſque de Meaux &c. A Paris, chez Jean Aniſſon, 1698. 8.* Conf. Diarium Paris. 1698. p. 155.

Obſervations d' un Theologien ſur un Livre de M. De Meaux, intitulé Divers Ecrits ou Memoires. *in 12.*

Reponſes de M. L' Archeveque de Cambray à la Declaration de M. L' Archeveque de Paris, de M. L' Eveque de Meaux, & de M. L' Eveque de Chartres. 1698. 12. Conferantur Acta noſtra, 1698. pag. 278.

Lettres de M. L' Arch. Duc de Cambray a M. L' Eveque de Meaux. in 8.

Reponſe de M. L' Eveſque de Meaux à quatre Lettres de M. L' Archeveſque Duc de Cambray. A Paris chez Jean Aniſſon, 1698. 8. Conf. Diar. Paris. 1698. p. 274.

Lettres de M. L' Arch D. de Cambray, pour ſervir de Reponſe à celle de M. L' Ev. de Meaux, in 8.

Digitized by Google

Lettre Paſtorale de Monſeigneur l'Eveſque de Chartres au Clergé de ſon Dioceſe, ſur le Livre intitulé: Explication des Maximes des Saints, *& ſur les explications differentes que M. l'Archeveſque de Cambray en a donné. A Paris, chez Antoine Dezallier, 1698. 4.* Conf. Diar. Paris. 1698. p. 344.

De Nova Quæſtione Tractatus tres. I. Myſtici in tuto. II. Schola in tuto. III. Quietiſmus redivivus. Auctore Jac. Ben. Boſſuet, Epiſcopo Meldenſi, Comite Conſiſtoriano &c. A Paris, chez Jean Aniſſon, 1698. 8. Confer. Diar. Paris. *1698. p. 433.*

Lettre de M. L'Archev. de Cambray à M. L'Ev. de Meaux, pour repondre à ſon traité Latin intitulé Myſtici in tuto. *Sur l'Oraiſon paſſive. in 8.*

Lettre du méme à le méme, pour repondre à ſon traité Latin intitulé Scholaſtici in tuto. *Sur la Charité. in 8.*

Reponſe de M. L'Archv. D. de Cambray à l'Ecrit de M. L'Ev. de Meaux, intitulé Quæſtiuncula. *in* 8.

SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI INNOCENTII DIVINA Providentia Papæ XII Damnatio & Probibitio Libri Pariſiis anno M DC XCVII impreſſi, cui titulus: Explication des Maximes des Saints ſur la vie interieure.

Romæ, ex typographia Rev. Cameræ Apoſtolicæ. A. 1699.

INNOCENTIUS PAPA XII

ad perpetuam rei memoriam.

CUm alias ad Apoſtolatus noſtri notitiam pervenerit, in lucem prodiiſſe Librum quemdam Gallico idiomate editum, cui titulus: *Explication des Maximes des Saints ſur la Vie interieure, par Meſſire Francois de Salignac Fenelon, Archevéque Duc de Cambray, Precepteur de Meſſeigneurs les Ducs de Bourgogne, d'Anjou, & de Berry. à Paris chez Pierre Auboin, Pierre Emery, Charles Clouſier, 1697*; ingens vero ſubinde de non ſana libri hujusmodi doctrina excitatus in Galliis rumor adeo percrebuerit, ut opportunam Paſtoralis vigilantiæ noſtræ opem efflagitaverit; Nos eumdem Librum nonnullis ex venerabilibus Fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus, aliisque in ſacra Theologia Magiſtris, mature, ut rei gravitas poſtulare videbatur, examinandum com-

commiſimus. Porro hi mandatis noſtris obſequentes, poſtquam in quamplurimis Congregationibus varias propoſitiones ex eodem libro excerptas diuturno accuratoque examine diſcuſſerant, quid ſuper earum ſingulis ſibi videretur,tam voce quam ſcripto nobis expoſuerunt. Auditis igitur, in pluribus itidem coram Nobis deſuper actis Congregationibus, memoratorum Cardinalium, & in ſacra Theologia Magiſtrorum, ſententiis; Dominici gregis Nobis ab æterno Paſtore crediti periculis, quantum Nobis ex alto conceditur, occurrere cupientes, motu proprio, ac ex certa ſcientia, & matura deliberatione noſtris, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, Librum prædictum, ubicumque & quocumque alio idiomate, ſeu quavis editione, aut verſione, hucusque impreſſum, aut in poſterum imprimendum; quippe ex cujus lectione & uſu fideles ſenſim in errores ab Eccleſia Catholica jam damnatos induci poſſent, ac inſuper tanquam continentem Propoſitiones, ſive in obvio earum verborum ſenſu, ſive attenta ſententiarum connexione, temerarias, ſcandaloſas, male ſonantes, piarum aurium offenſivas, in praxi pernicioſas,ac etiam erroneas reſpective; tenore præſentium damnamus, & reprobamus, ipſiusque Libri impreſſionem,deſcriptionem,lectionem,retentionem,& uſum, omnibus & ſingulis Chriſti fidelibus, etiam ſpecifica & individua mentione & expreſſione dignis,ſub pœna excommunicationis per contrafacientes ipſo facto absque alia declaratione incurrenda, interdicimus & prohibemus. Volentes, & Apoſtolica auctoritate mandantes, ut quicumque ſupradictum Librum penes ſe habuerint, illum ſtatim atque præſentes litteræ ei innotuerint, locorum Ordinariis,vel hæreticæ pravitatis Inquiſitoribus, tradere ac conſignare omnino teneantur. In contrarium facientibus, non obſtantibus quibuscumque &c.

Cæterum Propoſitiones in dicto libro contentæ, quas Apoſtolici cenſura judicii, ſicut præmittitur, configendas duximus,ex Gallico idiomate in Latinum verſæ, ſunt tenoris qui ſequitur; videlicet

I. *Datur habitualis ſtatus amoris Dei, qui eſt Charitas pura & ſine ulla admixtione motivi proprii intereſſe. Neque timor pœnarum, neque deſiderium remunerationum, habent amplius in eo partem. Non amatur amplius Deus propter meritum, neque propter perfectionem, neque propter felicitatem in eo amando inveniendam.*

II. *In ſtatu Vitæ contemplativæ, ſeu unitivæ, amittitur omne motivum intereſſatum timoris & ſpei.*

III. *Id quod eſt eſſentiale in directione Animæ, eſt non aliud facere, quam ſequi pedetentim gratiam, cum infinita patientia, præcautione & ſubtilitate. Oportet ſe intra hos limites continere, ut ſinatur Deus agere, & nunquam ad purum amorem ducere, niſi quando Deus per unctionem interiorem incipit aperire cor huic verbo, quod adeo durum eſt animabus adhuc ſibimet affixis, & adeo poteſt illas ſcandalizare, aut in perturbationem conjicere.*

IV. *In ſtatu ſanctæ indifferentiæ Anima non habet amplius deſideria voluntaria & deliberata propter ſuum intereſſe; exceptis iis occaſionibus, in quibus toti ſuæ gratiæ fideliter non cooperatur.*

V. *In eodem ſtatu ſanctæ indifferentiæ nihil nobis, omnia Deo volumus. Nihil volumus, ut ſimus perfecti & beati propter intereſſe proprium; ſed omnem perfectionem ac beatitudinem volumus, in quantum Deo placet efficere, ut velimus res iſtas, impreſſione ſuæ gratiæ.*

VI. *In hoc ſanctæ indifferentiæ ſtatu nolumus amplius ſalutem, ut ſalutem propriam, ut liberationem æternam, ut mercedem noſtrorum meritorum, ut noſtrum intereſſe omnium maximum; ſed eam volumus voluntate plena, ut gloriam & beneplacitum Dei, ut rem quam ipſe vult, & quam nos vult velle propter ipſum.*

VII. *Derelictio non eſt niſi abnegatio, ſeu ſui ipſius renunciatio, quam Jeſus Chriſtus a nobis in Evangelio requirit, poſtquam externa omnia reliquerimus. Iſta noſtri ipſorum abnegatio non eſt, niſi quoad intereſſe proprium. Extremæ probationes, in quibus hæc abnegatio, ſeu ſui ipſius derelictio, exerceri debet, ſunt tentationes, quibus Deus æmulator vult purgare amorem, nullum ei oſtendendo perfugium, neque ullam ſpem quoad ſuum intereſſe proprium, etiam æternum.*

VIII. *Omnia ſacrificia, quæ fieri ſolent ab Animabus quam maxime deſintereſſatis, circa earum æternam beatitudinem, ſunt conditionalia. Sed hoc ſacrificium non poteſt eſſe abſolutum, in ſtatu ordinario. In uno extremarum probationum caſu hoc ſacrificium fit aliquo modo abſolutum.*

IX. *In extremis probationibus poteſt Anima invincibiliter perſuaſum eſſe, perſuaſione reflexa, & quæ non eſt intimus conſcientiæ fundus, ſe juſte reprobatam eſſe a Deo.*

X.

Digitized by Google

X. *Tunc Anima, diviſa a ſemetipſa, exſpirat cum Chriſto in cruce, dicens:* Deus Deus meus, ut quid dereliquiſti me! *In hac involuntaria impreſſione deſperationis, conficit ſacrificium abſolutum ſui intereſſe proprii, quoad æternitatem.*

XI. *In hoc ſtatu Anima amittit omnem ſpem ſui proprii intereſſe: ſed nunquam amittit in parte ſuperiori, id eſt, in ſuis actibus directis & intimis, ſpem perfectam, quæ eſt deſiderium deſintereſſatum promiſſionum.*

XII. *Director tunc poteſt huic Animæ permittere, ut ſimpliciter acquieſcat jacturæ ſui proprii intereſſe, & juſtæ condemnationi, quam ſibi a Deo indictam credit.*

XIII. *Inferior Chriſti pars in cruce non communicavit ſuperiori ſuas involuntarias perturbationes.*

XIV. *In extremis probationibus, pro purificatione amoris, fit quædam ſeparatio partis ſuperioris Animæ ab inferiori. In iſta ſeparatione actus partis inferioris manant ex omnino cæca & involuntaria perturbatione: nam totum, quod eſt voluntarium & intellectuale, eſt partis ſuperioris.*

XV. *Meditatio conſtat diſcurſivis actibus, qui a ſe invicem facile diſtinguuntur. Iſta compoſitio actuum diſcurſivorum & reflexorum eſt propria exercitio amoris intereſſati.*

XVI. *Datur ſtatus Contemplationis adeo ſublimis, adeoque perfectæ, ut fiat habitualis; ita ut quoties Anima actu orat, ſua Oratio ſit contemplativa, non diſcurſiva. Tunc non amplius indiget redire ad meditationem, ejusque actus methodicos.*

XVII. *Animæ contemplativæ privantur intuitu diſtincto, ſenſibili, & reflexo Jeſu Chriſti, duobus temporibus diverſis: primo, in fervore naſcente earum contemplationis; ſecundo, Anima amittit intuitum Jeſu Chriſti in extremis probationibus.*

XVIII. *In ſtatu paſſivo exercentur omnes virtutes diſtinctæ, non cogitando quod ſint virtutes. In quolibet momento aliud non cogitatur, quam̄ facere id quod Deus vult: & amor zelotypus ſimul efficit, ne quis amplius ſibi virtutem velit; nec unquam ſit adeo virtute præditus, quam cum virtuti amplius affixus non eſt.*

XIX. *Poteſt dici in hoc ſenſu, quod Anima paſſiva & deſintereſſata nec ipſum amorem velit amplius, quatenus eſt ſua perfectio & ſua feli-*

Digitized by Google

felicitas; ſed ſolum quatenus eſt id, quod Deus a nobis vult.

XX. *In confitendo debent Animæ transformatæ ſua peccata deteſtari, & condemnare ſe, & deſiderare remiſſionem ſuorum peccatorum; non ut propriam purificationem, & liberationem, ſed ut rem quam Deus vult, & vult nos velle propter ſuam gloriam.*

XXI. *Sancti Myſtici excluſerunt a ſtatu Animarum transformatarum exercitationes virtutum.*

XXII. *Quamvis hæc doctrina* (de puro Amore) *eſſet pura & ſimplex perfectio Evangelica, in univerſa traditione deſignata; antiqui Paſtores non proponebant paſſim multitudini juſtorum, niſi exercitia amoris intereſſati eorum gratiæ proportionata.*

XXIII. *Purus amor ipſe ſolus conſtituit totam vitam interiorem, & tunc evadit unicum principium, & unicum motivum omnium actuum, qui deliberati & meritorii ſunt.*

Non intendimus tamen per expreſſam Propoſitionum hujusmodi reprobationem alia in eodem libro contenta ullatenus approbare. Ut autem eædem præſentes litteræ omnibus facilius innoteſcant, nec quiſquam illarum ignorantiam valeat allegare; volumus pariter, & auctoritate præfata decernimus, ut illæ ad valvas Baſilicæ Principis Apoſtolorum, ac Cancellariæ Apoſtolicæ, nec non Curiæ generalis in Monte Citorio, & in acie Campi Floræ de Urbe, per aliquem ex Curſoribus noſtris, ut moris eſt, publicentur, illarumque exempla ibidem affixa relinquantur; ita ut ſic publicatæ omnes & ſingulos, quos concernunt, perinde afficiant, ac ſi unicuique illorum perſonaliter notificatæ & intimatæ fuiſſent: utque ipſarum præſentium litterarum tranſſumptis, ſeu exemplis, etiam impreſſis, manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides, tam in judicio, quam extra illud, ubique locorum habeatur, quæ ipſis præſentibus haberetur, ſi forent exhibitæ vel oſtenſæ. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem, ſub annulo Piſcatoris, die XII Martii, anno Chriſti MDCXCIX, Pontificatus noſtri octavo.

J. F. Card. Albanus.

Anno a Nativitate Domini noſtri Jeſu Chriſti 1699, Indictione ſeptima, die vero 13 menſis Martii, Pontificatus autem Sanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini noſtri, Domini Innocentii Divina providentia

Digitized by Google

tiæ Papæ XII, anno ejus octavo, ſupradictum Breve affixum & publicatum fuit ad valvas Baſilicæ Principis Apoſtolorum, Magnæ Curiæ Innocentianæ, in acie Campi Floræ, ac aliis locis ſolitis & conſuetis verbis, per me Franciſcum Perinum, ejusdem Sanctiſſimi D. N. Papæ Curſorem.

Sebaſtianus Vaſellus
Mag. Curſ.

SCRIPTORUM ECCLESIASTICORUM HISTORIA LITERARIA. Pars altera, &c. Autore GUILIELMO CAVE SS. Th. Prof. Canonico Windeſorienſi.

APPENDIX AD HISTORIÆ LITTERARIÆ PARTEM SECUNDAM, Auctore R. G.

Accedunt ad calcem operis Diſſertationes tres. 1 de Scriptoribus Eccleſiaſticis incertæ ætatis. 2 de Libris & officiis Eccleſiaſticis Græcorum. 3 de Euſebii Cæſarienſis Arianiſmo adverſus JO. CLERICUM.

Londini, apud R. Chiſwell, 1698. fol. Alph. 8. pl. 13.

INſignes, quos in rei litterariæ, & eccleſiaſticæ potiſſimum emolumentum, Max. Rev. Caveus exantlavit, labores, prolixius a nobis, cum priorem Hiſtoriæ ejus litterariæ partem recenſeremus (*in Actis anni XC p. 76*) celebrati, dudum ipſi miſſionem impetraſſe videbantur, poſt partas tot præclaras adoreas iſti militiæ generi non amplius, adſtringendo. At ſumma animi ad juvandas ornandasque litteras haſce propenſio & aſſiduæ amicorum, ſecundas curas ad perpoliendam Hiſtoriam Litterariam exigentium preces, nequicquam obſiſtente ſive ſenio, ſive infirma corporis valetudine, Viro doctiſſimo perſuaſerunt, ut vaſtum iſtud pelagus denuo ingreſſus, omnia ſtudioſiſſime conquireret quæ ad ſemel a ſe inſtrui cœptum gazophylacium illuſtrandum perficiendumque, aliquid adjumenti polliceri videbantur. Hinc altera Hiſtoriæ Litterariæ pars, quam præ manibus nunc habemus, enata illi fuit; in qua eadem qua olim methodo, ab ipſis Chriſti Apoſtolorumque temporibus exorſus, & ſcriptores antea prætermiſſos, quorum partem longe maximam Anonymi conſtituunt, in

Digitized by Google

priore parte penitus neglecti, recenſuit: & illa largiſſime ſupplevit, quæ de cognitis antea ſibi Scriptoribus in parte priori attulerat, quorum inedita ſcripta diligenter imprimis ex catalogis celebrium in Europa Bibliothecarum, quales Bodlejana, Cottoniana, Lugduno-Batava, Regia Pariſienſis, Cæſarea Vindobonenſis & aliæ, enumeravit. Ne autem exiguum eſſe putes, quod novus hic Viri, laudibus noſtris majoris, labor tibi præſtitit, ſexcentis minimum ſcriptoribus novis, eisq; maximam partem ſatis hac noſtra ætate obſcuris, lucem eum reſtituiſſe ſcias; novarum vero de antea ab eo commemoratis obſervationum quis numerum valeat inire? Nec tamen hic indefeſſa ejus ſubſtitit induſtria, ſed cuivis ſeculo hiſtorica Conciliorum omnium tam generalium quam particularium notitia acceſſit: in qua concinnanda non Labbeo-Coſſartianos tantum Conciliorum tomos, quos & in tempore cujuſvis concilii ſemper, niſi ubi manifeſta ratio aliud ſuaderet, ſecutus fuit, conſuluit; ſed Collectanea quoq; cujuſvis gentis ſynodica, Armenica nimirum a Clemente Galano, Britannica ab H. Spelmanno, Gallica a Sirmondo, Hiſpanica a Loaiſa & Ferdinando Mendoza publici juris facta: ea quoque curatius in tabulas redacturus, quæ ab Illuſtriſſimo Cardinali de Aguirre publicæ luci nuper expoſita fuerunt, ſi in tempore copia eorum fieri ipſi potuiſſet. Quamvis ne ſic quidem pati potuerit, ut nullum plane ex vaſtiſſimo opere iſto ad Hiſtoriam ſuam litterariam redundaret emolumentum: ea enim quæ ad ſcriptores Hiſpanos pertinentia, in magnis iſtis Conciliorum Hiſpaniæ voluminibus pariter ac in Nic. Antonii Bibliotheca Hiſpana Vetere, ejusdem Ill. Cardinalis auſpiciis haud ita pridem edita, occurrunt, ſub addendorum titulo huic operi ſuo Caveus ſubtexuit.

Et iſta quidem libri generatim ſpectati ratio; per ſingula autem ire nec genius ejus, nec inſtitutum noſtrum pati videtur. Ne nimis tamen breves in præſtantiſſimo opere nos eſſe aliquis conqueratur, quid paſſim doctiſſimus Autor, contra alios viros doctos, qui ſubinde ipſum vellicarunt, vel alia ratione a veritate aberrarunt, monuerit, exponere, ſelectasque quasdam ejus obſervationes ſpeciminis loco adducere placet. Inter adverſarios ejus Caſimirus Oudinus eſt, cui tamen ultra minas hactenus progredi datum non fuit, nec forſan in iis ſpargendis liberalis adeo fuiſſet, niſi leoni mortuo inſultari ſine periculo poſſe crediſſet. Cum enim in Epiſtola de ratione ſtudiorum ſuo-

Digitized by Google

ſuorum ſcriberet *ſe, ceteros inter* Cavum, *pluribus in locis contra ſe in Hiſtoria Scriptorum Eccleſiaſticorum inſurgentem, ea ratione correxiſſe, ut ſi viveret nunc, ſententiis ſuis minus iniquus futurus, nec temere, quæ neſcivit, condemnaturus eſſet*: eundemque de *Bonaventura & Thoma Aquinate jejune & aride egiſſe* quereretur; fatis ſuis Caveum noſtrum jam conceſſiſſe exiſtimabat. At vivit per Dei gratiam inſigni Reipublicæ litterariæ emolumento Vir doctiſſimus, atque Oudino, melioribus Eccleſiæ temporibus intentus, quæſitam in Bonaventuris Thomisque & aliis ſequiorum ſeculorum recrementis gloriam non invidens, cauſas tamen indicat, quæ ſævas adeo Oudini iras provocarunt. Nimirum plagii litterarii reum ſe peragi paſſim a Caveo, Vir ille bonus ægre tulerat: licet paucula fuerint ex infinitis, quæ ab illo ex Miræo, Voſſio, Labbeo, aliiſq; per integras quandoque paginas in Supplementum ſuum Bellarminianum translata eſſe, ne leviſſima quidem eorum, quorum plumis ſe ornaverat, facta mentione, Caveus oſtendit. Danielem Larroquanum, in Præf. ad Parentis ſui Adverſaria, vitio ſibi vertiſſe miratur, omiſſum, inter cetera antiquorum loca, Lactantii de Romano Petri Epiſcopatu teſtimonium, quod inſigne plane in libro ejus de mortibus Perſecutorum extat. In appendice enim ad vitam S. Petri, ubi ex inſtituto veterum ſuffragiis illum Petri Epiſcopatum fulſit, diſerte ſe monuiſſe ait, ſe hujus rei teſtes Origene juniores allegare nolle, ac proinde Cypriani, Arnobii, Lactantii, Euſebii, Athanaſii, Epiphanii, Ambroſii, Optati, Hieronymi, Auguſtini aliorumq; loca a ſe ſciente volenteq; prætermiſſa fuiſſe. Temere autem etiam Pearſono hanc dicam a Larroquano ſcribi oſtendit, ut pote qui in Diſſert. de ſerie Romanorum Pontificum c. 7 num 4 teſtimonium Lactantii diſerte allegaverit. Autorem Gallum, qui in diſſert. de legione Thebæa doctiſſ. Virum erroris redarguerat, quod apud Concilium Valentinum ſeculo VII celebratum, Cæſarium, Arelatenſem Epiſcopum, in Pelagianiſmi ſuſpicionem adductum fuiſſe ſcripſerat, erroris convincit ipſe. Cypriani, qui Cæſarii fuit Diaconus vitamq; ejus conſignavit, autoritate id affirmaverat Caveus, at nullam eam eſſe ſtatuit Autor Gallus, nullumq; eſſe Concilium iſtud, cum nulla ejus in editis conciliorum tomis tria tantum Concilia Valentina, anno 374, 684 & 855 celebrata memorantium, mentio habeatur, exiſtimat. Verum monet doctiſſimus Caveus, multa a Scriptoribus Eccleſiaſticis memorari Concilia, quorum in

editis Conciliorum tomis nec vola ſuperſit nec veſtigium. Imo habere etiam Concilium Valentinum anni 530, de quo controverſia ipſi mota fuit, locum in editione Conciliorum Labbeana T. IV Col. 1678, miratur non obſervaſſe adverſarium, qui oculatus adeo videri cupiat. Quem ſine omni etiam cauſa Cypriani rejicere autoritatem, ſcriptoris cui prudentiæ pariter ac elegantiæ laudem ipſemet derogare non audeat, obſervat. Quod enim impoſtorem forſan Cypriani perſonam induiſſe ait, id ſuſpicionem eſſe nullo tibicine ſubnixam, ſimpliciterque adeo rejiciendam, Caveus noſter cenſet. At illum vix condonandum Critico Gallo errorem eſſe arbitratur, quod Cyprianum Cæſarii Diaconum cum Cypriano Epiſcopo Tholonenſi confundit, qui Concilio II Arauſicano ſubſcripſit, quemque Cæſarius ad Synodum iſtam Valentinam, de qua ſermo hactenus fuit, ablegavit. Diverſos enim fuiſſe eos, ex ipſa Cæſarii Vita liquido conſtare, & pluribus docere Carolum Cointum T. I. p. 620, monet. A doctiſſimo Whartono fruſtra etiam ſe (*in Auct. ad Hiſt. Dogm. Uſſer. p. 377.*) peti, eo quod in recenſendis Ælfrici ſcriptis, Grammaticam ejus & Lexicon Latino-Saxonicum operibus illius ineditis accenſuiſſet, quæ dudum a Somnero evulgata eſſe Whartonus exiſtimat, docet. Edidiſſe enim quidem Somnerum Ælfrici Grammaticam & Gloſſarium ad finem Gloſſarii ſui Oxonii anno 1659, at plane diverſum ab edito Ælfrici Gloſſarium extare MS. in Bibliotheca Cottoniana & D. Joannis Oxon. quod norint omnes qui in ſtudiis iſtis hoſpites non ſunt, & diſerte moneat Hickeſius in Catalogo librorum ſeptentrionalium Grammaticæ ſuæ Anglo Saxonicæ ſubjuncto.

Jam non prolixi erimus in recenſendis iis, quæ ad caſtigandum Schelſtratium, XXV annorum Epiſcopatum Petrum Romæ obiiſſe defendentem: Dodwellum ab Euſebio profecta eſſe, quæ in Hieronymiano Chronico de illo Petri Epiſcopatu habentur, exiſtimantem: Dallæum & Larroquanum autoritatem epiſtolæ Polycarpi impugnantes: Tenzelium, cujus, communem ei cum Dallæo, ſententiam, de epiſtola illa ab interpolatore Ignatiano interpolata, nuper quoque pro more ſuo eruditiſſime denuo refutavit Max. Reverendus Ittigius noſter, in Cap. X Appendicis Diſſertationis de Hæreſiarchis, attulit. Nec ea fuſius perſequemur, quæ contra Maſtrichtium, Canones antiquitus in Diptycha relatos eſſe ſtatuentem: contra Guidonem

Digitized by Google

nem Fabricium Boderianum, Severi Antiocheni librum de ritibus Baptiſmi & S. Synaxeos, apud Cyros Chriſtianos receptis, Severo Alexandrino tribuentem: contra Baronium & Binium, œcumenicam Concilii Conſtantinopolitani IV, quod Trullanum etiam & Quini-ſextum appellatur, autoritatem negantes: contra Lambecium, duos nobis Athanaſios, quorum juniori nonnulla ſubleſtæ fidei, in Synodo Nicæna II allegata, tribuat, perperam cudentem: contra Cangium, apud Cedrenum in numero Epiſcoporum qui Concilio Conſtantinopolitano V interfuerunt, vitium eſſe, & λή pro τλή legi jubentem: contra Tollium περίβλεπτον μονήν, *cœnobium illuſtre* vertentem, cum Περίβλεπτος nomen proprium cœnobii, in quo Euthymius Zigabenus quondam floruit, fuerit; & ejusdem Euthymii Damnationem Meſſalianorum, a ſe inter Inſignia Itineris Italici editam, pro appendice Panopliæ ejus habentem; quam oratiunculam potius in ſolenni quadam panegyri recitatam eſſe, ex præfatione & peroratione Caveus colligit, eaq; occaſione datam a nobis in Actis Erud. anni 1696 p. 299 fidem de edendis Capitibus hæreſeos Maſſalianorum urget, quam dudum liberasſemus, niſi aliis omnibus potius obſtetricantes manus porrigerent Bibliopolæ; quæ cauſa etiam eſt, cur Procopii Gazæi Commentarius in Heptateuchum & Canticum, quem Græce ac Latine cum notis a Clarisſimo Oleario noſtro publicæ luci expoſitum propediem iri Caveus ſuo loco memorat, prælo licet paratus adhucdum prematur) aliosque diſputat. Ea vero paulo diſtinctè magis repetere nobis liceat, quæ contra doctisſimos Viros Humphredum Hodium, & Chr. Wagnerum quondam eheu! noſtrum de Malala & Geneſio Chronographis accuratisſime obſervavit. Seculi IX Scriptorem Malalam eſſe Hodius defenderat, at Juſtiniano Seniore imperante & paulo poſt eum floruiſſe Caveus exiſtimat, eamque ſententiam olim etiam Chilmeadus, qui primus de Malala edendo cogitavit, amplexus fuerat. Argumenta illius rei ipſi ſequentia ſunt. Primum quod in MS. codice Barocciano, unde deſcriptum Malalæ Chronicon fuit, paucæ tantummodo in fine plagulæ deſint: unde merito colligatur, autorem ultra Juſtiniani obitum hiſtoriam ſuam non multum produxiſſe. Quod enim dicitur, potuiſſe alteram hujus hiſtoriæ partem extare, quæ invido fato perierit, id gratis & ſine ullo idoneo argumento affirmari. Deinde in deſcribendis Imperatoris

Digitized by Google

Juſtiniani temporibus Malalam, in ceterorum Imperatorum rebus exponendis breviſſimum, copioſum adeo eſſe, & tam ſolicite ſingulas rerum circumſtantias perſequi, ut dubium non ſit, eum illis, præcipue quantum ad ultima Juſtiniani tempora, quæ prolixiſſime deſcribit, interfuiſſe. Nec obſtare, quod nunquam Malala de rebus iſtis tanquam a ſe viſis loquatur, aut ſui familiæque ſuæ mentionem injiciat; fieri enim hoc aliorum ſummorum Hiſtoricorum exemplo: multo minus, quod ad acta civitatis publica aliquando provocet; id enim facere etiam eum qui rebus interfuit, ad majorem dictis ſuis conciliandam fidem poſſe. Tertio nunquam Malalam, in Juſtiniani rebus verſantem, autores rerum a ſe traditarum allegare, quod ſemper faciat tamen in deceſſorum ejus hiſtoria; cujus rei nulla alia ratio reddi poſſit, quam quod res illas vel ipſe viderit, vel ex recenti memoria acceptas tradiderit poſteris. Quarto a Joanne Damaſceno, qui circa annum DCCXXX claruit, diſerte citari Chronographiam Malalianam in Orat. III de Imagin. p. 776. Sed maxime obſtat illi, quam Malalæ Caveus tribuit, ætati, quod Clementem & Theophilum, hunc ſeculi octavi, illum ſeptimi ſcriptorem allegaverit. At unde, inquit Noſter, de illa duorum iſtorum Chronographorum tam ſera ætate conſtat? Clementem octavo ſeculo ſcripſiſſe, nullo alio fundamento nititur, quam quod Anonymus demonſtrationum Chronographicarum autor, quem in Originum Conſtantinopolitanarum manipulo edidit Combefiſius, de ſtatua quadam Theodoſii M. agens, Clementem alleget dicentem, *ſimiles variaque forma marmoreas ſtatuas Conſtantini Conſtantii filii eſſe.* Ubi tamen, ſi Caveus audiendus eſt, per Conſtantinum Conſtantii filium non neceſſario, quod Combefiſius in notis vult, Conſtantinus Pogonatus, qui ſeculo VII imperavit, intelligatur, cum Magnum quoq; Conſtantinum, Κωνςαντῖνον υἱὸν ꙋ Κωνςαντίꙋ appellent Theophanes p. 6. & ipſe Malala p. 1. quod omnem argumenti illius vim penitus evertit. Quantum ad Theophilum a Malala citatum, verum quidem eſt, Abulpharajum Theophili cujusdã Chronographi meminiſſe, qui ſeculo VIII exeunte floruit, at illum eundem eſſe cum Theophilo a Malala allegato evinci nullo argumento poteſt. Atque obſervatione dignum Caveo videtur, quod Theophilum poſt Neronis tempora nunquam de rebus hiſtoricis Malala alleget. Cujus rei rationem nullam reddi poſſe putat, ſi paulo ante VIII ſeculum abſolutum ille vixiſſet,

Digitized by Google

xiſſet, hiſtoriamque ſuam ad Irenes Imperatricis tempora usque perduxiſſet. Probabilis itaque illi videtur Jo. Felli conjectura, qui ſtatuit, Theophilum illum eundem cum Antiocheno Theophilo fuiſſe, librorum ad Autolycum autore. Quemadmodum & Clementem putat eundem eſſe cum Clemente Hiſtorico apud Suidam memorato, hiſtoriæ Romanorum Regum & Imperatorum autore, quem ſeculo IV ſcripſiſſe inde colligit, quod Hieronymo cuidam, teſte Suida, opus ſuum dedicaverit. Hieronymum enim illum eundem eſſe cum Presbytero Dalmata, qui ſcripſit Hiſtoriam SS Patrum Ægypti, & circa annum 386 potiſſimum effloruit, perſuaſum habet. Fabulas denique & errores, in Malalæ opere obvios, argumentum contra ætatem ei a ſe aſſignatam ſuppeditare non poſſe, inde evincit, quod idem morbus alios quoque iſtorum, imo antiquiorum etiam temporum ſcriptores invaſiſſe deprehendatur. Sed ut ad Geneſium perveniamus, cujus Hiſtoriam Imperatorum Byzantinorum, Leonis Armeni, Michaelis Balbi, Theophili, Michaelis & Baſilii Macedonis, neſcio quod invidum fatum ex Bibliothecæ noſtræ Paulinæ forulis in publicam lucem protrahere, & celeberrimum Boſium & doctiſſimum Wagnerum noſtrum prohibuit; abjudicaverat ei Wagnerus Hiſtoriam illam manuſcriptam, veros autores Georgium & Theophanem eſſe exiſtimans. In hanc eum ſententiam induxerant Jambi Olympii cujusdam, qui codicem hunc manu ſua deſcripſerat, calci operis ſubnexi. Illos ſatis corrupte ſcriptos, prout in codice repræſentantur, hic exhibebimus:

> Λιϊθος ἀνὴρ ἄ ερσος ὡς ἐγὼ κρίνω
> Γεωργίȣ τέ φημὶ και Θεοφάνȣς
> Τῶν χερνογράφων τῆσ δε τῆς βιβλȣ πάτερ
> Ἰωάννη σοὶ λάβε (vel ταύτης) φίλε Δαιμ΄νων
> Δῆιοκαισαρείας τῆς Ἀναζάρβης.
> Ὀλύμπιος Ὀλύμπιος

Corruptiſſimos Jambos hoſce eſſe vidit B. Wagnerus, eſſeque in iis nonnulla, quæ non ſatis intelligat, ingenue faſſus eſt. Id tamen dubio carere exiſtimavit, quod Georgium & Theophanem illi, Joannis τȣ̃ τῶν προεδρῶν πρώτȣ καὶ ϑύτȣ Δικαιοσαρείας filios, hiſtoriæ illius autores prodant. Indeque ſuſpicio ipſi ſubnata fuit, codici MS. Paulino ΓΕΩΡΓΙΟΥ nomen primum adſcriptum fuiſſe, poſtea vero cum litteræ quædam hujus nominis evanuiſſent, nonneminem lacunas ex-

pletu-

pleturum ΓΕΝΕΣΙΟΥ nomen efformaſſe. Verum quemadmodum nullæ diverſæ manus veſtigia conjecturam hanc probabilem reddunt, ita non dubitamus, veram eſſe Doctiſſ. Cavei ſententiam, qui omnino Geneſio opus iſtud vindicandum cenſet. Ejus rei ille argumentum habet fidem Joannis Scylitzæ Curopalatæ, qui in præfatione operis ſui, in editione Græco-Latina Pariſienſi male omiſſa, ſed in verſione Latina, quæ Venetiis A. 1570 ab Jo. Bapt. Gautoreio prodiit, repræſentata, diſerte Geneſium inter Hiſtoricos Byzantinos recenſet. Jambos vero, qui B. Wagnerum noſtrum ſeduxerunt, advocato ad conſilium ferendum Eduardo Bernardo, ita reſtituendos & explicandos eſſe Caveus exiſtimat:

Λόισθων ἀνὴρ ἄελ-ος ὡς ἐγὼ κρίνω,
Γεωργίȣ τε φημὶ καὶ Θεο ἀνȣς
Τῶν χρονογράφων, ὁ τῆσδε τῆς βίβλȣ πατὴρ,
Ἰωάννη σοὶ λάβε, φίλε δαιμόνων,
Ὁ τῶν προέδρων πρῶτος, ἀλλὰ καὶ θύτης
Διοκαισαρείας τῆς Ἀναζ ρβης. i. e.

Inter recentes ſcriptores optimus quantum ego arbitror, Georgium, inquam (Syncellum) *& Theophanem, chronologos, eſt hujus libri autor* (Joſephus Geneſius.) *Sume ergo tibi, Joannes, hoc opus, vir dilecte Deo, Præſulum primus atque etiam Epiſcopus, ſive Sacerdos Diocaſareæ, quæ eſt Anazarba.*

Supereſt nobis ingens egregiarum obſervationum numerus, quarum mentionem hic facere volebamus, quales ſunt, quas ad illuſtrandam Dodwelli ſententiam, de poſteriore epiſtolæ Barnabæ parte, quam (v. *Diſſ. ad Iren. p. 56* διδαχὴν ejus eſſe opinatur, attulit: item quæ de Fl. Joſephi teſtimonio, quo Chriſtum ornavit, contra Tan. Fabrum: de laterculo catalogum operum Hippolyti exhibente, ex recentiſſimis Eduardi Bernardi, & Thomæ Gale, Decani hodie Eboracenſis, conjecturis: de Palladio Hiſtoriæ Lauſiacæ autore, quem eundem cum autore libri de gentibus Indiæ & de Bragmanibus eſſe, ex codice Galeano, & loco quodam in Vita Chryſoſtomi pariter, ac libro illo de gentibus Indiæ obvio, conjicit: de Joſepho Hypomneſtici autore, quem librum accurate ſimul deſcribit: de œcumenica Concilii Nicæni II autoritate, & allegatis in iis, pro cultu imaginum, Patrum teſtimoniis: De Manichæis & Manetis ſcriptis, formulaque abjuratio-

nis

Digitized by Google

nis Manichæiſmi a Goaro (p. 885) peſſime explicata, aliiſque præclariſſimis rebus monuit. Verum jam prolixiores fuimus, quam fert inſtituti noſtri ratio; proinde inviti licet a jucundiſſimo opere diſcedere tandem aliquando cogimur. Cum tamen noſtra culpa factum ſit, ut ubi de Photio Vir doctiſſimus agit, dubitet an, quod fama publica tulit, in Gudiana Bibliotheca Lexicon ejus inveniatur, non poſſumus non, antequam id faciamus, certiora ea de re edocti, monere, omnino præſtantisſimum illum theſaurum, quem duo ſatis ſpiſſa volumina membranacea in fol. complectuntur, in Bibliotheca iſta aſſervari.

At de Appendice pauca adhuc erunt dicenda. In illa ſupplentur ea, quæ de ſeculo Wicleviano & Synodali in priori Hiſtoriæ Litterariæ parte doctiſſimus Whartonus commentatus fuerat. Atque eam quidem operam ipſemet Reipublicæ litterariæ ſe navaturum jam ſpem fecerat, cum præmaturum fatum hoc pariter, ac alia ejus præclara molimina, anteverteret. Succesſit itaque ei in iſto labore Robertus Gerius, Cavei noſtri gener doctisſimus, qui præterquam quod Scriptores aliquammultos a Whartono prætermiſſos obſervavit, in eo præcipue asſiduum ſe præſtitit, ut deliteſcentes pasſim in Bibliothecarum forulis ineditos ſcriptorum illius ætatis fœtus indicaret, atque conciliorum Synopſin utriusque ſeculi ſcriptoribus ſubtexeret.

Jam ad Diſſertationes præclarisſimo huic operi ſubjunctas deveniendum tandem, quarum prima de Scriptoribus Eccleſiaſticis incertæ ætatis agit, quos non omnes quidem, ſed ſelectos, nec ita facile obvios, alphabetico ordine digeſtos exhibuit, iis quoque omisſis, quos primæ Hiſtoriæ Litterariæ parti, poſt ſeculum VI imprimis, olim Autor inſeruerat. Obſcuri adeo illi quoad partem longe maximam ſunt, ut vix quidquam, præter nomina & ſcripta eorum, annotare licuerit. De nonnullorum tamen ætate etiam, & dignitate quam in Eccleſia ſuſtinuere, conjecturas ſuas proponere auſus fuit. Sic enim v.g. Philonem Rhetorem & Philoſophum, cujus Hiſtoriam Eccleſiaſticam Anaſtaſius Sinaita laudat, eundem eſſe credit cum Philone Carpaſii in Cypro Epiſcopo, de quo ad annum CCCCI prolixius egit. Hanc vero conjecturam ſuam egregie confirmari putat eo, quod Polybius Rhinocurorum Epiſcopus, poſterioris partis Vitæ Epiphanianæ ſcriptor, cap. 49 diſerte tradat, Philonem Carpaſioten fuiſſe

κληρικὸν ἀπὸ ῥητόρων, cujus muneris, pariter ac Philoſophi, in Eccleſia rationem luculente ſimul explicatam dedit.

Diſſertationem ſecundam de libris & officiis eccleſiaſticis Græcorum, non in doctorum, ſed in juniorum φιλαρχαίων gratiam ſe ſcripſiſſe Autor monet. Scopum ſibi in ea illum præfixum fuiſſe ait, ut cum Leo Allatius in gemina Diſſ. ſua de Libris Eccleſiaſticis Græcorum, potiores ſolummodo & uſitatiores divinorum officiorum libros uberiore vena perſecutus fuerit, ipſe minutiores etiam libellos, & particulares magni alicujus operis vel officii formulas & διατάξεις, ſed ſumma brevitate percenſeat. Quamvis autem Lectores facile iſta, & longe plura, ex Lexicographis Eccleſiaſticis, aliiſque qui de his fuſius ſcripſerunt, petere queant, prodeſſe tamen hancce operam ſuam poſſe iis, qui libris ad hunc uſum commodis deſtituti ſunt, confidit. Quibus ut uſum diſſertationis hujus eo faciliorem redderet, alphabetico ordine uti voluit.

Diſſertatio tertia eruditionem eccleſiaſticam ſummam undique ſpirans, Joanni Clerico eſt oppoſita. Ille enim in vita Euſebii Cæſarienſis Tomo X Bibliothecæ Univerſalis p. 474 inſerta, & nuper cum aliis quibusdam Patrum vitis, ab eodem Clerico, ſi Caveus audiendus eſt, peſſimo fine concinnatis, Anglico idiomate Unitariis curantibus edita, acerbe ſatis Caveum vellicaverat, quod in Vitis Patrum pariter, ac in Hiſtoria Litteraria, Euſebium ab Arianiſmi hæreſi immunem pronunciaſſet. Cumque inde occaſionem nactus fuerit Clericus, fidem Cavei hiſtoricam in ſuſpicionem adducendi, quod charitatis Chriſtianæ parum obſervantes eſſe dixiſſet, qui dicam iſtam Euſebio ſcripſerunt: & Euſebii, & ſuam cauſam agendam Vir doctiſſimus ſuſcepit, prolixius quidem illam, hanc paucisſimis. Sed de ſingulis accuratius diſpiciendum.

Antiquam igitur eſſe de Euſebii Cæſarienſis Arianiſmo ſuſpicionem agnoſcit, utpote quæ jam olim Athanaſii, Euſtathii Antiocheni, Marcelli Ancyrani, Epiphanii, Hilarii, Hieronymi, Antipatri Boſtrenſis, Patrum Concilii II Nicæni, & poſt illos Græcorum pene univerſorum ſederit animis. Et quamvis recentioribus temporibus iſtam ſuſpicionem mirum in modum augere conati fuerint Baronius, Euſebio ob ſuppeditata contra donationem Conſtantini tela iniquus, & Dionyſius Petavius; operam tamen eos & oleum pariter ac Clericum

cum

cum perdidiſſe exiſtimat. Quod ut evidentisſimum faciat, univerſæ huic diſceptationi ſuæ fundamenti quaſi loco ſubſternit receptisſimas duas inter Theologos veteres æque ac recentiores regulas, ad myſteria iſta explicanda prorſus neceſſarias. Prima earum eſt: *in Perſonis S. S. & individuæ Trinitatis Pater tanquam fons & principium Deitatis conſiderandus eſt.* Altera: *ſi qua in ſcriptis Sanctorum Patrum occurrant dicta, quæ Filium Patre minorem vel inferiorem facere videantur, vel ad ſubordinationem Filii ad Patrem, vel ad progreſſum ejus ex Patre ad condenda univerſa, vel denique ad τὴν κατὰ σάρκα οἰκονομίαν referenda ſunt.* Primam harum regularum multis Patrum locis illuſtrat; poſteriorem a Bullo & ipſo Petavio orthodoxorum Patrum ſuffragiis abunde firmatam jam eſſe dicit. Ut tamen rem in tanto majori luce collocet, Patrum etiam, qui poſt Concilium Nicænum floruere, orthodoxorum loca allegavit, quibus Patrem *μείζονα τοῦ υἱοῦ* eſſe agnovere *διὰ τὴν ἐξ αὐτοῦ γέννησιν*, & reliquas cauſas in regula allegatas. His factis, quinque theſes Vir doctisſimus proponit, ad iſtud negotium pertinentes, de quibus orthodoxam primum, dein Arianam, & denique Euſebianam ſententiam exponit, ut pateat, utrum ad Arianos, an vero ad orthodoxos Euſebius propius acceſſerit. Prima theſis eſt: *D. N. Jeſus Chriſtus præter humanam, qua carne indutus, naturam, habet ut Dei filius revera divinam.* Luculenta ſunt, quibus theſin hanc Euſebium amplexum eſſe probat, loca. Quem, ſi alicubi Patrem ſolum Deum eſſe pronunciet, non de eſſentia divina, ſed de ingenito principio intelligendum eſſe, ex innumeris ipſius locis conſtare oſtendit. Ad locum vero Euſebii ex epiſtola ejus ad Euphrationem ab Athanaſio (*de Synodo Arimin. p. 683*) & in Actis Concilii Nicæni II. (*Act. VI. Col. 497*) citatum, quo Filium quidem *θεὸν, ἀλλ᾽ οὐκ ἀληθινὸν θεὸν* eſſe dicit, reſpondet Noſter, mutilatum eum eſſe. Suſpicionem tamen eſſe, reſpexiſſe Euſebium ad verba Chriſti Joan. XVII, 3. quam conjecturam plane confirment ea, quæ leguntur apud Euſebium contra Marcell. L. I. p. 27. Optime autem, quid ſibi hujusmodi verbis voluerit, explicare ipſum Euſebium de Eccl. Th. l. 2. c. 23, Patrem nempe eſſe ſolum verum Filii fontem & originem, Filium Patris imaginem, hocque ipſum innuiſſe Servatorem loco Joannis allegato: ſimiliterque iſtum locum etiam eum interpretari in Dem. Evang. L. V. c. 17. Secunda theſis eſt: *Divinam hanc naturam Pater ingenitus ſuo*

Digitized by Google

Filio dedit & communicavit; de qua pariter ac de tertia: *Quod* nimirum *hæc eſſentiæ divinæ communicatio in ſacra Scriptura, & a ſanctis Patribus Filii generatio dicatur*, Euſebium orthodoxe ſenſiſſe, minori negotio probat. At paulo majore cum apparatu Euſebii ὀρθοδοξίαν circa theſin quartam defendit. Dicit illa: *Eſſentiam divinam, quam Pater cum Filio communicat, ejusdem eſſe naturæ cum ſubſtantia Patris.* Eam vero ex animi ſententia Euſebium amplexum non eſſe, multis eo perſuaſum fuit, quod ὁμοουσίου vocem tam diu impugnaverit. At iſtud præjudicium ut removeat, diſertiſſima primum loca Euſebii adducit, e quibus rem ipſam eum firmiter tenuiſſe conſtet. Deinde vero etiam illud urget, quod Euſebius fidei Nicænæ ſubſcripſerit, atque eo ipſo & Arii dogmata condemnaverit, & ὁμοουσίου vocem receperit. Hæſitationis vero cauſam non aliam fuiſſe oſtendit, quam quod illa voce Filium eſſentiæ divinæ partem dici arbitraretur. Supereſt quinta theſis, affirmans, *Patrem cum Filio ſuo divinam eſſentiam ab æterno communicaſſe*: quam poſtquam Euſebium docuiſſe clariſſimis locis ejus eviciſſet, redit ad ſubſcriptionem, qua Concilii Nicæni decreta, & inter ea ὁμοουσίου vocem approbavit. Quam cum parum ſinceram fuiſſe poſt Petavium Clericus oſtendere nitatur, ex inſtituto Euſebii candorem defendendum ſuſcepit, Euſebii epiſtola de fide ad Cæſarienſes ſuos, quam nobis conſervavit Socrates L. I. c.8. H. E. & alii, in auxilium potiſſimum vocata, & veterum pariter ac recentiorum ſententiis de ejus rebus geſtis in Concilio allegatis. Commercium, quod cum Arianis Euſebio interceſſit, exiguum admodum contra orthodoxiam ejus argumentum ſuppeditare, per ſe quemvis deprehendere poſſe arbitratur. Quomodo enim ab eorum colloquiis, in aula Imperatoris, ad quem Arianorum primipili confluere ſolebant, aſſidue verſatus, abſtinere penitus potuiſſet? Quid quod tegebant venenum homines callidi, nec facile nefanda myſteria ſua prodebant. Σκληροὺς autem λόγους de Chriſti divinitate nonnunquam excidiſſe Euſebio, non mirum eſſe de homine Platoniſmo & Origeniſmo penitus imbuto, quem tamen orthodoxe ſenſiſſe evidentiſſima loca ejus evincant.

Hiſce demonſtratis, fundamentum Clerici, fidem ſuam hiſtoricam in dubium vocantis, ſeſe evertiſſe Caveus arbitratur. Quam illibatam perſtituram eſſe merito exiſtimat, licet etiam detur Clerico,

incer-

Digitized by Google

incertam & dubiam eſſe Euſebii ὀρθοδοξίαν. Quæ enim culpa, defendere eum, cujus cauſam dudum Socrates, Theodoritus, Gelaſius, Valeſius, Montacutius & alii ſuſceperunt? Panegyriſtam vero & Rhetorem Caveum in Vitis Patrum a ſe editis agere, ægre forſan Clericus probabit, qui nihil in iis affirmatum inveniet, quod optimis genuinæ antiquitatis teſtimoniis firmiter non innitatur.

CASPARIS ZIEGLERI, JCTI ET ANTECESSORIS QUONdam Wittenbergenſis, Deciſiones XXXI, in quibus caſus quidam rariores ſubjectis rationibus deciduntur.

Lipſiæ, ſumtibus Heredum Lanckiſianorum, 1699, in 4.
Conſtant 1. alph. 4. plag.

QUi, dum viveret, de republica & civili & literaria meritus egregie eſt Zieglerus, is etiam poſt mortem de utraq; bene mereri non deſinit, dum divini ingenii monumenta heredes typis publicis exſcribi curant Atque ex hoc numero etiam eſt præſens Deciſionum opus, mole quidem ſua exiguum, ſed eruditioneZiegleriana, hoc eſt ſolida atque edecumata penitus refertum; id quod aliquot exemplis Lectori benevolo adprobaſſe ſatis erit. In Deciſ. I. oſtenditur, quod pater filio majorenni nec furioſo, inutiliter teſtamento det curatorem, quia ſcilicet terminum a lege poſitum tranſilire, ac jus filio inde quæſitum ei auferre nequit. In Deciſ. 3. deducitur, quod conductori in penſione fieri debeat remiſſio, etiam tum, quando jam collegit fructus, ſed nondum excuſſos aut trituratos per vim majorem amiſit; cum ante triturationem nondum plene videantur ab eodem percepti fructus. Deciſ. 4. docetur, quod in proceſſu diffamatorio, diffamanti, poſt trinam citationem contumaciter emanenti, perpetuum ſilentium queat imponi, licet accuſationem contumaciæ, in ſingulis terminis factam, nulla ſententia interlocutoria fuerit ſecuta; cum ad contumaciæ eſſentiam nulla ſententia requiratur, adeoque hac licet ceſſante, illius tamen pœna ſequi poſſit. Deciſ. 6. ſucceſſoribus feudalibus, deficiente allodio, imponit neceſſitatem ſolvendi impenſas funebres in exequiis Vaſalli defuncti facta.: quia enim ejus locum in feudo ſubire volunt, ideo ipſis efficiendum eſt, quo defunctus cum

Digitized by Google

honore ex eodem removeatur. Deciſ. 10. Magiſtratibus inferioribus, merum licet imperium habentibus, abjudicat poteſtatem, fuſtigationem aut relegationem in multam pecuniariam convertendi; quia talis poteſtas ipſis ab Imperante communicata non eſt, inprimis in Saxonia Electorali, docente id reſcripto aliquo Dresdenſi de anno 1625. In Deciſ. 20. Noſter deducit, quod is, qui jure pontonis, der Fähr-Gerechtigkeit/ inveſtitus eſt, flumine novum alveum efficiente, prohibere nequeat, quominus agricolæ, qui ob iſtam mutationem, ad prædia ſua, niſi trajecto flumine, pervenire non poſſunt, proprium pontonem in agriculturæ uſum ſibi comparent; quia nimirum inveſtiti privilegium ad hunc novum alveum extendi nequit, præterea agricolæ non lucri, ſed fructuum ſolum colligendorum cauſa, pontonem exercent. In Deciſ. 23. demonſtrat, quod legatarii ex teſtamentis aſcendentium, præferendi ſint creditoribus filiorum hypothecariis, nulla licet ſeparatione bonorum petita, quod illi habeant antiquiorem hypothecam, & res legatas filius pro ſuis debitis valide aliis oppignorare non poſſit. In Deciſ. 25. pro Rauchbaro p. 1. qu. 38. n. 47. contra Carpzovium Deciſ. 73. Noſter ſtrenue pugnat, oſtenditque, quod in feudo etiam creditores patris chirographarii præferendi ſint creditoribus filiorum hypothecariis poſterioribus; quia ſcilicet filii de feudo paterno cum effectu aliquid diſponere non poſſunt, niſi illud ab omnibus debitis paternis liberaverint. In Deciſ. 28. docet, quod vidua nobilis in concurſu creditorum non gaudeat privilegio prælationis reſpectu dotalitii, quod una cum dote ex pactis dotalibus petit; quia hoc caſu dotalitium merum ſit lucrum.

HISTOIRE DU NESTORIANISME &c.

i. e.

HISTORIA NESTORIANISMI, AUCTORE P. LUDOVICO DOUCIN, e Soc. Jeſu.

Roterodami, apud R. Leers, 1698. 4. Alph. 3. plag. 2.

Conflictandum Eccleſiæ Chriſtianæ ſemper fuit cum cœleſtis doctrinæ depravatoribus, qui tanto majorem illi intulerunt cladem, quanto plures nacti ſunt ſectatores & aſſeclas. Non ulla tamen temere

mere hæreſis aut latius ſparſa diſſeminataque, aut & diuturnitate & propugnatorum multitudine pariter ac præſtantia exitiabilior illi fuit, turbasque majores dedit, quam quæ aut auctore & inventore, aut reſtauratore & interpolatore Neſtorio, in ſcenam prodiit, ab eoque nomen retulit. Hujus fata qui obſervarent & literarum conſecrarent monumentis, uti non defuerunt inter antiquos: ita & recentior ætas tulit, qui colligerent ea, ejusque condere hiſtoriam aggrederentur. Hos inter nunc doctiſſimus quoque vir Ludovicus Doucinus comparet, qui ſaltem induſtriam tantam ad hoc negotium attulit, quantam forte ante eum nemo. Is hanc nimirum hiſtoriam, apte partibus omnibus inter ſe colligatis, & compto nitidoque dicendi genere exornatam, in hoc, quod nunc ſiſtimus, volumine exhibet: quæ autem in controverſiam hic ſubinde vocantur, ea peculiaribus explicare diſſertationibus ſecum conſtituit, easque ſeorſim ſe editurum promiſit. Quas dum expectamus, ex hocce opere quædam, præſertim in quibus ab aliis diſſentire viſus eſt Auctor, decerpemus.

Natus eſt Neſtorius (ex mente Auctoris nunc loquimur) Germaniciæ, quæ eſt Syriæ urbs exigua, non procul ab Euphrate ſita. Poſtquam iis literis, quibus imbui tenera ætas ſolet, animum erudiverat, peregrinas quoque luſtrare oras, e re ſua eſſe duxit. Innotuit ita Theodoro Mopſueſteno Epiſcopo, theologiæ pariter ac bonarum artium antiſtiti ſummo & eminentiſſimo. Ab hujus ore cum multis aliis pependit Neſtorius, hujusque diſciplina formatus fuit. Cum antea ſecum ſtatuiſſet, docendi aliquando munus capeſſere, eoque ut rite fungi poſſet, eloquentiæ litare, Antiochiam conceſſit, urbem celebrem ea ætate, & his ſtudiis maxime florentem. Erat in eadem urbe monaſterium S. Euprepiæ, fœcunda præſtantiſſimorum oratorum mater, in quod & Neſtorius ſe abdidit, ferentibus ita fatis, ut Theodoreto, & Johanni Antiocheno poſtea Epiſcopo, arctiori amicitiæ fœdere jungeretur, eos aliquando novæ doctrinæ propugnatores & hyperaſpiſtas habiturus. A Theodoto Antiocheno tunc temporis Epiſcopo Catechiſta conſtitutus, quo munere & Chryſoſtomus functus erat, cum ad ſedem Conſtantinopolitanam evocaretur; quod dum & Neſtorio contingebat, novum illis ſuppeditabatur argumentum, qui in Neſtorio Chryſoſtomum revixiſſe, ſibi aliisque perſuadebant. Cum ergo Conſtantinopolin iret Neſtorius, eum prius ad Theodorum iſtum Lib. I.

ſtum

ſtum Mopſueſtenum deflexiſſe iter,ſunt qui autumant, ut ſcilicet cum eo de ratione nova iſta dogmata, quæ a magiſtro hauſerat diſcipulus, ſpargendi ac latius diſſeminandi communicaret conſilia. A quibus Noſter ſibi diſſentiendum duxit,eo quod Theodoretus aſſerat, Theodorum jam mortuum fuiſſe ante Theodotum anteceſſorem Johannis Antiocheni, a quo tamen Neſtorius ſit conſecratus.

Cæterum cum non deſint (qui eſt ſeculi noſtri pruritus ſingularis, quo hæreticos excuſare,redarguere orthodoxos,nonnulli ſibi gloriæ ducunt) qui ſi non defendere,ſaltem emollire placita Neſtorii audeant, his paſſim ſe opponit Noſter. Dicemus quidem hac de re infra; aſt nunc iſtud obſervamus, quod exiſtimet, vel ex Symbolo Neſtorii errores ejus patere omnibus quam luculentisſime,quod adeo veteres dixerint *fontem novi Judaiſmi*. Refert illud ideo prolixius, ut id,quod diximus,inde colligat. Sed & de origine Neſtorianiſmi quid ſentiat Auctor, indicandum eſt. Neſtorium enim erroris hujus primum eſſe inventorem abnuit. Receptum paſſim in Oriente hunc errorem dicit, quo tempore cum Conſtantinopoli diſſeminare incipiebat Neſtorius. Comprobat hoc ex Epiſtolis Cyrilli ad Rabulam,ad Acacium alioſque; in quibus Diodorum Tarſenſem & Theodorum Mopſueſtenum hujus *impietatis patres* vocat,viamque ſuis veſtigiis ſignaſſe docet, quam poſtea ingreſſus ſit Neſtorius. Has autem epiſtolas genuinas eſſe,in Notis ſe demonſtraturum promittit; quemadmodum epiſtolam adSporanum,ex qua itidem multa,quæ ad indolem & mores Neſtorii ſpectant, deſumpſit, notis ſuis ſe illuſtraturum, in ſe recepit. Dum vero in eo eſt, ut doceat, quo pacto diſſeminare inceperit errorem Neſtorius,Anaſtaſium quendam primum Conſtantinopoli velut ſignum aliquod ſuſtuliſſe, & hoc dogma in ſermone quodam ad populum propoſuiſſe contendit,rejicitque ſententiam illorum, qui Dorotheo cuidam tam præclari facinoris gloriam vendicant, eoſque verba Cyrilli, ex quibus hoc elicere ſatagunt,minus accurate, ut decebat, perpendiſſe autumat. Cum inſtitutum Neſtorii jam evulgatum eſſet, præ cæteris ſanctisſimum virum Cyrillum veritatis ſuſcepiſſe patrocinium conſtat. Obſervat hic Noſter, Neſtorium noluiſſe cum Cyrillo in iſtud deſcendere certamen, parteſque reſpondendi Photio aliiſque ſuarum partium hominibus demandaſſe. Interim ut breviori via iſtum hoſtem a ſe amoliretur, ſubornaſſe tres

viros

viros graviſſimis ſceleribus coinquinatos, qui accuſarent Cyrillum,& criminum fœdiſſimorum arguerent. Speraſſe enim eum, fore ut ab Imperatore cauſæ iſtius diſceptatio ſibi demandaretur, quo ipſo rationem redigendi in ordinem Cyrillum facile ſe inventurum fuerit confiſus. Atque hæc ita ſe habuiſſe ait, magnoque in errore & Baronium & Lupum verſari, qui ſecus hic ſentiant, & in Cyrillum conferant, quæ Neſtorio potius ſint tribuenda. Animis autem indies magis magisque in mutua certamina exardeſcentibus, eo res tandem deveniebat, ut non aliter, niſi Concilii decreto & auctoritate lis iſta finiri poſſe videretur. Provocaveritne autem Neſtorius prior ad Concilium, an Cyrillus, non omnes itidem conveniunt. Noſter autem rurſus ab iis diſſentit, qui Neſtorium Romani Pontificis atque Cyrilli ſententia condemnatum, primum concilii decreto ſe ſubmiſiſſe docent. Ex Cyrilli enim epiſtola ad ſuos clericos Conſtantinopoli agentes conſtare, quod Cyrillus rem in concilio expediri voluerit, priusquam a Neſtorio ejus ulla injiceretur mentio. Monachos quoque Cyrilli Conſtantinopoli agentes tam enixe ab Imperatore, ut convocaret concilium, petere auſos fuiſſe, ſi ipſe hoc non juſſiſſet, ſaltem conſenſiſſet Cyrillus, illi nullo modo fit veroſimile. Lupum quoque redarguit, aſſerentem, Imperatorem precibus demum Pelagianorum commotum, concilium convocaſſe: nullam quippe eum hujus ſententiæ ſuæ afferre poſſe rationem; quin obſtare omnes ſcriptores, tum antiquos tum recentiores, obſtare quoque epiſtolam Theodoſii ad Metropolitanos, in qua ne verbo quidem Pelagianorum injiciatur mentio. Aſt quod Evagrius aſſerat, Cyrillum poſtulaſſe concilium, id de literis per Baſilium exhibitis Imperatori intelligendum eſſe: namque cum jam id ageretur, ut locus concilii deſignaretur, anno nimirum quadringenteſimo triceſimo, Cyrillum decreto Cœleſtini Pontificis Romani inſiſtentem, de concilio parum fuiſſe ſollicitum; Neſtorium contra tunc omnibus viribus, ut convocaretur, contendiſſe. Nec tamen ſatis hic ſibi conſtare Evagrium obſervat, cum deinceps affirmet, precibus Neſtorii hoc dediſſe Imperatorem, ut concilium convocaret. Ut autem hic Evagrium, ita mox Socratem quoque notat, de Neſtorio hæc prodentem literis, quod a Concilio Epheſino damnatus Mariam demum matrem Dei ſalutare non dubitaverit. Etenim jam antea hac voce eum fuiſſe uſum, ad fallendos incautos,

Digitized by Google

cautos; ut ut pauci fuerint, qui non fraudes ſubolfecerint, intellexerintque ita eum hac voce uti, ut longe aliud quid, quam quo dorthodoxi ea innuant, ea ſignificare voluerit. Cæterum Johannem Antiochenum & Neſtorio faviſſe, & Cyrillo inimicum fuiſſe, neminem fugit, fuſeque & accurate, quæ ad eum ſpectant, pasſim ab Auctore enarrantur. Hic cum formulam a Cyrillo editam, qua condemnabatur & diris devovebatur ſententia Neſtorii, atro rurſus notari lapillo cuperet, negotium hoc Theodoreto Cyrenſi Epiſcopo, & Andreæ Epiſcopo Samoſatenſi demandat. Et hunc quidem Eccleſiæ orientalis nomine ſcribere juſſum eſſe, Noſter refert, quod ita etiam præſtiterit, ut a modeſtiæ lege nunquam recesſiſſe videri queat. Maximam autem hujus hominis fuiſſe perfidiam & calliditatem affirmat, ſive ſuam doctrinam exponeret, ſive Cyrilli refelleret. Atque hinc facile aliquem, qui hoc ſcriptum minus accurate volvat, in eam induci poſſe ſententiam autumat, ut Andream iſtum nihil, quod a veritate diſcrepet, aſſeruiſſe credat; in quam ſententiam multi etiam recentiorum ſint ingresſi. Erraſſe autem hic Baronium quoque oſtendit, quod docuerit, Andream hunc ſcripſiſſe poſt Concilium Epheſinum, nec tum, cum ſcriberet, Epiſcopum fuiſſe. Utrumque falſum eſſe dicit, idque facile poſſe demonſtrari.

Secundum librum auſpicatur Vir doctisſimus commemorando, quæ in Concilio Epheſino geſta ſint, cujus hiſtoriam diligenter texit. Cum pleriq; Antiſtites atq; Doctores jam congregati eſſent, expectabatur tamen adhuc Johannes Antiochenus, Neſtorii fidus Achates. Moram hanc defendiſſe Couſinum in præfatione hiſtoriæ Theodoreti præmiſſa obſervat. Aſt fraudulenter & maligne hic ſe geſſiſſe Johannem, iſtamque cunctationem ad defatigandos & eludendos Epiſcopos, qui Neſtorio bellum indixerant, fuiſſe comparatam, Noſtro vix dubium videtur. Provocat ad verba Relat. Synodi ad Cœleſtinum: *Tanta enim dilatione malitioſe uſus eſt, ut ipſum anteverterint, qui longe majori viarum intercapedine diſtabant.* Similia & apud alios pasſim legi docet. Cum autem interea ante adventum Antiocheni Præſulis, eo quod ob varia incommoda, quibus cum illis, qui Epheſum venerant, confligendum erat, ibi diutius ſubſiſtere non posſent, dieſque concilio conſtitutus jampridem elapſus eſſet, ad id aggrederentur, cujus cauſa convenerant; Neſtorii aſſeclæ hinc argumen-

Digitized by Google

mentum rationes concilii conturbandi arripiebant, obtendentes, nihil rite peragi aut concludi prius poſſe, quam & Johannes Antiochenus & Romani Epiſcopi legati advenisſent. Se ergo ea, quæ geſta eſſent, pro irritis habere proteſtati ſunt. Formula iſta, ut Auctor refert, qua ſuam ita declararunt mentem, hodienum in Synodico exhibetur, præfertque nomina ſexaginta & octo Epiſcoporum, qui eidem ſubſcripſerint. Aſt conciliari hoc nullo modo cum actis concilii poſſe Noſter docet, in quibus diſerte dicatur, ſex ante Johannis Antiocheni adventum diebus quadraginta quinque tantum Epiſcopos a Neſtorio ſtetiſſe, etſi eo tempore ſeptem tantum ab illo diſceſſerant, cum poſtea plures etiam veritatis ſplendore convicti, eum itidem res ſuas ſibi habere juberent. Porro inter hoſce ſexaginta & octo Epiſcopos Rabbulam quoq; Epiſcopum Edeſſenum connumerari obſervat, quem tamen Neſtorio ita adverſatum fuiſſe conſtet, ut pro veritate multa dura & aſpera perpeſſus ſit. Cæterum initio concilio huic centum & quinquaginta novem Antiſtites interfuiſſe aſſerit; poſtea autem eorum numerum ita creviſſe, ut ducenti condemnationem Neſtorii calculo ſuo comprobaverint, quibus poſtea & alii acceſſerint. Hæc & alia dum Auctor doctiſſimus ediſſerit, nullam tamen prætermittit occaſionem ea extollendi, quæ ad Romani Pontificis præ ceteris eminentiam comprobandam & ſtabiliendam illi facere viſa ſunt. Vel unicum hujus rei afferemus documentum. Cum prolixe & diligenter expoſuiſſet, quo pacto legati Romani Pontificis tandem Epheſum appulerint, & quæ ab iis in concilio geſta ſint, Philippum tandem unum ex legatis Romani Epiſcopi, cum videret, Patres concilii promptos paratosque eſſe ea omnia agere, quæ nomine Pontificis ipſe propoſuerat, his verbis gratias illis egiſſe ait: Gratias agimus ſanctæ venerandæque Synodo, quod literis ſancti beatique Papæ noſtri vobis recitatis, ſancta membra, ſanctis veſtris vocibus, ſancto capiti, ſanctis etiam veſtris acclamationibus vos adjunxeritis: non enim ignorat veſtra Beatitudo, totius Fidei, vel etiam Apoſtolorum caput eſſe beatum Apoſtolum Petrum. Huc ergo adeſſe jubet, quotquot Romanum Pontificem pro capite Eccleſiæ agnoſcere nolint, & veteris Eccleſiæ inſpicere monumenta, ut inde diſcant, etiam ante Concilium Chalcedonenſe principem inter omnes Epiſcopos locum Romano Antiſtiti fuiſſe conceſſum, eumque pro capite &

Digitized by Google

paſtore univerſali Eccleſiæ fuiſſe habitum. Atque hinc porro concludit, cum liquido inde conſtet, in Concilio Tridentino definitum nihil eſſe de Pontifice Romano; quod non veteris quoque Eccleſiæ teſtimonio hoc comprobetur, non eſſe, ut hac de re ceu clara & jam evicta amplius diſputetur. Sed progredimur ad alia. Pelagianorum quoque Auctor clariſſimus ſubinde mentionem injicit, quippe quibus turbæ a Neſtorio excitatæ plane ex voto accidiſſe videbantur. Neſtorius enim, ut eos ad ſuas partes pertraheret, haud obſcure illis favebat. Nimirum intermortua jam fere videbatur Pelagii hæreſis, cum auctore Cœleſtio, viro diſerto & docto, morumque probitate conſpicuo, rurſus in ſcenam prodiret. Hujus quædam propoſitiones cum in Milevitano & Carthaginenſi concilio condemnatæ eſſent, ipſeque, quod ſubſcribere condemnationi nollet, excommunicaretur, ſimulavit ſe provocaturum ad Romanam ſedem. Aſt neutiquam Romam, ſed in Aſiam ſe contulit, plurimosque placitis ſuis ibidem imbuit. Quod cum obſcurum eſſe non poſſet Epiſcopis, primo Epheſo, mox Conſtantinopoli ejectus, Romam abiit, & Zoſimo Pontifici, ut erat homo callidus & verſutus, perſuaſit, ſe cauſa non ſatis cognita & dijudicata condemnatum, ſimulque teſtatus eſt, ſe doctrinam ſuam Romanæ ſedis decreto plane ſubmiſſurum. Hoc modo obtinuit, ut ejus cauſa ad Africanas Eccleſias ſcriberet Zoſimus, illisque injungeret, ut in rem iſtam iterum majori ſtudio ac diligentia inquirerent, cum ſibi vix veroſimile fieret, hominem iſtum ſapientem, doctum & probum, reum eſſe eorum errorum, quorum inſimularetur. Aſt Africani Epiſcopi tanta animi conſtantia, quod geſſerant, defenderunt, ut Zoſimus Romanus Pontifex mox aliam de Cœleſtio & Pelagianis animo conceperit opinionem: ejusque veſtigiis cum ſucceſſores ejus inſiſterent, Cœleſtius ſpe omni hac ratione ſectæ ſuæ res ſtabiliendi excidebat. Neſtorius autem initio, cum ex voto illi cuncta ſuccedere viderentur, in Cœleſtium & Pelagianos non erat mitior, ſed refutavit illorum placita, mox & Conſtantinopoli eos abire juſſit. Aſt cum ſucceſſus non reſponderet initiis, ne ab omnibus deſertus videretur, ultro illorum amicitiam ambiit, auctorque illis fuit, ut in Concilio Epheſino comparerent. Tantum autem abeſt, ut aut Neſtorius Pelagianorum ope, aut Pelagiani Neſtorii patrocinio, quod utriq; ſperaverant, ſuperiores evaſerint, ut condemnati utriq; ſint atq; rejecti. Hæc ideo fuſius ex Auctore retulimus, quod in hac narratione a Janſenio multum ſe diſſentire, ipſemet profiteatur. Nihil

Digitized by Google

Nihil temere in hiſtoria hæreſeos Neſtorianæ celebrius, quam tria iſta capitula, hoc eſt, ſcripta quædam Ibæ, Theodori Mopſueſteni & Theodoreti, quæ turbas graviſſimas in Eccleſia concitarunt, & novo Concilio dederunt occaſionem. Hæc in tertio hujus operis libro Noſter proſequitur, atque initio de ipſis auctoribus horum capitulorum, ex inſtituti ſui lege diſſerit. De Theodoreto cumprimis verba multa facit, eumque a nonnullis defendi, & errorum immunem pronunciari, fert ægerrime. Non enim excuſari aut defendi eum poſſe, ex libris ejus liquere putat, quorum quidam omnium conſenſu genuini ſint, alios autem genuinos eſſe in Notis ſe probaturum promittit. Ut autem Theodoretus & Ibas Theodori Mopſueſteni doctrinis erant innutriti, ita hic prodierat ex diſciplina Diodori, primi erroris a Neſtorio propagati inventoris; cujus pariter ac Theodori opuſcula, ſub titulo operum ſanctorum Patrum a Neſtorianis edita & divulgata fuiſſe, ut diſſimulato Neſtorii nomine, eo tutius hunc errorem propagarent, Noſter contendit. Planum quidem illud, ac ex veterum monumentis exploratum eſſe putat; Conſtitutionem tamen, quæ ſub Vigilii Pontificis Romani nomine circumferatur, & in qua idem confirmetur, genuinam eſſe, contra Baluzium ſecus ſentientem diſerte negat. Ibam autem Theodori alumnum, condiſcipulumque Theodoreti, Edeſſæ, ubi ſchola bonæque mentis domicilium longe celeberrimum ea ætate fuerit, commoratum, juvenes quamplurimos in ſuas pertraxiſſe partes; ut adeo ſchola Edeſſena fuerit ſeminarium aliquod fœcundiſſimum, ex quo ceu ex equo Trojano Neſtorianæ impietatis propugnatores prodierint: nec potuiſſe hunc fontem obſtrui prius, quam a Zenone Imperatore ſchola iſta funditus everteretur. Caſſiodorum Niſiben, ceu ſchola hac illuſtrem, celebrare, aſt lapſum eum eſſe procul dubio, & Niſiben poſuiſſe pro Edeſſa; forte & Niſiben nomen ſcholæ ipſi hæſiſſe, quæ Edeſſæ fuerit.

Poſtquam itaque Chalcedonenſis Synodi hiſtoriam in præcedenti libro exhibuit, & Neſtorianiſmi eo usque percenſuit fata, nunc porro, quæ poſt hoc Concilium geſta ſint, ediſſerit. Tantum autem abeſt, ut hæreſis iſta, denuo licet in iſto Concilio condemnata & anathemate percuſſa, oppreſſa inde fuerit, ut Neſtoriani, audaciores quoque facti, latius ſpargere eam fuerint anniſi. Cypri Epiſcopum Severum, Acephalorum haud extremum defenſorem, proſcripſerat Im-

Digitized by Google

perator: hoc Neſtoriani eo interpretabantur, ac ſi ſibi hoc ipſo facultas eſſet conceſſa palam ea agendi, quæ vellent. Theodoreti enim nomen ſolenni ritu conſecrarunt, eumque cum Diodoro & Theodoro inter Sanctos retulerunt, Sergiumque Epiſcopum Severi ſucceſſorem, ut conſentiret, induxerunt. Sergium hunc Severi alumnum, ab eoq; in ſacrum ordinem receptum, Garnerius, ut Noſter refert, aſſerit, cui tamen non ſuffragatur, eo quod poſt Severi demum diſceſſum electus ſit, & quidem ſub Patriarcha Acephalos ſummo odio proſequente, & nomen etiam Severi execrante. Ergo nec Neſtorianum, nec Acephalum, hunc Sergium fuiſſe autumat, ſed ex eorum genere, qui veritati ac errori idem pretium ſtatuunt, & mox his, mox illis accedunt, prout temporum & ſui commodi fert ratio. Sed hæc, qualis iſtorum temporum fuerit facies, ſatis comprobant. Juſta ſerie autem Auctor cuncta ediſſerit, nec imperii rerumque civilium conditionem prætermittens, cum e re ſua id eſſe arbitratur. Sub Juſtiniano, & qua Imperii ſtatum, & qua Eccleſiæ fata, multa memoratu digniſſima contigiſſe conſtat. Cumprimis tamen Neſtoriana hæreſis & huic Imperatori multum negotii faceſſivit; unde Auctor clariſſimus, dum hoc perſequitur, inter tot diſcrepantes de hoc Imperatore ſententias, aliis eum laudantibus, vituperantibus aliis, ſuum quoque interponere judicium non dubitavit. Multas egregiaſque in eo refulſiſſe virtutes non negat, nec tamen vitiorum fuiſſe expertem pronunciat. Namque præterquam quod inconſtans fuerit, & prodigus, in eo illum peccaſſe, quod negotiis ad eum non ſpectantibus occupare ætatem pulchrum duxerit, volueritque eruditus videri: maxime autem, quod Theodoræ conjugi cuncta indulſerit, ab ejuſque unice pependerit nutu. Atque cum & Imperator & Theodora controverſiis Theologorum ſe miſcerent, contrariarumque partium ſtudio tenerentur, illo Catholicis favente, hac ab Acephalorum ſtante partibus, non potuiſſe non inde augeri certamina, quibus jam tantum non conflagrarat Eccleſia Chriſtiana. Atque tot turbis undique concutiebatur, ut non aliter niſi convocato concilio ſalva eſſe poſſe videretur. Quinti hujus Concilii œcumenici, ſive Conſtantinopolitani II, initium, ſi calculum accurate ponas, in annum 535 incidere, Auctor contendit. Et licet tum Vigilius, tum Agapetus convocaſſe iſtud

Con-

Concilium dicantur, primo quidem anno 535, ad Anthimium ſede movendum, deinde anno 541 contra Origenem, & tandem trium capitulorum cauſa anno 553, facile tamen hæc conciliari poſſe, quod & in ultimo libro uberius exequitur.

Sed ipſam hiſtoriam Concilii V libro quinto pandit, poſtquam quæ antea circa tria capitula & Neſtorianam hæreſin ad id uſque tempus acta ſint, expoſuit. Ultimo vero loco de ſchiſmate, occaſione iſtius concilii orto, diſſerit. Quam in hac ſcena ſuſtinuerit perſonam Vigilius R. P. nemini, niſi qui hoſpitem ex veterum monumentis retulit animum, ignotum eſſe poteſt. Noſter malas Vigilii artes, quibus ad Epiſcopatum Romanum graſſatus ſit, & quæ in hoc Præſule reprehendi & poſſunt & debent, non diſſimulat: tandem tamen ita de eo pronunciat, nullum unquam Pontificem in conſiliis ſuis minus ſibi ipſi conſtitiſſe, quam Vigilium; aſt hoc ſe audacter aſſerere, ſi quis accurate cuncta ſub examen vocaverit, eum deprehenſurum, nullum unquam in doctrina magis conſtantem fuiſſe, quam hunc ipſum, atque hanc demum eſſe, in qua conſtantes firmoſque nos eſſe deceat. Notatu autem cumprimis digna eſt diſputatio de auctoritate Concilii œcumenici V ſeu Conſtantinopolitani II, qua totum hoc opus finit. Eam ſcilicet labefactantibus aut vocantibus in dubium, non tantum multorum Pontificum, ſed ſubſecutorum etiam Conciliorum decreta oppoſuit, quibus hocce Concilium pro œcumenico declaratum ſit. Quod vero multa improbe & turbulenter a Præſulibus, qui eidem interfuerunt, acta ſint, id ſuæ nullo modo obſtare ſententiæ putat, cum Nicæni, Conſtantinopolitani I, & Epheſini Concilii Patribus eadem exprobrari poſſint, quæ tamen omnium conſenſu œcumenica ſint. Simul inde infert, Proteſtantibus non fas eſſe, Concilii Tridentini rejicere decreta, quod ab Epiſcopis, qui præſto ibi fuerunt, quædam minus recte facta ſint, cum hinc pateat, antiquiſſimorum Conciliorum in primitiva Eccleſia eadem fuiſſe fata. Non tamen Proteſtantes tantum, ob rejectum Concilium Conſtantinopolitanum II arguit, ſed inter ipſos Romanenſes non deeſſe queritur, qui ejus auctoritatem imminutum eant, contendentes trium capitulorum auctores, Theodorum, Theodoretum & Ibam, perperam ab hoc Concilio fuiſſe condemnatos, errorumque, qui imputati illis olim fuerunt, expertes fuiſſe. Atque cum varia ſibi objici poſſe intelligant, non unam

nam eos ingredi viam, ex his difficultatibus ſe expediendi. Nonnullos aſſerere, Concilia non pollere auctoritate de factis pronunciandi, Eccleſiamque, ut de iis judicare poſſet, non eſſe extra errandi periculum poſitam: alios contra Eccleſiæ & Conciliis hanc poteſtatem non quidem abjudicare; aſt quo pacto, ſi quid ejuſmodi alicui eveniat, ut Auctoris, quem innocentem putat, condemnationi ſubſcribere jubeatur, is ſe gerere debeat, non inter ſe convenire. Alios enim eo delabi, ut dicant, Eccleſiam non poſſe quenquam obſtringere, ut ejusmodi formulæ ſubſcribat: alios autem aſſerere, ſubſcribendum ejusmodi formulæ eſſe, honoris quidem cauſa, quem ita erga Eccleſiam declaremus, aſt non ex animi ſententia. Aſt hos omnes iis difficultatibus ſe immergere, ut ſe extricare nequeant, Auctor oſtendere annititur, & adeo quæ in libro, cui titulus: *Lettre touchant la ſignatur du formul*; item in alio: *De la ſignature du formulare pour ſervir d'apologie à ceux qui refuſent de le ſigner ſans reſtrictions*; & in alio: *Reponſe a l'ecrit d'un Theologien d'une fameuſe communautè*; & denique in alio: *contre le Traittè du P. Amelotte des ſouſcriptions*, diſputantur, atro notat lapillo. Aſt dum in eo eſt, illos quoque reprehendit, qui hodienum Neſtorii cauſam, ac ſi de verbis potius, quam de re ipſa lis fuerit, agant, & a Bailio Dupinium inter hos quoque referri obſervat; ſed addit, Dupinium ob hanc temeritatem, Eccleſiæ ſuæ cenſuram incurriſſe, & ipſum quoque, quæ hac de re ſcripſiſſet, retractaſſe. De ipſa autem Concilii œcumenici V auctoritate ſuam ita ſententiam pandit, ut dicat citra ambages Eccleſiæ decretis acquieſcendum eſſe, cumque hæc hoc Concilium pro vero & œcumenico agnoverit, in eo vero trium capitulorum auctores non tantum anathemate percuſſi ſint, ſed idem fulmen in eos quoque vibratum ſit, qui iis anathema dicere recuſent, nefas eſſe putat huic legi non gerere morem, & hos auctores ullo modo excuſare,

EXCERPTA EX EPISTOLA D. XV FEBR. A. M DC XCIX a Cive Atlantico (ſub quo nomine Auctor ejus latere voluit) ad Actorum Eruditorum Collectores data.

QUin mecum fateamini, *Problemata de Rectificandis & Quadrandis Lineis & Spatiis Curvis*, digna eſſe, quæ omnino accuratius a Mathema-

thematicis conſiderentur, & abſolutius tractentur, nullus plane dubito;confectis enim illis,multa præclara in rem cedunt Mathematicam, egregie provehuntur fines ſcientiæ humanæ, & eo quidem laudabilius, quod ante ſemiſeculum inter impoſſibilia recenſitum ſit, vel unicam Curvam rectæ cuidam æqualem aſſignare : neque hic præclari Mathematici ſubſtiterunt, ſed ea ne quidem ab humano ingenio inveniri poſſe, aperte literis conſignarunt. Fuerunt tamen nonnulli, qui felicius rem tentando, varias Curvas in rectam diducere ſtuduerunt, atque rotunda quadratis æquarunt. Monitus autem ab amico, ut laudatiſſima veſtra Acta, Viri honoratiſſimi, perluſtrarem, me ibidem inventurum ratus, quod animum veri cupidum ſatiaret; illa quidem obiter inſpiciendi dabatur facultas, ac tandem in Actis anni 97 ingenuam Clariſſimi Dn. Joh. Bernoulli confeſſionem perlegi, quæ Dn. D. T. alloquens ita ſonat.

Ardenter quoque deſideramus publicationem methodi univerſalis, cujus ſe compotem dicit art. III, in qualibet Curva, data portione ejusdem, aliam ſemper aſſignandi, quæ datam rationem habeat ad priorem. Quinimo totum Mathematicorum orbem ſibi obſtringet, & æternam laudem merebitur, ſi dabit demonſtrationem ſpeciminis, quod ibidem exhibuit, pro aſſignandis in Curva parabolica portionibus, in data ratione. Miror Celeb. Autorem, pro perſpicacitate ſua non animadvertiſſe, quod hoc ſpecimen longe plus in receſſu habeat, quam adparet. Det enim mihi demonſtrationem conſtructionis ſuæ, & ego ipſi dabo quadraturam Hyperbolæ, & proinde rectificationem Curvæ Parabolicæ Geometricam; in qua indaganda, omnes quotquot exſtiterunt Mathematici hactenus FRUSTRA deſudarunt.

Mirum autem mihi videtur, quadraturam Hyperbolæ, & inde ſequentem rectificationem lineæ Parabolicæ, a tantis Viris, interiorem Matheſin excolentibus, per ſummationes, differentiationes, infiniteſimalisque calculi tormenta, hactenus inveniri non potuiſſe, cum per vulgarem Algebram & Ampl. Dn. Huddenii Methodum de Tangentibus, omnia iſta quaſi ſponte fluant, nullaque ſit linea Geometrica, quæ tandem vel rectificari; & nullum ſpatium tale, quod non quadrari poſſit. Non diffiteor equidem, ſi mihi pateret methodus iſta infiniteſimalis, quin forte citius, & minore cum labore, hac in re progredi liceret, ſed cum illam profundiſſime ignorem, trita via incedere

Digitized by Google

cogor; quæ quidem in quatuor primis Curvis, vid. Circulo, Ellipſi, Parabola & Hyperbola, atque in nonnullis Paraboloidibus ſuperiorum generum, compendioſe ſatis, & fere ſine ullo labore perficiuntur; in aliis autem non item. Verum de hiſce forte alias.

Ad calculum autem revocando bina Heuratii exempla, unum de parabola Cubicali, cujus characteriſtica eſt $ayy = x^3$; alterum Parabola, cujus ſymptoma $ay = xx$: Primam Curvam, ope parabolæ in rectam diduxit; Parabolam vero, ob reſultantem ipſius $ZZ = 4xx + aa$ æquationem hyperbolicam rectificare nequivit. Ego proprias machinas admovendo inveni, fieri poſſe, ut linea GHIKL (ad ſchema, & literas Heuratii hæc accommodata ſunt) modo fiat Parabola, modo Hyperbola, uti Heuratius invenit; modo Hyperbola Cubica intra vel extra Aſymptotos; modo Hyperbola 5, 6, 7 &c. dimenſionum, & ſic porro in infinitum: ſed &, quod notatu dignum videtur, linea GHIKL, tranſit in lineam rectam, adeo ut Curva Paraboloidis Cubicalis primi exempli, etiam ſine adminiculo quadraturæ Parabolæ, rectificari poſſit.

Sin ſecundo ABCDE fuerit Curva Parabolæ primæ ſeu vulgaris, non ſolum linea GHIKL poterit eſſe Hyperbola, ſed etiam Parabola Hyperbolæ diverſi generis, tam intra quam extra Aſymptotos, ac denique etiam linea recta, non ſecus ac in primo exemplo. Quare prout ope harum duarum Curvarum innumeræ figuræ complanantur; ſic ope quadraturæ Parabolæ, vel etiam quia GHIKL etiam recta eſſe poteſt, beneficio rectanguli AGHIKLF rectificari poterit. Rectificata vero linea parabolica, Hyperbola quadrabitur. Idem de Curva prima ſubſumendum.

Aliunde autem certum eſt, lineam Circularem beneficio Hyperbolæ vulgaris rectificari poſſe, quippe cũ ex hactenus dictis Hyperbolæ quadratura ſit in poteſtate, etiam longitudo lineæ Circularis cognita erit, hac autem cognita, etiam Circuli quadratura prodit; quæq; ex Hyperbolæ quadratura, etiam vi theorematis mihi noti, quadratura Circuli dependeat. Et quidem hæc ea ſunt, quæ ex rectificatione Curvæ Parabolicæ & Curvæ Paraboloidis Cubici conſequuntur.

Supereſſet autem, ut etiam de rectificatione Circularis lineæ *per ſe* aliquid dicerem; nam etiam Circulo conjugari poteſt linea Parabolica adeo ut ſuperficies AGHIKLF quadrari, proindeque etiam Circuli

culi

culi linea, vel integer quadrans, aut ſemicirculus, vel pars quædam prout libuerit rectificetur; verum omnia dicere hac vice in me non ſuſcepi; ſufficiat notaſſe etiam Ellipſi ac Hyperbolæ lineam parabolicam conjugari poſſe, cujus opera tam Ellipſis quam Hyperbolæ Curva rectæ lineæ æquantur. Sed & eadem opera aliæ complures lineæ, ex Ellipſi, Circulo & Hyperbola principia ſua mutuantes, quadrantur.

Non autem inde ſequitur, omnibus Curvis parabolam conjugari vel ſubtendi poſſe; etenim ſi rectificetur Parabola Cubica altera, cujus natura eſt $aay = x^3$, modo a me uſitato, nullam adhuc invenire potui æquationem, Parabolæ naturam indigitantem, non quod putem, id plane impoſſibile eſſe (ſecus enim quam aliqui ſolent ſentio, qui ſi res juxta hypotheſes aſſumtas non ſuccedat, id protinus pro impoſſibili pronunciant, cum tamen inde nihil aliud mihi ſequi videatur, quam inſufficientia Hypotheſium, quæ ſi forte aliter inſtituerentur, poſſibilia evaderent, quæ antea ceu impoſſibilia declarata fuere) nihilo tamen ſecius rectificari poterit: vel enim ex antea inventis Hyperbola conjugata Curvæ expoſitæ Paraboloidis Cubici quadratur, & ſic Curva rectificatur, vel ſi hoc modo uti pigeat, per rectangulum idem obtineri poterit, tranſit namque linea GHIKL etiam hac in Curva in lineam rectam, vel etiam in triangulum; adeo ut ſuperficies AGHIKLF trapezii formam induat.

Et quamvis hæc de Curvarum rectificatione, & ſpatiorum quadratura, utilia valde mihi videantur, non ſolum quia variis modis fieri poſſunt, ſed etiam maxime ob id, quia absque concatenatione propoſitionum, aut præſtructione Lemmatum, omnia iſta abſolvuntur; non minus tamen ſequentia mecum valde proficua reputo, *Conſtructionē* nempe *quorumcunq; problematum per ſolos Circulos, ſolasve Parabolas, Hyperbolas, & Ellipſes, atque linearum rectarum interſectione*: nec non æquationum reductiones, in ſimplicioribus terminis, quam fecit Ampl. D. Huddenius: de his autem diſtinctius agere, nimis prolixum requiret ſpatium; ſed ne in abſtractis hiſce ſcriptionis filum abrumpam, de *Generatione, germinatione & propagatione Viſci*, cujus hiſtoria a Scaligero denſis tenebris involuta huc usque Botanicorum mentes torſit, ut veritatem a Veteribus traditam omnino deſeruerint. Verum cum plus mille experimentis & oculari inſpectione ac manuali opera, a viginti fere annis plantæ hujus phænomena obſer-

Digitized by Google

vaverim, Scaligeri cornua ſunt reſecanda; Malpighii muſcæ abigendæ; centenarius annorum curſus, ad Viſci ploratum requiſitus, explodendus, & denique magni Verulamii modus producendi Viſcum, nullitatis (ut ita dicam) arguendus, plantam hanc natalibus ſuis ita reſtituendo, ut quid veri, vel ſecus in veterum ſententia ſubſit, oculari inſpectioni ſubjiciatur.

Hæc & ſimilia ſi digno modo tractari deberent, non epiſtolam, ſed ſcriptum ſatis prolixum requirerent, a quo cum genius meus valde abhorreat, hac via ulterius progredi nolui; ſic enim cavere volui, ne ſi alii hæcce jam invenerint, ego vobis, Viri omnium ordinum honoratiſſimi, ſim tædio; ſin ſecus, ne alius ſe priorem hæcce vidiſſe aſſerere præſumat; veſtigia enim me terrent Heuratii, qui inventum ſuum adeo præclarum vix orbi literato communicavit, cum præſto fuerunt alii, qui inventionis gloriam ad ſe rapere anniſi ſunt. Unicum hoc ut moneam reſtat, me ſtudio nomen meum non adpoſuiſſe, cum ſic liberius agere me potuiſſe putaverim, nec nomen pondus aliquod addat; Geometrica ſunt, adeoque robur ex demonſtratione, non ex nomine pendet. Quod Viſci generationem attinet, res eſt facti, adeoque experimentis, ac oculari inſpectione, non ex nomine ſunt dijudicanda. Nec tamen uſque adeo obſcurum eſt, quin Viris aliquot ex primariis, nominatim Celeberrimo Leibnitio aliquatenus cognitum ſit, cui ſi hi conatus non diſplicuerint, pluribus aliis non diſpliciturus confido. Hiſce, Viri omnium ordinum honoratiſſimi, valete, & cum qui vos decenter reveretur, amate; ſalutati d, 15 Febr. 1699.

Dum hæc ſcribo, commodum ea quæ de hypotheſium validitate dixi, obvenit dicendum; ex hypotheſibus meis in rectificanda linea Parabolica, Parabolæ nullam potui conjugare Ellipſin vel Circulum, ita ut fere impoſſibilitatem, ex hiſce hypotheſibus, quæ ſatis ſunt ſimplices & univerſales, concluſerim; rem autem tentando, & Ellipſin & Circulum conjugari poſſe, deprehendi, cadit enim punctum I ſeu omnes MI etiam in Circulum vel Ellipſin, cujus latus tranſverſum $= \frac{1}{4} a \sqrt{}^{\prime\prime} 129$, rectum $\frac{bb}{2a} \sqrt{}^{\prime\prime} 129$. Semidiameter vero Circuli $= \frac{1}{8} a \sqrt{}^{\prime\prime} 129$ & diameter ut in Ellipſi $= \frac{1}{4} a \sqrt{}^{\prime\prime} 129$.

DE-

Digitized by Google

DETECTIO ET OBSERVATIO COMETÆ, FACTA MENSE Septembri A. 1698 in Obſervatorio Regio, a Dn. DE LA HIRE, Mathematum Lectore & Profeſſore Regio, & Academiæ Regiæ Scientiarum Socio,

Tranſlata ex Diario Eruditorum Pariſienſi XXXVIII, A. 1698, p. 453 ſeq.

DIe menſis Septembris ſecundo labentis anni obſervavi noctu circa horam decimam in conſtellatione Caſſiopeæ Cometam. Diſtabat is a ſtella per lit. x a Bayero notata quinta parte ſpatii, quod inter x & β intercedit; & erat cum memoratis his duabus ſtellis in eadem linea recta. Gerebat ſpeciem ſtellæ cujusdam nebuloſæ; exiguo capite, & quantitate ſtellam tertiæ magnitudinis propemodum æquante, caudaque valde brevi. Inſequenti die cœlum nubibus fuit obductum.

Die vero quarto, h. 10 noctis obſervavi eum in medio ſtellarum, quæ in conſtellatione Cephei per j & ξ denotatæ ſunt, & cum iisdem lineam rectam conſtituebat; ut bidui proinde ſpatio motu ſuo proprio abſolverit 13 gr. 20 min. videbaturque aliquanto major, quam in prima obſervatione. Oſtendi eum tunc Aſtronomis noſtris, qui ipſum ante non viderant.

Sexto die h. 4 matutina conſpiciebatur prope duas ſtellas θ & n, in manu Cephei, cum quibus efformabat triangulum Iſoſceles, cujus vertex loca præcedentium obſervationum reſpiciebat, atque a baſi trianguli min. 45 diſtabat. Et creverat tum quoque ejus, ut & caudæ magnitudo; eodem vero die h. 8, min. 45 noctis aberat a loco obſervationis die quarto noctu inſtitutæ 17. gr. 20. min. eratque cum primis ſtellis in eadem linea recta, quod erat indicio, multo eum celerius, quam ſub initium, progredi. Sed & aucta nonnihil ejus magnitudo erat, unde colligi poſſet, eum propius abfuiſſe a terra, quam primarum obſervationum tempore.

Die 7, hor. 7, min. 50, veſperi conſpiciebatur ſub extremam fere partem alæ Cygni, poſteaquam inde ab elapſo ſuperiori die 9, gr. 50 min. abſolverat curſu ſuo, per lineam rectam ſemper continuato, ſeu per ingentem circulum ſupra ſtellas fixas conſpicuum; & vide-

Digitized by Google

videbatur tum quoque concitatius moveri, quam præcedenti die.

Die 9, hor. 7, min. 55, erat in linea recta cum duabus ſtellis Herculis, quæ in ejus tibia a Bayero literis θ & f ſignatæ ſunt, propior tamen ſtellæ f quã θ. Abſolverat illo tempore inde ab ultima obſervatione 19 gr. 10 min. ſic ut dici queat, ipſum terræ citimum fuiſſe noctu inter ſeptimam & octavam. Apparebat tunc veluti ſtella ſecundæ magnitudinis, obſcurus, exigua cauda, & Soli continuo obverſa, capiteque ſatis tenebricoſo.

Die 10, h. 8, m. 5, noct. percurrerat a tempore præcedentis obſervationis 8 gr. 30 m.

Die 11, h. 7, m. 35, ſejunctus erat a loco obſervationis d. 10 inſtitutæ 7. gr. 30. min. quod indicat tardius eum proceſſiſſe, quam præcedentibus diebus; quemadmodum & magnitudo ipſius decreſcere incipiebat.

Die 13, h. 8, min. 10, conſpiciebatur in capite Herculis prope quatuor exiguas ſtellulas, quæ niſi oculo armato aſpectabiles non ſunt; & confecerat ſuo curſu a tempore obſervationis proximæ 12 gr. 30 m. Et ad id tempus uſque viſus eſt continuo moveri per magnum ſupra ſtellas fixas circulum, eratque emenſus inde ab obſervatione die 2 menſis facta 88 gr. 10 min.

Die 15, h. 8, m. 10, aberat a loco obſervationis præcedentis 9 gr. receſſerat etiam a recta via, quam ſemper tenuerat, 40 m. verſus meridiem reſpectu motus ſui.

Die 16, h. 8, m. 45, nonniſi 3 gr. ab ultimæ obſervationis tempore abſolverat, & diſtabat a recta priſtinæ viæ ſuæ linea fere integro gradu. Erat tunc valde exiguus, & apparebat inter ſtellas, quæ clavam Herculis conſtituunt, quarum tamen collocatio, prout in Bayero habetur, non omnino videtur exacta.

Die 24, h. 8, noct. obſervavi eum etiam prope duas ſtellulas informes, quæ ſupra pedem ſcorpionis exiſtunt, & aberat a proximæ obſervationis loco 13 gr. a prima autem via 10 gr. 45 m. Erat eo tempore valde exilis, & ſimul aëris intemperies cum crepuſculo, quod ingruebat, diutius eundem obſervare prohibuit.

Quod ſi in diſſitis longe terris obſervationes circa hanc rem inſtitutæ ſunt, poterunt inde quædam cognoſci, haud inutilia in Aſtro-

Digitized by Google

ſtronomia; ſed enim difficile eſt, hujus generis Cometas detegere, niſi quis ſedulus obſervator cœlo immineat. Quod vero motum hujus Cometæ attinet, dici poteſt in genere, eum percurriſſe circulum, cujus planum fuerit paululum inclinatum ad lineam rectam, a terra ad ipſum uſque productam; & quinto is die verſus hor. 5 matutinam quam proxime acceſſit ad Polum Mundi ſeptentrionalem, a quo diſtabat 26 gr. Ope obſervationum harum facile erit, in globis, aut mappis cœleſtibus ejus viam deſignare, & ſimul longitudinem ipſius & latitudinem in quocunque ſitu determinare.

CHRISTIANI FRANCISCI PAULLINI RERUM ET ANtiquitatum Germanicarum Syntagma.

Francofurti ad Mœnum, apud Fridericum Knochium, 1698, in 4. Alphab. 6.

DUm Viris celeberrimis, Leibnitio & Matthæo, quorum ſtudium Scriptores rerum Germanicarum typis hactenus nondum vulgatos in lucem publicam edendi, anno ſuperiori 1698 laudavimus, (vide Acta noſtra iſtius anni p. 140. 186. 353.) tertius nunc addendus doctiſſimus Paullini, qui ejusdem inſtituti amore captus, volumen præſens tractatibus hiſtoricis valde expetitis, & e tenebris ſordibusque erutis refertum, cum Orbe erudito communicat; ſed ita tamen, ut varias Diſſertationes atque notas a ſemetipſo contextas addere haud omiſerit.

Loco namque ſtatim primo *Hiſtoria* comparet *Iſenacenſis*, quam ille Vir Clariſſimus compoſuit, & variis literis ac bullis Cæſarum, Pontificum, Principum & aliorum antea nunquam viſis illuſtravit & confirmavit, iſtam huic urbi operam ſe debere ratus, quod circa ejus annales nemo antea ſatis occupatum ſeſe geſſerit, ſi unicum excipias Nicolaum Rebhanium, a cujus diligentia Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Iſnacenſis libri tres profecti fuerint, quorum tamen ultimus ea, quæ ſub initium ſeculi decimi ſeptimi contigerint, enarrans interierit. Expoſito igitur nominis iſtius origine, (quam a *ferro* & *aquis* derivat, cum multas ibi ferri fodinas & officinas olim fuiſſe certum ſit, prætereaque veteres Germani fluvios minores generatim *Aa* ſeu *Aha* vocitare conſueverint, unde manifeſta ſit vocis ex *Iſen* & *ach*

com-

compoſitio;) annales urbis condere aggreditur inde a primo ejus ortu, quem tamen adeo exploratum haud eſſe palam fatetur. Equidem ſi Attila Grimhildam, Güntheri Thuringorum Regis filiam connubio ſibi jungens, caſtra, aulam, comitiaque Iſenaci habuerit, utique jam circa A. 451 urbem hanc celeberrimam extitiſſe infert. Verum iſtas de Attila narrationes dubias plane & ſuſpectas pronunciat, ac, quod iſto tempore conditum jam Iſenacum fuerit, ægre ſibi perſuadet. Interim hiſtoriam ejus, quoad a vetuſtiſſimis eam temporibus valet repetere, ſolicite enarrat, ac nonniſi in anno 1697 definit. Nec circa ſolam tamen illhanc urbem unice occupatur, verum ſubinde & ad alia, quæ Thuringiam imprimis concernunt, excurrit. Quinimo & ea non raro cumulat, quæ ad Hiſtoriam Eccleſiaſticam religionis Lutheranæ quid conferre queant, velut ubi Johannis Hilteni prophetias allegat, p. 122, deque Luthero ipſo ac de ejus geſtis paſſim diſſerit. Juſti Menii, primi iſtius Iſenacenſium Superintendentis vitam prolixius deſcribit, p. 139. ſeq. & eum humani quid fuiſſe paſſum minime diſſimulat, quando Catechiſmum Lutheri reformarit, prout & variationes ab ipſo ſuſceptas in gratiam poſteritatis ſubnectit. Nec ingrata Lectori futura ſunt, quæ de Victorino Strigelio, Nicolao Amsdorfio, Matthia Flacio, Friderico Widebramo eorumque placitis in medium adducit. In Academiæ Jenenſis initia dum p. 174 incidit, non Rectores modo illuſtres, qui ei ab A. 1558 ad A. 1688 præfuerunt, ſed omnes etiam Facultatum omnium Profeſſores, quos inde a primordiis ejusdem ad hæc uſque tempora ſtudioſam Juventutem ibi docuiſſe conſtat, recenſet. Tacemus utiles non minus ac jucundas digreſſiones alias, quas obvias ſubinde Lectores deprehendent, puta, quando de Comitibus Palatinis Saxonicis p. 24. de jure Smurdorum p. 54, materiisque ſimilibus diſſerit. Pag. 201. occurrunt literæ Germanicæ Lutheri & Melanchthonis, quibus conſilium Henrici Cottæ, Jurium tunc ſtudioſi, de ſuſcipienda in Gallias peregrinatione uterque approbat.

Secundum locum tenet *Chronicon Hüxarienſe*, quod urbis Hüxariæ civis, Petrus Viſſelbeccius, in antiquiſſimo Collegio Carolino Eresburgi ad Dimolam inter Fratres Benedictinos receptus, Doctorisque Theologiæ titulo ac gradu ornatus, anno autem Chriſti 1395, ætatis ſuæ 64 defunctus, compoſuit; aſt continuavit ad annum uſque

1498

Digitized by Google

1498 Gregorius Wittehenne, Senatoris & Patricii Hûxarienſis filius, in patria Presbyteri & Canonici dignitate auctus, & anno, quem modo memoravimus, 1498, ætatis 58 extinctus. Additionibus porro variis idem locupletavit Nicolaus Erbenius, patria non minus Hûxarienſis, poſt ſacra munia paſſim alibi adminiſtrata, Paſtor demum in æde Prædicatorum Erfurtenſi, ubi A. 1587 obiit. Iſtud vero Chronicon, ſub ſeculi ſuperioris exitum, ab hæredibus Erbenianis parochus quidam in vicinia Crucisburgi agens obtinuit, cujus pronepos Paullino tandem noſtro id commiſit, a blattis quidem muribusque alicubi exeſum & ſordibus pollutum, maxima tamen ſui parte ab interitu nunc vindicatum. Et laudanda ſane eſt, quam adhibuerunt autores ejusdem, induſtria, qua patriæ ſuæ hiſtoriam ſtudioſe ſatis texuerunt, utile ubique dulci miſcentes. Videas enim heic bullas ſummorum aliorumque Pontificum; videas varia ſubinde curioſa e Phyſica ſecretiori depromta; modo ſtupenda omina obſerves ſomniaque memoratu digna; legas hinc inde epitaphia & verſiculos admodum nonnunquam bellos; modo index comparet Fratrum Corbejenſium ab Adelgario uſque ad Bodonem; modo nomina ſororum Otbergæ & in valle Dei. Nummorum etiam interdum meminere, ſigillatim argentei alicujus unciam pendentis, qui Corbejæ in horto quodam repertus ex una parte S. Vitum plane nudum, formamque pueri præ ſe ferentem, & in olla pice repleta ac prunis candentibus impoſita conſtitutum exhibuerit, addita inſcriptione; S. VITUS PATRONUS CORBEIENSIUM. Ex altera parte allegantur verba; A DEO ET HLUDOWICO; item illa: WARINUS DEI MISERATIONE ABBAS NOVÆ CORBEIÆ AD WISERAH. Alibi occurrit mentio nummi aurei quadrati in exenterato anate reperti, cujus unum latus tres baculos Epiſcopales, & literas WDS, alterum vero coronam cum epigraphe CRD repræſentarit. Ac literæ quidem priores ad Wicpoldum, poſteriores vero ad Counradum Regem, cujus ille familiaris fuerit & conſiliarius, trahuntur. Notæ, quas celeberrimus Editor ſubjecit, modo hiſtoricas narrationes, modo obſervationes phyſicas, modo alia apprime illuſtrant atque explicant.

Chronicon iſthoc mox *Mindenſi* excipit, a Buſſone Watenſtedio, Canonico Hamelenſi, poſt medium ſeculi decimiquinti conſarcinatum, & ad ſeriem Præſulum Eccleſiam Mindenſem regen-

Digitized by Google

tium diſpoſitum, cui *Wedecbindi Duldorpii* (qui an Hamelæ, an Mindæ Vicarius fuerit, ignotum ſibi eſſe Noſter fatetur,) in Præſules XLIX poëmata, & *Alberti Fryſchmedii*, ſeu *Jodoci* potius *Wittflorii* in eorundem effigies diſticha, *Catalogus* item *reliquiarum* apud Mindenſes aſſervatarum e veteribus membranis a Lamb. Marpachio deſcriptus, annectuntur. Promitur dehinc *Chronicon*, quod audit, *Hillesheimenſe* ſeu Hildeſianum, conditorem agnoſcens Jacobum Rentelium, Paſtorem Einbeccenſem ad S. Alexandrum, A. 1593 defunctum, in quo cum nullos uſpiam narrationum ſuarum autores allegaverit, defectum hunc in notis ſupplevit Editor, & alia ſubinde adjecit, prolixumque de *Epiſcopis Hillesheimenſibus* poëma Juſtini Bartramii ſuperaddidit. Brevis eſt *narratio*, quæ *acta & facta Præſulum Nuenborgenſium* ſeu Numburgenſium *ab anno Domini 968 ad annum uſque 1493* repræſentat, ſcriptique hujus autorem cenſet Editor Johannem de Iſenach, ſeculo labente decimo quinto Eccleſiæ Cathedralis apud Numburgenſes Decanum, cui brevitatis ſuccinctæ laudem tribuit, ac Paulo eapropter Langio, in amplo rerum Numburgenſium Commentario extra choream ſæpius ſaltanti, longius eum anteponit. Nec prolixius eſt, quod ſequitur, *Conradi Evermotii*, Presbyteri Razeburgici, in agro Lyneburgico nati atque educati, Viri docti & religioſi, A. 1561 adhuc ſuperſtitis, *Chronicon Epiſcoporum Aldenborgenſium in Wagria*.

Duo, quæ ulterius comparent, Chronica Paullinum ipſum autorem agnoſcunt. Ediderat is jam ante annos aliquot diſſertationem *de cœnobio Virginum Ottbergenſi ad Netham, congregationis quondam Ciſtercienſis, aſt nunc in vallem Dei ad familiam Benedictinam translato*, quæ jam in juſtum excrevit commentarium, *Henrici Swartii*, Paſtoris in valle Dei ab A. 1398 usque ad emortualem 1423 minuto ejusdem monaſterii chronico auctum, multisque memoratu dignioribus & amœnis obſervationibus repletum: velut ubi feſti ſtultorum olim in Eccleſiis quibusdam celebrari ſoliti mentionem p 179 injicit; pag 192 de cauſa odii inter Minoritas & monachos Ciſtercienſes agit; pag 198 & 202 originem monaſterii Gröningenſis pandit; prout & Ordinis Præmonſtratenſis incunabula p. 209 ſeq. declarat. Jucunda ſunt, quæ de agnello ex cane nato, p. 205; de ruſtico verminoſo, p 213; de lepore bipede, at celeriter tamen currente, p. 217; de fele nolas ad ſurgendum ſolerter pulſante, p. 228; de viſus & auditus exebrietate

pri-

Digitized by Google

privatione, p. 230, jam Swartii, jam Paulini verbis referuntur. Aſt unicum Paullinum autorem habet *chronicon congregationis Badeslebienſis, Marienbeck dictæ, ordinis Auguſtiniani, diœceſeos Halberſtadienſis*, cui tamen parilem in modum & alia curioſa atque elegantia immixta ſunt, v. g. de ſororibus religioſis Huy-burgenſibus, quæ una cum fratribus monachis unum idemq; cœnobium diu inhabitarunt, p. 273; de montis Petrini prope Halam origine, p. 277; de gallis atque veſpertilionibus incendia præſagientibus, p. 281. Additur in fine *Schola*, quæ vocatur, *Prælatorum beſtialis*, ſeu ſingulorum Abbatum Huysburgenſium vita & facta, virtutes & vitia, per certa & convenientia animalia epigrammatice explicata; quæ carmina non inficeta prorſus Joanni Nolckenio Badeslebienſi, qui ante medium ſuperioris ſeculi in monaſterio Huysburgenſi vixit, debentur.

Monaſterii S. Petri in monte crucis ad Werram, Ordinis S. Benedicti, Chronicon compilavit Jo. Cræmer, Eſchwegenſis, Ordinis Auguſtiniani monachus, & Præpoſitus poſtea cœnobii Jacobæi extra muros Crucisburgi, in anno 1514 ſubſiſtens, & ex Editoris conjectura circa ſequentis anni primordium extinctus. Styli ab hoc adhibiti inæqualitatem Noſter equidem accuſat; res tamen, quas e diverſis variorum ſchedis ſeu diariis excerpſerit, ac, uti repererat, inſeruerit, Lectori antiquitatum ſtudioſo non plane diſplicituras confidit. Nec injucundum eſſe arbitratur, quod ſuccedit, Werneri Hackii, Teutlebio-Thuringi, Monaſterii Virginum S. Nicolai, cœtus Benedictini, Iſenaci ad portam ab iſto clauſtro denominatam, quondam Præpoſiti, *Chronicon*, ſeu, uti Autori nuncupatur, *breviloquium de Comitibus Templimontanis*. Illuſtri Comiti Georgio Kirchbergico A. 1519 inſcriptum, quod more ſuo notulis illuſtravit Noſter, qui & ipſe aliquot abhinc annis *hiſtoriam illuſtrium Comitum de Kirchberg* viginti ſex capitibus incluſam compoſuit, aſt eam tamen in ſuis adhuc pluteis deliteſcentem aſſervat. *Hiſtoriam* quoque *Corbejenſem* integram, ſermone Latino, multis diplomatibus & bullis, improbo labore & gravi ſatis ære paratis, diſtinctam ſe elucubraſſe teſtatur: aſt cum non liceat ſine ſpeciali conſenſu magni Germaniæ Principis eandem divulgare, ſuccinctos interim *annales Corbejenſes* a prima fundatione ad A. C. 1471 deductos hoc in loco ſiſtit, & eorum autorem, utut is in MSto nomen ſuum tacuerit, Antonium Schnackenburgium, nobilem illuſtris Cor-

Digitized by Google

bejæ Saxonicæ cœnobitam, exiſtimat. Cujas fuerit *Frater*, qui nunc in ſcenam producitur, *Cornelius*, ſeu ubi vixerit, neſcire ſe fatetur; interim ejus *Breviarium Fuldenſe*, in quo omnium Archimandritarum, ceu vocat ille, ortus, potiora facta & obitus, uſque ad annum Domini 1479 enarrantur, luce dignum cenſuit, eo quod non Browerum modo, ſed Eberhardum quoque Fabricium, de Fuldenſibus cæteroquin optime meritos, non raro in uſum traxiſſe hunc Cornelium, manifeſte deprehenderit.

Quam olim jam tum edidit Paulinus de *Walone, Abbate Corbejenſi decimoquinto, ab Henrico II Imperatore per Meinwercum, Epiſcopum Paderbornenſem, officio & dignitate privato* diſquiſitionem, emendatam alicubi & paſſim auctam denuo Syntagmati huic inſerit. *Decretum* inſuper *auguſta Synodi Moguntinæ ſub Luitberto Archiepiſcopo A. 888 convocatæ*, in qua jura & immunitates Corbejenſium & Herefordienſium ſolenniter confirmantur, variis diſcurſibus, Cæſarum Pontificumque literis, & aliis antiquitatem redolentibus obſervationibus illuſtratum exhibet. Porro ſuam de *Advocatis Monaſticis Diſſertationem* ſeparatim A. 1686 vulgatam repetit, auctam tamen eam, emendatam, variisque literis illuſtratam. Qui locum obtinet penultimum ejusdem ſolertiſſimi Paullini libellus, de *pagis & imprimis antiqua Saxoniæ*, ad alphabeti ordinem compoſitus, puſillum ab Auctore ipſo ſpicilegium, poſt largam Marquardi Freheri & Henrici Meibomii meſſem relictum appellatur.

Agmen denique claudit *carmen de Brunsburgo*, ad Wicboldum Corbejenſem A. 1152 ſcriptum a Chriſtophoro Elſchlebio, quod non adeo rude videtur Editori, qui tamen Lectorem, ubi is ſyllabas producendas, correptas nonnunquam ab Autore notaverit, meminiſſe vult, quod & bonus aliquando Homerus dormitare ſoleat.

LES MEMOIRES D' EDMOND LUDLOW, i. e. *COMMENTARII MEMORIALES EDMUNDI LUDLOVII, Tomis duobus.*

Amſterdami, apud Paul. Maret, 1699. in 12. Conſtat 1 alph. 15 plag.

AUtor horum commentariorum nobili genere in provincia Angliæ

Digitized by Google

æ Wiltonia natus, cum bello civili inter Regem Ordineſque exorto, horum cauſam armis conſiliiſque enixe juviſſet, & Rege ſublato pro Republica conſtituenda tuendaque acerrime contendiſſet; Carolo II reſtituto, e regno aufugit, & ad Bernates in Helvetiam ſe recepit. Rediit in Angliam Wilhelmo Liberatore in ſolium regium evecto, perſuaſus operam ſuam patriæ uſui eſſe poſſe in Hibernia ad obſequium revocanda, quam olim Parlamenti auſpiciis pacaverat. Verum ſpretus rejectusque, priſtinam exilii ſedem repetiit, ibique ante paucos annos fato functus eſt. Ab ejus obitu publicati ſunt hi commentarii, quibus motuum illorum, quorum ipſe pars magna fuit, originem & progreſſum ita perſcribit, ut culpam omnem belli commoti in Regem conferat, & Reipublicæ, quam eo cæſo moliebantur Parlamentarii, conſilia & geſta extollat. Neque ea ſolum literis tradidit, quibus ipſe interfuit vel præfuit, ſed & quæ ab aliis, quos fide dignos habuit, accepit, ne quid memoratu dignum in iſta rerum temporumque ſerie deſideraretur. Arguit vero Jacobum I imminutæ clam & aſtu publicæ libertatis: Carolum vero ejus filium, uxoris Gallicæ impulſu, apertius id egiſſe, ut regnum civile in dominatum converteret, & intenſa Cleri Epiſcopalis autoritate viam Papatui muniret. Bellum adverſus Gallos ex privatis inter Bukingamium & Cardinalem Richelium ſimultatibus fuiſſe ſuſceptum, mox ſecretis pactionibus Rupellam fuiſſe deſertam, & Gallis perfide proditam. Bello Scotis improſpere illato, cum Rex tandem concilium gentis Anglicanæ, quod Parliamentum vocant, coegiſſet, ejusque diſſolvendi facultatem a ſe abdicaſſet: Regem invitum ſupplicio Straffordii Pro-Regis Hiberniæ ſubſcripſiſſe, capitis a Parlamento damnati; licet Autor fateatur, interverſas eſſe a Digbæo chartas, quibus delictorum, quorum accuſatus erat, convinci potuiſſet. Deinde cum Parlamentum indies progrederetur longius, & regiam poteſtatem magis magisque circumſcriberet: Regem, poſtquam Concilii diſturbandi conatus irriti fuerant, Eboracum ſeceſſiſſe, & proſequentibus ſe quibusdam Parlamenti membris, Londinenſem conventum illegitimum pronunciaſſe. Inde res ad arma deducta eſt, quæ Regem priorem paraſſe & ſumſiſſe Autor affirmat, quia Rex non æquiſſimas modo, quas Autor putat, pacis conditiones rejecerit, ac ne ad tempus quidem jus militiæ Parlamento transſcribere voluerit, ſed & auxilia domi foriſque ſolicite conquiſiverit. Inter

Digitized by Google

cætera literas Regis interceptas Autor narrat, quibus Regem Daniæ Chriſtianum IV ad ſocietatem belli ſolicitaverit, Parlamentum criminatus, quod Annam Regis matrem, Dani ſororem, adulterii convincere conetur, ut ejus liberi ſucceſſione indigni videantur. Cum ergo utrinq; claſſicum cantum eſſet, Autor quoq; relictis Muſis, quibus adhuc vacaverat, militiæ nomen dedit, ſecutus auſpicia Parlamenti, cui pater ipſius intererat, & cum aliis nobilibus commilitonibus aſcriptus cohorti prætoriæ Comitis Eſſexii, cui ſummam imperii militaris Parlamentum commiſerat. Tyrocinio belli in prælio ad Egghehillum poſito, centuriam equeſtrem conſcripſit, & ſub tribuno Eduardo Hungerfordio patrii comitatus Wiltoniæ tutelam ſuſcepit. Expugnato illic caſtello *Waider* cum præſidio impoſitus, poſt longam obſidionem regiis ſe dedere coactus, adduci tamen ſe paſſus non eſt, ut in regias partes tranſiret, nec ullis etiam Theologorum rationibus de ſententia deduci potuit, quin Regis cauſam injuſtam exiſtimaret. Permutatus ergo cum captivis regiis & libertati redditus, in legione Arthuri Haslerigi meruit præfectus vigilum, & mox decreto Parlamenti tuendæ Wiltoniæ magiſtratum civilem cum imperio in legionem equeſtrem conſecutus eſt. Verum in capeſſendo illo munere a contraria quadam factione impeditus, & adverſis quibusdam pugnis debilitatus, cum Parlamentum legionem ejus ad quatuor manipulos revocaret, horum præfecturam aſpernatus, aliquandiu vixit privatus, donec a provincia ſua patri demortuo Parlamenti ſenator ſufficeretur. Neque in patris modo locum, ſed & ſenſum ſucceſſit; quem narrat ſummo fuiſſe dolore correptum, qui mortem ejus forte acceleraverit, cum amicum & collegam in cuſtodiam dari vidiſſet, qui in Parlamento dicere auſus fuerat, ſatius eſſe perire domum regiam, quam populum bellis jactari. Eadem certe Autori ſedit ſententia, qui eo fere tempore Parlamentum ingreſſus eſt, quo Rex prælio Nazebienſi proſtratus ad Scotos confugerat, & ab his Anglorum poteſtati traditus fuerat. Cum ergo frequentes cum Rege inſtituerentur actiones de pace; illas quidem omnes æque ac ſupra res bellicas fuſe diligenterque exponit Autor, ſed ab iis ita ſe alienum oſtendit, ut neget populum Anglicanum tuto & honeſte cum Rege paciſci & reconciliari potuiſſe. Neque enim Regi, quacunque demum lege reſtituto, defore occaſionem aut vires pacta reſcindendi, nec fas eſſe tantum ſanguinis effuſi nullo

expi-

Digitized by Google

expiari autoris vel rei ſupplicio. Hæc palam in ſenatu ſæpe diſſeruit, & cum diſſidentibus, ac ipſo aliquando Cromwello, cum adhuc regiæ cauſæ favere videretur, acres contentiones ſuſcepit, perpetuus autor abrogandæ regiæ poteſtatis, & Reipublicæ inſtituendæ. Poſtremo cum exercitus Regem e Vecti inſula abreptum in ſuam poteſtatem redegiſſet, Presbyteriani vero, qui majorem partem Parlamenti faciebant, tractatus cum Rege cœptos perficere & concludere niterentur, Autor non improbat, quin ſuo quoque conſilio factum non obſcure indicat, ut Senatores, qui pro Rege laborabant, armata manu ingreſſu Parlamenti prohiberentur. Quod licet juri & libertati Ordinum, pro qua ſe arma cepiſſe videri volebant, quam maxime repugnare Autor ipſe agnoſcat; putat tamen utilitate publica rependi, quicquid adverſus leges hic fuerit admiſſum. Neque porro, Rege perduellionis accuſato, Autor veritus eſt ſedere inter judices, & capitalem cum aliis ſententiam in Regem ferre. Cum ergo pauci illi, qui cædis regiæ autores fuerant, exercitu ſubnixi, ſummam rerum ſpecioſo libertatis & reipublicæ nomine occupaſſent; Autor non tantum in conſervatoribus, uti vocari amabant, libertatis Angliæ locum tenuit, ſed & cum quatuor aliis delectus eſt, qui idoneos homines regendæ Reipublicæ & Conſilio ſtatus formando diſpiceret, & Parlamento nominaret. Neq; vero dubitat affirmare, juſtisſimā fuiſſe Rempublicam & optime compoſitam, quæ divinitus beata fuerit tam admirandis ſucceſſibus, ut & Scotiam brevi ſubegerit, & Hibernos perdomuerit, & adverſus Belgas Fœderatos rem bene geſſerit, domique adeo & foris magna autoritate floruerit. Autor vero, cum inter Conſiliarios ſtatus ad clavum novæ hujus Reip. ſederet, in Hiberniam miſſus eſt, annitente potiſſimum Cromwellio, ne ipſius conſiliis ad tyrannidem jam tum ſpectantibus obſtaret. Illic ergo equitatui præfectus & Præſidis provinciæ Iretonii legatus, illoque mortuo res Hiberniæ pro Præſide moderatus, in extinguenda ſeditione Hibernorum Pontificiorum, iisque maxime caſtigandis, qui Proteſtantes inmani laniena anno 1641 trucidaverant, tam diu occupatus fuit, donec miſſo in provinciam Fleetvvodo, Cromvvellus Protectoris nomine ſummum rerum arbitrium in ſe traheret. Tunc enim exutus eſt Autor poteſtate ſua, qui Cromvvellianæ dominationi parere dedignabatur; quam non injuſtam modo pronunciat, ſed Anglicano nomini nec decoram nec utilem fuiſ-

fuiſſe affirmat. Inter cætera fœdus ejus cum Gallis in Hiſpanos reprehendit, quo primum putat rem Gallicam prævaluiſſe Hiſpanicæ, atque ita deinceps creviſſe, ut hodie Angliæ totique Europæ ſit formidoloſa. Cromvvello vero mortuo, cum vetus Parlamentum, abrogata Cromvvelli filio Protectoris dignitate, priſtinam autoritatem recuperaſſe videretur, ab eo rurſus Autor Hiberniæ ordinandæ eſt præfectus. Ubi accipiens, a factione militari, quam domus Wallingfordiæ vocabant, cujus principes erant Fleetvvodus & Lambertus, Parlamentum in ordinem eſſe redactum, rediit in Angliam, ut inter Parlamentum & exercitum concordiam inſtauraret. Interea Monkius profeſſus Parlamenti & publicæ libertatis tutelam (quem Autor ambitionis, avaritiæ & perfidiæ accuſat) cum Scotico exercitu Londinum appulſus, ante omnia curavit excluſa anno 1648 Parlamenti membra in locum ſuum reſtitui: quorum unus cum retuliſſet, decreto publico deteſtandam eſſe Regicidii memoriam, Thomas Scotus reſpondit, ſe optare, ut ſepulchro ſuo inſcribatur: *Hic ſitus eſt, qui Regis ſupplicium mente & manu adjuvit.* Quin & Autor idem facinus ſibi gloriæ ducere non erubeſcit. Verum iſto Parlamento mox disjecto, cum Monkius aliud ex more gentis utraque Domo conſtans congregari curaret, Autor imminentem rerum converſionem præſentiens, latibula mature circumſpexit, & mox utriusque Domus conſenſu, Carolum II in regnum avitum revocari audivit. In quo hi commentarii non tam deſinunt, quam abrumpuntur, appoſita nota &c.

Funeſtus admodum Academiæ noſtræ fuit elapſus proxime menſis, quo intra octiduum duos celeberrimi nominis Theologos amiſimus. Die enim 16 Martii D. Georgius Lehmannus, *S. Theol. Profeſſor primarius & Lipſienſis diœceſeos Superintendens, die vero 23* D. Johannes Benedictus Carpzovius, *Theologiæ ididem Profeſſor excellentiſſimus & ad D. Thomæ Paſtor, uterque de Eccleſia Evangelica & Academia noſtra multis nominibus meritiſſimi, mortem cum vita commutarunt. Paucis etiam ante B. Carpzovium horis, in hac urbe e vivis exceſſit* Martinus Knorrius, *Mathematum in vicina Academia VVittebergenſi Profeſſor celeberrimus, cujus obitum non minus acerbe vel eo nomine lugemus, quod ſtrenuum ſemper ſe nobis & exactum in his Eruditorum Actis adornandis adjutorem præſtitit. Aliorum doctorum virorum obitus, cum nunc chartæ anguſtia prohibeamur, alibi fortaſſe ſumus indicaturi,*

* * * * * *
* * *

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM

Publicata Lipſiæ

Calendis Maji, Anno M DC XCIX.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας τὰ εὑρισκόμενα πάντα.

SANCTI PATRIS NOSTRI ATHANASII, ARCHIEPISCOPI Alexandrini, Opera omnia Græce & Latine, in tres Tomos diſtributa, ſtudio Monachorum Ordinis S. Benedicti e Congregatione S. Mauri.

Pariſiis, apud Johannem Aniſſon, 1698. in fol. chart. aug. Alphab. 26.

VIx quemquam fore arbitramur inter eruditos Scriptorum Eccleſiaſticorum Lectores, qui, ubi hactenus de nova operum Athanaſii editione a Monachis Benedictinis Pariſienſibus adornanda inaudiverit, maxima eandem perluſtrandi cupidine inflammatum ſe haud intellexerit. Prodit iſta nunc multum commendanda omnibus, qui diligentia non mediocri nitorem ejus & præſtantiam curatam deprehendent. Etenim omnia, quæ ſub Athanaſii nomine circumferuntur, duabus partibus, ſed tribus tomis, prima parte in duos tomos ſubdiviſa, complecti Editores ſtuduerunt; tomis duobus prioribus opera Athanaſii genuina, aſt ultimo dubia cum ſpuriis exhibentes. Multa de cætero adjecerunt nondum edita, ac novam Græci textus verſionem adornarunt. Opera omnia juxta temporis, quo ſcripta fuere, ordinem, quoad ejus fieri potuit, diſpoſuerunt, & pleriſque admonitiones & præfationes addiderunt, in eorum aut *νοθείαν* aut *γνησιότητα* latius

Digitized by Google

inquirentes, tempusque & alia notatu digniora examinantes. Ope eximiorum codicum Gallicanorum, Vaticanorum & aliorum, ſeriem orationis infinitis in locis reſtituerunt; varias item lectiones & notas ad illuſtrationem operum concinnatas, ſub paginarum calcem annexuerunt; copioſiſſimos denique ſub exitum Indices collocarunt, una cum Onomaſtico, quod non Athanaſii ſolum, ſed aliorum etiam Græcorum Patrum ſcriptis intelligendis percommodum futurum exiſtimarunt.

Sed ne in ſola hac delineatione generali parum fortean Lectoribus ſe probatura ſubſiſtamus, agedum, præſentis editionis faciem paulo introſpiciamus penitius. Placuit autem Benedictinis lecturos, antequam ad ipſa Athanaſii opera eosdem admitterent, nonnihil in limine divertere, eaque fini Præfationem ſat prolixam condidere; utut ea unicum habuiſſe videatur autorem, (Bernardum, prout comperimus, de Montfaucon,) qui ablatum ſibi morte præmatura deplorat Jacobum Loppinum, Virum Latine & Græce admodum probe, Ebraice autem μετρίως eruditum, inque Philoſophicis apprime verſatum, quocum ad mediam usque partem tomi primi mutuas operas ſociaverit. Agitur vero in hac præfatione de Athanaſii primum manuſcriptis, e quibus codici Baſileenſi, cujus varias lectiones Petrus Felkmannus edidit, a Doxopatre quodam, Viro erudito & de Athanaſii ſcriptis bene merito, exarato palma ſic tribuitur, ut ei tamen Regius Pariſienſis ſeptingentorum circiter annorum haud multum concedere putetur. Hinc ad codices impreſſos fit tranſitio, ac pro editione Athanaſii omnium prima habetur Vicentina A. 1482 adornata, in qua tamen perpauca ſancti hujus Patris opera, Omnibono Leoniceno interprete, contineantur. Volumen, quod A. 1520 Lutetiæ apud Johannem Parvum prodierit, Athanaſiique nomen præfixum geſſerit, duas ſolum orationes genuinas, & reliqua omnia ſuppoſititia habere dicitur. Ex iis, quæ A. 1527 Deſiderius Eraſmus Latine dederit, epiſtolam primam ad Serapionem immerito prorſus Athanaſio abjudicari dolet clariſſimus præfationis Autor, qui denique Petrum Nannium inter Latinos Athanaſii editores palmam jure ſibi vindicare poſſe judicat. Diſſeritur hinc de editionibus Græcis, primoque loco collocatur Commeliniana A. 1600 curata, quam multo accuratiorem futuram fuiſſe Autor reputat, ſi, quod confecto pene opere fecerit,

rit,

Digitized by Google

rit, ab initio ſtatim curam ejus ſuſcepiſſet Petrus Felckmannus; interim ſecundum eam A. 1608 Pariſiis novam, ſed Latinam tantum prodiiſſe, aliamque A. 1611 eadem lingua, addita modo vita Antonii Græce ex editione Hœſchelii, curatam fuiſſe obſervat. De Pariſienſi Græco-Latina A. 1627 ſtudio Joannis Piſcatoris publicata monet, multa ibi ex variis Felckmanni lectionibus caſtigata, multo plura prætermiſſa, nonnulla vitiata fuiſſe. Verſionem autem Nannii multis in locis, & plerumq; inconſiderate, mutatam queritur, ita ut contra fidem manuſcriptorum impreſſorumq; codicum infeliciter augurando, editores ſua, non Athanaſii, ſubſtituerint. Tandem & poſtremæ illius, non A. 1681, ut notat, ſed 1686 in Germania noſtra impreſſæ, & a nobis in Actis iſtius anni p. 270. ſeq. recenſitæ meminit. Singulis vero iſtis editionibus nondum hoc confectum ait, ut ne expeteretur adhuc accuratior; quandoquidem optimæ etiam earum graviſſimis, quos allegat, nævis laborent. Inde verſionem Nannii examinat, & rationes, cur eam retinere noluerit, allegat, varias, quas contra eam concepit, ſtricturas, quin & cenſuram iſtius, Eminentiſſimorum Cardinalium Congregationis Indicis juſſu olim concinnatam, in medium proferens. Propriam igitur induſtriam ad operum Athanaſii verſionem Benedictini attulerunt, mediam quaſi viam tenentes inter rationem transferendi παραφραςικὴν, & ſtrigoſam illam aliam, quæ Græca e veſtigio & κατὰ πόδα conſectatur, Græcaque ſic reddentes, ut, quoad facultas tulit, a conſuetudine Latinæ linguæ non deflecterent. Quæ aliaque poſtquam indicavit Autor præfationis, ad ſtylum Athanaſii contemplandum ſe accingit, commemoratisque aliorum de hoc judiciis, dictionem Athanaſii plus habere cenſet nativæ elegantiæ, quam artificioſæ diligentiæ; preſſe eum plerumque loqui & breviter, & majore ſententiarum ubertate quam verborum inſtructum videri; præſtare etiam ſalibus, nervis & τῷ εὐτόνῳ redundantiam omnem reſecante: quanquam ejus opera, ut & alterius cujusque, non pari elegantia concinnata fateatur, neque neget, nonnullis ex his aliquam peregrinitatem attuliſſe Latinæ linguæ uſum; velut ubi vocem βετεράνος, item phraſin ἐκκλησίαν ἔδωκεν εἰς πραίδαν, adhibeat. Opera deinceps illius amiſſa ex Hieronymo, Theodoreto, Baſilio, Epiphanio & pluribus ſimilibus enumerat doctiſſimus Autor, quæque ejus doctrina circa præcipua religionis Chriſtianæ capita fuerit,

Digitized by Google

rit, explanat. Mox Hæreticos allegat, quos vel data opera confutarit, vel carptim modo tetigerit Athanaſius, Arium puta & Arianos, Aëtianos & Anomœos, Pneumatomachos, Baſilidem, Carpocratem, Valentinum, Ptolemæum, Marcionem, Montaniſtas, Manichæos, Sabellium, Paulum Samoſatenum, Rhetorium, Hieracam, Meletianos, Colluthianos, Photinum, Apollinariſtas; de quibus ſingulis breviter diſſeritur. Succedit Synopſis diſciplinæ Eccleſiaſticæ, quæ Athanaſii ævo obtinuerit; ubi recenſet accurate, quænam ille de conſuetudine Eccleſiæ, vel pluribus illuſtret, vel obiter tantum attingat, iis plerumque additis, quæ ad locorum ejus intelligentiam ſcitu neceſſaria ſunt. Videas ergo heic moneri aliqua de *ἱερατείῳ*, de Synaxi, de throno Epiſcopali, Baptiſterio, fidei in Baptiſmo confeſſione, perluſtratione locorum per Epiſcopos, de nomine Archi-Epiſcopi, de Clericorum officiis, de cœmeteriis, de vitanda Hæreticorum conſuetudine, de Monachis, & pluribus ejuscemodi aliis. Loca porro aliqua in notis breviter duntaxat expoſita, latius heic deducit, tandemque eos celebrat, quorum opera aut codicibus in hac editione uti licuerit: quin & poſt quædam ex Petri Nannii præfatione excerpta, & poſt allatam integram, quæ in editione Commeliniana habetur, præfationem, ſyllabum nectit eorum codicum, quorum ope comtiora hæc Athanaſii opera effecta fuerint. Additur & æri inciſa tabula topographica, Ægypti loca, quorum apud Athanaſium mentio, quamproxime ad verum ſitum delineans; cui monitum præmiſſum, in quo nonnulli Geographorum in locis Ægyptiacis errantes redarguuntur.

Secundo loco inter Prolegomena extantiora, memoratu digna eſt Vita S. Athanaſii, nunc modo a Benedictinis magno ſtudio adornata: tametſi nec inter veteres, nec inter recentiores defuerint, qui ſimili labore bene de Athanaſio mereri ſtuduerunt. Ac nominant quidem ex illis Benedictini in præfatione Euſebium, Hilarium, Gregorium Nazianzenum, Epiphanium, Ruffinum, Sulpitium Severum, Autorem vitæ Pachomii, Socratem, Sozomenum, Theodoretum, Gelaſium Cyzicenum; ex his vero Joannem Tortelium, Lipomannum, Hermantium & alios, (quibus Guil. etiam Cave in Antiquitatibus Eccleſiaſticis Anglico ſermone dudum editis adjungendus fuerat.) Verum, quid in ſingulis deſiderandū, una adjiciunt. Ipſi vero ſtudio multo majori in hoc opere verſati nova non pauca, neq; hactenus, ut putant, obſervata attulerunt,

lerunt, totumq; vitæ ab Athanaſio tranſactæ curriculum, Annalium in morem diſpoſitum, accurate & copioſe adumbrarunt. Nos igitur eorum veſtigiis ſtrictim inſiſtentes, eandem vitam ὡς ἐν τύπῳ cum benevolo Lectore communicabimus. Natus videlicet eſt Athanaſius temporibus Diocletiani, parentibus piis, Chriſtianis, ac nobilitate forſan & opibus inſignibus. Patrium ſolum habuit Alexandriam, ubi lucem aſpexit A. C. circiter 296. Infantiam ejus atque pueritiam notabilem reddidere non Meletiani ſolum, ſed Ariani quoque, contra quos tamen non minus, atque hoſtes veritatis in univerſum omnes, inſtitutus mature ſolerter fuit. In juvenili enim ætate humanis divinisque diſciplinis eruditus, varia mox ingenii ad ſumma nati ſpecimina edidit, Chriſtianæ autem diſciplinæ tyrocinia ſub Petro Alexandrino poſuit. Vix minus duodeviginti annorum oporteret fuiſſe Athanaſium tunc, cum ad oram maris pueros baptizaret, ſi vera eſſet iſta Rufini traditio, quam Benedictini ideo explodunt. A. 315 Antonium, magnum illum ſolitudinis cultorem, adiit, profectusque & inſtitutionis cauſa non modico tempore cum eo verſatus eſt. Vixdum adoleſcentiam prætergreſſus, ante annum certe 319, Orationes contra Gentes, magna utique eruditione & magna elegantia refertas edidit. Cum A. 320 & ſequentibus adverſus Arium ageret Alexander, Epiſcopus Alexandrinus, Athanaſius huic familiariſſimus cum ipſo conſpirans arcendo hæreticorum impetui A. 322 dare cœpit operam, dumque interea privatim atque publice impugnarentur Ariani, Synodo etiam Nicæna A. 325 convocata, eodem anno Athanaſiani vis ingenii quammaxime emicuit. Utut enim Diaconus eſſet, & juvenilis ætatis, nemini tamen, quantumvis grandævo, ſtudio Arium confutandi ſecundus fuit. Nec Arii modo, ſed propugnatorum quoque ejus, Euſebii, Theognii, & Maris inſidiis atque conatibus pro virili occurrit, quo factum, ut tota vis mali in capitis ejus periculum poſtea immineret, ipſeque unus omnium impetum exciperet. Inter hæc Alexander ætate ac ſenio confectus, A. 326 ſupremum diem obiit, Athanaſium ſucceſſorem ſuum deſignans, qui tamen, ut tantum munus declinaret, ſeſe proripuerat; eoque abſente Meletiani in Præſulis Alexandrini munus ſuæ quendam factionis hominem, Theonem, evexerunt, ſed hoc tribus elapſis menſibus extincto, promotus ad id faſtigium fuit Athanaſius, eodem adhuc anno 320, quo Alexander deceſſerat. Non ita

 multo

multo poſt Epiſcopatus ſui exordium, A. 327 Thebaidis Eccleſias Meletianorum diſſidio Arianorumque motibus deflagrantes perluſtravit, quo vacillantes recrearet & firmaret. A. 330 Frumentium delegit Apoſtolum & Doctorem Abyſſinorum, qui non infelici cum ſucceſſu in regionibus iſtis Evangelium prædicavit. A 331 ab Euſebio & ſectatoribus varias expertus eſt inſidias calumniaſque, quas tamen forti tulit animo, zeloque erga Arianos multo majori incenſus, A. 332 Conſtantino Imperatori, Ario reditum in urbem Alexandrinam concedenti, maſcule reſpondit, nullam eſſe Hæreticis Chriſto adverſantibus cum Eccleſia Catholica ſocietatem, nec poſſe ſe ſalvo officio hujusmodi hominibus aditum præbere. Et tum quidem liberam rei ad arbitrium gerendæ facultatem obtinuit. Eodem anno Nicomediam petiit, Meletianorum ibi odia expertus, ſed iis victis Alexandriam reverſus eſt, ibique aliquantiſper in pace degit. Sed A. 333 Cæſareæ indicta Synodus, quæ criminationis, ac ſi Athanaſius Arſenium interfeciſſet, depulſionem ei injunxit, utut calumnia mox affatim diſploſa fuerit. A. 334 evocavit Alexandriam Antonium, Monachorum illum Patrem, ut a ſe amoliretur inuſtam ſibi conſenſus cum Arianis notam; id quod ille lubens in maximum Athanaſii gaudium mox præſtitit. Sed cum hinc per otium & pacem, ſolitam augendæ rei Catholicæ operam navare deprehenderent illius hoſtes, interturbare ejus conſilia, & Meletiani maxime, ſtuduerunt, denuo ipſum apud Imperatorem reum agentes, & inveteratas confutataſque criminationes renovantes. Jubente igitur Conſtantio, indicta eſt A. 335 Tyria Synodus, in qua Athanaſio crimina varia objecta, ſed etiam haud difficulter, nec ſine ignominia hoſtium ingenti, depulſa fuerunt. Interim nihiloſecius furori inimicorum cedere, ac in fugam dare ſe neceſſum habuit, damnatus interim a Judicibus iniquiſſimis & Epiſcopatu abdicatus, prohibitusque Alexandriam adire, ne tumultuum turbarumque autor exiſteret. Aſt mox Conſtantinopolin pervenit ille, ubi tamen Imperatorem parum ſibi faventem deprehendit, ab ipſo, quippe novis inimicorum criminationibus concitato, in Gallias relegatus. Vetuit tamen Imperator, ne in locum Athanaſii tunc alius eligeretur Epiſcopus: hic vero Treviros contulit ſe ſub initium anni 336, in quem Arii mors incidit, ſed quæ Sectatores a ſuis adverſus Athanaſium inſidiis avocare minus adhucdum potuit. Mortuo autem anno 337 ineunte

te

Digitized by Google

te Conſtantino, anno ſubſequente, permiſſu Conſtantini junioris, Athanaſius Alexandriam remeavit, aſt Euſebii & ſociorum livori ſe ulterius expoſitum cognovit, quippe qui non occultis uſi amplius inſidiis, aperte cauſam Arianorum ut ſuam agere cœperunt, & A. 339 Piſtum, Arianum Presbyterum, in Athanaſii locum, Epiſcopum conſtituerunt Alexandrinum. Sed Athanaſius A. 340 Synodum convocavit Alexandriæ, & re hinc ad Julium Pontificem delata, ſatis eum faventem ſibi deprehendit. Mox vero A. 341 ingentes Alexandrinis turbas movit Gregorius Cappadox, in locum Piſti ab Euſebianis Epiſcopus iſtius urbis delectus, qui & Athanaſio anſam dedit per fugam denuo ſibi conſulendi, e qua encyclicas ad omnes ubique terrarum Epiſcopos literas, indignitatem facti exponentes, ablegavit. Inde Romam pergens, a Papa Julio perhumaniter habitus fuit, qui & Euſebianos Romam citavit, dataque mox Epiſtola Synodica Gregorium & aſſeclas graviter objurgavit. Athanaſius vero in tanta temporum iniquitate, aliquot annis Romæ verſatus fuit; aſt incertum, quidnam in otio, quod ibi impetravit, geſſerit. Sicut autem interea frequenter excurrit, & Conſtantem Auguſtum, ubiubi locorum potuit, inviſit, ita & A. 349 Aquilejam ad eundem profectus eſt; ubi ſimul accepit literas Conſtantii Imperatoris, quibus ad maturandum reditum in patriam & Eccleſiam ſuam ſe excitatum vidit. Verum vix a metu liberari potuit, ſecundamque ideo, quin & tertiam Imperatoris epiſtolam eadem mandantem expectavit; aſt ultimo, ſuaſu quoque Conſtantis accedente, Romam rurſus venit, Julio & Eccleſiæ valedicturus. Poſt Antiochiæ Conſtantium compellavit, cujus literis commendatitiis inſtructus inque Palæſtinam cum delatus eſſet, Hieroſolymis maxime exceptus fuit comiter ab omnibus, ac denique Alexandrinis ſuis, haud citra ſummum eorum gaudium, poſt moras adeo diuturnas reddtus. Sedi ergo ſuæ reſtitutus, Arianosque non indiligenter adortus, reſcriptis, orationibus, literis undequaque miſſis eos exagitavit: qui tamen, mortuo imprimis Conſtante, rumores in eum ſpargere rurſus occœperunt; ſed hic per aliquot annos in pace nihiloſecius verſatus Alexandriæ, veræ fidei tuendæ augendæque plurimum intentum ſe exhibuit. Non ceſſarunt tamen adverſarii, uſquedum denuo exacerbaſſent Imperatoris adverſus eum, ututinnocentem, animum, qui & ipſam ei necem A. 355 intendit, miſſisque in urbem Alexandrinam duci-

Digitized by Google

ducibus militibusque, Athanaſii Eccleſiam invadi, & miſere cuncta miſceri fecit; ille vero manibus eorum, qui ipſi necem parabant, ſubtractus fugam capeſſivit, atque in remotiora Ægypti loca ſeceſſit, & e deſerto literas quasdam hodieque ſuperſtites ad Eccleſiæ ſuæ addictos transmiſit, apologiam quoque de fuga ſua A. 358 elegantem edidit; ut epiſtolam ad Monachos de rebus ab Arianis geſtis, aliamque ad Serapionem de morte Arii, quatuor item libros contra Arianos, ſcriptaque alia taceamus. Mortuo demum A. 361 Conſtantio, imperioque mox potito Juliano, data ab hoc exſulibus revertendi poteſtas eſt: quamobrem & Athanaſius Alexandriam remeavit A. 362, ubi eodem adhuc anno Synodum celebravit. Enimvero Gentiles ſuæ addictum impietati Imperatorem nacti, metuenteſque cultui Numinum ſuorum, qui Athanaſii doctrina, ſermone, precibus decreſcebat indies, Julianum in inſontem concitarunt, qui edicto peculiari Athanaſium ex omnibus Ægypti locis pelli mandavit. Ille igitur quarto jam ſolum vertere coactus, iterum profugit in deſertum, & ad Juliani uſque obitum, parum licet tutus ab inimicorum inſidiis, ſedibus incertis apud Monachos eſt commoratus. Hinc Alexandriam A. 363 remigravit, ubi Joviani, Imperatoris Chriſtiani, gratiam mox nactus, tutus fuit a perſecutionibus, ac optima quævis ſub ejus quoque ſucceſſore Valentiniano polliceri ſibi potuiſſet, niſi is Valentem fratrem imperii conſortem ſibi elegiſſet. Hic autem ut animo in Catholicos infenſo fuit, ita Epiſcopos omnes, ac inter hos ipſum quoque Athanaſium, e ſedibus ſuis expulit; hunc tamen, popularem forte ſeditionem reformidans, mox A. 367 revocavit, quietamque vitam agere permiſit. Totus ergo hinc Eccleſiæ curandæ intentus Athanaſius, A. 373 cum quadraginta ſex annos in Epiſcopatu conſediſſet, & quadrageſimum ſeptimum ageret, ætate ac ſenio confectus, prope octogenarius, ſexto Nonas Maji diem ſuum obiit.

Hæc epitome eſt vitæ Athanaſianæ a Benedictinis latius deſcriptæ, (ſed nonniſi iſtius, quam publice & in conſpectu omnium exegit; qualis enim in vita domeſtica & familiari fuerit, neſcire ſe ob antiquorum ſilentium, epiſtolarumque Athanaſii jacturam, Noſtri confitentur,) qua finita poſt exhibitam Gregorii Nazianzeni in Athanaſium orationem, Græcam non minus ac ex Jacobi Billii Prunæi verſione Latinam, quatuor adhuc aliæ ejusdem vitæ delineationes ſubnectuntur,

qua-

Digitized by Google

quatuor adhuc aliæ ejusdem vitæ delineationes ſubnectuntur, quarum tres priores Græco-latinæ ſunt, ſed quarta Latine ſolum legitur. Prima Anonymi cujusdam eſt, e Socratis, Sozomeni & Theodoreti ſcriptis deſumta, quam tamen ſexcentis ſcatere fabellis, nihilque ibi ſanum, omnia contaminata & ſusque deque verſa deprehendi, Editores aſſerunt. Secundam ex Photii Bibliotheca deſumtam, ipſius Photii judicio, quiſquilias continere ſine pari, innuunt. Tertiam Simeonis Metaphraſtæ opera concinnatam melioris quidem notæ, ſed cum ex laciniis hinc & inde conſarcinatis conſtet, non magni uſus eſſe perhibent. Denique quartam ad uſum Coptorum adornatam, & ex Arabico a Renaudotio converſam innuunt. Utut autem hæc nugis & ineptiis ſupra fidem pleniſſima ſit, edere tamen eam voluerunt, ut gentis iſtius nugacitas vel exinde diſpaleſceret. De cætero elogiis nonnullis, a quibusdam veterum Athanaſio tributis, Prolegomena in univerſum omnia clauduntur.

Ac nunc demum ipſa Athanaſii opera inſpicere legentibus conceditur, facto a genuinis atque certis initio, quorum ſingulis præfationes adjiciuntur, de eorum tempore, occaſione, contentis, aliisque eo pertinentibus prolixe interdum diſſerentes. Ea vero, quæ ſatis nota hactenus fuerunt & extantia, ut heic commemoremus, non eſſe arbitramur neceſſarium. Juvabit potius ea indicaſſe, quæ huic editioni acceſſere, & in aliis ſive omnibus, ſive optimis tamen deſiderantur. Tomi nempe primi parte prima Athanaſiana contra Arianos Apologia admixtas habet duas epiſtolas, non ab Athanaſio tamen ſcriptas, ſed primam a Synodo Sardicenſi ad Ægypti & Libyæ Epiſcopos datam, & innocentiam Athanaſii comprobantem; alteram Epiſcoporum Ægypti, qui Tyrienſi Synodo intererant, ad Dionyſium Comitem, in qua de rebus contra jus & fas cum Athanaſio peractis illi conqueruntur. *Καϑαίρεσις* ſeu depoſitio Arii & ſociorum ab Alexandro, Alexandriæ Archi-Epiſcopo, deſcripta, quæ p. 396. habetur, a Cotelerio quidem ſuis ad Patres primi ſeculi notis inſerta jamtum fuit. Sed cum illa Cotelerii editio, abſumtis incendio exemplaribus prope omnibus, rariſſima evaſerit, hinc addere eam Benedictini non dedignati ſunt, Encyclicam ejusdem Alexandri Epiſtolam adjungentes, qua res geſtæ in exortu Arianæ hæreſis inque Arii & Sectatorum damnatione enarrantur. Hanc equidem & Socrates exhibuit, ſed

Digitized by Google

cum eam multis reſperſam eſſe mendis, ac præterea Cleri Alexandrini ſubſcriptiones illic deſiderari, nec has apud Gelasium reperiri integras vidiſſent Editores, novam & emendatiorem ex codice regio protrahere maluerunt. Pars tomi primi ſecunda exhibet p. 867 duas Athanaſii ad Orſiſium epiſtolas, ſed breviores, ejusdemque p. 868 narrationem ad Ammonium Epiſcopum & alios de fuga ſua ſub Juliano Auguſto. P. 967 habetur epiſtola ad monachos poſt A. 364 ſcripta, quæ iſtos hortatur, non modo ut Arianos averſentur, ſed etiam ut ab iis declinent, qui cum Arianis converſati fuerint, niſi reſipiſcant. Hanc extare dicunt Noſtri in editione Commeliniana, ſed omiſſam mirantur in Pariſienſi. Latinam interim ſolam exhibent, cum exemplar Græcum, magna licet cura perquiſitum, nanciſci haud potuerint. Sequitur p. 968 fragmentum nunc primum e MSto protractum, ſed itidem Latinum, epiſtolæ A. 356, cum juſſu Conſtantii Alexandrinæ Eccleſiæ ereptæ eſſent Catholicis traditæque Arianis, ſcriptæ, qua e deſerto ſuos conſolatur Athanaſius. De Trinitate & Spiritu Sancto p. 969 ſeqq. liber, & is Latino quidem ſermone conceptus, legitur, quem hactenus præpoſtere una inſcriptione conjunctum notant Editores cum illa confeſſione, quæ Tomo II poſt libros de Trinitate agmen claudat. Aſt priora ſane ſcripta de Trinitate a Latino quodam adornata fuiſſe concedunt; hunc vero librum pro verſione habent Græci alicujus opuſculi ab Athanaſio profecti: unde eidem, utut inelegans ſit & parum accurata translatio, locum heic concedendum exiſtimarunt. Præcipuum vero operum, quæ editioni huic acceſſerunt, Expoſitiones arbitramur, quibus Pſalmos Davidis, ad quadrageſimum uſque ſextum ſupra centeſimum, illuſtravit Athanaſius, diu expetitas illas, & a pluribus antiquæ, mediæ, infimæ ætatis autoribus celebratas, ſed nondum hactenus quoad contextum integrum typis exſcriptas. Has igitur e tribus codicibus manuſcriptis regiis depromtas Benedictini nunc cum verſione ſua exhibent, complentes iisdem ſpatium, quod inter paginam 1008 & 1240 intercedit. Reliqua, quæ adduntur, fragmenta modo minora ſunt, & aliqua ad librum Jobi, ad Cantica, Matthæum, Lucam, ad Epiſtolam ad Hebræos ſpectantia, aliaque iſtius generis complectuntur. In Canticum Mirjam, ſororis Moſis, ſcripſiſſe Athanaſium, ſe nuſquam hactenus inaudiviſſe Editores teſtantur, ac proinde ſpecimen commentarii iſtius a Cl. Viro, Anto-

Digitized by Google

Antonio Muratorio, tranſmiſſum in præfatione ad Expoſitiones Pſalmorum ſuppeditant.

In peculiarem tomum, qui ſecundi nomen ſibi quidem habet inditum, ſed tertius jure optimo cognominandus eſt, conſtipata ſunt Athanaſii ſcripta non dubia modo, ſed & ea, quæ manifeſte ſpuria Benedictinis apparuerunt. In his autem cum aliqua occurrant, quæ, ſi vel primoribus labris attingas, ſtatim ut peregrina & ab Athanaſii illa ἐνεργείᾳ prorſus abhorrentia reſpuas, utpote diſputatio contra Arium in Synodo Nicæna, ſermo contra hæreſes, hiſtoria Melchiſedeci, liber de definitionibus, ſimiliaque; alia autem fraudes paulo tegant accuratius: hinc ejuſmodi libellis Monita ſemper ſua præmiſerunt, & qua de cauſa eos aut dubiis aut ſpuriis annumerent, dilucide expoſuerunt. Sed addiderunt quoque ſpuria nondum hactenus vulgata, eaque numero haud pauca, non quod luce hæc adeo digna exiſtimarent, ſed quod obtemperare voluerunt plurimis eruditione claris, qui, quæ Athanaſii nomen præ ſe ferunt, publici eſſe juris cuncta deſideravere, ut luſtrare ſingula, inque iis judicium ſuum exercere poſſent. Ea vero, quæ cum proxime præteritis ſeculis, fraudi opportunioribus, Athanaſium impune mentita fuiſſent, inſtaurato demum literarum uſu, ex Athanaſianis dudum ejecta ſunt, heic omiſere, qualia Theophylacti in Epiſtolas Paulinas commentaria, in prioribus Galliæ editionibus ad frontem operum Athanaſii collocata; libri Hilarii de Trinitate, Athanaſio adſcripti; Dialogus Jo. Damaſceni contra Manichæos, ſimiliaque alia.

Haud aliena eſt a præſentis tomi inſtituto nova, (quam p. 719 ſeq. legere licet,) in Symbolum, quod vocari ſolet Athanaſianum Diatribe, in qua veterum de eo teſtimonia, temporum obſervata ratione, primum recenſentur; hinc de codicum, in quibus extat hoc opuſculum, ætate, conditione ac inſcriptionum varietate diſſeritur; porro de autore diſpicitur, ac e reliquis, quæ itidem allegantur, circa eum ſententiis, Antelmiana illa a nobis in Actis hiſce A. 1695 p. 412 late recenſita, pro veriſimillima quidem, nondum tamen abſolute certa, venditatur, relictaque in medio deciſione, in Galliis certe iſtud elucubratum fuiſſe concluditur, variæque Symboli formulæ tam Græcæ quam Latinæ, quin & Gallicæ duæ ſubjunguntur, annexa etiam

Digitized by Google

explicatione ejus Latine compoſita, & ex codice cœnobii Sangermanenſis plus quingentorum annorum exſcripta.

Poſt Indices locupletiſſimos, Græcum quatuor foliorum onomaſticon conſpectui ſe noſtro ſiſtit, quod voces vel inſolentes, vel quarum ſignificationes peculiares aut minus obſervatæ ſunt, quæque in his Athanaſii operibus occurrunt, breviter quidem, ſed dilucide tamen, explanat.

Quemadmodum autem univerſa hæc & ſingula eruditiſſimi imprimis Montfauconii induſtriæ debentur, ita exoptamus haud immerito, ut plura ejus generis opera ab ipſo curata impoſterum uſui publico exponantur. Nec eſt, cur ea de re dubitemus, modo is ex Italia, quam per elapſam hyemem totam peragravit, inque Bibliothecis codices manuſcriptos diligentiſſime evolvit, felici ſidere in Gallias redierit.

BIBLIOTHECA SEPTENTRIONIS ERUDITI.

Lipſiæ, apud Godof. Liebezeit, 1699. 8. Alph. 4. pl. 8.

Bibliotheca hæc, quæ audit, Septentrionis eruditi libros tres complectitur, jam ante quidem editos, ſed quorum duo tamen inſignibus acceſſionibus ditati ſunt, volumen vero integrum novam in frontiſpicio exhibet præfationem eruditiſſime adornatam a Joanne Mollero, cui ſingula, quæ in iſto leguntur, modo ut obſtetricanti, modo ut parenti debentur. Ac in præfatione quidem negotiũ ipſi intercedit cum Danicæ Suecicæq; gentis cenſore Moleſvvorthio, Wilhelmi III. Magnæ Britanniæ Regis legatione in aula Danica ab A. 1690 per triennium defuncto, quem Noſter autorem facit non iſtius ſolum libelli, qui Anglice primum A. 1694. ἀνωνύμως ſub titulo *An Account of Denmark, as it was in te Ybear 1692*, prodiit, ac poſtmodũ Gallice, Belgiceq; & Germanice recuſus fuit; ſed alterius etiam, cujus verſio Gallica inſcripta *L' Eſtat preſent de Suede*, A. 1695 lucem publicam adſpexit. Utrobique poſt criminationes, ceu vocat, plures alias, acriter quoque invectum eum fuiſſe queritur in Danorum æque ac Suecorum ingenia, utpote quæ ab eruditione ſolida remota nimis, ac ad rem literariam meritis peculiaribus ornandam parum idonea deprehendantur. Enimvero notam hanc a populis his depulſurus doctiſſimus Mollerus,

Digitized by Google

rus, integra hac præfatione gentium Borealium merita in literas prolixe celebrat. Incolas certe Septentrionis antiquiſſimis jam temporibus cultui eruditionis, pro ævi iſtius captu, haud infeliciter ſtuduiſſe, tot lapides Runicos, tot Faſtos lignis & metallis inſculptos, tot Scipiones Aſtronomicos, aliaque monumenta apud Danos, Norwagos, Suecos & Islandos paſſim obvia, docere ſatis poſſe innuit; ac Poeſin imprimis eorum, ingenio & arte neutiquam carentem laudat. Seculis deinceps æræ Chriſtianæ nono ac ſequentibus, cum doctrinæ cœleſtis præconio eruditionem quoque ſolidam & elegantiorem ad iſtos tranſiiſſe notat, quam illi adeo benigne habuerint, ut cum ſeculo undecimo Europam reliquam ſumma premeret barbaries & turpis ſtyli Latini comtioris ignorantia, in Daniæ cœnobiis hujus laude tum alii, tum Saxo imprimis Grammaticus, præclare enituerint. Quid? quod ſcripta tunc in lucem talia prodierint, quibus nec hodie eruditionis gloria ab æquis rerum æſtimatoribus detrahatur? quorum Autores præ cæteris illuſtres e Dania, Norwegia & Islandia huc advocat, & breviter recenſet. Per ſeculum vero ſuperius, & per id, quod nunc finimus, inde a renatis cum doctrina puriori literis, nec regnis Borealibus defuiſſe ait doctores & ſcriptores, qui in ſingulis polymathiæ & ſublimioris & elegantioris partibus cum exteris ſibi coævis paria fecerint, imo palmam iis non ſæpe ſolum dubiam reddiderint, ſed & interdum extorſerint; quod ut probet ulterius, magnum ante omnia Theologorum celeberrimorum numerum allegat, ac inter alia Moleſvvorthio, Theologiam polemicam ab Eccleſiæ Borealis doctoribus parcius excultam fuiſſe aſſerenti, reſpondet. Hinc ad Juriſprudentiæ ſtudium pergit, ejuſque culturam admodum felicem, ſed ſobriam tamen ſimul atque moderatam, populis Borealibus gratulatur, ac leges maxime Arctoas reſpondet. Medicinam ſerius quidem, ſeculo nempe decimoſexto, in Septentrione excoli cœpiſſe haud diſſimulat, ſed eo cum ſucceſſu factum id fuiſſe innuit, ut noſtra ætate Dani præ cæteris gentibus Europæis fere excelluerint; anatomiam certe exteris omnibus coævis felicius tractaſſe eos ſtatuit. Nec adhibitam a Danis æque & Suecis circa partes Philoſophiæ ſingulas induſtriam reticet, Matheſeoſque ab iiſdem multum auctæ & ornatæ meminit, & quanto cum ſtudio ac progreſſu humanioribus quoque literis incubuerint, ſigillatim enarrat. Hiſtoriarum eos ab antiquis jam temporibus

Digitized by Google

amantiſſimos pronunciat, interque eorum laudes & hanc reponit, quod præcipuam hiſtoriæ domeſticæ rationem nunquam non habuerint. Denique Scriptorum Hiſtoriæ regnorum Borealium literariæ, &, quæ huic cohæret, eccleſiaſticæ, tam univerſalis, quam particularis, Syllabum ſubjungit.

Cuncta vero hæc ea Autor occaſione præfatur, quia in Syntagmate hoc ſcripta duo exhibet, quæ Virorum eruditorum, quos Dania Sueciaque ſibi vindicat, centuriam non unam recenſent. Horum alterum ab Alberto Bartholino, alterum a Joanne Scheffero profectum eſt.

Et Alberti quidem Bartholini liber *de Danorum ſcriptis* poſthumus, jam A. 1666 auctior a fratre Thoma editus in lucem fuit. Aſt in illo tamen concinnando, juſtam accurationem adhibitam haud eſſe, valdeq; imperfectam, & a nævis ſuis haud immunem, hanc Viri cætera doctiſſimi opellam eruditioribus merito videri, pronunciat Mollerus: plurimos a Bartholino, qui ante librum ſuum editum ſcriptis inclaruerint, omitti; de illorum, quos memoret, vita, ætate ac muneribus plerumque juſto pauciora, ſæpius nihil omnino, ac interdum etiam erronea tradi; complures nec patria Danos, nec officiis in Dania functos publicis, imo nonnullos Daniam & Septentrionem nunquam ingreſſos, Danis perperam accenſeri, indigenasque ab adoptivis ubique haud diſtingui; libros tantum recenſeri Autorum ſingulorum editos, omiſſis ἀνεκδότοις, editorumque titulos imperfectos plerumque & mutilos exhiberi; diſputationes Præſidum Academicas Reſpondentibus ſæpe tanquam proprii fœtus ingenii falſo attribui; ſcripta minutiora, diſſertationes nempe Academicas, orationes ac homilias ſacras, majoribus promiſcue admiſceri, monito nullo, quantum mole ab his differant, adjecto; denique nullam idiomatis, quo ſcripta ſingula prodierint, mentionem injici cauſatus. Joannes deinde Schefferus *Sueciam* elucubravit *Literatam*, quæ & ipſa quidem poſt fata demum celeberrimi Autoris ſui, A. 1679 extincti, lucem publicam A. 1680, genero Jo. Columbo, Poeſeos Profeſſore Upſalienſi, editionem fortaſſis curante, adſpexit, ſed Bartholini tamen librum, Mollero judice, majori accuratione antecellit; quanquam omnes ei Scriptores innotuiſſe haud affirmet, nec brevitatem ejus in narrationibus biographicis nimiam, annorum emortualium annotationis neglectum,

Digitized by Google

gleƈtum, & cacoethes cum Bartholino ipſi commune, diſputationes Præſidum Academicas, nominibus horum omiſſis, Reſpondentibus paſſim tribuendi diſſimulet. Votis igitur bibliopolæ, novam utriuſque Autoris editionem molientis, & ut auctior atque emendatior illa prodiret, efflagitantis, deeſſe noluit Mollerus noſter, ac proinde textum accurate perlegit, paginarumque ſingularum, iisdem numeris in nova hac editione, quibus in prioribus, inſignitarum ſphalmata typographica ſolicite emendavit. Bartholiniano textui monita de Autorum, præſertim minus celebrium, patria, vitæ generibus, officiis & annis emortualibus, hiſtorica aut critica ſæpiſſime adjecit. Librorum ab iſto memoratorum titulos, ſcholiis interdum brevibus, argumenta accurate magis exponentibus, frequentiſſime autem editionum omiſſarum vel novarum indicio auxit, nec raro, quæ in allegatis circa loca aut annos occurrebant erronea, immutavit. (Ac textum quidem Bartholini typis majuſculis, ſua autem, quibus eum interpolavit, minuſculis excudi juſſit. Verum diſcrimen iſtud characterum a typographo ſæpiſſime neglectum fuiſſe deprehendent, qui hanc editionem cum priori conferre voluerint.) Imo addita ſunt etiam frequenter ſcripta plura Bartholino vel ignorata vel præterita, & ut minutiora a majoribus, Latina a Danicis & Germanicis diſtinguerentur, titulos orationis, diſputationis, concionis, in fronte, ubicunque deſiderabantur, reſtituit, libris autem Danico vel Germanico idiomate conſcriptis literas D & G hujus indices ſub finem ubivis adjecit. Cumque paginarum, quarum numeros mutare noluit, anguſtiam omnibus additamentis capiendis haud ſufficere animadverteret, Scriptores exotericos (quorum nominibus in textus margine ſignum NB. aliorſum Lectores ablegans eſt appoſitum,) in hypomnematis libello toti ſubjunctis fuſius celebravit, ſingulorumque Biographiam compendioſam, aut (ſi hæc deerat,) ætatem, vel annum emortualem, ſcripta a Bartholino omiſſa, judicia de iis pariter atque autoribus vel honorifica vel ſequiora, aliaque ἀξιομνημόνευτα, cum indicio Scriptorum prolixius de iisdem agentium, & ſuccinctis in Bartholini aliorumque de illis errores animadverſionibus exhibuit. Hypomnematis his, cum editio Syntagmatis hujus differretur, ipſe autem interea Claudii Lyſchandri catalogum Scriptorum Danicorum manu exaratum, alioſque libros recentiores obtinuiſſet, novum ex iſtis acceſſit ſpicilegium,

cum

Digitized by Google

cum Indice alphabetico, Autores in hypomnematis ac ſpicilegio celebratos, ſerie cognominum obſervata, memorante. Schefferi autem ſatis in plerisque accurati textum additamentis interpolare noluit; libello tamen integro ſua de Scriptoribus Suecis celebrioribus, in textu ſigno NB. itidem notatis, hypomnemata, ſed, quod monumentorum Sueciæ hiſtoricorum tantus, quantus Danicorum, ad manum apparatus haud eſſet, pauciora pariter atque breviora ſubjunxit. Cæterum utriusque libelli continuationem in præfatione promiſit, ſi inter Danos ac Suecos indigenas nemo hunc laborem vellet aggredi. Aſt vero nunc ab ejus manu iſta expectanda non eſt. Ipſe enim nos per literas edocuit, quod Suecos ſe Scriptores a Scheffero omiſſos colligere ſignificaverit D. Jo. Groningius Wiſmarienſis, JCtus Lubecenſis; quodque circa Danos ſimile quid vel a D. Jano Bircherodio, Epiſcopo Aalburgenſi, Alberti Bartholini, autoris genero, vel alio homine erudito tentatum iri, Amici polliceantur.

Quæ tertium locum in volumine hoc obtinet, *Introductio ad Hiſtoriam Ducatuum Sleſvicenſis & Holſatici*, Mollerum ſolum autorem agnoſcit, ſed cum hæc dudum edita & in Actis hiſce A. 1692. p. 95 jamtum memorata fuerit, vix eſt, ut pluribus nunc de ea diſſeramus, præſertim, cum ne recuſa quidem illa auctave uſpiam ab Auctore fuerit, qui multo locupletiorem aliquando daturus eſt in *Cimbria Literata*, pro cujus operis ἀποσπασματίῳ haberi iſtam cupit, ac de cætero tractatibus præcedentibus addi hanc ſolum ob cauſam paſſus eſt, quod Scriptorum Danorum Suecorumque mentionem obiter ſaltem hinc inde eidem inſertam deprehendit.

JOH. CHRISTOPHORUS STURMIUS DE DEO IN CREAturis corporeis, & per ipſas juſſu & voluntate ſua primæva, in omnia tempora & loca etiamnum efficaciſſima, hodienum omnia operante.

VIdi non ita pridem in Actis Lipſienſibus menſe Septembri ſuperioris anni, ab Illuſtri Viro G. G. Leibnizio editam Diatriben adverſus Apologiam pro mea *de Idolo Naturæ* Diſſertatione, a Viro celeberrimo *Güntbero Chriſtophoro Schelbammero*, Medico Kilonienſium primario injuſtius, opinor, impugnatam, in qua Vir haut minori modeſtia

Digitized by Google

deſtia & humanitate, quam ingenii perſpicacia judiciique acumine, per univerſum orbem literatum famigeratiſſimus, ea benevolentiæ erga me judicia paſſim edidit, ut ſerio doleam me hactenus nondum poſſe, ad exemplum duorum inſignium Mathematicorum, quos in diſſertatione ſua laudat, in ea quæ nobis intercedit controverſia, manus dare, convictumq; me a tantæ famæ Viro ingenue confiteri; quod facere, ſancte teſtor, nullus erubeſcerem, ſi vel vim argumentorum ipſius pro potentiis creaturarum materialium vere propriiſſimeque activis perſentiſcerem, vel abſurda illa, quibus onerari hypotheſin meam ſibi perſuaſit, ex ea conſequi, & non potius ex aliis a me non minus quam ab ipſo reprobatis jure quidem inferri, una cum ipſo videre poſſem: Certe quo magis ſuſpicetur, mentem meam non ſatis ſibi perſpectam eſſe, nec ſuam mihi, multa facere (num. 16) palam profitetur. Conſultiſſimum igitur, meo judicio, fuerit, ut, ſi cum fructu finiri hoc inter nos amicum litigium, aut (quod ſibi gratiſſimum futurum eo loco teſtatur Vir optimus) ſententiarum quædam ſperari conciliatio debeat, cum ipſe credat, ſuam ſe ſententiam jam ſatis dilucide & abunde quidem comprobaſſe, ego quoque meam (quam fuſius alibi expoſui) conciſe hic & breviter, ſed ea tamen, qua poſſibile eſt, evidentia in ſynopſi declarem, ut ad alibi ſcripta evolvenda nec ipſe nec alii obligentur, ſed res tota, una cum rationibus præcipuis e primo ſuo fonte derivandis, Lectori a partium ſtudiis alieno ſub conſpectum ponatur.

(2) Quod ut eo felicius præſtetur, haut inutile, credo, futurum eſt, ſi quædam vel ex ipſa Viri celeberrimi diſſertatione, quæ nunc ſub manibus eſt, commemorem, in quibus, quantum ego judicare poſſum, plenus inter nos conſenſus eſt. Et *primo* quidem in eo convenimus, teſte num. ipſius (2) quod nulla detur anima Univerſi, Natura univerſa non ſit intelligentia prædita, nec aliud quicquam quã Dei artificium, & tantum quidem, ut quævis machina naturalis organis conſtet prorſus infinitis (id quod verum artis naturæque diſcrimen eſſe rectiſſime monuit) infinitamque adeo ſapientiam potentiamque autoris rectoriſque poſtulet; quod Calidum omniſcium Hippocratis, ſapientiſſima Scaliger Virtus plaſtica, Heinrici Mori principium Hylarchicum, & ſimilia, partim impoſſibilia, partim ſuperflua putanda ſint, naturæque cujusdam creatæ ſapien-

tis, corporum machinas formantis gubernantisque figmentum rejiciendum: ex quo tamen ipſe conſequi non putat, nec rationi conſentaneum, ut omnem vim creatam actricem inſitam rebus denegemus; quæ eſt prima inter hypotheſes noſtras differentia, hic interim ſeponenda. *Secundo* in eo quoque conſentimus, quod Ariſtoteles non male Naturam (cujuſque corporis phyſici particularem principium motus & quietis appellaverit, per motum generaliter omnem *mutationem*, per quietem autem ϛάσιν ſive perſiſtentiam in eodem ſtatu, intelligens; & principium quidem paſſivum (quod Author quidem Celeberrimus expreſſe in num. ſuo (3) non addidit, Clarisſimus autem Schelhammerus ex voculis τῷ κινεῖσθαι καὶ ἠρεμεῖν rectisſime deduxit) verbo, *principium mutabilitatis*, cum aliquo tamen renixu conjunctæ, ex ipſa cujusque corporis textura & artificio fluens. Quod ſi vero (uti non credo) principium aliquod activum, h. e. vim aliquam agendi inſitam, & creatam quidem, ſeu divinæ Virtuti in creaturis etiamnum operanti (nam hoc utique *tertium* eſt, in quo conſentimus procul dubio) contradiſtinctam intelligeret, id utique tanquam inter nos controverſum, hic etiam tantiſper eſſet ſeponendum. Id quoque *quarto* dudum me conſentientisſimum habuit, quod Materia per ſe ſtare non posſit, & Mechaniſmus corporum intelligentia quadam ſpirituali omnino indigeat, adeoque ab altiore quodam principio fluat. Neque *quinto* uſpiam nego actiones animæ noſtræ immanentes propriisſime ſic dictas, ipſo Domino Authore teſte num. (10) Sed id negare velle, a ratione alienisſimum juxta cum ipſo reputarem. Utrum vero hinc conſequatur, ſi menti noſtræ vim inſitam tribuimus actiones immanentes producendi, vel immanenter agendi, etiam aliis animabus & formis ſive naturis ſubſtantiarum corporearum eandem vim ineſſe, inter κρινόμενα eſt, & hoc loco rurſum tantiſper ſequeſtrandum. *Sexto* id utrique noſtrum indubium habetur, quod materia prima ſaltem, ſive nuda adhuc & informis, quam num. (11) *Materiam molis* appellavit & incompletam ſubſtantiam cum Scholis nuncupat (cujus nuncupationis rationem hic non examinabo) ſit mere pasſiva, neque ſeipſam in motum concitare unquam posſit, ſed, ut exiſtentiam ſuam a Deo unice habet, ita motum quoque, ad variantisſimos mechanismos, partiumque texturas infinite varias recipiendas, ab eadem Divina virtute partibus ſuis imprimi neceſſum habuerit. Et

hæc

Digitized by Google

hæc ſunt præcipua illa, de quibus, quantum ad præſens quidem argumentum, nullus inter nos diſſenſus eſſe videtur. Multo vero plura reperientur vel in hac ſola Viri Celebratisſimi diatribe, in quibus alter alteri adverſari vel maxime videmur; ut fruſtra ſit omnis diſputandi fervor & induſtria, quam diu in terminis & notionibus, conſequenter in ipſis hypotheſibus convenientia non obtineatur, nec par ſit utrinque conciliationis ſtudium, & minor diſſentiendi, ſuaque cogitata alienis pro norma quaſi ſtatuendi cupiditas; in eo præſertim cognitionis genere, in quo pauca certisſime demonſtrare datum, cætera vero plurima per ſuppoſitiones veroſimiles felicius aut infelicius conjectare neceſſum eſt. Tametſi ergo ex uſitato hodie diſputandi genere, quo partes utræque veritatem penes ſe ſtare omnino perſuaſæ id unice agunt, ut ſuam ſententiam variis diſtinctionibus, limitationibus & reſtrictionibus, ſuper iſta hypotheſi controverſa ordinarie fundatis, & occaſione urgentiorum ex adverſa parte argumentorum demum quæſitis, muniant (quod Ariſtoteles τὴν θέσιν φυλάττειν congrue appellavit) adverſam autem abſurditatibus variis, ex ſua vero tantum hypotheſi talibus, onerent, & comparatione ejus cum aliorum exoſorum in vulgus authorum opinionibus, plerumque multum diverſis, in invidiam adducere laborent (quod in velitationibus topicis exercitii tantum victoriæque cauſa inſtitutis forſan tolerabile, ad eruendam autem veritatem inutilisſimum eſt ac penitus infructuoſum; prout vel tot proh dolor! Sectarum in religionis negotio concertationes in ſecula continuatæ ſuo exemplo demonſtrant:) tametſi, inquam, ex hoc diſputandi modo parum fructus ſperare auſim; tentabo tamen adhuc ſemel, invitatus quodammodo rara egregiaque humanitate Viri totius Orbis literati conſenſu eruditiſſimi, mentem meam ſuper præſenti negotio, quanta potero perſpicuitate & facilitate hic exponere, iis rationibus & motivis, quæ me receptæ olim ſententiæ addictum in hanc novam pertraxerunt, ſubjunctis; non ut in meam ſententiam Virum acutiſſimum pertrahere aut victoriam reportare præſumam, ſed ut rectius ille mitiusque (quod ab ejus æquanimitate mihi certiſſime polliceor) de ea impoſterum ſentiat.

(3) *Primum* igitur, ut a recepta & a me ipſo quoque a primis incunabulis imbibita doctrina, de potentiis creaturarum materialium vere ſtricteque loquendo activis, & quidem Divinæ virtuti in

Digitized by Google

ipſis operanti contradiſtinctis, diſcederem, id effecit, quod viderem, poſitis licet ejuſmodi potentiis creaturarum actricibus, ex eadem tamen recepta & communiore hypotheſi, eas actu ipſo nunquam agere, nec agere poſſe, niſi adjutas & elevatas a concurrente Divina virtute, atque ita quidem concurrente, ut una illa & eadem actio tota quidem concurſui huic divino, tota vero etiam potentiæ actrici creaturæ tribuenda, neutiquam vero inter hanc & iſtum dividenda, ſtatueretur. Quam ſententiam cum capere nunquam potuerim, quicquid ſit de diſtinctionibus ab ipſa hypotheſi controverſa ſuppeditatis, (ſi enim illa concurrens virtus Divina actionem totam producit, & ipſi producendæ utique ſufficit; quid opus eſt potentia activa creaturæ eandem actionem producente? Et, ſi hæc a potentia creaturæ actrice divinitus ipſi conceſſa produci potuit; quid opus erat novo Dei concurſu eandem una producturo?) nec tamen in Durandi duram ſententiam concedere poſſem, qui maluit creaturarum actiones illi Divinæ virtuti in ipſis & per ipſas operanti, ſoli & uni tribuere; non eo tamen *ſecundo*, quo Byel olim Durando adverſus rem concepit, ſenſu, quaſi Deus omnia ſolus operaretur ad creaturarum præſentiam tantum, & externa ſolum apparentia concurrentium: ſed ut media via inter hæc extrema incederem, & virtutem vere activam ſoli Deo ſervarem, creaturis autem ſpecificam quandam habilitatem ac texturam, ad actionis ſpecificationem (ut cum Scholis loquar) omnino neceſſariam, ſed mere interim paſſivam, tribuerem: quemadmodum e. g. in organo muſico pneumatico mirabiles illos ſonos, follium flatus (ex hypotheſi recepta) ſolus active producit, non tamen ad præſentiam tantum fiſtularum ac totius mirandi artificii, ſed mediantibus his & peculiari organorum habilitate, ad varietatem illam ſonorum prudentiſſime adaptata, verbo ad effectum ſpecifice, ſed patiendo tantum, non agendo, plurimum contribuente. Confirmavit me *tertio* in hac ſententia natura conditioque materiæ, quæ omnibus creaturis materialibus & corporeis (de quibus ſolis hic nobis ſermo) communis eſt, primæ ſc. & informis adhuc, quam Subſtantiam eſſe ſeu rem ſaltem mere paſſivam inter nos in confeſſo eſt, adeo ut in motum ſimpliciter concitari, & illo mediante varie formari, nec a ſeipſa potuerit, quod per ſe patet, nec a corporibus ex ea demum per motum oriundis & naſcendis, utpote ipſa poſterioribus; adeoque Divina

na

na virtute moveri neceſſum habuerit. Cum porro *quarto* per receptum hunc divinitus motum, & particularum ſuarum varium contextum & coordinationem, nihil aliud obtinere potuerit, quam novas habilitates ac diſpoſitiones ſpecificas, quibus apta jam reddebatur, non ad motum ſimpliciter, ut ante, ſed ad tales ac tales infinities variantes & ſpecifice conditionatos motus recipiendos; palam eſt, etiam fecundam & jam formatam materiam, eandem adhuc virtutem motricem Divinam, ut ſumme ſibi neceſſariam, in omnibus quas ipſi tribuimus operationibus etiamnum ſupponere, nihil aliud quippe præter iſtas habilitates paſſivas, activam illam Dei virtutem motricem ſpecificantes, ad hunc, iſtum, illum, verbo varium, effectum contribuentes. Accedebat *quinto*, quod ad motus ipſius naturam curioſius attendentes, videbamur nobis clariſſime videre, eam talem eſſe, quæ non niſi a ſumma ſeu Divina virtute (ſive cum primitus eſſet ſimpliciter movenda rudis adhuc materia, ſive cum hodienum jam varie formata taliter varioque eventu cienda veniat) promanare poſſit. Etenim, quemadmodum rerum duratio non eſt aliquid ab ipſis rebus distinctum, ſed continuatio tantum exiſtentiæ ipſarum per plura temporis momenta, a mero Dei beneplacito, ut ipſa exiſtentia, unice dependens (qua de re haut facile quiſquam dubitabit;) ita rei cujusdam corporeæ translatio ſive motus localis, non eſt, opinor, aliquid ab ipſa re translata diſtinctum, ſed continuatio tantum exiſtentiæ ipſius per plures ſpatii localis partes, ab eadem liberrima Dei voluntate promanans; utpote, quæ ſola cum facere poſſit, ut res aliqua, quæ prius non fuerat, exiſtere incipiat, a fortiori ſola quoque facere poteſt, ut ſemel exiſtere cœpta pluries exiſtere, ſive in diverſis ſucceſſive momentis, ſeu punctis temporalibus, ſive in diverſis ſucceſſive punctis localibus (hæc duo enim ſibi mutuo implexa ſunt) exiſtere pergat. Quod ſi ergo nec natura ipſius motus aliunde quam a Dei virtute arceſſi poſſit, nec actiones creaturarum materialium aliter quam per motum materiæ localem abſolvi queant (quod ſi enim alius utrobique ſuppetat, is oſtendendus eſt clarus quidem, &, quia de rebus materialibus agitur, diſtincte imaginabilis;) a priori certum eſt, & in clara luce poſitum, omnes creaturarum materialium, quas eis attribuimus, actiones ſoli Divinæ virtuti motrici, in ipſis, pro cujusvis habilitate ac diſpoſitione (quæ & ipſa ab eadem voluntate tota pendet) varie operan-

peranti eſſe acceptas ferendas. Hæc itaque mens mea eſt in præſenti negotio, & hæc hypotheſeos meæ fundamenta, quæ funditus evertere oportet eum, qui me ab illa, ſacris præſertim textibus innumeris conſonantisſima, dimovere velit. In aliorum gratiam ſolum indico, eam plenius multo diductam legi poſſe in recenſu Dnn. Collectorum Lipſienſium menſe Octobri 1697 ſuper Phyſ. noſtræ Hypoth. Tom. 1 inſtituto pag. 474 & ſeqq; plenisſime vero expoſitam in ipſo operis illius Phyſici Epicriſi ſuper hypotheſes cap. IV. a pag. 157 uſque ad pag. 190 & epicriſeos finem. Quibus legendis & paulo attentius perpendendis ſi Lector benevolus, præſertim de hac mea ſententia (quam nemini obtrudo) ſententiam laturus, horulam unam aut alteram impendere voluerit (alioquin ad hunc laborem ſuſcipiendum minime obligatus) rem utique faciet mihi longe gratisſimam.

(4) Antequam vero nunc excutiam, num ea, quæ celebratisſimus Dn. Leibnizius in ſuo Schediaſmate ſuperius laudato mea ſuppoſita, præced. num. 3. ἐν συνόψει comprehenſa jure quidem, ut opinatur, improbaverit; hoc inculcare vel maxime neceſſarium ante omnia fuerit, quod jam alibi fere ad nauſeam inculcatum fuit, quodque Virum inſignitisſimum, modo ad mentem meam attendere cum aliquali cura voluerit, negaturum eſſe nulla eſt, juſta quidem, ſuſpicandi occaſio: Dei poſſe, velle, agere & efficere rem unam eandemque eſſe, ita ut non ſolum quod nunc & in præſenti vult fieri, hujus volitionis efficacia ſtatim fiat & extet, ſed etiam quæ voluit olim & ab æterno ut eſſent fierentque, non tunc ſed futuro tempore hoc aut illo, in loco hoc vel illo, ea quoque ſuo illo tempore, ſuo illo loco in Divina mente prædefinito, actu ipſo fierent, extarent, efficacia infinitæ illius volitionis in omnia futura tempora & loca ſeſe exporrigente; ita quidem ut tunc, cum fierent, non opus eſſet nova volitione, novo conatu aut laborioſo quodam negotio; ſed ideo tunc & hoc aut iſto loco fierent, quia Deus jam olim iſta hoc aut iſto demum loco & tempore fieri voluerat. Hæc itaque cum ſit genuina mea mens, quam ex parte agnovit Vir laudatisſimus ſub initium num. (5) evidens eſt profecto, quod verisſime ſuſpicatus ſit, *mentem meam non ſatis ſibi perſpectam eſſe*; alioquin enim ea, quæ eodem illo num. (5) & ſequenti (6) toto ſequuntur, tanquam meæ ſententiæ adverſa, nunquam objeciſſet; quaſi nimirum dicerem quidem, *Deum initio res creantem voluiſſe, ut certam quandam legem in progreſſu obſervarent,* inte-

Digitized by Google

interea vero fingerem illam ejus voluntatem ita inefficacem , ut res ab ea non fuerint affectæ, nec durabilis in iis effectus ſit productus &c. Etenim ſi voluit Deus jam ante mundum conditum, ut e. g. hoc ipſo anno 1699 d. 5 (15) Martii contingeret eclipſis Lunæ (prout contigit procul dubio, tametſi nobis ob aeris denſa nubila non conſpecta,) voluit eo ipſo illa omnia media, a quibus illum effectum dependere pariter voluit. Voluit ergo quoque, tum ad hunc, tum ad innumerabiles alios fines obtinendos, ut exiſteret tempore definito materia aliqua, cujus antea ne pulviſculus quidem unicus extiterat: Voluit ut hujus materiæ minutiæ incomprehenſibili varietate moverentur,& hoc motu mediante in varietatem corporum mundanorum, magnorum.parvorum, inenarrabilem coirent, h. e. Luna, Sol, Cœlum ſeu æther aliquis &c. exiſteret: Voluit illa corpora cœleſtia, Lunam & Solem in æthere vel ab æthere, aut ſi mavis, per ætherem in orbem & gyrum actum una circumagi, & hoc pacto periodos ſuas, unum citius, alterum ſerius, abſolvere, prout in ambitu ætheris ampliore vel anguſtiore contingere, vi ſpecialium illius volitionis infinities efficacisſimæ circumſtantiarum, neceſſum erat: Voluit etiam, ut Luna & Terra opaca eſſent corpora, eamque qua fruuntur lucem ab unico Sole mutuantia: Voluit denique (quis enim innumeros iſtos effectus perpetuo durabiles vel in hoc uno caſu valeat enarrare?) Lunæ revolutiones ita oblique ſub via Solis incidere, ut non niſi certo tempore vel in terræ umbram incideret, cum paulo ante plena facie reſplenduiſſet, vel ipſum Solem quibusdam terricolis obtegeret, &c. &c. Deus igitur, uti non hæc ſolum, ſed innumera alia in condenda natura deinceps futura, uno ſimplici intellectus intuitu proſpiciebat; ita uno ſimplici volitionis actu (quem nos in infinitos dividere neceſſum habemus) iſta omnia ſic præordinabat, ut ſuo quæque tempore, ſola vi & efficacia illius ſuæ volitionis, media interim una omnia ad ulteriores fines eadem ſua ſola virtute ordinantis, & ut inſtrumenta moventis, fierent & efficerentur omnia. Quod ſi ergo res ita habet, infert eodem num. (6) Vir acutisſimus, & *lex a Deo lata reliquit aliqua ſui expreſſa*, & tam multa quidem, *veſtigia, ſi res ita fuere formatæ mandato, ut aptæ redderentur ad implendam jubentis voluntatem; jam concedendum eſt, quandam inditam eſſe rebus efficaciam, formam, vel vim, qualis naturæ nomine a nobis accipi ſolet, ex qua ſeries Phænomenorum ad primi juſſus præſcriptum conſequeretur.*

(5)

(5) In his vero Viri venerandi verbis totus jam controverſiæ cardo ita vertitur, ut certo ſenſu intellecta me habeant ſibi penitus conſentientem, alio vero ſenſu accepta aſſenſum meum extorquere nondum valeant. Non nego, in rebus creatis Divinæ voluntatis mandato formatis & aptitudinem nactis ad ulteriorem ejus voluntatem, aut ejusdem primævæ unicæ ulteriores conditiones implendas, ineſſe vim quandam & efficaciam in ipſis & per ipſas operantem, nimirum illum ipſum primævæ voluntatis juſſum, quo formatæ jam & habiles redditæ ad ulteriores multivarias & ſpecificas impreſſiones recipiendas, has quoque mediantibus ſubtilioribus mobilibus eadem divina voluntate agitatis, actu ipſo determinari voluit. Quam efficaciam ſi vellet appellare *legem divinam* creaturis *inſitam*, nobis aſſentientiſſimis id faceret, quippe qui tum demum diſtincte intelligere poſſemus, quomodo creaturarum & corporum naturalium operationes ex hac lege ſibi inſita, nec tamen intellecta, conſequantur. Videbo num ſimili aliquo mentem hanc meam ulterius declarare & reddere perceptibiliorem valeam. Eſt Norimbergæ civis aliquis & artifex eximius, nomine Hautſchius, cujus pater olim non minus celebris, inter alia egregia artificia ædiculam quandam extruxit, in qua opificum plerorumque omnium genera, quotquot eorum non ſolum Norimbergæ, ſed per univerſam reliquam Germaniam reperiebantur, ita parvis icunculis repræſentabantur, ut harum quælibet ſui opificii partes & actiones examuſſim æmularetur & ſpectatorũ oculis ingereret, faber e. g. ferrarius malleo ſuper incudem ferrum cuderet, lignarius tignum aſcia exaſciaret, ſutor filo picato calceum, diductis per intervalla brachiis conſueret &c. &c. idque ad nutum laudati artificis, vel alius ab ipſo ſubordinati hominis, manubrium unica manu verſantis. Liceat nobis ſano ſenſu comparare Hautſchium opificem & motorem hujus machinæ cum Deo ter optimo terque maximo, ſummo Opifice, ſummoque Motore hujus machinæ mundanæ ſive univerſæ Naturæ. Quemadmodum illa 1. ſuam exiſtentiam, ratione formæ principalis ut partis potioris (materia enim & hujus conditiones diverſæque qualitates, ipſi ejuſque voluntati nequaquam debebantur) ab Hautſchii arte & conſilio, ſuppoſitis ſupponendis, utique habebat: ſic Mundi adſpectabilis forma & διακόσμησις non ſolum, ſed univerſa quoque ejus materia, omnesque materiæ conditiones & qualitates primævæ,

Digitized by Google

mævæ, potentiſſimi Numinis decreto unice accepta ferenda ſunt. Sicut 2. Materiæ mobilitate generali præſuppoſita (nam & hanc ipſi artifex dare haut potuit) aptitudo ad ſubeundos tam varios motus ſpeciales & ſpecificos eidem voluntati & conſilio artificis merito tribuitur, quod a formis ac diſpoſitionibus materiæ diverſiſſimis, huic eidem paulo ante jure adſcriptis, illa dependeat: Sic inenarrabilis varietas aptitudinis & habilitatis ad infinitas motuum ſpecificas diverſitates, inſuper & ipſa materiæ generalis mobilitas, & ipſa motio actualis ad formas & aptitudines illas ſpecificas obtinendas requiſita, eidem primævæ Dei voluntati unice adſcribenda venit. Sicut porro 3. variæ illæ & artificioſiſſimæ partium in illa machina artificiali diſpoſitiones, aptitudines & habilitates, tanquam principia motus & quietis talis aut talis mere paſſiva, in actum haut deducuntur, nec operationes ſuas diverſiſſimas edunt, niſi ex voluntate artificis manubrium verſantis aut verſari jubentis, ac toties quidem iteranda voluntate, quoties ceſſantes a ſuis motibus icunculæ in eosdem denuo concitandæ veniunt: Ita mundanorum corporum innumerabiles habilitates ad varia operandum in actum non deducuntur, niſi virtute ejusdem illius voluntatis Divinæ primævæ iterationis haut indigæ, ſed in omnia loca & tempora ſeſe efficaciſſime effundentis, in motus illos, quibus exequendis aptitudinem habent paſſivam paratiſſimam, actu ipſo concitentur: ita quidem, ut, ſi voluntas illa primæva, inter alias innumeras, hanc etiam conditionem involvat, qua, finito certorum ſeculorum numero motus iſti omnes debeant ceſſare, veniente iſtius ſeculi fine, ceſſatio hæc univerſalis, mundique adeo totalis diſſolutio indubie ſit conſecutura; non aliter ac totius Hautſchianæ machinæ operatio prorſus ceſſat, ubi venerit illud temporis punctum, ad quod uſque manubrium verſare decreverat. Quemadmodum denique 4. Hautſchianæ illæ icunculæ cum connectentibus eas filamentis ferreis ſimilibusque partibus intermediis, quatenus illi arti cis motrici virtuti opponuntur, palpabiliter non agunt, ſed ab hac ſola unæ per alias aguntur, ne potentiam quidem habentes agendi quicquam niſi ab illa impellantur, agantur, trahantur &c. imo, ſi fingantur aliquam habere ſive potentiam agendi, ſive formam aut animam neſcio quam agentem, fruſtra illam habituræ, quandoquidem illa ſola artificis motrice facultate ad exequenda ſua quæque munia ſufficientiſſime ani-

 man-

mantur, hujuſque adeo intuitu demum, quatenus una cum illa in ipſis &per ipſas agente ſpectantur, eatenus agere diverſisſima potentiisque talia agendi præditæ dici me non invito poſſunt: Ita corporeæ creaturæ ſeu partes hujus artificii Divini, quod mundum appellamus, quatenus opponuntur virtuti motrici Divinæ in ipſis & per ipſas, pro ratione cujuſque paſſivæ habilitatis & aptitudinis, operanti, patiuntur tantum, aguntur, & moventur univerſæ, & ſufficientisſime quidem ad omnes effectus ſuos mirabiles producendos & exhibendos, ut fruſtraneum ſit alias inſuper ipſis formas activas vel ſpirituales (quod durum eſſet & fere inauditum) vel materiales & corporeas (quarum agendi modus eſſet inexplicabilis) ipſis adjungere; quatenus autem una cum illa virtute ſeu efficacia Divinæ voluntatis in ipſis & per ipſas operante, tanquam lege quadam inſita, conſiderantur, eatenus & gaudere potentiis activis, per diverſas ſuas habilitates etiam ſpecifice diſcriminatis, adeoque ex inſita illa lege ſive decreto Divino actu ipſo agere omnino dici non poſſunt ſolum, ſed etiam merentur.

(6) Fateorque jam, & lubens quidem, hanc vim inſitam intelligi tantum poſſe, non imaginabiliter explicari, quod Vir Celeberrimus num. ſuæ Diſſert. (7) dicit. At enim vero, ſi per vim illam inſitam aliud quid intelligat præter illam Divinæ voluntatis efficaciam, quod in creaturis corporeis illa, tanquam effectum in his ſubſiſtentem poſt ſe reliquerit; eam quidem vim inſitam, ſi ſpirituale quiddam ſtatueretur, quod adeo volendo ageret, ſupervacaneam puto, quandoquidem Divina voluntas primæva effectus etiam modernos & futuros ſufficientisſime præſtare valet; ſi materialis & corporea ſtatuatur, quænam & qualis illa ſit me primum non capere confiteor, deinde vero ejus explicationem imaginabilem (novi enim probe diſcrimen inter *imaginabilia* & *intelligibilia*. poſteriorum exemplum inſigne agnoſcens animam noſtram rationalem, priorum, inter cætera materialia, brutorum & plantarum animas) omni jure poſtulo, modumque, quo lex illa materialis inſita in corporibus legis ignaris operetur, imaginabiliter declarari pertinaciter peto. Cum enim materialia non operentur, niſi figura, motu, partium tali vel tali connexione, ſimilibusque mediantibus, quæ ſub imaginationem cadunt omnia, omnes etiam operandi modi in rebus materialibus debent eſſe imaginabiles. Neque ſine injuria aliqua mihi hæc ſtatuenti objiceretur, ita credi me poſſe poſtu-

poſtulare, *ut ſoni pingantur vel colores audiantur*: non enim dico aut dixi unquam, omnes operationes materialium ſub ſenſum aliquem, nedum ſub quemlibet ſenſum, ſed ſub imaginationem tamen omnes cadere debere. Inſuper illud hic iterum, forte non ſine nauſea, inculcandum, ſi vis illa agendi inſita, Divinæ quidem virtuti motrici contradiſtincta, materialis concipiatur (ut ſi quis illam a materia quadam ætherea per omnia vagante, vel etiam ab alia adhuc ſubtiliore, qualem Ariſtoteles ſub nomine *naturæ ſtellarum elemento analogæ* dudum admiſit, per ætherem ipſum celerrime ultro citroque fluente &c. derivare vellet) hujus equidem vim & operandi modum imaginari facile licere, ſed una promte intelligi poſſe, eam, quatenus vis Divina motrix immaterialis (ideoque non imaginabilis, neque quoad rem ipſam neque quoad operandi modum, ſed tantum intelligibilis) non una involvitur, ſed ipſi contradiſtinguitur, vere proprieque activam non eſſe, ſed, ut aqua, aer, ſpiritus animales in corporibus hominum brutorumque &c. ab interfluente æthere multo mobiliore, agitantur, impelluntur, atque adeo non niſi patiendo, mota & impulſa, h. e. improprie & reſpective movent; hic ipſe vero æther, ut & flammæ craſſiora & urentiora ſpicula, ab alia rapidiſſima ſibi intime permixta & adhuc ſubtiliore materia ſimiliter aguntur potius quam agunt; ipſa deniq; hæc ſubtiliſſima (ſi prior & ſubtilior alia aliaque in infinitum ſupponi nolit, quod incongruum foret) a voluntate Divina primæva prorſus immediate, tum ratione ſuppoſiti, tum ratione virtutis, ſuum motum rapidiſſimum habere & in cæteras mundi partes transfundere neceſſum eſt, ſolumque adeo Deum in ſenſu vocis accuratiſſimo agere & movere, non actum ſc. nec aliunde motum aut neceſſitatum; creaturas autem corporeas & materiales agi potius & moveri diverſimode, nulla alia quam Divinæ voluntatis primævæ virtute, quamvis pleraſque mediantibus aliis prius motis; diverſimode, inquam, pro ratione ſuæ aptitudinis & mobilitatis ſpecificæ, aut, ſi agere & movere, recepto jam more, dicendæ ſunt (potentia præſertim illi Divinæ efficaciæ motrici contradiſtincta) hanc utique in illa ἀκρίβεια & vocis ſumma proprietate, activam nequaquam eſſe, imo ne quidem potentiæ talis vere, propriiſſime & active motricis, h. e. nullo præcedente paſſivo & aliunde recepto impulſu motricis, capacem eſſe ullam creaturam materialem. Ut mirer, Virum Acutiſſimum

non capere (ut ait ſub initium num. (12) *quænam poſſit eſſe potentia non active-motrix*; cum non niſi Dei potentiam motricem talem eſſe, quæ citra receptum aliunde impulſum vel impetum, adeoque mere-active moveat, confiteri neceſſum habeat, vel ipſo Ariſtotele ſuadente & urgente, dum Lib. VIII Phys. cap. VI & VIII textu præſertim 43 prolixe inculcat, primum movens movere *ἀκίνητον ὄν*, alia vero movere *κινούμενα*, adeoque (quod textu 51 expreſſe dicit) *οὐ κυρίως*, *non proprie*; & textu ſequ. 52 iterum aſſerit, *εἶναί τι δεῖν τὸ πρῶτον κινοῦν ἀκίνητον, καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκός*, h. e. interprete Pacio, *Oportere eſſe aliquod primum movens immobile, quod ne quidem ex accidenti moveatur:* quæ certe Viro in ſcriptis Ariſtotelis (quem una mecum magni æſtimat) verſatiſſimo ignota eſſe non poſſunt.

(7) Hæc eſt mens mea de Virtute Divina in Creaturis corporeis & per ipſas ſola active omnia operante, & de creaturis non niſi motis, actis & impulſis, h. e. patiendo & improprie agentibus, quam clarius exprimere mihi eſt impoſſibile, quamque denuo hic exponere ad inſtantiam Viri ingenioſiſſimi volui, non eum in finem ut eum in hanc meam ſententiam pertraham, aut quod ipſi de contrario perſuaſo me ſatisfacturum ſperem (novi enim vim præjudiciorum & præconceptarum opinionum, a quibus ne meipſum quidem penitus liberum profiteri auſim, tametſi quamplurimas a juventute mea in hunc uſque diem me exuiſſe citra jactantiam dicere poſſum, & inter illas hanc ipſam quoque, quam olim mordicus tenui de creaturarum potentiis vere proprieque activis) ſed ut hac a me denuo, quantum fuit poſſibile, declarata, & quia contra vim activam nunc diſtinctiorem & rectiorem, quam hactenus habita eſt, e ſuis Dynamicis derivatam, Vir Celeberrimus ſub finem num. (7) confidit, ulterioribus imposterum ſuper hac materia concertationibus ſuperſedeamus, ſuo quemvis abundare ſenſu ſinentes, & Lectoribus de utroque liberam judicandi facultatem relinquentes. Mihi enim (ut nihil diſſimulem) cui plusquam ſexagenario gemina Profeſſio, & utraque quidem ampliſſima, præterque alias plures, cura quoque novem liberorum amplæque adeo familiæ, divinitus demandata eſt, tantum otii nequaquam conceditur, quod uni controverſiæ longius protrahendæ queam impendere.

(8) Quæ

Digitized by Google

(8) Quæ cauſa etiam eſt, cur vel ad cætera, quæ, præſentem litem propius attingentia, paſſim improbantur, tum vero ad alias Viro Celebratiſſimo peculiares ſuppoſitiones, a meis hypotheſibus haut parum diſcrepantes, reponere nihil velim; quod videam ita lites ex litibus naſcituras, non ſolum ſine fructu & commodo, ſed etiam nonnunquam cum temporis mutuæque affectionis & æſtimationis detrimento. Mihi certe animum eſſe minime litigioſum, ſed in conciliationem proclivem, teſtem habeo ipſum Venerandum meum in re præſenti Adverſarium, qui non ſine tacita quadam exprobratione ſub finem ſui Schediaſmatis teſtatur, me, cum de ſententia ipſius circa vim inſitam menſe Martio 1694 in Actis Eruditorum Lipſienſibus prolata plenius informari cupiens, per Amicum quendam aliqua quæſiviſſem, mox accepta ejus reſponſione perbenigne judicaſſe, nullum inter nos eſſe diſcrimen niſi in loquendi modo; quia nempe in illo ſuo reſponſo vix alias ſuæ hypotheſeos partes expoſuerat, quam quas meis qualibuſcunque cogitatis quoad rem ſatis conſentire viſas non poteram non læta mente excipere (prout etiam anno ſuperiore, cum Auguſto menſe in Actis Lipſienſibus p. 355. Med. Doctorem quendam in Anglia, nomine *Bernardum Connor*, Regiæ Societatis Membrum, eandem mecum circa præſentem controverſiam fovere ſententiam, non reipſa ſolum ſed verbotenus etiam mihi conſentientem, obſervarem, præ gaudio tantum non exilii) eoque ipſo animum in conciliationem concordiamque pronum conteſtari. Verum, cum poſtea, ut ipſe fatetur, nonnulla adhuc monuiſſet, ac cætera ſuarum ſuppoſitionum membra plenius evoluta expoſuiſſet, in contraria me verſum, plura inter nos diſcrimina poſuiſſe (dolentem quidem, quod bona fide teſtor) quam ipſe agnoſcat; quæ quidem judicii ſive diverſitas, ſive inconſtantia, ſui cauſam ex dictis evidentem oſtendens, ex una parte pacis & conciliationis præproperum forte ſtudium, ex altera candorem & ingenuitatem (quod abſque jactantia dixerim) teſtari videtur. Cum vero ſubjuncta iſtis immediate ſequentia Viri magni verba legiſſem, *vix exemtu iſtis* (quæ ſc. ego altera vice agnoveram inter nos, diſcriminibus) *tandem noviſſime eo me rediiſſe, ut denuo ſcriberem, niſi verborum, differentiam inter nos eſſe nullam*; hæſi, fateor, & miratus ſum hoc ultimum aſſertum. Cumque non ſatis recordarer, quæ in novisſimis meis, menſe Septembri 1697, cum ipſe Julio ante-

Digitized by Google

cedente Continuationem ſuæ Dynamices, quam ad Acta Lipſienſia communicare deſtinaverat, pro ſua civilitate mihi legendam per filium meum Prof. Guelferbytanum tranſmiſiſſet, quid, inquam, ad eundem filium meum ſcripſiſſem (ad ipſum enim Virum Inſignem neque tunc, nec ex eo tempore ullas, quod ſciam, dedi literas) quæſivi inter ſchedas meas, ac reperi tandem, quæ tum conceperam, ſequentia, bona ipſius pace hic ſubjungenda, cum ad illuſtranda ſuperius a
„ me dicta non parum forte faciant: Ex Venerandi Leibnitzii conti-
„ nuatione Dynamices, quam ipſo quidem volente ad me curaſti
„ menſe Julio præſentis anni, hoc inprimis evidenter perſpexi & hic
„ ingenue nunc agnoſco, nos equidem ad eandem collimare metam
„ (quod ipſe dicit eſſe veriſſimum) in ipſa via vero & ratione illam at-
„ tingendi valde adhuc differre, contra ac antehac procliviore in
„ conciliationem animo credideram, cum eas ſuæ hypotheſeos par-
„ tes nondum ita clare propoſuiſſet in prioribus ſuis, quas ad me de-
„ derat literis, ac in hac Dynamices ſuæ continuatione nunc facere di-
„ gnatus eſt. Ex quo illud colligere pronum fuit, conſultius fore, ſi
„ in ulteriorem cum eo diſputationem prius haut deſcendam, quam is
„ & hæc & alia, quæ hactenus vulgare forte diſtulit, ſuppoſita per haſce
„ continuationes ad Acta Eruditorum communicandas plenius expo-
„ ſuerit. Quamobrem non eſt, cur præſens hoc Schediaſma, quod pro
„ Actis Eruditorum ſe concepiſſe ſcribit, ulterius diſtineat ac publico
„ communicare tardet; gratum tamen interim facturꝰ mihi, ſi hoc bre-
„ ve monitum meum laudatiſſimo ſuo Schediaſmati ſubjungere non
„ dedignetur. Cæterum in ſeqq. ut video, nunc differimus: 1. Agno-
„ ſcimus utrique corpora non niſi acta agere, & hoc ipſo ne ego qui-
„ dem ſtatuo ea nullo modo agere, cum actum agere ſit utique aliquo
„ modo agere; ſed hic agendi modus reſpectivus tantum eſt, &, ſi
„ ſcapham appellare ſcapham velimus, eſt mera paſſio, qua median-
„ te vis agentis redundat in aliud una patiens: prout e. g. dum lapi-
„ dem moveo mediante baculo (quo exemplo jam olim uſus eſt Ari-
„ ſtoteles) baculus reſpectu lapidis moti concipitur ut movens, tam-
„ etſi revera non ipſe moveat lapidem, ſed moveatur tantum & me-
„ diante ipſo etiam lapis, ab una quidem eademque virtute manus
„ meæ, quam interim ut originaliter moventem concipio. Agno-
„ ſcimus 2. utrique, materiam & materialia non niſi Divina virtute
moveri

„moveri poſſe, ſed differimus in hoc, quod Vir Celeberrimus exiſti-
„met, eo ipſo dum moventur, aliquam ipſa vim accipere; ego vero
„putem, ſiquidem per hanc vim acceptam intelligat vim activam,
„qua, ſibi jam propria & a virtute Dei moventis diſtincta, alia mo-
„veant, id penitus eſſe impoſſibile: quia demonſtraſſe me credo in
„Phyſica Electiva, materiam & materialia non eſſe capacia virtutis
„activæ vere talis & a Divina virtute diſtinctæ, ſed unica ſolaque Di-
„vina virtute motrice & primum materiale, & per primum mere
„paſſive ſe habens etiam ſecundum &c. moveri, ita ut primum illud
„improprio, ſed recepto hactenus, loquendi modo moviſſe ſecun-
„dum dicatur, verum non niſi patiendo motumque moviſſe, h. e.
„abſolute proprieque non moviſſe, aut nulla ſua virtute, quam a Deo
„movente accepiſſet, ab illius virtute motrice jam diverſa, moviſſe;
„ſed motricem Dei virtutem in ſe agentem per ſe in aliud una moven-
„dum tranſmiſiſſe: non aliter ac ponderis in horologio vis gravita-
„tis (quam interim ut mere activam conſidero) ſola & unica non ſo-
„lum primæ rotæ, ſed etiam ſecundæ cum illa connexæ, & implicitæ,
„ſimiliterque tertiæ &c. movendæ ſufficere poteſt, ut opus nequa-
„quam ſit vel in ſecunda vel in tertia novam active-movendi virtu-
„tem, a pondere movente acceptam, ſupponere, maxime cum illa
„acceptio ejuſque modus ſit penitus inconceptibilis. Differimus
„3. in eo, quod Vir Ingenioſiſſimus ſubſtantiam mere paſſivam con-
„cipi poſſe neget; ego vero cum pleriſque tam antiquis quam moder-
„nis demonſtraſſe me, imo per ſe clarum arbitrer, materiam eſſe
„vere ſubſtantiam, h. e. rem nulli alii tanquam ſubjecto inhærentem
„(qui receptus hactenus fuit ſubſtantiæ conceptus) quodnam enim
„eſſet illud ſubjectum, a quo materia inhæſive, ut cum Scholis lo-
„quar, dependeret? & tamen omni activa potentia deſtitutam. Dif-
„ferimus 4. in eo, quod ipſe in ſubſtantia corporea vim agendi ſup-
„ponat a certa quadam forma ſive anima dependentem, imo cum ali-
„quo perceptionis ac vitæ analogo conjunctam; id quod, tanquam
„meis hypotheſibus e diametro repugnans, quia ſuo loco demum
„oſtendendum dicit, conſultius etiam hinc eſſe apparet, ut reſpon-
„ſiones meas ad cætera differam, dum, quo pacto hoc oſtendi poſſit,
„appareat.

(9) Idem ergo cum ſedeat etiamnum nobis animus, vide-
aturque

aturque juxta noviſſimam animadverſionem in Diſſertationem meam Apologeticam, Vir Illuſtris agnoſcere quidem illam Dei voluntatem infinite perpetuoque efficacem omnia regentem & gubernantem, agentem & moventem in hoc mundo corporeo, ſed mediante principio quodam ſubſtantiali, quod in viventibus *anima*, in aliis *forma ſubſtantialis*, recepta pridem in Scholis Ariſtotelicis nomenclatura, a ſe vero, quatenus cum materia ſubſtantiam vere unam, ſeu unum per ſe conſtituit, novo vocabulo *Monas* appelletur (Vid. ejus num. 11. ſub finem,) quodque Divinæ voluntatis efficacia, tanquam ἀποτέλεσμα & effectum quendam ſubſiſtentem, ſibique contradiſtinctum in creaturis reliquerit, qui nunc quoque duret & operetur &c. num. (6); ego vero cum recentioribus quibusdam Philoſophis (ita tamen ut rem explicatius diſtinctiusque propoſuiſſe mihi videar) eandem agnoſcam Divinam voluntatem ſua ſola virtute omnia in omnibus operantem, ſed mediantibus quibusdam principiis ſubſtantialibus mere corporeis & gradatim ſubtilioribus, quæ in viventibus ut *anima*, in aliis ut *forma ſubſtantialis* operari per nos quoque dici poſſit, ſed inſtrumentaliter tantum, non ulla virtute activa proprie ſic dicta & virtuti Dei motrici contradiſtincta, ſed ab hac ſola principaliter & propriisſime, h.e. absq; ullo aliunde recepto motu agente mota, agitata & impulſa (Vid. num. noſter 6) ſpeciatim in viventium animaliumq; generationibus, mediantibus rudimentis ſeminalib9, divino illo verbo, *producat terra, multiplicemini animalia &c.* ſub creationis initium efformatis & elementari huic mundo concreditis, non autem nunc demum ab anima quadam efformandis, ſed enutriendis tantum (talis enim corpuſculi organici, quod infinitarum partium apparatum intra punctulum inſenſibile complectatur, efformatio, ſecundum propria Viri toti s laudati aſſerta num. (2) non alii quam infinitæ Dei potentiæ adſcribi poteſt) quæ rurſum illa primæva Dei voluntas poſt ſe reliquit, ut effectus ſubſiſtentes innumerabiles, qui nunc quoque durent & a natura modo dicto facileque imaginabili perficiantur &c. Cum, inquam, (ut tribus verbis rem tandem complectar) Vir Celebratisſimus Ariſtotelicorum receptam, ego vero recentiorum ſententiam, & utrique quidem meliore quodam modo, quam hactenus factum fuerat, nos expoſuiſſe credamus; quid rectius prudentiusque facere poterimus, quam ut Orbis eruditi, cui neutra ſententia ignota nunc eſſe poteſt, arbitrio ac dijudicationi utrasque relinquamus?

CA. A.

Digitized by Google

CATALOGI LIBRORUM MANUSCRIPTORUM ANGLIÆ & Hiberniæ in unum collecti.

Oxoniæ, e theatro Sheldoniano, 1697. fol. Alphab. II. pl. 15.

PRodiere tandem (poſt particularem Cottonianæ Bibliothecæ Catalogum, a Thoma Smitho adornatum, & præterea tum Illuſtris Viri, D. Roberti Cottoni, Equitis Aurati & Baronetti Vitam, tum Cottonianæ Bibliothecæ Hiſtoriam complexum, de quo ex inſtituto jam in Actis hiſce A. 1696 p. 441 ſeqq. diximus) codicum manuſcriptorum in Anglia & Hibernia reperiundorum Catalogi univerſaliores, diu pariter & anxie ab Eruditis expetiti, Opereque præſenti ſplendido non minus ac publico uſui accommodato comprehenſi. Et ejus certe utilitas terminos habere eosdem videtur, quos ipſa ſcientia, cum nulla ſit pars literarum, quin ex hoc inſignem lucem maximumque incrementum accipiat. Nec dubium, libros pleroſque intra annos centum proximos, de rebus præcipue Anglicanis ſcriptos, adeo mutilos ac jejunos futuros haut fuiſſe, ſi Opere hoc eorum uti autoribus licuiſſet. Multo etiam impoſterum felicius quis progredi, ſubſidiis his fretus, poterit in poliendis veteribus Græcis Latiniſque ſcriptoribus, quorum opera librariorum partim ignorantia, partim incuria typographorum, ita hactenus corrupta eſſe conſtat, ut de recto ſive ſenſu ſive lectione nonniſi ex codicibus heic indicatis judicium ferri accuratum queat. Multa nunc Conciliorum, multa Patrum, imo Scripturæ ipſiuſmet Sacræ monumenta pandi cernimus, quæ falſariorum evaſerunt manus, improbitatemque illorum manifeſte arguunt, qui iſta aut mutilare niſi ſunt, ne ſuis opinionibus adverſarentur, aut diſtorquere, ut ſua dogmata eorum autoritate ſtabilirent. Quanta heic cum voluptate in incognita & inaudita Lectores incident? Plurima etiam adhuc extare comperient, quæ jamdudum deperdita putabantur, atque hæc ſi aliquando, uti ſpes eſt, in publicum proferentur, augendæ imprimis & Angliæ & aliarum orbis regionum Hiſtoriæ qua civili, qua eccleſiaſticæ multum omnino inſervient. Sed non eſt, ut in commendando amplius hoc inſtituto multi ſimus, poſteaquam has partes in peculiari quadam præfatione Vir eruditiſſimus, ſed qui nomen ſuum reticere maluit, jam occupa-

Digitized by Google

rit. Noſtrum ergo potius eſt delineare voluminis totius faciem, ut quo ordine diſpoſiti in eo ſint Catalogi, cuivis diſpaleſcat.

Equidem Oxonienſia ſolum manuſcripta Literatis nota reddere Viris quibusdam ſummis conſtitutum ante fuerat, ſed cum mox ea de re fama pervulgaretur, & alia ut adjungerentur plures exoptare cœperunt, quorum cohortationibus incitata Illuſtris Academia Oxonienſis omnes catalogos, ſive publicos, ſive privatos, neque ex Anglia ſolum, ſed etiam e Scotia ac Hibernia conquirere decrevit, idque conſilium publice ſignificavit, promulgata in eam ſententiam declaratione a Clariſſimo Viro Eduardo Bernardo, cui propter infinitam librorum notitiam, & magnam domi foriſque autoritatem, totius rei adminiſtratio concredita fuerat. Ut ergo ſingulis utiliſſimum hoc inſtitutum juvare cupientibus idoneum temporis ſpatium relinqueretur, Oxonienſis Academia longius multo, quam ab initio exiſtimaverat, editionem libri protraxit, iſta ratione certo futurum rata, ut opus eo magis abſolutum evaderet, adeoque Eruditos pleniori obſequio demereretur. Atque eum res ſucceſſum nacta eſt, ut triginta fere millia librorum manuſcriptorum in his Catalogis commemorentur: neque tamen ſic exhauſtum arbitratur eorum numerum Doctiſſimus Humfredus Wanley, (cujus diligentia huc collata paulo poſt a nobis celebrabitur,) quin alia adhuc triginta millia paſſim in Angliæ bibliothecis deliteſcant. Ut interim eorum, quorum hactenus Oxonium tranſmiſſa fuit notitia, ſeriem accuratam nanciſceremur, judicium maxime effecit atque induſtria celeberrimi Bernardi, qui tamen, quo autore Catalogus confectus ſigillatim quivis fuerit, nuſpiam diſſimulavit. Ac optandum ſane eſſet, ut ne humanis ille rebus citius fuiſſet exemtus, quam ubi in laborum ſuorum honeſtiſſimum ſolatium Operis in publicum prodeuntis perfectam dignitatem conſpexiſſet. In duos vero tomos partiri iſtud placuit, quorum quilibet peculiares rurſus partes nactus eſt. Primi tomi prima pars Bibliothecæ Bodleianæ conſecrata, ejus claſſes ſingulas quam prolixiſſime perſequitur. Pars vero ejusdem tomi ſecunda collegiorum & aularum Oxonienſium antiquos codices complectitur, ac tertia recenſet eos, quos Cantabrigienſes ſibi vindicant. Secundus tomus in duas rurſus partes diſtributa, earum priori libros Eccleſiarum Cathedralium manuſcriptos recenſet, ſed nec alias celebriores in Anglia bibliothecas prætereit,

Digitized by Google

it, ac quot ex hoc librorum genere cumularint Iſaacus Voſſius, Franc. Bernardus, Abrahamus Sellerus, Joannes Hobbius, Eduardus Browne, Henricus Vice-Comes de Longueville, cujus bibliotheca ſub Yelvertoniæ appellatione celebratur, Thomas Gale, aliique, (paucos enim hos e plurimis exempli in vicem duntaxat allegamus,) indicat. Altera ſecundi hujus tomi pars Catalogos ſiſtit ex Hibernia tranſmiſſos, quos inter omnium ampliſſimi ſunt, qui Henrici Comitis Clarendonii, atque dehinc Collegii Sanctæ Trinitatis, quod eſt Dublinii, codices manuſcriptos referunt. Omnes autem codices manu exaratos, & in qualibet Bibliotheca obvios, ſive minoris illi pretii, ſive melioris notæ fuerint, indicare hujus rei curatoribus viſum eſt, eo, quod diverſis uſibus, variisque hominum curioſorum propoſitis inſervire queant; unde nec plures in unum volumen conſtipatos ſigillatim enumerare omiſerunt. Curtam vero nonnunquam eſſe codicum ab antiquis ſcriptorum autoribus deſignationem, nemo fortean mirabitur, qui cogitaverit, nullum eſſe tot linguarum peritum, tantoque abundantem otio, ut ſingulos evolvere, & quid in unoquoque notatu dignum, aut quid editum ſit, quid minus, indicare valeat. Nec integrum ſemper eſt determinare, quo tempore, aut ubi locorum, aut quo autore ſcriptus codex aliquis fuerit, ſi horum in ipſomet indicium deſideretur. Libri impreſſi manuſcriptis intermiſti ſunt, ſed rarius. Et illi quidem interdum commode omitti non potuere, velut ubi commemorantur, qui MStos codices bibliothecæ Bodlejanæ inſeruerunt, impreſſoſque tunc ſimul addiderunt. Alii ob ſuam raritatem inſtar manuſcriptorum habiti, & ne quando perirent, cum iis recluſi ſunt. Alii, & imprimis Rev. Epiſcopi Norvicenſis, D. Iſaaci Voſſii, D. Eduardi Bernardi, cum manuſcriptis collati, vel antiquitus editi & raro proſtantes, adeoque pluris æſtimandi fuerant. Indicis ſtruendi negotium in ſe ſuſcepit Humfredus Wanley, Juvenis a diligentia judicioque celebratisſimus. Is igitur Autorum nomina diſpoſuit ordine alphabetico, locaque, ubi illorum ſcripta reperiantur, indicavit. Non tamen opus integrum uno, ceu primum inſtituerat, Indice comprehendit, ſed peculiarem potius cuilibet parti ſubjecit. In his autem Scriptores diverſis inſignitos nominibus, ſub iſto, quod principale deprehendit ac notisſimum, allegavit; generales vero titulos, quales *Sanctitas Papalis*, *Regia Majeſtas*, *Rex Catholicus*, *D. Epiſco-*

ſcopu,&c cum nominibus propriis permutavit,quoties nimirum iſtud fieri commode potuit: quod enim nuſpiam a vero aberrarit, ipſe haud pronunciare audet, deque ſua methodo ulterius in præfatione diſſerit, in qua & hoc monendum arbitratus eſt, quod vetuſtisſimus ille codex manuſcriptus Græcus,Biblia Sacra cum Epiſtola Clementis ad Corinthios continens, (Alexandrinus vulgo dici ſolitus, etiamnum extet in Bibliotheca Regia Weſtmonaſterii, utcunque eum in hoc Catalogo non memorari contigerit. Viciſſim, ubi in Bibliotheca hac Bodlejana n. 894 commemoretur T. Livii Decas prima, ſecunda & quarta, legendum eſſe notat *decas prima, tertia & quarta*. Quod ſi enim decas ſecunda ibidem haberetur, dubium non eſſe ait, quin jamdudum in commune commodum typi edita fuiſſet. Atque hæc de opere præſenti generatim dicta ſufficiant. Sed nos munere noſtro penitus defuncti nondum ſumus, quandoquidem manuſcriptorum Bibliothecæ Bodlejanæ Catalogo, præter Vitam Thomæ Bodleji ex ipſius chartis & epiſtolis collectam, Bibliothecæ quoque, ab eo nomen quæ gerit, Hiſtoria præmittitur, ac proin utrinque delibanda nobis nonnulla veniunt.

Natus videlicet Bodlejus fuit in civitate Exoniæ ſecundo die Martii, anno ſuperioris ſeculi quadrageſimo quarto, patre Joanne, matre Joanna filia & hærede Roberti Hone, in Comitatu Devonienſi. Parentes igitur filium hunc ſuum primogenitum religione Reformata, cui ipſi addictiſſimi erant, imbuerunt, ac prima literarum elementa in patria addiſcere eundem voluerunt. Regni vero habenas capeſſente Maria, cum parentibus Bodleji, ut reliquis a Papiſmo alienis omnibus, magnæ imminerent calamitates, illi ſe ex Anglia ſubduxerunt, & Veſaliam primum, deinde Francofurtum, ac tandem Genevam ſe contulerunt. Heic ergo cum ſedem fixam ſibi conſtituiſſent, Thomas noſter annos natus duodecim, Chevalerii, Calvini, Bezæ & aliorum Academiæ ibi efflorescentis Profeſſorum idoneus auditor reputatus eſt, quibus per biennium ſedulo vacivas aures præbuit. Mortua Maria, ſoror ejus Eliſabetha priſtinam religionem revocavit; quamobrem & parentibus Bodleji tutus jucunduſque in patriam reditus patuit. Filium itaque, uſu rerum & literis longe ſupra ætatem inſtructum, in Angliam ſecum rurſus adduxerunt, ubi mox profectus Oxonium, inq; Collegium Mariæ Magdalenæ admiſſus, & curæ Lauren-

rentii Humfredi commendatus eſt, ſub quo annos quatuor in ſtudiis excolendis conſumſit. Poſt gradum Baccalaurei in artibus ſuſcepit, inque Socium Collegii Mertonenſis cooptatus, Græcæ linguæ prælectiones in aula publica inſtituit. Anno ætatis vigeſimo ſecundo artium Magiſter factus eſt: deinde privata ſtudia proſecutus, poſt triennium fere Procuratorii officii candidatus fuit, atque ad hoc munus, magna tum contentione peti ſolitum, nullo reſiſtente adſpiravit. Eo defunctus, annos quinque continuos in ſtudio variarum artium & ſcientiarum tranſegit, elapſoque iſto ſpatio ætatem quidem rebus adminiſtrandis idoneam ſe conſecutum deprehendit, at publicis tamen regni negotiis ſe immiſcere noluit, domeſticam diſciplinam, asſiduo labore partam, apud exteras prius nationes rerum uſu & experientia ornandam eſſe arbitratus. Per annos ergo quatuor, quibus ab Anglia abfuit, varias Italiæ, Germaniæ, Galliæque partes magno cum fructu pertranſiit, gubernandi rationes, populorum ingenia rerumque conditionem diligenter ubique obſervans. Domum reverſus Somatophylax Reginæ Eliſabethæ poſt triennium eſt conſtitutus, inque ejus cura cum duos annos exegiſſet, uxorem duxit viduam opulentam, civitate Briſtolienſi oriundam. A. 1581 ad commendationem Burleighi Theſaurarii, qui ejus fidem ac promtitudinem in negotiis gerendis optime perſpexerat, a Regina Legatus in Germaniam miſſus eſt, ut Electori Palatino, Ducibus Saxoniæ, Electori Brandenburgico, & aliis Principibus luculente exponeret periculum Proteſtantibus in Anglia tunc imminens, eorumque auxilium adverſus Papam & Hiſpanos imploraret; quinimo eadem legatione Danorum quoque Regem ut complecteretur, injunctum ſibi vidit. A. 1589 in Galliam, ſolus ac ne uno quidem famulo ſtipatus, Eliſabetha ſic jubente, abiit, literaſque Reginæ manu ad Regem & familiares ejus ſcriptas pertulit. A. 1588 miſſus eſt in Provincias Confœderatas, ut ſede Hagæ Comitis fixa, negotiis, quæ Reginæ cum Belgis intercederent, omnibus præeſſet. Et heic ei privilegia ampla atque honorifica ab Ordinibus indulta ſunt, ut in magnum Status Conſilium admitteretur, in Conventibus proximam Comiti Mauricio ſedem occuparet, nec intereſſet ſolum, ſed in publicis etiam decretis ſuffragium haberet. Sed cum per quinquennium ibi negotia gravisſima mira pertractaſſet dexteritate, abſentia ejus rei familiari vehementer obtigit

Digitized by Google

incommoda. Quapropter Reginam tum per literas tum per amicos ſolicitavit, ut domum redeundi poteſtatem obtineret; qua ægre licet impetrata, apud ſuos commorari rurſus cœpit, ſed mox ad Provincias abire iterum neceſſe habuit. Miraretur quis, tanta Viri erga Rempublicam merita nullo præmio fuiſſe remunerata; ſed eo ob amicorum officioſam nimis diligentiam excidit. Multum ei favit Burleighus, eumque apud Reginam plurimum commendavit. Ægre id ferens Eſſexius, gloriamque promoti ad officia publica Bodleji ſibi potius vindicaturus, majori eum contentione apud Reginam ſæpius deprædicare ſtuduit. Illa vero, cognito hominis ardore ac temeritate, ejus commendatione parum mota fuit, præſertim cum ex odio adverſus Burleighum proficiſci eam animadvertiſſet. Imo tantum abfuit, ut quicquam ejus importunitas effecerit, ut potius Reginam in Bodlejum antea propenſisſimam ab eo paulatim abalienarit. Inſuper cum tanta benevolentiæ Eſſexii ſignificatio aliqua gratæ mentis indicia a Bodlejo poſtularet, ea Burleighus ita eſt interpretatus, quaſi ad illius partes trahi ſe fuiſſet paſſus; unde Bodlejus utriuſque ſtudioſus in hoc quaſi bello concidit, ſpemque omnem dignitatis potiundæ penitus abjecit. Integris itaque duodecim annis fidem ſuam diligentiamque cum Reginæ approbaſſet, ſtatuit tandem integra exiſtimatione a Republica recedere, legationemque ſibi poſtea denuo oblatam modeſte recuſavit, ac receſſus ſuavitatem omnibus honoribus anteponendam duxit. Otio tamen inerti ac deſidioſo langueſcere parum glorioſum fore intelligens, de patria, literis & religione bene mereri voluit, ac Bibliothecam Oxonienſem miſere tunc deſertam ut reficeret, librariaque ſupellectile inſtrueret, conſilium cepit. Inde eruditione ſua ſingulari, lauta ſine liberis hæreditate, otii abundantia, potentiumque amicorum multitudine adjutus, opus hoc per annos quindecim magna perfecit diligentia, perfectum prudentisſimis munivit legibus, vivens perpetuo auxit, & ante mortem amplis reditibus locupletavit. Ita cum annos ſeptem & ſexaginta vixiſſet, Londini, (quorſum ob Bibliothecæ ſuæ negotium ſe contulerat,) d. 28 Januarii A. 1612 ſupremum diem obiit.

Sicut itaque condita a Bodlejo Bibliotheca laudes ei citra dubium præcipuas & maxime perennaturas peperit: ita nunc de ea ſigillatim plura in medium afferuntur, antequam in ipſum manuſcripto-

rum

rum intromittamur Catalogum. Fata nempe ſtudiorum nimis adverſa ſub Eduardo IV, uti paſſim alibi in Anglia, ſic Oxoniæ quoque, libros omnes abſtulerunt ex bibliotheca Academiæ publica, (quæ A. 1427 inſtituta, & ob Humfredi, Gloceſtrienſis Ducis, collatas in eam opes Humfrediana appellari fuit ſolita,) uſque adeo, ut, habita ſub Maria Regina inquiſitione, ne unus quidem amplius compareret, præter Valerium Maximum. Detracto poſt apparatu, ipſum quoque ædificium ſordidisſimis addictum fuerat uſibus, & A. 1555, cum nulla ſupereſſet ſpes Bibliothecam in priſtinum ſtatum reſtituendi, Academici ſubſellia vendenda cenſuerant. Miſera proinde iſthac rerum facie commotus Bodlejus, ſuum de Bibliotheca reſtauranda conſilium per literas Vice-Cancellario expoſuit, & quam deſiderabat, Academiæ approbationem mox cum ingenti gratiarum actione obtinuit. Hinc opus ſtrenue urgens, collocatis ſpatio biennii commode librorum receptaculis, ad ipſos libros comparandos omnes cogitationes convertit, idque dum Londini egit ſedulo, Thomæ Jameſio negotium dedit, ut libros Oxonium miſſos in bibliotheca diſponeret. Ipſe interea omnes catalogos evolvit, ſuas facultates in codices & impreſſos & manuſcriptos liberaliter profudit, doctorumque inſuper & divitum auxilium maximopere ſolicitavit. Joannem Billium, bibliopolam, in Galliam, Italiam, Germaniam & Hiſpaniam miſit, ad libros rariores emendos. Ne Orientales deeſſent, juvenem harum linguarum peritum in Turcicas regiones eum mittere conſtituiſſe, epiſtolæ ipſius, quarum volumen integrum in Bibliotheca repoſitum adhuc cernitur, oſtendunt. Iſta ratione ditata fuit Bibliotheca intra ſeptennium bis mille voluminibus; quibus ordine diſpoſitis, A. 1602 Vice-Cancellarius, Ædium Præfecti, Doctores & Procuratores, bonis literis & uſibus ſtudioſorum ſolenniter eandem dedicarunt. Deliberatione habita cum Academicis, Bodlejus ad commodiorem Bibliothecæ adminiſtrationem, ſtatuta de illius prudentia ingenioque abunde teſtantia confecit. A Rege Jacobo diſpenſationem obtinuit, qua poteſtas Academiæ conceditur, terras & hæreditamenta, quæ vocantur, recipiendi, ut per annuos exinde reditus Bibliotheca augeretur atque conſervaretur. Tacemus alia, quæ de provida ipſius cura pro eadem affatim loquuntur, velut ubi poſt octo annos ædificium Bibliothecæ a parte orientali amplificavit, ac ad Scholas quoque erigendas magnam num-

Digitized by Google

nummorum vim Academiæ reliquit, & quæ ſunt his ſimilia. Quemadmodum autem, cum in vivis adhuc ageret Bodlejus, Eccleſiæ Exonienſis Decanus & Capitulum tractatus manuſcriptos centum & triginta duos ad hanc Bibliothecam tranſmiſere: ſic poſt mortem ejus, literarum & Oxonienſium amor multo plures ad munificentiam excitavit. Guilielmus Herbert, Comes Pembrochienſis & Academiæ Cancellarius, codices manuſcriptos Græcos Venetiis deportatos emit, eoſque Bibliothecæ donavit; qui quoniam ex Bibliotheca Baroccii prodierunt, communiter Barocciani libri nuncupantur. Poſt Kenelmus Digby, Eques Auratus, Academiæ libros manuſcriptos ducentos triginta tres; Guilielmus vero Laud, Archi-Epiſcopus Cantuarienſis, eorum plusquam mille & trecentos exhibuit. A. 1659 amplum Jo. Seldeni Muſeum Bibliothecæ Bodlejanæ obtigit. A. 1673 Thomas Fairfax moriens eidem legavit Collectiones Antiquitatum D. Rogeri Dodſworth, 150 voluminibus conſtantes, una cum 28 codicibus manuſcriptis varii generis; A. 1677 Franciſcus Junius centum prope codices MSS. Saxonicos, Francicos, Gothicos, Teutonicos, aliiſque linguis ſeptentrionalibus exaratos; ut, quid Robertus Huntingdon, quid Thomas Mareſchallus, quid Thomas Barlovius præſtiterint, ſilentio prætereamus. Prope Bibliothecam Bodlejanam Muſæum habetur Ashmoleanum, ſeu locus, ubi A. 1683 Elias Ashmole, Regius Fecialis, ingentem rerum naturalium theſaurum ex omnibus gentibus collectum & Academiæ donatum repoſuit. Hæc integra Bibliothecæ Bodlejanæ Hiſtoria, celeberrimæ illius & inſtructiſſimæ, cui hinc a ſuis primordiis ad noſtra uſque tempora quinque Bibliothecarii, Thomas Jameſius, Jo. Rouſe, Thomas Barlow, Thomas Lockey, Thomas Hyde, cum laude & ſtudioſorum commodo inſigni præfuerunt. Poſtremus etiam, poſt primum, luculentum dedit A. 1674 librorum impreſſorum, qui inibi reperiuntur, Catalogum, cui tamen, ob crebriores librorum acceſſiones ab iſto tempore factas, ut nova propediem Supplementa accedant, merito exoptamus.

IN MONUMENTA COPTICA SEU ÆGYPTIACA BIBLIOtheca Vaticanæ Brevis Exercitatio F. GUILLELMI BONJOUR Toloſani, Ordinis Eremitarum S. Auguſtini.

Re-

Digitized by Google

Romæ, typis F. M. Acſamitek a Kronenfeld, 1699. 4. plag. 4½.

INgenium ſuum, linguæq; Copticæ ſive Ægyptiacæ peritiam, jam in Diſſertatione de nomine Zaphnath-Pahaneach Joſepho Patriarchæ a Pharaone impoſito, quam in Actis A. 1697 p. 6. ſeqq. recenſuimus, Orbi erudito dudum probavit Auctor doctiſſimus. Quid autem in hac Diſſertatione velit, vel ex titulo patet. Ex libris nimirum Copticis, qui in Bibliotheca Vaticana aſſervantur, nonnulla decerpit, eaque explicat, & illuſtrat, & ita utilitatem linguæ hujus omnibus commendat.

Agmen ducit Confeſſio quædam fidei, quam partim Græce, partim Coptice cum interpretatione Arabica, inter reliquas Liturgias Copto-Arabicas Bibliothecæ Vaticanæ extare memorat. Titulum ei eſſe dicit: *Anaphora S. Patris Baſilii.* Obſervat, egregie in ea ſtabiliri præſentiam realem corporis & ſanguinis Chriſti in Euchariſtia. Momentum autem trahere omnino hanc Confeſſionem, quod unus ex codicibus, in quo legatur hæc confeſſio, ſcriptus ſit menſe Amſcir ſeu Mechir anni milleſimi & quarti Martyrum, h. e. menſe Februario anni a C. N. ſecundum æram vulgarem milleſimi ducenteſimi octogeſimi octavi, adeoque integro fere ſeculo ante ſuſcitatam a Wiclefo Berengerianam, ut vocat, hæreſin. Magni quoque ponderis eſſe arbitratur ad levandam novitatis ſuſpicionem, qua Eccleſia Romana apud nonnullos laboret, quod Ægyptiorũ hæc ſit confeſſio, qui incepto jam ante mille ducentos & quadraginta annos ſchiſmate, defecerint ab Eccleſia Romana. Reprobaſſe enim eos concilium Chalcedonenſe, & Henoticon Zenonis admiſiſſe. Enaſcitur hinc Auctori occaſio aliud monumentum Ægyptiacum ex iisdem codicibus proferendi, in quo Chalcedonenſis Synodus inter concilia Oecumenica omittitur, & Severus contra Patriarcha Antiochenus, hoſtis Synodi hujus acerrimus, Patribus annumeratur. Severi quoque hujus nomen in dyptichis extare refert, quæ in anaphoram S. Baſilii inſerta habeat Eccleſia Ægyptiaca. In quibus cum & *Patres noſtri Sancti Romani* memorentur, colligit inde, vel invitos retinuiſſe Ægyptios hoc Primatus Romani teſtimonium, ab ultima antiquitate. Subjicit hinc quædam ex iisdem dyptichis excerpta, & poſtquam de Severo iſto iterum nonnulla monuit, profert formulam litterarum Synodalium, quas crea-

to Patriarcha Alexandrino electores ejus ſcribere ſoliti fuerint. Pertinet hoc ad notitiam Patriarchatus Alexandrini. In obſervationibus additis autem docet, Alexandriam, Patriarchatus metropolim, dictam Ægyptiorum lingua eſſe *Racotim*; *Phoſtatum* vero *Babylonis*, cujus in eodem monumento mentio injicitur, eſſe *Babylonem Ægyptiacam*: *Chemi* Ægyptum deſignare; *Nobadiam* autem Nubam, ſeu Nubiam, Patriarchatus Alexandrini regionem, cujus partes ex Vanslebii Hiſtoria Eccleſiæ Alexandrinæ Auctor enarrat. Porro ex codice quodam Evangeliorum, qui inter Copticos ſeu Copto-Arabicos Bibliothecæ Vaticanæ quartus ſit, aliud monumentum producit, notitiæ Eccleſiæ Alexandrinæ itidem inſerviens. Sed cum præfationes Evangeliorum in eodem codice extantes plura notatu digna habeant, nonnulla inde depromit, quibus tempus definitur, quo quilibet Evangeliſta ſuum ſcripſerit. Sic de Evangelio ſecundum Matthæum ibidem hæc leguntur: *Scriptum eſt hoc Evangelium lingua Ebraica in Palæſtina, & promulgatum eſt in Jeruſalem. Tum interpretatus eſt illud S. Johannes filius Zebedei in Aſpoli, anno primo regni Claudii, qui eſt annus nonus aſſumptionis ſanctæ.* Epocham autem aſſumptionis neceſſario conjiciendam docet in annum æræ Chriſtianæ trigeſimum tertium labentem, ſeu quartum ducenteſimæ ſecundæ Olympiadis. De Evangelio ſecundum Johannem dicitur: *Scripſit Evangelium ſuum Epheſi lingua Græca anno ſexto regni Cæſaris Tarſos &c.* Tarſos Nero eſt Auctori, quod τὸ θάρσος idem ſit cum ἀνδρεία, & Nero juxta vetus Gloſſarium Latino-Græcum exponatur per ἀνδρεῖος. Pro anno ſexto autem nonum legendum eſſe putat, qui reſpondeat anno æræ Chriſtianæ ſexageſimo ſecundo. Arripit hinc occaſionem in annum nativitatis Chriſti inquirendi, & comprobandi ſententiam Eminentiſſimi Cardinalis Noriſii, quod verus Chriſti natalis quadriennio ſolido æram noſtram vulgarem antevertat. Aſt in viam ex hoc diverticulo & ad codices Ægyptiacos redit, & Heliopolin urbem *On*, Heroopolin autem *Pethom* apud Ægyptios dici, obſervat, & de utroque nomine nonnulla commentatur. Ultimo loco ex Ægyptiacis Bibliorum codicibus, quos celeberrimum virum Bernhardum de Montfaucon ſibi comparaſſe refert, nonnulla excerpit. Hoſce codices, præter Pentateuchum & omnes Novi Teſtamenti libros, qui etiam habeantur in codicibus Vaticanis, Danielem quoque, & duodecim Prophetas

Digitized by Google

phetas minores continere docet. Et iſtam quidem Ægyptiacam Danielis translationem hoc ſibi proprium & ſingulare habere, quod initium faciat a notatione temporis, quo Nabuchodonoſor oppugnare cœperit urbem Hieroſolymam. Cetera huic translationi cum codicibus Græcis eſſe communia. Nec illud prætermittit, quod viſio Danielis de quatuor beſtiis, ſumma Orbis imperia deſignantibus, per paraphraſin quandam liberiorem, in hac verſione longe aliter explicetur, ac vulgo explicari ſolet. Prima enim beſtia repræſentare dicitur Regem Perſarum, ſecunda Regem Romanorum, tertia Regem Græcorum, quarta Regem filiorum Iſmael, h. e. Sarracenorum. Memorat denique, ſe jam Grammaticam Ægyptiacam confeciſſe, multo quidem labore, quod ne primis quidem linguæ hujus elementis imbutus tam arduum opus aggreſſus ſit. Sed & nonnulla quoque, quæ ad confirmandam ſuam ſententiam de nomine Joſephi pertinere arbitratur, ſubjicit. Inter alia autem narrat, ſe ex litteris doctiſſimi viri Gisberti Cuperi accepiſſe, Campegum Vitringam I. Obſervat. Sacr. c. v. aſſerere, πι vel Φι non fuiſſe præpoſitivum articulum apud veteres Ægyptios, & hodiernam Coptorum linguam veteri Ægyptiæ nequaquam eſſe ſimilem, & propterea alienum eſſe plane, ex lingua Coptorum hodierna vocum Moſis tempore uſitatarum originem repetere. Sed quibus argumentis hæc Vitringa confirmet, ſe neſcire ait, cum Obſervationes ejus Sacras nondum viderit; credit tamen ea non eſſe decretoria. Interim contrarium aliquot exemplis docere conatur.

Subjuncta huic Exercitationi eſt ejusdem Auctoris digreſſio de ſeptuaginta hebdomadibus Danielis revocatis ad novos calculos, ut Chronologiæ, quam prælo paratam Auctor habet, ſpecimen aliquod præberet. Supponit primo, ſexaginta novem hebdomadas eſſe ſeptimanas annorum, quarum character ſint ſexaginta novem anni Sabbatici. Deinde vigeſimum annum Artaxerſis Longimani a Xerſis obitu numeratum eſſe annum, *quo exiit ſermo, ut iterum ædificaretur Jeruſalem*; & denique annum iſtum vigeſimum Artaxerſis Longimani eſſe annum periodi Julianæ 4268, ante æram Chriſtianam 446: annum autem quo Chriſtus occiſus eſt, citra controverſiam unum eſſe ex quinque, qui numerantur in æra Chriſtiana, 29, 30, 31, 3[illegible], 3[illegible]; in periodo Juliana 4742, 4[illegible]43, 4744, 474[illegible], 4746. His ita præmiſſis, & notatis quoque annis Sabbaticis, quorum in Hiſtoria Maccabæorum &

Digitized by Google

apud Joſephum mentio injiciatur, tabulam LXIX iſtorum annorum Sabbaticorum lectorum oculis ſubjicit, ita ut annus primus Sabbaticus ineat anno Periodi Julianæ 4270, claudatque adeo hebdomadam, quæ iniit anno ejusdē periodi 4264, & annus Sabbaticus ſexageſimus nonus reſpondeat anno P. J. 4746, compleatque hebdomadam quæ incepit anno 4740. Edictum autem de ædificanda iterum urbe Hieroſolyma, exiiſſe docet intra primam hebdomadam, ſicut Chriſtus quoque intra ſexageſimam nonam occiſus ſit. Nec enim neceſſe eſſe, ut aſſeratur, eum finita ſexageſima nona hebdomade demum cruci eſſe affixum. Quod autem ad ſeptuageſimam hebdomadam attinet, eam de cyclo hebdomatico annorum ſexaginta novem hebdomadas proxime excipiente intelligendam eſſe negat, cum vago dicendi genere vocetur *una*: hinc ſufficere putat, ſi una hebdomas extra ſeptem & ſexaginta duas reperiatur, intra quam completa fuerint, quæ de iſta ſunt prædicta. Habita itaque, ex annorum Sabbaticorum characteriſmo, hebdomadarum ratione, iniiſſe eam docet anno P. J. 4782, æræ Chriſtianæ 69; finem autem ejus incidiſſe in annum P. J. 4788: eo enim tempore & templum ſolo æquatum, & Rempublicam Judaicam penitus everſam fuiſſe docet. Sed obſervationum Chronologicarum nondum finis eſt. Subjicit enim aliquid, quo totam Danielis chronotaxin ſe expeditam & claram redditurum confidit. Tres enim libri (prout in vulgata verſione & Græcis codicibus extat,) hujus eſſe partes. Primam complecti viſiones & adjuncta viſionum, quas aliis factas ſolus Daniel expediverit. Secundam continere viſiones ſoli Danieli factas. Tertiam denique non viſiones, ſed res alias a Daniele geſtas deſcribere. Primam porrigi ab initio primi capitis usq; ad finem ſexti, Regeſque juſto ordine in ea memorari, Nabochodonoſorem, Balthaſarem, Darium Medum, Cyrum. Perſam. Secundam uſque ad finem capitis duodecimi, memorarique in ea itidem juſto ordine, Balthaſarem, Darium Medum, Cyrum. Tertiam denique duobus extremis capitibus definiri, nempe XIII & XIV, incipereque ab hiſtoria Suſannæ, & deſinere in hiſtoria Beli & draconis.

THEOCRITI QUÆ EXTANT, CUM GRÆCIS SCHOLIIS, Notis & Indicibus.

Oxoniæ

Digitized by Google

Oxoniæ e Theatro Sheldoniano, impenſis S. Smith & B. Walford, 1699. in 8. Alph. 1. pl. 7.

DE Poeta hoc Bucolico ut multa dicamus non attinet, nemini, ut arbitramur, facile ignoto. Neque forte præter ea, quæ *Laurentius Craſſus* in Hiſtoria Poetarum Græcorum pag. 498. ſeqq. & *Adrianus Bailletus* in Judiciis Eruditorum de præcipuis Auctorum operibus Tomo IV pag. 247 ſeqq. ſtudioſe collegerunt, dici de eo quicquam poteſt. Nova vero hæc eaque nitidiſſima operum ejus editio, non plane fuit a nobis ſilentio prætereunda. Exhibet ea primum quidem ipſa Theocriti Idyllia & Epigrammata Græca, dein Latinam eorum verſionem juxta libri Heinſiani fidem (quam quidem in proxime prægreſſa editione Sheldoniana curatoribus illius viſum fuerat omittere) denique & Græca Scholia. Notarum locum tum *Joſephi Scaligeri*, perbreves quidem illæ, ad Theocritum Emendationes, tum *Iſaaci Caſauboni* Theocriticarum Lectionum libellus, tum *Danielis Heinſii* Scholæ Theocriticæ, quæ omnia jam dudum typis exſcripta Eruditisque probata fuerunt, ſuſtinent, quibus & Variantes quædam Lectiones ſubjiciuntur. Denique duplex Index, alter rerum memorabilium in Theocrito aut Scholiaſte ejus obviarum, alter Auctorum qui in Scholiis citantur, opus finit.

PARADISUS BATAVUS CONTINENS PLUS CENTUM PLANTAS affabre ære inciſas & deſcriptionibus illuſtratas. Cui acceſſit Catalogus Plantarum, quas pro tomis nondum editis delineandas curaverat PAULUS HERMANNUS M. D.

Opus Poſthumum.

Lugduni Batav. apud Abrah. Elzevier, 1698. in 4. Conſtat plag. 34.

MOeſtiſſimum Hermanni fatum haud levem intuliſſe calamitatem Orbi literario, eluceſcit imprimis exin, quod doctiſſimus hic Botanicus elegantiſſima divulgare ſcripta habuerit in animo, quæ tamen ob inopinatam ejus mortem manca mutilave poſteritati reliquit. Non niſi prima enim poſuit fundamenta ſecundæ Floræ Batavæ editionis, Indicis Plantarum utriuſque Indiæ in certas redactarum claſ-

ſes, Muſæi Zeylanici, Catalogi Plantarum in Promontorio bonæ ſpei ſponte naſcentium, Tractatus de Materia Medica, nec non Paradiſi Batavi. Ne autem inelaborata licet ac imperfecta hujus Viri monumenta perirent penitus, *Guilielmus Sherardus*, Botanicus inſignis, Sociuſque Collegii S. Joannis in Illuſtri Academia Oxonienſi meritiſſimus, in ſe ſuſcepit curam, & ex ſchedulis pluribus conſtruxit Paradiſum, quem hic ſiſtimus, Batavum, promittens inſuper in Præfatione, & Catalogum Plantarum in Promontorio bonæ ſpei ſponte naſcentium, & Tractatum de Materia Medica, brevi in lucem ſua opera prodituros.

Præſens Opus Botanicum plus centum exhibet Plantas raras ſatis atque elegantes, ſerie alphabetica diſpoſitas, atque figuris æneis non minus, quam deſcriptionibus illuſtratas. Equidem olim in Plantarum deſcriptione ad fructificationem imprimis reſpiciebat Hermannus, deſumens notam, uti loquuntur, characteriſticam a ſeminum eorumque capſularum diſpoſitione: attamen in hoc Opere normam hancce non æque ſecutus, a totius Plantæ habitu petiit deſcriptionem. Quantum enim ex Præfatione conſtat, mutavit Clariſſimus Autor ſuam de methodo Plantarum ſententiam, agnovitque omnem characterem inſufficientem minuſque univerſalem eſſe, qui depromitur vel a fructificatione ſola, vel a florendi modo, vel ab utroque ſimul juncto. Quippe character, qui a ſola derivatur fructificatione, exceptiones patitur in Fumariæ ſpeciebus, quarum aliæ ſunt ſiliculoſæ, aliæ ſiliquoſæ, aliæ ſemina inflatis veſiculis incluſa producentes, uti apparet in Fumaria Africana Veſicaria ſcandente; quæ difficultates annotantur porro in Papavere, Hyperico, Ciſto &c. Floris conſtitutionem præbere characterem incertum, probatur exemplo ſpecierum Solani, quarum aliæ florem gerunt tetrapetalum, ut Solanum tinctorium Barbadenſe & Zeylanicum, aliæ pentapetalum, ut Solanum ſeu Amaranthes Indicus baccifer. Sic Verbera urticæ folio, nec non Verbena ſpica multiplici, flores proferunt regulares; ſpecies reliquæ congeneres, irregulares. Inter Corymbiferos Plantæ ejusdem generis proferunt flores diverſos, ſcilicet radiatos, nudos, nunc nudos, nunc radiatos. Deniq; & incerta pronunciatur methodus, quæ pro fundamento agnoſcit & florem & fructum ſimul ſumptos. Exiſtimatur

tur pro inde, non ab his tantum ſed a totius Plantæ habitu creſcendiq; modo characterem eſſe derivandum. Quamvis vero Plantæ in Paradiſo Batavo traditæ in certas claſſes haud ſint redactæ, deſcribuntur tamen ſecundum methodum jam indicatam.

LIBRI NOVI.

Raphaelis Fabretti Gaſparis F. Urbinatis Inſcriptionum antiquarum, quæ in ædibus Paternis aſſervantur, Explicatio & Additamentum. Romæ ex officina Dom. Ant. Herculis, 1699. fol.

Alcorani Textus univerſus ex correctioribus Arabum exemplaribus deſcriptus, & ex Arabico idiomate in Latinum translatus, appoſitis unicuique capiti Notis atque Refutatione, Auctore Ludovico Marraccio. Patavii ex typographia Seminarii, 1698. fol.

Harmonia Evangelica, cui ſubjecta eſt Hiſtoria Chriſti ex quatuor Evangeliis concinnata. Auctore Joanne Clerico. Amſtelod. ſumptibus Huguetanorum, 1699. fol.

Hiſtoire de l'Egliſe, depuis Jeſus - Chriſt jusqu' à preſent. Par Mr. Baſnage. A Rotterdam chez Reinier Leers, 1699. fol.

Racemationes & Florum Sparſiones totius Corporis Juris Civilis. Tomus I. Auctore & per 50 circiter annos collectore Jo. Friderico Polman. Groningæ apud Gisbertum & Jo. Lens, 1699 fol.

Diſſertations ſur le Meſſie, ou l'on prouve aux Juifs, que Jeſus-Chriſt eſt le Meſſie. Par Mr. Jaquelot. A la Haye chez Franc. l'Honore, 1699. 8.

A Demonſtration of the Meſſias, eſpecially againſt the Jews. Part II. By the R. R. F. Richard Lord Biſhop of Bath and Wells. London, for W. Rogers, 1699. 8.

The Certainty of the Chriſtian Revelation, and the Neceſſity of Believing it, eſtabliſſet by Francis Gaſtrel. London for Thomas Bennet, 1699. 8.

Mr. Locke's Reply to the R. R. the Lord Biſhop of Worceſter's Anſwer to his Second Lettre. London for A. and J. Churchill, 1699. 8.

A Journey to Paris in the Year 1698. By D. Martin Liſter, London for Jacob Tonſon, 1699. 8.

Vo-

Digitized by Google

Voyages and Deſcriptions. Vol. II. By Captain William Dampier. London for James Knapton, 1699. 8.

The Life of John Milton. London by John Darby, 1699. 8.

Remarks on the Liſe of Mr. Milton. London by J. Nutt, 1699. 8.

Chronicon Hebræorum Majus & Minus. Latine vertit & Commentario perpetuo illuſtravit Jo. Meyer. Amſtelodami apud Jo. Wolters, 1699. 4.

Cauſa Arnaldina, ſeu Antonius Arnaldus Doctor & Socius Sorbonicus vindicatus. Leodii apud Jo. Hoyous, 1699. 8.

Sex. Pompeji Feſti & Mar. Verrii Flacci de Verborum Significatione Lib. XX. cum notis Andreæ Dacerii. Accedunt Notæ integræ Joſephi Scaligeri, F. Urſini, &c. Amſtelod. ſumptibus Huguetanorum, 1699. 4.

Danielis Georgii Morhoſii Diſſertationes Academicæ & Epiſtolicæ. Acceſſit Autoris Vita, & Præfatio Jo. Burchardi Maji. Hamburgi, apud Gotfr. Libernickel, 1699. 4.

Johannis Fabricii D. & Prof. in Acad. Julia Ordinarii Amœnitates Theologicæ varii & ſelecti argumenti. Helmeſtadii apud G. W. Hammium, 1699. 4.

Vita D. Martini Lutheri nummis atque iconibus illuſtrata, ſtudio M. Chriſtiani Juncker. Francof. & Lipſiæ apud Georg. Andr. Enderum, 1699. 8.

Petri Van Maſtricht Theologia Theoretico-Practica. Trajecti ad Rhenum, apud Th. Appels, 1699. 4.

Galilæi Galilæi Syſtema Coſmicum. Ejusdem Tractatus de Motu, nunc primum ex Italico ſermone in Latinum verſus. Lugd. Bat. apud F. Haaring & D. Severinum, 1699. 4.

Vita di Don Pietro Giron, Duca d' Oſſuna, ſcritta da Gregorio Leti. Amſterdamo appreſſo Georgio Gallet, 1699. 12.

Jo. Vander Waeyen Sermo Academicus de Numero Septenario iterum editus, additis Vindiciis &c. Franequeræ 1699. 4.

Pag. 207. lin. 26. pro *exotericos* lege ἐξοχωτέρες.

* * * * * * * * *

ACTA ERUDITORUM

Publicata Lipſiæ

Calendis Junii, Anno M DC XCIX.

A DEMONSTRATION OF THE MESSIAS &c.

h. e.

DEMONSTRATIO MESSIÆ, QUA VERITAS RELIGIOnis Chriſtianæ, contra Judæos potiſſimum, defenditur. P. II. Autore Maxime Reverendo in Deo Patre RICHARDO Epiſcopo Bathonienſi & Wellenſi.

Londini apud W. Rogers, 1699. 8. Alph. 1. plag. 12.

INtegra tria abiere luſtra, ex quo Vir Maxime Venerandus Richardus Kidderus, Bathonienſis & Wellenſis hodie Epiſcopus, primam partem hujus Demonſtrationis ſuæ edidit. Quæ quod in Actis noſtris hactenus locum non invenerit, infelicitati noſtræ eſt tribuendum: ſiquidem cum recens in lucem producta eſſet, ad manus noſtras non pervenit; nunc autem prolixius eam recenſere, poſtquam tanto tempore doctorum virorum manibus verſata fuit, ſupervacaneum foret. Quin & ex altera parte prolixius enarranda, facile de eo, quod priori ponendum eſt, pretio ſecum unusquiſque ſtatuere poterit. Cum itaque in parte priori Autor Maxime Reverendus argumenta, quæ cuivis non iniquo rerum æſtimatori, potiſſimum autem Judaiſmi principiis imbuto, religionis Chriſtianæ veritatem perſuadere poſſint, luculenter propoſuerit; in altera hac parte accuratiſſime omnibus Judæorum argumentis ad evertendam eam proferri ſolitis reſpondet. Ea ſummo ſtudio ex libro Nizachon, R. Iſaaci Chizuk Emunach, aliiſque hujus furfuris libris conquiſivit; imo & peculiari induſtria manuſcriptum Luſitanum, a Menaſſe Ben Iſrael, quem ipſum hujus fœtus parentem eſſe exiſtimat, Richardo Cudwor-

Digitized by Google

tho olim, tanquam omni apparatu ad religionis Chriſtanæ perniciem tendente inſtructiſſimum armamentarium monſtratum, examinandum ſuſcepit: nec ea quæ eruditus Judæus contra Limborchium, & Abarbanel in Commentariis ad Prophetas poſteriores expediere arma, trepide evitavit, ſed inutilia reddere omnia ſuſtinuit. Exordium autem huic diſceptationi ejus dedit luculenta comparatio argumentorum, veritatem divinitatemque miſſionis atque ſcriptorum Moſaicorum Judæis, Chriſti vero & Apoſtolorum nobis perſuadentium, quæ ſtatim a cavillationibus Judæorum vindicantur. Cumque Chriſtum & miraculorum ſive copia ſive magnitudine, & prædictionum veritate, Moſen longiſſime ſuperare planiſſime conſtet; hiſtoria vero eorum, quæ a Chriſto & Apoſtolis ejus geſta ſunt, traditione non minus firma quam geſta Moſis nitantur; & denique ſcripta, quibus Chriſtiana nititur religio, non minus luculente impreſſos præ ſe ferant divinæ originis characteres quam Moſaica: invicte inde concluditur, vel nimiæ credulitatis adverſus Moſen, vel incredulitatis nimiæ adverſus Chriſtum, Judæos reos peragendos eſſe. Incredulitatis vero hujus cauſa cum in argumentorum pro Chriſto militantium infirmitate quæri non poſſit, verior ejus ratio inquiritur: quam Maxime Ven. Autor præcipue in ingenio eorum ad carnis delicias nimis proclivi, in malitia & pertinacia, in faſtu denique & ſuperbia eorum collocat; tum etiam porro in ſuperſtitioſa, ac cum neglectu ſolidorum mage officiorum conjuncta rituum & ceremoniarum obſervatione, in cœco quo ferantur in doctores ſuos ſtudio, in ſtulta traditionum ſive legis oralis veneratione, in inſecuta vitia iſta induratione. Quæ omnia, ut ferat hujuſmodi rerum natura, aliam adhuc incredulitatis Judaicæ cauſam pepererint, mediorum ſcilicet, quibus ad veritatem perducerentur, raritatem. Acceſſiſſe poſtremo omnium ſcandala ab ipſis Chriſtianis miſeræ genti, & vivendo improbe, & abſona multa docendo atque agendo, quod in Romana Eccleſia præcipue fiat, & feralia odia ac inteſtina bella gerendo, objecta. Præcipuis hiſce cauſis inſuperabilis fere Judæorum incredulitatis expoſitis, alia adhuc impedimenta quædam ſuperſunt, a Max. Ven. Autore obſervata, charitatis ſcilicet Judæis a Chriſtianis exhibendæ raritas, eorum in liberis ſuis inſtituendis ac contra Chriſtianam religionem mature armandis infauſta diligentia, horrenda eorum, qui Synagoga ejurata Chriſto nomen

Digitized by Google

men dant, inter Judæos deteſtatio, & denique quorundam, qui a Judaicis ad Chriſtiana caſtra tranſierunt, hypocriſis perfidaque malitia. Jam vero quantum ad rem ipſam, dubiaque a Judæis ſanctiſſimæ religioni noſtræ opponi ſolita, præcipua fere eorum vis in oppugnandis quatuor Evangeliſtis verſatur. In quatuor claſſes argumenta, quibus fidem eorum impugnant, Max. Rer. Autor diſpeſcuit. In prima claſſe ea collocat, quibus miſeri Apellæ quatuor Evangeliorum hiſtoriam, neq; ſibi ipſi ſatis conſtare, neq; cum perſpecta omnibus rei veritate conſentire, conantur evincere, atque huc refert objectiunculas, quas narrationes de ficu a Chriſto maledicta, de Chriſto pro hoſtibus ſuis in cruce apud Patrem ſuum intercedente, (quæ cum Chriſtianorum opinione de efficacia interceſſionis Chriſti, & calamitatum Judaicarum cauſa nequeat conciliari) de tempore quo ad Chriſti reſuſcitati ſepulchrum proceſſere mulieres, Angelorumque qui ipſis apparuere numero, & denique de templo Herodis ſpatio annorum XLVI extructo, ipſis ſuppeditant: cavillationibus enim contra genealogiam Chriſti, a Matthæo & Luca traditam, ad hoc caput referendis, ob rerum dicendarum copiam, peculiarem inferius locum conceſſit. Reliquis vero objectionibus iſtis non tantum datas ab aliis reſponſiones nova luce colluſtratas opponit, ſed & majoribus longe Veteris Teſtamenti hiſtoriam laborare oſtendit. Secundam argumentorum Judaicorum claſſem contra religionem Chriſtianam abſolvunt ea, quibus quatuor Evangeliorum hiſtoriam legi Moſaicæ contradicere, ſatis infeliciter probant. Quam futilis enim ſit Moſis, juramentum per nomen Dei jubentis, & Chriſti, jurare ſuos omnino nolentis; Moſis, polygamiam & divortia permittentis, & Chriſti, obicem licentiæ iſti ponentis oppoſitio: quam inepta verborum Chriſti mandatum ſuum de charitate fraterna novum appellantis, cum vetus tamen ſit & a Moſe jam traditum, interpretatio, perſpicue poſt alios Maxime Rever. Autor docuit. In tertia claſſe argumentorum ea collocantur, in quibus ab Evangeliis communis omnium Chriſtianorum fides, ex falſa Judæorum perſuaſione, abit. Talia ſunt loca Matth. I, 25. XII, 46. XIII, 55. 56, quæ receptæ Chriſtianorum de perpetua virginitate Mariæ: loca Matt. XIX, 17. XX, 23. Marc. VI, 5. XIII, 32, quæ doctrinæ de divinitate Chriſti: locus Matth. XII, 40. qui Chriſtianorum ſententiæ de reſurrectionis Chriſti tempore, repugnare ab ipſis creduntur. Quartam

tam denique claſſem argumentorum Judaicorum, quibus reſpondetur, conſtituunt loca V. T. perperam ab Evangeliſtis ex eorum ſententia allegata. Citare enim eos loca quædam nuſpiam in ſacris V. T. libris obvia ſibi perſuadent, quod fieri putant a Matth. c. II, 23. ubi tamen vel ad ſenſum reſpici Doctiſſ. Autor arbitratur, qui omnibus Prophetis (hic proinde etiam generatim citatis) communis ſit, qui Nazaræum fore Chriſtum crediderint, quocunque ſenſu vox illa hic accipiatur; vel ad vaticinium nonniſi per traditionem ſervatum, cujus, occaſione commorationis Chriſti apud Nazarenos, facta mentio ſit, utpote quæ iſtam ſeu compellationem, ſeu ſtatum Chriſti, in memoriam omnibus revocaverit. Similes allegationes locorum nuſpiam in V. T. obviorum occurrere Judæi, ſed ſimiliter confutati, putant Matth. V, 43, (quam allegationem, ſi ſenſum reſpicias, recte ſe habere, nec opus eſſe ut ad traditiones Phariſaiſmi corrupti confugiamus, Max. Rev. Autor putat, Exod. XXXIV, 12. 16. Devt. VII, 2. 3. Devt XXV, 17. 19. cum Exodi XVII collata, conſuli jubens: legemque de charitate adverſus hoſtes Judæis datam ad συγγενεῖς tantum pertinere exiſtimans, quod ex collatione Exod. XXXII, 4. cum Devt. XXII, 1. 2. 3 & praxi Judæorum confirmat,) item Joh. VII, 38. XIX, 28. 36. At porro in vere allegatis, Evangeliſtas aberrare tamen quandoque in circumſtantiis nonnullis, objicientibus Judæis reſpondet, atque adeo loca Marc. II, 26. Matth. XXV, 32. XXVII, 9. vindicat; de quorum ultimo obſervandum eſſe duximus, non improbabile Autori noſtro videri, Jeremiæ eſſe caput IX, X, XI, XII, XIII & XIV vaticiniorum, quæ Zachariæ tribuuntur, cum illius longe rectius quam hujus temporibus iſta conveniant. At neq; , quod calumniantur Judæi, præter rem atque inepte V. T. Scripturas ab Evangeliſtis allegari, oſtendit, meritoq; applicari rebus, de quibus agit, a Matth. c. II, 15, 17, 18, typice & μυστικωτέρως in V. T. prolata, evincit. Quid quod alludendi quoque libertatem integram Evangeliſtis relinquendam eſſe exiſtimet? Examinatis autem contra quatuor Evangeliorum hiſtoriam proferri ſolitis objectiunculis, ad eas progreditur, quibus reliquorum N. T. librorum fidem enervare nituntur, idque eo ordine, quem R. Iſaac in iis proferendis fuit ſecutus. Sic ut unum ſolum adducamus exemplum, omnes R. Iſaaci evaneſcere oſtendit ſcrupulos circa locum Act. VII, 16. ſi obſervetur, poſt ἀργυρίου omitti per ellipſin conjunctionē καὶ, & verba ἐν τῷ μνήματι, ex proxime præcedentibus eſſe repetenda; quo obſervato, iſtam
totius

totius textus affert paraphraſin, nulli dubiorum Judaicorum obnoxi-
„am: Jacob & Patres noſtri, in Ægypto vita functi, inde in Sichem
„deportati fuerunt; & nonnulli quidem eorum cum Jacobo in ſe-
„pulchro, quod Abrahamus certa pecuniæ ſumma emit, fuere conditi:
„alii vero cum Joſepho repoſiti fuere in eo ſepulchro, quod a filiis
„Emmor, parentis Sichem, mercatus eſt Jacobus". At maximam longe libri hujus partem implent ea, quæ Judæis hiſtoriam nativitatis Chriſti, prout a Matthæo traditur, arrodentibus, & genealogiam ejus ex diſſenſu inter Matthæum & Lucam omnimodæ falſitatis arguentibus oppoſuit. Horum argumentorum priori integrum caput V dicavit, in quo tamen potiſſimum allegatio prophetica apud Matthæum c. I. comm. 22 & 23 examinatur & vindicatur. Genealogiæ Chriſti vero capita ſequentia decem impenduntur: & quantum ad difficultates ſcopuloſq; in genealogia a Matthæo concinnata obvios, ſigillatim eas omnes examinat, atq; adeo in amovendis iis quæ comma 11 capitis I Matthæi impeditū reddunt, Hieronymum, Gomarum & Spanhemium; quæ v. 12, Gomarum, Spanhemium, Piſcatorem; quæ v. 13, Lucam Brugenſem, & Lightfootum in Harmonia; quæ v. 8, Grotium, Lightfootum, Spanhemium & Poſſinum potiſſimum ſecutus eſſe videtur. De Cainane apud Lucam c. III, v. 36, præter Hebraicorum codicum fidem commemorato, ipſe quidem cum Cordeſio, Grotio & Spanhemio ſentit, irrepſiſſe, neſcio cujus vitio, iſtud nomen, tam in verſionis LXX Senum, quam in Lucæ Evangeliſtæ codices: ſatis commode tamen etiam a nonnullis, Cainanis nomen ab ipſo Luca profectum eſſe defendentibus, excuſari Evangeliſtam obſervat, eorumque ἐπίλυσιν ex Uſſerio, Junio & Lightfooto, uti videtur, decerptā, prolixe ſatis exponit. Eosdem alioſque Viros doctos ſequitur in ſequentibus capitibus, in quibus dubiis, quæ ex inſtituta genealogiæ a Matthæo & Luca traditæ collatione naſcuntur, una cum aliis quibusdam huc pertinentibus quæſtiunculis reſpondet. Aſt ultimum denique caput alterius generis objectionem explodit, eam nimirum quæ Eliam, Meſſiæ adventum præceſſurum, nondum veniſſe, adeoque Jeſum non eſſe poſſe Chriſtum urget. Qua prolixiſſime diſcuſſa, finis huic volumini imponitur, ita tamen ut tertii adhuc voluminis ſpes nobis relinquatur. Cujus lemmata hic exhiberi cum haud invitos paſſuros ſperemus Lectores, nos quoque volentes lubenteſque ea nunc repræ-

ſentabimus. Complectetur itaque illud de æternitate Legis Moſaicæ; de pace temporibus Meſſiæ promiſſa; de promiſſione Meſſiæ nulla conditione reſtricta; de ſenſu verborum *in ultimis diebus*; de vaticinio Jacobi Geneſ. 49, 10 & de loco Haggæi c. II comm. 6 diſſertationes nonnullas: hiſtoricam item Pſeudo-Meſſiarum enumerationem; demonſtrationem, quod doctrina de SS. Trinitate in N. T. tradita idoneum non ſit obſtaculum, quo ab Eccleſia Chriſtiana Judæi prohibeantur; diſquiſitionem de fundamentis expectatæ illuſtrioris Judæorum converſionis, & denique de noſtris, pro varia conditione noſtra, in promovenda Judæorum converſione officiis diſſertationem. Quæ omnia uti diſpellendis, quibus infelix Judæorum gens opprimitur, tenebris egregie non conducere non poſſunt: ita prætereundum non eſt, potiorem voluminis, quod nunc præ manibus habemus partem, illuſtris quondã Viri R. Boylii laudabili inſtituto deberi, qui contra Judæos alioſque infideles quotannis, ſuppeditatis in eam rem ſumtibus, publice diſputari voluit. Priora namque hujus libri capita Maxime Ven. Autor, ut Boylianæ voluntati ſatisfaceret delectus, publice ediſſeruit: id quod propterea monendum duximus, ut ob hoc quoque illius meritum, Viri omnes laudes ſupergreſſi Manibus Lectores noſtri occaſione iſta bene precarentur.

M. MINUCII FELICIS OCTAVIUS, ET COECILII CYPRIANI de Vanitate Idolorum Liber: uterque recenſitus & illuſtratus a CHRISTOPHORO CELLARIO.

Halæ, ſumptibus Zeitleri & Muſſelii, 1699. in 8. plag. 16. & dimid.

QUi nuper Lactantium inſigniter illuſtratum in lucem ediderat, quem ſuperiore Novembri pag. 535 recenſuimus; idem nunc Marcum Minucium Felicem, ejuſdem argumenti, nec minoris ingenii Scriptorem elegantiſſimum, quo ipſe Lactantius uſus fuerat, pari induſtria ornatum exhibet. Cauſſam eandem ſibi editionis dicit fuiſſe, quæ in edendo Lactantio fuerat, ut puræ Latinitatis Scriptores, iique Chriſtiani, in noſtris oris excuſi, notiores juventuti noſtræ fiant, &, quod maximopere ſuadet, in ipſis quoque Scholis Chriſtianis cum ceteris receptis auctoribus Latini ſermonis, ad explicandum conjungantur. Multiplicem uſum ejus conjunctionis præfatione oſten-

Digitized by Google

oſtendit, quod ita futurum omnino ſit, ut æque adoleſcentes in pietate, & in Lingua Latina proficiant: etiam Antiquitates Eccleſiæ ſimul condiſcant, quas non neſcire, Chriſtianæ rei tantum, aut etiam plus interſit, quam Romanorum Græcorumque mores atque ritus, quibus multum temporis impendamus, cognoviſſe. Addit, Mythologiam & de Diis notitiam, vanam quidem per ſe & inutilem, ſine qua tamen utiliores Gentium ſcriptores nequaquam poſſimus intelligere, ex Chriſtiano, qui vanitatem ſimul oſtendat, ſalubrius cognoſci, quam ex profanis, qui ſuperſtitionibus fucum & ſpeciem adlinant. In his uſibus æque præſtantem Lactantium eſſe, ſed Minucium brevitate gratiorem, præſertim adoleſcentiæ, cui tædio ſint longiores ſermones; perſpicua brevitas, multum paucis eleganter complexa, propter ætatis impatientiam & utilior longe, atque etiam jucundior. Ipſa editione hæc ſunt præſtita: Ipſum Minucium Editor cum cura emendavit, uſus ad id obſervationibus omnium, qui de Auctore hoc meriti unquam fuerant: in quibus primas Viro accuratiſſimo Jo. Friderico Gronovio defert. Erat etiam quod a clariſſimo Viro, Jacobo Perizonio, exſpectaverat, ſed cum ſero ejus litteræ allatæ fuiſſent, in fine adjecit, quæ ab illius ingenio acceperat. Notas & interpretationes non parce addidit, quibus tam Latinitatis rationem habet, quam antiquitates & hiſtorias illuſtrat. Celebris Juriſconſulti, Franciſci Balduini, Diſſertationem de Minucio appoſuit, quæ inſtar commentarii eſt, & Antiquitates Eccleſiaſticas maximopere commendat, etiam Juriſconſulti Chriſtiani ideam ſub exemplo præſcribit; ut nihil deſit huic commodæ editioni. Accedit S. Cypriani libellus de Idolorum Vanitate, ex Minucii Octavio, id eſt Dialogo ab Octavio, principe colloquentium perſona dicto, expreſſus, nec minus, quam ille, Notis Editoris celeberrimi ubique illuſtratus. Teſtimonia & Judicia, & Indices tres adjecti: primus Auctorum, quibus Minucius & Cyprianus, etiam erudita Diſſertatione Balduinus uſi fuerunt: alter Rerum notabiliorum: & ultimus Verborum ſive Latinitatis.

ALCORANI TEXTUS UNIVERSUS EX CORRECTIORIBUS Arabum exemplaribus deſcriptus, ac ex Arabico idiomate in Latinum translatus; appoſitis unicuique capiti Notis atque Refutatione. Præmiſſus eſt Prodromus totum priorem Tomum implens. Auctore LUDOVICO MARRACCIO, e Congregatione Clericorum Regularium Matris Dei &c.

Pata-

Digitized by Google

Patavii ex typographia Seminarii, 1698. in fol. Alph. 14.

CUm quadripartitum Prodromum ad Refutationem Alcorani ante octennium primum in lucem ediderat Reverendus Marraccius, cujus præcipua capita nos in Actis hiſce, menſibus Julio ac Auguſto anni poſt nonageſimum ſecundi exhibuimus; ſpes, quam dudum Wagenſeilius (in Præf. Tel. Ign. Sat. p. 47) aliique fecerant, de integro opere mox ſecuturo augebatur: cujus etiam eventus citius ſubſecutus fuiſſet, niſi immaturus Eminentiſſimi Barbadici Cardinalis ac Epiſcopi Patavini, cujus auſpiciis illud adornatum fuit, obitus interveniſſet. Nunc vero demum magnificum illud ac pluſquam quadraginta annorum opus, de quo feliciſſime abſoluto merito omnes gratulantur octogenario Seni, integrum in publicum prodiit, cujus œconomiam paucis juxta nobis conſuetum morem declarabimus. Integer Liber in duas partes diſtribuitur, quarum altera *Prodromum* Romæ olim excuſum complectitur, ac præter Indices Alphabeticos rerum notabilium nihil novi continet: altera vero ipſum *Alcorani textum*, ex correctiſſimis Arabum codicibus ſumma fide deſcriptum & pulcherrimis characteribus depictum ſiſtit, cui præter *Latinam Verſionem*, *Notæ* ſive Scholia, quibus juxta Arabum Interpretum mentem, obſcuriora, & præſertim quæ ad hiſtoriam ſpectant, dilucidantur, ac tandem *Refutata* illorum ſubjecta ſunt. Huic poſteriori parti, (nam de priori plura jam repetere nihil attinet) amplam quoque Autor præfationem præmiſit, in qua, quid ad opus iſthoc hac forma evulgandum ipſum potiſſimum impulerit, quodque commodum inde in Eccleſiam Chriſtianã redundare poſſit, prolixe exponit. Ac primum quidem poſtquam ex multiplici Arabicorum librorum lectione, imprimis vero ex correctione ſeu potius nova translatione ſacrorum Bibliorum Arabicorum, cujus curam ſub Innocentio X & Clemente X Pontificibus ipſe habuit, ejus linguæ cognitionem adeptus eſſet, jamque ſtudiis ſuis Arabicis Chriſtianæ religioni contra Agarenicam ſuperſtitionem ſubſidii aliquid ſe conferre poſſe crederet, nihil opportunius ſe facturum judicavit, quam ſi contra Alcoranum omnem ſuum conatum intenderet, calamumque ac ingenium acueret. Hoc itaque illum adduxit, ut laborem iſtum exantlandum ſuſciperet, quem alii hactenus, exceptis paucis, quorum catalogum in Præfatione Prodromi texuerat (quibus

ex

Digitized by Google

ex recentioribus jungit P. Jo. Laurentium Lucheſinium in opere, cui titulus: *Nova copia & ſeries centum evidentium ſignorum veræ fidei*, nobis etiam Tomo I Supplementorum p. 227 ſeqq. recenſito; & P. Emmanuelem Sanzianum, in libro Italico, inſcripto: *Breve Trattato, nel quale con ragioni demonſtrative ſi convincono manifeſtamente i Turchi*) neglexerant. Cum vero præſtari id a ſe non poſſe cognoviſſet, niſi Alcorani ipſius verbis, Arabice ac Latine, a capite ad calcem fideliter expreſſis, ea quæ contra eundem dicturus erat, planiora fierent, & confirmarentur, Alcoranum integrum ſimul exhiberi neceſſarium judicabat. Aſt hic maxima ſe offerebat difficultas, quæ etiam initium ac progreſſum inſtituti diu remorata eſt. Adverſabantur enim non modo decretum a S. Romanorum Cenſorum Congregatione ſub Alexandro VII Pontifice latum, quo *Alcoranus cujuscumque impreſſionis & idiomatis proſcriptus erat*; verum etiam aliorum præjudicia, qui tam peſtilentem ac pernicioſum librum, ſi in apricum produceretur, plus damni quam commodi Catholicæ Eccleſiæ allaturum eſſe cenſebant. Hæc ergo Adverſariorum tela quomodo tunc prius ſibi retundenda fuerint, Auctor enarrat, eademque nunc iterum examinat ac magno robore reprimit. Nam quod primo Romanorum Patrum cenſuram attinet, aliud Alcoranum, aliud vero Alcorani Refutationem eſſe cenſet, quæ ab illis Cenſoribus nunquam interdicta fuerit; cum alioquin omnes controverſiarum de rebus religionis Auctores, qui adverſus Heterodoxorum errores ſcripſerunt, prohibendi fuiſſent. Regeſſerant quidem illi, prædictos Auctores ita Hæreticorum libros impugnaſſe, ut ex illis ea ſolum producerent, quæ errorem refellendum continerent, ab integro vero eorum opere cum ſuo commiſcendo abſtinuiſſe. Noſter vero non mirum fuiſſe regeſſit, quod illi integra Adverſariorum volumina in opera ſua non tranſtulerint; hoc enim & nimis oneroſum ob magnitudinem vel multitudinem librorum, & inutile etiam futurum fuiſſet: at vero breviora opuſcula, quale eſt Alcoranus, non ſemel a Catholicis ſcriptoribus, vel integre, vel quoad maximam partem, verbis ſuis relata atque impugnata fuiſſe oſtendit. Nam ita S. Auguſtinum, contra Fauſti Manichæi errores ſcripturum, integrum illius librum per partes allatum cenſoria virga caſtigaſſe; ſcribentem etiam contra Fortunatum Manichæorum presbyterum, contra Felicem Manichæum, contra epiſtolam Secundini

Digitized by Google

Manichæi, contra ſermonem Arianorum, contra Maximum Arianorum Epiſcopum & alios, fere ſemper Antagoniſtarum verba vel omnia vel pleraque adduxiſſe. Simile quid factum & ab aliis. Eſſe præterea peculiares rationes Auctor monet, quibus nullo modo, prout opus eſt, Alcoranum refelli poſſe demonſtratur, niſi totus non ſolum Latine, ſed etiam Arabice cum confutationibus exponatur. Earum præcipua eſt, quod in cæteris Heterodoxorum libris materia tantum, non vero forma caſtiganda veniat, in Alcorano vero utriuſque inſpectio attenta requiratur. Nam cum Mahumetus non ſemel in eo jactet, imo Deum affirmantem inducat, librum hunc tantæ eſſe excellentiæ, tamque perfectæ & abſolutæ ſtructuræ, & ſi homines univerſi una cum Geniis ſeu Dæmonibus ſimul convenirent, atque omne ſtudium totumque ingenium adhiberent, ut unam tantum Suram ſeu caput Alcoranicis ſimile conſcriberent, irrito conatu ſint deſudaturi; ac communiter Mahumedani enormibus Alcoranum elogiis venerentur: ut hanc prodigioſam inſaniam univerſus terrarum orbis cognoſceret, ac contra, quam mendax, quam impudens fuerit Mahumetus, qui tam mira ac magnifica de hoc ſuo libro prædicaverit, nec non mendacia, errores, blaſphemias, fabulas, nugas, quibus totus confertus eſt, maniſeſtiſſime agnoſceret, neceſſe omnino fuiſſe, Alcoranum ipſum totum, quantus eſt, cunctorum mortalium oculis exponi.

Tantum itaque aberat, ut quod ſecundo loco urgebant Adverſarii, iſte liber hoc modo vulgatus, Eccleſiæ Chriſtianæ aliquod incommodum afferre poſſet, ut potius Dæmonis aſtu factum fuiſſe Auctor exiſtimet, quod Eccleſiæ Chriſti tanto tempore incognitæ manſerint hoſtium ſuorum machinæ & arma, quo minus adverſus ea ſeſe præmunire poſſet. Neque enim impetus eorum repellere, neque aſtus eludere nos unquam poſſe, niſi ex eorum armamentario tela ſumamus, & eorum technas ab ipſis addiſcamus; quod ſine Alcorani ſubſidio nunquam aſſequemur. Quod ſi forte aliquod in Eccleſiam damnum inde redundaret, id tunc demum accidere poſſe ſcribit, ſi talis liber abſque congruis confutationibus & apologiis publice ederetur; quamquam non defuerint inter ipſos Catholicos Viri ſapientes ac probi, qui exiſtimarint, poſſe etiam ſine refutationibus Alcoranum tuto & utiliter omnium manibus oculisq; permitti, cum a nullo melius quam a ſe ipſo refutetur.

Jam

Digitized by Google

Jam vero maximam utilitatem conſiderari cupit, quam Reipublicæ Chriſtianæ, imprimis vero Miſſionariis Apoſtolicis contra inſultus Derviſiorum ſeu Sanctorum, qui apud Mahumetanos religioſam vitam & exactiorem Alcorani obſervantiam profitentur, ac ſuperſtitionem ſuam inter Ethnicos orientales jam diu diſſeminare cœperunt, hic liber afferre poſſit. Hos enim cum ſuis rationibus ac perſuaſionibus, naturæ ac dictamini rationis conformibus, quales ſunt, unum eſſe Deum, preces eſſe fundendas, eleemoſynas erogandas, juſtitiã ſervandam, virtutes excolendas, nemini injuriam faciendam, Deo operum ſuorum rationem reddendam eſſe, & ſimilibus, plus apud ipſos profuturos, quam Chriſtianos, cum illis Deum unum & trinum, Deum hominem factum, pauperem, crucifixum, mortuum ac ſepultum, myſterium Euchariſtiæ, monogamiam, vitam perpetuæ cruci conjunctam, beneficentiam erga inimicos, felicitatem ſummam ſitam in bonis quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, & alia hujuſmodi dogmata, vel humani intellectus captum excedentia, vel naturali conditioni difficillima, ſi non impoſſibilia, propoſuerint: niſi antea Ethnici illi inſtruantur, etiam teſtimonio ipſius Alcorani, nihil religionem Chriſtianam continere vel abſurdum vel falſum, quantumvis captu arduum, ſed omnia in ea vera, certa, & divino teſtimonio in Pentateucho & Evangelio (quos Mahumetus ipſe libros a Deo traditos & certiſſimæ veritatis eſſe affirmat) comprobata; contra vero nihil in Alcorano veri ſanique eſſe, ſeu circa myſteria a Deo revelata & virtutes theologicas, ſive circa virtutes morales, quod non pluribus fabulis, ineptiis & erroribus plerumque commixtum ſit, & quod in Evangelio & Chriſtiana religione purum, integrum & ſincerum, ſed & uberius non doceatur: Mahumetum porro nihil aliud feciſſe, quam quod veram & prope univerſalem in orbe religionem corruperit, novamque ac perverſam ſuperſtitionem armis, fraudibus, aliiſque malis artibus invexerit. Si hoc modo idololatræ præoccupentur, non ita facile eos a Mahumetanis ſeduci poſſe oſtendit; quod vero aliter fieri non poſſit, niſi Alcoranus ipſe illis exhibeatur ac prælegatur, iique coram ipſis Mahumetanis ejusdem teſtimonio convincantur.

His ita ſolide deductis, de præſentis operis ordine ac diſpoſitione diſſerit. Ac primum quidem monet, ſe textum Alcorani Arabicum cum omnibus motionibus ſeu vocalibus aliiſque ſignis & no-

tis Grammaticalibus, aliquandiu poſt ſcriptum a Mahumeto Alcoranum, ab Arabibus ad Rabbinorum Judæorum imitationem inventis, quæ in antiquis exemplaribus non reperiantur, exhibuiſſe. Porro rationem reddit, cur verbotenus & ad literam Arabicum textum exprimere maluerit, quam optimum alias interpretandi genus, a D. Hieronymo, Cicerone aliiſque Sapientibus traditum ſequi, quo non verbum e verbo, ſed ſenſus e ſenſu exprimitur. Denique quod iſti verſioni notas ſubjecerit, id ideo potiſſimum factum eſſe dicit, ut in ſenſu Alcorani cum Adverſariis conveniret, adeoque propriis armis ipſos legitime oppugnaret; quod Alcoranici Gloſſatores ſæpius quamplurima Alcorani loca deformarint ac defœdarint, quæ ad bonum ſenſum trahi aliquo modo potuiſſent.

Nunc autem tempus erit, ut tum ex ipſis illis Notis, tum ex Refutatis, exempla quædam proferamus, quæ de Auctoris induſtria ac dexteritate teſtificari queant. Ac ad primam ſtatim Suram ſive caput, præter diverſas ejus inſcriptiones, ex Alhaſan notat, quan„ta in veneratione illam Moslemi habeant, dum Deum primum cen„tum & quatuor libros e cœlo demiſiſſe; horumque ſcientiam in qua„tuor ex illis, nempe Pentateucho, Evangelio, Pſalterio & Phorcano „poſuiſſe; deinde totam horum quatuor ſcientiam in Alcorano col„locaviſſe; denique totam Alcorani ſcientiam in prima ejus Sura con„cluſiſſe nugantur. Porro ad prima hujus Suræ verba, *in nomine Dei* &c. diverſas Arabum expoſitiones affert, quas inter illa Ahmedi Thalebienſis notari meretur, qui ex Abu Said Hadrienſi narrat, dixiſſe Ma„humetum, Jeſum Mariæ Filium a Matre ſua miſſum fuiſſe, ut literas „ſub præceptore addiſceret, cui præceptor, ut diceret, *In nomine Dei* „*miſeratoris miſericordis*, imperaverit: Jeſu vero, quid ſignificent in „dictione *Beſmi* tres characteres *B. S. M.* interrogante, reſpondiſſe „præceptorem, neſcio; cui Jeſus: litera *B.* ſignificat *Babà Allah* (id „eſt majeſtas Dei) *S. Sanà Allah* (celſitudo Dei) *M. Molcoho* (regnum ejus.) Bene eſt quod Mahumetani credant Jeſum, licet puerum, magiſtri ſui fuiſſe doctorem; at ridicule ſatis putant, in Hebræorum ſcholis Arabicæ linguæ Magiſterium fuiſſe. Nec minus prolixus eſt in recenſendis Mahumetanorum opinionibus, quas de infinitis Mundis habent, eoſque hanc Mundorum multitudinem, veteribus quoque Manichæis, & Philoſophis, Democrito, Metrodoro, Anaximandro aliiſque

Digitized by Google

liiſque cognitam, ab Hebræis potiſſimum didiciſſe oſtendit. In Refutatis, præter alia, adverſus Mahumetanos ſolide demonſtrat, Chriſtianos nunquam a vera religione diſcesſiſſe aut aberraſſe, nec religione Chriſtiana perfectiorem fuiſſe eam, quam Mahumetus deinde docuit per Alcoranum. In altero capite lectu digniſſima ſunt, quæ ex Arabicis Scriptoribus de Paradiſo, fluviiſque, ac mulieribus in eo latentibus (p. 12. 19. 20.) de creatione Adæ (p. 22) de modo orationis & eleemoſynarum (p. 25.) de diſcrimine ciborum, ac jejunio quod Mahumetani ſervant (p. 70. coll. cum p. 195.) de miraculis quæ Mahumetus patraſſe dicitur (p. 54) de ſociis & ſucceſſoribus Mahumeti (p. 62) de peregrinatione Meccana (p. 77) de antiquitate prohibitionis vini, rationibuſque hujus interdicti (p. 86. & 237) Author Clariſſimus ſtudioſe collegit: uti non minus calculum merentur, quæ adverſus Mahumetanos in vindicandis Chriſtianæ religionis capitibus, circa integritatem ſacrarum Scripturarum (p. 13.) circa fidem de Dei Filio (p. 54.) circa ſalutem in una religione (p. 48;) ac removendis Scripturæ teſtimoniis, quibus Mahumetum prædictum fuiſſe, illi adſtruere conantur (p. 26;) nec non contra abſolutum decretum a Mahumetanis credi ſolitum (p. 17,) Noſter in medium adduxit. In tertiæ Suræ notis (p. 112.) peculiarem Mahumetanorum circa peccatum originis ſententiam, ex Gelale, Cottada & Thalebienſi adducit, quando nullum naſci exiſtimant, niſi eo momento, quo naſcitur, tangat eum Satanas, præter Mariam & Filium ejus, quos ab hac originali culpa immunes manſiſſe, ideoque nullum poſtea quoque peccatum commiſiſſe, iſti conſtanter credunt. In eodem capite (p. 113) Chriſtum ex teſtimonio Mahumetanorum in futuro ſeculo interceſſorem hominum fore probat, quamvis alio loco (p. 3. & 837) id ipſos Mahumeto ſuo tribuere, per cujus interceſſionem illi, qui unum Deum coluerunt, tandem ex igne gehennæ exituri ſint, aſſeruerat; quæ etiam Judæorum ſententia eſt, qui nullũ, quantumvis ſceleſtum & flagitioſum, cujuſcunq; tandem ille ſectæ ſit, in gehenna ultra undecim menſes, vel ad ſummum ultra annum, permanſurum credunt, præter forte Dathan, Abiron & Atheiſtas, qui in ea cruciabuntur in æternum. (Vid. Bartolocc. Part. 2. Bibl. Rabbin. p. 178 & Part. 3. p. 421. & Noſter p. 39.) Iſtam quoque Mahumetanorum de morte Jeſu ſententiam, qua non ipſum Jeſum cruci affixum, quem a duobus Angelis in cœlum raptum

Digitized by Google

fuiſſe dicunt) ſed alium, cujus vultui ſuam figuram impreſſerit, captum, crucifixum & occiſum fuiſſe, iſti inepte credunt, Auctor ſedulo (p. 113) recenſet, ac in mox ſequenti capite (p. 172 ſeq.) ſolide confutat. Nec minus in hoc ac proximo quinto capite, multa argumenta pro adſtruendo myſterio Trinitatis, (p. 179) & ſtabilienda Divinitate Chriſti (p. 208) coacervat, rationeſque, quas contra hanc Chriſtianorum fidem Mahumetani proferre ſolent, (p. 196.) ſtrenue refellit. Præcipue vero ad id, quod ex cap. 13. Marci objicitur, Filium, nempe Chriſtum, neſcire diem & horam ſupremi judicii, ſed ſolum Patrem, præter ea, quæ vulgo ad id regeri ſolent, reſpondet, (p. 205) vere dici poſſe, ſolum Patrem ſcire diem judicii, quatenus Pater eſt fons ſcientiæ Divinæ, cum Chriſtus, etiam ut Deus, nullam habeat ſcientiam, niſi ſcientiam Patris. Quemadmodum pari ſenſu Chriſtus alibi quoque dixerit: *mea doctrina non eſt mea, ſed ejus, qui miſit me*; ut ita ad Patrem velut primum Divinitatis fontem hæc doctrina potiſſimum referatur.

Has priores Suras prolixe Auctor pertractaverat; in reliquarum vero explanatione parcior eſt, ex qua pauca tamen adhuc delibabimus. Sæpiſſime in Alcorano dies reſurrectionis vocatur occurſus Dei, itemque hora & tuba noviſſima; aſt iiſdem nominibus diem illum in Novo quoque Teſtamento, 1. Theſſ. 4, Joh. 5, 1. Cor. 15. &c. ſalutari, Auctor obſervat (p. 249. 250. 581 & 617.) Paſſim quoque in eodem libro, veterum Patriarcharum, Prophetarum & Evangeliſtarum mentio occurrit; qua occaſione Noſter integras horum ſanctorum Virorum hiſtorias, prout a ſcriptoribus Mahumeticis traduntur, ex illorum codicibus ſparſim affert, ac quomodo pleræque fabulis ac mendaciis intermixtæ ſint, ad oculum demonſtrat. Sic de Hud ſeu Hebero, propheta (p. 282,) de Scioaib ſeu Jetro, itemque de Moyſe (p. 284,) de Jona (p. 332,) de arca Noæ (p. 340) de Joſepho (p. 362,) de Bicorni ſive Alexandro Macedone (p. 426) de Jobo (p. 457) de Dulkephlo Propheta (ibid.) de intelligentia Salomonis, & muneribus eidem a Balcaiſa miſſis, deque regio ejusdem palatio (p. 511) de Carone ſeu Core, qui ſe Moſi oppoſuit (p. 526.) de Locmane ſive Æſopo (p. 546. ſeqq.) aliiſque ſimilibus viris, partim in Scriptura S. memoratis, partim ex Arabum ingenio confictis, multa ac præclara annotat, quæ intra hos cancellos quidem comprehendi neque-

Digitized by Google

queunt, digna tamen ſunt, ut peculiarem illis perluſtrandis curioſus Lector diligentiam impendat. Dignum quoque memoratu eſt, quod ad Sur. 8. & 14. (p. 300 & 378) de tormento ſeu examine ſepulchri, ex Mahumetanorum ſententia adducit, qui nimirum unumquemque in ſepulchro poſt mortem, tranſactæ vitæ examen ſubire, ac tormentum foveæ ſeu ſepulchri ſuſtinere credunt; de quo ex Algazalis Profeſſione fidei Moslemicæ ſequentia annotat: Non eſt accepta „fides hominis, donec credat in id, quod traditum eſt poſt mortem e„venturum. Et primum eſt examẽ Amer Monker & *Nakir*. Sunt autem „hi duæ perſonæ terribiles & horrendæ ſpeciei, quæ hominem in ſe„pulchro ſuo erectum ſtatuent, anima corporeq; conſtantem. Et in„terrogabunt eum de unitate Dei, & de miſſione legati, dicentes: quis „eſt Dominus tuus, & quæ religio tua, & quis Propheta tuus? Et hi „ambo ſunt exploratores ſepulchri, & examen eorum eſt prima pro„batio poſt mortem. Et etiam credendum eſt in tormentum ſepul„chri, atque illud eſſe debitum, & judicium, & juſtitiam erga cor„pus & animam, juxta id, quod Deus voluerit. Quæ omnia ex Judæorum ſchola proveniſſe, Auctor ſuſpicatur. Interim nec iſtud prætermitti debet, quod ad Suram 15. (p. 384. coll. cum p. 386. & 589) de duodecim cœli turribus ſive Zodiaci ſignis ex commentatoribus Alcoranicis affert. Hæc duodecim Zodiaci ſigna juxta Gelalem ſunt, Agnus, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Spica, Statera, Scorpius, Arcus, Hædus, Aquarius, Piſcis. Fingunt autem Mahumetani, conſueviſſe Dæmones ante ortum Mahumeti in has turres cœleſtes ſeu ſigna Zodiaci aſcendere, atque inde arrectis auribus arcana Angelorum colloquia furtim excipere, quæ deinde ariolis & magis revelarint. Ubi vero Mahumetus ortus eſt, Deum flammis ardentibus conjectis Dæmonas illos exturbaſſe, & nihilominus identidem redire tentantes, iisdem flammis territaſſe ac in fugam convertiſſe. In Suræ decimæ ſeptimæ notis (p 414.) nonaginta & novem nomina Divina exponit, quot Mahumetani Deo tribuunt; per centeſimum nomen vero, quod ipſis incognitum vulgo audit, nomen יהוה intelligi debere autumat. Porro ad trigeſimam ſextam Suram *Jas* vulgo inſcriptam, (p. 580,) illam cor imprimis Alcorani appellari, atque a Mahumetanis maxime in funeribus mortuorum adhiberi obſervat. Alias Auctoris noſtri obſervationes, quas reliquis Alcorani Suris ſubjecit, prætermittimus,

inter

Digitized by Google

inter quas præcipuæ ſunt, de fumo, qui extremum diem antecedet (p. 643;) de primis quatuor Suræ 48 verſiculis, qui in vexillis ſcribi ſolent (p. 662;) de ſcindenda Luna in die reſurrectionis (p. 689;) de peculiari formula in repudiis: *Tu es apud me, ſicut dorſum matris meæ* (p 709.) de Geniis (p. 755) de Coraiſitis (p. 824,) &c Ex illis autem, quæ hactenus in medium adduximus, facile quoque de reliquis judicium ferri poterit, quod auſpicatiſſimum ab omnibus Auctori pollicemur.

SPICILEGIUM SS. PATRUM, UT ET HÆRETICORUM SECULI poſt Chriſtum natum I. II & III. Autore JOANNE ERNESTO GRABIO. Tomus I. ſive Seculum I.

Oxoniæ, e Theatro Sheldoniano, 1698. in 8. plag. dimid. 49.

PAuca adeo ex monumentis antiquisſimorum Patrum, qui primis tribus Eccleſiæ ſeculis floruerunt, hodienum ſupereſſe, plura vero, magno Eccleſiæ & eccleſiaſticæ traditionis detrimento, periiſſe dolens Clarisſimus Auctor, fragmenta tractatuum ejuſmodi deperditorum cura eo majori colligenda ratus eſt, ſive ea in recentiorum Patrum libris excuſis hic illic diſperſa haberentur, ſive in codicibus manuſcriptis adhuc laterent. Minora tamen eorum ſcripta eodem loco atque cenſu habuit, nec quæ illorum temporum Hæretici in lucem publicam protruſerunt, indigna judicavit, quæ his immiſcerentur, eo imprimis, quod ad hiſtoricam priſcarum rerum notitiam non parum conferre valeant. Volumina proinde aliquot his talibus complere, & ſcripta partim integra, partim mutila, eaque vel prorſus inedita, vel Latine ſolum edita, Græce ſimul dare, aut quæ Græce hactenus modo extitere, iis Latinam verſionem addere, imo & utroque quidem idiomate antea vulgata cum codicibus manuſcriptis conferre inſtituit, uſurus ita maxime occaſione, qua ad Anglicanas, & imprimis Oxonienſes Bibliothecas liber ipſi, in Angliam quippe nunc delato, acceſſus patet. Singulis vero Præfationem, quæ notitiam ſcriptoris, vel ſcripti ſaltem iſtius, tradat, præmittere, notas quoque vel textui immediate ſubnectere, vel per ſignum ſtellulæ promiſſas ſub finem cujuslibet tomi addere, inque iis obſcuriora quædam loca illuſtrare, dubia diſcutere, eorum uſum oſtendere, parallelaque ex aliis

liis Autoribus afferre, varias autem lectiones ad oram cujuſvis paginæ, indicatis, e quibus petitæ fuerint, codicibus manuſcriptis, ſubjungere decrevit.

Dum itaque primum Tomum Seculumque primum nunc exhibet, noſtrum eſt, ut quænam in eo contineantur, paucis innuamus. Primo nempe ſtatim loco comparent *Abgari & Christi amœbea epiſtolæ*, quas ut ut pro indubiis haud venditet, aut pro genuinis habendas firmiter haud aſſerat, nulla tamen demonſtratione adeo certa pro ſuppoſititiis venditari poſſe contendit, remque in medio quidem relinquens, objectiones nihilominus a Natali Alexandro & Du Pinio adverſus eas motas diſcutit in additis ad calcem tomi integri Notis, in quibus etiam Abgarorum, ſeu, ut frequenter vocat, Augarorum, i. e. Toparcharum Edeſſæ ſeriem prolixam, atque hactenus a nemine tentatam, pandit; textui autem epiſtolarum ipſi ea Græce addit, quæ iis in archivis Edeſſenis Syriaco ſermone ſubjuncta, & apud Euſebium, ſed Græce itidem, repetita ſunt. Mox *dicta quædam Chriſti* ſequuntur, quæ non in Evangeliorum quidem libris extant, ſed apud Barnabam tamen, Clementem Romanum, Juſtinum Martyrem, & alios habentur. Succedunt fragmenta *Evangelii duodecim Apoſtolorum* ex Ignatio aliiſque Patribus collecta, ubi Autor in Præfatione iſtud minime agnoſcit pro hæretico, ſed ſcriptis potius Eccleſiaſticis accenſet, idque Evangelium ſecundum Hebræos appellari quoque notat, eam fortaſſis ob rem, quod a primis Chriſtianis Hebræis, qui Hieroſolymis vixerint, & quidem ante quatuor Canonica Evangelia, literis conſignatum fuerit. Apoſtolorum vocari putat eo ſenſu, quo certum quoddam Symbolum nomine Apoſtolorum inſigniatur, non, quod ab Apoſtolis ipſis compoſitum id judicarint Veteres, ſed quod fidei ab Apoſtolis traditæ ſummam contineret. Quod interdum quoq; Evangelium juxta Matthæum dicatur, id interpolatoribus ejus tribuendum affirmat, Nazaræis nempe atque Ebionitis; hos enim non ipſo Matthæi Evangelio, additis aliis, & aliis contra detractis, (ut plerique, Ignatium & Epiphanium ſecuti, velint,) ſed hoc potius, quod alias ſecundum Hebræos nuncupetur, uſos fuiſſe exiſtimat. Comes huic datur ab Autore *Evangelium ſecundum Ægyptios*, cui, perinde ut illi, titulum inditum arbitratur a primis ejus autoribus, quos Chriſtianos Ægyptios fuiſſe, ipſe hujus libri textus, myſticis verbis more Ægyptio-

rum pleraque involvens, ſatis indicet. Ad hoc inter alia, ſi non præcipue, reſpexiſſe monet Lucam, dum in procemio ſuo plures memoret hiſtorias Evangelicas, ad quas emendandas, & defectus earum ſupplendos, ſuum ſe Evangelium literis conſignaſſe perhibeat. Nec tamen iſtud heic habetur integrum; verum ejus, æque ac præcedentis, fragmenta tantum aliqua ex Pſeudo-Clemente Romano & Clemente Alexandrino apponuntur. Poſt de *Actibus Apoſtolicis* diſſerit, non iſtis quidem, quos hæretici confinxere, & quorum apud Epiphanium habetur mentio, ſed de aliis melioris notæ, quos Varadatus, ſeculi V Monachus, & Iſidorus Peluſiota allegent, e quorum poſtremo fragmentum eorum Græco-Latinum repetit. Hinc *Inſtitutiones ſive Conſtitutiones Apoſtolorum* ex Epiphanio & aliis collectas exhibet, eaſque, licet ab ipſis Apoſtolis ſcriptas dictataſve haud exiſtimet, ex iſtis tamen traditionibus, quas Eccleſiæ ab Apoſtolis hic illic prædicantibus & eccleſiaſtica negotia rite conſtituentibus acceperint & religioſe obſervarint, ſub finem primi, aut ſaltem ipſo ſeculi ſecundi initio compoſitas fuiſſe judicat. Ad ſcripta *Petri* Apocrypha ubi accedit, *Prædicationis*, quæ nomen ejus indepta eſt, fragmenta primum exhibet, opuſque ipſum non Hæreticis, ſed Catholicis Chriſtianis autoribus tribuit. Idem format judicium de *Petri*, quæ ſubſequitur, *Apocalypſi*. Utut enim mira hæc illius fragmenta interdum videri queant, idem tamen & Apocalypſi Johannis accidere poſſe reſpondet, ſi quis ſecundum literam dicta ejus interpretari & dijudicare voluerit. Denique & *Actus Petri*, quatenus eorum contenta nonnulla ſervarunt Clemens Alexandrinus & Origenes, ſuperaddit. Quæ Paulo tribuuntur ſcripta ſuppoſititia, ea heic repetere omnia Auctor noluit, ſed de præcipuis, utpote *Epiſtola ad Laodicenſes*, de *iis, quas ad Senecam ſcripſiſſe traditur*, de *Pauli Apocalypſi*, ejuſdemque *Anabatico* & *Actis* diſſeruiſſe tantum contentus, libellum *Actorum vel* Περιόδων *Pauli & Theclæ* integrum exhibet, & illum quidem ipſum, ceu autumat, quem a Presbytero Aſiatico ſub finem ſeculi primi ſcriptum fuiſſe teſtetur poſt Tertullianum Hieronymus, multum ideo præferendum duobus Græcis Commentariis de vita Theclæ a Petro Pantino editis, quorum unus Baſilii Seleucienſis, alter Simeonis Metaphraſtæ nomen ſibi inditum gerat. Præſtantiſſimi vero hujus ob antiquitatem ſuam libelli textum Græcum ex codice manuſcripto Bibliothecæ Bodlejanæ primus nunc in lucem pro-

profert, Latinamque interpretationem ſuam cum notis addit, ſubjuncta ad calcem verſione antiqua, quam itidem ex codice quodam Bibliothecæ modo memoratæ deſcripſit. Mentionem quoque paucis injicit fragmenti cujusdam, quod ex Actibus Pauli alleget Origenes, ita ex verſione Ruffini ſcribens: *Unde & recte mihi dictus videtur ſermo ille, qui in Actibus Pauli ſcriptus eſt, quia hic eſt verbum animal vivens.* Uti autem de Chriſto ibi ſermonem eſſe, agnoſcit Autor: ita ſuſpicatur, vel Origenem vitioſo Actorum Pauli, vel Ruffinum malo Origenis exemplari uſum, ac in Græco ſcriptum fuiſſe ſimplex ζῶν, non autem ζῶον, vel ζῶον ζῶν, qua ratione Actorum Pauli conſarcinator fortean reſpexerit ad verba Apoſtoli: ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, Hebr. IV, 22. Pergit ad *Teſtamenta duodecim Patriarcharum, filiorum Jacob*, quæ a Judæo olim ſcripta, a Chriſtiano autem poſt interpolata fuiſſe ſuſpicatur, eademque forſan locum ſortita cenſet inter LXXII libros Apocryphos Veteris Teſtamenti, quot olim extitiſſe, & una cum XXII ſcriptis Canonicis ad Ptolomæum, Ægypti Regem, miſſos fuiſſe referat Epiphanius. Hebræo primum idiomate compoſita in Græcum poſt translata a Joanne Chryſoſtomo, perhiberi notat in codice manuſcripto Bibliothecæ Bodlejanæ, ſed fidem huic aſſertioni nullam tribuit. Interea tamen, cum Græci textus nihil hactenus lucem viderit, exceptis paucis periodis a Cotelerio, Galeo & Whartono hinc inde exhibitis, idcirco eum integrum, juxta membranaceum codicem manuſcriptum in Bibliotheca Academiæ Cantabrigienſis aſſervatum ſiſtit, una cum verſione Latina Roberti, Epiſcopi Lincolnienſis, jam olim quidem A. 1549 Pariſiis excuſa, inque Orthodoxographis & Bibliothecis Patrum recuſa, ſed tot tantiſque cum ſphalmatibus, ut ſæpius nullum, aut ineptum, imo abſurdum quandoque ſenſum fundat. Quamvis ergo Autor editionem illam Pariſinam per omnia ſecutus fuerit, ad oram tamen paginæ cujuſcunque ſphalmata plurima emendavit, nec typographi ſolum, verum & ipſiuſmet interpretis errores ſubinde correxit. Prolixiſſima omnium eſt, quæ nonnullis *Clementis Romani fragmentis* præmittitur, Diſſertatio, ſcripta ſancti hujus Patris & genuina & ſuppoſititia excutiens. Tanquam genuinam maxime primam ad Corinthios Epiſtolam celebrat & vindicat; ſuppoſititia vero opera perluſtrans, inter alia iis contradicit, qui Petri & Apionis Diſputationem pro parte vel appendice

Digitized by Google

Recognitionum Clementis venditent. Recognitiones has Clementi tributas, non a Bardeſane aut alio Hæretico, ſed a Catholico quodam ſcriptas ſibi perſuadet, aſt per hæreticos tamen corruptas fuiſſe haud inficiatur. Κλημέντια ab Athanaſio & Nicephoro memorata, diverſa fuiſſe putat ab iſtis Homiliis, quas Cotelerius ex Bibliotheca Regis Galliæ primum ediderit. Fragmentorum de cætero Clementis maximum vocari meretur pericope Græci textus e libris Recognitionum, quam ex codice Euſebii MSto, textu Latino ex Cotelerii verſione adjuncto, Noſter repræſentat. Poſt fragmenta Scriptorum Catholicorum, ſequitur ſpicilegium Hæreticorum Seculi I, in quo tamen utramque paginam ſolus facit *Simon Magus*, cujus librorum fragmenta paucula ex Hieronymo & Moſe Bar Cepha repetuntur. Reliquorum libros aliquos a Scriptoribus Eccleſiaſticis nominatos quidem, ſed nulla eorundem fragmenta inde deſcripta ſe reperiſſe teſtatur. Cerinthum Apocalypſin condidiſſe, perperā a nonnullis obſervat colligi ex verbis Caji, Presbyteri Romani, in diſſertatione adverſus Proclum apud Euſebium prolatis, cum in his potius Cajus ipſam S. Johannis Apocalypſin Cerintho adjudicet.

Quod ad Notas Operi abſoluto ſubnexas attinet, præter ea quæ jam ſuperius exin producta ſunt, aliqua adhuc referenda nobis videntur. Occaſione nempe librorum Henochi in Teſtamentis XII Patriarcharum citatorum, ampliſſima duo fragmenta libri iſtius primi, quæ Georgius Syncellus in ſuam Chronographiam tranſtulit, deſcribit, Græcumque textum pariter ac Latinam verſionem in uno atque altero loco emendat, & ad oram paginæ antiquiorum, qui ea citarunt, Patrum verba ſubnotat. Quidnam denotent πλάκες τῶν ὐϱανῶν, ſeu Tabulæ cœli, in Teſtamento Levi nominatæ, fuſius exponit verbis Clar. Dodwelli, qui in peculiari diſſertatiuncula in gratiam Autoris conſcripta id egit, ut legem in cœlis archetypam iisdem ſignificari oſtenderet; prout & idem Chronologiam Patriarchalem in Tabulas redegit, quas Noſter integras cum Lectoribus ſuis communicat.

LETTRES ET MEMOIRES DE FRANCOIS DE VARGAS, &c.

i, e.

Digitized by Google

i. .c

EPISTOLÆ ET COMMENTARII FRANCISCI DE VARGAS, Petri de Malvenda, ac quorundam Hiſpaniæ Epiſcoporum, Concilium Tridentinum concernentes. Ex Hiſpanico ſermone in Gallicum translata & Notis illuſtrata a MICHAELE LE VASSOR.

Amſtelodami, apud Petrum Brunel, 1699. 8. Alph. 1. pl. 15.

SUnt hæc Epiſtolarum & Commentariorum manuſcriptorum plerumque fata, ut in bibliothecis Virorum illuſtrium deliteſcentes, cum blattis & tineis colluctentur, aut ſi foras prodire illis contingat, in manus incidant hominum imperitorum, qui pretium ejuſmodi monumentorum non intelligentes, præſtantisſimos theſauros aut perdunt ipſi, aut perire patiuntur. Aſt benigniorem fortunam expertæ ſunt Virorum celeberrimorum Epiſtolæ aliaque monumenta, in Gallicam linguam translata, notiſque doctisſimis illuſtrata, & luci publicæ expoſita a Viro jam ob alios ingenii fœtus orbi erudito ſatis cognito, Michaele Le Vaſſor. Singularem ejuſmodi epiſtolarum & monumentorum apparatum ex Belgio in Angliam ſecum anno 1625 retulit Guilielmus Trumbul, Eques, Vir dignitate, munerumque, quibus functus eſt, ſplendore, prudentia quoque & eruditione, maxime, dum viveret, conſpicuus. Is Jacobo I rerum ſummam in Britannia tenente, Legatis quos Rex in Belgium miſerat, ut tractatui pacis, qua Hiſpani Belgæque bellum utrique genti moleſtisſimum finire aut ſaltem ſuſpendere nitebantur, intereſſent, ab Epiſtolis fuit ſecretioribus; poſt ſancitas vero A. 160 inducias, Bruxellis, ut Regis negotia ibi curaret, ejuſque commodis invigilaret, remanere juſſus eſt. Quo quidem tempore hæ Epiſtolæ & Commentarii, quos nunc publicæ luci expoſitos videmus, ad eum pervenere: at quo fato, Michael Le Vaſſor, qui in præfatione hæc commemorat, definire non audet. Aſt ſi conjecturis indulgere fas ſit, a vero haud omnino abhorrere putat, cum Cardinalis Granvellanus, ad quem pleræque harum epiſtolarum ſcriptæ ſunt, Belgio excedere juberetur, partem ſuppellectilis ejus librariæ, & haſce inter alia quoque epiſtolas, penes quendam, qui ab Epiſtolis illi fuerit, fuiſſe relictam, a quo cuncta tandem acceperit Trambulli-

bullius. Quicquid hujus ſit, aſſervavit hunc theſaurum diligenter Vir illuſtris, nec quicquam edidit harum epiſtolarum, forte, ut ſuſpicatur Editor, quod promiſiſſet illi, a quo eas acceperat, ſe non commiſſurum, ut ullum inde in ipſum redundare incommodum poſſet, aut quod aliis cauſis fuerit impeditus. Hæreditario itaque jure tranſierunt ad Trumbullii hujus nepotem, Virum tum honorum quibus fulget titulis, tum meritis in Rempublicam Anglicanam, illuſtrem, cui Michael Le Vaſſor quoque hanc editionem ſacram devotamque eſſe juſſit. Iſte diutius hocce κειμήλιον Orbi erudito invidere noluit, deditque adeo has epiſtolas doctiſſimo celeberrimoque Viro Stillingfleeto, tum quidem Decano templi Londinenſis quod D. Paulo ſacrum eſt, poſtea autem Vigornienſi Epiſcopo, non ita pridem magno cum luctu Eruditi Orbis mortuo, qui a Michaele Geddeſio in linguam Anglicanam eas transferri atque edi curavit. Prodiit hæc editio Londini A. 1697 in 8: ſed quam in Gallicana lingua adornavit Le Vaſſor Anglicanæ dubiam forte reddet palmam, tum ob annotationes eruditas utique & ad rem apprime facientes, & ex Hiſtoria lucem hiſce Epiſtolis affundentes, tum ob alia monumenta, jam quidem typis exſcripta, ſed non ubivis obvia, paſſim inſerta. Namque accepit Editor ab ipſo Trumbullio Equite autographa harum Epiſtolarum, & eas ex Hiſpanico ſermone, quanta potuit fide & diligentia, in Gallicum tranſtulit, Hiſpanicis quoq; verbis interdum margini adſcriptis, cum aut emphaſis, aut alia quædam ratio hoc requirere illi viſa eſt.

Ceterum ut nunc ad rem ipſam accedamus, Epiſtolæ pleræque, quæ hic exhibentur, a Franciſco de Vargas, Viro docto & cordato (cujus elogium ex Nicolai Antonii Bibliotheca Hiſpanica Le Vaſſor præmittit) ſcriptæ ſunt ad Antonium Perrenottum, Atrebatenſem tum temporis Epiſcopum, poſtea Cardinalis Granvellani nomine per orbem univerſum celebratum. Franciſcus nimirum iſte Vargas, juſſu Caroli V Imperatoris, Concilio Tridentino intererat, ut Legatis Imperatoriis conſilio & opera ſua præſto eſſet, præſertim ſi res occurrerent, quæ majorem rerum Theologicarum notitiam eruditionemque requirunt, quam in Viros politicos & civilium ſolum rerum tractatione occupare ætatem conſuetos, plerumque cadit. Hinc omnium rerum, quæ in Concilio iſto gerebantur, probe fuit conſcius Vargas, idemque idoneus cenſor, quod eruditionem tantam ſecum attulerat,

quanta

quanta ad res ejusmodi dijudicandas requiritur. Sed non pauciores fere hic conſpiciuntur Epiſtolæ Petri de Malvenda Hiſpani, Doctoris & Theologi Pariſienſis, Proteſtantium hoſtis acerrimi, ad eundem Atrebatenſem Epiſcopum. Hujus & Sleidanus & Seckendorffius meminerunt, ſed ita ut intelligere inde liceat, Virum apud ſuos magnæ olim fuiſſe auctoritatis. Et nihilominus cum Franciſco de Vargas, quoties de Concilio Tridentino loquitur, conſentit, graviſſimosque ejus nævos non diſſimulat, ſed acerbiſſime potius de iis conqueritur. Ceteræ Epiſtolæ maximam partem aut Franciſci Toletani, Legati Caroli V, aut Epiſcoporum quorundam Hiſpanicorum ſunt, itidem ad Atrebatenſem Præſulem perſcriptæ. Sed multæ quoque ipſius Epiſcopi Atrebatenſis hic leguntur Epiſtolæ, quibus Franciſco de Vargas, aut Malvendæ, aut Legato Imperatoris, aut ceteris reſpondet, & ob Viri celebritatem auctoritatemque, qua tum floruit, haudquaquam negligendæ. Idque eo minus, quod reliquorum ſententiam de Concilio Tridentino approbet, defectus agnoſcat, ſimul tamen de remediis huic malo afferendis deſperet. Denique & alia monumenta hic conſpiciuntur. Sic primum ſtatim locum occupat commentatiuncula Franciſci de Vargas de modo Concilium dirigendi, & quænam Legati hic ſint officia &c. Porro inſeruit doctiſſimus Editor formulam, qua Carolus V Legatos ſuos ea auctoritate, qua eos pollere in hoc Concilio volebat, inſtruxit, itemque formulam qua Galliæ Rex contra Concilium Tridentinum proteſtatus eſt, & id genus alia.

Hiſtoriæ itaque Concilii Tridentini illuſtrandæ has Epiſtolas ceteraque monumenta inſervire, vel ex fronte libri quilibet intelligit. Summam autem earum omnium forte non male exhiberemus, ſi diceremus, iis ea fere omnia confirmari, quæ de hocce Concilio jam pridem Petrus Suavis, vel potius Paulus Sarpius litteris prodidit. Nec tantum confirmantur, ſed & multa indicantur, quæ Paulum Sarpium aut latuerunt, aut ab eo fuere prætermiſſa, & tamen momentum trahunt. Documento ſequentia eſſe poſſunt. Edocemur in hiſce Epiſtolis, Legatos Romani Pontificis Concilium in tres claſſes diviſiſſe, unumque ex Legatis illi claſſi præfectum, in qua plurimi erant Romano Pontifici addicti, idque eo fine, ut ad nutum Pontificis eo facilius cuncta circumagi poſſent: edocemur, Viris doctiſſimis non placuiſſe ſummam iſtam feſtinationem, qua pridie ſeſſionis controverſiæ difficillimæ

cillimæ tanta præcipitantia definiebantur, ut nemini facultas accurata meditatione res propoſitas pertractandi daretur: edocemur, quanta diligentia Proteſtantium adventum, qui cum Romano Pontifice faciebant, amoliri aut impedire conati fuerint: edocemur, Carolum V Imperatorem promiſiſſe Julio III, ſe non permiſſurum, ut Epiſcopi in reformatione morum ſtatuerent quicquam aut definirent, quod diſpliceret Romano Pontifici: edocemur, Lovanienſes & Colonienſes Doctores in doctrina Seſſionis XIV graviſſimos deprehendiſſe errores, eosque poſtea fuiſſe correctos: edocemur, Cardinalem Creſcentium, concilii præſidem, præ ſe ferentem, quod Epiſcoporum ſupra Presbyteros ſuperioritas, ceu juri divino innixa, concilii decreto ſit confirmanda, in doctrina de Sacramento Ordinis inſeri curaſſe, Monarchiam abſolutam Pontificis Romani a Deo eſſe inſtitutam, &c. Ex hiſce facile quidem intelligitur, quid quisque ex hiſce Epiſtolis ſperare poſſit: non tamen abs re fuerit, ex una alterave, prout quæque ſeſe nobis obtulerit, afferre quæ ſpeciminis ulterioris loco ſint.

In prima ſtatim epiſtola, quam Vargas ad Atrebatenſem Præſulem ſcripſit, refert, Legatum Romani Pontificis, Creſcentium Cardinalem, Franciſco Toletano Caroli V Legato reformationem morum urgenti, oſtendiſſe litteras a Carolo ad Romanum Pontificem ſcriptas, quibus huic promiſerit, ſe non permiſſurum, ut in reformatione quicquam decerneretur, quod Romano Pontifici diſpliceret. Cum autem nihilo ſecius Carolus Legatis ſuis injunxiſſet, ut reformationem iſtam urgerent, quippe quæ ad diſcordias religionis cauſa exortas componendas plurimum eſſet collatura, Vargas quidem hæc vix inter ſe conciliare poteſt. Sed ipſi Franciſco Toletano quoque hic aquam hæſiſſe refert, & hac de re conqueritur. In omnem tamen ſe vertit partem, ut hæc componat. Mox dicit, litteras Caroli forte non ita ſtricte & *Judaice* (ſic loquitur) eſſe intelligendas, neque ſecundum interpretationem Cardinalis Creſcentii: mox, Imperatorem hoc ideo ſolum ſcripſiſſe, ut ad continuationem Concilii eo facilius adduceret Pontificem: honoris cauſa ita ſcripſiſſe Imperatorem, meritoque annixum, ut Pontificem ſibi faventem propitiumque haberet; non tamen ſtatim inde inferendum, Pontifici nunc fas eſſe cuncta evertere, & pro lubitu & commodi ſui ratione diſponere: paucis, promiſiſſe Imperatorem, quod Pontificis vota non ſit facturus irrita, modo is

Digitized by Google

is nihil, quod ſibi concedere nefas foret, expeteret, adeoque Concilio poteſtatem emendandi abuſus & vitam eum non adimere. Ita conciliare hæc Vargas nititur, refertq; ſe non tantum apud Franciſcum Toletanum hunc in modum verba feciſſe, ſed plane menti ſuæ hanc ſedere ſententiam. Interim conqueritur, Pontificis Legatum intra juſtos limites non conſiſtere, & promiſſa Imperatoris ultra, quam fas ſit, extendere. Idem Vargas in altera ad eundem Atrebatenſem Epiſcopum epiſtola refert, Doctores Colonienſes & Lovanienſes in articulo de pœnitentia & extrema unctione errores quosdam gravisſimos deprehendiſſe, Electoremque Colonienſem hanc præcipitantiam Concilii ægerrime tuliſſe. Cumque diu multumque deliberatum eſſet, num diſſimulandi an corrigendi iſti errores eſſent, poſterius, quippe quod minus incommodi haberet, placuiſſe. Notatu digna quoque eſt epiſtola Jacobi Amyoti, tum quidem Abbatis Bellozauenſis, poſtea Antiſſiodorenſis Epiſcopi, Tridentum miſſi a Galliæ Rege, ut Concilii iſtius auctoritatem Regem non agnoſcere teſtaretur. Accurate in ea, quæ hac de re acta ſint, exponuntur. Inter alia refert, multum de voce *Conventus* diſputatum fuiſſe. Litteræ enim Regis ad Concilium inſcriptæ erant: *Sanctisſimis atque inprimis obſervandis in Chriſto Patribus Conventus Tridentini.* Multi hoc in malam trahebant partem, & per contemptum concilium hoc *conventus* nomine deſignari, clamabant. Amyotus id negabat, & ad locum Ciceronis, *venimus non in Senatum ſed in Conventum Senatorum*, qui illi objiciebatur, regerebat, non ignominiæ cauſa, ſed ob ademptam a Cæſare Senatui auctoritatem, Conventum Senatorum dici, & Senatui opponi. Sed cetera hic legiſſe, neminem forte pœnitebit. Epiſtolam Amyoti, eique additam formulam, qua Rex Galliæ contra Concilium proteſtatus eſt, excipit iterum epiſtola Franciſci de Vargas ad Atrebatenſem Præſulem, lectu ſane haud indigna. Refert, Creſcentium Cardinalem poſt duodecimam ſeſſionem voluiſſe, ut de S. Euchariſtia Concilium decerneret. Multi contra tum Epiſcoporum, tum Legatorum conſultius ducebant, ejusmodi controverſiarum deciſionem usque ad Proteſtantium adventum, cujus ſpes non inanis eo tempore illis facta erat, differri: quin capita, in quibus a Romanenſibus Proteſtantes diſſentiunt, & quæ jam a Concilio definita erant, rurſus in diſputationem trahi cupiebant, ne Proteſtantibus occaſio daretur conqueren-

Digitized by Google

di, ſe non auditos a Concilio eſſe damnatos. Hæc quoque erat ſententia Franciſci Toletani & Franciſci de Vargas. Aſt quoties hujus rei mentionem apud Legatum Pontificis injiciebant, ita eum irritabant, ut ſtatim ex Concilio ſe diſceſſurum minitaretur. Cauſam non aliam fuiſſe Vargas docet, quam quod Legatus & qui cum eo faciebant, nihil æque quam Proteſtantium adventum timuerint. Hinc omnia eorum conſilia eo collimaſſe, ut iſtorum adventum aut impedirent, aut de capitibus controverſis prius decernerent, quam advenirent, ut ita re irrita illis domum revertendum eſſet. In eadem epiſtola refert, Legatos Regis Romanorum (Ferdinandi) contendiſſe, communionem ſub utraque Divinæ conſtitutioni eſſe conformem; Cardinalem quoque Tridentinum multis rationibus comprobaſſe, Germanis eam eſſe concedendam: aſt oppoſuiſſe ſe Electorem Moguntinum cum Trevirenſi, & aſſeruiſſe, hac ratione disſidia iſta componi non poſſe. Mirifice hinc ſe Legato Pontificis probaſſe Electorem Moguntinum, maximoque in honore apud omnes Pontificis aſſeclas eum fuiſſe, ex quo cuncta Legati placita calculo ſuo comprobare inceperit. Sed hæc Speciminis loco ſuffecerint.

SERIES REGUM HUNGARIÆ E NUMMIS AUREIS, QUOS vulgo Ducatos appellant, collecta & deſcripta a JACOBO a MELLEN.

Lubecæ, apud Jo. Wiedemeyer, 1699. 4. plag. 9.

NOn ſacris ſolum ſtrenue operatur Doctisſimus Mellenus, ſed ad elegantiora quoque ſtudia ſubinde excurrit; præcipue vero in nummis, & iis quidem ævi ſequioris, illuſtrandis multus eſt, quippe integram uncialium ex argento, qui vulgari Thalerorum appellatione gaudent, ſeriem ex inſtituto poſthac declaraturus; cujus operis initium ſuperiori anno fecit, id quod tunc in Actis noſtris p. 422. ſeqq. Lectori benevolo pro inſtituti noſtri ratione indicavimus. Dum autem felices in iſto labore progreſſus expectamus, ad nummos interim aureos, quos Ducatos vocari uſus fert, paulo penitius contemplandos accedere, ſed ex eorum tamen cumulo nonniſi tales eligere Autori placuit, qui ad Regum Hungariæ Hiſtoriam noſcendam momentum quoddam afferre queant. Nummos igitur ejus generis octodecim

non

Digitized by Google

Digitized by Google

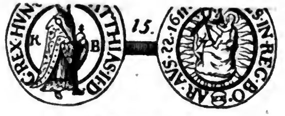

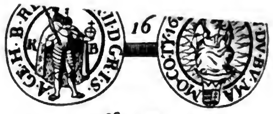

Ferdinandus III.

Leopoldus.

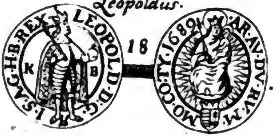

Digitized by Google

non æri modo incidi fecit, ſed prolixiori etiam diſcurſu faciem cujusvis ulterius dilucidavit. Exorſus eſt a Ludovico, qui non minus ac ſucceſſores plurimi, in altera parte nummorum ſuorum ſanctum Ladislaum, ſeculo poſt natum Chriſtum undecimo Hungariæ Regem, exhibuit, quod ob rerum ab ipſo geſtarum magnitudinem vitæque ejus ſanctitatem factum Rev. Autor exiſtimat, & Ladislai iſtius non minus ac Ludovici, qui A. 1342 patri Carolo in regni adminiſtratione ſucceſſit, hiſtoriam cum legentibus communicat: cumque altera nummi hujus ſub Ludovico cuſi pars, præter Hungarica inſignia, etiam Neapolitana ſpectanda ſiſtat, memoriam eum exhibere conjicit expeditionis in Italiam, ad ulciſcendam fratris Andreæ mortem, & Regnum Neapolitanum acquirendum, ab ipſo ſuſceptæ; qua occaſione de inſignium Neapolitanorum mutatione, & facie quam hodie obtineant, nonnihil diſſerit. Pergit hinc ad Sigiſmundum, ac de nummo aureo, quo ille Hungariæ Bohemiæque regna abs ſe conjuncta fuiſſe, per inſignia utriusque in averſo latere expreſſa monſtrarit, commentatur. Tertium locum Albertus obtinet, cujus tamen nummus, præter Regis nomen, pauca habet, quæ a priori diſcrepant, utut alias rariſſimum eundem eſſe Autor memoret. Quartus eſt Uladislaus, qui cum regimine Polonico Hungaricum ſibi oblatum conjunxit; unde cuſus ſub eodem nummus inſignia hujus æque ac illius repræſentat. In Hungaricis tamen notari cupit Autor crucem duplicem, ſive Patriarchalem, ita efformatam, ut ſcuti marginem haud attingat; cum ſeculis ſequentibus, Hungariæ Reges eandem crucem e corona erumpentem colliculoque triplici inſiſtentem finxerint. Regni equidem Hungarici Gubernatorem tantum ſub Uladislao egit, regioque adeo nomine caruit Joannes Hunniades, ob regiam tamen poteſtatem & virtutes regias, Hungariæ ipſum Regibus accenſet Autor, dumque nummum ejus delineat, gentilitium Corvinorum inſigne, quod inibi apparet, ut Lector probe contempletur, ſuadet, quippe quod corvum ſiſtat annuligerum, & commentum eorum explodat, qui Matthiam demum ſcutariam illam teſſeram in memoriam alicujus corvi, annulum matris ejus pronubum auferentis, ſed mox eundem, cum telis adſtantium peteretur, reſtituentis, aſſumſiſſe perhibeant. Brevis eſt, quam de Ladislao, poſthumo Alberti Auſtriaci Imperatoris filio, nectit, hiſtoria, Circa ejus vero nummum aureum, aſſociatam tæniis Hunga- TAB. III.

 ricis

Digitized by Google

ricis & leoni Bohemico faſciam Archiducatus Auſtriæ obſervat. In Matthiæ I (quem maxime ab amore erga literas & literatos commendat, conditamque ab eo Budenſem Bibliothecam celebrat,) nummo, ad ſiniſtrum latus S. Ladislai clypeum cum rota ſeptem radiorum animadvertit; ſed quorſum ſpectet iſthoc ſymbolum, ignorare ſe lubens fatetur, niſi forſan loci cujusdam Hungariæ, ubi cuſus ille nummus, notam eſſe ſuſpiceris. In adverſa parte primus & ſecundus laterculus δείγματα Hungariæ, tertiusque corvum cum annulo, Corvinæ nempe gentis ſymbolum oſtendens, nullum eruditiſſimo Autori negotium faceſſit; ſed de laterculo quarto, & de leone ibi conſpicuo amplius diſquirit. Bohemiæ certe teſſeram dici imaginem hanc posſe, negat. Utut enim regimen Bohemicum A. 1469 a Proceribus nonnullis Huſſitarum factioni adverſis Matthiæ oblatum fuerit; obſtare tamen leonis hujus ſitum, qui, ſi regnum Bohemiæ denotaret, non in extremum parmulæ locum rejiciendus, nec ſymbolo Corvinorum gentilitio poſtponendus fuiſſet. Præterea leonem Bohemicum corpore erecto, & poſterioribus pedibus inſiſtentem exhiberi: hunc autem plane reſupinum & veluti diagonali ſitu poſitum conſpici obſervat. Aliam proin leoni huic patriam quærit, Bosniam ſcilicet, Croatiæ Dalmatiæque vicinam provinciam, quam Matthias A. 1463 Turcis eripuit, eosque anno ſequenti Jaizam, regionis metropolin, repetituros ſola adventus ſui fama adeo terruit, ut obſidione ſubito ſoluta, præcipiti fuga ſibi conſuluerint. Uladislai II nummus novum in averſo latere typum conſpiciendum dat, Mariam puta τεκνοφόρον, tutelariam illam Hungariæ Divam, quam poſtea variis hujus regni nummis imprimi contigit. Sub iſtius effigie aquila expanſis alis cernitur, quam gentilitiam Uladislai teſſeram referre, Poloniamque, Regis hujus patriam, ſignare Autor reputat. Ludovici II, qui Uladislaum excepit, fata fere omnia prorſus immatura poſteaquam admiratus eſt, in ejus nummo S. Ladislaum paulo aliter ac in præcedentibus effictum, totumque loricatum intueri jubet; in averſo quoque latere, Divam Mariam Lunam creſcentem ſub pedibus habere dum notat, ad majorum id traditionem refert, qui conſpectam a Johanne mulierem, Sole amictam Lunamque pedibus calcantem (Apoc. XII, 1.) Mariam denotaſſe crediderint. In Ferdinandi I nummo notabilis eſt inſcriptio, quæ ELectum ROmanorum IMperatorem Semper AVguſtum,

guſtum, GErmaniæ, HVngariæ, BOhemiæque Regem ipſum ſalutat; ſed reliqua a præcedenti nihil differunt, ſi adverſi lateris ſiglas monetales, & averſi ſcutulum, faſciam Archi-Ducatus Auſtriæ continentem, excipias. Nec abit ab hactenus commemoratis nummus Joannis I, niſi quod ſcutum Regis gentilitium, Mariæ τεκνοφόρῳ ſubſtratum, lupum aut aliud id genus animal, quod e monticulo erumpit, oſtendat. Aſt Johannes II nova B. Virginem perigraphe ornavit, eamque Patronam Hungariæ appellari fecit. Alterum latus inſignia ejus varia exhibet, interque hæc & boam auro coronatam gyrisque aliquot contortam, ex cujus ore infans cruentus erumpit. Hanc Mediolanenſis Ducatus teſſeram Joannem clypeo ſuo inſeruiſſe monet, ob aviam ſuam Bonam, Johannis Galeacii, Mediolanenſis Ducis filiam. Lemma autem, quod habeat JO. SE. D. G. ELE. REX. UN. quoad voces duas priores, non, ut velint aliqui, efferendum eſſe, *Johannes Sepuſienſis*, ſed *Johannes* potius *Secundus*, affatim patere autumat. Maximilianus, ſi non inter Hungariæ Reges (id enim in medio relinquit Autor,) inter Imperatores tamen Romanos citra controverſiam ſecundus, nummum aureum ab eo, quem pater ipſius Ferdinandus edi curavit, haud diverſum poſt ſe reliquit; prout & alius Rudolphi, quem ſubnectit Auctor, cum eodem ad amuſſim congruit. Quod Matthias in nummo aureo A. 1611 cuſo ſecundi cognomen adipiſcitur, ob Matthiam Hunniadem Corvinum fit, qui inter Hungariæ Reges iſtius nominis primus fuit. Matthias autem hic in S. Ladislai locum ſuam ſubſtituit effigiem, & eam quidem ſingulari ornatu in capite, pedibus, reliquoque corpore amictam, quem non deſcribit modo Autor, ſed & de corona Hungarica, de pallio ſeu paludamento S. Stephani ad clinodia regni Hungariæ ſpectante, deque aliis indumentis regalibus plura in medium affert. Qui ſequuntur nummi tres reſidui, Ferdinandum ſecundum tertiumque, & Auguſtiſſimum *LEOPOLDUM* noſtrum, ſub Imperatoris coronati & armati, ſceptrumque & globum tenentis forma, in averſa vero parte conſuetam B. Mariæ Virginis imaginem, cum clypeis cuique familiaribus repræſentant.

GOTHOFREDI CHRISTIANI LEISERI, CONSIL. STOLBERG. & Hereditarii in Rothermarck & Dittgeroda, Jus Georgicum ſive Tractatus de Prædiis, von Land-Gütern.

Lipſiæ apud Heredes Friderici Lanckiſii, 1698. in fol. Conſtat 10 Alph. 14. plag. ac aliquot figuris æneis.

TUrpe eſſe Patricio & Nobili, & cauſas oranti, jus, in quo verſatur, ignorare, graviter quondam edilleruit Quintus Mucius, eodemque effato Servium Sulpicium, a Marco Tullio in cauſis orandis alias ſecundum, ſed juris patrii non ſatis curioſum, ita rubore ſuffudit, ut is deinceps majori cum cura juri vernaculo vacaret. Non protulit illa ICtus Romanus ex principio aliquo Romanis proprio, ſed omnibus potius gentibus communi, adeoque effati illius ubique par merito eſt autoritas. Re ipſa certe eam agnovit Conſultiſſimus Autor noſter, quando Jus Georgicum non quidem unice, præcipue tamen, ex placitis ac inſtitutis domeſticis excolere, ac quicquid ab aliis ſparſim dictum erat, uno volumine comprehendere, glorioſum ac utile exiſtimavit. Noſtrum eſt, *multorum annorum laborem*, ceu Noſter in præfatione vocat, ac operis prolixitate facile perſuadet, juxta ſummas velut lineas ſuas breviter exhibere. Dividitur totum opus in tres libros. In primo generalia quædam de laudibus agriculturæ, de natura & conſtitutione prædiorum, de prædiis urbanis & ruſticis, de prædiis Romanorum præcipuis ac eorum denominatione, de prædiorum ſtructura & ſituatione, de ruſticatione veterum, quam animi relaxandi cauſa inprimis ſectati ſunt, recenſentur. Poſtea prolixa de prædiorum varietate inſtituitur tractatio, hinc prædia libera & allodialia, ſolaria, nobilia, eccleſiaſtica, munita, feudalia, emphyteutica, libellaria, curmedica, cenſualia, ſuperficiaria, locata & ammodiata, perpetuæ coloniæ, ad afflictum data, partiaria, immediate Imperio ſubjecta, landſaſſica, eaque vel ſchrifft-vel ambtſaſſica, ruſtica, cothſaſſica, majoratus, minoratus, apanagiata, uſufructuaria, dotalia, paraphernalia, dotalitia, morganatica, civitatum, minorum, ganerbica, pignoratitia, retrovenditioni obnoxia, alluvia, optima maxima, domanialia, inſtructa, deſerta, longo ordine explicantur, ita quidem ut multa ad jura poſſeſſorum pertinentia prolixe inſe-

inſerantur, nec adeo nuda ſolum terminorum explicatio exhibeatur. In ſecundo Libro perſonæ, ad prædium præcipue pertinentes, adducuntur, adeoque de domino prædii, ejus præfecto, de villico, campario & ſaltuario, ſervis & famulis, agricolis, hominibus propriis, paſtoribus & opilionibus diſſeritur. Poſtea animalium in prædiis occurrentium tractatio additur. Explicato igitur animalium jure in genere, ſpeciatim deinde de pignoratione animalium, de equis, bobus, ovibus, capris, porcis, canibus, anſeribus, gallinis, columbis & apibus agitur. Liber tertius pertinentiis prædiorum deſtinatus, pertinentias illas primo generaliter expendit, poſtea ſpeciatim illas exſequitur: hinc de prædiorum regalibus, jurisdictione, jure patronatus, de pagis, agris, hortis, vineis, pratis, paſcuis, ſylvis, venatione, aucupio, piſcatione, de molendinis, piſtrinis & furnis, torculis, balneis, hoſpitiis, tabernis vinariis, cereviſiariis, vini aduſti, decimis, metallis nobilibus & ignobilibus, lapidicinis, laterariis & calcariis, vectigalibus, operis ruſticorum, ſervitutibus ruſticis, itinere, actu, via publica, aquæ ductu privato & publico, de jure grutiæ, prolixa non minus quam diligens enata eſt tractatio. In laborioſa autem iſta collectione multa ſcitu neceſſaria, utilia & jucunda occurrere, nemo facile dubitabit, cum vel ſola tot titulorum memorabilium recenſio, a nobis facta, id ſatis perſuadeat. Jucundum profecto eſt (ut unicum ſaltem exemplum ſpeciale addamus) legere ridiculum illum excommunicationis proceſſum, quo in Burgundia locuſtæ, ob damna agris, pratis & vineis illata, excommunicatæ fuerunt, quem ex Bartholomæo Chaſſanæo late deſcripſit Noſter *l. 2. c. 10. n 32. ſeq.* Sicut igitur a multis hactenus Juris Georgici collectionem deſideratam fuiſſe, in præfatione idem fatetur, ita iſti deſiderio ſatisfactum, & vota cupidorum penitus hoc opere eſſe expleta, nos quidē arbitramur. Nam profecto inſignis utilitas eſt, integram fere Juris Georgici Bibliothecam in uno volumine poſſidere, & quod alias ex tot diverſis Scriptoribus maxima cum moleſtia requirendum fuiſſet, citra tædium in compendio legere.

GUSTAVI CAROLI SCHARNHORST J. U. L. ET SYNDICI Civitatis Verdenſis Conciliatio Deciſionum Mevianarum apparenter contrariarum continuata.

Ham-

Hamburgi apud Gottfried Liebezeit, 1699. in 4.
Conſtat 2. Alph. 10. Plag.

AN in Jure Romano dentur Antinomiæ, antiqua apud Juriſperitos quæſtio eſt, quæ tamen hodie minori cum reverentia fortaſſis tractatur, quam olim, ubi ſub Bartoli, Baldi aliorumque legalis prudentiæ Luminum auſpiciis, Scholæ & pulpita juridica juris Romani centonibus unice reſonuerunt. Interim non tantum de legibus ipſis illa moveri poteſt diſceptatio, ſed & eam ad legum interpretes transferre licet. Omnes enim homines eandem patiuntur ſortem, nec magis Legislatori quam privatis, contra errores infallibili aliquo privilegio cautum eſt. Inprimis vero iis, qui prolixa concinnant volumina, facile accidere poteſt, ut ſibi vel contradicant, vel ſaltem contradicere videantur. Tales contradictiones an obrepſerint Illuſtri Mevio, magni nominis olim & hodie ICto, in ſuis Deciſionum voluminibus, de eo Noſter cum Zaunſchliffero, ICto & Anteceſſore Marpurgenſi celeberrimo litigat. Publicavit nimirum hic ante aliquot annos *Specimen Antinomiarum Mevianarum*, in quo XLIII variationes in Mevii Deciſionibus occurrentes annotavit. Huic oppoſuit Noſter *Experimentum Conciliationis prædictorum ἐναντιοφανῶν*, quod quidem per modum diſputationis inauguralis, ſub præſidio Illuſtris Lynckeri excutiendum exhibuit Jenæ A. 1694. Ad hoc prælaudatus Zaunſchlifferus *Stricturas* confecit, illudq; cum ſtricturis his ſuo ad Deciſiones Mevianas *Commentario*, anno 1696 in lucem edito, adjunxit, additis inſuper VII aliis variationibus Mevianis. Ex his omnibus Noſtro enatum eſt præſens opus, ſeu *Conciliatio Continuata*. In ea primo refert Zaunſchlifferi XLIII variationes prima vice exhibitas, ac ſingulis addit conciliationem, in modo allegato Experimento ſeu diſputatione inaugurali contentam; hanc excipiunt Stricturæ Zaunſchlifferianæ, quas ſtilo practico deinceps Noſter diluit. His expeditis, reliquas VII variationes, a Dn. Zaunſchliffero deinde editas, quoque diſcutit ac amplius explicat; quibus omnibus ipſe XXVI novas variationes (ſic computat Noſter in præfatione, quamvis in ipſo tractatu omnium variationum numerus ad LXXVIII aſcendat, ac adeo XXVIII additas innuat) in lectione Deciſionum ſibi obſervatas adjicit, ac in uſum publicum reſolutionibus ſuis enucleat.

Ut

Digitized by Google

Ut de intentione Noſtri, totiuſque contentionis ſerie, amplius conſtet B. Lectori, exemplo rem illuſtrabimus. Variatione 2. p. 5. circa quæſtionem: *an hodie conceſſa jurisdictione, ob Germaniæ conſuetudinem generalem, ſub voce* Gericht *etiam criminalem complexam, jurisdictio criminalis videatur conceſſa, utut ſpecialiter conſuetudo in illo loco non oſtendatur recepta in ſimilibus caſibus?* variantem inducit Mevium Dn. Zaunſchlifferus, dum in eadem cauſa Hellmuht Othonis von Winterfeldt/amplectatur negativam *P. 1. Dec. 45. n. 2. 3.* poſtea vero *P. IV. D. 290.* affirmativæ ſubſcribat. Sed Noſter in Conciliatione contendit, niti illas Deciſiones diverſis titulis vel rationibus. In *Deciſ. 5.* eum, qui jurisdictionem criminalem ambibat, *ſolam prædii poſſeſſionem* allegaſſe, & hactenus adeo repulſam tuliſſe; ſed in *Deciſ. 290.* meliorem titulum, nempe *ſe in genere de judicii poteſtate eſſe inveſtitum*, docuiſſe, adeoque ſententiam pro jurisdictione criminali cecidiſſe. Ad hæc Zaunſchlifferus in ſtrictura repoſuit, ubique potius eosdem allegatos eſſe titulos; quod Noſter in continuata conciliatione diluendum ſibi ſumit. Id prætereundum non videtur, quod Noſter in gratiam eorum, quibus Deciſiones Mevianas diligenter legere animus eſt, præter indicem *quæſtionum* & *rerum*, in hoc continuatæ Conciliationis opere contentarum, triplicem alium confecerit: (1) Deciſionum apparenter contrariarum. (2) Deciſionum omnium, eandem cauſam reſpicientium. (3) Cauſarum ſeu Controverſiarum cum Deciſionibus, quæ circa ſingulas prodierunt: ut adeo Parallelismus Deciſionum Mevianarum ex illis varia ratione haberi queat.

JOAN. CLERICI HARMONIA EVANGELICA.

Amſtelodami, apud Huguetanos, 1699. in fol. Alph. 6.

Cum nuper in vertendis atque edendis Henrici Hammondi annotationibus in Novum Teſtamentum verſaretur Clariſſimus Clericus, ſæpe animum ſubiiſſe teſtatur, quod Studioſis ſacrarum literarum commoda Harmonia Evangeliorum adhuc deeſſet. Quamvis enim præterito ſeculo atque hoc noſtro plurimæ earum prodierint, nullam tamen ſe vidiſſe memorat, quæ non laboraret duobus graviſſimis incommodis. Primum namque ordinis temporum exiguam in iis rationem haberi ait, cum Viri eruditi ſatis duxerint,

Digitized by Google

conferre inter ſe diſtinctis in columellis ſimilia dicta & facta, divulſis eam in rem mirum in modum Evangeliorum membris, ſecuri interim Chronologiæ omnis & rerum ordinis, quaſi ad hæc ne Evangeliſtæ quidem ipſi uſpiam reſpexiſſent; quin & nonnullos Joannem, ex quo tamen ſolo anni prædicationis Chriſti diſtingui poſſint, ſibi comparandum cum cæteris, ac conjiciendum in eandem harmoniam non cenſuiſſe. Deinde iſtas Harmonias eſſe aut jejunis aut operoſiſſimis Commentariis illuſtratas, qui nec ulla ratione conferri queant cum recentioribus Interpretibus, neque nexum orationum Chriſti & narrationum Evangeliſtarum ſatis clare oſtendant; quid? quod Evangeliſtarum verba non ſatis commode inter ſe componantur, omniaque ſint aliquoties legenda, ut, quid habeant commune, quid ſingulare, intelligere perſpicue valeas. Ipſe igitur Harmoniam, qualem animo conceperat, adornavit, verbaque Evangeliſtarum Græca primum ad ſe invicem collata exhibuit, poſt ad Bibliopolæ rogatum ex verſione quoque Latina vulgata ſimilem Harmoniam confecit, ſubjecta hoc eodem idiomate paraphraſi ſua perpetua, qua ſententia & ſeries orationis exprimuntur.

Ut autem de methodo, qua loca Evangeliſtarum, quæ primo intuitu contraria videntur, in concordiam redegerit, Benevolo Lectori paulo conſtet dilucidius, in ea delineanda nunc porro occupabimur. Lucam & Johannem, imo & Marcum, ordinem temporum accuratius ſecutos fuiſſe quam Matthæum, ſuppoſuit ante omnia. In narratione porro ſingulorum factorum aut ſermonum Chriſti, Evangeliſtas ſummam modo rerum & dictorum protuliſſe monet, ſingularum circumſtantiarum aut verborum ſenſuumque ordine ſæpiſſime neglecto, & exemplo eſſe putat inſignem illum Chriſti cum Phariſæis dialogum, Matth. XIX. 3. ſeqq. & Marc. X. 2. ſeqq. recenſitum, ubi certe neque eadem prorſus utrobique verba ſint, neque idem ordo, quamvis res ſit plane eadem; unde varietate verborum aut ordinis neminem offendi debere exiſtimavit. Neque unum Evangeliſtam, neque omnes ſimul omnia habere judicavit facta & dicta Chriſti, imo nec omnes circumſtantias eorum, quæ copioſius enarrent; aliunde ergo ſupplevit, quod deeſſe aut in uno aut in omnibus Evangeliſtarum obſervavit. Imo ex nuda omiſſione haud colligi poſſe monet, non factum id, quod minus memoretur. Hinc manifeſte ſeceſſit in ſua paraphraſi

phraſi ab iis, qui, quoniam lapis oſtio ſepulcri Chriſti advolutus non dicatur amotus, antequam reſurgeret Chriſtus ac ſepulcro egrederetur, exiſtiment, Jeſum e clauſo monumento egreſſum penetrata rupe; itemque, quia non dicantur fores conclavis, ubi delituerint præ metu diſcipuli, apertæ, penetratum ab eo lignum januarum. Nam quamvis hæc minime contraria eſſe naturæ veri corporis humani fateatur, tantum tamen miraculum ex mero Evangeliſtarum ſilentio colligere noluit. E contra ex ſequentibus, circumſtantiam aliquam in antecedentibus omiſſam ſæpius addidit. Ita Luc. I, 20. in paraphraſi verba Angeli ad Zachariam ſic expreſſit: *ſurdus eris ac mutus ab hac hora*, cum tamen in Græco textu tantum hæc legantur: ἔσῃ σιωπῶν καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι. Surditatem ergo ori muto ideo adjunxit, quod v. 62. dicantur *innuiſſe* Zachariæ, qui ſententiam ejus de nomine filio imponendo reſcire voluerint; quod certe minus futurum fuiſſe opinatur, niſi ſurditate laboraſſet, quandoquidem alias clara potius voce interrogare eum potuiſſent. Imo ex re ipſa circumſtantias omiſſas, & ad intelligendam tamen ſeriem narrationis neceſſarias adjecit, ut cum in colloquio Jeſu cum Nathanaële ſupplevit hæc: *Unde intelligere poterat, Jeſum eſſe Prophetam, cum ſciret, quod a nemine reſciri poterat;* hæc enim flagitare cenſuit exclamationem Nathanaëlis ſubſequentem, quæ alioquin ſine ratione fuiſſet. In hiſtoria nuptiarum Canæ Galilææ celebratarum poſteaquam dixit, animadvertiſſe Mariam, vinum deeſſe, ſubjecit: *quæ alias viderat Filium edentem miracula, quæ memoria prodita non ſunt, &c.* alias namque Filium, ut defectum vini ſuppleret, haud monituram eam fuiſſe credidit. Ex reſponſo ſæpe intellexit, aliquid in interrogatione omiſſum, aut in narratione ſuppreſſum. Sic cum Nicodemum Joh. III, 2. Jeſum alloquentem introducit: *Rabbi, ſcimus, quia a Deo veniſti Magiſter* &c. antequam reſponſum Chriſti: *amen, amen, dico tibi, niſi quis renatus fuerit denuo, non poteſt videre regnum Dei*, ſuperaddat, in paraphraſi hæc inſerit: *hac præmiſſa præfatione, interrogaturus erat Jeſum, quid a ſe fieri oporteret, ut felicitatis regni Dei, quod inſtare audiebat, particeps fieret?* Ita ex reſponſione, quam Martha promiſſioni Chriſti, *reſurget frater tuus*, reponat, *ſcio, quia reſurget in reſurrectione in noviſſimo die*, liquere autumat, eam nec ſperaſſe nec petiiſſe fratrem a Chriſto excitari; ideoque tacitam ejus cogitationem

Digitized by Google

ſic expreſſit: *non auſa eſt addere, Jeſum a Deo nequaquam petiturum, ut homo a quatuor diebus mortuus excitaretur, quod talia Deus non ſoleret concedere.* Ob varietatem paucularum circumſtantiarum narrationes non per omnia ſimiles, ſi cætera conſenſere, in varias hiſtorias diſpeſcere noluit, utpote cum v. g. Matth VIII. & Luc. VII. quoad ſanationem ſervi Centurionis; & Matth. XX. Marc. X. & Luc. XIIX. circa viſum cœco vel cœcis redditum, diverſas minime hiſtorias quæſivit. Aſt viciſſim ſimilitudinem paucularum circumſtantiarum, quæ ad ſummam rei parum faciant, non oſtendere arbitratus eſt, unam a variis Evangeliſtis narrari hiſtoriam, ſi cætera diſſideant. Eam ob rem mulierem, quam Lucas narrat in ædibus Simonis pedes Chriſti lacrymis ſuis madefactos coma abſterſiſſe, aliam prorſus ab ea fecit, de qua Joannes ferme eadem commemorat. Similia ſæpius feciſſe ac dixiſſe Chriſtum, ſimilibus occaſionibus ita poſtulantibus, dum præſuppoſuit, bis eum mercatores & nummularios e templo ejeciſſe; bis orationis formulam, qua uterentur diſcipuli, tradidiſſe; ac duodecim Apoſtolos per Galilæam Evangelium nunciaturos iisdem, quibus ſeptuaginta diſcipulos per Judæam ire juſſos, mandatis inſtruxiſſe concluſit. Rurſus eadem objicientibus aut quærentibus diverſo tempore eodem ſæpe modo Chriſtum reſpondiſſe dum exiſtimavit, ea, quæ Matth. VIII. 19. & Luc. IX, 57. habentur verba, duobus diſtinctis temporibus prolata fuiſſe innuit. Exiguam circumſtantiarum aut ordinis in narratione unius ejusdemque rei varietatem, pro repugnantia haud ſtatim agnovit; indeque in hiſtoria tentationis Chriſti, ubi Matthæus poſtremam tentationem dicat eam, quæ facta eſt in præalto monte, Lucas vero iſtam, quæ contigit in ſolario templi Hieroſolymitani, Lucam Matthæo accommodandum cenſuit, nullam de cætero heic pugnam deprehendi ratus, cum neuter Evangeliſtarum hac in re ordinem temporis accurate ſecuturum ſe profiteatur. Eum, qui pauciora habet, non negare plura dicta aut facta, modo ne ulla adſit excluſionis nota; nec, qui plura habet, eum, qui pauciora narrat, malæ fidei arguere reputans, Matthæum duos viros impuris ſpiritibus obſeſſos memorantem cum Marco & Luca unius tantum mentionem injicientibus facile conciliavit, quandoquidem is, qui duos dicat, unum non neget, & qui unum ponat, nec ullo tamen indicio plures excludat, minime adverſetur iis, qui plures memorent. Eodem modo hos

Evan-

Evangeliſtas alibi diſcrepantes ad concordiam revocat, quando nimirum Matthæus duos cœcos a Chriſto curatos, ac cæteri duntaxat unum introducant. Librariorum quandoque peccatum obſervari ſtatuit, v. g. apud Joannem in determinatione horæ crucifixionis Chriſti; ſed talia pro oppoſitione vera habenda non eſſe monuit. Ordinem narrationis multa, quæ inverſa pugnare videntur, in concordiam redigere ſentiens, Evangeliſtarum inter ſe componendorum verba ſic digeſſit, ut primum ea, quæ communia habent, in diſtinctis columellis, quibus ſingulorum Evangeliſtarum nomen præfixum, collocarit; ſingularia deinceps unicuique manibus, quarum index extenſus ea monſtraret, diſtinxerit, relicta charta vacua in cæteris Evangeliſtis; ut denique ex omnibus, quæ apud omnes Evangeliſtas occurrunt, ordine, quem ex re ipſa commodiſſimum judicavit, digeſtis ſeriem velut continuatam narrationis & vitæ Chriſti univerſæ deſcriptionem formarit, quam in ſubjecta paraphraſi expreſſit. Eam in rem in ſingulis factis aut ſermonibus verba Marci, Lucæ & Johannis non raro divulſit, ut narrationi ſuus ordo conſtaret, ita tamen, ut divulſa verba & verſus aſteriſcis atque numeris diligenter ſignaverit. Facta temporibus remota tranſitione connexuit, quemadmodum & proxima, ſicubi, quæ inter ea contigerunt, Scriptor ſacer omiſerit. Cum, quæ quiſpiam facit per alium, ea ipſe facere videatur, mirum non eſſe ait, quod Centurio Capernaumenſis a Luca perhibeatur ablegaſſe ad Chriſtum Judæos, cum ad eum ipſe ire non auderet, & idem tamen a Matthæo Jeſum ipſe conveniens atque alloquens introducatur. Pro ſua hypotheſi, quod ſæpe, cum quiſpiam deſignetur obſcurius, pro numero Singulari adhibeatur Pluralis, conciliat inter alia Marcum Cap. V. 31. narrantem diſcipulos dixiſſe quid Jeſu, cum Luca Cap. VIII. 45. id a ſolo Petro dictum innuente. Nec raro tamen, quod factum aut dictum a paucis, omnibus citra diſcrimen tribui ait, ut cum Joh. VIII, 3. dicantur Scribæ & Phariſæi adduxiſſe adulteram ad Jeſum, id quod tamen nonnulli duntaxat eorum fecerint. Hoc ex fundamento Joannem cum ſemetipſo & cum reliquis Evangeliſtis conſpirare oſtendit, quando is Jeſum a Galilæis male exceptum aſſerat, & alio tamen loco benigne habitum narret; utrumque enim a nonnullis modo Galilæorum factum reſpondet. De cætero paraphraſi ſuæ nihil ſe inſeruiſſe teſtatur, quod non vi ac poteſtate verborum ſacrorum contineatur, aut certe manifeſto conſentaneum ſit doctrinæ a Domino &

Evangeliſtis traditæ; omnem quoque Hebraiſmorum obſcuritatem claris ſe locutionibus diſcutere ſtuduiſſe profitetur, paratus interim emendare, quæ per errorem minus accurate forſan propoſuerit.

Cuncta vero hæc, quæ ſummatim hactenus retulimus, prolixe magis expoſuit Clariſſimus Autor in peculiari Diſſertatione, quæ locum tenet medium inter duas alias Harmoniæ huic ſubjunctas, in quarum altera rationem ille reddit Chronologiæ, quam ſecutus ibi fuerit. Chriſtum nempe putat natum anno penultimo regiminis Herodiani, qui fuerit ab U. C. 749, & Julianus 41, quanquam menſem natalem inveniri non poſſe fateatur. Paſchata in miniſterio Chriſti quatuor numerat, ultimumque incidiſſe perhibet in annum æræ vulgaris vigeſimum nonum, quo ipſo Chriſtus fuerit mortuus. Rationes ergo circa aſſerta ſingula ex inſtituto allegat, modiſque omnibus ſententiam ſuam corroborat. Altera quatuor Evangeliis eſt deſtinata, in que iſta ante omnia unumquodque ei, cujus nomen præferat, tanquam genuino Auctori vindicare ſtudet Clericus; conſilium poſtea, quod Evangeliſtis fuerit propoſitum, explanat, ac Grotii de eo ſententiam, quam epiſtola 33 ex iis, quæ ſunt ad Gallos ſcriptæ, declaravit, approbat & illuſtrat; tandemque non multis annis poſt, quam Evangelia conſcripta fuerint, in Eccleſiis ea Chriſtianis legi cœpiſſe adſtruit, ac Viro Clariſſimo, Henrico Dodwello, ſecus hac in parte ſentienti argumenta nonulla opponit.

MATTHÆI HILLERI, GRÆCÆ ET ORIENTALIUM LINGUARUM Prof. in Academia Tubingenſi & Alumnorum Ducalium Ephori, Tractatus de Gemmis duodecim in Pectorali Pontificis Hebræorum. Acceſſit D. Epiphanii de iisdem Liber cum animadverſionibus Cl. Salmaſii & aliorum.

Tubingæ, apud Jo. Conr. Reiſium, 1698. plag. 15½. in 4.

QUi editis de Arcano Kethib & Keri libris, in hiſce quoque Actis A. 1693. p. 425. ſeq. pro merito laudatis, Erudito Orbi abunde ſe commendavit Auctor celeberrimus, præter alia ſparſim hactenus edita, præſentem de Gemmis in pectorali Sacerdotis Maximi Tractationem luci publicæ haud ita pridem commiſit. Quod quidem ipſum negotium eo ſtudio, eaque felicitate & ingenii perſpicacia exequutus

tus eſt, ut& ipſi Viro Eruditisſimo, & litteris, quas mirifice excoluit ornatque, & Studioſæ, quam format, Juventuti gratulandum hoc nomine cenſeamus. Tam plenum iſtud difficultatis opus erat, circumfuſam adeo tenebris materiam perveſtigare, & in tam obſcurorum nominum origines inquirere, de quorum evolutione vel ſapientiſſimus e Verpis Abenezra deſperavit. Ut de Scriptorum penuria nihil dicamus, quum ex antiquis ſolus ſuperet Theophraſtus Ereſius, Calliſtrato, Sotaco, Satyro, Diocle & aliis, quos magno numero laudat Plinius, dudum abolitis. Rem tamen altius penſitanti Noſtro non dubia ſpes inveniendæ veritatis adfulſit. Quare aliquot ſibi regulas conſtituit, queis univerſa Gemmarum interpretatio dirigeretur. Eas inter prima fuit: Nullas in Pectorale ſacrum admittere, niſi quæ menſuram nominis impleſſent Hebraici.

Ubi ſuppoſuit, antiquiſſima hæc vocabula eſſe, ac pene cum rebus nata, conſequenter *φερώνυμα*. Itaque non dubitavit Odem exponere gemmam a rubedine adpellatam: Barekath a candida fulgurum luce: Pittedam ab ingenti pretio: Sapphirum a raritate: Jahalom a contuſione: Leſchem a cera, favo aut ſcymni pelle: Schebo a vinculis vel captivitate: Achlama ſeu Pæderota ex eo, quod puellarum eſſet amor & delitiæ: Tharſis, quod candidam nivis, maris, aut marmoris referret ſpeciem: Schoham, quod ſereni cœli colorem: Jaſchephe, quod nobilium tenerrima limaturis & attritionibus obnoxia exiſteret. Hæc vero nominum argumenta, quæ vel color eis dederat, vel pretium, vel figura, nullo negotio præcipua genera Doctiſſimo Viro inſinuarunt. Itaque porro ex iſtis deprehendit Odem eſſe Sardium, qui ſanguinis in modum rubet; Barekath referre Chryſolithum, quæ hodie Topazius Orientalis dicta ſummæ inter ſplendorem auri & argenti claritatis & fulgureæ lucis æmula. Addit Pittedam Smaragdum dici, cum Smaragdo apud Æthiopes & hodie apud Indos, nulla ſit pretioſior, maxime pretium augente inuſitata magnitudine. Quam Sappir Moſes nominat, & S. Job aureis pulveribus adſperſam tradit, eam quidem Sapphirum eſſe aureis punctis ſtellatam docet, quia hæc, & olim rariſſima, in tantum ſuperioribus temporibus exolevit, ut nuſpiam reperta ſuſpicionem doctis faceret, Cyanum aut Azureum lapidem fuiſſe, qui id nominis antiquitus geſtaſſet. Porro Jahalom credit congruere in Beryllum, i. e. perforationis filium, quia non aliam p. 1.

liam magis perforatam geſtarunt Indi: Achlamæ vocem referre Amethyſtum, ſiquidem illa unicam puellæ, i.e. cariſſimam ſonet, hæc
p. 50. puellæ ignem, ex eodem argumento & Pæderota dictam. Leſchem ſive Topazium, quæ noſtra ætate Hyacinthus dicitur, Ceritem vel Melichrota vel Leontion Auctori deſignat, quia ſcymni, ceræ, favi, aut
p. 58. mellis ſpeciem præſentant, quæ his vocabulis cenſentur. Schebo eidem eſt Sardonyx, quia proprius ei character eſt, limitem in circuitu candidum habere, ſive candidam geſtare zonam, qua Sardia gemmæ
p. 64. ſuperficies veluti quodam vinculo capiatur. Tharſchiſch Auctori valet Jaſpidem cryſtallizantem, vel quæ nivis aut ſpumæ referat ima-
p. 8. ginem: ubi obiter Coccejum perſtrinxit, gemmam hanc pro Sardoniche habentem. In adſignando Gemmarum ſitu Flavius ob inconſtantiam notatur. *Secundum* quod indagandæ Gemmarum naturæ præmiſit, hoc eſt: quod ex earum genere eſſe debuerint, quas Græci σφραγίδας dixere, in quibus principatum habuit Jaſpis, proxima laus contributa Sardonychi & Amethyſto ob cryſtalli cognationem, & orientali Topazio ſolaribus radiis perquam ſimili. Ad ſigilla etiam idoneam judicarunt Sardam, Cyanum, Hyaloidem, Carbunculum, Sapphirum denique & Smaragdum. Satis igitur cauſſæ fuiſſe arbitratur, quamobrem a veſtibus Pontificis excluſerit Turqueſiam & Margaritum, quæ neque olim neque noſtra tempeſtate pro ſigillis fuere. Scythicum vero Ægyptiumque Smaragdum, & quem in fundamentis cœleſtis Hieroſolymæ non poſuit Joannes Theologus, Adamantem, indomita vis ac duritia inenarrabilis a ſigillorum inciſionibus præmunivit. Sero Adamantem vulnerare didicit artificum ne-
Præfat. gatæ viæ inſiſtentium ſolertia. Notat enim Ælius Everardus Vorſtius, Commentario de annulorum origine, nullum fuiſſe lapidis pretioſi genus, quod antiquis illis luxuriæ magiſtris intactum fuerit relictum, ſolo Adamante ob invictam, uti credebatur, duritiem excepto. Sed & hic quomodo vitiaretur, ætate ſua reperiſſe Mediolanenſem quendam Jacobum Treſciam, qui Philippi Hiſpaniarum Regis gentilitia inſignia Adamanti ſumma arte inſculpſerit. *Tertio* & id pro Regula habuit, non alias in Epomide gemmas admittere, quam nobiles lectaſque, quæ vel principatum in aliis tenuiſſent, vel ab optimis haud longe diſtantes, ſui ſaltem generis poſtremæ non cenſerentur.

De-

Digitized by Google

Demum & id egregie animadvertit, ſi quis Tribuum nomina ſecundum prærogativas, quas vel a generatione, vel a primogenituræ jure in alium translato diligentius componat: eam rem ad explicationem lapidum in Pectorali multum conferre poſſe. Igitur in eo hac ſerie inſcripta fuiſſe dicit Tribuum nomina:

I.	II.	III.
Jehuda	Schimeon	Reuben
Sardius.	Smaragdus.	Chryſolithus.
IV.	V.	VI.
Jiſſachar	Sebulon	Ephrajim
Chalcedon.	Sapphirus.	Beryllus.
VII.	VIII.	IX.
Menaſſeh	Benjamin	Dan
Topazius.	Sardonyx.	Amethyſtus.
X.	XI.	XII.
Gad	Aſcher	Naphtali
Jaſpis.	Hyacinthus.	Chryſopraſus.

Sed neque id prætereundum eſt, quod pro ingenii perſpicacia in præſenti Tractatu obſervavit Hillerus, inſperata, ut ait, interpretandi has gemmas occaſione. Extat apud Ezechielem diſtributio terræ promiſſionis, ubi Angelus eam Iſraelitarum Tribubus ita partitur, ut a Septemtrione ad Meridiem pergendo, primam ſortem a Septemtrionibus tribuat Dani, ſecundam Aſcheri, tertiam Naphtali, & ſic deinceps, hoc ordine:

Gad. Sebulon. Iſſacar. Simeon. Benjamin. Juda.
Ruben. Ephrajim. Menaſſe. Naphtali. Aſer. Dan.

Si dictis, ait, Tribuum nominibus ſingulis adſcripſeris lapillum, quem iisdem in ſacro Pectorali noſtra interpretatione vendicavi, naſcitur, ecce, illa ſeries gemmarum, quam Apocal. XXI in Muro & Civitate cœleſtis Hieroſolymæ tradidit Angelus:

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.
Gad.	Sebul.	Iſſach.	Simh.	Benjam.	Juda.	Ruben.	Ephraim.
Jaſpis.	Sapphir.	Chalc.	Smar.	Sardon.	Sard.	Chryſol.	Beryll.

IX.	X.	XI.	XII.
Menaſſ.	Naphtali.	Aſer.	Dan.
Topaz.	Chryſop.	Hyac.	Ameth.

Adjectus eſt Epiphanii, Epiſcopi Cypri, ad Diodorum Tyri Epiſcopum περὶ τῶν ιβ' λίθων Liber, Græce & cum verſione Iolæ Hierotarantini, Notisque Cl. Salmaſii & aliorum. Cæterum eſſent & alia e laudato opere Lectori propinanda: ſed malumus eundem ipſius libri lectione ſatiari, ſimulque Doctiſſimo Auctori vitam ac vires ad perficienda alia, quæ molitur, opera adprecamur. Habet enim, ut audimus, non pauca, ab aliis nondum animadverſa: e queis unum fere ſpeciminis loco ſubjiciemus. Vexatiſſimum locum Pſ. XXII. com. 17. ita vertit: Circumdederunt me canes. Cœtus maleficorum deſtrinxerunt me, ut clathris perforata Faliſca ſunt manus meæ & pedes mei. Nempe vocem אֲרִי præſepium ſonare exiſtimat, ſed illud quod clavis clathriſque in tranſverſos contos impactis conjugatum, Faliſcæ nomen antiquitus tulit. Provocat ad derivata Hebraica, Aramæa, Arabica, & Eſai. XXIX. 2. adpellari dicit Ariel Faliſcam Dei, h. m. Væ Arieli, Arieli! i. e. Urbi Hieroſolymorum, in qua Deo ſuus ignis eſt & focus: Urbi in qua caſtra metatus eſt David. Adjicite annum ad annum, ſervate ſolemnia mea: victimas deſtringant Sacerdotes, cædant, excorient atque exenterent: Tamen anguſtabo Arielem, urbem Hieroſolymorum, in qua focus meus, eritque feſti & genialis diei loco mœror & mœſtitia, & erit mihi urbs, ut Ariel, ut focus, ut faliſca altaris, *cancellatim reticulata*, ubi pecora Judaica ultricibus flammis conſumat zelus meus.

Adjiciamus ultima Davidis II. Sam. XXIII. ex Hilleri interpretatione: 1. Hæc ſunt verba Davidis noviſſima. Dictum Davidis, filii Iſai: dictum, inquam, Viri qui conſtitutus ſuperne eſt: Illius, qui eſt unctus Dei Jacobi & ſuavis carminibus Iſraelis. 2. Spiritus Domini loquutus eſt per me; & verbum ejus fuit in lingua mea. 3 Dixit Deus Iſraelis: Alloquuta me eſt Rupes Iſraelis: Dominatorem in hominibus juſtum, dominantem juxta timorem Dei. 4. Utique a lumine matutino exoritur Sol: mane non eſt nubilum, a ſplendore & pluvia gramen naſcitur e terra. 5. Sed aliter fiet domo mea penes Deum. Fœdus enim æternum ordinatumque in rebus omnibus, atque fidum ita diſpoſuit mihi, ut *complementum ſalutis deſiderii que mei tum futurum ſit, quando Domus mea non florebit.* Viri autem nequam ut ſpinæ evulſæ erunt omnes; neque enim eas manu tractant. Sed qui tangere voluerit eas, ferro haſtiliumque

Digitized by Google

umque ligno armatur: penituſque igni eodem veſtigio concremantur.

D. VITI RIEDLINI MEDICI AUGUSTANI LINEArum Medicarum Annus Quartus.

Auguſtæ Vindel. apud Kronigerum & Hæredes Gœbelii, 1698. in 8 Alph. 3. plag. 6.

DUm Experientiſſimus Autor eos inter Medicos ſuum profitetur nomen, qui ſemper *Plus Ultra* pergere contendunt, in præſenti etiam Anno Quarto multa, ſedulo ad nobiliſſimam artium Medicinam perficiendam obſervata, fideliter communicare pergit. Nobis nunc eandem pariter inſiſtentibus viam, qua in Actis A. 1696. p. 474. Annum primum, & ſecundum atque tertium Annos ſuperiori anno p. 192. commemoravimus e pluribus ſingulorum Menſium Lineis unicam indicaſſe ſufficiat. Modus nempe, quo noxia Mercurii, per fumum aliave ratione incautius in corpus ſuſcepti, averti queat, in Januarii Hiſtoria V ex Aurifabri prudentioris edocetur ore, utpote qui deaurationis labore peracto, aquæ dulcis balneo per horas quasdam inſederit, Mercuriumque hoc mediante elicitum aliquoties in fundo vaſis viderit; quem forſan in finem a magno quodam Medico balneum etiam cura per ſalivationem Mercurialem finita ſuadeatur. In febribus quoque malignis purgantia interdum locum invenire, Obſervatio Februarii XVI comprobat, Mercatorem gulæ deditum ſiſtendo, cui lene purgans, tertio febris acutæ die, etiamſi vires perquam eſſent proſtratæ, ac præter vigilias perpetuas, doloremque cervicis per integram dorſi ſpinam ſe extendentem, æſtus ingens interiora præcipue occuparet, feliciter fuit propinatum. Vires Ætitis in abortu impediendo non plane eſſe nullas, cumprimis ſi gravidæ hunc lapidem geſtantis fiducia accedat, ex Martii Linea XXVIII datur intelligere, cum Matrona nobilis pluries gravida dictum demum lapidem de collo mammas inter ſuſpendendo legitimum partus tempus attigerit, omnemque ſanguinis fluxum antehac ſolennem præcaverit. Neque Lazuli Lapidem omni virtute deſtitui, Obſ. XIII Aprilis, cum Mercatoris, tum Piſtoris filiolæ ſuadet exemplo, ceu quorum illum lapis Lazuli de collo geſtatus ab inveterato cervicis dolore immunem ſervaverit,

rit, hujus autem cum convulſionibus acriter confligantis nudo pecto- ri impoſitus, colorem elegantem cœruleum non ſolum exuendo, ſed & per medium diſſiliendo, mortis ſubſecuturæ præbuerit indicium. Quin nec alia remedia externa ſemper contemni debere, uxoremque Mercatoris a gravi diabete ſolius unguenti Comitiſſæ regioni renum appliciti ope convaluiſſe, Maji Linea XII teſtatur: prout fonticulos ſub utroque genu inuſtos ab Arthritide præſervare, Junii Obſ. XII eo magis indigitat, quod certum in iis præſidium nonnemo ipſorum Medicorum in proprio deprehenderit corpore. Quamvis alias inter Herbæ Thee vires non poſtrema exiſtat, qua ſiccare creditur, in Julii tamen Linea XVII mentio fit Viri quadragenario majoris, qui perquam gracilis & a patre phthiſico genitus, ab uberiori decocti herbæ Thee potu multo habitiorem ac pinguiorem acquiſiverit habitum. Verbenæ inſignis vis antepileptica Obſ. X Auguſti innuitur; a foliis quippe verbenæ capiti impoſitis & naribus quoque affrictis inſultum epilepticum notabiliter compeſci, extra paroxyſmum vero ipſam herbam ſiccatam & in pulverem redactam egregie prodeſſe. Obſervatione I Septemb. tutiſſima ubertati pinguedinis ſubveniendi traditur methodus, haud in aliis conſiſtens, quam in ſucceſſiva mutatione diætæ, unde ortum ſuum traxit, ad Viri Principis exemplum, a pinguedine copioſiori, quam a nimio cibo & potu ad triginta uſque libras quotidie ingeſto contraxerat, tunc demum feliciter liberati, ubi alimenta, carnem imprimis vervecinam, olera & aquam convenientem, aſſumſiſſet parcius. Multa inter Autorum exempla, quibus & ſexus potior picæ narratur obnoxius, neutiquam illud omittendum, quod de Viro atramentum in pueritia tanto appetitu deglutiente, ut nunquam ſatiari eodem potuerit, ultima Octobris Linea exhibet. Vis denique cynosbati fructus antinephritica uti Obſerv. XX Novemb. multum confirmatur: ita & Decembr. Linea XII pulvis, quem piperis albi, viſci querni drachmæ duæ, oſſium de corde cervi, ſuccini albi præparati drachmæ duæ cum dimidia, & aſæ fœtidæ ſcrupuli duo ingrediantur, contra epilepſiam valde commendatur.

JOHANNIS FABRICII, D. ET PROF. IN ACADEMIA Julia, Amœnitates Theologicæ.

Helm-

Helmſtadii, apud Georgium Wolfgangum Hammium, 1699. in 4. Alphab. 4. & dimid.

E Fabriciorum familia, quæ per ſeſqui ſeculum & amplius Eccleſiæ Academiæque Norimbergenſium inſignes ſerie haud interrupta Doctores dedit, ortum ſuum traxit Maxime Reverendus Autor, qui Parentis ſui veſtigiis inſiſtens, Profeſſoris Theologi ſpartam Inclyta in Academia Altdorfina per annos fere viginti ornavit, hodie vero in celeberrima Julia, quorſum A. 1696, ut in locum D. Pauli Heigelii ſuccederet, evocatus fuit, eodem munere defungitur. Quemadmodum autem ſuo huic officio inter alia, ventilatis etiam frequenter Diſputationibus publicis, ſatisfaciendum eſſe, nunquam non exiſtimavit: ita iſtas jam a diſperſione & interitu vindicandas, inque hoc volumen colligendas cenſuit. Nec immerito Amœnitatum Theologicarum titulum volumini huic præfixit, quandoquidem ſingulæ, quæ in eo continentur, Diſſertationes materias pertractant jucundiſſimas, quæque ſacris non minus atque aliis ſtudiis incumbentes multum delectare poterunt. Prima de *Denario S. Petri agit*, ejuſque non in Anglia ſolum, ſed regnis quoque terriſve aliis ſolutionem memorat, inque cauſas etiam, propter quas Illuſtriſſimi Principeſque Viri ſe & ſua Eccleſiæ Romanæ obtulerint, inquirit, ac denique Petri Britannicum & Romanum iter examinat. Secunda *errores pictorum contra Hiſtoriam ſacram committi ſolitos* explodit. Tertia *prudentiam eccleſiaſticam* adumbrat. Quarta *Religionis orthodoxæ ob temporale commodum mutationem licitam eſſe negat*. Quinta *Theologicam moderationem* deſcribit. Sexta aliquot eorum exempla recenſet, *qui in rebus Theologicis Charybdin vitaturi in Scyllam inciderint*, Tertulliani puta, Stephani Papæ, Dionyſii Alexandrini, Arii, Marcelli, Joviniani, Hieronymi, Auguſtini, Pelagii, Fauſti Rhegienſis, Eutychis, Berengarii, Amsdorfii, Flacii, Stancari. Septima *Theologiam* commendat *eclecticam*. Octava *Eccleſias domeſticas* bene informandas ſiſtit. Nona in cumulandis & explicandis *Paradoxis* quibusdam *Theologicis* occupatur, v.g. dum contendit Autor, *neminem poſſe Theologum fieri, niſi fiat ſine Ariſtotele*; (utendum nempe ratus οἰκείοις Theologiæ principiis, ita ut Ariſtoteles & ratio contradicens tantiſper quieſcere

ac tacere jubeatur:) *puncta textui Hebræo eſſe & non eſſe coæva*; (eſſe talia per ſe, & quod ſubſtantiam vocalium ſpectet, ſed non eſſe, quod attinet ad expreſſionem aut figuræ identitatem, quæ non ſemper in textu aperte delineata fuerint, aut eundem externum characterem perpetuo habuerint;) *Deum eſſe & non eſſe cauſam damnationis*; (eſſe, quia locum inferni pararit, quia impios inferno adjudicet, quia ipſe horrendas iſtas, ſed juſtiſſimas pœnas infligat; ſed non eſſe ex abſoluto beneplacito, aut ex influxu poſitivo ſpeciali, quo voluntas damnatorum determinetur ad ea, quæ moraliter mala ſunt,) & ſic porro. Harum propoſitionum XXX jam olim Altdorfii, ac deinceps novam earum centuriam pro Diſputatione inaugurali, Doctoris Theologiæ gradum ambiens, in Academia Jenenſi A. 1690 exhibuit, ſed nunc CCXXIV denuo adjecit; utque noviter addita a prioribus eo melius diſcerni poſſent, has ſingulas aſteriſco notavit, atque adeo in univerſum paradoxa CCCLIV, ſecundum ſeriem & ordinem Locorum Theologicorum exhibuit. Poſt Diſſertationes hactenus recenſitas, quatuor comparent Orationes. Prima, qua muneri ſuo Profeſſorio in Academia Altdorfina A. 1678 proluſit, *utilitatem* celebrat, *quam Theologiæ ſtudioſus capere poſſit ex itinere Italico.* Secunda *Altdorfinis ſuis valedicit.* Tertia, qua novam Theologiæ Profeſſionem auſpicatus eſt Helmſtadii, *utilitatem itineris Germanici*, *Belgicique & Gallici Theologiæ ſtudioſis commendat.* Quarta denique in Panegyri Promotionis Theologicæ recitata, *pietatem & prudentiam divi Julii in condendis Statutis Theologicis Academiæ ſuæ* extollit. Prima jam olim typis exſcripta fuit, ſed tres poſteriores nunc demum lucem publicam aſpiciunt; iſtam vero non minus atque has plurimis elegantioribusque notis uberius, pro eruditione ſua, Autor Maxime Reverendus illuſtravit, imo & univerſo operi triplicem Indicem, unum Autorum, alterum Dictorum Scripturæ & tertium Rerum variarum ſubnexuit.

COMPENDIUM RHETORICUM, TOPOLOGIÆ CUMPRIMIS & Pathologiæ fundamenta perſpicue monſtrans & exemplis illuſtrans, concinnatum a MAGNO DANIELE OMEISIO, Profeſſore Altorfino.

Nori-

Norimbergæ ſumtibus Wolffg. Mauritii Endteri, 1699. in 12.
Conſtat plag. 9.

Cum ab Inclyto Norimbergenſium Senatu Rhetorices compendium in Gymnaſii Norimbergæ florentis uſum edere juberetur Celeb. Autor, ut impoſito officio ac Superiorum voluntati exacte ſatisfaceret, non tantum ex Rhetorum tam antiquorum, quam juniorum optimis præcepta ſelectiora collegit, ordinatius diſpoſuit, atque exemplis cum ex aliorum tum ſua penu depromtis illuſtravit; ſed inprimis inſignioribus duobus defectibus, quibus pleraq; Rhetorices compendia in Gymnaſiis & Scholis hodie uſurpata laborent, occurrere ſtuduit. Namq; animadvertens, in iis vel prorſus omitti, vel levi ſaltim brachio attingi Topologiæ ac Pathologiæ fundamenta, nec non Compendiorum ejuſmodi Autores, ſi vel maxime de inventione argumentorum tam ex Locis communibus, quam cuique cauſarum generi propriis, imo & de Affectibus quæſtiones aliquas proponant, eas tamen exemplis vel nullis declarent, vel ſtrictim tantum adductis, aut ad captum juniorum minus opportunis obſcurent magis quam declarent: in id ſedulam impendit curam, ut Topologiæ non minus quam Pathologiæ fundamenta perſpicue traderet, eaque exemplis idoneis illuſtraret. Et cum eum non fugeret, variationem grammaticam ac rhetoricam ad comparandam verborum notitiam multum conducere, mantiſſæ inſtar utriusque exempla quædam adjicere voluit, ut nihil eorum deeſſet, quæ ad concinnam artis oratoriæ epitomen requiri videbantur.

COMPENDIUM THEOLOGIÆ DOGMATICÆ, IN SUORUM Auditorum uſus conſcriptum & in ſubſidium memoriæ tabulis inſtructum, a JO. ANDR. SCHMIDT. D.

Helmſtadii impenſis Joh. Melch. Suſtermanni, 1699. in 8.
Conſtat plag. 15.

QUemadmodum Celeb. Theologus, cum in Academia Jenenſi Philoſophiam adhuc traderet, laudabili inſtituto partes Philoſophiæ in Compendio exhibuit: ita pari brevitate Theologiæ partes ac Hiſtoriam Eccleſiaſticam proponere apud animum conſtituit, in præſenti libello ſpecimen quoddam editurus. In eo autem Theologiam Dogma-

Dogmaticam ſeu poſitivam, juxta methodi analyticæ leges ita pertractavit, ut præmiſſis quibusdam de natura & conſtitutione nec non principio Theologiæ, ad ejusdem finem, ſubjectum & cauſas progrediatur, theſes nervoſa concinnitate propoſitas elegantibus notis illuſtret, cuilibet capiti tabellam, in qua dictorum ſumma exhibetur, ſubjiciat, ac tandem in tabula quadam generali totius Compendii Theologici conſpectum cum triplici indice repræſentet. Toti opuſculo præmiſſa eſt delineatio diſcurſus procemialis de methodo ſtudii Theologici rite inſtituendi. Hujus libelli perlectio uti nobis ſalivam movit, ita ſumme Reverendum Autorem rogamus, ut propoſitum ſuum perſequatur, atque Theologiam Polemicam, Moralem, Exegeticam, Homileticam, Hiſtoricam, Patriſticam, Hiſtoriamque Eccleſiaſticam pari ſtudio & elegantia haud dubie elaboratam, publica luce propediem donare velit.

Pag. 269 lin. 13. pro SE. *lege* SECV.

NUntiavimus menſe Aprili nupero Triumvirorum celeberrimorum obitum. Illis quartum nunc, quem nuper extulimus, illorumque uni Fratrem adjungimus, Virum Ampliſſimum Fridericum Benedictum Carpzovium, *Polybiſtorem Clariſſimum, die 20 Maji, cum ætatis annum quinquageſimum primum ageret, vita defunctum. A primis is Actorum noſtrorum auſpiciis ad hæc usque tempora, per octodecim hos annos, iis componendis ornandisque ſtrenuus nobiſcum operam dedit; ut lugere nos ex animo Virum, in aliis etiam de re literaria præclare meritum, cunctis facile perſuadeamus. Lugebunt præterea eundem non Ampliſſimus ſolum Urbis hujus Senatus, cujus non ignobile membrum fuit, Ædilitio munere laudabiliter functus, ſed & alii magno numero, quos beneficiis officiisque ſuis (ut fuit Vir inſerviendi cujuscunque ordinis hominibus promptitudine nemini fortaſſe mortalium ſecundus) ſibi devinxit, aut quibuscum doctum ipſi, dum viveret, per literas interceſſit commercium. Quam fuerit librorum cupidus, Bibliotheca, quam reliquit, catalogus typis, ut opinamur, cum tempore deſcribendus, abunde teſtabitur.*

* * * * * * * * *

Digitized by Google

N. VII. 289

ACTA ERUDITORUM

Publicata Lipſiæ

Calendis Julii, *Anno* M DC XCIX.

DANIELIS GEORGII MORHOFII DISSERTATIONES Academicæ & Epiſtolicæ.

Hamburgi, apud Godofredum Liebernickel. 1699. in 4. Alph. 4. plag. 8.

QUi toti Erudito Orbi invidendis ingenii monumentis dudum innotuit, Vir celeberrimus, D. G. Morhofius, Diſſertationibus quoque Academicis, exquiſitiſſimis iis & admodum ſolerter elaboratis, famam haud mediocrem aſſecutus eſt. Quamobrem ut ne forſan eæ, ſparſim quippe antea vulgatæ hominum doctorum conſpectui & uſibus aliquando ſe ſubducerent, in unum iſtas faſciculum Editor commodi publici ſtudioſus colligere, quin & nonnullas, quæ lucem hactenus nondum aſpexere, modo e forulis beati Autoris protractas, modo ab Amicis, quibuscum iſtas ille communicaverat, tranſmiſſas adjungere dignatus eſt. Sicut autem præcipuarum ex editis contenta dudum Eruditi ſatis perſpexerunt, aliquarum etiam uberior delineatio Actis hiſce noſtris jam olim inſerta fuit; ita vel ſolos earundem titulos, una cum ordine, quem Editori ſervare placuit, hac vice indicaſſe ſuffecerit. De *morbis & eorum remediis* prima, non tam Medicorum juſcula, quam JCtorum jura morbis præſcribens, agit, quam Jurium tunc & Philoſophiæ ſtudioſus Morhofius ſub D. Henrici Rahnii præſidio A. 1658 Roſtochii propoſuit. Secunda de *Jure ſilentii*, pro ſummis in utroque Jure privilegiis & honoribus A. 1661 Franeckeræ ab ipſo fuit ventilata. Tertiam de *Enthuſiaſmo ſeu furore Poetico* Diſſertationem, lectionibus Autor publicis, in Claudiani de Raptu Proſerpinæ libros Roſtochii A. 1661 inchoatis, præmiſit. Quarta & quinta *Divinitatem Principum*

Digitized by Google

conſiderant, ſeu cultum Principum divinum & idololatricum ab Ethnicis iis tributum, una cum eorundem divinis titulis, ac Theologiam adeo Gentium politicam percenſent. Sexto loco comparet *proſphonema*, quo ſummos in Theologia honores celeberrimo Kortholto A. 1663 gratulatus eſt. Septima Diſſertatio in fronte gerit titulum, *Princeps Medicus*, mirabilisque illius curationis ſtrumarum & aliorum morborum a Regibus Galliæ & Angliæ inſtitutæ hiſtoriam, ac quicquid amplius rei vel politicæ vel phyſicæ eo ſpectat, deducit. Sequitur hinc octava *Deſcriptio Actorum promotionis in omnibus Facultatibus Academiæ Chriſtian-Albertinæ, quæ Kilonii eſt*, Principalibus auſpiciis & ſumtibus d. 22 Januarii A. 1666 inſtitutæ. Mox, quæ nona eſt, *de Sole igneo* Diſſertatio Kilonii A. 1672 habita, & quædam de natura Solis, quantum illa per ſenſus detecta eſt, diſputans exhibetur, eidemque decima aſſociatur de *metallorum tranſmutatione*, quam ad Ampliſſimum Virum, Joëlem Langelottum, Sereniſſimi Principis Cimbrici Archiatrum, perſcripſit. Undecima de *paradoxis ſenſuum* agit. Duodecima eſt celeberrimus ille *Stentor* ὑαλοκλάστης, cujus ſummam ad Acta noſtra A. 1683 p. 194 ſeq. retulimus. Decima tertia *Eloquentiam in tacendo* commendat, illam nempe oratoris prudentiam, qua id ſolum, quod in oratione ἐνεργητικὸν eſt, exprimit, cætera vero, quæ vel circa inventionem, vel circa elocutionem περίεργα ſunt aut ſuperflua, ab argumento, perſonis, loco, tempore, re aliena, aut quovis modo inepta, omittit aut indicta eſſe cupit. Decimum quartum locum occupat de *Patavinitate Liviana* liber, a nobis itidem in Actis noſtris A. 1684, p. 570 ſeqq. delineatus. Et quas hactenus quidem commemoravimus, diſſertationes Eruditorum manibus ſingulæ jam diu tritæ fuerunt: nunc vero Appendix earum, quæ primum heic publicantur, ſequitur. Inter eas una eſt de *Quinta eſſentia, catholico morborum remedio*, quam Viro eruditiſſimo Detlevo Cruſio, Hamburgi privatam agenti vitam, amico ſuo intimo, Morhoſius tradidit, inque ea oſtendit, quod, cum in ſpiritibus noſtris omne morborum genus conſiſtat, & ab eorum prava diſpoſitione, debilitate, agitatione inordinata, corporis infirmitas & ipſum naturæ ſenium dependeat, nonniſi ſpiritualia quoque adverſus morbos remedia adhibenda ſint, ſeu Quintæ, ut a Philoſophis dicantur, Eſſentiæ: quandoquidem illud demum, quod purum eſt & æthereum in ſpecie aliqua, aptum natum ſit operari in ſpiritus eorumque affectiones; impediat

pediat vero operationes illas craſſa materiæ ſaburra, efficiatque, ut natura debilis in extrahendo puro illo ſibique applicando occupata ſuccumbat, quo ſublevare labore eam artifex potuiſſet & debuiſſet. Excipit hanc epiſtola, qua Juvenem quendam in Academia viventem hortatur, *ut diſputationem de Latinitate in Digeſtis*, de qua ipſi lis erat cum Profeſſoribus, *abrumpat*. Denique accedit diſſertationis de *meritis Germanorum in Rempublicam literariam* exiguum fragmentum, operisque multo majora, ſi per auditorum defectum licuiſſet, incrementa ſumturi exordium, inter ſchedas Studioſi cujusdam, qui ex dictantis ore publice exceperat, repertum; quod vel eum in finem addere viſum fuit, ut Eruditi inter Germanos, opus hoc longe utiliſſimum totique genti Teutonicæ maxime glorioſum, ad umbilicum haud perductum fuiſſe, eo magis doleant. Omnibus vero his & ſingulis ſuperpondii velut in locum datur *Vita Morhofii*, dudum impatienter quodammodo deſiderata, cujus partem ipſe Autor conſignavit, reliqua vero addidit Vir quidam doctus, qui Bibliothecæ ejus forulos ac ſchedas fere omnes diligenter excuſſit. Et ex hac nonnulla nobis adhuc delibanda ſunt. Natus nempe fuit Morhofius Wiſmariæ A. 1639 d. 6 Februarii, patremque habuit Joachimum, Judicii apud Wiſmarienſes florentis Secretarium, virum doctum & probum, matrem vero Agnetam Hintziam. Pietatis æque ac Latinitatis fundamenta prima a Patre ejus jacta ſunt, quibus poſthac in ſchola patria, ac deinceps etiam in Lubecenſi, non citra fructum majores profectus Noſter inædificavit. Anno ætatis decimo ſeptimo ad illuſtre pædagogium, quod eſt Sedini, ſe contulit, Johannis maxime Micrælii & Henrici Schævii fidem ac dexteritatem inibi expertus. Sub Joachimo autem Fabricio Ebræam linguam addidicit, & ſub Johanne Sithmanno Juris ſtudium, cujus initium ſub Patre ſumſerat, continuavit; latius mox graſſatus, cum anno ætatis decimo nono in Academiam Roſtochienſem conceſſiſſet. Ita tum immerſum ſe fuiſſe Juris ſtudio fatetur, ut, niſi eum occaſiones nonnullæ abduxiſſent, parum curæ in elegantiora impenſurus fuiſſet. Triennium circiter Roſtochii commoratus cum fuiſſet, diem ſuum Vir clariſſimus, Andreas Tſcherningius, Poetices Profeſſor, obiit. Scripſerat tunc Morhofius epicedion joculare in ciconiam, cum convivium in ædibus Decani Bodockii celebrarent novi Magiſtri, a quopiam interfectam. Illud non-

Digitized by Google

nullis ita placuit, ut autor ejus tacitis multorum votis ad locum vacantem deſignaretur; quinimo is amicorum impulſu & ſuo quoque ductus ingenio permoveri ſe paſſus eſt, ut ſpartam ambiret, quæ a Sereniſſimo Principe Güſtrovienſi promte ei data fuit. Honores interim a Collegio Philoſophorum petiit, eosdemque a Brabeuta, Auguſto Varenio, Hebræarum literarum tunc Profeſſore, impetravit anno 1660, quo ipſo & Profeſſoriæ ſpartæ admotus fuit. Quandoquidem vero unum itineri annum indulgendum exceperat, iter Batavo-Anglicum ingreſſus eſt, & in Anglia imprimis inaugurationis Regiæ ſolennia vidit, pompamque omnem carmine encomiaſtico celebravit. Ex Anglia rediens, in Academia Franeckerana honores in Jure Doctorales eſt adeptus, indeque A. 1661 Roſtochium rediit, ſpartam Profeſſoriam aggreſſurus; qua tamen nonniſi uſque ad annum 1665 functus eſt, quippe quo in novam Academiam Kilonienſem Sereniſſimus Holſatiæ Princeps, Chriſtianus Albertus, eum evocavit, Profeſſionemque Eloquentiæ ac Poeſeos ipſi clementiſſime demandavit. Anno 1670 circa dies caniculares, Sereniſſimi Principis, Academiæ Nutritii, venia iter Batavo-Anglicum alterum inſtituit, & familiaritatem cum Viris doctiſſimis contraxit, e quibus Marquardum imprimis Gudium impenſe celebrat. In reditu ex Anglia præſentiſſimo naufragii periculo prope Brielam ereptus, ſalvus tum incolumisque cum rebus ſuis in Belgium pervenit. Aſt invaluerat tamen de ejus interitu per Holſatiam fama, qua commoti amici funeralibus carminibus mortuum falſo creditum proſecuti ſunt. Amſtelodami quoque certiſſimæ mortis periculo liberatus fuit. Cum enim in officina libraria Elzeviriana ſtaret perluſtrandis libris intentus, magna librorum & chartarum moles, quæ trochleis in ſuprema tabulata attrahebatur, in aream cecidit, adeo ut tergum ipſi librorum illa mole concuteretur, quæ ſi vertici incidiſſet, actum utique de vita fuiſſet. Perfecto autem ita in Belgium atque Angliam altero itinere, vitæ ſociam opportune & feliciter invenit in Margaretha, Caſparis de Degingk, Senatoris tum & poſtea Conſulis Reipublicæ Lubecenſis, filia, A. 1671 ipſi ſolenniter juncta, e qua filios ſuſcepit quatuor, quorum duo in pueritia mortalitatem expleverunt, duo vero ſtudiis & veſtigiis paternis inhærent. Neque vero conjuge ita auctus Morhofius in literis quicquam remiſit, ſed tum legendo ac meditando, tum docendo & ſcribendo non minus

fuit

fuit occupatus. Et lectionum quidem ab eo in Academia Kilonienſi privatim publiceque habitarum non minus, ac ſcriptorum ab ipſo in lucem editorum, catalogum Vir doctiſſimus, qui vitam hanc compoſuit, annectit, qui & rationem omnem, quam in Polyhiſtore ſuo Autor tenere conſtituerit, exponit, ac de Morhofii ſcriptis quoque affectis commentatur. Sed ut ad vitam ab eo bene laudabiliterque transactam redeamus, poſt primam, quam diximus, Profeſſionem novam ille Hiſtoriarum A. 1673 nactus eſt. Bibliothecæ Academicæ poſt Samuelem Rachelium præfuit ab anno circiter 1680, eandemque multis bonis libris auxit. Ad vitæ exitum quod attinet, non mors ſolum conjugis ſuaviſſimæ A. 1687 ejus animum graviter afflixit, ſed pertinax quoque literarum ſtudium inde a prima juventute frequentatum usque adeo corpus A. 1690 fregerat, ut ille ipſe annus ei fatalis fore videretur. Erat tamen ſanitatis priſtinæ ſpes in Pyrmontanis acidulis, ad quas ſequenti anno profectus eſt, ſed eo cum effectu, ut multo, quam ante, infirmior hinc redierit, Lubecamque properans, in domo ſocrus ſuæ d. 30 Julii A. 1691 obierit, ex doctiſſimorum Virorum morbo, cachexia puta totius corporis, ætatis anni quinquageſimi tertii menſe ſexto exeunte. Sicut autem vivus in magna apud omnes exiſtimatione fuit Morhofius, ita moriens quoque ingens ſui deſiderium poſt ſe reliquit. Utrumque inter alia ex iſtis elogiis, quibus eum vivum cumularunt, & ex epicediis, quibus mortuum ornarunt Eruditiſſimi quique, & quorum magnus numerus huic ejus Vitæ ſubjunctus cernitur, invicte colligas.

ISTORIA DELLE GUERRE DEL REGNO DEL BRASILE &c.

h. e.

HISTORIA BELLORUM IN REGNO BRASILIÆ INTER REgem Portugalliæ & Rempublicam Hollandicam geſtorum, Auctore JOH. JOSEPHO A S. TERESIA, Carmelita Diſcalceato.

Romæ ex typographia heredum Corbelletti, 1698, in fol. Conſtat 5 Alph. & 9 plagulis, nec non, præter figuras alias, tabulis Geographicis & Topographicis elegantiſſimis 23.

ADmodum Reverendus atque Clariſſimus Autor, qui ſcribendis alias rebus Theologicis vacavit, cum otio abundaret, ut ipſe profitetur, ad hanc Hiſtoriam componendam acceſſit. Equidem jam ante ipſum in hoc argumento verſatus fuerat doctiſſimus *Caſpar Barlæus*; ſed is tamen non niſi partem Hiſtoriæ exhibuit, res ſcilicet per octennium in Braſilia ſub Mauritii Comitis Naſſoviæ præfectura geſtas; aſt Autor plenius eandem ſiſtit, omnia Luſitanorum fata in illo Regno, præſertim quoad Batavos, prolixe perſecutus. In præfatione aſſerit, nihil ſe in medium protuliſſe, niſi quod diligenter contulerit cum relationibus eorum, qui geſtis interfuerint, aut exactiſſime ſaltem ex fide dignis monumentis res geſtas deſcripſerint. Tabulas quoque Geographicas totius Regni Braſiliæ exhibet, ad illarum formam concinnatas, quæ in Bibliotheca Eminentiſſimi Cardinalis Petri Ottoboni reperiuntur. Ipſum de cætero librum in duas partes diviſit; quarum utraque ſeptem libris abſolvitur. Et in primo quidem libro partis prioris, ut lectorem eo melius in notitiam propoſitæ hiſtoriæ introducat, occaſionem deſcribit, qua detecta fuerit olim Braſilia. Miſiſſe videlicet anno 1500 Regem Portugalliæ Emanuelem, cognomine Felicem, ad explorandas Indiæ provincias, claſſem ductu Archithalaſſi Petri Alvares Cabral, qui tempeſtate jactatus pervenerit ad regionem incognitam, quam, quod incideret tertius Maji dies, inventioni ſanctæ Crucis dicatus, terram S. Crucis dixerit, poſtea Braſiliam appellatam a ligno, quo abundat, pannis tingendis aptiſſimo. Interjecto tempore miſſum a Rege Americum Veſputium, celebrem Coſmographum, a quo totus ille terrarum tractus Americæ nomen acceperit. Profectum poſtea eo juſſu regio Gonzalum, qui varios portus novos detexerit. Mortuo interim Rege Emanuele, cui ſumma tribuuntur elogia, ejus ſucceſſorem Johannem III novam claſſem, ductu Chriſtophori Giaques in Braſiliam miſiſſe; quem Petrus de Souſa, & Martinus Alphonſus de Souſa, fuerint ſecuti. Subjungit deinde Autor Braſiliæ prolixam deſcriptionem Geographicam, & miram ejus fertilitatem deprædicat. Barbariem etiam veterum incolarum perſtringit; inque eorum linguis, quæ ſupra centum ſint, id dignum notatu cum Barlæo advertit, quod in omnibus deſint literæ F, L, R, non ſine omine, quod ſine *Fide*, *Lege* & *Rege* vixerint. Deſcendit porro ad Sebaſtiani, qui poſt Johannis III mortem regno Portugalliæ præfuit,

fuit, adverſam in Africa fortunam recenſendam; cujus ſucceſſore Henrico Cardinali defuncto, quæ fuerint variorum Principum prætenſiones in Regnum Luſitanicum, memorat, nullamque juſtiorem, quam Ducum Bragantiæ, fuiſſe oſtendit. Expugnatum tamen Regnum a Rege Catholico Philippo II, opera Ducis Albani, inque victoriæ præmium, præter Luſitaniam, Braſiliam quoque ceſſiſſe. Poſt obitum Philippi II, abalienatos multum ab Hiſpanis Luſitanorum animos, ob exigua valde ſuæ in ipſos propenſionis ſigna, quæ ediderit ſucceſſor ejus Philippus III; neque mitius fuiſſe ſub ejus filio Philippo IV imperium, utique poſtquam is rerum ſummam commiſiſſet Comiti Olivarienſi, vi atq; impetu pleraq; agere aſſueto. Interim poſtquam bellum inter Hiſpanos Batavoſque, finitis induciis, recruduiſſet, Batavos a Principe Auriaco excitatos, occaſionem Braſiliam invadendi, ſtabilita, Societate Occidentali cepiſſe, ejuſque metropolin Bahiam expugnaſſe. A. 1626.
Recuperatam tamen eandē ſequenti anno ab Hiſpanis, duplici claſſe, Luſitanica nempe ac Hiſpana, miſſa, cum ſerum nimis fuiſſet auxilium, quod ad eam obſidione liberandam Batavi miſerant. Claſſem poſtmodum Regiam domum redeuntem, cum effugere Anglorum ipſi imminentium conſpectum vellet, vi tempeſtatis fuiſſe disjectam, atque ita miſere afflictam, ut pauciſſimæ naves ſalvæ ad portum venerint. Tentaſſe interim claſſem Hollandicam ingreſſum in varios Braſiliæ portus, ſed irrito ſucceſſu; eoque rediiſſe eam, amiſſo præfecto, in Hollandiam. Hinc perculſos Batavos abnuiſſe novis ſumptibus denuo laceſſere fortunam, quam ſemel adeo ſibi in illa parte terrarum adverſam experti erant; animos tamen ipſis a Principe Arauſionenſi additos, perſuaſumque variis rationibus, ut exiſtimarent, propter ſolum hunc fortunæ ictum a propoſito deſiſtendum haud eſſe. Itaque ex eo ipſos tempore denuo variis modis afflixiſſe Luſitanos, recollectiſque viribus, maxime capta auriferaclaſſe ex India in A. 1627.
Hiſpaniam tendente, inſtauraſſe Societatem Occidentalem, novamque claſſem ad ſubjugandam provinciam Pernambucenſem miſiſſe; neque tamen tam ipſorum viribus, quam per nimiam Hiſpanorum in illa defendenda negligentiam, factum, ut brevi tempore munitiſſimas urbes *Olindam* atque *Reciffam* ſub poteſtatem redegerint, variaque ſi- A. 1630.
bi caſtella extruxerint. His tam proſperis initiis adhuc magis animatos ipſos, inſulam Tamaricam invaſiſſe. Dimicatum poſtea mari ab utra-

utraque parte acerrime, varioque ſucceſſu multa utrinque tentata. Neque ita multo poſt novas ex Belgio advenisse copias; Luſitanis auxilio & ſumptibus deſtitutis. Obſediſſe itaque Batavos Paraybam, neq; A. 1634. inde abſtractos a Luſitanis eſſe, vano ab his impetu in urbem Reciffam facto; neque ſic tamen Hiſpaniam profundo veluti ſopore oppreſſam evigilaſſe. Itaque Batavos brevi, præter munita quædam caſtella alia, Paraybam expugnaſſe, ut & Nazaretũ, quamvis, qui in hujus præſidio erant conſtituti milites, miræ in eo defendendo conſtantiæ & fortitudinis exemplum edidiſſent. In ſequenti libro refert Autor, novo cum Gallis bello Hiſpaniam involutam, conſiliis Comitis Olivarienſis. Conqueſtum quidem apud eum Regem de jactura tot in Braſilia locorum; ſed callidiſſima ratione mitigatum rurſus, omni culpa in Albuquerquium translata. Huic proinde abrogatum imperium, delatumque Friderico de Toledo; qui tamen rerum gerendarum prudentiſſimus Dux, quod videret minus ſuppeditari, quæ ad tam grave bellum neceſſaria erant, id recuſaverit, eam ob cauſam carceri incluſus ac in eo vita defunctus. Oblatum poſtea idem munus Marchioni de Velada, id declinare non auſo; præmiſſum tamen, qui vicibus ejus fungeretur, Borgiam, paulo poſt in prælio contra Batavos extinctum, eique ſucceſſorem datum Comitem de Bagnuolo. Batavos interim novas copias duce Mauritio Comite Naſſovienſi in Braſiliam A. 1636. miſiſſe, qui ſummo animi robore & alacritate congreſſus acie cum Bagnuolo, victoriam ad ultimum reportaverit, poſtquam Bagnuolus cum æterna nominis ſui labe fugam turpiter capeſſiviſſet. Arcem Portus Calvi deinde a Belgis expugnatam, & quibuslibet liberam poteſtatem in Braſiliam navigandi, Mauritio ſuadente, a Fœderatis Provinciis factam. Latius hunc poſtmodum circumtuliſſe victricia arma, ejuſque clementia invitatos Siaræ populos ſponte ſe dediſſe, atque adverſus Luſitanos obtuliſſe auxilia: Minam, validiſſimam in Africæ littoribus arcem, occupatam: Bahiam obſidione cinctam, ſed paulo poſt deſertam, indignante Mauritio, qui poſtea urbem ædificarit a ſuo nomine Mauritiopolin dictam. In ſequentibus uſque ad finem partis primæ, Autor varias Comitis Olivarienſis in Luſitanos machinationes recenſet, quibus inſidiatus eorum libertati & privilegiis fuerit; eoque rigore exaſperatos Portugallos, conſilium de excutiendo penitus jugo Hiſpanorum cepiſſe. Hoc quomodo proceſſerit, in

Digitized by Google

in lib. I. partis ſecundæ oſtendit. Conſenſiſſe videlicet Ducem Bra-
gantiæ Johannem,ab uxore ſua exſtimulatum,in ſui electionem: con-
ſtitutum propoſito exequendo diem primum menſis Decembris,ejuſ-
que horam decimam ſextam: hac audita Proceres Regni congrega-
tos in arcem Oliſipponenſem irrupiſſe, pulſisq; excubiatoribus,& dif-
fracta janua conclavis,in quo morabatur Secretarius Status Vaſconzel-
lus,hunc in arca,in quam ſe abdiderat, primum ictu globulorum occi-
ſum, deinde de proxima feneſtra præcipitatum,miſerrimeque a plebe
dilaceratum fuiſſe: hoc facto,fauſta omnium acclamatione Regem
Luſitaniæ pronunciatum Johannem IV Ducem Bragantiæ. Ab hoc 1641.
Legatos ad præcipuas Europæ Aulas miſſos,ut legitimum ipſius in re-
gnum jus demonſtrarent; acceſſiſſe ad partes Regem Galliæ: abnu-
iſſe Batavos reſtituere regiones vi Luſitanis in America ereptas; in-
duciiſque ea conditione callide initis, ut annuum ad eas in America
publicandas ſpatium relinqueretur,interim latius in Braſilia graſſatos,
ingenſque damnum intuliſſe Luſitanis: expugnatas urbes Seregippam
& Sancti Ludovici: occupatam etiam, facta in Æthiopiam expediti-
one,a Comite Mauritio Loandam Regni Angolæ caput, & Inſulam
Sancti Thomæ. Cœptum inde Hiſpanos inter & Portugallos bellum; 1642.
miſſumque denuo Legatum a Rege Portugalliæ ad Batavos, ſed irrito
ſucceſſu, acriter quippe bellum proſecutos in America contra Luſita-
nos,qui feliciter interim adverſus Regem Hiſpaniæ in Caſtilia & Galli-
cia pugnarint.Accidiſſe poſtea,ut Batavi,cum Principis Auriaci poten-
tiam ſuſpectam haberent eamq; ſenſim enervatam cuperent,conſilium
ceperint de Mauritio ejus cognato ex Braſilia revocando; neque id
difficile fuiſſe, acciſis ipſi ſtipendiis militaribus, cum eadem auctum
iri, ob virtutem ſuam & res feliciter geſtas, ſperare poſſet. Ubi Autor
a Barlæo diſſentit, qui Fœderatos Ordines invitos vacationem a Braſi-
lienſi Præfectura,aliquoties a Comite poſtulatam,ipſi dediſſe memo-
rat, neque aliam ob cauſam in dimiſſionem conſenſiſſe, quam ne ſiſte- 1643. &
rent vota ad majora enitentis animi. Exponit deinceps Autor cru- 1644.
delitatem, quam adhibuerint in Braſilia Batavi; unde incolæ Mara-
gnanæ provinciæ, excitato tumultu, ipſos armis adorti, proſperoque
ſucceſſu uſi,tota inſula eos pepulerint, Luſitani etiam provinciam
Siarenſem recuperarint. Exponit in ſequentibus Autor ſeditionem
novaſque turbas in Braſilia contra Batavos ortas, duce Vieira, qui fru-

Digitized by Google

ſtra implorato Luſitaniæ Regis auxilio, ſuo nomine bellum indixerit Hollandis, ingenio, fortitudine, denique fortuna adjutus, ut qui victor e gravi prælio, cum Henrico Huſſio commiſſo, magna cum gloria
1645. diſceſſerit. Eo ſucceſſu animatum Gubernatorem Bahiæ, auxiſſe rebellium partes, duce Vidalio cum ſuppetiis miſſo. Et tentata quidem nonnulla feliciter, ac expugnata caſtella quædam; Paraybam vero fruſtra obſeſſam, & irrito conatu impetum in inſulam Tamaracam factum. Neque enim Regem Luſitaniæ auxilia a Vieira efflagitata miſiſſe, ne irritati Batavi pacem in Europa abrumperent; quin decreviſſe potius, provinciam Pernambucenſem ipſis relinquere, ut in Eu-
1646. ropa non adverſantes haberet. Miſiſſe igitur ipſum mandata in Americam, quibus injunctum fuerit Vieiræ, ut continuo arma deponeret, atque a Batavis perſequendis deſiſteret: ſed non paſſum hunc ſiſti medium victoriarum ſuarum curſum, juſſa noluiſſe exequi, inſtauratoque bello inſulam Tamaracam denuo adortum eſſe, ferroque & flammis devaſtaſſe. Laudatur hic ejusdem Vieiræ prudentia, quam oſtenderit parcendo, tempore ita ferente, perfidis nonnullis, qui in ipſius vitam conſpiraverant, contentus privata oratione ipſis exprobraſſe perfidiam. Sed & temeritatem ejusdem reprehendit Autor, ut ut non infelicem, qua uſus fuerit in Batavos, cum in eos, quaſi oblitus ſui, neglectis tormentorum continuis ictibus, magno furore cum ſuis militibus incurriſſet. Commemorat deinde idem, Regem Por-
A. 1647. tugalliæ omnem moviſſe lapidem, ut Monaſterienſi pace, quæ tum agitabatur, ipſe quoque comprehenderetur; ſed obſtitiſſe Philippum Hiſpaniæ Regem, qui tandem poſt octoginta annorum bellum, pacem ſanxerit cum Fœderato Belgio, idque pro ſuprema & independente Republica agnoverit. Decreviſſe inter hæc Fœderatos Ordines contra Luſitanos in Braſilia bellum, eoque fine ingentem claſſem comparaſſe; quæ tamen quo minus vela faceret, impeditum a Legato Regis Portugalliæ. Obſeſſam poſtea a Batavis, Sigiſmundo duce, urbem Bahiam, etſi irrito ad extremum conatu. Regem Luſitaniæ, audito periculo urbis, miſiſſe claſſem, quæ ſuppetias ei ferret, duce Comite de Villapoca; diſſimulaſſe tamen eundem, quantum potuerit, ſua conſilia, ut quam diu liceret, ſaltem in Europa illæſam ſervaret cum Hollandis pacem. Referuntur inde breviter virtutes & fata Odoardi Principis Bragantiæ: fuiſſe eum nempe manu ſtrenuum, heroicæ indo-

indolis & invictæ virtutis juvenem Principem; meruiſſe diu ſtipendia in bello Cæſareo contra Guſtavum Adolphum Sueciæ Regem; ſed, occupato ab ipſius fratre Johanne IV Portugalliæ Regno, carceri juſ- 1648.
ſu Cæſaris mancipatum, in quo, octennio exacto, fuerit mortuus, in medio ætatis ſuæ flore. Ab hac digreſſione redit ad propoſitum Autor, & res vario eventu in Braſilia geſtas enarrat. Memorat porro, miſſum a Rege Luſitaniæ Salvatorem Corream de Saa in Regnum Angolæ, ad ſtabilienda commercia jam longo tempore intermiſſa: expoſuiſſe hunc copias ſuas ad urbem Loandam, miraque felicitate ex toto illo regno pepuliſſe Hollandos. Inde factum, ut, ne in Europa ipſorum indignatio in bellum erumperet, denuo conſilium de relinquenda eis provincia Pernambucenſi Rex ceperit; ſed impeditum ejus effe- 1649.
ctum a Legato De Souſa Hagæ Comitis commorante, maxima cum utilitate Regis. Et hujus Luſitani Legati mira prudentia & ſubactum ingenium ſummis laudibus ab Autore extollitur; qui & ſolus inter Legatos auſus ſit cum omni familia ſua adeſſe coronationi Principis Walliæ, quæ Hagæ Comitis facta, poſt nuncium de cæde patris ipſius Caroli I Magnæ Britanniæ Regis acceptum. Memorat deinde idem in Portugallia quoque, ad imitationem Hollandicæ, Societatem quandam generalem, Regni Braſilienſis recuperandi cauſa inſtitutam, con- 1650.
ductamque ab ea claſſem in Americam navigaſſe. In libro poſtremo refert, denegaſſe Regem iterato licet flagitatum a rebellibus in 1651.
Braſilia auxilium, ut ne ullis indiciis hoſtilem aliquem in Hollandos animum proderet. Inde diu deliberatum a Fœderatis Ordinibus, utrum bellum ei denuntiandum eſſet, nec ne; in diverſas partes provinciis, Hollandia & Zelandia præcipue, abeuntibus; viciſſe tamen illius ſententiam, quietem, quantum fieri poſſet, conſervari debere ſuadentem. Conflatum vero poſtea bellum inter Belgas & Anglos, ſo- 1652.
licite idem fovente Rege Portugalliæ. Neglectam itaque a Belgis 1653.
Braſiliam; unde poſt diuturnam, eamque acerrimam obſidionem, Mauritiopolis tandem a Vieira fuerit expugnata, pluresque regio- 1954.
nes & loca alia ſubinde occupata; donec paulatim tota Braſilia ſub poteſtatem feliciſſimi Regis Luſitaniæ Johannis IV redierit. Mortuum hunc non ita multo poſt, relicto ſucceſſore Alphonſo, cui poſtea abrogato imperio, utpote ad id gerendum haud quaquam idoneo, ſolium omnium votis & applauſu Petrus ejusdem frater conſcenderit,

regnumque, inita cum Rege Catholico pace, hodienum magna cum gloria gubernet.

VITA D. MARTINI LUTHERI, ET SUCCESSUUM EVANGElicæ Reformationis Jubilæorumque Evangelicorum Hiſtoria, Nummis CXLV atque Iconibus aliquot rariſſimis illuſtrata, ſtudio M. CHRISTIANI JUNCKER.

Francof. & Lipſiæ, apud Georg. Andr. Endterum, 1699. in 8. Alph. 1. plag. 11. cum tab. æn. 51.

QUicquid demum aliqui de ſtudio rei nummariæ ſentiant, certum eſt tamen, etiam pridem oſtenſum ab excellentibus Viris, inſignem ejus uſum in omni ſacra profanaque doctrina eſſe. Recenti admodum & ſingulari exemplo hanc rei nummariæ, in hiſtoria etiam eccleſiaſtica, utilitatem demonſtrare conatus eſt hujus de Vita Lutheri Commentarii Auctor Clarisſimus, Gymnaſii Saxo-Hennebergici, quod Schleuſingæ eſt, Con-Rector, in quo quippe non illuſtravit modo præcipua rerum a Luthero geſtarum capita, ſed & hiſtoriam Reformationis Evangelicæ Jubilæorumque, quæ vocant, omnem, ad noſtra uſque tempora, monumentis Nummorum quamplurimis, non ſine ingenti, quod facile patet, ſollicitudine conquiſitis, convenientique ordine ita diſpoſitis, ut nihil ſit, quod turbare aut offendere Lectorem poſſit; cui arbitramur non injucundum fore, ſiquidem contueri velit aurum hoc argentumq;, honoribus æternis Martini Lutheri dicatum, ſuperiori ac noſtro hoc ſeculo. Neque vero vulgo nota ſectatus eſt ubivis Auctor, ſed quæcunque ex variis paſſim cimeliothecis inveſtigare potuit, collegit ſtudio peculiari, curioſeque annotavit, quæ ad paucorum notitiam ſolent alias pervenire. Nos igitur præcipua quædam ex his ſeligemus, dum omnia non licet, ne voluptatem ex ipſa lectione libri plenius fortaſſis hauriendam occupemus.

In *Præfatione* tum occaſio ſcripti, tum & illi recenſentur, qui de vita Lutheri ſunt commentati, ac refutantur nugæ Galli cujusdam a-
§. 17. nonymi, qui in libello, *Nouveaux Dialogues des Morts*, multa ineptiſſime de Luthero diſſeruerit; ac ne quis induci ſe patiatur forte, ut credat, fictos eſſe ab Auctore Nummos aliquos, ideo indicantur eorum nomi-

na,

Digitized by Google

na, quorum benevolentiæ, quicquid attulit, ſe debere fatetur; addito ſimul totius tractationis *Conſpectu*, quam paragraphis centum omnino abſolvit.

Quemadmodum vero Auctor annum, quo natus eſt Lutherus, ex Nummis illuſtrat, ita Parentum ejus icones ex pictura rariſſima repræſentat, p. 2. notatque acerbe dictum Adriani Bailleti, cui Lutherus *Patriarcha Islebienſis* audit; & differit deinceps de Johannis Huſſi vaticinio p. 5. ex Nummis non paucis, quos ſibi gaudet obveniſſe, eoſque inter p. 32 - 43. ex locupletiſſimo nummophylacio Arnſtadienſi Celſiſſimi Comitis 407. Schwarzburgici, *Dn.* ***ANTONII GUNTHERI***, unum, quem *Bizot* o- p. 33. 39. 41. mnium primum eſſe inter modernos teſtatur, quique exhibet iconem T. IV. no. 9. Huſſi pileo tecti, cum perigraphe: CREDO. VNAM. ESSE. SCAN. (Sanctam) CATHO. ECCLE. JOAN. HUS. inq; pagina averſa Huſſum rogo alligatum, addita circumſcriptione: CENTUM REVOLU. ANIS. DEO. REDD. (Reddetis,) ROEM. (Rationem) ET. MICHI. CON. NAT. (Condemnato) 1415. De *Salvo Conductu* Lu- p. 50. 43. thero Wormatiam eunti dato obſervat, quod ejus autographon extet 226. 227. Regiomonti in Wallenrodiana, unum vero *Literarum Citatoriarum* perinde exemplar autographum in inſtructiſſima Ampliſſimi Senatus Lipſienſis Bibliotheca. Imaginem porro Lutheri ſpectandam dat ha- p. 48. bitu exornati monachali; tum & militari, cum reverſus eſſet ex Pathmo p. 57. ſua Wittebergam; & comprobat ex Nummis pietatem Friderici III p. 66. Saxoniæ Electoris, amoremque erga Divini verbi puritatem Lutheri miniſterio reſtitutam, dum ipſum declaravit & ſymbolo ſuo: *Verbum Domini Manet In Æternum*, & inſcriptione quorundam Nummorum: CCNS. *Crux Chriſti Noſtra Salus*, laceſſita poſtmodum a p. 69. Jacobo Gretſero. Inde docet ex Maximiliani Miſſon Itinerario, quod p. 757. petitus Wormatiæ fuiſſe Lutherus poculo vini veneno mixti pleno credatur; & ſimul Confeſſionis Evangelicæ, in Auguſta Vindelicorum Urbe traditæ Cæſari Carolo V, hiſtoriam nummo gemino expli- p. 86. 91. 420 cat, quorum ille ſane ubivis obvius non eſt, in quo conſpiciuntur duæ 468. icones, additis verbis: JOAN. PAT. ET. JOAN. FRID. F. EVAN- p. 468. GE. CONFESS. INVICTISS. 1530; in pagina altera Cæſar throno inſidens, coram quo ſtant quatuor viri, pone quos ſcutum eſt, cum numeris 32, poſt thronum vero hæ litteræ OE, & hæc circumſcriptio: ET. LOQUEBATUR. SERMONEM. DEI. CV̄. FIDUCIA. ACTOR. 4.

Digitized by Google

p. 103. Hinc laudibus meritis, ipſius etiam *Pauli Beſnier* Ieſuitæ Galli, & *Joſephi Scaligeri* teſtimonio confirmatis, verſionem Bibliorum Luthe-
p. 104. 105. ri Germanicam effert, ſimul de ejusdem editione prima diſquirens,
p. 116. atque memoriam Philippi Melanchthonis, Eraſmi Roterodami, Hul-
darici Zwinglii, Friderici Myconii, Martini Buceri, & Johannis Calvi-
p. 118. ni, nummis elegantiſſimis concelebrans; ubi etiam ſymbola horum
aliorumque ævo Lutheri excellentium virorum recenſet, & allegat
p. 125. unam Philippi Melanchthonis ad Ulricum Mordiſium, aliamque
p. 128. Georgii Fabricii ad M. Petrum Glaſerum epiſtolam nondum antehac
editam, multaque præterea de ſingulis his Viris, quæ paucis perſuademur
p. 130. mur eſſe nota, e. g. de inſignibus Philippi Melanchthonis, de Num-
p. 135. mo maximi moduli Eraſmi Rotorodami, cui imago Dei Termini, cum
vocibus, CONCEDO NULLI, & perigraphe Græca, ΟΡΑ ΤΕΛΟΣ
ΜΑΚΡΟΥ ΒΙΟΥ. MORS ULTIMA LINEA RERUM; atque in
altera parte Eraſmi icon eſt inſculpta, cum hac circumſcriptione,
ΤΗΝ ΚΡΕΙΤΤΩ ΤΑ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ ΔΕΙΚΕΙ. Neque præterit e-
p. 145. tiam Auctor Miſniæ Marchionatus Reformationem, ſed ex Nummo
p. 160. eam illuſtrat duplici, & injicit dehinc mentionem teſtamenti Lutheri,
ri, cujus autographon nunc adſervari apud Summe Reverendum
Dn. D. *Samuelem Benedictum Carpzovium*, Aulæ Electoralis Saxonicæ
Supremum Concionatorem & Conſiliarium Eccleſiaſticum, affirmat,
ex eo *παρόραμα* quorundam emendans, qui exaratum illud fuiſſe
dixerant die *Euphemiæ*, id eſt XVI Septembris, cum tamen in illo legatur
tur die *Epiphaniæ*.
p. 173. Et poſtquam denique mortem quoque Lutheri ex nummis de-
p. 183. ſcripſiſſet, jam pergit de *ſymbolo* ejus, quod cor erat roſæ impoſitum ac
cruce exornatum, prolixe diſſerere, deque ejus porro moribus ſtudi-
p. 187. iſque peculiaribus, quæ inter eſt, quod tornatoriæ, muſices & poeti-
cæ artis fuerit peritus, & cantionibus ſacris ipſe fiſtula uſus applicuerit
p. 190. modulos. Tum refellit adverſariorum de poculo Lutheri cateche-
p. 192. 220. tico commenta, & matrimonium cum *Catharina de Bohra*, cujus ico-
p. 195. nem exhibet, vindicat, Epithalamium una inſerens aculeorum plenisſi-
p. 202. mum, quo Emſerus Lutheri nuptias erat proſequutus. Hinc ſobolem
p. 203. ejus enumerat, exq; nummis & pictura *Paulum*, Auguſti Electoris Sax.
p. 210. Archiatrum, & *Magdalenam*, repræſentat; poſtea, quicquid monumen-
p. 212. torum de Luthero reliquum adhuc paſſim eſt, & in veneratione non ſu-
per-

Digitized by Google

perſtitioſa, curioſe commemorans; quæ inter ſunt cumprimis variæ ejus effigies, domus, cellula, cubiculum, monumentum ſepulchrale, annulus, poculum, vitrum, quod Juſto Jonæ donavit, cum libris, aliiſque ſcriptis in Bibliotheca manuali Sereniſſimi Brunſuic. & Lunæb. Ducis DN. RUDOLPHI AUGUSTI, (cujus Serenitati etiam Auctor hoc ſuum opuſculum humillime dedicavit) adſervatis, Bibliorumque MSS. fragmentis, ſalvo conductu, epiſtolis MSS. aliiſque. p. 214. 218. 445. p. 217. p. 220. p. 224.

Quibus adeo ad Vitam Lutheri proprie pertinentibus expoſitis, ut ſibi ad Hiſtoriam Jubilæorum Evangelicorum commodam ſterneret viam, nunc ea perſequitur Auctor, ducentibus ipſum Nummis, quæ in bello, quod Joh. Fridericus & Mauritius Saxoniæ Electores adverſus Carolum V geſſere, acta ſunt; ex quibus videlicet Pax Paſſavienſis profluxit, & quædam adhuc alia Proteſtantium res concernentia. Hos inter nummos eminet non argenteus modo, ſed & aureus, in quo extant Angeli duo ſertum rutaceum tenentes, cum hac epigraphe: NON. VIDI. IUStum. DERELICtű. NEC. SEMen. EIUS. QUERERe. PAnem; in priori vero pagina inſignia Ducum Saxoniæ cum his in margine verbis: D. G. JOH. FRIDericus. SECundus. DUX. SAXoniæ. LANdgravius. THURingiæ. Et. Marchio. MIſniæ; quo teſtari voluit pius quidem at infelix Princeps, qua ſpe in calamitate duriſſima erigatur. Cumque mox prodiiſſet aliquorum aſtutia liber *Interim* dictus circa hæc tempora, de hoc etiam ex Nummis, quorum pars ab *Amsdorfio* fuit cudi in adverſarios juſſa, inſtituitur narratio: indeque de *Formula Concordiæ* ab Auguſto Electore Sax. conſtituta, ac de *Nicolao Crellio*, turbarum ingentium face, deque *Godofredo Rabo*, converſo ad puriorem doctrinam Sacerdote Pontificio, ex Nummis traditur. Atque ita fit progreſſus ad *Jubilæum Evangelicæ Reformationis primum*, quod pro dignitate velut precibus univerſa Eccleſia, ita ſpeciatim Nummis celebrari curarunt, cum Electore Saxoniæ Joh. Georgio I, Dux Pomeraniæ Philippus II, atque inter urbes Germaniæ liberas Norimberga præſertim, Francofurtum, Spira, Argentoratum, Wormatia, Ulma; & inter privatos egregius ſui temporis artifex C. Mahler. Quorum omnium Nummi longa & ſcita ſerie dantur ſpectandi, explicanturque. Jungitur autem his unus, quem *Adam Conzen* e Soc. Jeſu invenit fortaſsis ipſe, certe commentario integro expoſuit, non ſane quidem ut honoraret Reformationis memoriam, ſed ut animo ſuo indul-

p. 230. p. 254. T. XV. p. 236 T. XIV. no. 45. 6. p. 243. 234. p. 245. 252. 248. p. 266. 275. 277. 284. 310.

dul-

dulgeret. Ejus autem hæc facies eſt. Una parte Sol apparet, quem circa legitur: CONSTANS ECCLESIÆ ANTIQUITAS. MILLE ET SEXCENTIS MICAT INVARIABILIS ANNIS. cIↄIↄcXVII: altera oſtendit Lunam, cum hac perigraphe: INCONSTANS HÆRESEON NOVITAS. MILLE ET SEXCENTAS FACIES CENTUM INDUIT ANNIS.

325. Hos excipiunt multi in *Jubilæo Auguſtanæ Confeſſionis* cuſi
345. Nummi, etſi in tempora illud inciderat admodum triſtia, bello quippe
petitis Proteſtantibus; cujus tamen finis extitit tandem anno 1648 &
1650, Pace Weſtphalica & Tranſactione Norimbergenſi, quod ipſi
etiam Nummi teſtantur; quarum utraque Religioni Evangelicæ data
373. quies fuit, utinam nunquam poſthinc turbanda. Horum Numiſmatum occaſione obſervat Auctor, quod urbs Norimberga, inde uſque a
belli tricennalis initiis, vota pro pace chronoſtichis incluſa aureis ſuis
376. impreſſerit; quodque deinceps & Joh. Georgius I Elector Sax. (cujus
379. felicitatem eventus plane ſingulares deſignarunt) & Wilhelmus
385. Dux Saxo-Vinarienſis, *Tranſactionis Paſſavienſis*, ſed *Formulæ Concor-*
388. *diæ Jubilæum* Auguſtus Dux Saxoniæ, Adminiſtrator Archiepiſcopatus
392. Magdeburgici, Nummis egregiis celebrarint; quod in Suecia quoque a glorioſiſſimæ recordationis Rege Carolo XI anno 1693 factum
eſſe, cum is coleret per provincias ſuas *Seculum Reformatæ Sueciæ*, ex
Nummo probat.

p. 401. In *Acceſſionibus*, quas Commentationi ſuæ junxit Auctor, plures non modo Nummos Supplementi vicem ſuſtinentes exhibet, indicatis quibus illi inſeri debeant locis, ſed & ex Bibliotheca Ducali Gothana non pauca collegit inſervientia ſcopo ſuo, & cognitu plane digna; atque ſimul varia adjecit, quæ lucem adferunt ante dictis, quæque legi malunt & inſpici, cum fructu eorum, qui his elegantiorum litterarum deliciis capiuntur, quam a nobis prolixe hoc loco recenſeri.

ANECDOTA, QUÆ EX AMBROSIANÆ BIBLIOTHECÆ codicibus nunc primum eruit, Notis ac Diſquiſitionibus auget LUDOVICUS ANTONIUS MURATORIUS. Tomus ſecundus.

Medio-

Mediolani, apud Joſephum Pandulfum Malateſtam, 1698. 4.
Alphab. 2.

APud quos primo ἀνεκδότων Tomo ſuperiori anno 1697 edito, & a nobis in Actis ſequentis anni ſub initium Februarii recenſito, gratiam haud mediocrem iniit Doctiſſimus Muratorius: apud eos laude ſua neque nunc fraudatum ſeſe deprehendet, ubi alterum ſuperaddidit, monumentis utiliſſimis, & quæ prioribus palmam reddere dubiam propemodum exiſtimaveris, refertum. Agmen ducit *Fides Bachiarii* (cujus & patriam, & vitæ tempus, & dignitatem munerum ignorare ſe haud diffitetur Noſter, quamvis iſtam minime habeat pro Britannia, ut quidam velint, & hoc ad ſeculi quarti finem ſequentiſve initium fortaſſe referendum judicet, quod vero hanc concernit, Monachorum inſtituta ſequutum fuiſſe conjiciat, maximopere interim ſubdubitans, an ex eo, quod Pontificem Romanum vocarit Fratrem Beatiſſimum, Epiſcopali eum infula ornatum fuiſſe, liceat colligere,) ſeu apologia, conſilium, quo peregrinatione inſtituta patriæ ſe ſuæ eripuit Bachiarius, ut doctior exin ſacræque religioni addictior evaderet, adverſus obtrectatorum calumnias coram Pontifice Romano defendens, & præclariſſimam de fide confeſſionem ſuppeditans. Hanc ex codice minimum ante mille annos conſcripto, & e Monaſterio Bobienſi in Ambroſianam Bibliothecam translato, ſe depromſiſſe ait Muratorius, qui & Latinum hoc duarum plagularum opuſculum notis cuique paginæ ſubjectis paſſim explicuit atque illuſtravit. Scriptum hocce Theologicum & brevius, aliud mox Hiſtoricum, & quod prolixitate ſua iſtud multum ſuperat, integris quippe octo atque ſexaginta conſtans capitibus, ſubſequitur, *Joannis* puta *de Cermenate*, Notarii Mediolanenſis ſeculo decimo quarto clari, ***Hiſtoria de ſitu, origine & cultoribus Ambroſianæ urbis, ac de Mediolanenſium geſtis ſub imperio Henrici VII ab A. 1307 ad 1313;*** e qua inter alia cum Mediolanenſis populi, tum nobiliſſimæ Vice comitum familiæ primordia hauriri, quin eos etiam refelli poſſe Muratorius exiſtimat, qui Henricum hunc Imperatorem ex venenata hoſtia obiiſſe perhibeant, quandoquidem illa potius eundem triduana febri in continuam degenerante extinctum memoret. Tertio loco comparent aliquot *anathematiſmi*, & ii quidem, ut Noſter ait, ***Manichæorum ferientes hæreſin,*** quos ille Leonis Magni

vigilantiæ deberi veriſimile arbitratur, & eos brevi peſſimæ hujus propaginis hiſtoria, Patrumque & aliorum Autorum teſtimoniis de Manichæorum dogmatibus illuſtrat, notatu dignum præ cæteris videri innuens, quod ex his anathematiſmis diſcamus, illos & in hanc opinionem conceſſiſſe, ut Patrem & Filium nil aliud, quam animam & ſenſum eſſe arbitrarentur, utque pluvias, fulgura, nubes, grandines, aliaque meteora non Dei ſummi nutu fieri aut moveri ſomniarent, quæ aſſerta tamen nuſpiam alias iisdem tributa deprehendantur. Quartum inter hæc anecdota monumentum prolixiſſima eſt *Oratio*, quam *pro autoritate Romani Pontificis* Viennæ anno 1452 habuit *Æneas Sylvius*; cui peculiarem Muratorius ſubnectit diſſertationem, qua & Autoris res geſtas ſummatim recenſet, & Maimburgium, quod Sylvius ille ante Pontificatum ſuum Papam Concilio Generali ſubjectum ſtatuerit, contendentem, ex oratione præſenti refutare nititur, & opera Æneæ modo memorati nondum hactenus edita, ſed propediem tamen abs ſe vulganda, enumerat. Quinto vetus ex ſeculo nono affertur *formula manumiſſionis*, ſine qua nemo olim ex familia propria ad ſacros ordines promoveri potuerit; quam inter alia & hunc præſtare uſum Noſter intimat, ut refellatur ſententia, quæ non vulgi modo, ſed omnium pene literatorum animis hactenus inſederit, ſub Chriſtianis nempe omnium ſervitutum uſum antiquitus deſiiſſe. Dum ſexto *Indicem* apponit *Sanctorum Martyrum, quorum corpora S. Gregorii Magni temporibus Romæ quieverint*, in annexa huic Diſſertatione eundem ad ipſa Gregorii tempora referre allaborat. E quodam dehinc illius reſponſo occaſionem capit diſquirendi: utrum illius ævo Sanctorum reliquiæ & oſſa *Sanctuarii* nomine venire ſueverint? id quod diſerte negat, vocabuloque iſto ea duntaxat denotari innuit, quæ vel ipſis Sanctorum pignoribus, vel eorum ſepulchris & lipſanothecis admota fuerint, ac venerationis aliquam & ſanctitatis ſpeciem ex pio contactu receperint, ita, ut miraculorum vi, non ſecus quam ipſa Martyrum oſſa, inſtruerentur. In iſto inſuper Indice *olea ſancta* a Gregorio Magno ad Theodelindam miſſa cum dicantur, pro qualibusnam illa habenda veniant, exponit; pro talibus nimirum, quæ aut e lucernis ante SS. Martyrum tumulos ſuſpenſis deſumta fuerint, aut e ſepulcrorum contactu quandam ſanctitatis ſpeciem acceperint, ita ut reliquiarum ſacrarum loco haberentur. Cæterum eundem Sanctorum Catalogum, indi-

Digitized by Google

indicio ſuo Romam ſacris corporibus Gregorii jamtum ævo ab unda-ſe docentem, Henrico Dodwello ejuſque ſententiæ de paucitate Martyrum opponi, & hanc iſto penitus ſubverti poſſe perſuaſum ſibi habet, imo plures adhuc utilitates illius valde celebrat. *Duo*, quæ ſequuntur, *chronica Regum Italiæ* breviſſima ſunt, quorum alterum A. 1013, alterum vero A. 1028 exaratum Noſter perhibet, comiteſque iis, poſt quandam Henrici, ut putat, Primi Imperatoris conſtitutionem nondum huc uſque editam, verſus quosdam vetuſtiſſimos addit in Bibliotheca S. Iſidori, Hiſpalenſis Epiſcopi, olim lectos, & ex eodem codice, e quo nuper Tomo I Paulini Poemata exhibita ab ipſo fuerunt, deſcriptos. Notatu tamen magis dignum videtur, quod decimum eſt monumentum, *Expoſitio* puta *fidei*, ut audit, *Catholicæ Fortunati*, ſeu in Symbolum, quod vulgo nuncupari ſuevit, Athanaſianum brevis commentatio, quam Diſquiſitione ſingulari Muratorius proſequitur, in qua ut Symbolum hoc Athanaſio multis nominibus abjudicat, ſic ſubſtitutorum ab aliis Auctorum aliorum mentionem poſteaquam fecit, Fortunato forſan huic, quem a Venantio non alienum putat, tribui idem poſſe ſuſpicatur; quanquam ſuis conjecturis magnopere haud plaudat, ſed Expoſitionem facilius quam Symbolum ipſum Autori huic adſcribi palam profiteatur. Superſunt *duæ Orationes nuptiales*, altera a Guiniforto Barzizio in ſponſalibus Philippi Borromæi circiter A. 1430, & altera in nuptiis Joannis Auguſtini Vice-Comitis & Ottonis Mandelli circa eundem annum recitata. Et illius quidem Autorem a Philippo Maria, Vice-Comite, Mediolanenſium Duce, ad plurimas eaſque præclariſſimas dignitates evectum fuiſſe tradit, & ex ejus Orationibus & Epiſtolis, quæ in Ambroſiana Bibliotheca ſerventur, vitæ rerumque ab ipſo geſtarum compoſitam enarrationem quandam ſubminiſtrat. Alterius autorem ſe ignorare ſcribit, niſi fortean is & ipſe fuerit Barzizius, aut eum verba hæc in calce appoſita: *Joannes Mattheus de Privolis ſcripſit*, deſignent. Cæterum duæ adhuc Muratorii noſtri Diſſertationes ſat prolixæ, ſuperpondii velut in locum, monumentis hactenus commemoratis adjiciuntur. Una de *quatuor temporum jejuniis* commentatur, anſamque ei dedit quidam Bachiarii locus, trium jejuniorum attentiorum mentionem injiciens, a quibus proinde alia prorſus Autor facit quatuor temporum jejunia, & iſtorum primum ante Paſcha, alterum poſt Pentecoſten, tertiumque ante Nativi-

tatem Domini celebrari antiquiſsimis temporibus ſolitum fuiſſe contendit. Altera circa *coronam ferream*, qua Romanorum Imperatores in Inſubribus coronari ſueverint, occupatur. Et hæc Autori inde nata eſt, quod in Cermenatenſis hiſtoria Henricum VII Mediolani diademate Italico cinctum fuiſſe legit. Totum ergo coronationis Imperatorum Italicæ negotium latius deſcribit, & Mediolanenſium imprimis gloriam vindicare ſtudet, ratus, quodſi Mediolani ſe coronandos Imperatores exhibuerint, potuiſſe illos ab aliis in Longobardia coronationibus abſtinere, & ſi alibi coronam expetierint, ſplendori hoc datum, & onus minime neceſſarium ſuſceptum ab iis fuiſſe. Coronam vero ipſam ullo unquam tempore ferream fuiſſe negat, nomenque hoc primum ei indidiſſe refert Chronici Anglerienſis manuſcripti Autorem, quem ſub finem ſeculi a Chriſto nato decimitertii vixiſſe annotat; tandemque de corona, quam Modoëtienſes in ſuo gazophylacio hodieque oſtendant, plura monet, inque eo totus eſt, ut nec laminam illam ferream introrſus intextam unum eſſe e clavis, quibus ſuffixus fuit in cruce Chriſtus, nec tantam eſſe coronæ ipſiuſmet, quanta vulgo feratur, antiquitatem ſanctitatemve, ad oculum demonſtret.

SAMUELIS STRYKII JCTI TRACTATUS DE DISSENSU Sponſalitio, cum materiis quibusdam affinibus, de nullitate matrimonii & deſertione malitioſa, variis Præjudiciis ac Collegiorum Reſponſis confirmatus.

Witteбergæ apud J. G. Meyerum & G. Zimmermann, 1699. in 4. Conſtat 2 Alph. 3 plag.

Difficilis materia matrimonialis per aliquot diſputationes, ſub præſidio Illuſtris Autoris noſtri habitas, antehac expoſita eſt, quas reviſas variorumque caſuum reſolutionibus amplificatas, una ſerie Vir celeberrimus exhibere hic voluit, quo plurimorum, omnium conjunctim editionem deſiderantium, votis ſatisfaceret, ac, quod cordati rerū æſtimatores merito addunt, de publico amplius bene mereretur. Cum enim materiæ hujus maxima ſit frequentia ac utilitas, ea tamen diverſarum legum concurſu, variantibusque interpretum ſententiis ita ſit involuta, ut judices, etiam prudentiſsimos, tranſverſos agere aut ſuſpen-

pen-

Digitized by Google

penſos tenere queat, hinc omnis labor, qui eidem rite evolvendæ impenditur, publicæ utilitatis rationes attingere exiſtimandus eſt; inprimis ſi ab eo ſuſcipiatur, a quo nihil niſi eximium ſolidumque proficiſci poſſe, tot documenta, omni exceptione majora, liquido oſtendunt. Eo autem Illuſtris Autoris intentio in hoc tractatu collimat, ut illimitatam illam de indiſſolubilitate ſponſaliorum, aut hierologiæ, dolo licet ac fraudibus elicitæ, indiſpenſabili efficacia, perſuaſionem imminueret; de quo ipſe in præfatione graviter & facunde diſſeruit. Totum opus *in ſex ſectiones* diſtinctum eſt. In *prima* expenditur *fundamentum obligationis ſponſalitiæ.* Hoc dubio procul eſt factum aliquod conſenſuale, quod quidem apud Romanos olim per ſtipulationem ſeu verborum ſolennitatem expediebatur (quod contra Cujacium Noſter oſtendit) hinc etiam valida obligatio, facultatem pœnitendi excludens, ac actio *de ſponſu* inde naſcebatur. Solebant tamen etiam ſponſalia apud Romanos nudo pacto contrahi; ubi uxorem futuram, non *ſponſam*, ſed *pactam* & *ſperatam* audiiſſe, aliqui exiſtimant, atque ille mos ſecutis temporibus magis invaluiſſe videtur. Hinc ad exemplum pactorum nudorum, facultas pœnitendi paciſcentibus competebat; quo refert Noſter *l. 1. C. de Sponſal.* Ac ob hanc etiam cauſam ſponſalibus pœnam cum effectu adjicere non licuit; quod de Jure Canonico quoad ſponſalia *ineunda* ſolum verum eſt. Noſtris autem moribus indiſtincte ſponſalia pœna aliqua muniri poſſunt, uſum præcipue tum habitura, ſi v. gr. ſponſo aufugiente vel alibi uxorem ducente, damni emendatio petenda ſit: quamvis hæc etiam citra conventionem pœnalem in caſibus habilibus debeatur; ſed omiſſa illa conventione, ejus æſtimatio & probatio non eſt ſatis expedita. Illud etiam certum, quod hodie ex ſponſalibus nudo pacto celebratis efficax detur actio, cum in genere illis pactis noſtro jure vis efficaciter obligandi tribuatur. Atque illa ſponſaliorum indoles, quam jure humano habent, legibus Divinis non eſt mutata; cum nulla talis ſanctio occurrat. Hinc non aliam ex ſponſalibus juxta jus Divinum eſſe obligationem, quam quæ alias ex pactis oriri ſolet, Excellentiſſimus Autor concludit. Poſtea explanat intricatiſſimam ſponſaliorum *de futuro & de præſenti* diſtinctionem. Nimirum Jure Civili illa incognita eſt, ſed Jure Canonico invaluit, ac ex verborum diverſitate, *duco te*, vel *ducam te in uxorem*, æſtimatur: prior enim formula ſponſalia de futuro,

poſterior de præſenti ſignificat. Verum apud Proteſtantes, improbante primum iſtas verborum argutias Luthero, in alium ſenſum diſtinctio converti cœpit, ut ſponſalia de futuro notent *conditionata*, de præſenti vero *pura ſponſalia*, nec hactenus referat, verbis futuri an præſentis temporis voluntas exprimatur. Ex quibus tria conſectaria, in ſequentibus uſum habitura, Noſter elicit. (1) Famoſum illud *Cap. Praterea 2. X de Sponſal.* non loqui de ſponſalibus de futuro, ſenſu juris Canonici ſuppoſitis, ſed de ſponſalibus de præſenti, ſi ſuppoſitionem morum noſtrorum ſequamur. (2) Sponſalia de præſenti, ſenſu juris Canonici, eſſe ipſum matrimonium. (3) Eo ſenſu ſponſalia de præſenti apud nos vix ulla dari. His ſubjicit Autor Illuſtris ſuam epicriſin, diſtinctionem ſcilicet illam vel plane eſſe rejiciendam, vel aliter explicandam; eo nempe ſenſu, ut per ſponſalia de futuro intelligamus, *mentionem & repromiſſionem futurorum ſponſaliorum*, i. e. pactum de ſponſalibus faciendis, (a quo differt tractatus præparatorius, die Anwerbung/qui nullam involvit obligationem) nec non *ſponſalia conditionata*: per ſponſalia autem de præſenti, *præſentem conſenſum ſponſalitium*, quæ ratione futurarum nuptiarum quidem etiam de futuro dici queant, qualia fuerint ſponſalia Romanorum. His tandem adjiciendum cenſet *conſenſum in præſens matrimonium* qui per Sacerdotalem benedictionem declaretur, ac abuſive cum jure Canonico ſponſalia de præſenti dicatur, revera autem ſit ipſum matrimonium. His deductis demonſtrat Autor, quod interpretes improvide *c. 2. X de ſponſal.* ad ſponſalia de futuro, in ſenſu Conſiſtoriorum noſtrorum ſuppoſita, i. e. conditionata applicent, cum κατὰ τὸ ῥητὸν agat de ſponſalibus de præſenti, quæ uſus noſter vocat, i. e. puris. Porro improbat receptiſſimam illam ſententiam, qua ſponſalia de futuro, per ſponſalia de præſenti ſubſequentia tolli exiſtimantur; cum & illa vel ex iniquioribus juris Canonici decretis, vel diverſarum ſuppoſitionum confuſione originem habere videatur. Idem dicendum putat de ſententia, quæ ſponſalia pura poſteriora prioribus conditionatis præfert, ac tandem concludit, ſponſalia clandeſtina in genere non eſſe obligatoria, ac caſum, in quo filia juraverat, ſe ſine conſenſu matris nolle nubere, ac mater itidem jurato aſſeruerat, ſe nolle in certam quandam filiæ deſponſationem conſentire, ratione Magiſtratus indiſpenſabilem, nec adeo, matre diſſentiente, ſponſalia illa & nuptias poſſe permitti.

In

Digitized by Google

In ſectione *ſecunda* pergit Noſter ad *diſſenſum unius deſponſatorum*, ac ex generali pactorum doctrina ponit regulam, *quod unius diſſenſu ſponſalia nequeant ſolvi, ſed refractarius aut refractaria mediis debitis ad ſervandam fidem ſint compellendi*; quod ſi tamen mulcta vel carcere contumax adigi non poſſit, tum rectius ſponſalia ſolvi, impoſita lædenti condigna pœna, quam invitos per ſacerdotalem benedictionem conjungi, pronunciat. Si vero ab initio juſtum conſenſus impedimentum, dolus, puta, alterius partis, metus, ebrietas adfuerit, tum ad inſtantiam partis læſæ ſponſalia, imo nuptias, non tam ſolvi, quam nullas declarari, amplius docet. Sponſalia porro ſub conditione impoſſibili aut turpi contracta, ab initio eſſe invalida, adeoque ab iis, illo qui conditionem adjecerat, deſiderante, poſſe diſcedi, neglecta juris Canonici diſpoſitione, contendit; aliud dicendum ratus de ſponſalibus ſub conditione licita & poſſibili initis, quæ unius diſſenſu ſolvi nequeant, licet conditio peregrina, v. g. ſi Hiſpanus Gallum vicerit, adjecta ſit. His explicatis, ſponſalia etiam unius diſſenſu diſſolvi poſſe cenſet Illuſtris Autor, ſi ea deficiant, quorum præſentiam receſſurus vel expreſse vel ſaltem tacite & probabiliter ſuppoſuit, v. gr. ſi deficiant morum probitas, opes, religio, virginitas voluntario vel per vim amiſſa, conditio v. gr. nobilitatis, valetudo: aut ſi ea ſuperveniant, quorum abſentiam alter itidem ſuppoſuerat, ſive culpa alterius de quo minus dubii, v. gr. ſi alterius fornicatio vel malitioſa deſertio ſubſequatur, ſive caſu, v. gr. ſi ſponſa per vim ſtuprum patiatur, aut gravi morbo, v. gr. Gallico, alter contrahentium ſine ſua culpa afficiatur, vel notabili membro mutiletur, aut ſponſa pulcherrima variolis deformetur, aut ex morbo ſuperveniente inſignem oris fœtorem contrahat, vel ſi jactura bonorum ſuperveniat. Quæ omnia ex iſto derivari principio Excellentiſſimus Autor monet, quod ſponſalia indiſſolubile vinculum non contineant, ſed ad exemplum reliquorum pactorum judicanda ſint. Fatetur tamen ſimul, ad repudium ob ejuſmodi cauſas non ſtatim convolandum eſſe, multo minus proprio motu id debere ſuſcipi.

Sectio *tertia* diſſenſui *utriusque deſponſatorum* dicata eſt. Poſtquam igitur præmonuerat Autor, utile eſſe, ut tempus habendi ſponſam certa aliqua lege coarctetur, ne amor temporis tractu langueſcat, ac per calumnias abalienatio mentis inducatur, ad propoſitum pergit,

ac

ac ſponſalia jure Canonico *c. 2. X. de ſponſ.* deſponſatorum, ſe mutuo averſantium, diſſenſu ſolvi poſſe docet. Cujus æquitatem late tuetur ex eo, quod in ſponſalibus nullum aliud, quam conventionis, ſubſit vinculum, adeoque mutuo diſſenſu in genere eadem ſolvi poſſe certum ſit, pluribuſque refellit ſententiam communem, in Conſiſtoriis Evangelicis receptam, qua mutuo diſſenſui illa vis negatur, ac deſponſati potius ad conſummanda ſponſalia adiguntur; oſtenditque eſſe eam conſectarium hypotheſium Papalium, a nobis rejectarum. Juxta eas enim ſponſalia de præſenti eſſe indiſſolubilia, quia ſint ipſum matrimonium, ac præterea Sacramentum. Cum vero juxta noſtram ſuppoſitionem utrumque illud aliter ſe habeat, hinc tam incaute hypotheſes illas non eſſe ſequendas, ſed iis rejectis, conſectaria quoque merito debere rejici concludit. Licet vero ſponſalia mutuo diſſenſu ſolvi poſſe exiſtimet, non tamen privato auſu, ſed judicis Eccleſiaſtici autoritate id potius fieri debere arbitratur, cum id diligenter explorandum ſit, an res in terminis nudorum ſponſaliorum ſubſtiterit, nec ne, atque hanc ſententiam Theologorum & ICtorum quorundam conſentientium ſuffragio, nec non Facultatis Juridicæ Hallenſis reſponſo de anno 1698 amplius confirmat.

In ſectione *quarta* explicatur *ſponſaliorum concurſus*. Præmiſſis generalibus de nomine, definitione, ac diviſione ſponſaliorum, nec non conditionibus adjici ſolitis, ac ſingularum ſpecierum effectu (in qua tractatione multa notabilia occurrunt, inprimis caſus *p. 150*, quo virgo nobilis, duobus procis, eodem tempore eam ambientibus, ei, qui in duello victor eſſet futurus, matrimonium promiſerat, ac poſtea altero occiſo, & victore ſupplicium pecunia redimente, de valore factæ promiſſionis quærebatur) per regulas quasdam concurſum ſponſaliorum tradit Autor. (1) *Quoties bina ſponſalia publica concurrunt, priora poſterioribus præferenda, etiamſi ad hæc copula carnalis vel juramentum acceſſerit.* Quas ampliationes contra rationes diſſentientium amplius deinde defendit, imo idem obtinere pronunciat, licet poſteriora ſacerdotali benedictione ſint conſummata, eamque ſententiam contra Carpzovium defenſam, præjudicio Conſiſtorii Dresdenſis de anno 1674 confirmat, ac quasdam alias quæſtiones ſpeciales, brevitatis ſtudio hic quidem ſilentio involvendas, adjicit. (2) *Quoties ſponſalia publica & clandeſtina concurrunt, toties illa præferenda,*

da, etiamſi hæc priora fuerint, niſi clandeſtinis, antequam publica celebrarentur, copula carnalis acceſſerit; nam tum habentur pro matrimonio, adeoque publicis ſequentibus præſtant, ſi modo clandeſtinitas ex defectu conſenſus parentum non ſit; nam eam copula carnali non firmari, aliis licet diſſentientibus, Noſter exiſtimat, eamque ſententiam noviſſimo edicto Brandenburgico firmatam dicit; ſponſam aliquando, durante inter duos procos lite, ex juſta cauſa ſequeſtrandam eſſe adjiciens. (3) *Quotiescunque concurrunt ſponſalia pura & conditionata, toties illa præferenda.* Hanc regulam communem ſolido haut niti fundamento Noſter admonet; admiſſam vero his ſolere circumſcribi limitationibus docet, niſi conditionatis acceſſerit copula carnalis, aut pura metu ſint extorta, vel alias invalida: his enim caſibus conditionata eſſe potiora; imo matrimonio ex puris illis ſponſalibus ſecuto, iterum per mortem v. gr. ſublato, obligationem ſponſaliorum conditionatorum reviviſcere cenſet. (4) *Quoties bina ſponſalia conditionata concurrunt, toties priora poſterioribus præferuntur, licet bis juramentum acceſſerit*; quæ per aliquot quæſtiones ſpeciales Noſter perſequitur. Poſt hæc pœnas plurium ſponſaliorum recenſet, & quid jure Moſaico, Canonico, Civili & Saxonico conſtitutum ſit, diſtincte exponit, ut pœnam bigamiæ capitalem huc extendi non poſſe, ſimul fateatur.

Sectio *quinta* exhibet *matrimonii nullitatem.* Nullitate igitur & divortio accurate diſtinctis, primo de hujus cauſis diſſerit Autor docendo, matrimonium poſſe ſolvi ob adulterium uxoris etiam ſolum præſumtum, non vero ob adulterium mariti, cum jus divertendi hoc caſu, neque in veteri, neque in novo Teſtamento uxoribus ſit conceſſum. Quare nec uxorem, ſi forte matrimonium prius, juxta receptam fere ſententiam contrariam, ſolvatur, ſalva conſcientia aliud inire poſſe, amplius contendit. Poſtea malitioſam deſertionem, velut alteram matrimonii ſolvendi cauſam, refert, eamque contra objectiones Pontificiorum tuetur. Quibus cauſis communiter probatis, *inſidias* ac *impotentiam ſupervenientem*, ſingulari ſententia addit. Ab his pergit ad cauſas nullitatis, quam in *abſolutam* & *reſpectivam* diſtinguit. Illius cauſæ ſunt (1) *ſi contra expreſſam juris Divini Levit. 18. ſanctionem matrimonium ineatur.* Hoc enim abſolute nullum pronunciat Noſter, atque ea occaſione prohibitiones illas non juris natu-

Rr ralis

ralis, ſed moralis poſitivi eſſe, ac ultra perſonas expreſſas, quoad lineam collateralem, non debere extendi docet, eamque ſententiam in Facultate Hallenſi receptam eſſe teſtatur, caſum noſtri temporis ſingularem, adverſis Collegiorum reſponſis notabilem, ac præcedentia amplius illuſtrantem adjiciens. (2) *Si primo nondum finito, matrimonium ineatur.* Qua occaſione quæritur, an maritus hactenus abſens, uxorem interim alii junctam recipere teneatur? Quod, aliis ſimpliciter negantibus, Noſter tum demum negandum putat, ſi mulieris culpa ſecundæ nuptiæ fuerint ſecutæ; quæ ſi abfuerit, tum quæſtionem affirmandam cenſet. (3) *Si præviis ſponſalibus publicis, cum alio matrimonium celebretur.* Hoc enim, contra communem Doctorum ſententiam, nullum eſſe Excellentiſſimus Autor pluribus contendit. (4) *Si contra leges humanas irritantes nuptiæ fiant.* Hanc enim vim legibus humanis eſſe tribuendam, exiſtimat. Hinc in ſpecie matrimonium ſine conſenſu parentum initum, accedente licet copula carnali & hierologia, nullum eſſe; quæ ſententia in Marchia Brandenburgica ſpeciali edicto anno 1694 fuerit confirmata. Porro ex eodem principio, matrimonium inter raptorem & raptam eſſe nullam; cui doctrinæ peculiaris pœna juris Lubecenſis, qua raptor coercetur, a Noſtro additur. Ulterius ex hoc capite, ex ſententia Autoris, nullũ eſt matrimonium a deſerta ante trinam citationem contractum. Quodſi tamen in ejuſmodi caſibus in uno territorio, quoad tolerantiam matrimonii, alias nullius, diſpenſetur, tum ejus effectum ad alia quoque territoria porrigi, ac liberos inde natos in illis quoque jus ſuccedendi aliaque jura habere, Noſter docet, addito præjudicio valde memorabili. Inde digreditur ad cauſas nullitatis reſpectivæ, ad quas pertinet (1) *Dolus*, ob quem matrimonium plene conſummatum, nullum læſo volente declaratur. (2) *Metus*, qui etiam matrimonium penitus annullat, licet pater, facti circumſtantiis turbatus, conſenſerit. (3) *Error*, qui matrimonium ſimpliciter reddit nullum, ſi dolo fuerit elicitus, alias ſi circa perſonam, virginitatem, coeundi potentiam, commiſſus ſit, non vero ſi circa accidentalia. His alia exempla matrimonii nullius (tutoris nempe cum pupilla, adulteri & adulteræ) nec non illius effectum ſubjicit, ac de matrimonio morganatico, nec non matrimonio conſcientiæ, quod quibusdam *ad Thalac* dicitur, Gallis *mariage de conſcience* audit, plura notabilia addit.

In

Digitized by Google

In ſectione *ſexta* de *deſertione conjugum malitioſa* ſollicitus Autor, ex peccatis divertendi licentiam eſſe exortam, ſucceſſu tamen temporis, inter Chriſtianos ad duas tantum cauſas, *adulterium* & *malitioſam deſertionem*, iterum reſtrictam docet, quam ultimam enucleatius tradendam deinde aggreditur. Hinc præmiſſa definitione deſertionis, eum deſertorē eſſe oſtendit, qui animo deliberato non redeundi ad conſortium conjugale, diſcedit. Ex quo plures quæſtiones de vagabundo, milite, martio ob capitale crimen profugo, relegato vel deportato, captivo explicantur. Inde de conjuge præſente quidem, ſed copulam denegante diſquirit, ac relatis aliorum ſententiis, illum quoque pro deſertore ad effectum matrimonii ſolvendi haberi poſſe, ſi denegatio pertinax & inemendabilis ſit, concludit; idem exiſtimans, licet denegatio illa ob odium ex diverſitate religionis contractum oriatur; in cujus rei illuſtrationem notabile exemplum ac præjudicium ſubjicitur. Ex his ulterius deducit Noſter, ſi ſeparatione ob fribuſculum aliquod, aliaſve cauſas, a thoro & menſa facta, alter conjux ſucceſſu temporis tantum odium erga alterum concipiat, ut eum nullo modo recipere velit, quod tum etiam totaliter matrimonium ſolvi queat, modo contumax debitis pœnis, v. gr. relegatione inſimul coerceatur. His deductis, licentiam divertendi ob malitioſum deſertionem contra Pontificios in genere defendit, ac ad proceſſum deſertionis explicandum pergit. Judex itaque competens, ex doctrina Noſtri, eſt Conſiſtorium; quamvis etiam in judicio ſeculari eandem cauſam tractari poſſe exiſtimet, ſi ſuperiori ita viſum ſit. Hac occaſione, de judice competente in cauſis matrimonialibus, quoad Status Imperii alioſque immediatos diſquiritur, ac Principiſſam deſertricem in judicio mariti non ſuſpecto, conveniri poſſe concluditur. Inde ad modum procedendi digreditur Noſter, ac deſertionis proceſſum non nimis properanter, ſed ob legitimas demum deſertionis præſumtiones adductas, eſſe inſtituendum docet; quo nomine quid judici faciendum ſit, amplius commemorat. Decreto proceſſu, trina citatione edictali, in trium Dominorum territoriis (niſi uſus quorundam locorum, ut Marchiæ Brandenburgicæ, aliud velit) affigenda, opus eſt; ſingulis terminis elapſis, accuſatio contumaciæ ac judicis ſententia ſequitur, quarum ultima matrimonii ſolutionem continet. Si cum deſertione adulterium concurrat, ambages illæ non ſunt neceſ-

 ſariæ,

Digitized by Google

ſariæ, ſed adulterio probato, ſtatim divortium permittitur. Deſertore comparente, diſſolutio matrimonii ſequi nequit. Deſerto novæ conceduntur nuptiæ, deſertori vero, ſi ejus copia haberi queat, debita imponitur pœna, nec ei regulariter ſecundæ nuptiæ indulgentur. Quod ſi deſertus, non inſtituto deſertionis proceſſu, ad ſecunda vota tranſierit, illa regulariter ſunt nulla, niſi deſerentis conjugis notorium adulterium concurrat; quod notabili caſu Noſter illuſtrat, ac ſoluto ob deſertionem matrimonio, omnes effectus, quoad innocentem, locum habere, qui alias in caſu adulterii occurrunt, exiſtimat: hinc in ſpecie conjugem deſertam ex deſertoris bonis portionem ſtatutariam accipere cenſet. Contra ſponſam deſerentem deſertionis quoque proceſſum, & quidem in loco domicilii ſponſæ, inſtitui poſſe, amplius docet, ac tandem totum tractatum appendice aliqua, nonnullas ſanctiones Electorales Brandenburgicas, ad matrimonialia pertinentes, complectente, velut obſignat.

CYCLOIDIS PRIMARIÆ SEGMENTA INNUMERA QUADRATURAM recipientia; aliorumque ejusdem ſpatiorum quadrabilium Determinatio: poſt varias illius fortunas nunc primum detecta a JOH. BERNOULLIO.

PRæciſe centum ſunt anni (anno nimirum 1599, uti Author eſt *Torricellius*) quod inſignis hæc Curva *Galilæo* primum fuerit conſiderata, & ab eo Cycloidis nomen acceptum in hunc usque diem geſſerit. Poſtea *Merſennus*, cui primam inventionem vindicant Galli, hoc velut pomum Eridos in turbam projecit; cui certatim & ſumma animi contentione ſe accinxere præſtantiſſimi illius temporis Geometræ, *Torricellius*, *Lalovera*, *Robervallius*, *Carteſius*, alii; unde, ut fieri ſolet, tot accenſæ ſunt lites, *Torricellium* inter præſertim & *Robervallium*, qui præ aliis primarum Cycloidis proprietatum primi inventoris titulum ambientes, & ægre alter alterum in partem honoris admittentes, miſerum in modum ſe mutuo proſciderunt, atque nefandi proh pudor! plagii inſimularunt; idque non minori vehementia, quam ſi pro patria in diſcrimine verſante militaſſent: ut videre eſt ex eriſticis hinc inde editis, exque prælonga *Robervallii* Epiſtola expoſtulatoria ad *Torricellium*, prout illa habetur in *Operibus Mathematicis & Phyſicis* *Pari-*

Digitized by Google

Pariſiis 1693 impreſſis; in quibus continentur inventa *Robervalliana*, nonnulla ſatis ingenioſa. Unum tamen alterumve deprehendi, ubi Author fœde paralogizat, ut mirer Editorem errores non animadvertiſſe & ſuppreſſiſſe.

Hæc vero velitatio viam præparabat, & quaſi præludebat longe acriori pugnæ non diu poſt ſubortæ, ex occaſione quorundam problematum, ſuper Cycloide a *Dettonvilio* ſeu *Paſcalio* cum annexo præmio propoſitorum; cujus fabulam toto cœlo notiſſimam ſi quis ignorat, illius tractatum legat, ut & *Wallifii Præfat.* ad *tractatum* ſuum *de Cycloide*, & quæ ad *Hugenium* hac de re prolixe ſcripſit. Ex eo tempore nullus extitit, qui vel tantillum ſupra Mathematicorum vulgus ſibi ſapere viſus eſt, qui ad hanc ingenii cotem ſuas vires acuere, atque novi quid exinde procudere non tentaverit: interim primi quoque ordinis Geometræ non minus aſſidui ſemper fuere, in perſcrutandis, quæ alii intacta imperviaque reliquiſſent.

Hinc præter illa vulgaria dudum cognita, qualia ſunt dimenſio lineæ Cycloidis, comparatio ſpatii cum circulo & ſolidorum variorum ex converſione ortorum cum cylindris, centrorum gravitatis determinatio &c. alia majoris momenti & indaginis abſtruſioris poſſidemus; inter quæ merito referenda, quæ incomparabilis *Hugenius* de identitate evolutarum, deque tautochroniſmo (a me non ita pridem breviſſime demonſtrato) primus, & poſt eum ſubtiliſſimus *Newtonus* in pereruditis ſuis operibus prodiderunt: quibus addi poſſent, quæ quondam Pariſiis excogitavi, quorum nonnulla *Frater* recenſet in *Actis* 1692, *pag.* 292. At non poſtremum locum obtinet Quadratura ſegmenti recti, cujus ſubtenſa diſtat a vertice cycloidis quarta parte axis; quod ſemihexagono (concinnius ego dicerem triangulo æquilatero, tantundem enim eſt) æquale oſtendit *Hugenius*: huic ſuperaccedit alterum illud ſegmentum obliquum, cujus quadratura Celeb. *Leibnitium* pro primo inventore agnoſcit. Denique brachyſtochroniſmus ſeu celerrimus deſcenſus, noviſſime a nobis detectus, inter primarias Cycloidis noſtræ proprietates, nemine refragante, merito ſibi locum vendicat primum; quod & Frater agnoſcere videtur, dum eum inventorum omnium circa cycloidem factorum quaſi coronidem, ultra quam nihil amplius ſperandum, deprædicat (vid. *Acta* 1697, p. 214.)

Digitized by Google

At vero non prius de palæſtra diſcedere velle videtur, quam per integrum exactum ſæculum omnia ſua exuiſſet myſteria, nobisque pandiſſet quicquid in extremis haberet receſſibus ſuis. Prodit enim ecce denuo in ſcenam nobilis noſtra Curva, ſpectatoribus quaſi cum agonizonte hoc ſæculo valedictura, ut tandem candide ſiſtat infinitorum ſuorum ſegmentorum, aliorumque ſpatiorum Quadraturam: quod quanti ſit, aliis judicandum relinquo, qui ſciunt Cl. *Wallиſium*, limatiſſimi judicii Virum, ſegmentum illud *Hugenianum* quadrabile (quod unicum facit ex infinitis noſtris) dignum ſatis reputaſſe, cujus primam inventionem non uno in loco *Wrennio* ſuo pro virili aſſereret; ne ſcilicet gloriæ Anglicanæ, cujus ſtrenuum vindicem agit, aliquid decederet, quod de jure ipſi competere ratus eſt Vir perſpicaciſſimus.

Ut ad rem veniam: Sit Cyclois primaria EAG, cujus baſis EG, axis AF, circulus generator ALF: Ductæ pro lubitu duæ applicatæ IB & KD, illa a centro H, hæc a vertice A, æqualiter diſtantes determinabunt in Cycloide duo puncta B & D, quibus junctis recta BD, ductisque LF & MF: dico *Segmentum cycloidicum BCDB fore quadrabile, æquale nimirum (in fig. I) ſummæ triangulorum rectilineorum LFI + MFK, & (in fig. II) differentiæ eorundem LFI — MFK*: quod ſic demonſtro. Concipiantur ductæ HL, HM; item NAO, parallela baſi EG; & BN, DO parallelæ axi AF. Applicatis IB, KD (*Fig. I*) exiſtentibus ad partes oppoſitas, erit Segm. BCDB = trapezio BNOD demtis duobus trilineis ANB & AOD; eſt autem trapez. BNOD = $\overline{\frac{1}{2}\text{BN} + \frac{1}{2}\text{DO}}$ in NO = (ob HI = AK) $\frac{1}{2}$ HA in NO = $\frac{1}{2}$ HA in NA + $\frac{1}{2}$ HA in OA; jam ex natura cycloidis $\frac{1}{2}$ HA in NA = $\frac{1}{2}$ HA in arcum AL + rect. LI = ſectori LHA + triang. LHF = ſectori LFA; eodem modo demonſtratur $\frac{1}{2}$ HA in OA = ſect. MFA. Hinc trapez. BNOD = ſect. LFA + ſect. MFA; quoniam vero iterum, ex nat. cycloidis, trilin. ANB = ſegm. circ. AIL, & trilin. AOD = ſegm. circ. AKM; ablatis AIL & AKM, a ſectoribus AFL & AFM, remanebunt duo triangula rectilinea LFI + MFK = trapez. BNOD — ANB — AOD = ſegmento cycloidis BCDB. Q. E. D. Porro applicatis IB, KD (*Fig. II*) exiſtentibus ad partes easdem: ſegm. BCDB = trapez. BNOD — trilin. ANB + trilin. AOD: jam

TAB. IV.

pri-

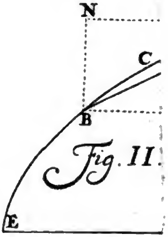

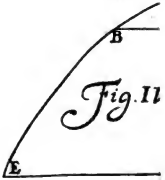

raliſſimis noſtris tanquam ſpeciales caſus contineantur.

Cæterum quamvis ex omnibus ſegmentis, quæ ſubtenſam ad axem normalem habent, unicum ſit quadrabile; fieri tamen quam maxi-

BNOD — ANB [illegible] gmento cycloidis BCDB. Q. E. D.
Porro applicatis IB, KD (*Fig. II*) exiſtentibus ad partes easdem: ſegm. BCDB = trapez. BNOD — trilin. ANB + trilin. AOD: jam

pri-

prioribus veſtigiis inſiſtendo habetur trapez. BNOD $=\frac{1}{2}$ HA in NA $-\frac{1}{2}$ HA in OA $=$ ſect. LFA $-$ ſect. MFA; ſurrogatis igitur loco trilineorum ANB, AOD ipſis æqualibus ſegm. circ. AIL, AKM, prodibit ſector LFA $-$ ſect. MFA $-$ AIL $+$ AKM, id eſt triang. rectil. LFI $-$ MFK $=$ ſegmento cycloid. BCDB. Q. E. D.

Coroll. 1. Si puncta K & I coincidunt, manifeſtum eſt, haberi Fig. I. ſegmentum rectum *Hugenianum* $=$ triangulo æquilatero, circulo generatori inſcripto, coaleſcentibus quippe in unum triangulis LFI & MFK.

Coroll. 2. Quod ſi vero puncta K & I in ipſum verticem & centrum cadant, prodit tunc in utraque Fig. ſegmentum obliquum *Leibnitianum*, æquale ſoli triangulo LFI; altero MFK evaneſcente: quod quidem LFI tunc, ut patet, quartam efficit partem quadrati circulo generatori inſcripti.

Coroll. 3. Patet etiam, ex omnibus ſegmentis quadrabilibus nullum eſſe, cujus ſubtenſa BD tranſeat infra medietatem radii AH; adeoque illorum omnium, quæ fig. I & II non comprehenduntur, quadraturas eſſe impoſſibiles.

Hæc de ſegmentis quadrabilibus Cycloidis. Ecce jam innumeros ſectores cycloidales quadraturam pariter admittentes, curioſorum in gratiam huc referendos, ut habeant quo alant ſuam mirabilis hujus Curvæ admirationem. Si a puncto I, quod (fig. III) a centro H iterum tantundem diſtare ſuppono, quantum diſtat punctum K a vertice A, ducantur duæ rectæ IB, ID, ad puncta B, D, in quibus applicata BKD curvæ occurrit; item duæ aliæ rectæ FL, FM, ad puncta L, M, in quibus eadem circulum ſecat. Dico ſectorem Cycloidicum IBAD, æqualem exiſtere triangulo iſoſceli LFM. Quod quidem ad modum præcedentem tam facile demonſtrari poteſt, ut actum agere mihi viderer, ſi peculiarem pro hoc contexerem demonſtrationem. Notare hic convenit, concurrentibus punctis I & K, ſectorem BID degenerare in ſegmentum rectum *Hugenii*; at vero I in A, & K in H pervenientibus, mutari eundem in duo ſegmenta obliqua *Leibnitii*; adeo ut duplici ratione Illuſtrium horum Virorum inventa ſub generaliſſimis noſtris tanquam ſpeciales caſus contineantur.

Cæterum quamvis ex omnibus ſegmentis, quæ ſubtenſam ad axem normalem habent, unicum ſit quadrabile; fieri tamen quam maxi-

Digitized by Google

maxime poteſt, contra opinionem *Celebris cujuſdam Geometra* (vid. *Act.* 1687, p. 526) ut infinita alia ſpatia exiſtant quadrabilia: cui aſſerto, præter ſegmenta & ſectores quos hactenus dedimus, ſequentia exempla fidem facient. Vocetur radius circuli HA, a; HK, x; (Fig. IV) Jam ſi ſumatur HK vel $x = \frac{1}{8}a + \frac{1}{8}a\sqrt{41}$ & ad K applicetur KD, ſecans circulum in M; fiatque arcus ML = arcui AM; ducta per L applicata BI, habebitur ſpatium vel Zona cycloidalis IKDB = (ductis rectis AM, AL, HM, HL) triangulis rectilineis HAL + IAL — HAM — KAM.

Porro ſi HK vel x fiat = radici hujus æquationis cubicæ, $12x^3 - 10aax - a^3 = 0$; & arcus ML ſumatur duplus ipſius arcus AM; erit Zona IKDB iterum quadrabilis. Atque ſic pro ratione arcuum AM & ML, ſi modo ſit numeri ad numerum, invenio ſemper æquationem algebraicam magis minuſve compoſitam, cujus radix x novam perpetuo determinabit Zonam quadraturæ ſubjectam. Hujusmodi Zonarum determinationem, haud ſane vulgari methodo repertam, aliquid mirabile in ſe continere puto, dum non, ut ſegmenta quidem & ſectores, una generali conſtructione aſſignari poſſunt. Ejusdem methodi uſu varia alia ſpatia cycloidalia, quadraturarum capacia, algebraice determinantur: quæ omnia huc afferre ſupervacaneum duco, præſertim cum perſpicacioribus arduum non ſit futurum, illa ex jam dictis eruere, noviſque augere.

Errata. Anno ſuper. pag. 463. l. 3. a fine, pro p2 leg. 2p. pag. 464. l. 11, pro PM leg. BM. pag. 465. l. 5, leg. *id quod dat*, & pro *atque* leg. *adeoque*. In fig. III. Tab. XI, per puncta D, d concipienda eſt trajectoriæ portio D d.

DISSERTATIO ISAGOGICA IN SELECTA HISTORIÆ ECcleſiaſticæ Capita R. P. F. NATALIS ALEXANDRI, opera ELIÆ VEIELII, D. & Prof. Theologi.

Ulmæ, apud Georgium Wilhelmum Kühnen / 1699 in 8, plag. 22.

QUantam nominis celebritatem conſecutus fuerit Natalis Alexander, Diſſertationibus Hiſtoricis, Chronologicis, Criticiſque & Dogmaticis in ſelecta Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ capita ſparſim hactenus in forma

forma minori inde ab annis aliquammultis evulgatis, nuperrime vero Pariſiis in volumina quædam majora, nec unam inſuper acceſſionem nacta conſtipatis, iſtud notius omnino eſt, quam ut hoc in loco moneri demum flagitet. Neque tamen ita ſuas eum partes implevisſe dixeris, quin habeat adhuc ſcrutator antiquitatis Eccleſiaſticæ in iſtis Diſſertationibus, habeat Criticus in dijudicationibus Scriptorum vetuſtorum, habeat Theologus orthodoxus in panopliis vel controverſiis a Natali agitatis, & præſertim in defenſione Concilii Tridentini, propemodum innumera, quæ ad normam veritatis examinari mereantur. Hæc probe ſecum reputans Maxime Reverendus Ulmenſium Præſul, Veielius, paulo accuratius Diſſertationum Alexandri ſcrutinium in ſe ſuſcipere dignatus eſt. Laboris vero ſui plenum fructum antequam in apricum proferat, hoc velut breviarium præmittendum exiſtimavit, in quo evidentes illius atque plurimas, in multis magnique momenti capitibus, a Sodalibus diſſenſiones, acresque cenſuras producit, ac oſtendit, adverſarium veritatis Evangelicæ tam gravem cauſæ Pontificiorum plus offeciſſe, quam Proteſtantium, ſimulque decus Imperatorum Romano-Germanicorum, contra acerbas Gallicani hujus Scriptoris imputationes, paucis vindicat, & pietatem Lutheri atque paraſtatarum ejus aſſerit. Exorſus igitur ab ipſo Natalis inſtituto, latius idem deſcribit, candoremque ab eo adhibitum laudat, dum Viros nempe celebres, etſi a Papali communione alienos, dignis proſequatur encomiis, nec cupiat eſſe inter furtivos plagiarios, ſed potius Autores, e quibus ſuas obſervationes petierit, nominetenus ubique alleget. Nihilo tamen ſecius dicam ipſi aliis ex capitibus ſcriptam innuit a Sociennis, e quorum cenſu Illuſtriſſimum imprimis Abbatem Sangallenſem nominat, qui ob parum accurate defenſa vexatiſſima Regaliæ jura, & F. Franciſcum d' Enghien, qui ob male habitam Papæ autoritatem eum impugnarit. Mox, quæ univerſa Pontificiorum cohors taxare in eo queat, Autor maxime Reverendus indicat, primoque ſtatim loco cenſuram in Sanctos Patres, ſic ſatis quandoque rigidam, propriis ejusdem verbis e variis Diſſertationum locis repetit, eique ſtatim animadverſiones aſſociat in Scriptores Scholaſticos & Pontificios promiſcuos, quo magno numero allegat, a Baronio & Bellarmino auſpicium capiens, & reliquos ordine literarum alphabetico enumerans. Quemadmodum autem hos maximorum ſæpe errorum, imo etiam criminum

reos agi ab Alexandro innuit, ita nec integris eum Ordinibus religioſis parcere obſervat, idque exemplis Fratrum Minoritarum atque Carmelitarum probatum dat. Eccleſiæ Gallicanæ inſignem ab ipſo prærogativam ait tribui, adeo ut ad ejus mores & interpretationes Theologi & JCti Curiæ Romanæ haud gravate componere ſe debeant: id quod tamen an facturi illi ſint, itemque an in aſſerta Facultati Sacræ Pariſienſi judicii doctrinalis jura ſint conſenſuri, Noſter valde dubitat. Inde ad ipſosmet ſummos Pontifices progreditur, & quibus illi cenſuris a Natali Alexandro impetantur, declarat, ac loca plurima adverſus Curiam Romanam palam pugnantia excerpit; cumque ita non ſolum Doctores atque defenſores autoritatis Papalis præcipuos de ponte dejecerit, ſed ipſos etiam Pontifices cum prætenſa ſua infallibilitate & ſuperioritate præcipites dederit, mirum haud eſſe refert, quod Innocentius XI Papa Breve aliquod promulgarit, ſcripta Natalis rogo adjudicans, omneſque lectores & poſſeſſores eorundem excommunicans; quod integrum, cum in paucorum manibus verſetur, apponit. Nec cohibere iſtum monet calamum cenſorium, quin eundem in ſummos quoque Reges ſtringat, Angliæ puta, & imprimis Hiſpaniæ: quod ultimum equidem non ideo ſe ſcribere teſtatur Noſter, ut invidiam Autori faciat, ſed ea tantummodo de cauſa, ut tanto minus mirentur Proteſtantes, ſi, quantopere eorum ille Principibus inſultet, legerint. Verum multo iniquiorem, quam Hiſpaniarum Regibus, Auguſtis Romanorum Imperatoribus Natalem ſeſe exhibere queritur, variaque improperia in Ottonem I, in Henricum III, Fridericum Ænobarbum, Ludovicum Bavarum, Carolum V aliosque ab ipſo pleno ore prolata apponit, ac gloriam Imperatoriam adverſus ea maſcule defendit; idemque non minus præſtat circa exagitationes, quibus B. Lutherum, Johannem Brentium, Jobum Gaſtium, imo integram Eccleſiam Evangelicam, quæ ab Auguſtana Confeſſione nomenclaturam celebrem indepta eſt, onerare ſtuduit. Sed & ſibimet ipſi, & doctrinæ Romanenſi non raro adverſari ipſum, noſtræque propitium eſſe oſtendit, utpote ubi diſtinctionem inter Eccleſiam, ut eſt viſibilis & inviſibilis, admittat; Patres antiquiſſimos ſolis Scripturis contra hæreſes certaſſe fateatur; Evangeliorum breviarium ab omnibus legendum ſuadeat; & quæ ſunt his ſimilia. Viciſſim vero pſeudhermenias ei aliquot ob oculos proponit, ut quan-

quando, verbi cauſa, gratiæ neceſſitatem ad cujuſcunque boni operis initium & conſummationem, per ſe quidem alias certiſſimam, ex Pſ. LXXVI. 11, & Angelorum Sanctorumque cum Chriſto regnantium invocationem legitimam ex Gen. XLIIX. 16. demonſtrare anniſus fuerit. Poſtea Germanos in univerſum omnes peſſime ab eo perſtringi teſtatur. Inde amarulentiam ejus in Reformatos, atque ex his Johannem præ cæteris Dallæum & Johannem Rivetum, vehementer ab ipſo exagitatos ſiſtit, tandemque ſtricturis ejus in varios Scriptores promiſcuis commemoratis definit, pauca modo ante verba faciens epilogi in locum de iis, quæ Grammatici forſan in Natali Alexandro poſſent reprehendere; quanquam talia doctis Viris tantopere haud objicienda eſſe lubens fateatur, nec aliam ob rem tangere hæc voluerit, quam quod ab iſto Franciſcum d'Enghien ferulæ Grammaticorum ob ſolœciſmos & barbariſmos ſubjectum cognoverit.

LES HOMMES ILLUSTRES, QUI ONT PARU EN FRANCE pendant ce Siecle, par Monſieur PERRAULT, de l'Academie Françoiſe.

id eſt:

ELOGIA VIRORUM HOC SECULO IN GALLIA ILLUſtrium, auctore Dn. PERRALTO,

Juxta exemplar Pariſienſe, apud Ant. Dezallier, 1698. in 12. Plag. 11.

ELogia Clarorum Virorum ſtylo conſignata legere, uti plurimum adfert jucunditatis, ſic uſu quoque non caret. Juvat enim eorum, qui laudem vel ex ſcriptis libris vel rebus præclare geſtis ſibi acquiſiverunt, vitæ rationes propius noſſe, & quales publice privatimque fuerint, quidque acciderit ipſis ſingulare, intelligere. Fitque inde, ut placeant fere omnes, quæ unquam vel ſub Elogiorum Iconumve aut quovis demum alio nomine prodierunt, Expoſitiones Vitarum, præſertim ſi ipſas elegantia quædam dictionis, juncta narrationi, quæ ab adulatione alienior eſt, nec vitia quoque hominum tacet, commendat.

Fecit autem ut hæc præmitteremus Vir Clariſſimus Dn. PERRAULT, cujus quæ Viris tantum aliquot (plures enim ipſi reſtant)

Digitized by Google

hoc ſeculo in Gallia illuſtribus, ſed nunc demortuis, velut in ſpecimen, ſcribere cœpit Elogia, nunc, tametſi paulo tardius (nec enim Pariſienſis ad nos editio pervenit) recenſebimus, non ea quidem, qua deceret, prolixitate, ſed ita tamen, ut ex ſingulis quaſi excerpere aliquid velimus, quod non omnibus notum ſit.

Hoc igitur *Tomo primo* Elogiorum (nam in Præfatione *alterum* Tomum pollicetur) hunc ſervat ordinem, ut *primum* locum adſignet iis, qui in Statu Eccleſiaſtico eminuerunt, videlicet Armando Johanni *de Richelieu* & Petro *de Berulle*, Cardinalibus, *Henrico Spondano* Epiſcopo Apamienſi, *Petro de Marca* Archiepiſcopo Pariſino, *Johanni Petro Camus* Epiſcopo Bellicenſi, *Antonio Godeau* Epiſcopo Vincienſi, *Joh. Franciſco Senault* Generali Patrum Oratorii, *Antonio Arnaldo* Doctori Sorbonico, *Jacobo Sirmondo* & *Dionyſio Petavio* e Soc. Jeſu, *Joh. Morino* & *Ludovico Thomaſſino* ex Patribus Oratorii. *Secundum* locum tribuit his, qui bellicis ſtudiis excelluerunt, nempe *Ludovico* Burbonio Principi *Condæo*, *Henrico* de la Tour Vice-Comiti *de Turenne*, Blaſio Franciſco Comiti *de Pagan*. *Tertium* concedit illis, qui officiis publicis Regni Regisque miniſterio adfuerunt, ſcilicet *Petro Seguier* Cancellario Franciæ, *Guilielmo du Vair* Sigilli Franciæ Cuſtodi, ſive quod idem eſt, Procancellario, & ſimul Epiſcopo Lexovienſi, *Petro Jeannin* Parlamenti Burgundici Præſidi, *Paulo Phelypeaux* Secretario Status, *Joh. Baptiſta Colbert* Miniſtro Status, *Guilielmo de Lamoignon* Primo Parlamenti Pariſienſis Præſidi, *Jacobo Auguſto Thuano*, ejusdem Præſidi, *Hieronymo Bignon* Advocato Generali. *Quartum* tribuit variis Eruditis, quos inter ſunt Philoſophi, Hiſtorici, Oratores, Poetæ. Videlicet *Nicolaus Claudius Fabri de Peireſc*. Papirius *Maſſon*, Scævola *de Sainte-Marthe*, Paulus *Peliſſon* Fontanier, Petrus du *Puy* ſeu *Puteanus* Regiæ Cuſtos Bibliothecæ, Robert *Arnauld d'Andilly*, Antonius *Roſſignol* Magiſter Rationum (ſeu *Maitre des Comptes*) Renatus *des Cartes*, Antonius *le Maiſtre* cauſarum Patronus, Petrus *Gaſſendi*, Carolus *du Freſne* Dn. *du Cange*, Claudius *Perrault* Socius Academiæ Regiæ Scientiarum & Artium, Franciſcus *de Malherbe*, Joh. Ludovicus *Guez de Balzac*, Vincentius *Voiture*, Johannes Franciſcus *Sarraſin*, Petrus *Corneille*, Joh. Baptiſta Poquelin *de Moliere*, Philippus *Quinault*, Johannes *de la Fontaine*. *Quintum* tandem adſignat his, qui artes alias ſummo ſtudio coluerunt, velut Muſicam Joh. Baptiſta *Lully*, Architecturam Franciſcus

Man-

Manſart, Pictoriam Nicolaus *Pouſſin*, Carolus *le Brun*, Euſtachius *le Sueur*, Scalptoriam Jacobus *Calot* & Robertus *Nantuil*, Aurifabricam Claudius *Ballin*, & Mechanicam denique Blaſius *Paſcal*.

Vel ideo autem lubuit nomina eorum omnia, quos Elogiis extulit Perraltus, hic allegare, ut non modo fieret eorum recenſus, ſed ne, dum de paucis tantum commemorabimus (de omnibus enim id non licet) plures non extare in Opuſculo, aliqui forte perſuadeantur.

De *Richelio* refertur, quod anno ætatis ſuæ XXII Epiſcopatu Lucionenſi fuerit honoratus, atque hæc ſibi duo, miniſterio Regio admotus, propoſuerit exequenda, Reformatæ Religioni addictorum extirpationem, concuſſionemque magnitudinis Sereniſſimæ Domus Auſtriacæ. De *Berullo* memoratur, quod usq; adeo ab omni ambitione alienus fuerit, ut tribus etiam vicibus renuerit Epiſcopatus dignitatem, dixeritque expreſſis verbis ad Regem Galliæ Ludovicum XIII, ſe malle, ſi pergeret Rex inſtare, Regno excedere, quam ad ſacra officia cujuscunq; demum auctoritate aut juſſu cogi; quodque idem Berullus auctor extiterit Congregationis Patrum Oratorii, ipſeq; manum admoverit ædi ſacræ extruendæ, tam ſanctæ cæterum vitæ deditus, ut Pontifex Maximus Angelum eum eſſe faſſus fuerit, non hominem; quod etiam ſingulari obierit mortis genere, d. 2. Octob. A. 1629, ætatis 55 animam emittens, cum Miſſæ officium celebraret, conſecrationiſque actui imminens hæc pronuntiaret verba: *Hanc igitur oblationem*; quem eventum aliquis expreſſit hoc epigrammate:

Cœpta ſub extremis nequeo dum ſacra Sacerdos
Perficere, at ſaltem victima perficiam.

De *Henrico Spondano* Benearnenſi, nato d. 6. Januarii A. 1568, Reformatæque religioni primum addicto, narrat inter alia Perraltus, Epitomen Annalium Eccleſiaſticorum Cardinalis Baronii, quam confecit, non fuiſſe ab hoc ſolum probatam, ſed in varias quoque translatam linguas, editamque prima vice anno 1612. Parum vero poſtea abfuiſſe, quin ipſe tempore belli, circa annum 1627 in Gallia adverſus Hugonotas geſti, aliquando a Duce Rohanæo caperetur in urbe Apamienſi, fracto tandem muro hoſtis effugiens furorem, mortuuſque Tholoſæ d. 18 Maii, A. 1643.

Petrus de Marca, ipſe etiam Benearnenſis, qualis futurus eſſet, ſingu-

p. 26.
p. 27.
p. 31.
p. 34.
p. 34.
p. 36.
p. 37.

ſingulari præſagio Sacerdotis Pontificii fuit oſtenſum, a quo recens natus infans ſacro fonte fuit ablutus. Dixit enim ille, quanquam
p. 39. minus convenienter applicans verba Salvatoris, peracto officio: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.* Sane enim
p. 40. quantus hic Petrus de Marca extiterit poſtea, id & amplitudo munerum quæ geſſit, & libri quos ſcripſit de Hiſtoria Benearnenſi, deque Concordia Sacerdotii & Imperii, aliique docent.

p. 43. De *Johanne Petro Camus* Epiſcopo Bellicenſi jucundum eſt legere, quod, cum a Cardinale Richelio monitus eſſet, ut abſtineret a ſcribendis adverſus monachos libellis, dicente, ſe ipſum, ſi id faceret, inter Sanctos referre velle, reſponderit: utinam, Vir Eminentiſſime, id eveniret; ſic enim uterque noſtrum voti ſui damnaretur, ſi te Pa-
p. 53. pam, me vero Sanctum fieri contingeret. Memorabilis eſt porro conſuetudo *Job. Franciſci Senault*, Generalis Presbyterorum Oratorii, quod ſuorum literis, quarum per ſingulas hebdomadas fere trecentas accipiebat, reſponderit ipſe manu ſua, idque ideo, quod perſuaderetur, fiduciam & amorem apud inferiores excitari, ſiquidem videant, notitiam rerum in literis perſcriptarum ad ſolum magiſtratū perferri, ab eodemque ſolo omnia expediri. Prolixa quoque eſt de Vita
54.59. *Antonii Arnaldi* expoſitio, de qua cum aliunde & ex noſtris etiam Actis
p. 56. conſtare poſſit, nunc ex Perralto tantum allegabimus Nummum, qui eo tempore cuſus fuit, quo Clementis IX Pontificis Romani, Regisque Galliæ juſſu, agitatæ hactenus Facultatem inter Sorbonicam, Arnaldumque & ejus aſſeclas controverſiæ fuerunt ſopitæ, nataeque inde in Eccleſia turbæ compoſitæ. Una illius pagina exhibet Regis ico-
p. 57. nem; altera vero decuſſatim claves Eccleſiæ, & Galliæ ſceptrum in ara, his circum verbis: *Gratia & Pax a Deo*; atque ſubtus: *Ob Reſtitutam Eccleſiæ Concordiam.* 1669. Obiit autem, incertum quo loco, certe Gallia exul, d. 7. Aug. A. 1694, ætatis annum 83 agens: atque, uti ſtudio Mathematico plurimum impenderat temporis, edidit *ἀνωνύμως Les Elemens de Geometrie*, libellum a multis magni habitum;
p. 58. quemadmodum etiam ipſi tota debetur *la Grammaire raiſonnée du Port-Royal.* Acta vero authentica, quibus Orientales Eccleſiæ ſuum in doctrina Pontificiorum de Euchariſtia conſenſum teſtatæ ſunt, quæque ab iisdem Arnaldus, ut defendere poſſet librum ſuum de Fidei Perpetuitate, impetraverat, nunc aſſervantur Pariſiis in Bibliotheca Regia

Digitized by Google

Regia & Bibliotheca Benedictinorum S. Germani in Pratis. *Jacobus Sirmondus* jam inde ab anno ætatis XV, Græcas Latinaſque literas aliis p. 95.
tradidiſſe narratur, & obiiſſe cum annum exegiſſet XCIII, anno 1651. p. 63.
Parum vero abfuiſſe, inquit porro Perraltus, quin *Dionyſii Petavii* p. 67.
conſiliis adductus, Catholico-Romanam ampleeteretur fidem Hugo Grotius, niſi ritus ejurationis publicæ illi obſtitiſſet: exponitque etiam inter alias Henrici Vice-Comitis *de Turenne* virtutes, quod cum p. 77.
aliquando præceptorem ſuum, qui pœnam ipſi voluerat irrogare, gladio eſſet aggreſſus, juſſu Patris ideo ſeveriſſima animadverſione exceptus, tamen ejus poſtea dormientis & a ſerpente petiti vitam nudato rurſus eodem defenderit. De *Blaſio* vero *Franciſco* Comite *de Pagan* memorabile eſt, quod, etſi amiſſo tum ex vulnere, tum ex morbo, utroque oculo, tamen ediderit varios de re militari muniendique arte & de geometria tractatus, quales omnino ſimile miraculo eſt poſſe a cœco confici. De *Petro Jeannin* Parlamenti Burgundici Præſide, qui p. 59.
ſub initio hujus ſeculi Henrico IV Galliæ Regi a miniſterio & legationibus fuit, refertur, quod omnia incrementa debuerit ſibi, quæſituſque aliquando a Viro quodam, cum privatus adhuc eſſet & cauſas oraret, quantis gauderet opibus, reſponderit, non verbis ſed geſtu, manu ſcilicet caput tangens, & libros in armariis repoſitos commonſtrans. De ejus taciturnitate illuſtre teſtimonium ipſe Rex præbuit, p. 120.
cum de propalata re ſecreta ad reliquos miniſtros verba faceret, manu vero Jeanninum prehendens diceret: *Je reponds pour le bon homme, c'eſt à vous autres a vous examiner*; id eſt, pro hoc Viro in me recipio, veſtram igitur vos reliqui conſcientiam pertentate. De familia p. 106.
Phelypeaux, una ex inclutiſſimis, quas Gallia habet, ſingulare eſt, quod ea Regno huic dederit intra fere octoginta annos ſeptem Secretarios Status; ſicut & adhuc dum, qui redituum Regiorum ſummam curam gerit, Dn. de *Pontchartrain*, ſuam eidem debet originem. Inter p. 118.
pueros doctos collocandus eſt *Hieronymus Bignon*, qui anno ætatis X Deſcriptionem Terræ Sanctæ, anno XIII Antiquitates Romanas, tractatumque de Jure, & librum de modo eligendi Papam, anno XVIII Commentarium de Præcedentia Regum Galliæ præ aliis Regibus, tandemque anno XXIII Notas ad Formulas Marculphi omnis doctrinæ pleniſſimas evulgavit. De *Papyrio Maſſon* narratur, quod prænomen *Johannis*, quod acceperat, mutaverit in illud *Papyrii*, quoniam p. 128.
eodem

Digitized by Google

p. 129. eodem hoc Frater quoque ſuus gaudebat. De *Scævola* autem *San-Mar-*
thano notatu dignum eſt, quod Carolus I Rex Angliæ, cum adhuc
Princeps Walliæ eſſet, faceretque per Galliæ provincias in Hiſpaniam
p. 131. iter, convenerit ipſum Loduni, in eo ſe, quicquid uſpiam eruditorum
eſſet, videre profeſſus; quodque ejus Poëma, cui titulus *Pædotro-*
p. 132. *phia*, ſive de puerorum educatione Libri III, vivo ipſo decem, & fere
totidem vicibus mortuo eo, fuerit recuſum; & quod denique præter
Abelem filium, gemellos quoque ſuſceperit *Scævolam & Ludovicum*,
utrumque Hiſtoriographum Regium, quorum tanta fuerit & corpo-
rum facierumque, & animorum ac eruditionis ſimilitudo, ut difficul-
ter invicem potuerint ab aliis dignoſci. *Paulus Peliſſon Fontanier*
p. 135. defunctus d. 7 Feb. A. 1693, vel ex Hiſtoria Academiæ Francicæ celebris,
cum tempore eo, quo Nicolai Fouqueti cauſa in Gallia agebatur, arci
Pariſienſi, quam *la Baſtille* vocant, eſſet incluſus, ut tempus falleret,
Poema ſub titulo *Alcimedon*, mille trecentiſque verſibus conſtans,
conſcripſit; ſed cum penna atramentoque careret & papyro, libro-
rum marginibus, uſus fruſtulis plumbi, quibus feneſtræ firmari ſo-
lent, eos illevit, reſtitutuſque poſtea libertati quotannis captivum ære
p. 142-143. ſuo conſuevit redimere. *Robertus Arnaldus d' Andilly*, rebus paſſim
fortiſſime geſtis, conceſſit tandem in Abbatiam de Port-Royal des
Champs, in quam, quod prorſus ſingulare eſt, mater quoque ipſius,
ſexque ſorores & ſex filiæ ſeſe receperant, filium tamen *Arnaldum de*
Pompone ſummis miniſterii Regii honoribus auctum vidit. In *An-*
p. 144. *tonio Roſſignol* Rationum Magiſtro proponitur exemplum Viri, qui ex-
celluit in arte Cryptographica, natura quaſi ad evolvenda, quæ cha-
p. 151. racteribus aut numerorum notis involuta erant, inſtructus. Sed in
Chriſtina Sueciæ Regina exemplum amoris erga Philoſophiam *Car-*
teſii datur, quam illa quippe uſque adeo adamaverit, ut ſingulis die-
bus hora quinta matutina ſurrexerit, ut illi commodius poſſet vaca-
re.

p. 155. Cæterum docet Perraltus, celebrem ex editione Novi Teſta-
menti Virum Dn. *de Sacy* fratrem fuiſſe *Antonii le Maiſtre* cauſarum
Patroni, qui Vitam S. Bernhardi concinnavit; & ſimul comparat *Pe-*
p. 156. *trum Gaſſendum* cum Renato des Cartes, ita ut cuivis ſuas fuiſſe vir-
p. 163. tutes, quibus excelluerit, dicat. Refert vero etiam non ſolum de *Ca-*
rolo du Freſne, quod morte præventus imperfectum reliquerit Chro-

nicon

nicon Paſchale ſeu Alexandrinum, ſed & de *Claudio Perrault* Medico, p. 164.167.
quod αὐτοδίδακτος, ſola adjutus bonitate naturæ, ſummum fere atti-
gerit apicem ſcientiarum artiumq; elegantiorum, mortuus d. 9. Octob.
A. 1688, ætatis anno 75, poſtquam odore peſtilenti, qui ex diſſecto
cameli cadavere prodierat, affectus inciderat in morbum. Inter p. 186.
Poetas Galliæ tantum ſibi nomen peperit *Petrus Corneille*, ut, cum a-
liquando ciſtula Florentiæ facta Cardinali Mazarinio oblata fuiſſet, in-
ter gemmas, & Homeri, Virgilii, Taſſique imagines, quibus illa exor-
nata erat, Cornellii quoque icon fuerit viſa. Dum vero *Johannis* p. 191.
Baptiſtæ Poquelin de Moliere Comœdi vitam deſcribit Perraltus, com-
memorat alia inter, quod is, cum a Præceptore ſuo moneretur, ut vel-
let id vitæ genus quod elegerat deſerere, eidem ex adverſo perſuaſe-
rit, ut nomen ſuum inter Comœdos ipſe profiteretur, Doctoris perſo-
nam acturus in fabulis. Minus caſta Poemata ſua deteſtantium tan- p. 198.
dem Poetarum exempla dantur in *Philippo Quinault*, mortuo anno
1688. d. 26. Novemb. & *Johanne de la Fontaine*, defuncto d. 13. April. p. 202.
1695, ex cujus Fabularum præſertim lectione juventuti periculum eſſe
non negat Perraltus; commemorans, *Carolum le Brun*, primum Regis p. 220.
Galliæ pictorem celeberrimum, ſub mortis, quæ ipſi contigit d. 12.
Febr. 1690, tempus, repræſentandæ in tabula Cœnæ Dominicæ ope-
ram dediſſe: monſtratque ſimul exemplis *Euſtachii le Sueur* pictoris & p. 223. 236.
Claudii Ballin aurifabri incomparabilis, falli eos, qui perſuadeantur,
neminem excellere poſſe in artibus ingenuis, niſi qui ſit Romam pro-
fectus, cum uterque horum ne Gallia, imo hic ne urbe Lutetia quidem p. 235.
exceſſerint; quo loco ſimul dolet Perraltus, opera a Ballino effecta,
juſſu Regis, quo ſumtus in bellum nuper compoſitum impendendi ſuf-
ficerent, disjecta fuiſſe & monetæ typis deinceps ſignata. Ultimus p. 237.
inter omnes, quorum vitas breviter enarrat Noſter, eſt *Blaſius Paſca-
lis*, inſignis Mathematicus, qui anno ætatis XVI tractatum de Sectio-
nibus Conicis edidit, maximi ab eruditis habitum, annoque tertio poſt
Machinam Arithmeticam invenit fecitque conſtrui, beneficio cujus
quidvis licuit ſupputare, absque non ſolum calami nummulorumque
æreorum uſu, ſed & absque ulla regula Arithmetica, ſucceſſu tamen
prorſus infallibili.

NICOLAI PARTHENII GIANNETTASII, S. J. Autumni Surrentini,

Neapoli, apud Jac. Raillard, 1698. in 8. plag. 14½.

CArum omnino Muſarum elegantiorum amatoribus Parthenii nomen habetur, cujus feliciſſimum ingenium editis jam aliquot præſtantiſſimis monumentis eluxit. Ut Poemata venuſtiſſima alibi commemorata nunc ſilentio prætereamus, ſalivam moverunt Eruditis ejusdem Æſtates Surrentinæ, de quibus in Actis Tom. III. Suppl. ſect. IV. p. 145. dictum. Sequuntur Autumni pariter Surrentini, quos ut ipſe in dedicatione ad Excellentiſſimum Principem, Thomam Aquinatem, ſcribit, in ſeceſſionibus Surrentinis ac temporibus ſubciſivis elucubravit. P. 3. elegantiſſimum carmen, quod Surrentina Tempe inſcripſit, cum deliciarum iſtarum avido Lectore communicat, ex quo non minus ingenium doctiſſimi Auctoris quam ſinus tractusque illius fertiliſſimam ac jucundiſſimam oram diſcas. *Cap. 2. p. 16. ſeq.* meminit monumentorum quorundam Circæi fani, ſimulq; dubio collocutoris ſui Lucilii de loco fani illius, quod potius in Promontorio Circæo, in quo habitaſſe Circen fingunt, quærendum fuerat, erudite ſatisfacit. Sacellum vero Circæũ, cujus hodie nonniſi rudera conſpiciuntur, adhuc Auguſti temporibus extitiſſe, fide Strabonis diſcimus ex Itinerario Fr. Schotti. P. 18. jacturam templi cujusdam pervetuſti, quod avaritia domini fundi exciſum eradicatumque fuerat, dolet. *Cap. III. p. 24.* argentifodinæ anno ſuperiori ad Nicatem montem infra Æſerniam inventæ meminit. P. 26 Saturni ope, quo cognomento a Phyſicis plumbum nuncupatur, aurum & argentum a reliquis metallis ſeparari docet, ita quidem, ut confuſa illa atque indiſcreta metalla una cum plumbo liquentur, hoc vero cætera conſumat ac devoret, & ſic defecatum aurum argentumque remaneat: addit inſuper, ideo Saturnum fingi filios devoraſſe, quod reliqua plumbum metalla conſumat. P. 29 de Perſicis nucibus pariter ac pomis obſervat, eadem in nativo ſolo noxii humoris eſſe, in Surrentinam translata terram vitium omne decoquere, verſusque Martialis ex L. XIII. Ep. 46. addit:

Vilia maternis fueramus præcoqua ramis,
Nunc in adoptivis Perſica chara ſumus.

Præcoqua hæc poma ad Virgil. L. II. Georg. v. 95. precias uvas refert doctiſſimus Vatis Bilbilitani Commentator Raderus, quamquam invito Taubmanno ad l. c. Virgil. Cap. IV. p. 38. de Phalangariis in iſta ad

ad Capreas inſulas regione, qui geſtatoriis ſellis homines in altiſſima montium faſtigia deferunt, refert, id genus hominum tanta pernicitate per ſalebras illas ſaxoſosque colles, eosdemque anguſtos atque impeditos currere, ut mirum omnino videatur; additque, quamvis interdum ſellæ, ut interpoſita ſaxa evadant, alte ſummo labore attollendæ ſint, ipſique Phalangarii toti largiſſimo ſudore defluant, ab incepto tamen eos neutiquam deſiſtere; etſi ob nimiam defatigationem ad quingentos quosque paſſus Phalangarios permutare opus eſſet. Cap. V. p. 41 - 98. prolixiſſime Luſitanæ navis ad ultimum Africæ promontorium naufragium, quæ V. Kal. Febr. A. clↃ IↃc XCVI e Goano portu ſolverat, enarrat, multis fortunæ adverſæ caſibus inſigne, quando miſeri iſti ſiti fameque divexati ſoleas calceamentorum igne toſtas, nullo licet guſtu, avide deglutiverunt; quin & pileos ad cinerem usq; decoctos comedere, ſed inutili conatu tentaverunt, quia adeo amari & inſipidi fuerunt, ut ſtomacho quamvis famelico magnum faſtidium crearint. *L. II. p. 104. ſeq.* narrat, in Taprobana inſula, quam Ceylanum incolæ dicunt, ſilvas cinnamomiferas quam plurimas eſſe, in quarum ſilvarum ſummis verticibus lanugo quædam concreſcat, in qua mel & cera generentur, & utrumque horum cinnamomum ſimul redoleat. Addit, Luſitanos ſeculo ſuperiori, quo & ſylvæ & inſula ad ipſos pertinebant (hodie quippe Batavis parent) ex ejuſmodi cera candelas duxiſſe, & in Europam ad Luſitaniæ Regem tranſmiſiſſe; Regem vero, quoniam quam pauciſſimæ afferebantur, nonniſi in ſuo ſacello illis uſum fuiſſe; ex accenſis vero fragrantiſſimum cinnamomi odorem evaporaſſe, qui univerſum ſacellum mira ac jucunda ſuavitate impleverit. P. 106 Lucilio quærenti, cur mel taxi venenatum exiſtat, reſpondet, quod ea taxi natura ſit, ut ejus humor noxius animantibus exiſtat; additq; ex Ariſtotele, in Trapezuntis agro, mel e buxis creari graveolentiſſimum, ut ſanos in inſaniam agat, inſanos vero menti reſtituat. *Cap. II. p. 109. ſeq.* Auctorem Capuæ Rhetoricam docuiſſe diſcimus, adduntur q; duo lepida nimii ſtudiorum amoris exempla, Auctoris alterum, alterum ejusdem Præceptoris. *P. 114.* piſcis rariſſimi, piſcatoribus Vexillus ſive Vexillarius dicti, mentio fit, longitudine ſex pedes æquantis, amplitudine vero vix tres, aliquantulum repandi, ex planorum genere; craſſitie vix majori ſoleæ ſupparis, colore ex cœruleo purpurante, paululum perlucidi & perquam lævis. *L. III.*

Digitized by Google

C. I. elegans Auctoris in nuperrimam Pacem carmen legas licet. *C. II. p. 200. ſeq.* narrat, mercatorem per interiora Libyæ deſerta cum famulo iter feciſſe,& ob vaſtitates illas larem undamque ſecum tuliſſe; acciſſe autem,ut aqua deficiente, ſiti vero fauces quam ardentiſſime torquente,poſt reciprocas inter ſervum & dominum, ob unicum aquæ reſiduum cyathum, altercationes, eundem multis aureorum millibus dominus a ſervo periculum vitæ intentante redemerit, quod ſperaret ſervus,fore ut brevi puteo potiretur; & vero hac ſpe utrumque fruſtratum, amboſque ardentiſſima febri correptos tandem interiiſſe. Servum autem ante, quam fato concederet, totam in arena tragœdiam ſcripſiſſe, & hac ratione cognitam a viatoribus rem fuiſſe,qui illa ipſa pecunia monumentum ſtruxerint cum epigraphe, qua tota hiſtoria breviter narrabatur. *P. 205* Auctor Nepetiæ hominem octogenarium ſe vidiſſe teſtatur, grandi ſtatura, vegetum & ſucciplenum, qui rogatus, quo cibo uſus eſſet ad valetudinem conſervandam, reſponderit, ſe ſingulis diebus loco cœnæ veſpertinæ caſtaneis ſubcinericiis paſtum,& frigidam bibiſſe, atque hujuſmodi cibo pinguem factum, & optima ſemper valetudine fuiſſe. *Cap. IV. p. 229* camelos, cum proli indulgent, dies 40 a cibo & potu abſtinere, perhibet. *Cap. V. p. 230.* ſcopuli cujusdam meminit in ora Surrentina, in quo olim Neapolitanam Reginam cum primis Regni Proceribus convivium celebraſſe, ſenes ab aliis acceptum ſenibus tradiderint. Addit p. 242, juſſiſſe hanc Reginam,ut ſi quæ mulier hoc in ſcopulo peperiſſet, partus immunis a tributo foret; qui vero in eodem contractus quosdam celebraſſent, res eorum rationeſque contractæ liberæ a quovis onere eſſent. *Cap. VI. p. 253. ſeq.* verba Statii Silv. III. *Iliaca longe nimboſa Sororis Aſtra fugate*, explicat *Noſter* de facibus, quas in ſummis antennarum verticibus & in malis ſummis, geminas interdum, interdum ſolitariam unam apparere nautis compertum eſt, quas quidem faces ipſi ſtellas dicunt. Eſſe autem addit ex illarum ſtellarum genere, quæ ſereno cœlo noctu tranſcurrere videntur ac veluti conflagrare, a Phyſicis cadentes dictæ. Atque huc reſpiciens Poeta *aſtra* vocavit; *nimboſa* vero, quia cum duo ignes collucent,Tyndaridas eſſe putant, fauſtum omen & proſperum felicis navigationis auſpicium, at ſolitarius unus cum ardet ignis,Helenam credunt, infauſtum omen & calamitoſum, nempe cujus raptu Europa & Aſia conflagrarunt. Idcirco

co Tyndaridas vult inſiſtere cornibus, quippe lætos & felices auſpices; arceri vero Helenam, ut quæ mali infauſtique curſus prænuncia ſit. Quantum vero in Apiciana arte Noſter profecerit, paſſim videas, nec minus palato ſtimulando, quam menti deliciis literatis exſaturandæ, aptiſſimos hos Surrentinos Autumnos eſſe dixeris. Nos vero Auctori doctiſſimo vitam & incolumitatem precamur, ut pari famæ dignitate ad Ver & Hyemes Surrentinas accedat, & de publica re litteraria, quæ hoc nomine ei plurimum debet, bene porro mereri pergat.

Lectori vero rem gratam facturos credimus, ubi Elogium & Epigramma, quod in Auctoris noſtri laudem elegantiſſimus Petrus Francius ſcripſit, ex his Autumnis Surrent. p. 115 (quod ipſum & in altera Francii Poematum editione, quæ Amſtelodami A. 1697 prodiit, legitur) addiderimus.

Nomine Parthenias dictus Maro carmina ſcripſit
Formoſo recubans littore Parthenopes.
Carmen ad exemplum docti geniumque Maronis
Parthenopes ſcribit littore Parthenius.
Rura Maro cecinit, pecudumque hominumque labores:
Lina, plagas, piſces, & mare Parthenius.
Nobile Parthenopes ambo decus, ille per agros,
Iſte per æquoreas usque canetur aquas.

EDUARDI LUIDII, APUD OXONIENSES CIMELIARCHÆ Aſhmoleani, Lithophylacii Britannici Ichnographia.

Londini, 1699. in 8. Conſtat plagul. 19.

PRæſentis Lithophylacii, cujus nonniſi centum & viginti prodierunt exemplaria, Autor Clariſſimus, per quatuordecim annos ſingulari excoluit diligentia eam imprimis Phyſices partem, quæ Foſſilium explorat naturam. Nec defuit ipſi idonea eandem illuſtrandi occaſio, utpote adjuto & Oxonienſium Muſæo, cui præeſt, Aſhmoleano, & munificentia Mæcenatum, quorum ſumptibus in hunc uſque diem, peragrando Angliæ regiones, curioſa luſtrat, ſibique familiaria reddit. Totam vero, quam hic ſiſtimus, Lithologiam in duodecim redegit Claſſes, quarum I. continet Lapides cryſtallinos iiſque affines,

II Lapides corallinos, III. Lithophyta, IV. Foſſilia turbinata, V. Bivalvia foſſilia, VI. Cruſtacea punctulata, VII. Foſſilia tubuloſa, VIII, Malacoſtraca, ſeu Foſſilia ad Cruſtacea forcipata referenda, IX. Ichthyodontes cuſpidatos, X. Jchthyodontes ſcutellatos, XI. Xyloſtea ſeu Oſſa foſſilia &c. XII Ichthyoſpondylos, quibus deniq; annectuntur Foſſilia effigiata anomala. Ne tamen obſcuriores claſſium denominationes Lectori ullam pariant difficultatem, earum explicationes præmittuntur ſingulis Catalogis, qui recenſent lapides ſub ipſis comprehenſos, & ſecundum capſularum, in quibus aſſervantur, ordinē distributos. Deſcriptionem enim ſpecialiorem lapidum, quorū numerus in hoc libello ad 1766 aſcendit, fruſtra ſibi pollicebitur Lector, quippe qui quoad nomen ſolum locumque natalem indigitantur. Illuſtrationis attamen majoris gratia, hinc inde figuræ inſeruntur æneæ, tabulis viginti duabus comprehenſæ, rarioreſque exprimentes lapides. Lithophylacio huic poſtremo affiguntur loco VI Epiſtolæ, ad ſequentes Viros Celeberrimos exaratæ. Prima data eſt ad noſtrum Rivinum, agens de Lapidibus nonnullis ab ipſo acceptis. Secunda ad D. Guilielm. Nicolſon, continens Encrinum Lachmundi alioſve rariores Lapides, e Cumbria ipſi tranſmiſſos. Tertia ad ipſum Autorem eſt directa, in qua Richardus Richardſon M. D. curioſe diſſerit de Entrocho Lapide, Conchitis & Lithophytis &c. Quarta conſcripta eſt ad Joann. Archer M. D. explanans Aſteriam & Belemnitem. Quinta ad Tancred. Robinſon M. D. quæſtiones nonnullas circa Marina Foſſilia & Stirpes Minerales explicans. Sexta denique ad Joann. Rajum, inquirens in Foſſilium Marinorum Mineralium originem.

Literarum harum accuratius in præſentiarum inſtituere examen, prolixum nimis fore non immerito autumamus. Sufficiat proinde ſpeciminis loco paucis adhuc indicaſſe modum, quo Lithophytorum atque Foſſilium Marinorum origo declaratur. Facta ſubinde horum concretorum mentione in Epiſtolis, ea præcipue in poſtrema ſub examinis accuratioris revocantur incudem. Monſtrata ſiquidem prius rationibus pluribus falſitate ſententiæ, qua concretorum horum origo vel a diluvio, vel a virtute ſalium plaſtica derivatur, Autoris hypotheſis, ſeminio tanquam fundamento innixa, adjicitur. *Qui enim ex mari feruntur vapores*, ſunt verba Autoris, *& forma pluviæ aut nebularum ſuper-*

ſuperiora terræ ſtrata ad requiſitam altitudinem pervadunt, teſtaceorum & multorum piſcium ſeminio ſæpius imprægnantur, atque exinde pro data ſeminii portione, & pro matricis congruentia, formantur alias piſces integri, alias eorum tantum lineamenta, alias dentes, mandibula &c. atque inter cruſtacea, nunc integra animalia, quandoque eorum articuli, inter teſtacea nonnunquam univalvia, & ſæpius bivalvia. Eandem quoque ſententiam fovet de origine foliorum mineralium. *Notandum enim*, inquit, *ea ut plurimum eſſe plantarum, quas minus perfectas vocare ſolemus, quarum ſemina cum ſint minutiſſima, tanto facilius abſorpta, in terræ penetralia devehuntur.* Attamen hypotheſin hanc difficultatibus ſatis prægnantibus premi adhuc, vel ipſe confitetur Autor ingenuus. Sibimetipſi idcirco movet decem dubia haud levidenſia, quibus an omni ex parte in ſeqq. ſatisfaciat, Lectoris relinquimus judicio. Ut tria tantum priora attingamus, utique poteſt quæri, an plantarum animaliumve ſemina lapidum poros penetrare poſſint? Poſſe, reſpondet Auctor, experientia ſubnixus, quod terra quidem Bufones, mari Dactyli in mediis ſaxis ſubinde inveniantur. Quæri poteſt, num credibile ſit, corpora vitæ expertia & loco præternaturali incluſa creſcere? Eſſe credibile, reſpondet Auctor, quia conchylia etiam in viſceribus animalium naſci & creſcere, experientia teſtetur. Quæri poteſt, num veriſimile ſit, duriſſima ſaxa incremento corporum talium cederes? Veriſimile eſſe, regerit Auctor, quia conchylia marina, imo & duriſſima ſaxa ſtirpium radicibus cedant, ac Calcarium ſaxum Dactylis det locum. Unum ſupereſt, quod ſilentio prætereundum non videtur; moliri nempe Auctorem diligentisſimum tum Archæologiam Britannicam, tum Cambriæ inprimis Etymologicum Geographicum; quibus operibus ut apparatum idoneum conquireret, a quibusdam Cambriæ Nobilibus, ad peragrandam luſtrandamque Cambriam viciniaſque ditiones, in quinquennium annuum ſibi ſalarium conſtitutum, in Præfatione memorat, eorumque generoſam munificentiam merito deprædicat.

NOVA LITERARIA.

IN Anglia Oxonii ex theatro Sheldoniano proditura eſt nova Operum S. Irenæi editio, induſtria Viri doctiſſimi, *Joh. Erneſti Grabii*, cujus

cujus Spicilegium SS. Patrum ut & Hæreticorum ſeculi poſt Chriſtum natum primi, nupero menſe Junio pag. 256. ſeq. recenſuimus, adornandam. In ea præter antiquam Latinam verſionem ex manuſcriptis codicibus emendatam, Græca etiam Fragmenta ex variis manuſcriptis codicibus collecta, cum variorum notis continebuntur. Ibidem Vir Clariſſimus *Jo. Hudſon*, cujus Scriptorum Græcorum minorum Geographiæ veteris Volumen primum nuper ad nos pervenit, in Actis hiſce proxime recenſendum, Dionyſii Halicarnaſſæi novam editionem meditatur. Amſtelodami Judæi, cura *Joſephi Atiæ*, Maimonidis Operum omnium editionem parant, in qua omnium commentatorum Gloſſæ ac Animadverſiones, quæ ſeparatim hactenus prodierunt, peculiares item notæ R. *Levi Aben Chavir*, nec non 613 Præcepta Moſaica cum diſcrepantiis Nachmanidis & R. Iſaaci de Leon exhibebuntur. Ibidem *Franciſcus Halma*, Bibliopola hactenus Ultrajectinus, deinceps Amſtelodamenſis, Hiſtoriæ Byzantinæ Scriptorum, qui hactenus Potentiſſimi Galliarum Regis auſpiciis ac ſumptibus prodierunt, novam, forte & accuratiorem, editionem molitur, viris doctis id daturus negotii, ut Græcorum Scriptorum Latinas verſiones ſub examen revocent, atque ubi opus fuerit, emendent. Editurus inſuper proxime eſt Amſtelodami Vir Eruditiſſimus *Janus Guilielmus Melius* Hotomannorum Epiſtolas, una cum Centuria Epiſtolarum diverſorum auctorum. *Dionyſii* vero *Petavii* Dogmata Theologica, ſex voluminibus in folio comprehendenda, nonnullisque adaugenda tractatibus, qui in prima editione non comparent, ſub prælo dudum gemunt. Opera etiam *Auguſtini* ibidem, juxta editionem Pariſienſem Patrum Benedictinorum, denuo imprimuntur, decem in folio voluminibus, nec ſine acceſſione novarum notarum criticarum. Denique nec id ignorare Lectorem Benevolum cupimus, Viri doctiſſimi integerrimiq; *Vincentii Placcii*, hoc ipſo anno d. 6. Apr. defuncti, magnum de Scriptoribus Anonymis & Pſeudonymis Opus, duobus in folio, ut vocant, voluminibus comprehenſum, abſolutum a Viro beato fuiſſe, nuncque in manibus celeberrimi Viri *Gerhardi van Maſtrich* Reipublicæ Bremenſis Syndici, verſari, publicæ luci exponendum, quamprimum Bibliopola quis ſumptus in eam rem faciendos in ſe receperit.

* * * * * *
* * *

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM

Publicata Lipſiæ

Calendis Auguſti, Anno M DC XCIX.

RAPHAELIS FABRETTI, GASPARIS F. URBINATIS, Inſcriptionum antiquarum, quæ in ædibus paternis aſſervantur, explicatio & additamentum.

Romæ ex offic. Dom. Ant. Herculis cIↄ. Iↄc. XCIX. fol. Alph. 8. pl. 16.

QUi non ignorant, quam late pateat doctrina, quæ marmore aut ære, arcubus aut pilis, ſtatuis & ſaxis, atque aliis publicis privatiſque operibus, ad omnem poſteritatis memoriam factis conſecratiſque continetur; ii quo dolent magis, nihil prope ejus induſtriæ ad noſtram manſiſſe ætatem, quam in deſcribendis lapidibus, ex iiſque colligendis inſignium rerum momentis, Philochorum Athenienſem, Polemonem Periegetæ nomine celebratum, Ariſtodemum, alioſque, priſcis temporibus collocaſſe, e Suida, Athenæo, enarratore Apollonii, & aliunde conſtat: hoc vehementius gaudent, cum literis, in lucem revocatis, fortiſſimos antiquitatis hujus vindices extitiſſe, horumque principes, Cyriacum Anconitanum, Felicem Felicianum Veronenſem, ejuſque æqualem Jo. Marcanoram Patavinum medicum, ſigillatimque Janum Gruterum, & ſecundum Ant. Boſium Mediolanenſem, alioſque, Th. Reineſium, ac Jac. Sponium, qui partim itineribus longe lateque ſuſceptis, partim incredibili labore, aliorumque ope, antiqua Græciæ Latiique, quæ quidem explorari potuerint, monimenta e disjunctis terrarum partibus in unum contulerint, digeſſerintque fere ordine, nec ſegnius tam emendarint, quam explanarint. Ac quum jam pridem ii, qui his de literis recte ſentiunt, optarint, in Italia potiſſimum, tanquam in ipſius ſede antiquitatis, tot hominum eruditiſſimorum excitari aliquem, qui gloriam amplitudinemque Noriſii, Ciampini, Fabretti,

Digitized by Google

Pagii, aliorumque ingeniis Italico nomini noſtra memoria partam, hac præcipue cura illuſtret, ut ſaxa, in oculis omnium infixa, coram inſpiciat, horumque exempla, vel exſcriptorum ad antiquæ fidem normæ exigat, vel nondum cognitorum naviter conquirat, ac quicquid omnino veterum inſcriptionum adhuc latuerit, id pro virili parte e Muſeis aliorum, ac ſchedis, & undecunque, excuſſum promat: dubitare profecto non poſſumus, quin ampliſſimus labor, ab eodem Raphaele Fabretto, V. C. eodem in ſtudio conſumtus, apud intelligentes antiquarum rerum exiſtimatores gratiam inierit, quem multi, qui talem tantumque norunt Virum, ſuſpenſis expectarunt animis, ex quo Jo. Mabillonius, ex Italia redux factus, orbi humanitate imbuto eum ſpopondit. Quo quidem opere quid tandem rerum agat CL. Fabrettus, ne neſciamus, intelligendum eſt, eum quidem, qua utitur verborum modeſtia, non tam per omnia placere eruditis, quam imperitioribus ac tironibus prodeſſe voluiſſe; re autem vera id dediſſe operam, ut rem epigrammaticam iis ornet augeatque ſubſidiis, quæ in domeſtico Muſeo, multorum perveſtigatione annorum inſtructo, aliorumque vel opera, vel muneribus, locupletato, poſſedit ipſemet; iisdemque adjumentis inſcriptiones, a ſuperioribus in vulgus editas, emendet paſſim ac reſtituat, caſtiget atque explanet, ab aliorumque corruptelis vindicet, & quicquid diſſerat, id e ſuis doctrinæ præſidiis repetat moderate, præcipuaque inſcriptionum fide comprobet, ſuis nixus opibus, relictisque aliorum ſcriniis, a quibus compilandis prorſus abhorret. Ne vero miremur, undenam V. C L. tam lautam rerum harum ſupellectilem ſibi compararit, meminiſſe juvabit, eum Jo. Lucii Tragurienſis, mathematici pariter atque omnis antiquitatis inveſtigatoris, exemplo hortatuque ad hoc ſtudiorum genus incubuiſſe, & quicquid otii a reliquis fuerit negotiis, id demum in deſcribendos contuliſſe lapides, paullatimque ditaſſe atque exornaſſe Muſeum, cum ope aliorum beneficioque, tum ſua ipſius arte quadam; id quod ipſemet noluit ignorari. Nam a foſſoribus, modico invitatis pretio, inſcriptiones & ſigna laterum accepit, ſacriſque reliquiis extrahendis & cuſtodiendis a Purpurato Patre, Gaſpare de Carpineo, præfectus, quo munus hoc geſſit triennio, omnibus omnino inſcriptionibus potitus eſt, quotquot in locis religioſis comparuerunt. Quibus magna eſt acceſſio poſtea facta, quum Carolus Barberinus, magni illius Franciſci

Bar-

Barberini fratris filius, ex illuſtri bibliotheca copiam ei fecit omnium inſcriptionum, quas patruus quondam ex omnibus orbis Romani partibus coegerat, quaſque tanto comprehenſas volumine reliquerat, uti Gruterianum Theſaurum numero ſuperarent. Nec parvo ei uſui fuit humanitas Laurentii Corſini, qui cæmenta villæ, ad portam Aureliam exædificandæ, cum quæreret, eam ſepulcrorum, vetuſtate collapſorum, copiam aperuit, ut parvam quaſi urbem detexerit, ex iiſque marmora plura muneri dedit Fabretto, multaque alia monimenta conceſſit deſcribenda. Acceſſit liberalitas Cæſarini Signinæ urbis, & Alexandri Jovii Ducum, qui eum lapidum non paucorum munere affecerunt; ſingulariſque Juſtiniani Baſſani Principis gratia, qui ei, in ſuorum ad Flaminiam hortorum adyta admiſſo, interiora oſtendit cuncta, quæ, nemini adhuc viſa, binas terrenas aulas acervatim opplebant. Grata etiam commemoratione recoluit memoriam Joſephi de Juliis, ſigillatimque Philippi Bonarroti, quo comite, vineas omnes, a quibus inſcriptiones ſibi promiſerat, perſcrutatus eſt; neque id ſine periculo, cum ruſtici tantum perquirendi ſtudium ægre ferrent. Tacemus Philippum Abbatem a Turre Forojulienſi, & Canonicum Franc. Blanchinum Veronenſem, alioſque complures, qui laudantur paſſim, ab eoque eodem, quo Pighius, Velſerus, & Smetius a Grutero, numero habentur. Illud prætermittendum non eſt, indoctorum quoque hominum manus profuiſſe Fabretto, quibus præceperat, ut ſummos lapides leviter abſtergerent, ſic ut pulvis ſituſque in concavo literarum ſpatio relinqueretur. Chartam deinde bene humentem applicari, & linteolo in globum circumvoluto, ſive arida ſpongia impoſita, tantiſper comprimi juſſit, dum ea in vacuum elementorum ſpatium deſcenderet, & ſordibus ibi relictis tingeretur, quo literarum color aliquis & profunditas impreſſa conſpiceretur, atque adeo eadem, denuo exſiccata, non minus colore, quam duritie, literas affabre ſculptas ſervaret.

His igitur fretus adminiculis, magno animo laborem ſuſcepit, opuſque in *decem* tribuit *Capita*, quorum *I.* exponit de Titulis & Columbariis, *II.* de Operculis ad lacrymas & libationes excipiendas, deq; Geniis, ac Manibus, *III.* Affectus cognatorum, atque parentum in filios & contra, *IV.* Affectus conjugum, *V.* inſcriptiones a Patronis & Dominis, & contra; atque ab incertis, & ſingularibus, poſitas, *VI.* Sacra & Miniſtros ſacrorum, *VII.* Figlinarum Tigna, aliaque miſcella-

nea, *IIX* Monumenta Chriſtianorum, *IX.* Gentilitia nomina, quorum Gruterus non meminit, *X.* Miſcellanearum inſcriptionum Sylvam. Eam autem ordinis rationem iniit, ut primo e Muſei ſui copiis efferat inſcriptiones, harumque pleraſque quidem Latinas, Græcarum tamen etiam nonnullas, easdemque, ut proprias ac domeſticas, a mutuatitiis ac peregrinis Romani ſigno numeri diſtinguat. Has porro vel temporum iniquitate corruptas, quoad ejus fieri poteſt, reficit, vel obſcuras illuſtrat, idque cum aliorum doctrina ſcriptorum, tum ſolemni inſcriptionum comparatione, quas, barbaris diſpunctas notis, vel jam divulgatas a Grutero, Reineſio, Sponio, ceteriſque, vel nondum eruditorum uſu tritas, e ſchedis Vaticanis, Chiſiis, Fr. Cameli, Peniæ, e Sabbatino, Ciampino, Bellorio, Carpineo, Magnino Muſeis, ex MS. L. Holſtenii, ex ſuis etiam commentariis, ſigillatimque e ſchedis Barberinis, aliorumque, accepit. Sub calcem vero librorum plerorumque ſubjunxit Notas, quibus vel explanationem ſuperiorem reddit explicatiorem, vel quæ uberius explicanda videbantur, exponit, idque cum judicio modi, quo nihil ei antiquius eſt, ſervandi, pagina aſteriſcoque ſemper adjectis, quo locum explicatum invenire poſſis. Perpetua vero oratione Gaſp. Fabrettum, cui librum inſcripſit, affatur, & docet. Quem quidem fratris filium quid doceat tandem, ut ii, qui nondum hunc legerunt librum, nonnihil ſciant, animadvertendum eſt, eum, Capite *primo* de Titulis & Columbariis cum agatur, per Titulos intelligere contractas nominum tabellas, quæ ollis cinerariis præfixæ fuerint, eoſque negare negligendos eſſe, e quibus prænominum ratio, & columbariorum notitia, peti poſſit. Hos ait plebejorum, atque adeo ſervilium capitum nominibus inſignitos, horumque binos plerumque per ſingulos loculos parieti affixos, ſuis quemque ollis ſubditos fuiſſe. Sæpe vero binis ejusdem loculi ollis duplices reſpondere titulos, uno quodam lapide comprehenſos. Columbaria exponit per loculos ollis cinerariis aſſervandis deſtinatos, ſubditque inferius, crebrius duplices ollas in quovis columbario receptas fuiſſe. Mox refellit Reineſium, qui per ea alicubi intellexerit columbarii, in quo alerentur columbæ, locationem; idque expreſſa quadam effigie, quæ exhibet decem columbaria, in iiſque quadraginta ollas, quæ in agro Fontejano ſub ſcalis Palangariorum ad viam Aureliam apparuerunt. Poſtea vero, quam adverſus Gutherium evicit, v[illegible]obrendaria ea eſſe ipſa, quæ alibi *fictilia ſarcophaga* dicantur, eadem-

eademque ad corpora integra obruenda comparata; docet, quum corporum alia combuſta, in ollisque & urnis tam fictilibus, quam marmoreis, condita fuerint; alia integra in arcis lapideis ſeu ſarcophagis depoſita; alia denique in fictilibus infoſſa capſis: varia quoque fuiſſe conditoria, ollaſque minores in ſuis columbariis, urnulas ollaſque majores in ædiculis & cinerariis, arcas lapideas in ſuperioribus partibus collocatas, & ſarcophagos fictiles in pavimento defoſſos. In quo quidem argumento præcipua inſcriptionum opera pervincit adverſus Alex. ab Alexandro, de cujus plagiis, male compactis, inferius male ſentit, uſum tam cremandi, quam humandi, eorundem conſuetudine temporum celebratum, nec lege quadam, quæ conficta ſit, ſed more, neque eo quidem conſtanti, receptum fuiſſe, uti corpora, quæ primum humi condebantur, crebrius poſthac cremarentur. Quam quidem conſuetudinem ad Theodoſii uſque M. patuiſſe tempora, e Jac. Gothofredi animadverſione, poſteaque humandi more cremandi ritum extinctum, e Macrobio demonſtrat. Ad extremum ollariorum ſeu columbariorum ichnographiam, juſtis diſtinctam intervallis, ollarumque formam & magnitudinem, excudendam curavit. Capite *altero* cum agit de Operculis, illud titulorum genus perſequitur, quo cinerariæ anguſti oris urnæ contegebantur. Hic ubi oſtendit, foramina, quibus pertuſa fuerint opercula, recipiendis parentum conjugumque lacrymis inprimis ſerviviſſe, Geniorum varietatem quo exponat, tradit primo, inſcriptionum auctoritate fultus, Genium defuncti ſumi pro ipſius Manibus; deinde ex Apulejo atq; Auguſtino, Genium humanum eſſe animum, quoad in corpore verſetur; tertio fide Plutarchi, Platonis apud Apulejum, & Cenſorini, eſſe poteſtatem quandam inter hominem & Deum, atque adeo differit de duplici genio; quarto ex Feſto Pompeio, eſſe Deum, qui vim obtineat omnium rerum gerendarum; quincto ſubjicit inſcriptiones, Genio viventium nuncupatas, vel ut animo humano, vel ut bonæ cuidam ipſius animi cupidini; ſexto e Cenſorino & Apulejo, Genium nobiscum gigni, vel eſſe Deorum filium, e Feſto; ſeptimo dedicationes non raro fieri Geniis ipſarum rerum inanimarum, corporiſque alicujus politici, ſuarum exemplis inſcriptionum comprobat; demum ex Petronii fragmento obſervat, Genios etiam ſine adjectione appellari *tutelas*, quorſum explicat inſcriptionem Gruterianam. Expoſito Geniorum

 argu-

Digitized by Google

argumento, Manes pertractat, quos cum H. Noriſio contendit ſummatim, eſſe vel ipſas defunctorum animas, vel Deos inferos, ſub quorum poteſtatem hæ, corporeis ſolutæ vinculis, redigantur. Alterum auctoritate inſcriptionum, quemadmodum ſolet, firmat, lectoremque ad ampliorem Noriſii enarrationem delegat; alterum perinde, prolatis inſcriptionum teſtimoniis, conficit, ſpeciatimque inſcriptionibus Græcis, in quibus Dii manes ΘΕΟΙ ΚΑΤΑΧΘΟΝΙΟΙ vocantur. Iisdem, ſubtexit, Manibus antiquitatem, ſuperſtitione depravatam, lucis hujus fruendæ arbitrium permiſiſſe, idque inſcriptione evincit illa, qua manes fatorum arbitri appellantur. Omittimus, quæ de ſiglis notiſque, vel inferius de horis, earumque diviſione, & ſegmentis, in inſcriptionibus obviis, de ſcrupulis item ex Jul. Polluce, Ptolemæo, Plutarcho, Irenæo, Rhabano Mauro, Joſepho Scaligero, & aliunde; de execrandi item ritu, a paganis æque, ac Chriſtianis, adverſus violatores ſepulcrorum adhibito, atque adverſus Reineſium excuſato, aut amplius traduntur. At CL. Fabrettum, reticere non poſſumus, novam Theonis recenſionem orbi erudito polliceri ab Eruditiſſimo Benedicto Averano, quem confirmet hunc Ptolemæi enarratorem cum codice manu exarato, qui Mediceæ ſit bibliothecæ, diligenter comparare, novamque ejus interpretationem moliri. Capite *tertio* ex occaſione inſcript. XIII. de Prætoriis cohortibus, ab Auguſto inſtitutis, dicere ingreſſus, quarum Tacitus Annali quarto novem, Dio. lib. LV. decem, memoriæ prodiderunt; utrumque ſcriptorem pro ſui ratione ævi exponit, repudiato Lipſii judicio, qui Tacitum ſecutus Dionem erroris accuſarat. Mox eidem negat Lipſio, cauſſam eſſe, quamobrem apud Tacitum quatuordecim, quam quatuor, urbanas ſub Vitellio cohortes legi malit, demonſtratque, quod quidem ſciat, primus, quatuor illis cohortibus Vitellianis cum numero decimæ tertiæ cohortis urbanæ bene convenire, modo recogitemus, primam urbanarum cohortium decimam eſſe appellatam, & continuata quadam progreſſione poſt novem, munere ſuo digniores, Prætorias cohortes, ſub Tiberio ex ultima Auguſti inſtitutiõe ſic numeratas, de quibus loquatur Tacitus, ſubſequentes numeros X. XI. XII. tres primi illius cenſus cohortes urbanas occupaſſe, quas quidem ad Conſtantini manſiſſe tempora, ſeu tandem ad priſtinum numerum, numerandique rationem ſuperiorem eſſe revocatas, inſcriptione ſubjecta firmat. Dehinc cum evincere

cere parat, Lipſium dubia admodum fide Dionis ævo plures denis cohortes Prætorias tribuere, quoque declaret, ſub M. Aurelio, Pii F. easdem ad decem jam redactas fuiſſe; expromit marmor, quod eo rarius judicat, quo clarius Centurias Statorum Evocatorum idem commemoret, quos, nec fortaſſe alios, cum apud Tranquillum legeret Lipſius, miratus eſt, nullam eorum memoriam, aliis literarum monimentis conſignatam, extare. Ut mittamus, quæ de apicum in lapidibus uſu, a temporibus inde Auguſtis repetito, docet; quam dignum lectu eſt perelegans funebris orationis fragmentum, quod e Muſeo Carpineo promit, inferiuſque conjectura quadam reſarcire ſtudet, tam laudandus profecto conatus, quo clariſſimam Helvidiorum ſtirpem inde a Cæcinna Pæto atque Arria e lapidibus, æqualibuſque ſcriptoribus, refert, juſtaque ordinis ſerie contexit. Nec nullius ſunt ingenii, quæ exponit de ratione Aſciæ, quæ in ſummo inciſa lapide, eruditorum conjecturas in diverſa ſententiarum ſtudia diſtraxit, cum primiſque in lapidibus Lugdunenſibus conſpicitur, ubi extat: ET SUB ASCIA DEDICAVIT. Derelictis Manutii, Aimari Rivalii, Pierii Valeriani, Reineſii, Chorerii, Sponiique, judiciis, eos putat, quibus per mediocris fortunæ rationes marmoreos condere tumulos minus licuerit, lateritios hos exquiſito fabricandi artificio ſtruxiſſe, ejuſque moderationis ſuæ teſtimonio, & forſan cum quadam magnificentiæ, in modico quæſitæ, oſtentatione, profeſſos eſſe, ſe SUB ASCIA, hoc eſt; unius aſciæ ope opus tam præclarum feciſſe. Inde profert in medium Ruſticeliorum monimentum, quod anno ſuperiore negotiatores vinarii ſub Teſtaceo tumulo aperuerunt, veterum dignitate poſſeſſorum inſigne, atque antiquitate ipſis R. P. temporibus conjunctum. E quo Carolum Patinum corrigit, nummumque ab eo editum, & Celiæ attributum, Ruſticeliis reddit, ejusdemque occaſione perobſcuram inveſtigat originem Teſtacei collis, ſub quo monimentum, id quod prædiximus, inventum eſt, nemini veterum, niſi Sex. Aurelio Victori, & ſcriptori Notitiæ Imperii, *Dolioli* nomine memorati. Capite *quarto* inter alia veteres tam effuſe laudaſſe mortuos, ut nulla non inſcriptio ſepulcralis hyperbolica ſit dicenda, poſitis ante oculos exemplis, oſtendit. Poſtea de militia Vigilum, quæ alibi minus inveneris, exponit. Ac primo quidem muros, quos ſeptem Vigilum cohortes in urbe tenebant, interpretatur ipſas cujuſque regi-

regionis ſtationes, Fam. Nardino, poſtremo argumenti hujus explanatore, confutato; quem nec Dionem capere, nec falſo non opinari, ſeptem illas cohortes ad triginta & octo progreſſu temporum auctas fuiſſe, ut pervincat, Rufum, Victorem, ac Notitiam Imperii emendat; quadamque inſcriptionum acceſſione Gruterianis adjuncta, ubi VII tantum cohortes comparent, editoque Victoris fragmento, quod Illuſtris Vir, Gu. Godefridus Leibnizius (qui & ipſe adjectis quibusdam animadverſionibus eundem refellit Nardinum) cum eo communicavit, obſervat demum, illarum VII cohortium ſingulas totidem centuriis conſtitiſſe. Miratur inde, qui factum, quod Laur. Pignorius, doctiſſimus Servorum expoſitor, data diſſerendi occaſione, munus Vicariorum ne attingat quidem. Quos cum per *ſubſtitutos* expoſuerit Sponius, refellitur, aliiſque deinde interpoſitis, feruntur demum Chriſtiani ultimorum temporum memorias tituloſque Paganis nonnunquam abſtuliſſe, eiſque ſuos occluſiſſe loculos, ſuis ipſorum nominibus inſculptis, prioribuſque profanorum inductis, aut eraſis; id quod Paganis lege interdictum fuiſſe docetur. Nec nullius ſunt momenti, quæ ediſſeruntur de conjugibus Virginiis ſive Univiris, earumque prærogativa, ex inſcriptionibus, Livio, Tertulliano; de iis itidem, in quorum vita obituque annorum, menſium, dierumque numerus exæquatur, quique diem eundem natalem, ac fatalem, habuerunt, quorſum Attalus rex, Pompejus, Ofilius Hilarus, Henricus Cardinalis idemq; Rex Portugalliæ, referuntur. Quoq; intelligas, veteres canũ quoque fidem, avicularumque dulcedinem, memoria dignam habuiſſe, quædam inſcriptionum exempla producuntur, in iiſque lepidum luſciniæ epitaphium, quod fuit in antiquo vaſe minutiſſimis literis inſcriptum. Capite *quincto* non luſerit fortaſſe operam, qui legerit, quæ diſſeruntur de Equitibus Singularibus, argumento certe, quam inſcriptionum veterum uſu contrito, tam eruditorum ſententiis diſcrepante. Quos quidem conſtituit CL. Fabrettus gradu militiæ Prætorianis proximos, cum munere cuſtodiæ, tum prætenturæ vicinia, & Noriſio aſſentitur, Neronis principatum ætate anteceſſiſſe, Marcello Donato, Claudioque Salmaſio, refutatis, Lipſii etiam atq; Hermanni Hugonis ſilentio in re commemorabili caſtigato, Reineſioque pro parte collaudato, qui Singulares quaſi Singularios, Singulatores, uno merentes equo, interpretatur. Nec tædeat perluſtrare monimentum,
Mar-

Marcio Hermæ factum, cui Phœnix, ſuo inſiſtens rogo, utrinque adjectus exponitur de ſpe æternitatis, ſeu perſuaſione æternæ felicioriſque poſt præſentem vitæ, Poetis pariter, ac pleriſque Philoſophorum familiis, nec minus Inſcriptionibus, quæ SPEI ÆTERNAE, & PERPETVAE FELICITATI, aut AETERNAE ANIMAE nuncupatæ ſunt, celebratæ. Ut autem ſilentio tranſimus, quæ de Caſtris Prioribus conjicit primus: ita ſummatim indicamus, quæ de Octoviris & Seviris Auguſtalibus uberius diſputantur. Principio Fabretto negotium exhibuerunt Octoviri, de quibus omnes ſilere ait: id tamen ipſe collegit demum, magiſtratum hunc non fuiſſe perpetuum, & conveniſſe quidem quadam ex parte cum Seviris, his tamen dignitate inferiorem fuiſſe; eosdemque Octoviros fuiſſe fanorum atque ærariorum curatores, Ædilicia vero poteſtate præditos, quo muneri ſuo majorem afferrent auctoritatem. Injecta deinde controverſiæ, quæ Noriſio cum Reineſio de Sacerdotio Sevirûm Auguſtalium intercedit, mentione, Noriſio ſuffragatus, negat Reineſio, Seviros inter magiſtratus, & quidem juris dicundi poteſtate præditos, numerari debere, quos Sacerdotii munere perfunctos eſſe, auctore Tacito comprobat; horumq; nil miratur aliquando plures quam ſex ſimul nominari, quum ſex tantum vere ejusdem temporis munus geſſerint, ceteri vero nominis hujus honorem ex temporaria ſuperioriq; muneris hujus perfunctione, eademque vel unius, vel quinq; annorum, ſervarint. Tacemus reliqua, quæ de aliis Seviris, Equeſtri militiæ cognitis, eorumque ſex, vel, quas quidem in lapidibus viderit, quinque turmis, ex Jul. Capitolino, Reineſio, Spanhemio, ſpeciatimque, ſicuti ſolet, e lapidum indiciis arceſſit, pariter atque alia, quæ de Latina, Lavicana, Præneſtinaque viis, & de aliis denique rebus, erudite expoſita, induſtriæ lectorum judicioque relinquenda putamus. Capite *ſexto* edit lapides, Ægyptia ſuperſtitione imbutos, horumque Romæ duos, tertium Urbini, inventos, poſtq; illos Græcum Herophili epitaphium, elegantia non minus, quam pergrata ſimplicitate, ad memoriam inſigne. Ex cujus occaſione de licentia Bacchanalium, & ſymbolis ad ſacra hæc pertinentibus diſſerit, eorundemque e Livio initia ab ultima origine repetit, ac S. C. ab eodem hiſtorico c. XVIII. lib. XXXIX brevi quadam ſumma comprehenſum, perantiquo illuſtrat monimento, Poſtumio Conſule in tabulam æream inciſo, priſcaque ſcribendi ratione exarato, quod ex illa exceptum tabula CL, Fabretto tradidit Auguſtinus Scilla, Pictor Meſ-

Digitized by Google

ſanenſis. Poſtea, quam eorum attigit ſummam, quæ de Accenſis commentatus eſt Salmaſius, eumque modo firmavit, modo caſtigavit, nec minori cura de nominibus novorum civium, & collegio concordiæ, egit; Victimariorum collegium, antehac ignotum, extitiſſe oſtendit, non illorum, quos Victimarios negotiatores appellet Plinius, ſed eorum, qui in ſacrificiis Imperatori ipſi, Sacerdotibus, Magiſtratibus, & Senatui præſto eſſent. Quæſtionem hinc de Dea Feronia, quam Servius, cum eoque Sponius, ipſam Junonem virginem, cum aliis Jac. Oiſelius Deam Florum, ab Junone diverſam, putat, ipſeque Reineſius a Junone, Fabretto quamlibet invito, diſtinguit, in medio tantiſper relinquit quidem, ſed aliam, longe graviorem. controverſiam indidem elicit de Fano, cujus meminit Dionyſ. Halicarnaſſeus, Deæ Feroniæ, eamque ita diſceptat, ut contra pervulgatam eruditorum opinionem evincat, fanum hoc non eſſe illud ſub Soracte monte extra Latinorum & Sabinorum fines, ſed in Sabinorum agro ſitum, a priorique diverſum. Feroniam denique cum Junone paria facere, auctoritate Servii, & inferius Livii, concludit. Nec vero diſplicere lectori queunt, quæ de templo Felicitatis tradit, id quod ab Lucullo conſtitutum fuiſſe docet, reprehenſo Donato, qui dixerat a Sylla extructum, & Nardino, qui unum tantū Deæ hujus templum Romæ fuiſſe ſtatuerat. Miſſa facimus, quæ in aliis commemorari poſſent de Oſiride & Serapide, quæ nomina ei unum idemque Numen ſignant; de Voſſio patre, quod Corn. Balbum Gaditanum, vocet Mitylenæum, & hiſtoricorum numero adſcribat, correpto; Sponio item, qui Faſtos Panvinianos cum Capitolinis confundat, Lipſio & Al. ab Alexandro notatis, quorum poſteriori negat, Sacerdotium Regis ſacrorum, & Maximi Curionis, idem fuiſſe. Capite *ſeptimo* miratur antiquarum notas Figlinarum in ſpatiis tanti voluminis leviter perſtrinxiſſe Gruterum, easdemque vix ſummo tetigiſſe digito Sertorium Urſatum in Patavinis Inſcriptionibus, & Smetium, Neomagenſium Antiquitatum auctorem; quas tamen conſtet Faſtis emendandis, temporibus, quibus extructa ſint ædificia, dignoſcendis, ſingularibus locis, quorum notitia deerat, cognoſcendis, aliiſque rebus, ſingulare afferre adjumentum. Cujus quidem laboris, quem integrum ſibi relictum eſſe pronunciat, initio Figlinas ordine ſecundum elementa inſtructo diſponit, eademque poſtea ſerie nomina Conſulum, quorum quidem in Figlinis extat memoria,

Digitized by Google

memoria, percenſet. Hic ubi inſcitiam Ligorii fraudeſque cum Noriſio coarguit, contendit adverſus Lucam Pætum, pondera, quibus noſtra utamur tempeſtate, antiquis majora non eſſe. Ac primo ubi tam de Romanis, quam de Græcis diſſeruit ponderibus, colligit demum, unciam noſtrorum temporum Romanam antiqua leviorem quidem eſſe, ſed Græca graviorem. Addit, Herculem cuſtodem ponderum, ob juſtitiæ & æqualitatis laudem, non a Romanis magis, quam Etruſcis, habitum fuiſſe. Longum foret, enumerare, quæ diſputantur de orbiculis oſſeis, iiſque miſſilibus, numiſmatum inſtar utrinque inſcriptis; de pilulis ex foſſili cryſtallo; & poſt Jo. Macarium, ejuſque enarratorem Jo. Chifletium, de amuletis, ſive, quos vocant Arabes, de lapillis Taliſmanis, quos quadam ſignatos inſcriptione ipſe poſſidet, omnesq; fere ad Mithram ac Solem refert. Capite *octavo* inſcriptionum Chriſtianarum ſpicilegium poſt Aringhum affert, easdemque non alio quam alphabetico ordine diſtinguit. Hic nominis contemptum laudat in Chriſtianis veteribus, quorum nomina loculis religioſorum locorum rarius adſcripta ſint; quum Chriſti contra nomen, omni veneratione dignum, notis quibusdam crebrius deſignetur, ad mortuorum velut profeſſionem fidei in ipſa calce, qua occluduntur tumuli, inciſum. Cujus generis teſſeras, Chriſtianæ pietatis profeſſione inſignitas, qui deſideret, eum ad Aringhum delegat, ejuſque eruditam e Sanctis Patribus earundem explanationem laudat. Inſcriptione inde, cui falx cum palma ferro inſculpta eſt, vaſculumque adjectum, prolata, cultrum illum, contendit, ſeu falcem, a latere poſitam, cum palmæ ramuſculo in ea inſculpto, facere indicium martyrii, per vaſculum itidem appictum, in quo aſſervatus ſit ſanguis, ſignificati; ſicut hodieq; vitreæ conſimiles ampullæ, ſanguinea & purpurea obductæ cruſta, in ſacris cæmeteriis juxta SS. Martyrum loculos, qua recumbunt capita, creberrime reperiantur, nec dubium ſanguinis, pro Servatoris gloria profuſi, argumentum prodant. Rubedinem enim, qua ampullæ tinctæ ſunt, non a colore terræ, per quam humor pluvius percolatur, ſed revera a ſanguine contractam eſſe, rationibus probat, teſtimonio etiam Illuſtris Leibnizii noſtri adducto. Nec porro ſine laude antiquæ religionis, qua homines Chriſto conjuncti, a profanorum vanitate ſejungi conſueverunt, illud pariter in ſuis obſervat inſcriptionibus, Chriſtianos cruce recta, literarū α & ω comitatu ſtipata, ſuos ſignaſſe

 cip-

cippos. Ad illam venimus inſcriptionem, cujus ſiglas illas D. M. Jo. Mabillonium ſubmonet Fabrettus, DEO potius MAGNO, quam DIS MANIBUS, exponi debere. Quæ quidem altera duarum eſt inſcriptionum, quæ Mabillonio e Fabrettianis perplacuerunt; quamvis hoc loco a Mabillonio modeſte diſſentiat Fabrettus, negetq;, reliquiis profani ritus locum hic relinquendum eſſe; uti porro adverſus eundem comprobat, vitem vindemiamq; inter præcipua Chriſtianorum monumentorum ornamenta fuiſſe. Faſſus porro, coronam, pyram ardentē, & palmas, lapidibus inciſas, Martyrium ſupplicio ignis finitum teſtari poſſe, non ſpernendum Clementis Alexandrini locum gemmarum antiquarum inſcriptionumque fide firmat atq; illuſtrat, quo veteres Chriſtiani aut columbam, aut piſcem, aut navim, aut lyram, aut anchoram, in ſignatoriis ſuis expreſſiſſe annulis dicuntur. Ac ſecundum Monogrammata, in Chriſtianorum tumulis conſpicienda, quæ ſagacius exponuntur, digna lectu eſt, tam inſcriptio illa XCVI, qua memoriæ VLPIAE FELICITATIS, XIII annorum, & VII menſium uxoris, conſuluit maritus, quam erudita annotatio moris Romani, quo, ex Plutarchi inſcriptionumque auctoritate, puellæ duodecim, aut pauciorum etiam annorum, nuptui collocabantur; id quod multo fiebat aliter apud Spartanos. Jam inſcriptiones Græcas, quarum pauciores afferuntur, ſi perluſtremus, inter has eminere videbitur inſcriptio Eutropi, quem Martyrem fuiſſe, opinatur CL. Fabrettus, quod vaſculum ſanguine, pro Servatoris honore profuſo, repletum, ſiniſtra manu ſuſtineat, orantiſque more paſſis ambabus adſtet. Mittimus, quæ explicantur, ſcribendi compendia, inſcriptiones item Latino-Græcas, non tam a Græcis, quam ab amantibus Græcorum, profectas; nec minus illam, in qua literas Græcorum recentium minuſculas primas in lapidibus obſervavit Fabrettus. Quæ vero de imaginibus vitreis ex Philippo Bonarroto, ſigillatimque Petri & Pauli, ubi Petrum loco ſuperiori ſemper collocari contendit, adducuntur, ea quidem ſtudio lectorum judicioque relinquimus. Capite *nono* nominum gentilitiorum, quorum Gruterus non meminit, quæque alii inſcriptionum conquiſitores aut non habent, aut indiligentius tractant, indicem contexit, & ſecundum elementorum ſeriem ordinat, creditque adeo fore, ut, ſi extremum ſubtexuerit caput, hæc demum,

Digitized by Google

mum, quæ acceſſionum loco habeat, præcipuum opus utilitate vincant. Reineſio autem vitio vertit negligentiam, qua gentes diverſas ſæpe miſceat ac confundat. Tacemus de lamina, apud Canuſium reperta, editaque a Nicolao Bon, memorabili quidem, quod, præter cetera, integrum Decurionum ſive Centumvirorum numerum implet, Patronis Prætextatiſque ſeparatis, quos in extremo recenſet. Neque hujus eſt inſtituti perſequi, quæ de Dendrophoris, de aliiſq; decerpi rebus poſſent. Caput denique *decimum* Illuſtris Fabrettus cumulat inſcriptionibus varii argumenti, quæ vel ſuperfuerunt, vel adhiberi quidem ſupra potuiſſent, ſed, confecto jam negotio, cognitæ demum ſunt aut acquiſitæ; idque nullo ordine, ſuccinctiſq; ad eas notis adjunctis. Nos, ne nihil memoriæ mandaſſe videamur, in tranſcurſu monemus, oſtendi adverſus Jac. Gothofredum, acutiſſimum cetera Codicis Theodoſiani enarratorem, idque ope inſcriptionum, frumentum æneum ſive ænum ad civitatem Carthaginienſem non ſpectaſſe, ſed asſervatum Romæ diſtributumq; fuiſſe. Juſtam porro naturalemq; Caracallæ matrem, non, id quod multis viſum eſt, novercam, fuiſſe Juliam Domnam; idque non inſcriptionibus minus, quam Oppiani & Dionis auctoritate probari. Nec minorem inde controverſiam, quæ multorum induſtriam fatigarit, Juliamne uxoris loco habuerit Caracalla, in eam decidi ſententiam, ut, comprobata Triſtani defenſione, tanti criminis infamia liberetur Caracalla, quum nullæ inſcriptiones ſuffragentur. Ac judicare adeo CL. Fabrettum, Spartianum, qui turpitudinis hujus notam Caracallæ memoriæ primus inuſſerit, multos fefelliſſe auctoritate ſua; deceptum vero ipſummet ex male intellecto Herodiano, qui ſcripſerat, Alexandrinam plebem Juliam hanc per jocum Jocaſtam vocaviſſe. Id enim Spartianum ita interpretatum, ac ſi Juliæ inceſtæ cum filio a nuptiæ vulgo eſſent exprobratæ, de quibus tamen & Herodianus & Dio ne meminerint quidem. Comparationem vero Juliæ cum Jocaſta potius ad mutuum inter utriuſque filios odium, parricidium ferro venenoque intentatum, fratricidium, aliaque Auguſtæ domus mala, trahendam. Cetera dimittimus, quæ dici poſſent de inſtauratione marmoris omnium B rberinorum eruditiſſimi, quod inſcribitur Lex Collegii Æſculapii & Hygiæ; vel de iis, quæ diſputantur contra Minucium Felicem, Lactan-

 tium.

Digitized by Google

tiumque, quo Floræ honeſtas cum Ouzelio defendatur; vel de ſitu Laurentini Pliniani, idque ex illius ſumma epiſtolæ, qua Laur. Panciatici rogatu perſcripta, Holſtenium præcipue Noſter coarguit; vel de aliis demum rebus, quæ tantundem jucunditatis, quantum utilitatis, eleganti antiquitatiſque cupido lectori pollicentur. Atque hæc quidem, multoque his plura, nec minora, (nam nobis pro inſtituti noſtri ratione non niſi pauciſſima licuit attingere) ubi perdocuit CL. Fabrettus, operi ſubjunxit Emendationes quasdam Gruterianas, uſui, quemadmodum ratus eſt, futuras novæ Theſauri hujus recogniti editioni, quã & ipſe accepit a Baſileenſibus parari, & nos pariter cum omnibus, qui Theſauri hujus opes, ex omni antiquitatis memoria cumulatas admirantur, bonis ominibus votiſq; proſequimur, quo tanti conatus operis proſpere cedant, ad optatumque tandem exitum provehantur.

A TREATISE OF THE ASTHMA.

i. e.

TRACTATUS DE ASTHMATE. AUTORE JOHANNE FLOYER.

Londini, apud Richardum Wilkin, 1698. in 8. plag. 18.

CUm Experientiſſimus Autor ipſe periodico Aſthmate triginta fere annos multum laboraſſet, nullumque e remediorum a Recentioribus præſcriptorum uſu, ſenſibile autem ex iis, quæ Veteres laudarunt, percepiſſet levamen; in præſenti de Aſthmate tractatu, in Actis a nobis jamdum indigitato, quando Noſtri opuſculum de præternaturali humorum animalium ſtatu A. 1697. p. 106. recenſeremus, tanto exactius diuturni hujus affectus cum Theoriam, tum Praxin, e Veterum præcipue monumentis explanare, noviſque obſervationibus corroborare voluit, quo magis & Medicorum alii, ad integram eorum morborum chronicorum, quibus ipſimet forſan detinentur, accuratius conſignandam hiſtoriam incitarentur. Nempe ut de ſymptomatibus ante omnia conſtaret, quæ Aſthmatis flatulenti, vulgo humidi, paroxyſmos & præcedere, & concomitari ſoleant, ac quo anni tempore quamque ſæpe hi ingruant, ventriculus plerumque a meridie ſecunda vel tertia ab ingeſtis cibis hora notabiliter primum inflari, mox ſub noctem ſanguis aliqualiter efferveſcere, corpuſque leniter incaleſcere ac ſpiritus rare-

rareſcere, cum levi cephalalgia, multa ſomnolentia, laſſitudine artuum, pectoris gravitate, tuſſi convulſiva, multa urinæ pallidæ excretione &c. annotantur, uſque dum circa ſecundam vel tertiam horam nocturnam, ſenſibilius paroxyſmo affligente, atque reſpiratione difficulter admodum cum ſtertore procedente, æger lectum, in quo non minus ac in febris paroxyſmo perquam incaleſcat,& cum pulſu frequenti, inæquali tamen,ad ſudorem propendeat,cogatur relinquere, ac in ſella erectus ſedere. Frequenter tunc alvus deponitur, & propter circulum ſanguinis impeditum, pulſus in lentum atque intermittentem mutatur, extrema frigent, facies ſubinde nigricat,interdum pallet vel livet, oculi trepidant & lacrymas involuntarias ſtillant,labia ſugentis ſpeciem præ ſe ferunt,& muſculi totius corporis multum ſubſident, artuſque ad motum languent, bilis aliquando evomitur viridis vel flava, urina autem tinctior & ſedimentum deponens in fine redditur paroxyſmi. Qui brevior ſi habeatur,a diætæ errore vel inclementia aëris adinſtar ephemeræ reſultans,ac poſt duas vel tres horas iterum ceſſans, ſputatorius dici meretur, quia flatus ſolummodo ac ſputum cum pulſu frequenti ac diſpoſitione ad ſudorem ſocientur, præter ſomnolentiam vero nulla ventriculi anguſtia, nec urina pallida prægrediatur. Si longius autem ad duos, tres quatuorve dies protrahatur paroxyſmus, primis diebus nihil vel parum ſcreatu rejicitur phlegmatis, tertia vero vel quarta die tuſſi expectoratur mucus magis digeſtus minuſque viſcidus,coloris albicantis ac ſaporis dulcis,interdum putridi, ſalſi vel acidi, ſæpe ſanguine nigricante interſtinctus. E diario,in quod ſingulos paroxyſmos Aſthmatis proprii,occaſione demum febris intermittentis facti periodici, Autor ſeptem per annos aſſidue retulit. ſedecim paroxyſmi hyberni, æſtivi autem iique graviores viginti, omniumque graviſſimus menſe Auguſti, enumerantur, circa Lunæ phaſes plerumq; contingentes, ac citius vel tardius repetentes, quo breviores vel longiores iidem anticiparint; paroxyſmo inopinato inſignis ſemper in tempeſtate mutationis inſecuturæ præbente indicium. Neque evacuantia tamen,neque pectoralia & cephalica calida in paroxyſmis antevertendis quicquam profuiſſe, pluribus ante innuitur, quam Aſthmatis hyſterici,nobili fœminæ viginti annos moleſti, pro hujus ſimul cum Aſthmate flatulento oſtendenda convenientia, deſcribatur hiſtoria. Hacce nihilominus inpræſenti neglecta, humo-

humorum potius & ſpirituum animalium præternaturalem porro attendamus ſtatum, periodico aſthmati cum tot pathematis producendo commodum; in quantum aſthma ſublimis, tarda, rara & laborioſa perhibetur reſpiratio, ab inflatione membranarum pulmonum, bronchia, veſiculas pulmonales & vaſa ſanguifera comprimente, immediate oriunda, dum ſpiritus animales flatulenti occaſione vel externorum accidentium, vel periodicæ febrilis efferveſcentiæ ſanguinis rareſiunt & per cerebri glandulas propelluntur. Humores videlicet inter, chylus potiſſimum accuſatur, fermentationis deficientis vel imminutæ culpa in ventriculo flatulentus & viſcidus progenitus, gaſtricam pariter lympham crudam, viſcidam & flatulentam ſuppeditans, ac ventriculi inflationem tam in aſthmate ſputatorio, quam in hyſterico procreans. Sicut namq; naturalis per fermentationis modũ chylificatio a Recentiorum nonnullorum dubiis vindicatur, ita & ſuccus nutritius flatulentus tanquam fermentum conſideratur, quod commixtum ſanguini hunc ad efferveſcendum pronum exagitet, lentamque febrim aſthmaticam concitet, ab ephemera parum diſcrepantem, quod eædem cauſæ evidentes, quæ in corpore ſano ephemeram gignunt, v. g. caloris vel frigoris exceſſus, nimia corporis mentiſve commotio &c. in cacochymico aſthmaticam pariant febrim, multæ defluxionis ſeri in partibus variis, præſertim urinæ pallidæ in renibus ac lymphæ flatulentæ in ventriculo, inteſtinis, pulmonibus ac cerebro, cauſam proximam. Spiritus autem animales, comparati cum vegetabilium ſpiritibus inflammabilibus, quorum particulæ oleoſæ, acidæ ac aëreæ bullulis aqueis incluſæ, itidem taxantur flatulenti & vehiculo mucilaginoſo irretiti, occaſione magnæ rarefactionis facile in nervis ſubſiſtentes horumque pneumonicos & intercoſtales, veluti ex morbo antecedaneo debilitatos, inflantes, per conſequens diverſarum partium membranas contrahentes rigidaſque efficientes. A bronchiis quippe inflatis ſtertor ſive ſonitus in exſpiratione, a veſiculis autem pulmonum anguſtatis, ſufficientem aeris ingreſſum debitumque diaphragmatis deſcenſum impedientibus, ipſiſque diaphragmatis & aliorum pectoris muſculorum membranis contractis, thoracem haud ſufficienter diſtendentibus, tarditas inſpirationis & exſpirationis deducitur; quemadmodum reſpirationis raritas pulſui impedito, cephalalgia vero & hebetudo membranarum capitis rigiditati, & flatu-

lentia

lentia primarum viarum, membranarum ſimul ventriculi ac inteſtinorum conſtrictioni, adſcribitur. E quibus quamvis haud difficulter intelligatur, quomodo e remotarum ſive evidentium cauſarum cenſu, cum ſex res non naturales Medicis denominatæ, tum varia morborum genera ad aſthma producendum concurrant, lubet tamen e rebus non naturalibus aërem, in corpus animale eadem ratione ac in barometrum agentem, ſpecialius adhuc perpendere, hinc catalogum morborum attexere, quos aſthma tanquam ſymptoma comitari ſoleat vel inſequi. Etenim quilibet aeris ſtatus, in quo Mercurius barometri ob aeris elaſticitatem ac preſſuram a particulis aqueis infractas locum inferiorem petit, noxius declaratur aſthmaticis, quod horum tunc ſpiritus magis elaſtici non æque ac a graviori aere ſicco coërciti ſe ipſos expandant, nervoſque pneumonicos ac membranas inflent; qualis effectus non minus contingat, ubi iidem ſpiritus vel ab aere calidiori nimium rareſiant, vel a fumis etiam inſpiratis aut odoribus quibuſcunque irritentur. Atque hic mentione odorum facta, qui pariter atq; ſapores ab olei, acidi, terræ & aquæ commixtione reſultent, magnamq; cum ſpiritibus animalibus affinitatem colant, in genere odores non tam in gratos & ingratos, quam in calidos & frigidos ita diſpeſcendi cenſentur, ut calidi, vel acres, vel aromatici, vel fœtidi, ſpiritus expandere, frigidi autem, vel crudi, vel acidi, vel narcotici, ſpirituum calorem, motum & expanſionem compeſcere aſſerantur. Sed e morbis, aſthmate veluti ſymptomate ſtipatis, hæmorrhoidum menſiumque ſuppreſſio, plethora, cordis & pulmonum polypus, catarrhus ſuffocativus, peripneumonia, pulmonum calculi, pica aliæque cachexiæ, catarrhi diuturni, magnum in pulmonibus tuberculum, ſcabies retropulſa & ulcera exſiccata, febres ac variolæ, vomica pulmonum, horumque compreſſio quælibet externa, tumores viſcerum, apoplexia, podagra, paſſio hyſterica, malum hypochondriacum & ſcorbutus prolixe numerantur. Tandem, quo aſthmatis medela rite ac feliciter abſolvatur, in paroxyſmo, pro curationis ſcopo, quantitas chyli flatulenti nunc clyſmate, nunc mitiori emetico evacuanda, conſtrictio bronchiorum & vaſorum ſanguiferorum venæ ſectione allevianda, ſpirituum rarefactio liquoribus frigefacientibus condenſanda, motus ſpirituum ad artus veſicatoriis revocandus, ac membranarum ventriculi & pulmonum inflatio blandis opiatis ſuffla-

minanda ſuadetur, remedii loco haud caſtoreo, ſuccino, aſa fœtida, ſalibus volatilibus, & ſulphureis, verum aqueis, acidis, acido-ſalſis & carminativis per acida temperatis commendatis. Extra paroxyſmum autem, hujus arcendi gratia, uti cacochymia flatulenta & viſcida tam evacuantibus omnis generis imminuenda, quam diluentibus ac digeſtivis amaris, ſalſo-acidis & chalybeatis ſive vitriolicis corrigenda, efferveſcentia humorum & rarefactio ſpirituum præcavenda, & glandularum pulmonalium, ſi adfuerit, obſtructio removenda, glandulæ autem cerebri conſtringendæ & roborandæ præcipiuntur: ita e medicamentis febrifugis, quibus humorum & ſpirituum turgeſcentia præcaveatur, tum cortex Peruvianus, tum alia, cumprimis acida, in certas claſſes ſolicite digeſta, extolluntur, omniumque remediorum antaſthmaticorum optima, quæ ſine calore incidunt, e magna obſervationum caterva fuſe adſtruuntur.

DOMINI MARCHIONIS HOSPITALII FACILIS ET EXPEDITA Methodus inveniendi Solidi Rotundi, in quod, ſecundum axem motum, minor fiat a reſide fluido reſiſtentia, quam in quodvis aliud ejusdem Longitudinis & Latitudinis.

DOno miſit ad me nuper D. *Fatio* librum ab ipſo de murorum inclinatione fructiferas ad arbores ſuſtinendas benigniorique Soli oſtendendas aptiſſima, Londini recens editum, ad calcem cujus reperi ſolutionem Problematis, de *Solido rotundo in quod minima fiat reſiſtentia.* Hujus autem Solidi affectionem jamjam unam notaverat Doctiſſimus *Neutonius* pag. 327 exquiſiti Libri ſui, de *Philoſophiæ naturalis principiis Mathematicis*, cujus inveniendæ artificium cum illic celatum ſit, nil ex ea lucis ſperandum eſſe Clariſſimus *Fatio* exiſtimat. Ut ut ſit, alia, quam hic detexit, ejusdem Curvæ proprietas, viam eum a *Neutoniana* diverſam iniviſſe liquido monſtrat. Atque hinc id conſilii mentem ſubiit, ut hanc ſagaciſſimi *Neutonii* viam exquirerem, nec ſpe (ut reor) vana, cum eandem quam ille, fuerim aſſecutus affectionem Curvæ quæſitæ. Perfacilis autem Methodi, qua uſus ſum, eo lubentius copiam facio, quod ea ſolvendis aliis quamplurimis ejuſmodi quæſtionibus inſervire poſſit. Sit igitur

Digitized by Google

TAB. V. fig. 1.

Problema.

Invenire Curvam DM, quæ circa axem AL rotata, deſcribat ſuperficiem ſolidi, quod in fluido quieto motum ſecundum axis directionem ab L verſus A minorem patiatur reſiſtentiam, quam Solidum quodvis a

BIBLIOTECA

Digitized by Google

minanda ſuadetur, remedii loco haud caſtoreo, ſuccino, aſa *fœtida*, ſalibus volatilibus, & ſulphureis, verum aqueis, acidis, acido-ſalſis & carminativis per acida temperatis commendatis. Extra paroxyſmum autem, hujus arcendi gratia, uti cacochymia flatulenta & viſcida tam

Digitized by Google

TAB. V. fig. 1.

Problema.

Invenire Curvam D M, quæ circa axem A L rotata, deſcribat ſuperficiem ſolidi, quod in fluido quieto motum ſecundum axis directionem ab L verſus A, minorem patiatur reſiſtentiam, quam Solidum quodvis aliud per eadem puncta D & M pari ratione deſcriptum, inibique ſimillime motum.

fig. 2.

Solutio. Fingantur rectulæ M N, N O, quaſi latera duo Polygoni infiniti-lateri quod conſtituit curvam quæſitam. Tum ordinatim applicatis MP, N Q, ad axem AL, huic parallela fiat GNF, cui ad angulos etiam rectos occurrant O G & M F, ut & recta D M lateri M N.

His ita paratis, conſtat rectulas M N & MF ſecundum axis directionem motas ab L verſus A, iisdem a fluido reſiſtentiæ viribus impediri, quæ actionis eſſent fluidi hujus in eas quietas pari velocitate moti ab A verſus L. Atqui hoc in caſu vis ſeu niſus fluidi propellentis F M ab A verſus L, eſſet ad niſum ejusdem prementis M N ab M verſus D : : M D. DP. Præterea niſus hic ſecundum M D eſſet etiam ad ejusdem fluidi niſum in M N ab A verſus L : : M D. D P. Ergo ordinatim multiplicando, vis ſeu niſus fluidi propellentis F M ab A verſus L, eſſet ad eum quo premit M N ad easdem partes : : $\overline{DM}^2 . \overline{DP}^2$: : (ob ſimilia triangula D P M & M F N) $\overline{MN}^2 . \overline{FM}^2$. Unde ſi fluidi in rectas M N & M F impacti velocitas exprimatur per conſtantem A B (*a*) palam fit, totum fluidi niſum in planam & perpendiculariter obviam ſuperficiem, deſcriptam ab F M rotata circa A L, æquari producto ex hac ſuperficie facto per velocitatem *a*, ſeu (aſſumpta *c* in circuli peripheriam, cujus radius ſit *a*) producto $c \times MF \times MP$. Ergo ſi fiat $\overline{MN}^2$. MF. : : $c \times M \times MP$. $\frac{c \times \overline{MF}^3 \times MP}{\overline{MN}^2}$. Quartus hic terminus vim etiam exprimet fluidi prementis ab A verſus L ſuperficiem quam pariter deſcribit M N rotata circa A L; vel (quod eodem recidit) quantitas $\frac{c \times \overline{MF}^3 \times MP}{\overline{MN}^2}$ eam ipſam exhibebit reſiſtentiam quam ſuperficies hæc reipſa partes ad contrarias mota patitur a reſide fluido. Eadem ratione

tione conſtabit reſiſtentiam ſimilem, quam ab eodem fluido patitur ſuperficies orta ex irotato latere NO circa AL, indicari per $\frac{c \times \overline{OG}^3 \times NQ}{\overline{NO}^2}$.

Jam vero fictis punctis M, O, & recta GF, quaſi poſitione datis in eodem plano cum axe AL, inquiro quod debeat eſſe punctum N rectæ GF, in quo ſi conveniant rectulæ MN & ON, ſuperficies ex iisdem circa AL rotatis orta minimam patiatur reſiſtentiam, ſive minorem quam ſi concurſus earum fieret in alio quovis puncto rectæ GF.

Hoc autem ut inveniatur punctum N, ſint conſtantes MF $= m$, MP $= f$, OG $= n$, NQ $= g$; & variabiles FN $= v$, NG $= t$: Ac proinde etiam $\overline{MN}^2 = mm + vv$ & $\overline{NO}^2 = nn + tt$, ob triangula rectangula MFN & OGN. Ergo reſiſtentia ($\frac{c \times \overline{MF}^3 \times MP}{\overline{MN}^2}$) qua ſuperficiem ortam ex rotato latere MN circa AL, impediri mox inventum eſt, erit $= \frac{c\, m^3 f}{mm + vv}$; Item & altera ($\frac{c \times \overline{OG}^3 \times NQ}{\overline{NO}^2}$) quam ſimiliter patitur ſuperficies pari ratione orta ex latere NO, erit $= \frac{c\, n^3 g}{nn + tt}$. Unde & ex Problematis conditionibus ſequitur, quantitatem $\frac{c\, m^3 f}{mm + vv} + \frac{c n^3 g}{nn + tt}$ debere eſſe *minimam*; adeoque (juxta doctrinam Libri *Analyſeos infinite parvorum*) differentiam ejus æquandam eſſe zero: Quod ſi fiat, invenientur $\frac{2cm^3 fvdv}{\overline{mm + vv}^2} = \frac{-2cn^3 gtdt}{\overline{nn + tt}^2}$; atque hinc, cum ex FG ($v + t$) ob fixa puncta M & O conſtante, fluat $dv = -dt$, erit etiam $\frac{m^3 f v}{\overline{mm + vv}^2} = \frac{n^3 g t}{\overline{nn + tt}^2}$. Ergo ducta AB $=$ a, perpendiculari ad axem AL, cum BC & BH parallelis ad infinitilateri polygoni latera MN & NO; erit $4\overline{AB}^2 \times AC$, $\overline{BC}^3$ :: BC.

MP.

Digitized by Google

MP. Ac etiam ſimiliter $4\overline{AB}^2 \times AH. \overline{BH}^3 :: BH. NQ.$ ſiquidem his ita poſitis, habebitur $\frac{m^3 f v}{\overline{mm+vv}^2} = \frac{a}{4} = \frac{n^3 g t}{\overline{nn+tt}^2}$.

Conſtat igitur indolem ſeu naturam hanc eſſe Curvæ quæſitæ DM, ut aſſumpta $AB = a$ in AK perpendiculari ad axem AL, ductaque BC parallela tangenti Curvam in quovis puncto M, ſemper & ubique $4\overline{AB}^2 \times AC. \overline{BC}^3. :: BC.$ MP applicatam hoc in reſpondenti puncto M.

Et vero cum hæc affectio Curvæ, tangentibus innixa tantum, primas duntaxat differentias in ejusdem expreſſione requirat, nullatenus crediderim, quod aſſerit D. *Fatio*, hac ſimpliciorem eam eſſe quam ipſe protulit, quæ nimirum oſculi radios comprehendens, ſecundas differentias adhibet, ubi primæ nobis ſufficiunt. His adde ex affectione mox inventa, Curvæ conſtructionem ultro fluere a ſola Hyperbolæ quadratura dependentem, quo ſane nil ſimplicius hac in quæſtione poteſt haberi. Sic autem Curva hæc conſtruitur:

Aſſumantur $AB = a$ in AK perpendiculari ad axem AL, & $AE = \sqrt{\frac{1}{3}aa}$ in AL producta ad partes A, ſitque per E Logarithmica FEN, cujus aſymptotus AK, & ſubtangens $= \frac{1}{4}a$; præterea ponatur AC magnitudinis ad libitum quam appello z, ducaturque CN, parallela ad AK, uſque ad occurſum cum Logarithmica in N. Tum ſi fiat $AK = \frac{aa}{4z} + \frac{1}{2}z + \frac{z^3}{4aa}$, & $AP = \frac{zz}{4a} + \frac{3z^4}{16a^3} - \frac{5a}{48} \mp$ CN nimirum $-$ CN cum eſt AC > AE, & $+$ CN cum eſt AC < AE, perficiaturque parallelogrammum KP; angulus ejus M, ſeu concurſus laterum KM & PM, erit ad Curvam quæſitam DM.

Nam manente $AC = z$, ſi fiant inſuper $AP = x$, & $PM = y$, affectio mox inventa Curvæ dabit AK ſeu PM (y) $= \frac{a^4 + 2aazz + z^4}{4aaz}$; ac proinde etiam $dy = \frac{1}{2}dz + \frac{3zzdz}{4aa} - \frac{aadz}{4zz}$. At ſiquidem

(*hyp.*) BC eſt parallela tangenti in M, eſt quoque $dx = \frac{z\,dy}{a} = \frac{zdz}{2a} \pm \frac{3z^3dz}{4z} - \frac{adz}{4z}$, ejuſque integralis AP $(x) = \frac{zz}{4a} \pm \frac{3z^4}{16a^3} - \int\frac{adz}{z} \pm$ vel — conſtanti alicui quantitati $\frac{5a}{48}$, qua fit, ut evaneſcente CN, integrali nempe differentiæ $\mp \frac{adz}{4z}$, evaneſcat & ipſa AP (x). Ergo &c.

Hic porro notare juvat, Curvam DM axi AL propiorem eſſe nequire, quam in puncto D ſui concurſus cum AK. Aſt ubi ſit AC minor quam AE; alia Curvæ pars deſcribitur DO concavitatis averſæ; adeo ut ſolidum quæſitum concavum æque poſſit ac convexum eſſe; quod, inquam, notatu dignum videtur. Atque hinc cum in iſtius conſtructione Curvæ Dn. *Fatio* aſſumat AE $= a$, & AC majorem ſemper quam AE; ſequitur punctum, quod in Curva primum ſtatuit, non omnium ejuſdem axi proximum eſſe, ſolamque partem ejus convexam ab hoc *Authore* deſcribi.

Cæterum monuiſſe ſufficiat, ſpatii ADMP quadraturam, ſolidique ab hoc ipſo ſpatio circa axem rotato deſcripti cubaturam, citra ullam ab hyperbolæ quadratura dependentiam facile reperiri. Verum ab hac eadem quadratura pendent rectificatio Curvæ DM, dimenſio ſuperficiei ab ea circa axem rotata genitæ, & menſura reſiſtentiæ qua ſuperficies hæc impeditur a fluido. Quod autem hic de arcu DM, idem etiam ſit dictum de altera Curvæ parte DO.

Scholium. Nunc quidem conſtat Curvæ mox inventæ (quæ hic eſt ABCD) latera duo minima quæcunque AB, BC, convenientia in puncto B rectæ KN, parallelæ ad axem LP, circa eundem rotata deſcribere ſuperficiem minori objectam reſiſtentiæ, quam ſi occurrerent ea ſibi in alio quovis iſtius rectæ puncto. At non id æque patet de ſuperficie orta ex ſimili rotatione trium quorumvis ejusdem Curvæ laterum AB, BC, CD, convenientium in punctis B, C, rectarum axi LP parallelarum NK, MH, fixis manentibus punctis extremis A & D; nimirum ſuperficiem hanc impediri minus a fluido quam ſi alibi hic in rectis eadem latera convenirent. Ne autem quis hac in re vel minimum

mum hæreat, en hujus etiam demonſtrationem, quæ & ſuperficiei ex quotvis ejusdem Curvæ lateribus ſimili ratione genitæ conveniat. TAB. V. fig. 3.

Iisdem igitur poſitis, quæ videntur in *fig.* 3, ſint conſtantes $AK = m$, $BH = n$, $DM = p$, $AB = f$, $BQ = g$, $CR = b$; & variabiles $BK = v$, $CH = t$, $CM = s$. Conſtat ex ſuperioribus, reſiſtentias quæ fiunt in latuſcula AB, BC, CD, exprimi per $\frac{cm^3f}{mm+vv}$, $\frac{cn^3g}{nn+tt}$, $\frac{cp^3b}{pp+ss}$; adeo ut quantitas $\frac{cm^3f}{mm+vv} + \frac{cn^3g}{nn+tt} + \frac{cp^3b}{pp+ss}$ debeat eſſe *minima*, ejuſque differentia $\frac{2cm^3fvdv}{\overline{mm+vv}^2} + \frac{2cn^3gftdt}{\overline{nn+tt}^2} + \frac{2cp^3bsds}{\overline{pp+ss}^2} = 0$. At juxta Curvæ mox deſcriptæ affectionem ſuperius inventam, eſt $\frac{1}{4}a = \frac{m^3fv}{\overline{mm+vv}^2} = \frac{n^3gt}{\overline{nn+tt}^2} = \frac{p^3bs}{\overline{pp+ss}^2}$. Ergo ſi harum ſingularum quantitatum loco ponatur conſtans valor earum $\frac{1}{4}a$, fiet $\frac{cdv}{2a} + \frac{cdt}{2a} + \frac{cds}{2a} = 0$, requiſitum videlicet ut ſuperficies orta ex rotatione circa axem, trium ejuſdem Curvæ laterum AB, BC, CD, minimam a fluido reſiſtentiam patiatur. Atqui hoc ita eſſe liquet ex eo quod NK $(v+t+s)$, ob fixa puncta A & D conſtans, differentias habeat $dv+dt+ds = 0$, ſive $dv+dt = -ds$. Ergo &c.

Hæc utique demonſtratio pari ratione convenit quatuor, quinque, imo quot volueris lateribus Curvæ mox deſcriptæ; atque ita tandem hæc ipſamet eſt quæ quæritur, hiſque Problema cumulate ſolvitur.

M. RODOLPHI MARTINI MEELFUHRERI ACCESSIONES ad Celeberrimi Viri Theodori Janſonii ab Almeloveen Bibliothecam promiſſam & latentem.

Norimbergæ & Lipſiæ, apud Andream Ottonem, 1699. in 8. plag. 12.

INſtitutum, quod Celeberrimo Almeloveenio in Bibliotheca promiſſa & latente A. 1692 edita tenere allubuit, in Actis iſtius anni p. 299,

299 ſeq. adumbravimus. Auctūrus ergo, quem is exhibuerat, apparatum doctiſſimus Meelführerus, præludere hoc libro voluit Bibliothecæ ineditorum librorum, quæ alternis menſibus publicari poſſet, eaque propter ſimili, qua Almeloveenium uti deprehenderat, methodo ſcripta plurima nondum edita commemorat. Nec vita ſolum functorum libros, aut apud hæredes alibiq; deliteſcentes, verum ſuperſtitum etiam & eorum, qui ultimam eis manum cupiunt imponere, recenſet. Ex iſtis nominandi nobis videntur præ cæteris opera Jacobi Golii, p. 35; Guil. Guiſii, p. 39; Franc. Junii, p. 45; H. Ernſtii, p. 30; Georgii Matthiæ Königii, ſub finem ſuperioris anni 1698, ætatis anno 82 defuncti, p. 49; Zach. Lundii, p. 58; Conr. Pellicani, p. 78; Mich. Piccarti, p. 81; Guil. Poſtelli, p. 84; Balthaſaris Scheidii, cujus Nucleum Talmudicum, magnum in univerſa Biblia opus, in refertiſſima Theologi Hamburgenſis Maxime Reverendi, Jo. Frid. Mayeri, Bibliotheca reconditum aſſervari ſcribit, p. 95. Sed major longe numerus eſt Eruditorum in vivis adhuc degentium, quorum opera aut promiſſa, aut affecta, aut prælum proxime ſubitura ſolicite coacervat. Referas huc (ut aliquos ſaltem allegemus,) Andream Acoluthum, p. 1; Matth. Frid Beckium p. 5; Jo. Birkſierodium, p. 10; Jo. Ludov. Hannemannum, bigamque Filiorum, p. 40. ſeq; Chriſtianum Junckerum poſt vitam Lutheri e nummis & iconibus illuſtratam, ac nuper admodum a nobis recenſitam, aggreſſurum præter alia Hiſtoriam Societatum per Europam literariarum, p. 44; Jo. Mich. Langium, p. 53; Sever. Lintrupium, p. 55 ſeq; Jobum Ludolfum, novam Novi Teſtamenti editionem Æthiopicam molitum, p. 58; Chriſtoph. Henricum Ritmeierum, p. 92; Jo. Schilterum, p. 97; Jo. Chriſtoph. Wagenſeilium, p. 149; Franc. Wörgerum, p. 155; Jo. Wülferum, p. 157. Perquam inſuper liberalis eſt in illorum recenſu, qui literas eruditiſſimorum Virorum aut olim aut nuper defunctorum nondum vulgatas ſolicite cuſtodiunt. Caſparem enim Korberum p. 17; Jo. Laur. Lœlium, p. 20; Jo. Mothium, p. 58; Gabrielem Spizelium, p. 113; Jo. Andream Gleichium; p. 166; alioſque ob hanc curam celebrat. Quas inter ſua manuſcripta numeret Medicus Norimbergenſium celeberrimus, Godofredus Thomaſius, epiſtolas, ipſe in epiſtola peculiari ad Meelführerum noſtrum huic libro p. 131 ſeq. inſerta indicat. Collectæ a B. Daumio literæ p. 24 ſeq. recenſentur. Nec omittit Noſter proavi ſui, Jo. Meelführeri, Abbatis Heilsbronnenſis,

Digitized by Google

nenſis, theſaurum epiſtolicum, cujus prolixam mentionem p. 63 ſeq. injicit. Georgii Hieronymi Velſchii Hiſtoriam Literariam Turcarum a Matthia Friderico Beckio, ſi adeſſet, qui ſuis eam ſumtibus excuderet, edendam dicit, p. 122. ejuſque ſciagraphiam, prout ab Autore ipſo conſignata fuit, ſub finem hujus opuſculi annectit. Quemadmodum autem fieri non potuit, quin aliqui librorum, quos edendis adhuc Autor noſter annumeravit, hanc ejus collectionem evulgatam aut anteverterint, aut comitati certe fuerint; (quorſum ſpectat imprimis Franciſci Wörgeri Exercitatio Biblica de Samſone inſtructis ad incendium vulpibus agros comburente Philiſtæorum, quæ una cum appendice de maxilla aſini, qua percuſſi fuerunt mille Philiſtæi, Lubecæ jam ante menſes aliquot excuſa fuit;) ita & alios pro deliteſcentibus adhuc habuit, qui tamen jampridem publica fruuntur luce. Videlicet, ne gratis hæc dixiſſe videamur, Jo. Ciampini Inveſtigationem Hiſtoricam de cruce ſtationali operibus abſolutis, ſed nondum editis, ejuſdemque de S. R. E. Vice-Cancellario tractatum operibus inchoatis p. 16. accenſet; aſt illa jam A. 1694, & hic A. 1697 prodiit. (Vide Acta noſtra A. 1695. p. 168. & A. 1698. p. 67 ſeq.) Promiſſum a Jo. Alberto Fabricio in decade Scriptorum recentium A. 1688 edita plagiariorum Syllabum p. 34. deſiderat, ſed dedit eum ille A. 1689 ſub titulo: Jo. Alberti Fabri decas decadum, ſive plagiariorum & pſeudonymorum centuria. Alcoranum vero a Maraccio curatum jam anno ſuperiori inter opera edenda eſſe deſiiſſe, vel ex Actis noſtris hoc ipſo anno publicatis conſtare poteſt; ubi eum p. 248 Patavii e typographia Seminarii A. 1698 prodiiſſe innuimus.

VITRIARIUS ILLUSTRATUS, SEU INSTITUTIONES JURIS Publici Romano-Germanici, antehac a PHILIPPO REINHARDO VITRIARIO JCto & Anteceſſore Lugd. Batav. edita, ſed nunc denuo reviſa ac novis iisque perpetuis notis aucta a JOHANNE FRIDERICO PFEFFINGERO, Argentoratenſi, Prof. Publ. in Equeſtri Academia Luneburgenſi. Adjectæ ſunt Tabulæ Genealogicæ Statuum præcipuorum Europæ.

Gothæ ſumtibus Auguſti Boetii Heredum & Jacobi Mevii, 1698 & 99. in 4. formæ maj. Conſtant Alphab. 6, plag. 6.

Digitized by Google

ERuditiſſimas Juris Publici Romano-Germanici Inſtitutiones, ab Illuſtri Vitriario compoſitas, ac tredecim fere abhinc annis, ſub nomine ejus proprio publicatas, magno applauſu paſſim eruditiores exceperunt, nec tamen eodem modo omnes affectum ſuum hac de re ſunt teſtati. Cum adhuc in ſchedis manuſcriptis doctiſſimæ meditationes deliteſcerent, nonnemo ſub ficto nomine *Nicolai Danckwehrt*, feſtinata editione oſtendere voluit, quo in pretio eas habeat; qui etiam de gratia, pro egregio hoc dono ſibi referenda, orbem literarium efficti nominis notione, non immerito velut admonuit. Alii iique ſine controverſia doctiſſimi, ac in hoc literarum genere illuſtre nomen inprimis conſecuti Viri, ut *Mauritius* & *Kulpiſius*, benigniſſima optimaque de iis tulerunt ſuffragia, earumque adeo præſtantiam irrefragabili teſtimonio comprobarunt. Plures denique ipſo facto, quantopere illæ ſibi placeant, demonſtravere, dum in uſum docendæ ac diſcendæ Juriſprudentiæ Publicæ eas adhibuerunt. Nemo autem enixius impenſiuſque Inſtitutiones Vitriarianas dilexiſſe videtur Doctiſſimo *Pfeffingero* noſtro. Hinc non tantum anno ætatis ſuæ decimo nono, ceu in præfatione ad Lectorem ipſe teſtatur, eas notis non proletariis illuſtravit, illuſtrataſque deinde A. 1690 typis excudi curavit, ſed & nunc editione hac ſecunda, uti affectum, ita etiam laborem auxit, ac perpetuis iiſque ſæpe prolixioribus annotationibus illarum dogmata ſic diduxit, ut *Vitriarius illuſtratus* inter juſta Juris Publici ſyſtemata nunc jure ſuo cenſeatur. Cum autem Clariſſimus Vitriarius a Sacratiſſimo Imperatore Juſtiniano methodum, elegantem pariter ac rerum pulcherrimarum capaciſſimam, fuerit mutuatus, eamque ad Inſtitutiones ſuas applicaverit, hinc Noſtro etiam data eſt occaſio multa notabilia adjiciendi, adeo ut ſive in hiſtoria literaria, aut ſtatus publici, ſive in genealogia, ſive in re formularia ac ad ſtylum publicum pertinente, ſive materia alias curioſa quid requiras, luculenta ubique deprehendere poſſis ſpecimina. Flores enim aliorum exquiſite delibavit Noſter, & quicquid ſapidum, quicquid gratum & dulce fuit, ſedulæ apis inſtar in ſua velut alvearia conduxit, uſus ſtylo, quo nervum rerum melius exprimere non potuerit, procul omni mordacitate ac cavillatione, quæ ipſi tædio fuerunt. Uti vero ingenui eſt profiteri, per quos profeceris, ita etiam ſibi haut parum profuiſſe commercium cum viris, qui Purpuratorum limina frequentant, Noſter fatetur,

Digitized by Google

tetur, quorum tamen nomina ideo reticuit, ut religioſius ea ſilentio veneraretur. Aperte vero idem laudat laboris ſocios & promotores, Dn. *Joachimum Ericum Hulderic um ab Eyben*, haut paucas Illuſtris Parentis ſchedas tranſmittentem, Dn. *Johannem Klippe*, Sereniſſimi Ducis Brunſv. & Luneburg. Georgii Wilhelmi Secretarium, Dn. *Jacobum Hartmannum Kramerum*, Civitatis Wormatienſis Syndicum & Conſiliarium, Dn. *Moulinars*, Paſtorem Leowardenſem, Dn. *J. J. Engelbrecht*, Generoſi Dn. de Brincken Equitis Curlandici Ephorum, qui omnes itidem in colligendis recens natis auxiliatrices porrexerint manus, quibuſq; adeo non tam ipſe, quam publicum gratias debeat, ac tandem Dn. *Johannem Fridericum Keilium*, Sereniſſimi Ducis Saxo-Gothani Secretarium, cujus, utpote evellendi typographiæ lolii curam ſponte in ſe ſuſcipientis induſtriæ indefeſſæ, quicquid nitoris impresſio, vel correctionis textus præ ſe fert, tribuendum ſit. Rem ipſam quod attinet, non opus erit, ut de contextu notarum, a Noſtro confectarum, quædam dicamus: ſequuntur enim illæ Inſtitutionum Vitriarianarum ordinem. Id ſaltem admonemus, Clarisſimum Pfeffingerum in libro primo, cum materiæ dignitas id exigere videretur, fuiſſe operoſiſſimum, adeo ut ille tres reliquos libros mole ſua æquet, imo ſuperet. Præterea ipſum quicquid ex idiomate Germanico inſerendum fuit, literis Latinis exſcribi curaſſe, magno exteris adjumento, quos a lectione rerum Germanicarum nihil magis abſterrere ſolet, quam characterum Germanicorum ſingularitas, ac hinc orta vel ignorantia, vel nimia cognoſcendi difficultas. Quid porro in ſingulis notis contineatur, id referre nimis fuerit prolixum ac menſuram inſtituti noſtri excedens. Quare ſatis erit, ſi per exempla quædam Doctiſſimi Autoris noſtri diligentiam illuſtremus; qua quidem in re ita verſabimur, ut potiſſimum ad monumenta publica, quibus varia juris publici capita egregie illuſtravit, reſpiciamus, cum in iſtorum notitia, vera demum, non ſimulata aut umbratilis Juris Publici philoſophia videatur conſiſtere.

In prooemio & tit. 2. lib. 1. multa annotavit Noſter ad hiſtoriam literariam ſeu bonorum Autorum notitiam pertinentia. Eodem tit. 2. §. 10. ſeq. non proletaria de antiquo Imperii Francici gentiumque vicinarum ſtatu, de regno Arelatenſi, varietate Bullarum, Pace publica & religioſa recenſet. Tit. 4. de titulis Imperatoris, inprimis

vario tituli *Majeſtatis* uſu plura lectu digna commemorat. In tit. 5. §. 6. legere licet literas ad Magnum Moſchorum Czarem in aula Viennenſi A. 1687 datas, in quibus Czari ſub conditione exercitii publici religionis catholicæ in provinciis ſuis concedendi, Majeſtatis titulus promittitur, ſi decretis ſecreto ſigillo Imperiali munitis cum eo agatur, aſt in literis Cæſareis idem ei negatur. §. 8. habetur diploma Friderici II, quo Dux Auſtriæ Rex creatus eſt. In §. 11. occaſione catalogi Imperatorum a Vitriario propoſiti, hiſtoria ſingulorum Cæſarum a Carolo M. uſque ad Leopoldum, tractatione, ſi conjunctim ſpectetur, ſatis prolixa contexitur, addita Genealogia Auſtriaca. In tit. 6. §. 5. habetur formula literarum, quibus Moguntinus cæteros Electores ad electionem Cæſaream convocat. §. 9. adductis Imperatoris & Francofurtenſium literarum formulis docetur, quomodo Francofurtenſes, ob electionem alibi inſtitutam jura ſua conſervare ſoleant. §. 12. 13. formulæ juramentorum, Electoribus præſtandorum, nec non decretorum Electoralium de peregrinis, ex urbe electioni deſtinata dimittendis vel retinendis recenſentur; quomodo porro facta electio Comitiis indici ſoleat, adductis litterarum formulis §. 17. exponitur. In tit. 7. Noſter ex Protocollo Comitiali prolixe recenſet, quid intuitu Capitulationis perpetuæ A. 1663. 1664. 1665. actum fuerit. Pag. 230. formula Proteſtationis & Reſervationis Statuum Imperii, quoad nuperrimam Joſephi electionem & capitulationem exhibetur. In tit. 8. coronationis ſolennia ex Sigiſmundo Ferrario de Coronatione Joſephi debite illuſtrantur. In tit. 11 §. 1. de Majoribus Domus, de Comitibus Palatinis nonnulla recenſentur, ac §. 5. controverſia Bavari & Palatini ex ſcriptis publicis prolixius exponitur. Tit. 12. §. 14. varia Imperii placita, Reichs-Gutachten aliaque ad moderationem matriculæ ſpectantia, exhibentur. In tit. 14. §. 5. controverſia, quæ anno 1688 circa Archiepiſcopatum Colonienſem inter Sereniſſimum Ducem Bavariæ Joſephum Clementem, ac Eminentiſſimum Cardinalem Furſtenbergium vertebatur, ex actis publicis plene ſatis refertur, & quid traditis Dn. Kulpiſii ad Monzamb. c. 2, §. 5, quoad controverſam in Electoratu Palatino, inter defunctum Electorem Philippum Wilhelmum, & Leopoldum Ludovicum C. P. R. lineæ Veldentiæ, ſucceſſionem, amplius addi queat, §. 13. indicatur. In tit. 15. ſat locuples de Epiſcopis & Abbatibus habetur tractatio, inter alia etiam Abbatiſſis Pro-

Digitized by Google

Proteſtantibus facultatem nubendi, citra muneris ſui diſpendium, aſſerens p. 347. Longe vero luculentior Principum ſecularium conſideratio tit. 16. inſtituitur. §. 9. habetur diploma Friderici III, quo anno 1453 præter alia privilegia, Duces Auſtriacos, Archiducum titulo decoravit. §. 10. de ſucceſſione Mecklenburgica, ut & reſtitutione Ducis Holſatiæ monumenta quædam publica exhibentur. Inprimis §. 11. prolixa de ſex Ducatibus, qui Carolingorum tempore in Germania fuerint, Saxonico, puta, Thuringico, Bavarico, Suevico, Franconico & Lotharingico, eorumque Ducibus exſtat diſſertatio. In tit. 17. §. 19. exhibetur Tranſactio ratione Dynaſtiæ Jeverenſis inter Regem Daniæ & Principem Anhaltino-Serveſtanum inita. In tit. 20. §. 6. lectu jucunda occurrit epiſtola Henrici Comitis de Woldenberge, Præſulis Hildeſienſis, ad Carolum IV Imperatorem, quæ de ſimplicitate ſtyli antiqui, ac generoſo philoſophiæ titularis neglectu teſtatur. In tit. 21. res Equeſtris copioſe declaratur, confectis in ſpecie Ordinis Johannitici Magnorum Magiſtrorum, Priorum Germaniæ, Magiſtrorum Bajulagii Brandenburgici, nec non Magnorum Magiſtrorum Ordinis Teutonici catalogis. In tribus ſequentibus libris eadem ratione procedit Clariſſimus Autor. In lib. 2. tit. 1. §. 8. adducitur memoriale Brandenburgicum in puncto ſeſſionis & voti, ratione Principatus Caminenſis: §. 20. immunitas Argentorati a neceſſitate præſtandi Cæſari homagium ex actis publicis illuſtratur. Tit. 6. §. 11. lites in circulo Weſtphalico circa condirectorium, inter Electorem Brandenburgicum & Domum Neoburgicam ortas, ac mediante Epiſcopo Monaſterienſi anno 1665 compoſitas, adducta compoſitionis formula, declarat. In lib. 3. tit. 2. §. 20. profert Noſter diploma veniæ ætatis, Duci Wurtembergico A. 1693 conceſſæ. In tit. 4. §. 6. proponitur formula, qua civitas Bremenſis a banno A. 1653 fuit abſoluta. Tit. 10. §. 13. controverſia duplex, an Legatus Moguntinus literas credentiales avthenticas in Comitiis palam producere debeat, & cui, Moguntino abſente, directorium in iis competat, per excerpta actorum publicorum exponitur. In tit. 12. §. 31. legere licet diploma, cujus vigore Fridericus Elector Palatinus, ob jus nobilitandi ſibi competens, intimo ſuo Conſiliario Michaeli Læfenio privilegia nobilitatis A. 1604 conceſſit. In tit. 13. §. 25. controverſia, quæ inter Electorem Brunſwicenſem & Ducem Wurtem-

bergicum ratione Archivexilliferatus enata eſt, ex ſcriptis publicis exponitur. In tit. 17. §. 77. controverſia, quæ inter Innocentium XI P. R. & Henricum Carolum, Marchionem Lavardinum, Ludovici Magni Galliarum Regis Oratorem, anno 1687 quoad Jus Aſyli interceſſit, ex documentis publicis enarratur. Tit. 19. §. 31. iniquius mandatum Caroli Ducis Lotharingiæ, contra Lutheranos A. 1665 emiſſum, §. 32. vero literas Electoris Brandenburgici, in favorem Proteſtantium Tyrolenſium A. 1688 ad Cæſarem datas, in medium affert. §. 43. matrimonium Ducis Megapolitani, Chriſtiani Ludovici, & Duciſſæ de Caſtillon, ex memoriali Statuum Imperii, diplomate Cæſareo aliiſque actis publicis illuſtratur. In lib. 4. tit. 1. §. 34. quid circa jus voti & ſeſſionis, quod anno 1686 Nobiles immediati in aula Cæſarea valde ambiviſſe perhibentur, a diverſis Imperii Statibus actum ſit, fuſius enarratur. §. 36. gravis legitur invectiva Cæſaris de anno 1664 ad Vice Mareſchallum Imperii, ob ablata per latrunculatorem den Reichs Profos inſignia Hamburgenſia. Eodem loco quid anno 1686, ratione jurisdictionis criminalis, Vice-Mareſchallo in Comitiis aſſerendæ aut negandæ, inter Electorem & Duces Saxoniæ actum ſit, adductis literis oſtenditur. §. 51. habetur ſchedula Legati Cæſarei, qua Vice-Mareſchallo Statuum ad Comitia auſpicanda convocatio injungitur. In tit. 2. §. 8 Friderici Wilhelmi Electoris Brandenburgici literæ, ad Landgravium Haſſiæ anno 1685 datæ, proponuntur, quibus eum rogat, ut mortuo Carolo Electore Palatino, & Electoratu ac Principatu Simmerenſi in Ducem Neoburgicum devoluto, juncta ſollicitudine curet, ut in numerum Deputatorum ordinariorum, loco laudati Electoris & Principis cooptetur. §. 26. quid Dux Saxo-Weiſſenfelſenſis ratione voti Querfurtenſis anno 1687 denuo petierit, indicatur. In tit. 10. §. 8. præcipuæ Academiæ totius Chriſtiani orbis recenſentur.

Operi abſoluto non tantum Noſter ſubjecit conſignationem de Scriptoribus Juris Publici præcipuis, quæ in Inſtitutionibus Vitriarianis alias etiam exſtat, ſed & Joſephi, moderni Romanorum Regis Sereniſſimi Capitulationem, ac Inſtrumentum Pacis Ryſwicenſis, nec non Tabulas Genealogicas, quadraginta capitibus comprehenſas, addidit.

Digitized by Google

Q. HORATIUS FLACCUS CUM J. RUTGERSII LECTIONIbus Venuſinis. Cura PETRI BURMANNI.

Trajecti Batavorum, apud Fr. Halmam & Guil. vande Water, 1699. 12. Plag. 20.

HOratium, credas, ſibi non parum indulſiſſe, ſi memineris, quam fidenti animo immortalem operibus ſuis gloriam polliceatur. Nec tamen plus ſibi tribuit; quam aut alii Poetæ ſibi ſumpſerunt, aut eruditiſſimus quiſque ei largitur. Auguſtus certe a nemine, niſi ab Horatio, voluit ſæculare carmen componi. Ab eodem demum Vindelicam victoriam, Tiberii Druſique ductu partam, ſcribi juſſit, ratus, id quod proditum memoriæ eſt, hujus demum ſcripta ad poſteros fore. Sunt vero illa poſteris curæ, eruntque porro ſeris, ſi qui futuri ſunt, nepotibus, quoad literis locus relinquetur. Hæc leguntur vulgo, atque ediſcuntur. Soli autem docti quo magis legerint Poetam, hoc magis mirantur. Cauſſam ſi requiras, experire ingenii prorſus Attici ſuavitatem: expende ſapientiæ, monimentis comprehenſæ, momenta: æſtima judicium, non in umbra, ſed ſummorum conſuetudine hominum, ad vitæ prudentiam excultum. Ita vero & coles Poetam & laudabis eos, qui hunc aut e codicibus, inter ſe comparatis, emendant nobis, aut aliorum induſtria caſtigatum reddunt, aut quoquo denique modo bene de eo merentur. Nec nihil gratiarum ages Viro Clariſſimo *Petro Burmanno*, qui non Horatio magis, quam literis, quantum præſtiterit officii, cognoſce. Batavi, ſuperiori Elzeviriorum fama excitati, ſcriptores veteres, ſigillatimque Poetas, elegantius recudere ſtatuerunt. Quibus Burmannus & ſuam profeſſus eſt operam, & Horatium commendavit primum. Nec providit modo, ut Poeta nitidis exſcriberetur formis, verum ut illius quoque emendationes ſubtexerentur, cujus prudentiam Reges, doctrinam eruditi, elegantiam omnes, in oculis tulerunt. Janus eſt Rutgerſius, hac, opinor, fortuna clarus, quod adoleſcentulus in amicitiam G. J. Voſſii, Joſ. Scaligeri, Dom. Baudii, Danieliſque Heinſii, pervenit; at divini exemplo ingenii multo illuſtrior, quod adoleſcens, & obſervationes ſuas eruditis, & conjecturas ſuas Joſ. Scaligero adeo probarit, ut eruditionis hujus princeps in ora codicum ſuorum eas conſignare non dubitaret. Qui cum intelligeret,

ret, annotationibus, quas in Horatium ediderat adoleſcens, doctorum conciliatam eſſe benevolentiam, eas conſtituit augere. Cœpto tamen deſtitit, aliis diſtrictus negotiis, quæ apud Ordines Fœderati Belgii, Regis Sueciæ cauſa curabat. Itineribus inde, huc illuc ſuſceptis, præpedito ſex Variarum Lectionum libros, inter ipſos fere itinerum labores conficere vix vacavit. Otium tandem Hagæ Comitis nactus, inſtituit quidem quatuor libros Lectionum Venuſinarum ſcribere, ſed, cum id minus diuturnum eſſet, parum elaborati operis ab exceſſu ejus inventum. Quicquid tamen reliqui erat, Daniel Heinſius, heres ex aſſe ſcriptus, accepit, promiſeruntque Heinſiorum uterque, edituros, quicquid poſſiderent. Fidem neuter liberavit. Daniel, aliis diſtractus curis, Lectiones, in liturariis jacentes, ne compoſuit quidem. Easdem manu ſua ex ſchedis Avunculi cum concinnaret Nicolaus, conſilium occupavit fatum. Ita vero Ampliſſimi Gœſii, & Nobilisſimus Carolus Crucius, Reipublicæ Leidenſis Senator, hereditatem Heinſianarum opum adierunt. Beneque factum Rutgerſianis, cum ad Crucium perveniſſent. Nam Burmanno fratri uterino aperuit reconditos doctrinæ theſauros, quo ex Heinſianis ſeligeret, quæ in lucem emitti literarum intereſſet. At Burmanno maximæ fuit curæ, quemadmodum Lectiones Venuſinæ in vulgus primæ exirent. Has norat ſeptuaginta jam annis ſcriniorum cuſtodia teneri, promiſſas toties, & toties ab eruditis exoptatas. Has omnibus omnino interpretibus Horatii explicandi ſolertia præferendas putabat. Nec vero neſcius erat, quam male audiant, qui potuiſſent quidem Heinſii junioris beneficio Lectiones has edere, ſed inepte eas excerpſerunt, (ad editionem Horatii Schrevelianam A. 1670 reſpicimus) ſuique labe judicii Rutgerſianæ gloriam memoriæ prope contaminarunt. Has igitur, quoad extiterunt, integras, & diligenter deſcriptas, unoque & triginta capitibus comprehenſas, divulgavit primus. Quiſquis legerit, is fatebitur nimirum, Rutgerſium Horatio plurimum, nec parum depravatis aliorum ſcriptorum libris, induſtria ſua profuiſſe. Vel ipſum primæ Odes initium interpunctione quadam reſtituere cœpit. Quam qui neglexerunt antehac, non ceperunt, quantum apud Venuſinum vatem inter agricolam navum parvoque beatum, & divitem, intereſſet. *Exilem domum Plutoniam*, quam pars enarratorum jejunius excuſarunt, pars audacius mutarunt, non per commune animarum recepta-

receptaculum, ſed, quo exiguo claudimur mortui, per ſepulcrum e Tibullo, lapidibus antiquis, Petronio, Gloſſariis, & aliunde explicavit. Commonſtravit porro imitandi ſtudium, quo Græcos Horatius, ſpeciatimque Alcæum expreſſerit, idque commonſtravit ita, ut Alcæum ibi emendarit, ubi neque Hadrianus Junius, neque Iſaacus Caſaubonus, vulnus ſanarunt. Nec parum ei debet Horatius, contra Cæſarem Scaligerum, qui aridas frondes *Hebro* dedicatas noluerat, ita defenſus, ut non tam cum Hadr. Turnebo, Lævinoque Torrentio excuſetur, quam Ebro in *Eurum* mutato, laudetur. Jam ſcite quoque contra omnes, quotquot evolvit Rutgerſius, interpretes contendit, *pullam ficum* non eſſe, quemadmodum velint multi, nigram, hoc eſt, maturam, ſed ſobolem e matre ſuccreſcentem. Quorſum Catonem, Plinium, Horatium ipſum (quem, illuſtri Claudii Puteani exemplo, ex Horatio ſolet interpretari) gloſſaſque affert, & ficum hanc Indicam non magis e Theophraſto Plinioque deſcribit, quam ſubjecta exprimit imagine, quæ ficum cum pullis, ſingulari naturæ miraculo ex hac ſponte naſcentibus, depingit. Pari diligentia Horatii judicium, in præſtantibus Poetis, in utramque partem cognoſcendis, ſagax accuratumque, a Cæſaris Joſephique, Scaligerorum, atque Hadriani Turnebi, reprehenſione vindicat, idemque conſentientibus Senecæ, Q. Curtii, atque Ariſtotelis ſententiis tuetur. Cetera in præſens nihil nos moramur, quibus ſatius fuerit, quædam e Rutgerſio edi ſpecimina, unde reliqua in alios ſcriptores merita pro parte conſtare poſſint. Eſt quidam Ciceronis locus, qui continetur Epiſtolarum ad Pomponium Atticum lib. V. Epiſtola XI: *apud Patronem & reliquos barones te in maxima gratia poſui* &c. qui uno *Baronum* verbo tot tantorumque Virorum conatus tantopere eluſit, ut contendere auſit Rutgerſius, hoc demum in omnibus Ciceronis literis impeditiorem inveniri nullum. Primus, quem quidem ſciat Rutgerſius, Victorius Baronum vocem comprobavit. Victorio aſſenſus eſt longo intervallo Elias Vinetus, cum eoque fatuos intellexit. Acceſſit his Dionyſius Lambinus, niſi quod, Turnebo auctore, Varones eandem in ſententiam ſcribendos putarit. Nec repugnavit Simeo Boſius. Nec minus Manutius Barones legit quidem, nec tamen, ut alibi, fatuos, ſed a Barone, muliere quadam apud Suidam philoſopha, velut mulierculas, effœminatumque Epicureorum genus, interpretatus eſt. Hunc

adverſus Fr. Junius, antiqui Gloſſarii auctoritate fultus, Barones viros fortes, atque a perturbationibus invictos, duxit exponendos. Andreas autem Alciatus Barones aſſeclas Patronis philoſophi apparitoreſque appellavit. Alii multo ineptius, ipſos Principes intellexerunt. Sebaſtianus demum Corradus *χάῤῥονες* legit. Quorum alius alio magis ineptit Rutgerſio, rem expedit nemo. Legit igitur non Barones, ſed *Patrones*, quos urbaniſſime dici putat Patronis ſodales, ejuſdemque familiæ placita amplexos, figura quadam, Juvenalis, Horatiique, & aliorum veterum exemplis contrita. Venimus ad illum Taciti locum, qui extat Annali quarto, cujuſque emendandi ſpem Lipſius abjecit: *neque aliud probis quam ex matrimonio ſolatium: eſſe in civitate, Germanici conjugem ac liberos recipere dignaretur.* At Rutgerſius interpunctione quadam, levique emendatione reſtituit ita: *Ex matrimonio ſolatium eſſe. In orbitate Germanici conjugem ac liberos recipere dignaretur.* Præterimus tres reliquos, eodem in Tacito correctos, nec commemoramus illum, qui Thucydideo imitandi genere ab intempeſtiva virorum, cetera doctiſſimorum, emendatione aſſeritur, neque illos demum, qui in C. Nepote, Gellio, Suetonio, Plauto, Ovidio, & paſſim, caſtigantur. Potius ad Clariſſimum Burmannum revertamur. Hic nempe perelegantibus his commentationibus Eclogas quasdam ſive Excerpta, ex aliis ejuſdem Rutgerſii notis delibata, ſubjunxit. Pollicitus etiam eſt Valerium Flaccum Nicolai Heinſii notis illuſtratum. Plura quoque alia ex Heinſianis reliquiis exquiret prometque, ſiquidem reſcierit, eruditis conatus ſuos non diſplicere. Quos quidem, credat velimus, omnibus, qui literis conſultum cupiunt, probatum iri, ſiquidem ad eos perferantur vel Heinſianæ, vel aliorum lucubrationes, ex Heinſianis ſcriniis elatæ, quarum plurimas haud dubie expetunt omnes, & primo quoque tempore videre, legere, complecti optant.

VITA DI DON PIETRO GIRON, DUCA D' OSSUNA &c.

id eſt:

VITA

Digitized by Google

VITA PETRI GIRONIS DUCIS DE OSSUNA, PROREGIS Regni Neapolitani & Siciliæ, regnante Philippo III. Auctore GREGORIO LETI.

Amſtelodami, apud G. Gallet, 1699. 12. Alph. 1. plag. 20.

QUi plurimis variiſque ſcriptis Hiſtoricis & Politicis rem literariam ditavit Vir celeberrimus *Gregorius Leti*, præter cætera in vitis Principum illuſtriumque Virorum perſcribendis ſingularem induſtriam fere ſine exemplo poſuit. Extant ab illo luculenter compoſitæ vitæ *Philippi II Regis Hiſpaniarum*, *Eliſabetha Reginæ Angliæ*, *Sixti V Pontificis*, *Oliverii Cromwelli*, *Dominæ Olympiæ*, & *Ducis Valentini ſeu Cæſaris Borgiæ*. His accedit vita *Petri Gironis Ducis Oſſunæ*, quæ jam prodit, & Cardinalis *Ægidii Albornoſſii*, quam prælo paratam habet: ut in univerſum octo vitas illuſtriores elaboraverit πολυγραφώτατος Autor, quot vix alius quiſquam perficiendas aut publicandas ſuſcepit. Diſtribuit hoc opus in tres partes, & unamquamq; partem in totidem libros. Et primo quidem primæ partis libro generatim exponit mores & inſtituta Hiſpanorum, aulæ regnique ſtatum, & Hiſpaniæ regiones præcipuas; quæ fundamenti loco vitæ hujus deſcriptioni ſubſternenda judicavit Autor. Altero libro domus Gironiæ antiquitatem a prima origine repetit, ejuſque ſucceſſionem & incrementa uſq; ad hunc ipſum Ducem perſequitur. Docet vero, Gironiam domum eſſe ramum e Giſneria, clara jam ſeculo decimo ſtirpe, propullulantem, & Rodericum Giſnerium, Alfonſi VI Regis Caſtellæ generum, cum ſocero e Maurorum manibus erepto in memoriam hujus rei limbum regiæ veſtis præſecuiſſet, quem Hiſpani *Giron* vocant, inde ſibi poſteriſque novum hoc cognomen inveniſſe. Ex eo tempore Gironios inter Proceres Caſtellæ meritis, opibus & dignitatibus effloruiſſe commemorat, & inde uſque a Ferdinandi Catholici ævo Majores noſtri Ducis nominatim exequitur; Petrum maxime Gironium, avum noſtri Ducis & primum Ducem Oſſunæ, eundemque Pro-Regem Neapolitanum paulo prolixius enarrans. Tertio libro accedit ad Ducis noſtri ortum & nativitatem, ejuſque educationem & ſtudia ab incunabulis ad adultam ætatem perſequitur. Cum vero pater hujus Ducis Johannes Teleſius Giro admodum adoleſcens, annos ſedecim na-

tus, cum Anna Maria e domo Velaſca, 15 annorum virgine, nuptias contraxiſſet, & in familia adhuc paterna ageret, cum hic filius illi anno 1579 naſceretur: omnem hujus educandi curam eo magis in ſe ſuſcepit avus, quod pater ejus animo eſſet omiſſiore & a rebus gerendis alieno. Animadvertens vero, infantem eſſe ingenio auſteriore, eidem, ſimulac a materno lacte depulſus eſt (mater enim ſuis illum uberibus per 30 menſes aluit) educando adhibuit mulierem nobilem florenti ætate, & corporis ſpecie, tum urbani feſtivique ſermonis, quo puerum paulo triſtiorem excitaret, & ad hilaritatem traduceret. Eodem conſilio illi jam diſciplinæ capaci admotus eſt præceptor Andreas Savonius, Arlotti Plebani Veneti facetiſſimi hominis familiaris quondam & diſcipulus, qui ridendo ludendoque elementa literarum Noſtro tradidit, eumque in finem delegit Eraſmi Roterodami colloquia multis ſalibus referta, e quibus Latinæ linguæ uſum & facultatem diſcipulus hauriret. Ex hac diſciplina & conſuetudine contraxiſſe dicitur eam ridendi jocandique facilitatem, cui per omnem deinde vitam non ſatis potuerit moderari, quin in ſcurrilem dicacitatem nonnunquam fuerit prolapſus. Uſus vero eſt hoc præceptore Neapoli apud avum illic Pro-Regem, quo cum reverſus in Hiſpaniam in Academiam Salmanticenſem miſſus eſt, ubi Geographiæ, Matheſi & Architecturæ dedit operam, & in claſſis Hiſpanicæ adverſus Eliſabetham Anglicam A. 1588 miſſæ interitum odam publice recitavit, atque imprimi curavit. Exacto ibi ſeſquianno domum revocatus, & curæ nobilis ephori commiſſus, cum in aliis ſtudiis & exercitiis ſuo loco & ordine dignis, tum inprimis in Hiſtoria plurimum induſtriæ poſuit, eoque majores in ea progreſſus fecit, quo tenaciore erat memoria, quæ ſine ullo repetitionis adminiculo cuncta ſibi credita fideliter retinebat. In his dum verſatur ſtudiis, excurrit quoque in Franciam, & libris hiſtoricis & mathematicis onuſtus rediens, deinde Portugalliam inviſit, (cujus regni notitiam Autor hic inſerit, ſupra libro primo inter Hiſpaniæ provincias omiſſam.) Hinc iterum Franciam adiit in comitatu Legatorum pacis Vervinenſis firmandæ cauſa ad Regem Galliæ miſſorum, & redux animum adjecit ad nuptias, uxoremque duxit Catharinam e domo Ribera, Ferdinandi Henriquezi de Ribera Ducis Alcalæ filiam, mox vero patre amiſſo Ducis Oſſunæ nomen & titulum tertius ſuſcepit; in quo tertius hic liber deſinit. Parte ſecunda

da pergit ad publicam Ducis vitam, quam a Flandrica expeditione inchoavit. Cum enim per malevolorum artes aditus illi ad honores in aula redderetur difficilior, comitatu pro dignitate inſtructo in Flandriam ad Archiducem Albertum militatum abiit, iter per Galliam faciens, & cum Comite Stabuli Caſtellæ, Regem Heinricum IV veneratus, cum hic caput operire a Rege juberetur, nec Noſter dubitavit, quamvis injuſſus, caput operire. Quod ægre ferentes Principes Regii ſanguinis, qui apertis capitibus apparebant, a Rege impetrarunt, ut & illis jus eſſet tegendi caput, quoties Legatus aut alius eminentioris dignitatis Regem tecto capite alloqueretur. Delatus in Belgium Osſunius in obſidione Oſtendana aliiſque expeditionibus ita ſe geſſit, ut & ab Ambroſio Spinola ſupremo exercituum Duce opera ejus magni fieret, & ab Archiduce Alberto conſiliis bellicis adhiberetur. Etſi vero per ſex annos non ſine gloria militaverat: pœnituit tamen eum hujus conſilii, quod procul a patria tantum temporis ſine fructu contriviſſet, facultatibus exhauſtus, & corpore quoque mutilus, (qui in oppugnatione Grollæ pollicem dextræ amiſerat) neglectis interim occaſionibus domi emergendi. Redire ergo ſtatuit in Hiſpaniam, præſertim quod de induciis inter Hiſpanos Belgaſque Fœderatos ageretur, & honorificentisſimis elogiis dimiſſus, atque efficaciſſimis literis commendatitiis ab Archi-Duce Alberto ejuſque conjuge Iſabella Clara inſtructus, ſimulac in aulam reverſus eſſet, inter Comites cubicularios Regis receptus, & Curiæ, quæ de regni Portugallici rationibus conſultabat, adſcriptus eſt. Neque tamen non aliis gravioribus de ſalute totius Monarchiæ deliberationibus adhibitus, inter cætera ſuaſit, ne induciarum tractatus cum Belgis Fœderatis abrumperetur, licet hi pro liberis populis agnoſcendi forent. Diſſuaſit vero magnopere, ne Mauri tota Hiſpania ejicerentur, & periculum a tribunali Inquiſitionis ſibi ea propter intentatum gravi oratione diſcuſſit. Quibus aliiſque documentis cum ſolidam prudentiam rerumque uſum Conſilio Regio approbaſſet, Pro Rex Siciliæ anno 1611 dictus eſt & conſtitutus. Priuſquam vero iniret magiſtratum, diligenter ea omnia meditatus, quibus tanti honoris nominisq; menſurā impleret, & majora quædam in regni ſalutem animo agitans, quam quæ ab Anteceſſoribus eſſent præſtita; a Rege facile impetravit, ut ſalarium, quod Pro-Reges accipiebant, ſibi duplicaretur, & pro bis mille ſolidis ſeu ducatis, quater

mille in ſingulos menſes præberentur. Adita ergo cum imperio Sicilia (cujus hic deſcriptionem Autor interponit) duo maxime ſibi propoſuit, quibus inſigne beneficium afferret Siculis, & Magiſtratus ſui memoriam redderet immortalem. Cum enim intelligeret, & domi turbari tranquillitatem Reipublicæ ſceleribus & maleficiis, quæ paſſim & impune perpetrabantur; & foris piratarum Turcicorum incurſionibus, qui quotannis oram maritimam deprædabantur: purgandam facinoroſis hominibus provinciam, & piratas armis repellendos ſtatuit. Edictum ergo propoſuit, quo, quæ negligentia priorum Pro-Regum invaluerant, vitia & delicta, ſevere prohibuit: ſecundum quod, cum jus incorrupte diceret, & non magis in tenuiores quam potentiores animadverteret, brevi quietem & ſecuritatem toti provinciæ præſtitit. Quanquam in levioribus delictis facilem ac indulgentem ſe præbuit, ſæpe etiam pro ingenii ſui urbanitate inexpectatas facetaſque ſententias tulit, quibus calumniis actorum occurrit, & ſtrictum jus æquitate mitigavit. Quarum ſententiarum memoria & alias in ſcriptis animiſque hominum viget, & exempla non pauca per hoc opus diſperſa ſunt. Veluti cum juberet eum, qui alterum accuſabat ſtupri violenti in filiam admiſſi, gladium in vaginam quam inſtabili manu gerebat, recondere; quod cum accuſator negaret fieri poſſe, quod manus vaginam tenens vacillaret: non magis veroſimile eſſe pronunciavit Pro-Rex, mulieri invitæ vitium eſſe oblatum. Revocata juſtitia, ſingularem ſuſcepit rei maritimæ curam & ipſam a Pro-Regibus neglectam & valde prolapſam, conductiſq; navarchis peritiſſimis claſſem ornatiſſimã inſtruxit: cujus auxilio non arcuit modo piratas Turcicos a litoribus Siciliæ, ſed & Turcica claſſe victa & profligata, magnas prædas ex oris Turcicis egit. Quo factum ut nomen ejus magna eſſet gloria, & a populo Siculo, quamvis tributis exhauſto, amaretur & coleretur. Quare cum Regis juſſu, exacto Præfecturæ ſuæ triennio, Neapolitano regno imponeretur: non dubitavit, priuſquam provincia decederet, Panormi celebrare Ordinum regni comitia, quorum decretis ampliſſime laudatus Neapolim trajecit. In hoc regno (cujus conditio & ſtatus hic ab Autore delineatur) gubernando eandem viam inſtitit, deditque operam, ut juſtitiæ paciſque ſtrenuus aſſertor haberetur. Copias vero eo majores terra marique conſcripſit, quo ampliores erant præ Siculo hujus regni opes & facultates; &

claſſe

Digitized by Google

claſſe ſua non ſolum Turcas, ſed & Venetos infeſtavit, in quos ſingulari odio ferebatur, eoſque imperio maris Adriatici exuere tentabat. In quod eo acrius incubuit, quod in alterum triennium magiſtratus illi prorogatus eſſet. Neque enim dubitavit cum Legato ad Venetos Hiſpano Alfonſo de Cueva, & Petro Toletano Gubernatore Mediolanenſi, famoſam illam A. 1618. conſpirationem vel conflare, vel omni ope fovere & juvare, qua nomen Venetum exſcindere parabant. Extat inter opera Abbatis Sancti Regalis hujus conſpirationis hiſtoria Gallice perſcripta, etiam Autori noſtro ab elegantia laudata, ſed cujus veritatem nonnullis in locis in dubium revocat & emendat. De ipſa conjuratione Autoris noſtri hoc eſt judicium, quamvis illa non fuiſſet mature detecta, in ipſo tamen opere ſucceſſu fuiſſe carituram. At Pro-Rex noſter adeo perſuaſus erat rem ſucceſſuram, ut de ea quaſi peracta & feliciter perpetrata ad aulam literas daret. Quod & reliqui autores conjurationis fecere, dum ſuam quiſque in hoc conſilio reperiendo & exequendo operam venditare, & laudem ac præmium primus referre cupit. Unde Oſſunius ex irrito rei conatu eo plus pudoris & indignationis cepit, quo certiorem de exitu felici ſpem animo conceperat. Neque non adverſus hic caſus ad evertendum Oſſunium plurimum contuliſſe viſus eſt. Factum enim artibus Venetorum, & odio Nobilitatis Neapolitanæ, quam plebis gratiam captans a ſe alienaverat, ut multa de eo ſiniſtra in aulam perſcriberentur, & in ſuſpicionem regni affectati is adduceretur. Sentiens ergo averſum a ſe aulæ animum, Regi ſe per literas purgavit, & omnium Ordinum benevolentiam colligere ſtuduit, præcipue ordinis ſacri, & in his Jeſuitarum, quos plus vice ſimplici offenderat. Verum ea re non diminuta ſuſpicio, ſed aucta, præſertim quod ipſo feſto trium Regum anno 1620 coronam regni in regio theſauro reconditam, inſpectantibus multis proceribus, veluti per ludum jocumque capiti ſuo impoſuiſſet. Quam quidem admonitus a Principe Biſiniano, eam non niſi caput Regis decere, ſtatim depoſuit. Aula tamen re comperta Cardinali Borgiæ mandata dedit, ut Roma ſe Neapolim ſine mora conferret, regnique illius adminiſtrationem capeſſeret. Ab hoc ergo invitus & præter opinionem, nondum elapſo magiſtratus ſui triennio, poteſtate ſpoliatus in Hiſpaniam receſſit ingentibus quidem divitiis ipſe inſtructus, regnum vero relinquens immenſo ære alieno obrutum. Uxorem

rem

Digitized by Google

rem vero cum filio breviori via per mare præmiſit, qui aditum ſibi ad regios adminiſtros pararent, eorumque animos donis placarent: ipſe per Galliam terreſtri itinere paulo ſerius Madritum adveniens, a Rege omnibuſque purpuratis clementer comiterque exceptus eſt, & non ſine ſpe redeundi Neapolim, ſummo ſplendore vixit, donec Regis Philippi III morte omnia ſubverterentur. Amoto enim Duce de Uzeda, qui poſt patrem Ducem Lermæum, primum gradum honoris & potentiæ in aula tenuerat, idemque ſocer erat Johannis filii Ducis Osſunii, & in ejus locum a Rege juvene Philippo IV evecto Comite Olivario, quem Dux noſter dicteriis quibuſdam pupugerat, in cuſtodiam ſub ipſa novi regni auſpicia abreptus eſt, in qua per tres annos detentus, & pendente judicio nec abſolutus, nec condemnatus, A. 1624 d. 25 Sept. deceſſit. Filium habuit unicum Johannem Teleſium Gironem, qui & ipſe Siciliam pro Rege gubernavit, & in illo magiſtratu obiit, relicto itidem unico filio Caſpare Telleſio Girone, qui ex duplici conjugio & opibus & utriuſque ſexus prole auctus, anno 1694 moriens duos filios reliquit, Franciſcum hodie Ducem Oſſunæ, & Joſephum. Præter hæc vero, quorum ſumma capita attigimus, hæc Vita diſtincta eſt multis non ſolum digreſſionibus ad docendum vel oblectandum lectorem accommodatis, ſed etiam acute dictis, facetiis, & amoribus, aliiſque ad interiorem Ducis Oſſunii vitam pertinentibus, quæ ex diario Thomæ cujusdam, familiaribus Ducis miniſteriis inde a teneris uſque ad ejus obitum adhibito, Autor ſe didiciſſe refert.

DEUX DISSERTATIONS DE RAYMOND VIEUSSENS Medecin de la Faculté de Montpelier.

i. e.

RAYMUNDI VIEUSSENS, MEDICI MONSPELIENSIS, Diſſertationes duæ, quarum altera de ſalis acidi e ſanguine extractione, altera vero de quantitatis principiorum ejus ſenſibilium proportione agit.

Montis Peſſuli, apud Honoratum Pech, 1698. in 8. plag. 12.

QUam de ſanguine humano in *Actis ſuperiori anno p. 459* recenſuimus, quamque Illuſtris etiam Societas Regia Anglicana *Philoſophicis*

phicis Tranſactis N. 241. p. 224. integram inſeruit, Epiſtolam, vix *Nobiliſſimus Autor* ad celebrem quoque Facultatem Medicam Lipſienſem ac ad alia Collegia inclyta exaraverat, cum aliquis Profeſſorum Monſpelienſium (quem *D. Petrum Chirac* ferunt, e Diſſertatione *de pilorum ſtructura, in Act. Supplem. T. 2. p. 435.* recenſita haud ignotum) adverſarius prodiret, atque in tribus literis ſpiritum acidum e ſanguine deſtillandi rationem ſibi attribuens, non modo Autorem plagii diverſi argueret, ſed & acidi e ſanguine a Noſtro deſcriptam extractionem, ac proportionem particularum ſanguinis ab eodem inventam, dubiis variis laceſſeret. Aſt quemadmodum plagii reatum in peculiari jam ſcripto, ad nos tamen cum literis Adverſarii nondum perlato, Autor a ſe ſuiſque libris ſtuduit avertere: ita reliquas quoque objectiones in præſentibus Diſſertationibus eum in modum refellere voluit, ut e contrario in prima harum extractionem acidi ſpiritus e maſſa ſanguinea & utilem & exactam evinceret, acidarumque particularum nonnullas ab aliarum nexu in ſanguine liberas oſtenderet; in altera vero alteram itidem inventionem, qua proportionem ſenſibilium ſanguinis principiorum detexit, cum proficuam, tum poſſibilem comprobaret. In *prima* nempe *diſſertatione* acidi e ſanguine extractio primum multi edocetur uſus, utpote vel Recentiorum iis, qui contra rationem & Hippocratis autoritatem omne acidum maſſæ ſanguineæ denegant, per experientiam redarguendis; vel ipſi ſali fixo ſanguinis, e quo acidum deſtillatur, non mere alcalino, ſed ſalſo, textura nihilominus & proprietatibus a ſale communi ſive marino multum diverſo, declarando; vel potiſſimum differentiis temperamentorum corporis humani explanandis, apprime inſerviens. Deinde vero cum a morbis ſalia non tam immutari ſoleant, quam exaltari, deſtillatio acidi e ſanguinis etiam ægrotantium ſale fixo ab omni defenditur labe, modo eadem cum bolo rite præparata, i. e. acido prius accurate ſpoliata, fuerit adornata. Præter quas tamen particulas acidas alcalinis combinatas ac ſal fixum ſalſum efformantes, aliæ demum extra harum conſortium in maſſa ſanguinea tum volatiliores, tum fixiores, monſtrantur, quod non ſolum urina humana, veluti ſanguinis excrementum, majorem rubedinem tincturis florum malvæ & heliotropii conciliet recens reddita, quam per aliquot horas aeri expoſita; ſed & quod dicta urina nunc inſpiſſata, nunc ab aqua affuſa iterum diluta, colorem iſta-

rum tincturarum in rubicundum acidorum ad inſtar vertat. Quo minus autem moleculæ iſtiuſmodi acidæ per deſtillationem ex urina vel ſanguine obtineantur, cauſa in arctiorem ipſarum rejicitur unionem, qua deſtillandum inter a copioſioribus particulis alcalicis, fixis & volatilibus, abſorbeantur; prout ſpiritus acidi e ſanguinis bubali ſale fixo rite proliciti exemplo eorum omnino ſcrupulus evellitur, qui acidum ſanguinis ſali communi aſſumto unice ferunt acceptum. Hinc in *ſecunda Diſſertatione*, ut de utilitate planius conſtet, quam inventa particularum ſanguinis proportio in Theoria & Praxi pariat Medica, doctrina temperamentorum corporis humani partim Medico perquam utilis & neceſſaria, partim ipſi proportioni corpuſculorum ſanguinis innixa, in quantum temperamentum ſanguinis non niſi in determinata principiorum ejus ſenſibilium proportione quoad quantitatem & qualitatem conſiſtat, totius vero corporis temperamentum a temperie ſanguinis dependeat, fuſius explicatur. Sed ne poſſibilitas ſenſibilium ejuſmodi in ſanguine corpuſculorum proportionem, non tam geometricam, quam phyſicam, detegendi ac determinandi poſthac vocetur in dubium, ad multos denique Viros Experientiſſimos provocatur, qui phlegma, ſpiritum ruffum, oleum nigricans, ſal volatile, ſal fixum & terram, poſt multos labores, e ſanguine humano in pondere æquali cum tota deſtillata portione, adeoque ſine ſenſibili particularum diſpendio, ipſi viderint atque examinarint extracta. Quamvis enim præfracte haud negetur, inſenſibiles forſan nonnullas particulas, ſive ſpirituoſas & nitro-aereas, ſive alias, vehementia ignis in auras ſeceſſiſſe, tales tamen eo minus videntur attendi, quo earum vel minima habeatur quantitas, vel jactura etiam aliis ſimilibus ab igne ipſo reſarciatur.

ANALECTA PHILOLOGICO-CRITICO-HISTORICA, opera THOMÆ CRENII.

Amſtelodami, apud Thomam Myl, 1699. in 8. Alphab. 1. plag. 13.

EJUSDEM MUSEUM PHILOLOGICUM ET Hiſtoricum.

Lugd.

Digitized by Google

Lugd. Batav. apud Abrahamum van der Miin, 1699. 8. Alphab. 1. plag. 9.

PRæter novem, quos vocat, faſciculos varias Diſſertationes Hiſtorico Critico-Philologicas complectentes (& ejus quidem iſtas generis, quales illæ ſunt, quas, cum primum faſciculum A. 1691 recenſeremus, in Actis noſtris p. 336 nominavimus,)Faſces etiam peculiares & ab iſtis diverſos hinc ab A. 1697 evulgavit doctiſſimus Crenius, hoſque jam ad ternarium numerum perduxit, & in illos Ægidii imprimis Strauchii, Chriſtiani Chemnitii, atque aliorum Diſſertationes rariores conſtipavit, quin & in tertio integros aliorum libros, ut pote Chriſtophori Helvici Vindicationem potiſſimorum locorum Veteris, itidemque Andreæ Schotti Adagialia Sacra Novi Teſtamenti repetiit, ac faſces de cætero ſingulos in fontiſpicio præfationibus ſuis ſat prolixis, textum vero ipſum notis ſubinde interſperſis, calcemque copioſis Indicibus ſolerter exornavit. Neque tamen in his acquieſcendum ſibi ratus, pro indefeſſa ſua induſtria duas etiam has, quarum titulos junctim modo exhibuimus, hoc ipſo anno addidit collectiones, ad eundem ferme ſcopum collimantes. Analecta enim, quæ dicit, Philologico-Critico-Hiſtorica duodecim opuſcula continent, quæ ſeorſim olim evulgata fuerunt, Thomæ utpote Hayne *linguarum cognationem*, ſeu de linguis in genere & variarum linguarum harmonia Diſſertationem, Londini A. 1663 editam; Merici Caſauboni de *verborum uſu & accurata eorum cognitionis utilitate* diatriben; Chriſtophori Crineſii Partem priorē Diſputationis de *confuſione linguarum*, Wittebergæ A. 1610 ventilatæ; Abrahami Gibelii de *genuina λεξικογραφίας Chaldaæ conſtitutione* theſes Wittebergæ itidem propoſitas; Laur. Fabricii *Reliquias Syras* in eadem Academia A. 1613 primum in lucem publicam emiſſas; Henrici Kippingii Exercitationem de *lingua primæva*; aliasq; ejuſdem duas de *lingua Helleniſtica* & de *characteribus novis*; Pauli Slevogti Diſſertationem, unico exemplo maximum *linguæ Helleniſticæ uſum in Interpretatione Scripturæ* oſtendentem; Petri Holmii de *primævo ac authentico charactere literarum Veteris Teſtamenti* in Regia Academia Carolina A. 1669, deque *ſcriptura ſeu ſcriptione* A. 1670, ac tandem de *ſermone* A. 1675 habitas. Præterea una Joſephi Scaligeri & quatuor Marci Zuerii Boxhornii epiſtolæ de *literis Hebræorum*,

Digitized by Google

diviſionibus vocum, Celia & Sudario, ac Perſicis quibusdam vocabulis differentes accedunt, operique integro prolixa de *Angelorum linguis* Diſſertatio Crenium autorem agnoſcens præfigitur. Muſeum deinceps (quo titulo inſignire Collectori placuit volumen alterum,) Philologicum & Hiſtoricum, poſt præfationem in vocis שעירים Eſ. XIII. 22. occurrentis ſignificationem inquirentem, primo loco ſiſtit Iſaaci Caſauboni de *Satyrica Græcorum Poëſi & Romanorum Satyra* libros duos, (cujus & quatuor epiſtolæ, duæ puta ad Scipionem Gentilem, totidemque ad Janum Rutgerſium perſcriptæ & nondum hactenus editæ p. 357. in apricum producuntur, de quibus tamen, cum ſingulare quid haud referant, ulterius heic quicquam dicere non attinet;) quos excipit *Cyclops Euripidis Latinitate donata a Q. Septimio Florente Chriſtiano.* Hinc *inſcriptio vetus dedicationem fundi continens, ab Herode Rege factam,* comparet, prout eam Iſaacus Caſaubonus recenſuit & notis illuſtravit. Porro ὀλυμπικὸς ἀγὼν Diſſertatione Hiſtorico-Chronologica ab Ægidio Strauchio A. 1661 deſcriptus ſiſtitur, ac denique Jo. Lehmanni Schediaſma de *Serapide, Ægyptiorum Deo maximo*, annectitur.

FRANCISCI ARIOSTI DE OLEO MONTIS ZIBINII SEU Petroleo Agri Mutinenſis Libellus &c.

Mutinæ, typis Ant. Capponi, 1698. in 12. plag. 5.

NUdius tertius ad nos Illuſtris Magliabechii beneficio libellus hic pervenit, jam quidem A. 1460 ab Auctore ſuo compoſitus, aſt A. 1690 demum e tenebris in lucem a Viro Clariſſimo, Oligero Jacobæo, Profeſſore Regio Hafnienſi protractus, Hafniæque typis Jo. Phil. Bokenhorf excuſus. Cum enim Oleum e montibus effluens, quod ex India Orientali a pluribus annis ad nos tranſmitti conſuevit, & in officinas pharmaceuticas receptum *olei terræ* nomine cenſetur, haud diſſimile Jacobæus obſervaſſet Petroleo illi, quod ex monte Zibinio in Mutinenſi Italiæ tractu deſtillat, rem gratam ſe facturum putavit Orbi Erudito, ſi non inelegans Franciſci Arioſti, ICti quondam Ferrarienſis, de Petroleo Mutinenſi opuſculum publici juris faceret, Viro Inclyto, quem ſupra laudavimus, Antonio Magliabechio dedicatum. Tantum vero abeſt, ut ſpe ſua exciderit, ut ab Italis ipſis, quibus Fran-

ciſci

Digitized by Google

ciſci Arioſti nomen (nam Ludovicus quidem Arioſtus, Poeta clariſſimus, exteris etiam innotuit) ignotum hactenus fuerat, avide exceptus libellus fuerit, dignuſque a Clariſſimo Viro, Bernardino Ramazzino, Profeſſore Mutinenſi habitus, quem recudi Mutinæ, quod Hafnienſis editio rara admodum in Italia eſſet, curaret, adjecta inſuper Epiſtola præſentem ſcaturiginum illarum ſtatum exponente. Ac de ipſo quidem Arioſti opuſculo, quod doctorum virorum manibus dudum verſatur, & Hiſtorias inprimis Medicas, quibus mira Petrolei illius in curandis varii generis morbis virtus comprobatur, continet, non eſt ut plura dicamus. Ex Ramazzini vero Epiſtola ut pauca delibemus, non erit invidiæ. Gratulatus nempe is tum Mutinenſibus Petrolei fontibus de præcone Arioſto, tum Arioſto ipſi de patrono in tam remotis regionibus Jacobæo, memorat, in Eſtenſi Bibliotheca non ſolum exemplar manuſcriptum Arioſti hujus de Petroleo opuſculi, quod cum editione Hafnienſi contulerit, ſed & alia ejusdem Auctoris ſcripta, Dialogum nempe de Divina Providentia, Sermonem de Purificatione B. Virginis, & Epiſtolam ad Sixtum IV Pontificem de rebus ſummo in Pontificatu ſuo agendis reperiri. Refert porro, ut ſcaturigines haſce ad duodecim millia paſſuum Apenninum verſus Mutina diſtantes ipſe inviſerit, inque valle montes interjacente rupem præruptam, ne herbulæ quidem aut fruticeti alicujus feracem, ex cujus ventre ſcaturigines Petrolei erumpant, invenerit. In ea per ſcalam in ſaxo inſculptam ad gradus viginti quatuor, ſatis commodum ad parvam ſcrobem deſcenſum eſſe narrat, quæ aquam candicantem contineat, illique Petroleum innatare, una cum aqua ex vicina rima defluens. Ut accenſa lucerna exactius cuncta perluſtraret, permiſſum ſibi a fontium cuſtodibus non fuiſſe, metuentibus ne Petroleo Naphtæ ad inſtar flammam forte concipiente, totus ſubterraneus locus incendio corriperetur. Odorem vero graviſſimum ingratumque has Petrolei ſcaptenſulas ad integrum fere ſtadium exhalare, ut vero ſimile ſit, cum odoris potius ſuavitatem Arioſtus olim deprædicarit, oleoſum hunc laticem a priſca ſui bonitate paululum deſciviſſe, tametſi vim medicam minime exuerit. Bis in hebdomade Petroleum colligi, & qualibet vice ex fonte primario ſex libras, plus minus, educi. Tacemus quæ de Chymico proceſſu, quo Petroleum generetur, doctiſſimus Ramazzinus conjectat, peragi rem omnem arbitratus vi igni-

um

Digitized by Google

um ſubterraneorum, qui in rupis ventre, tanquam in furno chymico bituminoſam materiam, qua ſolum iſtud luxuriet, fundant & colliquent, quæ poſtmodum una cum aqua ſub olei forma per rimam in ſcrobem, velut in Recipiens, defluat. Nec attingimus, quæ de tractu illo Mutinenſis agri, ignibus ſubterraneis referto, flammaſque ac ſaxa ſubinde non ſine fragore eructante, præſentientibus per aliquot dies jumentis, ut paſcua etiam proxima averſentur, memorat. Solummodo, quæ tentata Petrolei illius deſtillatione obſervaverit, ipſius Ramazzini verbis ſubjiciemus. *Deſtillationem*, inquit, *ego quoque inſtitui, ac liquor exivit, cui aliquid majoris perſpicuitatis acceſſit, ſed non parum nativi odoris deceſſit, exiguo magmate flavi coloris in fundo relicto. Petroleum ſic deſtillatum igne accenſum flammam quidem minus fuliginoſam, ſed magis languidam edere viſum eſt. Quare Petroleo, montis Feſtini ſaltem, nihil perfectionis per deſtillationem accedere, facile crediderim, cum a Natura, viribus Arti non datis, ſatis elaboratum videatur. Fragmenta laterum ignitorum in Petroleum conjeci, ut ex illis Petroleum laterinum elicerem; liquorem ruffum obtinui, qui nihil fere genuini odoris referret. Hujuſmodi occaſione expertus ſum, an igniti lateres plus aquæ abſorberent quam Petrolei, ac facto per exactiſſimam bilancem examine, plus aquæ quam Petrolei bibiſſe compertum eſt. Deſtillatio quoque facta ex æquis portionibus Aquæ fortis & Petrolei. Indiſcriminatim viſa ſunt aſcendere Petroleum & Aqua fortis; in Recipiente tamen ab invicem ſeparabantur, innatante Petroleo, ac immutato non parũ illius tum colore tum ſapore, quare Olei Amygd. am. indolem referebat. Magma in fundo collectum eſt atri coloris ad inſtar picis, in quo nihil Electrici deprehendi. In hac deſtillatione multum Petrolei abſumtum eſt, ac tota fere Aqua fortis recuperata eſt.*

SEX. POMPEI FESTI ET MAR. VERRII FLACCI de Verborum Significatione Libri XX.

Amſtelodami, ſumptibus Huguetanorum, 1699. in 4. maj. Alph. 4. plag. 2.

ANni jam lapſi ſunt octodecim, ex quo Vir celeberrimus Andreas Dacerius, in uſum Sereniſſimi Delphini, hoſce de Verborum Significatione Scriptores notis ſuis & emendationibus illuſtratos Pariſiis edidit;

edidit; ceu pluribus a nobis in Actis A. 1682, pag. 174 ſeqq. fuit expoſitum. Eadem editio repetita nuper Amſtelodami fuit, nec ſine augmento tamen, ut vel eo nomine indicanda hoc loco Benevolo Lectori fuerit. Nimirum cum Dacerius quidem ſuis notis Joſephi etiam Scaligeri ſelectas notas nonnullas admiſcuiſſet, recentiſſimæ hujus editionis curatoribus viſum fuit, notas Scaligeri, nec ejus tantum, ſed & Antonii Auguſtini, nec non Fulvii Urſini integras exhibere; Fragmento etiam Feſti & ſchedis cum notulis Fulvii Urſini ſubjunctis.

LIBRI NOVI.

Johannis Wallis Operum Mathematicorum Volumen III. Accedunt Epiſtolæ nonnullæ rem Mathematicam ſpectantes, & Opuſcula quædam Miſcellanea. Oxoniæ e Theatro Sheldoniano, 1699. fol.

Numiſmata Pontificum Romanorum, quæ a tempore Martini V usque ad annum 1699, vel authoritate publica, vel privato genio in lucem prodiere, explicata, ac multiplici eruditione ſacra & prophana illuſtrata a P. Philippo Bonanni S. J. Romæ typis Dom. Ant. Herculis, 1699. fol.

Joh. Cunradi Soſtmanni Jus Summi Imperantis circa Acta Deceſſoris. Ultrajecti apud Ant. Schouten, 1699. 8.

Voyages de Francois Bernier, Docteur en Medecine de la Faculté de Montpellier. A Amſterdam chez Paul Marret, 1699. 12.

The Hiſtory of the Works of the Learned. Or, an Impartial Account of Books lately printed in all parts of Europe. With a Particular Relation of the State of Learning in each Country. Done by Several Hands. London, printed for H. Rhodes, T. Bennet &c. 1699. 4.

Fables and Storyes Moralized. Bein a Secund Part of the Fables of Æſop, and other eminent Mythologiſts. By Sir Roger L'Eſtrange. London for R. Sare, 1699. fol.

The Lives and Characters of the English Dramatick Poets. Firſt begun by Mr. Langbain, improv'd and continued down to this time, by a Careful Hand. London printed for Nich. Cox and W. Turner, 1699. 8.

A Mo-

Digitized by Google

A Modeſt Defence of the Clergy of the Church of England, againſt the falſe ſuggeſtions and injuſt prejudices of the preſent Age. London, printed for John Nutt, 1699. 4.

A Diſcours upon the Form and Manner of Making, Ordaining and Conſecrating Biſchops, Prieſts and Deacons, according to the Order of the Church of England. By Thomas Comber. London for R. Clavell, 1699. 8.

Joh. Frid. Hornii Architectonica de Civitate, notis illuſtrata a Simone Kuchenbecker. Lugd. Bat. apud Corn. Boutenſteyn, 1699. 8.

Georgii Hornii Introductio in Hiſtoriam Univerſalem, aucta ab Hieronymo Dicelio. Lipſiæ apud Joh. Herb. Klos, 1699. 12.

Dialogues Poſthumes du Sieur de la Bruyére ſur le Quietiſme. A Paris, chez Charles Oſmont, 1699. 12.

Parrhaſiana, ou Pensées diverſes ſur des matieres de Critique, d' Hiſtoire, de Morale & de Politique. Avec la Deſenſe de divers Ouvrages de Mr. L. C. par Theodore Parrhaſe. A Amſterdam chez les Heretiers d' Antoine Schelte, 1699. 8.

Les Plans & les Deſcriptions de deux des plus belles maiſons de campagne de Pline le Conſul, avec des Remarques ſur tous ſes bâtimens, & une Diſſertation touchand l' Architecture Antique & Gothique. Par Mr. Felibien des Avaux. A Paris, chez Florentin & Pierre de Laulne, 1699. 8.

Hiſtoire, ou Antiquitez de l' Etat Monaſtique & Religieux. A Paris, chez Francois André Pralard, 1699. 12.

Traitez Hiſtoriques ſur la Grace & la Predeſtination. Avec un Memorial de Lanuza preſenté à Paul V, & le Traité d' un Abbé contre Abaillard. Par l' Abbé de St. Julien. A Sens, chez Louis Pruſſerot, 1699.

Nicolai Vallerii, Oſtrogothia Sueci, Tentamina Phyſico-Chymica circa Aquas Thermales Aquisgranenſes. Lugd. Bat. apud Corn. Boutenſteyn, 1699. 8.

De Eruditione comparanda in Humanioribus &c. Tractatus Joach. Camerarii, Joh. Fungeri, Arn. Clapmarii, Chriſtoph. Coleri, Joh. Caſelii, Ign. Hallielis, Ægidii a Lancken, Joh. Andr. Boſii &c. Thomas Crenius conlegit &c. Lugduni Bat. apud Abrah. de Swarte & H. Teering, 1699. 4.

* * * * *
* * *

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM

Publicata Lipſiæ
Calendis Septembris, *Anno M DC XCIX.*

R. P. NATALIS ALEXANDRI, ORDINIS FRATRUM PRÆdicatorum, Hiſtoria Eccleſiaſtica Veteris Novique Teſtamenti, & in loca ejusdem inſignia Diſſertationes Hiſtoricæ, Chronologicæ, Criticæ & Dogmaticæ, in octo diviſa tomos, ante quidem per partes, nunc autem conjunctim & accuratius edita.

Pariſiis, apud Antonium Dezallier, 1699. fol. Alphab. 64.

FRequentiſſima olim fuit in Actis hiſce noſtris mentio Natalis Alexandri, occaſionem quidem ſubminiſtrante Hiſtoria, quam compoſuit, utriuſque Teſtamenti Eccleſiaſtica. Quemadmodum enim hanc Eruditiſſimus Autor in pluribus voluminibus diverſis temporibus ſigillatim quondam edidit: ita anno ſtatim primo, tertio dehinc & quarto, ſexto etiam ac ſeptimo Actorum noſtrorum ea memoravimus; nec primus Supplementorum tomus mentione ejusdem caret, integram quippe Veteris Teſtamenti Hiſtoriam Eccleſiaſticam a Natali repræſentatam in nucleo exhibens. Quin & hic ipſe annus memoriam illius nobis refricuit, poſteaquam Maxime Reverendi Veielii Iſagogen in ſolertiſſimi Autoris opus univerſum, menſe ſuperiori Julio p. 320 adumbrandam nobis ſumſimus. Hac autem vice circa novam illius editionem verſabimur, quandoquidem tot volumina minora in octo tomos majores conſtipata nunc accepimus, e quibus duo priores Hiſtoriam Veteris Teſtamenti complectuntur, tertius tria a Chriſto nato proxime quæ effluxerunt ſecula, quartus ſeculum quartum, quintus ſequentia quatuor uſque ad octavum, ſextus nonum ad duodecimum uſq;, ſeptimus decimum tertium cum

Digitized by Google

decimo quarto, & octavus denique ſecula decimum quintum, decimumque ſextum continet.

Antequam vero ad indicandas reliquas mutationes, omiſſiones item & acceſſiones in hac nova editione obvias pergamus, operæ nos facturos eſſe cenſemus pretium, ſi ex octo priorum a nativitate Chriſti ſeculorum hiſtoria nonnulla carptim delibemus. Ejus namque delineatio a Natali Alexandro edita cum Actorum noſtrorum initium anteverterit, non potuimus non a nono demum ſeculo auſpicia recenſionum noſtrarum capere; unde iſtum defectum nunc, poſtquam opus integrum auctius prodiit, qualiquali modo reſarciri, haud incongruum exiſtimamus. Seculo proinde primo deſcribendo intentus, Chriſti ante omnia genealogiam, nativitatem, baptiſmum, prædicationem, paſſionem, reſurrectionem & aſcenſionem conſiderat. Hinc Matthiæ & ſeptem Eccleſiæ Diaconorum electionem, primam Evangelii prædicationem, Petri & Pauli geſta ac mortis genus enarrat, paucula de Pontificibus, qui iſto tempore Romanam rexerint Eccleſiam, deque iſtius ſeculi perſecutionibus commentatus. Ex hæreticis Simonem imprimis Magum introducit, ac poſtea Menandrum, Saturninum, Baſilidem, Cerinthum, Ebionem & Nicolaitas allegat. E monumentis ad iſtud ævum referri ſolitis, ſcripta Chriſti ſuppoſititia nominat, libroſque Novi Teſtamenti canonicos ſcriptis, quæ Apoſtolorum nomen falſo præ ſe ferant, opponit. Nec dicere omittit de liturgiis Petro, Jacobo, Matthæo & Marco tribui ſuetis, de actis Pauli & Theclæ, quæ una cum epiſtolis aliquot ad Senecam & decantata illa ad Laodicenſes ſpuriis annumerat; nec mitius de Barnabæ epiſtola deque libro Paſtoris judicium fert. Primam vero Clementis ad Corinthios epiſtolam pro genuina agnoſcit; aſt viciſſim reliquas ejus nomen in fronte gerentes, libros item Recognitionum cæteroſque Clementi tributos rejicit. Epiſtolam Polycarpi ad Philippenſes, & encyclicam Eccleſiæ Smyrnenſis de Polycarpi martyrio approbat. Areopagitæ Dionyſio libros ſuos vindicat. Ignatianas epiſtolas genuinas a ſpuriis ſegregat. Octo libros Sibyllinos ex parte, ſed non æque Sibyllarum carmina conficta cenſet, Mercurioque Triſmegiſto Pimandrum abjudicat. Pleraque autem horum, poſteaquam ante breviter recenſuit, integris mox diſſertationibus perſequitur, quas inter & una eſt de Symbolo Apoſtolico, id quod omnino ab Apoſtolis traditum

Digitized by Google

ditum fuiſſe contendit; alia Petrum Romam veniſſe probat; alibi peculiaribus diſſertationibus de fidei propagatione in Hiſpania Galliaque agit, inque ultima Mariæ Magdalenæ, Lazari & Marthæ in Gallias appulſum pro certo venditat. Ad ſeculum ſecundum progreſſus, hæreſes cumprimis tunc exortas, autoreſque eccleſiaſticos,qui tum inclaruere, deſignat, & in diſſertationibus Synopſi Hiſtoriæ ſubjunctis, præter alia liberationem Trajani ex inferno tanquam commentitiam explodit; Montaniſtarum & Catholicorum jejunia ſibi invicem opponit, Joannem Dallæum, parem utrorumque conditionem ſtatuentem refutare conatus; controverſiam, quæ hoc ſeculo circa celebrationem Paſchatos emerſit, late recenſet; nævos in S. Juſtino, Irenæo, Clemente Alexandrino, aut merito notatos,aut præter rem iisdem affictos, diſſertationibus tribus, ſed una, aſt ea tamen ſat prolixa, doctrinam Tertulliani examinat. Seorſim quoque de verſione ſeptuagintavirali diſſerit, & quibusdam interjectis,traditionum non ſcriptarum neceſſitatem & autoritatem adverſus Rivetum & Dallæum tueri nititur. Præcipuæ ſeculi tertii diſſertationes verſantur circa fidem Zephirini, Romani Pontificis; circa Libellaticos; diſciplinam pœnitentiæ; controverſiam circa hæreticos rebaptizandos; mores, fidem atque defenſores Origenis,materiaſque ad tempora hæc ſpectantes alias. Seculo quarto Hiſtoriam imprimis Donatiſtarum illuſtrat, inque commentationem de Concilio Nicæno multum operæ impendit, Conſtantinum Magnum non Romæ,ſed Nicomediæ baptizatum aſſerit, donationem ejusdem explodit, perpetuam Deiparæ virginitatem contra Helvidium, Jovinianum & Bonoſum, ſanctæ itidem virginitatis meritum adverſus Jovinianum vindicat. In Hiſtoria ſeculi quinti, & ejuſdem Synopſi, Pelagianorum imprimis errores late conſiderat, Synodoſque, quibus anſam hi ſuppeditarint, recenſet, nec conſtitutiones Imperatorum,atque debellationes ſanctorum & eruditorum virorum adverſus eos ſuſceptas indicare omittit. Inde ad Semi-Pelagianos pergens,eadem utitur induſtria, parilique ſtudio Prædeſtinatianam, Eutychianam, Neſtorianam & reliquas hæreſes perſequitur. Ad Scriptores Eccleſiaſticos delatus,Auguſtini præ cæteris prolixe meminit,& ejus pſeudepigrapha enumerat. Inter diſſertationes prima oſtendit, quod Dioſpolitana Synodus,etſi decepta, Pelagium abſolverit,ſed ejus tamen hæreſin damnarit. Tertia Zoſimum Celeſtii hære-

Digitized by Google

ſin approbaſſe negat. Septima Concilium Epheſinum contemplatur. Octava epiſtolas, anathematiſmos & reliqua S. Cyrilli ſcripta penitus ab errorum Apollinaris labe aliena pronunciat, atque adeo perperam ea ab Orientalibus hæreſeos inſimulata fuiſſe dicit. In decima octava de Zenonis Henotico ſuam hanc ſententiam aperit, quod, etſi nullam hæreſin aperte contineret, merito tamen a piis quibuſdam rejectum fuerit. In ſequenti decima nona Acacium, utut a fide haud alienum, juſtis tamen de cauſis a Romanis Pontificibus damnatum ſiſtit. Vigeſima quinta diſſertatio in eo tota eſt, ut contra Vigilantium & alios venerationem reliquiarum Sanctorumque cultum & invocationem ſtatuminet, ac Joannis præſertim Dallæi libros de religioſi cultus objecto, in quantum illi iſtis adverſantur, refutet. Seculi ſexti Synopſis præter memoratu digniora alia, multas etiam Synodos multaq; Concilia deſcribit, & cauſam trium Capitulorum uberius declarat; prout & in peculiari diſſertatione, quæ quarta eſt ad præſens ſeculum ſpectantium, eadem merito damnata fuiſſe innuit. Poſt Symmachi cauſam Romanæ Synodo ſubjectam contemplatur; Scythas monachos ab Eutychiana hæreſi abſolvit; in Synodi quintæ œcumenicæ convocationem, præſidem, autoritatem inquirit; tandemque Aphthartodocetas atque Agnöetas ſigillatim perſtringit. E diſſertationibus ſeptimum illuſtrantibus ſeculum, ſecundam ſtatim nominamus, qua Honorium in ſexta Synodo œcumenica juſte damnatum probat, ut naſcentis Monotheliſmi Monothelitarumque fautorem, licet eum ab hæreſi excuſari tam vere quam pie fateatur. Quarta Wambam, Gothorum Regem, a Concilio Toletano XII exautoratum negat. Quinta, ſexta & ſeptima Monothelitarum, Mahometanam & Paulicianorum hæreſin convellit. Ut magnam Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſeculi octavi partem conficit iconoclaſtarum hæreſis: ita hinc occaſionem mutuatur Noſter, uſum cultumque imaginum prolixa ſatis diſſertatione adverſus varias, & Dallæanas maxime, impugnationes aſſerendi. Ante tamen in diſſertatione ſecunda de translatione Regni Francorum a Childerico Rege ad Pipinum, Majorem Domus, agit, & nec Zachariæ, nec Stephani III Romanorum Pontificum autoritate regnum iſtud translatum contendit.

Jam quod ad mutationes in nova hac editione factas attinet, levior fortaſſis illa eſt, quando ad ſeculum primum in peculiari diſſer-

tatione

tatione fidem Nicolai, unius e ſeptem Diaconis, contemplatur, de qua tamen in editione prima ad articulum ſeptimum capitis decimi, ubi de Nicolaitarum erroribus ſermo, diſſeruerat. Seculo duodecimo, incertum qua de cauſa, inſtituta eſt ordinis inverſio, dum diſſertatio de Concilio Lateranenſi tertio, quæ prior olim fuerat, poſterior facta eſt illa, quæ agit de contentione inter Eccleſiæ Romanæ Cardinales & Gallicanos Præſules, exorta in Concilio Rhemenſi A. 1148, occaſione Symboli contra Gilb. Porretani errores ab iſtis editi. Notatu magis dignum hoc in loco illud eſt, quod appendicem de Canone XLVII Concilii Carhaginenſis tertii de libris canonicis, quam in priori editione ſeculo quarto ſubjunxerat, a ſede ſua nunc dimovit, & de libris ejuscemodi ad Vetus Teſtamentum pertinentibus in V. T. Hiſtoria, de libris autem Novo Teſtamento vindicandis ſeculo ſtatim a C. N. primo latius diſpexit.

Acceſſionum maxima pars conſtat peculiaribus, quæ ipſe vocat, ſcholiis, quibus anſam dedit indiculus cenſurarum variarum, quæ ab anonymis quibuſdam Religioſis contra iſthoc ejus opus ſuſceptæ fuerunt. Iſtum ſibi ab Eminentiſſimo quodam Cardinali oblatum teſtatur, inque eo multa ſibi monet tribui, a verbis plerumque ſuis & mente prorſus aliena; multa per ſe innoxia, quæ hiſtorice duntaxat tradiderit, acerbis perſæpe criminationibus impeti, quaſi aſſerta eſſent ut dogmata inconcuſſa fide ab omnibus tenenda; multa ſibi affingi queritur, ac ſi iis autoritatem ſedis Apoſtolicæ impugnaſſet, quam ob rem juſtæ defenſionis gratia ſcholia hæc ſingulis capitibus, diſſertationibus, quæſtionibus & articulis, in quibus aliqua notarunt Cenſores, ſubjunxit.

Equidem in Hiſtoria Veteris Teſtamenti ſcholiorum iſtorummet pauca ſunt, & in his plerumque tantum allegat Autor Patrum aut aliorum Scriptorum ſententias, idem, quod ipſe ante dixerat, confirmantes. Interdum typos paſſim obvios evolvit. Jam applicationes ſubjicit ad praxin Chriſtianiſmi facientes. Modo myſticas textuum Biblicorum interpretationes tradit. Inter potiſſima tamen eorum, quæ ex acroamaticis ab ipſo addita ſunt, iſtud forſan retuleris, quod pag. 27 tomi I non aſſentitur iis, qui Moſen Angelorum creationem eam ob cauſam non commemoraſſe dicunt, ne Judæi ad idololatriam jam ſatis propenſi Angelos ut Numina colerent. Nihil enim magis

Digitized by Google

conducere potuiſſe reſpondet ad divinos Angelis honores haud deferendos, quam eorum creationem. Potius itaque eam ob cauſam heic ſiluiſſe Moſen innuit, quod aſpectabilis duntaxat mundi creationem ſcribere inſtituiſſet.

Aſt inſigniora ſunt, quæ Novi Teſtamenti eccleſiaſticam hiſtoriam locupletare deprehenduntur, ſcholia, e quibus aliqua huc referemus, & talia præſertim, ubi ne latum quidem unguem a priſtina ſententia diſcedendum ſibi venire contendit. Ita v. g. Tom. III ad nummum Herodis Antipæ, tempus nativitatis Chriſti, quod ipſe determinarat, confirmantem provocat p. 74. Cur Patrum plerorumque ſententiam de morte Chriſti ſub duorum Geminorum Conſulatu haud amplexus fuerit, declarat p. 84. Recte ſe dixiſſe profitetur, quod Epiſcoporum autoritas ſit immediate a Deo p. 117, & quod Petrus ex imprudentia peccarit, factoque ſuo gentibus ſcandalum dederit, p. 139. Anacletum a Cleto diſtinctum non eſſe, adhuc ſe credere affirmat p. 156. Epiſtolas decretales Romanorum Pontificum ad Siricium uſque apocryphas eſſe, novis teſtimoniis probat p. 218. Merito ſe de aſſumtione B. Virginis in cœlos dubitaſſe monet p. 301. Recte etiam ſe docuiſſe ait, quod abſtinendum ſit ab uxoribus prægnantibus, p. 307. quod ſummi Pontifices in quæſtionibus facti poſſint decipi, p. 331. quod non ſit hæreſis, ſi quis animas & Angelos corpus habere dixerit, p. 393. quod Parochorum ordo ſit de Jure divino, p. 576. quod offula Judæ a Chriſto porrecta panis euchariſticus non fuerit, p. 719. quod tribus ſeculis prioribus nullum in Eccleſia imaginum uſum, aut certe admodum rarum, deprehendere licuerit, p. 744. Tomo IV denuo defendit, Clericos, quod tributa haud ſolvant, minime ex Jure Divino, ſed ex Imperatorum pietate & munificentia habere, p. 5. non cenſendam ſententiam erroneam, quæ Paulum perhibeat vixiſſe in conjugio, p. 99. comœdias eſſe illicitas, p. 103. hymnum, *Te Deum laudamus*, Ambroſii non eſſe, p. 156. S. Hieronymum non fuiſſe Cardinalem, p. 172. Imperatorem Epiſcoporum ſententias in Conciliis promulgatas autoritate ſua confirmaſſe, p. 187. Conſtantinum Romæ non eſſe baptizatum, p. 307. Lege veteri Synedrium cauſas & delicta ſummi Pontificis cognoviſſe, p. 609. diſſertationem denique, qua mentales reſtrictiones impugnarat, adverſus anonymum æquivocationes defendentem vindicat p. 622. In ſcholiis Tomi V adhuc aſſerit, Zoſimum errorem facti

facti in Celeſtii & Pelagii cauſa commiſiſſe p. 42. Reges Galliæ, ex quo Chriſtiani facti fuerint, habuiſſe poteſtatem convocandi Concilia nationalia, p. 198. Epiſcopos reſpectu Papæ vocandos Coëpiſcopos, p. 390. Diſſertationem de Honorii in ſexta Synodo œcumenica damnatione legitima, quam maximam partem expungendam eſſe Cenſores dixerant, defendit p. 615. ſeq. In Tomi VI ſcholiis ulterius affirmat, Sergium III nequiſſimum fuiſſe Papam p. 27. Johannem quoque XII peſſimam egiſſe vitam, mortemque eum peſſimam manſiſſe, p. 32. Papæ non promitti obedientiam a Gallis abſolute, ſed ſecundum Canones, p. 118. Donationes Papæ factas eſſe non a Conſtantino, ſed a Galliæ Regibus p. 184. Diſſertationem de translatione Imperii a Græcis ad Francos præter rem a cenſoribus expungendam poſtulari innuit p. 217. ſeq. Joannem VIII indignum Romano Pontifice facinus edidiſſe, reſcindendo Prædeceſſorum & œcumenicæ Synodi decreta, p. 275. contendit. Tomo VII perſiſtit in ea opinione, quod Pariſienſis Facultas habeat jus doctrinalis judicii, p. 92. quod S. Thomas Aquinas nunquam Caſini monachus extiterit, p. 143. quod Sanctius II Luſitaniæ Rex regno prorſus ineptum & cucullo quam diademate digniorem ſe geſſerit, p. 309. Tomo VIII, quicquid cenſoribus videatur ſecus, ſtatuit, Sixtum IV peſſimo exemplo ſuos ditaſſe, ſpoliando Eccleſiam, p. 24. Sacramentum non adorari, ſed Chriſtum, p. 158. Trithemium ob Steganographiam in Magiæ ſuſpicionem immerito fuiſſe vocatum, p. 207. Savonarolam non incongrue virum beatæ memoriæ & Prophetam appellari, p. 276. Regios Judices non cenſeri mittere falcem in meſſem alienam, cum cauſas profanas Eccleſiaſticorum virorum judicent, p. 707.

Etſi vero in his pluribuſque ſimilibus a ſententia ſua ſe dimoveri nequaquam paſſus fuerit, non æque tamen conſtans nobis videtur in condemnandis Joanne Tanquerello & Florentio Jacobo. Iſtud enim caput, in quo hos olim hæreticis eam ob cauſam accenſuerat, quod Romano Pontifici ſupremam rerum omnium ſpiritualium pariter & temporalium poteſtatem tribuere haud dubitarint, in hac ſecunda editione omiſit; unde ſane vanos nos augures non fuiſſe colligimus, quando in Actis noſtris A. 1687. p. 438. Romanæ Curiæ aſſertum iſtud parum ad palatum fore, in anteceſſum diximus.

Non eſt tamen, cur quis repetitæ huic editioni ſcholia modo, quæ

quæ diximus, acceſſiſſe exiſtimet. Immixti namque paſſim ſunt libelli & tractatus ſingulares ſeorſim antea a Natali Alexandro evulgati, quorſum referas Apologeticam & Anti-Criticam adverſus Claudium Fraſſenium Diſſertationem, Pariſiis A. 1682 editam, & a nobis quoque in Actis iſtius anni menſe Decembri recenſitam, quæ una cum iſta, unde litis materiam Fraſſenius deſumſit, trigeſimam nonam & quadrageſimam ſeculo IV conſtituit. Parilem in modum Diſſertationes de divina Epiſcoporum ſuper Presbyteros eminentia adverſus Blondellum, & de ſacrorum Miniſtrorum cœlibatu, Pariſiis 1678 impreſſæ, una cum appendice de Chorepiſcopis, ſeculo IV inſeruntur. Quæ dudum Eruditis innotuit concepta adverſus Waldenſes, Albigenſes & Wiclefianos in Calvinianis redivivos de Sacramentali Confeſſione Diſputatio, locum ſuum nunc tomo VII p. 597. ſeq. ſortita eſt. Huic tomo ſubnectuntur quoque duo opuſcula A. 1680. vulgata, unum, cui titulus: Collatio Dominicani cum F. Minore de titulo Præceptoris S. Thomæ ex elogio Alexandri Halenſis expungendo, alterumque, quod Panegyricus audit Thomæ Aquinati dictus.

Denique & iſtud a nobis ſilentio haud eſt prætereundum, quod novam plane & typis nunquam antea impreſſam Diſſertationem eidem huic tomo ſeptimo Autor inſeruerit, directam adverſus Quietiſtas, in quibus Beguardorum errores novam quaſi vitam adeptos dicit. Ea fini octo propoſitiones format, quarum prima eſt: *homo in vita præſenti ſecundum legem communem tantum ac talem perfectionis gradum conſequi non poteſt, ut reddatur impeccabilis & amplius proficere non valeat.* Secunda: *Nullus eſt in hac vita perfectionis ſtatus, in quo juſti jejunare & orare, bonaque ſpiritualia, remiſſionem peccatorum, gratiam perſeverantiæ, vitam æternam, &c. deſiderare & ſupplices petere a Deo non debeant.* Tertia: *Juſti ſpiritualesque Viri, in quocunque perfectionis gradu conſtituti ſupponantur, Eccleſiæ præcepta ſervare tenentur, & Paſtoribus ac Præpoſitis obedire, non ſolum in his, quæ diſciplinam exteriorem, verum etiam in iis, quæ directionem interioris animarum ſuarum ſpectant.* Quarta: *Homo non poteſt ita finalem beatitudinem ſecundum omnem gradum perfectionis in præſenti aſſequi, ut eam in vita beata obtinebit.* Quinta: *Nulla natura intellectualis creata in ſe ipſa naturaliter beata eſt: anima vero indiget lumine gloriæ ad Deum videndum & eo beate fruendum,* Sexta: *Ad Chriſtiani hominis perfectio-*

ſectionem pertinet exercere ſe in actibus virtutum. Septima: *Aſſerere fornicationem alioſve carnales actus non eſſe peccata, cum graviter tentatur exercens, hæreticum eſt.* Octava: *Aſſerere, cogitationem de Chriſto Jeſu & ejus myſteriis omnemque erga ipſa devotionem a contemplatione excludi, hæreſis eſt.* Harum propoſitionum quamlibet e domeſticis primum Theologiæ ſuæ principiis probatam dat; poſt theſin cuique contrariam in Beguardis olim damnatam, aſt a Quietiſtis nihiloſecius reſuſcitatam fuiſſe innuit, eamque operoſe refutat. Quinimo & latus Archi-Epiſcopi Cameracenſis hodierni, ubi ubi poteſt, haud obſcure pungit, & idcirco antagoniſtis ejus, quos magno alibi numero nominavimus, accenſeri utique meretur.

GEOGRAPHIÆ VETERIS SCRIPTORES GRÆCI MINORES, Cum interpretatione Latina, Diſſertationibus, ac Annotationibus. Vol. I.

Oxoniæ e Theatro Sheldoniano, 1698. 8. Alphab. 2.

GAviſus eſt Vir in primis magnus, Iſaacus Caſaubonus, vehementerq; lætatus quondam illis Davidis Hœſchelii literis, quibus renunciabatur, fore proxime, ut minora quædam veteris Geographiæ monimenta, Græcis tradita literis, in vulgus ederentur. Neque id injuria. Intellexit enim ſummæ Vir doctrinæ, quanti ad Hiſtoriæ cognitionem interſit, veteres evolvi Geographos, quamque multa in Scriptoribus antiquis ſine regionum, locorumque, ac fluviorum notitia ne intelligantur quidem, aut perperam explicentur, & quantus elegantis doctrinæ fructus ex iis capiatur libris, qui non magis terrarum ſitum, quam ingenia gentium moreſque, memoriæ prodant. Hortatus igitur eſt Hœſchelium, urgeret propoſitum, atque exiſtimaret, hac futurum induſtria, ut ſuperioribus, quæ ab eo acceperit, beneficiis magnus meritorum cumulus adjiciatur. Nec vero cœpto prius deſtitit Hœſchelius, quam Marcianum Heracleotam, Scylacem Caryadenſem, Artemidorum Epheſium, Dicæarchum Meſſenium, Iſidorumq; Characenum conjunctim Auguſtæ Vindelicorum A. cIↃ.IↃc. Græce edidiſſet. At quantopere putamus gaviſurum fuiſſe doctiſſimum hunc Iſaacum, ſi ad noſtra reſervatus tempora, illum vidiſſet laborem, quem non poſtremum Britanniarum ornamentum, *Johannes*

Hudſon, ſuperiore anno ſuſcepit. Neque enim illa contentus fama, quam nova ſcitaque Thucydidis recognitione nomini peperit ſuo, id quoque opus, eruditiſſimo cuique optatiſſimum, moliri cœpit, quod nonnulli, veteris Geographiæ peritiſſimi, promiſerunt quidẽ antehac, ſed nondum confecerunt, aliis fortaſſe occupationibus diſtracti, fatove occupati. Nimirum conſtituit Geographorum Græcorum ſcripta, eademque minora, ſparſa paſſim ac disjecta, undique conquirere, aliorumque vel enarrationibus uberioribus, vel notis brevioribus, ſuis etiam intextis, emendare partim, partim explanare. Verum inſtitutum, laudis pleniſſimum, nec moleſtia, nec tædio vacavit. Nam Vir CL. neque aliorum, qui ejuſdem forte operis periculum fecerunt, ſchedas oculis uſurpavit, nec per literas exorare potuit lucubrationes L. Holſtenii, aut Iſaaci Voſſii commentarium, quo Hannonem & Scylacem fertur illuſtraſſe. Reliquum adeo erat, ut ſine illo apparatu ad opus hoc aggrederetur, ab iis tantum præſidiis inſtructus, quæ ad manum eſſent. Neque eo ſecius propoſitum tenuit, opuſque adornandum in tria partiri volumina decrevit. Amicis igitur in conſilium adhibitis, ſcriniiſque ſuis excuſſis, optime ſe facturum ratus eſt, ſi præcipuos Περίπλων Scriptores hoc, quod manu tenemus, primo complecteretur. Idemque illud digeſſit ita, ut ſuum cuique ſcriptori locum tribuerit pro ratione ætatis, qua floruiſſe eum crediderat, quoad majus ei lumen prætulerunt exquiſitæ Diſſertationes, quarum copiam ei fecit inſignis rei Chronologicæ diſceptator, Henricus Dodwellus. Quas quidem in ipſo primi voluminis aditu collocavit Hudſonus, quum omnium intereſſe videretur, ante, quam ipſi legantur ſcriptores, has legi, quæ de ætate illorum ſcriptiſque diligenter, nec vulgari quadam ratione exponant. Atque id quidem cauſſæ eſt, quamobrem ſtet nobis, Diſſertationes tam præclaras in aliud differre tempus, quo a nobis cum cura capitulatimque recenſeantur. Proxime, ſuo quemque loco, Geographos conſtituit Vir CL. primumque Hannonem. Eundem ſuperiori ſeculo in lucem protulit Sigiſmundus Gelenius Baſileæ A. cIↃ.IↃ.XXXIII, atq; aliquot poſt annis Latine converſum, & annotationum ſpecimine illuſtratum, cum Jo. Leonis Africa edidit Conradus Geſnerus, demumque A. cIↃ. IↃc. LXXIV. recudendum curavit Abrah. Berkelius, ſubtextis Bocharti animadverſionibus, quas ex ſecunda parte Geographiæ Sacræ mutuatus eſt. Hannoni ſubje-

ſubjecit Scylacem. Quem quidem A. cIↃ IↃc Auguſtæ Vindelicorum cum aliis, quæ diximus, Geographorum ſcriptis edidit Dav. Hœſchelius, interpretatus autem eſt, ſuiſque caſtigationibus juvenis admodum illuſtravit Is. Voſſius Amſtelodami A. cIↃ.IↃc. XXXIX, demumq; celeberrimus Gronovius refinxit, & pluribus locis ſcite caſtigatum dedit Lugduni Bat. A. cIↃ. IↃc. XCVII. Scylaci ſubjunxit Agatarchidem, ex Photii Bibliotheca deſcriptum, atque a Laurentio Rhodomanno verſum in Latinum. Cognoverat enim, illius Excerpta apud Photium longe auctiora extare, quam in editione Henr. Stephani, quæ Lut. Pariſiorum A. cIↃ.IↃ.LVII prodiit, aut in altera ejuſdem ibid. A. cIↃ.IↃ.XCIV adornata, aut in Oxonienſi, quã cum interpretatione A. cIↃ.IↃ. XCVII accuravit Brettus. Agatarchidi ſubdidit Arriani Periplum Ponti Euxini, itemque alterum maris Erythræi, eidem vulgo attributum. Quorum utrumque, a Gelenio quondam pariter cum Hannone in lucem editum, cum interpretatione, multiſque enarrationum acceſſionibus, Lugduni A. cIↃ. IↃ. LXXVI ad prelum revocavit Guil. Stuckius, ab eoque Nic. Blancardus Amſtel. cIↃ IↃc. LXXXIII, cui fuit curæ, recognoſcere Stuckii interpretationem, aliquot locis paulo negligentiorem. Periplo maris Erythræi ob argumenti ſimilitudinem adjunxit Nearchi Paraplum, ex Arriani Indicis delibatum, & Bodlejani codicis manu exarati ope ſæpius emendatum, atque a Bonaventura Vulcanio verſum. Nearcho poſtpoſuit Marcianum Heracleotam, ab Hœſchelio una cum Scylace, atq; aliis divulgatum illum quidem, ſed temporum corruptelis depravatum, nec diligenter ſuperioris interpretis conatu expreſſum. Hunc igitur & caſtigare, & interpretari denuo inſtituit, cumque idem præter duos priores libros, quibus Ptolemæi veſtigiis inſtitit, Artemidori Epheſii, & Menippi Pergameni epitomen comprehendat, eundem cumulavit horum ſcriptorum fragmentis, quæ ex variis Scriptoribus decerpſit. Extremum attulit Anonymi Periplum Ponti Euxini, ab Iſaaco Voſſio e bibliotheca Salmaſiana cum annotatis editum, & Scylaci ſubjunctum, nuperque a CL. Gronovio cum Scylace recenſitum. His ita conſtitutis, operam dedit, ut Scriptoris cujuſque contextum ad emendatiſſimi codicis exemplum exigeret; ea tamen judicii libertate, ut nonnunquam lectionem ejectam reſtitueret, & male affectæ integriorem ſufficeret, reliquarumque editionum varietates, ibidem atque alibi paſſim obvias, ſubinde indicaret. Cumque ſtricturas breviuſculas ad imam cujuſvis paginæ

Digitized by Google

partem ſubjecerit, tum obſervationes Hœſchelii, Voſſii, Bocharti, Palmerii, Gronovii, ampliores in unum collegit corpus, iiſdemque interſeruit notas Geſneri, Stuckii, Blancardi ſelectas, ac quicquid demum uſui ſcriptoribus ornamentoque futurum, aut obſervavit ipſemet, aut ab aliis obſervatum eſſe comperit legendo. Concinnatis ad extremum indicibus, brevique Omiſſorum & Corrigendorum Appendice adjecta, volumini huic ultimam impoſuit manum. Illud autem Lectorem rogat Vir CL. ut ſibi faciat indicium, ſi quod forte opuſculum, Geographiæ hujus rationibus innexum, quod quidem nondum in vulgus emanarit, in bibliothecarum pluteis ſcriniiſve meminerit aſſervari. Quibus quidem precibus omnes, niſi nos fallunt omnia, vota conjungunt ſua, qui egregium CL. Hudſonis inſtitutum comprobant, & quod apparatur opus, ſua metiuntur utilitate, eoque reliquas ejusdem partes & lautisſime inſtrui volunt, & cupidisſime expectant.

DE LAPIDIBUS, PODAGRA ET CHIRAGRA IN HUMANO Corpore productis. Auctore JO. BAPTISTA CONTULO, Bononienſi Philoſophiæ ac Medicinæ Doctore.

Romæ, apud Bernabo, 1699. in 4. Plag. 20. Fig. Tab. 10.

QUam Nobiliſſimus Autor de calculorum & arthritidis generatione ac curatione foveat ſententiam, in Actis ſuperiori jamdum anno ſtrictim indigitavimus, cum Brevis ipſius Inſtructio Medica de Glutine Italico conſcripta ſermone, atque hic etiam denuo annexa, eſſet recenſenda. Ne repetendo itaque nunc eandem actum agamus, e præſenti ſcripto, ſpecialius cumprimis tum calculorum in diverſis corporis noſtri partibus, ipſiſque veſicæ quoque vulneribus ac ſteatomate cruris productorum exempla enumerante, tum methodum docente, qua veſicæ calculis, ſive marmoreis, ſive mucoſis, argilloſis & ſaponaceis in principio debeat ſuccurri, unicam figurarum Tabulam,
Tab. VI. cutis quæ ſtructuram illuſtrat, nobiſque VI eſt, una cum Autoris Obſervationibus nonnullis, e cadaverum ſectione petitis, liceat transſcribere. Nempe quemadmodum Berlingerius Gipſeus, Profeſſor quondam Bononienſis, in cerebro ægri, præternaturali capitis figura dotati

TAB. VI. ad A. 1699. pag. 396.

Tabula de Cute externa, interna, et pediculis microscopio inſpectis in recenter mortuis.

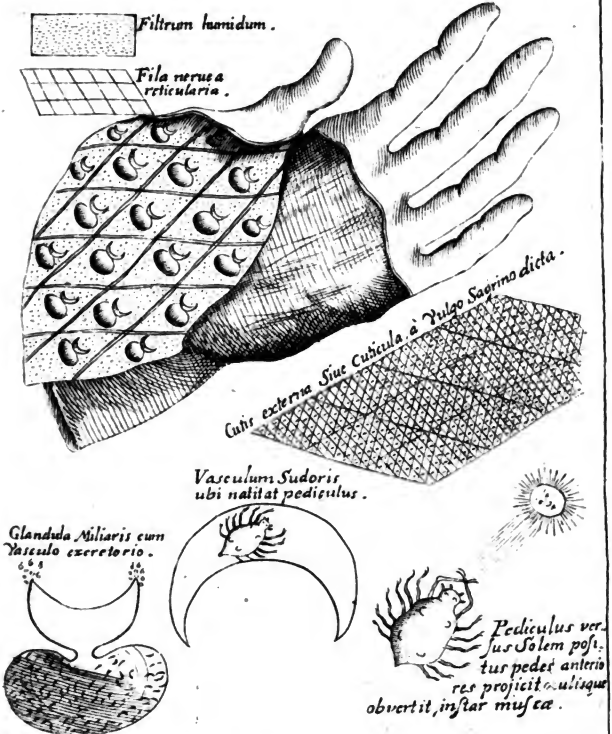

Digitized by Google

Digitized by Google

tati, ac ex continua demum cephalalgia denati, pinealem glandulam totam petroſam, magnitudine nucem avellanam adæquantem annotavit, æri inciſam: ita Noſter in gibba dextra pulmonum adoleſcentis, a fixo pectoris dolore pertinaci conſumti, calculum marmoreum ſtriatum, ovi columbini ſpeciem præ ſe ferentem, cum alio in lobis illis prope arteriam aſperam hærente, deprehendit; in æramentorum autem fuſore quinquagenario, qui de capitis & ventriculi doloribus, inappetentia febrique continuis fuerat conqueſtus, laterem quaſi perdurum & excoctum in ventriculi fundo prope pylorum obſervavit. Neque negligenda, quæ anno elapſo in Eminentiſſimi Cardinalis Franzoni, anno ætatis octogeſimo ſexto defuncti, tam thorace, quam abdomine apertis, fuere detecta: ibi enim pulmones parvæ molis prorſus putridi; hic vero ren dexter multo minor ac flaccidior ſiniſtro, in ſiniſtri tamen ureteris extremitate prope veſicam duo calculi, magnitudine & pondere olivarum oſſiculis reſpondentes, ſed inæquales ac fere triangulares, tandem præter utramque arteriam cruralem cartilagineo-oſſeam, in veſica tres calculi perquam ſcabri, alter rotundus, reliqui autem ferme ſemilunares, omnes ſibi invicem combinati ac interiori veſicæ membranæ ſtricte agglutinati, cum prioribus libræ unius pondus attingentes, comparuerunt.

DESCRIPTIO QUINQUE PARIUM MUSCULORUM, DIVERſis capitis motibus ſuper primam & ſecundam cervicis vertebram inſervientium, nec non duorum ligamentorum, vel caput cum prima vertebra, vel hanc cum ſecunda connectentium &c. a Dn. Dupré *Chirurgo Xenodochii Pariſienſis, quod Hotel Dieu vocant, edita, & in* Tranſactis Philoſophicis Anglicanis N. 251. *i. e.* menſe Aprilis anni præſentis, *a* Guilielmo Cowpero *cum Epicriſi recenſita. Ex Anglico ſermone in Latinum translata.*

TRactatum hunc parvum in Gallia nuper typis exſcriptum Autor ad *Liſterum* miſit, qui mecum eum communicavit. Autor ipſe magnifice de eodem videtur ſentire, dum obvia talia organa hactenus Anatomicos latuiſſe miratur hisq; inventis æmulationem in iis, qui arti ſuæ addicti ſunt, egregie incitatum iri ſperat, ceu quæ & palmaria ſibi fuerit ratio, cur Chirurgis Xenodochii *Hotel-Dieu* illum inſcripſerit.

 Ad

Digitized by Google

Ad ipſam tranſverſi proceſſus primæ cervicis vertebræ radicem, muſculus (inquit) *utrinque oritur quatuor lineas* (*tertiam pollicis partem*) *latus*, *qui oblique ad interiora pergens in parvum ac levem quendam ſinum ovalem, proceſſui ſtyloidi anterius inſculptum*, *implantatur*, ac in *Figura prima* delineatus *Franator* (*Rengorgeur*) capitis *obliquus* appellatur.

Par hocce muſculorum in *Myotomia* mea *Reformata* A. 1694 divulgata p. 126, ſub titulo *rectorum internorum minorum* deſcripſi, quod ad ſitum rectum vergant *rectis majoribus* ſubjecti, atque *rectorum minorum* poſteriorum antagoniſtæ exiſtant. Ab uſu *annuentes* poterunt dici, cum caput antrorſum recta nutent. Alter eorum in ſitu in *Tractatus* mei *citati Fig. 3. i.* meæque *Appendicis ad Anatomiam Corporis Humani Fig. 8. H.* & *Fig. 25. i.* exprimitur.

A tranſverſo proceſſu (inquit,) *primæ cervicis vertebræ craſſus muſculus carneus emergit*, *digitum circiter latus*, *qui perpendiculariter aſcendens ſub proceſſu ſtyloide inter hunc & proceſſum maſtoideum inſeritur*, atque *Franatoris* capitis *recti* nomine inſignitur.

Hoc non minus, ac antecedens muſculorum par, tredecim abhinc annis in corpore humano detexi, tuncque temporis D. *Brown*, Capitaneo *Wine* honoratiſſimo meo amico præſente, monſtravi; verum primarios Myographos evolvens mox deprehendi, ultimum iſtud par poſt *Galenum* ab *Oribaſio* ex parte commemoratum, & ſatis exacte a *Fallopio* ſubſequentibus deſcriptum fuiſſe verbis: *Ultimo in loco notandi ſunt Muſculi duo admodum parvi*, *qui a proceſſu tranſverſo primæ vertebræ orti valde graciles aſcendunt ad caput*, *& in illud inſeruntur prope mammillarem proceſſum.* Iidem in Tractatu ſuperius allegato *p. 127. Fig. 3. k.* deſcribuntur ac depinguntur.

Tertium muſculorum par *Franatorum poſteriorum* titulo a Dn. *Dupré* indigitatum, neutiquam (juxta ipſius deſcriptionem) ab iis, de quibus Autores communiter *obliquorum ſuperiorum* nomine agunt, videtur differre.

Quartum par, cujus meminit, *Rectorum minorum* videtur portio. Hi (inquit,) *muſculorum obliquorum majorum & minorum exiſtunt auxiliarii*; id quod tamen erroneum cenſeo, cum muſculi hi in diverſis capitis motibus ſuper primam & ſecundam vertebram adhibeantur, ideoque unum muſculorum par utriuſque adjutor eſſe nequeat.

Digitized by Google

queat. Recte obſervat, tertium hoc & quartum muſculorum par in omnibus ſubjectis haud reperiri, a *rectis* videlicet *minoribus*, ut conjicio, diſtinctum. Certe ſi muſculos multiplicare licet, prout in variis appareant ſubjectis, Myologia perfecta nunquam valebit obtineri, quia in corporibus nonnullis diſtincti haud raro reperiuntur muſculi, quibus tamen alia deſtituuntur, quemadmodum in *Rhomboide, Pſoas, Elevatore Scapulæ*, multiſque aliis ſæpe annotatum fuit.

Ultimum muſculorum par, ab Autore noſtro memoratum, *a medio proceſſuum transverſorum ſecundæ vertebræ proficiſcitur, tenue ac breve, in radices ſub transverſis proceſſibus vertebræ primæ deſinens.* Quos muſculos ab uſu *Flexores vertebræ primæ ſuper ſecundam* appellat.

Cum occaſio nuper daretur partes has in puero, quamvis multum emaciato indagandi, carneas detegere poteram fibras muſculos ejuſmodi referentes, & quidem non ſolum inter proceſſus tranſverſos primæ & ſecundæ vertebræ, ſed & duarum vicinarum, quin ex mea conjectura ſimili quoque ratione proximarum; tempus tamen inveſtigationi ulterius inſiſtere haud permittebat.

Quomodocunque autem res ſe habeat, difficulter mihi perſuadere valeo, a muſculis iſtis primam vertebram ſuper ſecundam poſſe flecti. Motionis ejuſmodi in dictis vertebris difficultas promte cuilibet patebit, qui modum, quo invicem articulantur, volet examinare. Conſtat namque, proceſſus duos planos harum vertebrarum horizontaliter inter ſe adaptari, adeoque aptos unice eſſe, qui in alterutrum latus, interveniente axe ſive proceſſu odontoide vertebræ ſecundæ, moveantur. Mihi potius iidem muſculi *obliquos inferiores* videntur juvare, ſed cum exiles admodum exiſtant, uſum tantum habent in capite demittendo ſeu leniter in alterutrum latus inclinando, in quantum alteruter ſe contrahens proceſſum tranſverſum vertebræ primæ perpendiculariter ad ſecundam adducit, v. g. quando caput demittendo mœrorem exprimimus. Muſculi tranſverſis proceſſibus reliquarum vertebrarum cervicis interjecti, ſuperiori pariter vertebræ lateraliter commovendæ inſerviunt.

Capitis motus ſuper primam vertebram ex articulationis ejus modo adeo manifeſtus, ut ſummopere mirari ſubeat, cur plerique modernorum Anatomicorum (obſervante Dn. *Dupré*) caput tantummodo ſuper ſecundam moveri aſſerant. *Pri-*

Digitized by Google

Primum duorum ligamentorum a *Dn. Dupré* deſcriptum, *inter primam & ſecundam vertebram in medio & anterius locatur.* Hoc nulla ratione ab eo diſcrepare videtur, quod *Galenus*, *Veſalius*, & tantum non omnes deſcripſerunt, quale & anterius reliquas inter vertebras deprehenditur.

Alterum ligamentum (inquit,) *longitudine digitum & craſſitie calamum anſerinum adæquans, ſupra medium protenſi oſſis occipitis, & ſuperiorem, mediam atque anteriorem partem vertebræ primæ connectitur. Deficiente* (pergit,) *hoc ligamento, Aponeuroſis occipitis os cum vertebra colligans, hic loci robuſtior ac craſſior obſervatur.* In quo pariter tantam diſcrepantiam a deſcriptione, quam plerique Scriptorum de ligamentis hujus partis exhibuere, non video, ut inventum novum mereatur dici; ſatis quippe evidenter anterior hujus ligamenti pars in medio omnem quamcunque reliquam ejus portionem multum craſſitie excedit.

Tab. VII. Figura I. Dn. *Dupré*, partem inferiorem oſſis occipitis, una cum tribus ſuperioribus vertebris cervicis, anterius luſtratam exhibet.

A. Proceſſus maſtoideus. 2. Protenſio oſſis occipitis. 3. Foramen oſſis occipitis, per quod medulla ſpinalis deſcendit.

4. Prima vertebra cervicis. 5. Secunda. 6. Tertia. 7. Muſculus, quem *Frænatorem* capitis *poſteriorem* vocat. Hunc pro parte reputo *Obliqui ſuperioris*, prout apparebit, ſi deſcriptio ipſius cum ea conferatur, quam in *Myotomia Reformata p. 120. Fig. 3. b.* ſuppeditavi.

8. Muſculus, *Frænatoris* capitis *recti* nomine apud Dn. Dupré veniens, quem a ſitu *rectum lateralem* appellavi. A *Fallopio* deſcribitur, ac in *Figura* ultimum *citata* ad *k* exprimitur.

9. Muſculus, quem *Frænatorem* capitis *obliquum* dicit, ego autem *annuentem* & *rectum internum minorem ibid. p. 126. Fig. 3. i.* vocavi. Hic æque ac præcedens muſculus in *Appendice* mea ad *Anatomiam Corporis Humani Fig. 8.* & *Fig. 25.* delineatur.

10. Muſculus, quem *Flexorem primæ vertebræ* ſuper ſecundam appellat.

11. Ligamentum, cujus pars ſuperior oſſis occipitis protenſioni, altera vero extremitas ſuperiori parti vertebræ primæ alligatur;

TAB. VII. ad A. 1699. pag. 400.

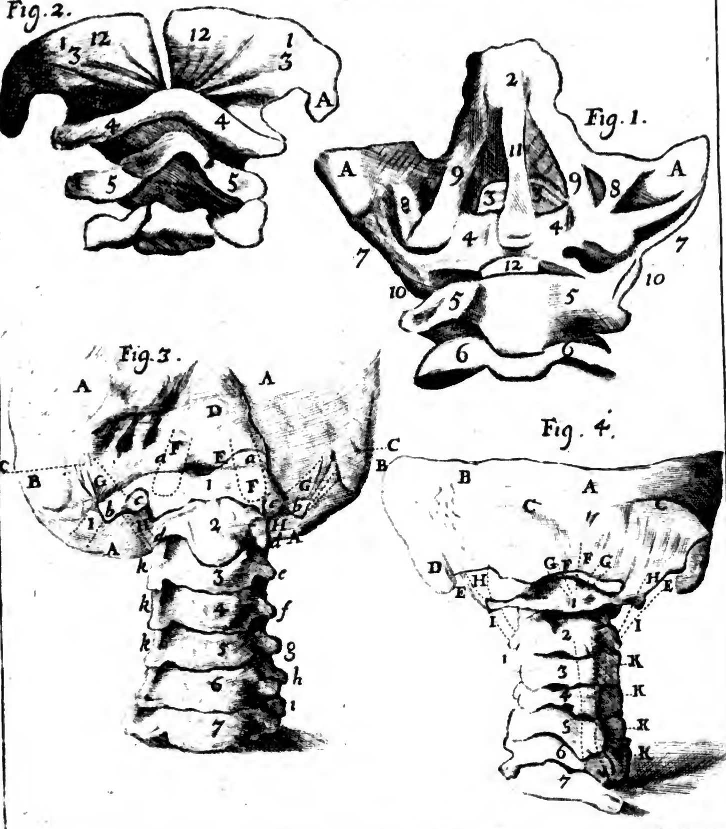

Digitized by Google

Digitized by Google

tur; hoc portio videtur ejus, quod *Veſalius l. 2. c. 30.* deſcripſit ac delineavit.

12. Alterum ligamentum breve anterius inter omnes reliquas vertebras vulgo obſervatum.

Fig. 2. Dn. Dupré partem oſſis occipitis, cum duabus prioribus vertebris cervicis, a tergo ſpectatam repræſentat.

1. Pars interior oſſis occipitis. 1. 2. Muſculi *recti minores*. 3. 3. Quartum muſculorum par, a Dn. *Dupré* indigitatum & pro *auxiliariis obliquorum majorum & minorum* reputatum; qui *rectorum minorum* mihi videntur portio. 4. 5. Prima & ſecunda vertebra cervicis. A. proceſſus mammillaris.

Quæ tamen Figuræ cum minus habeantur exactæ, commodum viſum fuit, duas eorundem oſſium in ſimili ſitu Figuras addere, ad vivum delineatas, non ſolum ut muſculi ſuperius recenſiti, ſed & nonnulli alii, a Dn. *Dupré* in partium harum diſſectione forſan detegendi ac pro novis itidem inventis venditandi, eo melius explanentur.

Fig. 3. partem ſuperficiei externæ in cranii baſi ſiſtit, cum partibus anterioribus cunctarum cervicis vertebrarum. NB. Lineæ, quæ punctis notantur, progreſſum muſculorum in oſſibus innuunt.

A A &c. Pars baſis cranii. BB. Duo proceſſus mammillares. CC. Proceſſus ſtyloidei.

D. Protenſio oſſis occipitis. E. Pars foraminis, per quod medulla ſpinalis deſcendit.

a a. Portiones duorum proceſſuum condyliformium oſſis occipitis, qui a vertebra prima recipiuntur.

1. 2. 3. Partes anteriores ſeptem vertebrarum cervicis. b b. Proceſſus tranſverſi vertebræ primæ.

c c. Earum perforationes, quas trunci arteriarum & venarum vertebralium tranſeunt.

d d. Proceſſus tranſverſi vertebræ ſecundæ. e. f. g. h. i. reliquarum vertebrarum cervicis proceſſus tranſverſi.

k k. Partes proceſſuum obliquorum aſcendentium & deſcendentium pone tranſverſos.

l l. &c. *Foramina* inter vertebras propter egreſſum nervorum

rum a medulla ſpinali.

FF. - - Muſculi *annuentes* a Dn.Dupré *Frænatores obliqui* dicti.

GG - - *Recti laterales* ab eodem *Frænatores recti* vocati. HH - - Muſculi, quos *Flexores vertebræ primæ* ſuper ſecundam nominat, ego autem uſum potius in demittendo capite præbere exiſtimo, a proceſſibus tranſverſis vertebræ ſecundæ emergentes, ac oblique antrorſum ad primam aſcendentes.

J. - - *Obliquus ſuperior*, quem Dn.Dupré *Frænatorem poſteriorem* vocat.

Fig. 4. Oſſium in præcedenti Figura exhibitorum partes poſteriores oſtendit cum lineis æque ac antea punctatis.

A. Os occipitis. BB. Portio ſuturæ Lambdoideæ. CC. Ea oſſis occipitis portio, ubi *Splenius, Complexus* ac reliqui muſculi capitis terminantur. DD. Proceſſus maſtoidei.

EE. Portio proceſſuum ſtyliformium. 1. 2. 3. Partes poſteriores omnium vertebrarum cervicis.

FF. Muſculi *recti minores*. GG. - - Muſculi, quos Dn. *Dupré* auxiliarios obliquorum majorum & minorum aſſerit, ego autem pro portione modo nominatorum *rectorum minorum* habeo, in cunctis haud corporibus ut diſtincti occurrentes.

HH. - - - *Recti laterales* a *Fallopio* memorati.

JJ. - - - Muſculi exiles inter proceſſus tranſverſos primæ & ſecundæ vertebræ cervicis locati.

i. - - Alius muſculus exilis priori ſimilis, inter ſecundam & tertiam vertebram ſitus.

KK &c. Quatuor muſculorum paria, quos *Interſpinales colli* appello in *Myotomia Reformata* deſcriptos &c.

HISTOIRE DE L' EGLISE DEPUIS JESUS CHRIST JUSqu' à preſent &c. par Mr. BASNAGE, Tom. I.

id eſt.

HISTORIA ECCLESIÆ A NATO CHRISTO AD HOC USque tempus: auctore JACOBO BANAGIO. Tomus I.

Roterodami apud R. Leers, 1699. fol. Conſtat univerſum opus 13 Alphabetis & plagulis 17.

QUam doctrinæ & eruditionis laudem Vir Celeberrimus Jacobus Banagius ante aliquot annos ab omnibus retulit, cum in con-

conſpectu totius Eccleſiæ, Proteſtantium cauſam contra Jacobum Benignum Boſſuetum, Meldenſium Epiſcopum celeberrimum, doctrinæ variationem Proteſtantibus exprobrantem, maſcule feliciterque defenderet; eam inſigni hocce & ſplendido opere egregie auctum iri, nulli plane dubitamus. Iſtius autem certaminis, quod cum Boſſueto illi ſubeundum fuit, ſtatim in limine injicit mentionem, exemplisque plurimis evincit, variationes ſententiarum, quas de doctrinæ quibuſdam capitibus Doctores fovent, ſi Eccleſiæ fraudi eſſent, aut ex iis colligi poſſet, eam Eccleſiam, in qua deprehenduntur, non eſſe veram, & de ipſa antiqua Eccleſia, & multo magis de Romana, longe facilius hoc comprobari poſſe. Eſſe tamen variationes non unius generis, idque Boſſueto non eſſe obſervatum porro docet, indeque nec de omnibus uno eodemque judicandum modo, multo minus ex iſtis, quæ in Eccleſia Proteſtantium forte ſe offerunt, quæ leviores tamen ſint, nec ad fundamentum doctrinæ cœleſtis pertineant, colligendum, quod a veritate aberraverint. Atque hæc licet ita ſe habeant, non tamen diffitetur, hiſtoriam variationum a Boſſueto conſcriptam dediſſe ſibi occaſionem, opus iſtud præclarum, quod nunc orbi erudito exponitur, conſcribendi. Cum enim ille contra Albigenſes & Valdenſes, ceu Proteſtantium progenitores, prolixe & copioſe declamaverit, operæ ſe duxiſſe pretium, Eccleſiæ, & qua illa ſemper perſonuit, doctrinæ ſucceſſionem, juſta ſerie, a prima origine ad noſtra uſque tempora deducere. Idque ea ratione pertractandum ſibi ſumpſit, ut quatuor partibus opus univerſum abſolvatur, quarum prima hiſtoriam regiminis Eccleſiaſtici, tum generatim, tum in ſingulis diœceſibus illuſtrioribus, Alexandrina, Antiochena, Africana, Gallicana, Conſtantinopolitana, atque Romana exhibeat: altera hiſtoriam præcipuorum dogmatum, de canone Scripturæ, de traditionibus, de octo conciliis œcumenicis, de juſtificatione, de gratia, atque de euchariſtia ſiſtat: tertia vero, quæ de adoratione ſacramentorum, de cultu Angelorum, Mariæ Virginis, Sanctorum, reliquiarum, imaginum memoratu digna occurrunt, recenſeat: quarta denique hiſtoriam Albigenſium, ſucceſſionemque Eccleſiæ ad noſtra uſque tempora referat. Non diſſimulat, jam multas hiſtoriæ hujus partes ſigillatim a viris doctis fuiſſe pertractatas, quin lucubrationibus præſtantisſimis ſummorum virorum, Blondelli, Albertini, Dallæi, Larroquani, Stillingfleeti, Dodvvelli, Spanhemii, aliorumque ſe mirifice adjutum fuiſſe, gratus profite-

Digitized by Google

fitetur: aſt vel hoc nomine, quod in unum corpus coire juſſerit, quæ diſperſa hactenus erant atque disjecta, non ingratum multis hunc laborem fore, non ſine ratione ſperat.

Regiminis itaque Eccleſiaſtici hiſtoriam exhibiturus, primo de Eccleſiæ origine ejuſque regimine generatim, de Epiſcoporum, Metropolitanorum & Patriarcharum conſtitutione, eorumque poteſtate & juribus præcipit. Prima regiminis Eccleſiaſtici origo incerta dubiaque illi videtur, nec in Scriptura Sacra Epiſcopos atque Presbyteros ita diſtingui, ut non unam eandemque utrorumque fuiſſe dignitatem, exiſtimare posſis. Hammondum hic notat, ad eruendam Epiſcoporum originem, verba quæ in Actis Apoſtolorum Cap. II. 25. de Juda leguntur, cum abiiſſe in ſuum locum, ita interpretantem, ut non ad Judam, ſed ad Matthiam Apoſtolum in Judæ locum electum, ea referat, ſenſumque eſſe contendat, admotum eſſe Matthiam Epiſcopatui, per mortem Judæ vacuo. Quam explicationem nimis ſubtilem vocat, fundamentoque deſtitui pronuntiat. Inter Patres Eccleſiæ Clementem Romanum atque Hieronymum favere Presbyterianis docet, licet Hieronymus non ſatis ſibi conſtare videatur. Euſebii magnam prima fronte hic videri auctoritatem, dum non tantum ſeriem atque nomina omnium Epiſcoporum Hieroſolymitanorum refert, ſed innuere quoque videtur, quod ipſius Eccleſiæ Hieroſolymitanæ Catalogos viderit. Aſt in hanc demum ſententiam aliquem ingredi poſſe dicit, qui tantum Valeſii verſionem conſuluerit, ipſum Euſebium hoc non affirmare. Nec vero hoc eſſe ulla ratione ſimile, cum nullius Eccleſiæ Catalogi magis confuſione ac erroribus laborent, quam iſti Hieroſolymitanæ, ut adeo pro genuinis haberi nequeant. Certe ſi ipſa exempla primaria inſpexiſſet Euſebius, accuratiorem catalogum eum exhibiturum fuiſſe, dubio carere putat. Conſtare autem, quod Euſebius tantum conſuluerit Hypotypoſes Clementis, non Alexandrini, ſed alterius cujuſdam. Sed quod ad rem ipſam attinet, regiminis Eccleſiaſtici formam a Judaicis accepiſſe Chriſtianos, porro doctiſſimus Banagius oſtendit. Judæos ſuæ gentis ritus plurimos in Eccleſiam Chriſtianam intuliſſe, pro certo habet. Hinc & Presbyterorum eandem apud Judæos fuiſſe conditionem, ac apud Chriſtianos. Eadem utrobique eos quoque gaviſos fuiſſe poteſtate. Synagogarum autem Præfectos cum Epiſcopis Chriſtianorum omnino eſſe comparandos.

Digitized by Google

randos. His ita comprobatis, porro docet, in ſingulis urbibus olim conſtitutos fuiſſe Epiſcopos, nec ullam tam exiguam fuiſſe, quæ non ſuum habuerit Antiſtitem. Nec enim veteres Chriſtianos id egiſſe, ut ambitioni ac avaritiæ Epiſcoporum conſuleretur; quod tum factum, cum non niſi in urbibus majoribus conſtituti Epiſcopi, pluresq; unius regimini ſubjectæ ſunt provinciæ, autumat. Quin in primitiva Eccleſia non ſemper unum, ſed duos pluresve in una urbe fuiſſe Epiſcopos contendit. Certe eos, qui Apoſtolos pro Epiſcopis habeant, negare non poſſe, Romæ uno tempore duos Epiſcopos fuiſſe, Paulum atque Petrum, cum utrumque ibi vixiſſe, & martyrii coronam retuliſſe conſtet. In Eccleſia Hieroſolymitana itidem plures uno eodemque tempore Epiſcopos fuiſſe, vel ex maxima Epiſcoporum Hieroſolymitanorum multitudine, quæ in Catalogis eorum apud Euſebium conſpiciatur, recte colligi. Namque Blondelli conjecturam, ideo numerum horum Antiſtitum auctum tantopere eſſe, quod provectæ ætatis viri ad hanc dignitatem ibi evecti fuerint, quorum unus morte ſua mox alteri fecerit locum, ideo non approbat, quod in reliquis itidem Eccleſiis ſeniores Epiſcopali muneri admoti fuerint, & in illis nihilo ſecius tanta non inveniatur Epiſcoporum multitudo, quam in Hieroſolymitana. Sed hoc ipſo tamen nec Hammondo ſuffragatur, contendenti duas Hieroſolymis fuiſſe Eccleſias, unam ex Judæis, alteram ex Ethnicis collectam, quarum quælibet ſuum habuerit Epiſcopum. Namque huic opinioni diſerte refragari Euſebium, aſſerentem, omnes Epiſcopos, qui ad Hadrianum uſque Eccleſiæ Hieroſolymitanæ præfuerunt, natione fuiſſe Judæos; ut nunc ceteras rationes, quibus eam ſententiam impugnat, taceamus. Aſt Alexandriæ unum tantum Epiſcopum fuiſſe concedit, refellitque Abrahamum Echellenſem, duodecim uno eodemque tempore huic Eccleſiæ præfuiſſe affirmantem. Philippis & Epheſi plures uno tempore fuiſſe, extra dubium poſitum putat, quæque Hammondus hic opponit, paucis diluit. Obſervat quoque, in more poſitum fuiſſe veteribus, vivente adhuc Epiſcopo ſucceſſorem ei deſignare, ſi res Eccleſiæ iſtud poſcerent: indeque originem Coadjutorum derivat. Cujus quidem inſtituti primum exemplum in Alexandro Cappadociæ Epiſcopo, ſed poſtea cum Narciſſo Eccleſiam Hieroſolymitanam regente, reperiri affirmat. Quæ de Chorepiſcopis diſſerit, in compendio nobis exhi-

Digitized by Google

bent, quæ alii prolixe de iis ſunt commentati. Eorum originem ad ipſos Apoſtolos, fretus auctoritate Clementis Romani, refert. Etſi enim in concilio Ancyrano & Neocæſarienſi, nominis hujus primum facta ſit mentio, errare tamen magnopere, qui inde concludant, circa annum 270 demum ortos eos fuiſſe; quæ & Morini fuit ſententia, qui ideo Noſtro vapulat. Interim Chorepiſcopos Paſtorum munere fuiſſe functos, jureque in ordinem ſacrum alios recipiendi fuiſſe gaviſos, contendit. Ultra quartum quoque ſeculum hanc dignitatem in Eccleſia fuiſſe in uſu obſervat, non obſtantibus quorundam conciliorum, eam abrogantium, decretis. Hæc & alia prolixe ediſſerit, eodemque modo de parochiis Epiſcoporum, eorumque diœceſibus, functionibus quoque & juriſdictione diſputat. Metropolitanorum originem ab Ethnicis repetit. In quo dum verſatur, Hierarchiam quandam Ethnicis receptam fuiſſe, a qua Chriſtianorum Hierarchia non procul recedat, inſtituta comparatione evincit. Namque & apud eos in qualibet urbe ſacrificulis ſuperiorem quendam ſive Pontificem præfuiſſe, qui rurſus illi, ad quem ſacrorum cura in tota provincia ſpectavit, fuerit ſubjectus. Et ad horum quidem exemplum Metropolitanos in Eccleſia Chriſtiana fuiſſe conſtitutos. Illis autem, qui ad Apoſtolos Metropolitanorum inſtitutionem referunt, neutiquam ſuffragatur: refellitque argumenta, quibus doctiſſimi viri, Uſſerius, Hammondus, Marca, Morinus, Beveregius, Pagius, hanc ſententiam confirmare aggreſſi ſunt. Inter alia nonnulli eorum ex eo, quod Petrus Apoſtolus Epiſtolam ſuam ſcripſit ad fideles diſperſos per provincias Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Bithyniæ, collegerunt, conſtituiſſe eum, in regimine Eccleſiæ eandem ſequendã eſſe diſtributionem provinciarum, quam in Imperii adminiſtratione adhibuerunt Romani. Ad quod reſpondet Banagius, ſi hoc Apoſtolo conſtitutum fuiſſet, nullam ſe videre rationem, cur non Epiſcopis Epheſinæ, Nicomedienſis, aliarumque Eccleſiarum potius inſcripſerit Epiſtolam, cum & hi Metropolitani fuerint. Sed ex his, cujuſmodi cetera ſint, intelligitur. Philippis, Philadelphiæ, & Thyatiræ Eccleſias Metropolitanas fuiſſe, negat, finitque hanc tractationem, poſtquam trium primorum ſeculorum traditionem ſub examen revocavit, ſubnectendo quædam de juribus ac privilegiis Metropolitanorum. Ad Patriarchas hinc delatus, ſtatim cum Morino, Allatio, aliiſque congreditur, aſſerentes a

Petro

Digitized by Google

Petro tres Patriarchas fuiſſe conſtitutos, Alexandrinum pro Eccleſiis Africanis, Antiochenum pro Aſiaticis, Romanum pro Europæis, inq; eo receptam Geographis orbis diviſionem eum fuiſſe ſecutum. Aſt nihil omnino, quod momentum trahat, hoſce Auctores pro ſua ſententia afferre, Banagius docet. Namque niti eos Decretalibus ejuſmodi, quæ omnium conſenſu ac confeſſione ſpuriæ ſint ac ſuppoſititiæ, aut uti teſtimoniis Pontificum, qui multis poſt Patriarchatuum erectionem annis vixerint, & quibus adeo nulla probandi vis inſit, quippe qui ſecundum morem ſententiamque ſui temporis de ejuſmodi rebus loqui conſueverint. Deinde ex pleriſque Auctorum Eccleſiaſticorum teſtimoniis, quæ magno numero afferantur, nihil aliud colligi quam Petrum & Romæ & Antiochiæ fuiſſe. Quod ſi vel maxime concedatur, non tamen ſtatim inde ſequi, quod Patriarchatus ibi inſtituerit. Inepte quoque provocari ait ad illos, qui de magnitudine urbium Patriarchalium verba fecerunt: cum iterum non niſi per ambages, & infirmo plane concludendi genere inde elici queat, ideo haſce urbes a Petro delectas fuiſſe, ut Patriarchis ſedem præberent. Multa id genus alia contra Patriarchalem in Eccleſia dignitatem Auctor doctiſſimus in medium affert, tandemque concludit, gradatim Patriarchas ad iſtud faſtigium emerſiſſe, quod poſtea in Eccleſia obtinuerunt, deque privilegiis eorundem atque functionibus itidem nonnulla ſubnectit.

Inter Eccleſias Patriarchales, de quibus ſigillatim Auctor agit, primum locum tribuit Alexandrinæ. Eam a Marco Evangeliſta conditam fundatamque fuiſſe, plerique Hierarchiæ defenſores autumant. Qui tamen Noſtro fundamento deſtituti videntur. Euſebium enim talia commemorantem famæ incertæ inniti. Hanc autem ſucceſſu temporis per traditionem in certam veritatem evaluiſſe, cui refragari multi nefas ducant. Accedere autem, quod quæ de itinere Marci Alexandriam ſuſcepto referuntur, aut aperte falſa ſint, aut per rationes Chronologicas, quod Auctor oſtendit, ita impedita, ut ſententiæ iſtius patroni nullo modo hæc inter ſe conciliare valeant. Dum in hiſce occupatur, Therapeutarum illi quoque injicienda fuit mentio, quos Chriſtianos fuiſſe diſerte negat. Atque de origine quidem hujus Eccleſiæ poſtquam hæc & alia diſputavit, de regiminis Eccleſiaſtici a Marco conſtituti forma, deque diœceſi Patriarchæ Alexandrini ſollicitus eſt. Obſervat autem, Eccleſiam Alexandrinam in plures paro-

chias

Digitized by Google

chias fuiſſe diviſam admodum exiguas, quarum cuilibet Presbyter aliquis præfuerit. Diœceſin autem Epiſcopi Alexandrini primo quidem urbis mœniis fuiſſe circumſcriptam, mox autem hoſce Præſules imperii ſui Eccleſiaſtici limites longius latiuſque protuliſſe. Æthiopiam autem huic Patriarchæ ſubjectam fuiſſe negat, refellitque Morinum ſecus ſentientem. Sed nec Africam ei ſubfuiſſe docet, ut ut conſtet, Alexandrini Præſulis majorem ampliorem que olim fuiſſe diœceſin quam Romani. Inter Epiſcopos Alexandrinos, primum, de quo certi quid & indubitati affirmari queat, eſſe Demetrium, quem lites, quæ cum Origene illi interceſſerunt, reddiderint celeberrimum. Demetrium iſtum non aliam ob cauſam maximo odio proſecutum fuiſſe Origenem, Banagius aſſerit, quam quod excellens Origenis ingenium, doctrina ſingulari excultum, invidiæ Demetrii eum objiceret. Aſt Origenem dum laudat, innocentiam ſimul ejus vindicat ab eorum incuſationibus, qui idolo eum thus obtuliſſe aſſerunt, ne ſtuprum Æthiopis cujusdam pati cogeretur. Hos inter & Huetius eſt, qui Epiphanii fretus auctoritate, hac de re non dubitat. Noſtro autem in ceterorum ſcriptorum fide dignorum ſilentio, Epiphanii auctoritas hic tanti non videtur, ut ea unice ſtandum ſit. Cum enim conſtet, Epiphanium Origenem magno odio fuiſſe proſecutum, facile eum adduci potuiſſe, ut aliorum narrationibus quantumvis frivolis fidem adhiberet, aut ipſe quoque tale quid fingeret, autumat. Certe ſententiam, quam Demetrius contra Origenem pronunciavit, injuſtam fuiſſe, Banagio extra dubium poſitum videtur. Sed reliquos Alexandrinæ Eccleſiæ Præſules dum ordine refert, deque illorum fatis exponit, graviſſima ſubinde Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ capita attingit. Quis vero hac de re dubitaret, cum de Dionyſio Alexandrino, Alexandro, Athanaſio, Theophilo, Cyrillo, ceteriſque quorum nomina nemini, niſi qui hoſpitem plane ex veterum monumentis retulerunt animum, ignota ſunt, ex inſtituti quod ſequitur lege, prolixe illi dicendum fuerit; ne dicamus, quod ſchiſmatis Meletiani, & Arrianiſmi Hiſtoria, hic non potuerit ſicco ab eo præteriri pede.

Alexandrinum Patriarcham excipit Antiochenus. Antiochia, quæ huic ſedem præbuit, Orientis metropolis dici ſolet. Quo nomine Orientis Syriam ſolum deſignari, Banagius contendit. Eſſe quidem nonnullos, qui Orientis limites latiores, amplioreſque conſtitu-

ſtitu-

ſtituant, quod Lactantius referat, Diocletianum in Oriente fuiſſe, cum in milites Chriſtianos ſævire inciperet; aſt cum in bello contra Perſas mox in Meſopotamia, mox alibi fuerit commoratus, nihil obſtare, quo minus A. 295 Antiochiæ degere potuerit, ut adeo ibi quoque Orientis voce Syria tantum deſignetur. De origine autem Antiochenæ Eccleſiæ verba faciens, diſerte negat, eam a Petro fuiſſe fundatam. Conſtare namq; ait ex Actis Apoſtolorum, poſt mortem Stephani, nonnullos per cladem Chriſtianis Hieroſolymitanis illatam, diſperſos Antiochiam delatos, prima Chriſtianæ religionis ſemina ibi ſparſiſſe, quorum nomina ignorentur: tum demum Barnabam & poſtea Paulum Antiochiam conceſſiſſe, ut Eccleſiam ibi jam conſtitutam confirmarent, eoſque ſine dubio regimen quoque Eccleſiaſticum ibi introduxiſſe: hiſce demum peractis Petrum Antiochiam veniſſe, ibique a Paulo fuiſſe reprehenſum. Quæ omnia rem palam evincere putat, ut nulla Patrum quantumvis magna auctoritas ſecus ſentientibus proſit. Primum autem Antiochenæ Eccleſiæ Epiſcopum Evodium fuiſſe autumat, eumque ſolum huic Eccleſiæ præfuiſſe, contra Baronium, a duobus Epiſcopis tum hanc Eccleſiam adminiſtratam fuiſſe aſſerentem, evincit. De diœceſi quoque hujus Eccleſiæ non omnes idem ſentire autumat: hoc tamen pro certo habet & explorato, Aſiam univerſam imperio Antiocheni Patriarchæ non fuiſſe ſubjectam; Ignatii autem diœceſin urbis mœniis fuiſſe circumſcriptam: de cujus vita rebuſque dum verba facit, Epiſtolam ejus ad Romanos, & Acta Martyrii ejus a Ruinarto luci publicæ expoſita ſub examen revocat. Inter ceteros autem Antiochenæ Eccleſiæ Præſules celebris quoque eſt Babylas, a quo Philippum Arabem Imperatorem, quod Gordiani filium interemiſſet, excommunicatum & templi ingreſſu prohibitum, Chryſoſtomus auctor eſt, quem multi recentiorum ſequuntur. Aſt falli Chryſoſtomum, Banagius citra ambages pronuntiat. Nimis credulum huncce fuiſſe Præſulem ait, cui facile fama & rumor aliquis impoſuerit. Interim cum ſemel aliquid pro certo arripuerat, inquit, verbis magnificis id exornare didicerat, ut nemini non veriſſimum eſſe, quod dicebat, perſuaderet. Ipſum autem Chryſoſtomum figmenti hujus vanitatem prodere, quod nomen Imperatoris ignoret, cui tale quid a Babyla contigerit. Quod ſi nunc porro, quæ de conciliis Antiochiæ habitis, de Paulo Samoſateno, de Meletio & ſchiſmate Meletiano

tiano, ceteriſque Patriarchis Antiochenis, prolixe & erudite diſputat, ſaltem eundo per ſumma capita, indicare vellemus, inſtituti noſtri nobis plane migrandi eſſent limites. Proinde ad alia progredimur.

Africanam Eccleſiam ab Apoſtolis non eſſe fundatam conſtat, & ipſi hoc, ut Banagius obſervat, fatentur Africani, hoc ipſo, eodem judice, ceteris cordatiores, qui ut Apoſtolorum ſucceſſores viderentur, figmentis & mendaciis Eccleſiarum ſuarum conſulere dignitati & antiquitati non erubeſcant. Originem autem Chriſtianiſmi in Africa obſcuram atque incertam eſſe pronuntiat: eoſque qui aut Petrum Africanis doctrinam cœleſtem annuntiaſſe, aut alium quendam Roma in Africam miſſum, ut hoc ibi officio fungeretur, contendunt, in magno verſari errore non dubitat. Cumprimis hic Auctori res eſt cum Emanuele a Schelſtraten, quem omnes ingenii eo contuliſſe vires conſtat, ut Romanorum Pontificum in Africanas Eccleſias imperium ſtabiliret: itaque ab iis & doctrinam cœleſtem in Africam uſque propagatam fuiſſe autumat, provocatque, ut plerique Romanenſium ſolent, ad Auguſtinum, exerte aſſerentem, quod Roma illis Evangelii doctrinam impertiverit. Quod ipſum Banagius ita diluit, ut parum ingenue verba Auguſtini ab iis afferri conqueratur. Alloqui enim hunc Præſulem Epiſcopum Carthaginienſem, aſſerereque, quod Donatiſtarum facile carere queat communione, eo quod cum Eccleſia Romana, reliquoque orbe, unde Evangelium tranſiverit in Africam, ei communio intercedat. Omittere ergo eos verba, *reliquoque orbe*, ut propagatæ in Africa religionis Chriſtianæ gloria ad Romanum Pontificem redeat. Ceterum Carthaginienſem Epiſcopum Primatem Africæ fuiſſe docet, ita ut licet tres fuerint in Africa Primates, juxta numerũ provinciarum, in quas regiminis civilis cauſa Africa diſtributa erat, Africæ ſcilicet Proconſularis, Numidiæ & Mauritaniæ, ceteri tamen Carthaginienſem ceu principem & caput Epiſcoporum fuerint venerati: quemadmodum & in regimine civili Proconſul in ceteras provincias omnes imperium obtinuerit. Fuiſſe quoque horum Epiſcoporum Carthaginienſium inſignem auctoritatem, demonſtrat. Namque eos convocaſſe Concilia nationalia, Epiſcopos Africæ in ordinem ſacrum recepiſſe, novos Epiſcopatus conſtituiſſe, aliiſque privilegiis fuiſſe gaviſos. Quod vero Romano Pontifici fuerint ſubjecti,

ſti, denuo contra Schelſtratenum probat, ad Tertullianum, Auguſtinum, Innocentium I. alioſque Pontifices provocantem. Quod ut refellat Noſter, obſervat primo, Patrum ac Pontificum teſtimonia rem hanc non conficere, cum nemini fas ſit in propria cauſa teſtimonium dicere. Deinde manifeſtum eſſe, Epiſcopos Carthaginienſes jura ac privilegia Patriarchalia habuiſſe. Aſt, inquit, his ſi fuere gaviſi, ſedi Romanæ non potuerunt eſſe ſubjecti. Differit hinc de Primatibus, qui ſingulis provinciis præfuerunt, hiſque enumeratis ad Cyprianum ſe convertit, controverſiamque de baptiſmo Hæreticorum enarrat. Occaſio hic Auctori ſe offert locum inſignem Cypriani explicandi, quo Decium Imperatorem Cornelii Romani Pontificis æmulum vocaſſe videtur. Id quod maximopere ad dignitatem ac auctoritatem Romanorum Pontificum augendam pertinere contendit Albaſpinæus, ut nihil temere præclarius hanc ad rem ex omni antiquitate afferri queat. Banagius contra, rejecta Salmaſii emendatione, obſervat, a Pamelio vocem adjectam, quæ nec in codicibus MStis, nec in præſtantioribus editionibus reperiatur, ut Imperatorem Pontificis æmulum faceret. Hiſce velut in tranſitu delibatis, hiſtoriam de baptiſmo Hæreticorum proſequitur: quæque cum Donatiſtis, itemque cum Pelagianis in Africa geſta ſunt, accurate ediſſerit, nec prætermittit, quæ a Vandalis perpeſſa eſt Eccleſia Africana, & ita porro quæ in ea uſque ad Saracenorum adventum, a quibus deleta penitus atque everſa fuit, memoratu digna contigerunt, juſta ſerie ordineque enarrat.

Reſtat nunc in prima hujus operis parte Hiſtoria Eccleſiæ Gallicanæ, Conſtantinopolitanæ & Italicarum, præſertim Romanæ; ſed cum ex hactenus allatis intelligi facile queat, quam tractandi rationem in his Auctor doctiſſimus teneat, & alia inſuper non levioris momenti ſeſe nobis offerant, hiſce diutius non immorabimur. Ex Romanæ Eccleſiæ hiſtoria hoc unicum addimus, quod de Johanna Papiſſa, ex ordinis, quem ſibi præſcripſit, lege diſſerens, nihil definiat de hiſtoriæ hujus veritate, aſſerta ab aliis, ab aliis in dubium vocata, ſed recenſitis diſſentientium argumentis, judicium lectoris arbitrio committat.

Finita autem iſta de Eccleſiæ regimine tractatione, ad hiſtoriam dogmatum, quibus Eccleſia Chriſtiana ad ſeculum XI uſque perſonuit, progreditur. Primum hic locum tenet doctrina de Scriptura S. ejuſque Canone. Certum hic exploratumque Auctori eſt, Apo-

Digitized by Google

ſtolos divinitus inſpiratos ad ſcribendum ſe contuliſſe. Unicuique tamen certam ſe dediſſe occaſionem, quæ ut hocce munus ſcribendi ſuſciperet, eum impulerit. Et Matthæum quidem ob diſperſionem fidelium, in quam per furorem Judæorum conjiciebantur, permotum fuiſſe, ut hiſtoriam Chriſti ſervatoris litterarum monumentis conſignaret. Metuendum enim ei fuiſſe, ne ita disjecti, doctoreque deſtituti, veritatis jacturam facerent. Græcane an Ebræa lingua ſcripſerit, non definit. Sufficit illi affirmantium, negantiumque recenſuiſſe argumenta. Aſt Marcum Latina lingua ſcripſiſſe negat, exemplaque Evangelii ejus, quæ Venetiis & Pragæ oſtenduntur, pro ſuſpectis habet. De ceteris Novi Teſtamenti libris eodem modo multa obſervat, quæ lectu non ſunt indigna. Nos autem paucis ea ſolum indicabimus, quæ contra Dodvvellum virum doctiſſimum Banagius diſputat. Hujus ſententiam ita refert, quod aſſerat, ſcripta Apoſtolorum & Evangeliſtarum latitaſſe in obſcuro, & Chriſtianis primitivæ Eccleſiæ plane fuiſſe incognita, uſque ad tempora Trajani Imperatoris. Hoc enim victricia arma per Parthos circumferente, libros hoſce a viris ſacris ſcriptos itidem per Orientis regiones longe lateque propagatos fuiſſe. Lucam itaque Evangeliſtam, nec Matthæi, nec Marci Evangelium vidiſſe. Atque hinc eveniſſe, ut a ceteris diſſentiat, iiſque interdum contradicat. Præterea nec Clementem Romanum, nec Ignatium, nec Barnabam ad Evangelia unquam provocaſſe; ſaltem non poſſe dijudicari, ſi provocaſſe videantur, num Matthæi, an alterius cujusdam verba referant. Eosdem Apocryphos pariter ac Canonicos Auctores promiſcue citare; quod documento ſit, ab iis non ſatis a veris ſcriptoribus hiſtoriæ Evangelicæ, ſpurios & parum genuinos fuiſſe diſcretos, quod ſub Trajano demum factum ſit. Juſtinum Martyrem enim atque Irenæum primos fuiſſe, qui Evangelia in notitiam Eccleſiæ deduxerint. Ex quibus omnibus Dodvvellus, ut Banagius refert, colligit, Canonem Novi Teſtamenti per traditionem quorundam ætate conſpicuorum, qui teſtati ſint hæc ſcripta ab Apoſtolis eſſe profecta, fuiſſe conſtitutum, idque tempore Trajani Imperatoris. Hæc omnia, quantumvis ingenioſe excogitata eſſe Noſter non diffiteatur, neutiquam tamen ei ſe probant: ſed ut oſtendat, quam lubrico innitantur fundamento, duo ſibi demonſtranda ſumpſit, primo, Evangelia iſta cognita ſæpiuſque allegata fuiſſe a veteribus ante tem-

Digitized by Google

tempora Trajani; deinde, ne ſub Trajano quidem jam Canonem Scripturæ fixum determinatumque fuiſſe. Ceterum obſervat, per ſententiam Dodvvelli fidem Scriptorum ſacrorum facile in dubium vocari poſſe. Namque ſi profano homini tale quid perſuadeatur, haud difficulter eum in eam ingredi poſſe ſententiam, occultaſſe Evangeliſtas atque Apoſtolos ideo tam diu ſcripta ſua, quod metuiſſent, ne ſi ſtatim in lucem emitterentur, redarguerentur convincerenturque falſi, aut erroris, ab illis, qui oculis ſuis, quæ geſta erant, uſurpaverant, proque teſtibus fide dignis adeo erant habendi. Præterea, quod Scriptores ſacri non voluerint latitare ſua ſcripta, ex fine, quem quiſq; eorum ſibi propoſitum habuerit, conſtare. Matthæum namque ideo Hiſtoriam ſuam ſcripſiſſe, ut Chriſtiani per hoſtium furorem diſperſi doctrinæ fideique haberent regulam. Quo fine excidiſſet, ſi voluiſſet Evangelium ſuum occultari. Ex Juſtino quoque obſervat, jam inde a temporibus Apoſtolorum receptum fuiſſe, ut diebus dominicis illorum ſcripta in Eccleſiis prælegerentur. Unde rurſus ſequi, illa non potuiſſe latitare in obſcuro. Verba Lucæ, *quandoquidem aggreſſi ſunt multi narrationem contexere compertarum apud nos rerum*, equidem & ab Euſebio de Evangeliis ſuppoſititiis explicari; aſt perperam, cum certum ſit, eo tempore, quo Lucas ſcripſit, Evangelium nullum ab Hæreticis fuiſſe ſuppoſitum. Idque inde probat, quia falſi doctores, qui in Eccleſia Corinthiaca errores ſpargebant, hoc nomine a Paulo, quod Evangelia ſpuria finxerint, non ſint reprehenſi. Quin nec Simoni Mago, Gnoſticorum patri, tale quid unquam fuiſſe objectum. Ebionitas demum hoc nomine male audire, quod libris ſpuriis fucum facere aliis, religioni ſibi non duxerint; aſt eos Evangelia Matthæi, Marci & Lucæ recepiſſe, conſtare ex Mario Mercatore, & quæ ſunt id genus alia. Quod autem ad locum iſtum Lucæ attinet, eum tum de Chriſtianis quibusdam, veriſque fidelibus, qui hiſtoriam rerum a Chriſto geſtarum contexere auſi ſint, tum & de Matthæo atque Marco intelligi poſſe contendit. Multo magis autem de Johanne manifeſtum eſſe, quod reliquorum Evangeliſtarum libros viderit. Diſerte namque hoc teſtari Euſebium, qui referat, eos a Johanne fuiſſe comprobatos. Quin eundem Auctorem diſerte affirmare, hos libros jam omnibus Chriſtianis fuiſſe cognitos. Denique nec illud admittit, quod Ignatius, Barnabas, Clemens & Polycarpus Evangelia nunquam cita-
 rint.

Digitized by Google

ſint. Contrarium enim prolatis ex Ignatii & Barnabæ Epiſtolis exemplis demonſtrat, quin & ex Epiſtolis Polycarpi & Clementis. Tandem addit, ipſis Hæreticis, Cerintho atque Ebioni, Evangelia iſta non fuiſſe ignota, indeque concludit, ea multo minus Orthodoxis ignota eſſe potuiſſe. Et hæc quidem contra Dodwellum diſputat. De Canonis autem Scripturæ conſtitutione dum porro eſt ſollicitus, in tribus prioribus ſeculis Canonem N. T. definitum rite determinatumq; eſſe, negat: quin unamquamque Eccleſiam hoc ſibi ſumpſiſſe, ut quosdam libros approbaret, alios rejiceret. Occaſio hinc illi enaſcitur de Epiſtola ad Ebræos, & Apocalypſi Johannis prolixius diſſerendi. Illam ab Occidentalibus, hanc maxime ab Orientalibus Eccleſiis rejectam fuiſſe, obſervat. Negat quoque, in Concilio Nicæno Canonem N. T. conſtitutum eſſe, Baroniumque refellit, & ex Hieronymi verbis, ad quem Baronius provocaverat, tale quid colligi non poſſe, demonſtrat. Potuiſſe enim Patres hujus concilii, librum quendam allegando, hoc ipſo demonſtrare, illum pro divinitus inſpirato haberi: attamen inde nullo modo ſequi, eos hac in re aliquid definiviſſe. Proinde in concilio demum Laodicenſi hoc negotium confectum, Banagius autumat. Baronium quidem aſſerere, antiquius eſſe hoc concilium Nicæno: ſed cum conſtet, in eo damnatos fuiſſe diſcipulos Photini, errorem Baronii eſſe manifeſtum. Cenſorem Baronii doctiſſimum, Pagium, ſub Joviano demum, aut ſtatim poſt ejus mortem, celebratum eſſe hoc concilium, aſſerere refert, & quidem a Theodoſio Epiſcopo Philadelphienſi, qui Arrianiſmo fuerit imbutus. Id quod Noſter negat, tum aliis, tum hac cumprimis ratione inductus, quod in hoc concilio damnati ſint Photiniani, quod non facile a Præſide Arriano expectandum ſit. De Canone V. T. plane eodem modo, eundo per ſingula ſecula diſſerit, Patrumque & veteris Eccleſiæ de eo ſententias affert.

Hiſtoriam Scripturæ Sacræ ejuſque Canonis excipit hiſtoria verſionum & traditionum, & hanc hiſtoria octo conciliorum œcumenicorum. Graviſſima hiſtoriæ Eccleſiaſticæ capita ab Auctore pertractari, quivis, etiam qui librum non vidit, conjectura facile aſſequi poterit, præſertim cum Auctori in more poſitum ſit, cuncta accurate & ſumma diligentia excutere. Quantumvis tamen egregia ſint, quæ hic Lectoribus ſe offerunt, inſtituti tamen noſtri memores ad alia properamus.

Ni-

Digitized by Google

Nimirum poſt conciliorum generalium hiſtoriam, ampliſſimum campum ingreditur, hiſtoriamque gratiæ & juſtificationis, & qui cum ea connexus eſt, Pelagianiſmi per duos libros perſequitur. Et initio quidem obſervat, Patres trium priorum ſeculorum doctrinam de gratia & juſtificatione ſubtiliter non tractaſſe, easque quæſtiones, quæ ſequiori ætate Eccleſiam Chriſtianam traxere in partes, maximam partem iis fuiſſe ignotas. Theophilum e. g. Antiochenum, admodum confuſe de hominis ante lapſum ſpectati immortalitate ſententiam ſuam expoſuiſſe, dum negaverit, eum mortalem conditum, quæ deinceps Pelagianorum fuerit ſententia, ſimul tamen & immortalem eum per naturam fuiſſe, inficiatus ſit, quod hoc ſoli Deo ſit proprium. Quo ipſo inter immortalitatem & æternitatem non ſatis accurate diſtinxerit. Peccatum originale admiſiſſe Eccleſiam, negaſſe tamen illud Clementem Alexandrinum. Nec de ſatisfactione omnes idem ſenſiſſe; præſertim Origenis craſſos & non ferendos hic fuiſſe errores. Communem tamen fuiſſe doctrinam, qua veritas ſatisfactionis egregie ſtabiliebatur, & ad omnes omnino homines, nemine excepto, fructus mortis Chriſti atque redemptionis extendebantur. Hinc & Ignatium de gratia Dei univerſali ea uſurpaſſe verba, quæ Chriſtus de providentia Numinis pronuntiavit, quod Deus oriri faciat Solem ſuum ſuper bonos æque atque malos. Porro de juſtificatione hominis per fidem, Patres trium primorum ſeculorum conſentientem veritati foviſſe opinionem. Rurſus tamen in eo erraſſe plurimos, quod rationi humanæ atque philoſophiæ plus quam decebat tribuerint, aſſeruerintque, ejus beneficio ad æternam homines pervenire poſſe felicitatem, multosque etiam veterum Philoſophorum perveniſſe. Quem errorem in Juſtino, Origene, aliisque Auctor notat. Quemadmodum autem Patres hujus ætatis neceſſitatem gratiæ prævenientis omnino admiſerint: ita contra alienos fuiſſe a ſententia Scholaſticorum, ad repellendas tentationes, actionesque bonas edendas gratiam requirentium. Quod autem ad converſionem hominis attinet, nonnullos quidem omnia gratiæ dediſſe, alios contra voluntati vires gratiæ reſiſtendi tribuiſſe. Nec eos ſibi conſtitiſſe in gratia concilianda cum libertate. Cujus quidem inconſtantiæ & contradictionis hanc cauſam eſſe Auctor arbitratur, quod viris hiſce cum diverſi generis hæreticis fuerit pugnandum, Etenim dum ſententiæ, quam defendendam

dam

dam ſuſceperant, acriter inſiſtebant, ultra limites haud raro provehebantur, idemque illis contingebat, quoties cum alio hæretico, oppoſitam ſententiam tuente, deſcendebant in arenam. Et ita quidem ſententiam Patrum trium priorum ſeculorum de graviſſimis fidei capitibus Auctor delineavit. Hos nunc excipiunt Patres quarti ſeculi, & qui uſque ad ortum Pelagianiſmi vixerunt. Ex hiſce nonnullos peccatum originale fuiſſe inficiatos, docet. Redargui hujus erroris a Garnerio Diodorum Tarſenſem, Theodorum Mopſueſtenum, Baſilium, Chryſoſtomum, Hilarium, Ambroſium. Sed nonnullos ex hiſce perperam. Nec ſatis recte eos hic ſibi conſulere, qui Julianum ſequuntur, cum ejus verbis hic non ſit adhibenda fides. De Theodoro Mopſueſteno tamen & Chryſoſtomo rem manifeſtam eſſe putat, eoſque adeo Pelagii fuiſſe anteceſſores, aſſerere non dubitat. Docet quoque, nonnullos ex ceremoniis quibusdam, ea ætate in Eccleſia receptis, veram ejus ſententiam de peccato originali colligere, uti ex baptiſmo infantum; quam in rem prolixius inquirit. Ceterum Latinæ pariter ac Græcæ Eccleſiæ Patres pleroſque peccatum originale agnoviſſe, demonſtrat: potuiſſeque Auguſtinum, qui ex Græcis quosdam pro ſua ſententia contra Pelagium attulit, longe plures laudare, ſi eorundem habuiſſet notitiam. Pelagium contra perperam egiſſe, dum Eccleſiæ Latinæ Doctores a ſuis ſtare partibus aſſerere auſus eſt. Nec hæc ſufficiunt ad hujus ætatis Patrum ſententiam explicandam, ſed eundo per ſingulas partes, quæ de diverſis gradibus gratiæ, quam Deus peccatoribus impertit, de gratia univerſali, de gratia præveniente, & cooperante, de ſufficiente & efficaci, de libero arbitrio, de effectibus gratiæ, de juſtificatione per fidem, de imperfectione & meritis bonorum operum ſenſerint, docuerint, diſceptaverint, operoſe & ſummo ſtudio recenſet. Atque ita demum ad hiſtoriam Pelagii accedit, paucisque de ipſo Pelagio præmiſſis, dogmata ejus de peccato originali, de viribus hominum ad exercendam virtutem, ceteraque ordine recenſet. Inter adverſarios autem Pelagii, cum præter Hieronymum, maxime emineat Auguſtinus, in genuina ejus de hiſce doctrinæ cœleſtis capitibus ſententia accurate repræſentanda, tanto diligentius elaborandum ſibi cenſuit Auctor, quanto acrius de ea ad noſtram ætatem uſque, inter viros eruditos fuerit diſceptatum. Nobis nunc non licet, quæ hac de re affert, commemorare, cum paucis verbis

Digitized by Google

bis, perque compendium, ut inſtituti noſtri leges requirunt, hoc fieri nequeat: interim prætermittendam non duximus obſervationem, quæ caput hocce finit. Nimirum Noriſium Cardinalem Emin. atq; Garnerium, in pleriſque capitibus, quæ uterque a ſe demum inventa aut excogitata exiſtimaverit, plane conſentire: quod omnino Banagio mirum videtur, cum eodem fere tempore uterque de hoc argumento ſcripſerit, longiſſimis quoq; intervallis a ſe invicem remoti, ut unum ab altero iſta edoctum fuiſſe dici nequeat. Utrumque Anianum diſcipulum Pelagii detexiſſe, qui & Uſſerio & ceteris viris doctis plane fuerit incognitus: utrumque Theodorum Mopſueſtenum Pelagianis annumerare, quod primum a ſe factum exiſtimet Noriſius: utrumq; in lucem protuliſſe Ruffini retractationem, aut confeſſionem fidei, quæ ſatis orthodoxa videatur: utrumque obſervaſſe, ante concilium Dioſpolitanum Hieroſolymis inſtitutam fuiſſe congregationem, in qua male habitus ſit Oroſius, quæ vulgo inter commenta referatur: utrumque denique docuiſſe, dialogum Hieronymi contra Pelagianos compoſitum fuiſſe ante concilium Dioſpolitanum, quod perperam negaverit Baronius. Finit hanc hiſtoriæ Pelagianæ partem, diſſerendo de decretis conciliorum & mandatis Imperatorum, quibus Pelagianiſmus rejectus atque condemnatus ſit. Jam hiſce expoſitis inceptam ſemel telam pertexit, & hiſtoriam Gratiæ ac Juſtificationis, ipſiuſque adeo Pelagianiſmi & Semipelagianiſmi ab A. 426 uſque ad ſeculum undecimum juſta ſerie deducit. Multa quoque hic obſervatu digniſſima ſe offerunt, at ipſa ubertas ac copia rerum pulcherrimarum nos deterret. Proinde filum noſtræ narrationis hic abrumpimus, & Tomum II alia vice exhibebimus.

OSSERVAZIONI ISTORICHE SOPRA ALCUNI MEdaglioni Antichi.

i. e.

OBSERVATIONES HISTORICÆ IN QUÆDAM MAXImi moduli Numiſmata.

Romæ, typis D. Ant. Herculis, 1698. in 4. chartæ auguſtæ, Conſtat Alph. 2. plag. 14. multiſq; figuris æneis.

Digitized by Google

HArum in numiſmata vetera obſervationum, Sereniſſimo Magno Hetruriæ Duci dicatarum, Autor eſt doctiſſimus Abbas *Philippus Buonaruta*, ex clariſſima illa familia genus ducens, quæ duobus maxime decoribus illuſtrata eſt, altero Pictore & Sculptore incomparabili, altero Poeta in lingua patria & Antiquario celebri, utroque cliente Sereniſſimæ Domus Mediceæ, inſtaurandis provehendiſque bonis artibus natæ. Sunt vero numiſmata his obſervationibus expoſita majoris formæ ſeu moduli, deprompta e Muſeo Eminentiſſimi Cardinalis Caſparis de Carpinea, quibus perpetua fere ſeries Imperatorum, inde uſque ab Hadriano ad Conſtantinum M. exhibetur. Quæ cum æri incidiſſet Scalptor, & 37 tabulis comprehenſa luci publicæ ſiſtere conſtituiſſet: ut illis explicationem adderet, non invitus ſe adduci paſſus eſt Autor, qui longo uſu multa in his deprehenderat, quæ primo intuitu ne doctis quidem peritiſque patere poterant. Agnoſcit vero, multa eſſe in ſtudio rei nummariæ incerta, meriſque ſæpe conjecturis niti expoſitionem ſymbolorum & imaginum, quæ arbitrio pictorum ſculptorumque ſæpe mutentur, aut ſingulare aliquod factum nullis literis proditum reſpiciant, aut ab occultis myſteriis petita ſint: quamvis non neget, quædam in hac arte ſatis eſſe certa & inter doctos explorata. Atque hæc quidem uti ſecutus eſt, & recepit: ita in illis nil ſe temere affirmare, nec incerta pro certis lectori obtrudere affirmat. Neque id derogare præſtantiæ hujus ſtudii quicquam cenſet, quin potius cum mentem in veritate inveſtiganda reddat circumſpectam, & a temeraria aſſenſione cohibeat, id ipſum ponendum eſſe judicat in reliquis hujus ſtudii utilitatibus, quæ inde in hiſtoriam ſacram & civilem, chronologiam, geographiam, literas & omne genus eruditionis redundant. Præterea recenſet, quæ in eodem illuſtri Muſeo aſſerventur antiquitatis monumenta, e marmore, gemmis, lapidibus, vitro, chryſtallo, ære aliove metallo, & demum ex ebore, quæ eo rariora, quo difficilius integra ætatem ferunt. Horum figuris cum hoc opus diſtinctum ſit atque exornatum: Autor & generatim horum omnium artificium & uſum, in quem a veteribus conficta ſint, docet, & ſpeciatim inſigniora nonnulla cum in præfatione explicat, tum in fine operis ſpecioſum triumphum Bacchi erudite luculenterque exponit. Eſt is triumphus inſculptus gemmæ, ea prorſus magnitudine, quæ hic

Præfat:

ære

ære expreſſa eſt. Spectantur in eo duo Centauri, quorum alter facem, alter thyrſum tenet: ex altero latere duæ apparent Centauræ, altera tibias inflans, altera tympanum pulſans. Hi Centauri juncti ſunt currui, in quo Bacchus ſtat erectus, dextra cantharum, ſiniſtra thyrſum gerens, cui a ſiniſtris adſtat Ceres, ſpicas & papaver ſiniſtra oſtentans; a dextris cernitur Genius, folium manibus elatis gerens. Sub Centauris in terra jacet ex una parte ciſta myſtica, ex altera vas ingens cum patera ſeu phiala. Singulorum mythologiam Autor exequitur, de *Centauris* primum obſervans, eos Soli, Herculi, Æſculapio, ſed omnium frequentiſſime Baccho tribui, ſeu quod ab eo fuerint domiti, ſeu quod vino fuerint delectati, (ex quo bellum eorum cum Lapithis) ſeu potius, quod Bacchus, teſte Sariſberienſi, a Chirone Centauro fuerit educatus. *Centauras* in aliis quoque monumentis, & ſpeciatim in nummo Juliæ Auguſtæ, apud Seguinum extare monet; eas vero tanquam debiliores ex regula Circenſium in medio collocari debuiſſe, quod tunc in triumphis forte negligi potuerit. *Facem* accenſam in manu ſiniſtra Centauri in orgiis feſtiſque Bacchi geſtari ſolitam, non tam quod Bacchum eundem crederent ac Solem, quam quod noctu iſta feſta celebrarentur. *Cornu*, quod alter Centaurus ſiniſtra præfert, pro poculo primi mortales utebantur, nec id poſterioribus ſeculis deſitum, præſertim inter eos, qui ἀμυςὶ pocula exhaurire conſueverant. *Thyrſus* in altera Centauri manu, haſta eſt Bacchi & Bacchantium, *cujus mucro hedera lambente protegitur*, ut ait Macrobius. Nomen vero Thyrſi proprie pertinet ad caput ſeu faſtigium haſtæ obvolutum, quod plerumque ex meris hederæ foliis contexebatur, quibus nullum telum ſuberat. Ob quam ſimilitudinem & pinus nomen thyrſi habebat, alioqui Baccho ſacrata, & haſta ferro craſſiori & rotundo prætexta, quod non diſſimilis eſſet thyrſo, dicebatur θυρσόλογχος. *Tympanum* porro, quod in Centauræ manu cernitur, inſtrumentum eſt orbiculare, extenſa pelle obductum, cui nonnunquam tintinnabula erant appenſa, idque in Bacchi feſtis orgiiſque reſonabat. *Tibias* porro, quas altera Centaura inflat, e myſteriis magnæ Matris Deum ad Bacchi ſacra translatas putat Thornutus, quod pleriſque in locis vindemiæ tibiarum cantu perſtrepebant. Denique humeris Centaurarum inhæret conſuetum Baccharum indumentum, videlicet, pelles tenerorum cervorum, damarumque, quas *Nebridas* vocant, aut capra-

Tab. VIII.

Digitized by Google

rum, aut pantherarum, in quibus maculæ vel ſtellas referunt, ſicuti Bacchus Solem, vel racemos. *Bacchus* ipſe ſtat erectus in curru, ne vino ſuccumbere videatur, quod divinitatem non decet. Figuram ejus hi verſus Sidonii exprimunt:

Cantharus & thyrſus dextra lævaque feruntur,
Nec tegit exertos ſed tangit palla lacertos.

Juvenis vero apparet imberbis, capillo flavo, qua forma frequentius pingitur, ſeu quod ignis non ſeneſcit, a Baccho, hoc eſt, Sole profectus: ſeu quod ebrietas nunquam matura eſt. Quanquam & omnem ætatis formam recipit, imitatus Solem, qui omnes anni tempeſtates ætati humanæ reſpondentes producit. Nudus quoque ſiſtitur, quod vinum mores & cogitata cujuſque renudet. Sæpe tamen veſtitus barbatuſque conſpicitur. Ad latus ejus conſiſtit *Ceres*, cum ſpica & papavere. Utriuſque enim uſum mortales docuit, ſiquidem & ex ſpecie quadam papaveris panis conficitur. Hæc dextra Bacchum amplectitur, ut intelligatur utriuſque conjunctio vitæ tuendæ neceſſaria. Unde & utrique conjunctim cultus exhibitus, cum apud Ægyptios Oſiridi & Iſidi, qui iidem ſunt ac Bacchus & Ceres, & inter Græcos, qui nec a ſacris Eleuſiniis Cereri dicatis Bacchum excludebant. Etſi vero Iacchus ille myſteriorum Eleuſiniorum Jovis & Proſerpinæ filius habebatur, a Titanibus occiſus: in Bacchum tamen Thebanum Semeles filium ſic transmigraſſe credebatur, ut uterque idem eſſet & corporis ſpecie & animi dotibus. Non defore vero Autor ſuſpicatur, qui mulierem ad latus Bacchi Proſerpinam interpretentur, cui eadem ſymbola conveniant, parque cum Baccho intercedat neceſſitudo, ut in uno ſæpe templo tribus illis, Baccho, Cereri & Proſerpinæ ſtatuæ ſint poſitæ, & huic *Libera* cognomen ſit inditum, quod ſoror Bacchi ſit habita. Nonnullos vero putat in illa muliere Bacchi amicam agnituros, quam in triumpho ducat, præſertim quod *Cupido* videatur, qui currum præcedit volans. Autor vero cenſet hunc potius unum eſſe ex *Geniis*, qui Diis veluti pueri miniſtrique adjungi ſolent; folium vero manibus explicitum, comparatum eſſe muſcis abigendis. De *coronis ederaceis* cum alii jam occupaverint dicere, paucis monet, ederam a Baccho ſociiſque forte aſcitam eſſe, quod inculto illo ævo deeſſent plantæ elegantiores: retentam poſtea religione quadam, utut in cæteris Bacchantes delicias luxumque cupidiſſime ſequerentur. *Ciſta myſtica,* quæ Centauri pedibus

Digitized by Google

dibus ſubjacet, in pompis ſacris geſtata, continebat varia a Gentilibus ſtudioſe celata, ſed a Clemente Alexandrino in Protreptico prodita. Hæc initiati in myſteriis depromebant, & certis carminibus recitatis in ciſtam reponebant. *Serpens* ciſtæ incubans Jovem indicabat, qui ſub hac figura e Proſerpina Bacchum genuerat: quanquam & amuleti vicem præſtabant ſerpentes, quos etiam quaſi vino amicos & hederæ, ad inſtar coronæ capite vel manu præferebant. Poſtremo vas illud ingens, ſi anſis inſtructum eſſet, cantharus videri poſſet: ſicuti patera rotunda, larga & plana phiala haberi poteſt, quam clypeum Bacchi metaphorice dici, Ariſtoteles autor eſt. Plura vero vaſa Baccho dicata, & ab eodem in expeditione Indica circumvecta, quibus Indos ad ebrietatem adduceret, Nonnus in Dionyſiacis occinit. Verum ſatis de Bacchi triumpho.

Accedimus ad numiſmata, quibus dilucidandis hoc opus perſcriptum eſt. Ex iis ad *Hadrianum* Imp. ſpectant ſeptem, ad puerum ab eo adamatum & conſecratum *Antinoum* tria, ad *Antoninum Pium* ſex, ad *M. Antoninum* & *L. Aurelium Verum* Divos Fratres octo, ad *Commodũ* duodecim, ad *Septimium Severum, Caracallã* & *Getam* duodecim, ad *Macrinum* duo, ad *Severum Alexandrum* tria, ad *Maximinum* duo, ad *Gordianum* octo, ad *Philippos* patrem & filium, illiuſque conjugem *Otaciliam Severam* quatuor, ad *Decium* quatuor, ad *Trebonianum* unum, ad *Gallum & Voluſianum* unum, ad *Valerianum* duo, ad *Gallienum* quatuor, ad *Corneliam Saloninam* Aug. & *Saloninum* Cæſarem duo, ad *Poſtumum* duo, ad *Aurelianum* unum, quod tamen Autor (detrita enim eſt inſcriptio) Maximiani potius eſſe cenſet, ad *Probum* ſex, ad *Carum, Carinum & Numerianum* quinque, ad *Diocletianum* ſex, ad *Maximianum* ſeptem, ad *Galerium* duo, ad *Conſtantinum M.* quatuor, in quibus duo Conſtantinopolim habent inſcriptam, ad *Decentium* Cæſarem unum. His ſubjiciuntur numiſmata partim excavata, ut pyxidem referre videantur, partim ex mera lamina quæ conſtant, nec publica autoritate videntur percuſſa, partim in varios uſus perforata, partim ad oram circumciſa, partim utrinque prominentia, ut axis vicem præſtare poſſint. Denique agmen claudunt numiſmata quædam in ſuperioribus prætermiſſa & ſuis locis addenda, velut in *Antinoum*, in *Criſpinam* Aug. *Juliam* Auguſtam, *Caracallam* & *Gordianum*. Obſervationes, quibus hæc numiſmata illuſtrantur, mul-

Digitized by Google

ta reconditaque eruditione ſunt refertæ: ex quibus ut pauca delibemus,(neque enim ſingula perſequi inſtituti noſtri fert ratio) ad nummum ſecundum Hadriani, in quo Victoria bigam agit, belli Judaici tempora & periodos exponit Autor, quod unum ab Hadriano revera geſtum eſſe docet. Ad tertium Hadriani numiſma,quod clypei formam gerit, diſquirit, cur & quando clypei Heroibus fuerint dicati: & priſcis temporibus nonniſi clypeos hoſtibus ereptos in templis ſuſpenſos eſſe, poſthæc, cum hos ipſos, in quibus imagines Virorum illuſtrium conſpiciebant, exoleſcente cladis memoria, veneratione proſequerentur, Viris bene meritis ſeu demortuis ſeu vivis ſimiles clypeos fuiſſe dedicatos commemorat. In quinto Hadriani nummo cum extet templum decem columnis ſtatuiſque ornatum, id eſſe Romæ Veneriſque templum, inſtauratis Palilibus ab Hadriano conditum, ejuſque architectum, qui errores quosdam in Hadriani ſciagraphia notaverat, ab eo fuiſſe occiſum, & qui fuerint iſti errores, erudite docet. Nummus ſecundus in honorem Antinoi a Tharſenſibus percuſſus facit, ut,qui Tharſum ornaverint extulerintque Imperatores; quis metropolim provinciæ fecerit(quod Hadrianum feciſſe ſuſpicatur, Dionemque Chryſoſtomum eam vocantem *μητρόπολιν ἐξ ἀρχῆς*, emendat, & legit *μητρόπολιν ἐπαρχίας;*) Cydni fluminis eam alluentis quæ fuerit amœnitas, & quo cultu fluvios proſecuti fuerint Gentiles, diſſerat. In tertio Antinoi nummo id novum & a priſca religione alienum obſervat,quod idem & *Heros* dicatur, & *novus Apollo*. Heroes enim medium ordinem inter Deos homines obtinent,iiſque tribuunt inferias *ἐναγίζουσι*,Diis vero ſacrificant,*θύουσι*. Hoc diſcrimen poſteriori ævo creſcente adulatione neglectum, etiam hoc exemplo apparet. Ex nummo tertio Antonini Pii demonſtrat annum victoriæ de Mauris partæ, quem Capitolinus ſilet,videlicet 913 U. C. & 160 N. Chr. utpote qui reſpondet XXIII Trib. Pot. in numiſmate notato. In nummo Fauſtinæ, quam Cyziceni Proſerpinæ ſpecie repræſentant, ſimilibus exemplis oſtendit,ſub imaginibus Deorum ipſos Principes fuiſſe expreſſos, Proſerpinam vero Cyzici eximie cultam fuiſſe docet. Nummum L. Veri a Magnetibus percuſſum, & in averſa parte Dianæ Leucophrynes effigie ſignatum, ad Magneſiam, quæ ad Mœandrum eſt, pertinere oſtendit, utpote in qua ædes Dianæ fuerit ſtructuræ artificio Epheſinum templum vincens; reliqua quoque hujus urbis ornamen-

p. 7. p. 9. p. 17. p. 30. p. 36. p. 51. p. 71. p. 86.

Digitized by Google

namenta & fata exponit. Qui factum ſit, ut Commodus nunc Marci, p. 103.
nunc Lucii prænomine uteretur, ad nummum hujus Imp. ſecundum diſputat, & Lucium vocatum eſſe uſque ad annum III Trib. pot. hinc modo Marcum, modo Lucium, poſtremo nonniſi Lucium appellatum eſſe obſervat, in L. Veri ſine dubio memoriam, quem imitari magis quam patrem ſtuduerit, imo a quo forte fuerit adoptatus. In nummo Caracallæ triumphum explicat, qui illic exhibetur, & quod ſub- p. 154.
ſcriptum eſt, B. ΝΕΩΚΟΡΟΙ, nullo quamvis præeunte exponit, *Bis Neocori*, non quod duplici vice iſto munere ſint perfuncti, ſed quod uno p. 160.
decreto honos is fuerit geminatus. In altero Caracallæ nummo *Alexandrina Pythi* ludos fuiſſe docet, in honorem Caracallæ a Communi Thracum inſtitutos: recepto jam more, ut ludos Diis dicatos ad Impp. transferrent. De cætero *Alexandri* cognomen, quod Caracalla ſibi aſcivit, vix unquam in nummis occurrit; non magis ac *Magni*, quod demum ab illius obitu in nummis legitur, & cum Divo p. 167.
conjungitur. Numiſma Getæ Cæſaris in averſa parte ſiſtit templum, p. 211.
& in eo ſimulachrum Jovis Labradeni cum haſta & ſecuri, a Mileſiis, quorum hic nummus eſt, ſub hac figura cultum. Cur vero non cum ſceptro, nec cum fulmine, ſed cum ſecuri & haſta ſit effictus Jupiter, e Plutarcho docet Autor, ab illa ſecuri Lydica voce Jovem eſſe dictum *Labradeum*, & ab illo ornatu *militarem*. Antiquitatis vero notam in templo & ſimulachro eſſe monet, quod hoc deſinat in Hermam ſeu ſtatuam Mercurialem. In primo Macrini nummo caput Imper. p. 220.
imberbe apparet, in aliis barbatum, idque inde factum eſſe tradit Autor, quod Macrinus imperio potitus ad imitationem M. Antonini Philoſophi ſe componere cœperit, quem tamen non niſi barba, inceſſu, ſermone expreſſerit, a reliquis ejus virtutibus prorſus alienus. In p. 246.
nummo Maximini tres puellas in averſa parte cum libra & cornu copiæ conſpicuas, addita inſcriptione, *Æquitas Augusti*, monetam eamque triplicem, auri, argenti, æris referre, ſingularumque ornatus unicuique generi monetæ convenire oſtendit. Ad nummum Conſtanti- p. 386.
ni M. primum, in quo caput Imper. corona laureata, eaque gemmis diſtincta ornatum apparet obſervat, hunc Imp invexiſſe hunc morem, ut & perpetuum diadema geſtaverit, & unionibus gemmiſque illud inſigniverit; quod cum priores Impp. aliquando tentaſſent, id illis vitio verſum & effœminato luxui tributum eſſe: Conſtantinum tamen

reli-

religione potius ductum coronam geſtaſſe, quam mater Helena e terra ſancta illi tranſmiſerat Dominicas crucis ferro inter gemmas coruſcantem. Eundem Imperatorem dictum eſſe Victorem, non in elogii, ſed prænominis vim & modum, epigraphe nummi: VICT. CONSTANTINUS AUG. oſtendit. Plura, neque ea minus elegantia, facile afferri poterant: verum ea quiſque ex ipſo fonte jucundius hauriet.

THE LIVES AND CHARACTERS OF THE ENGLISH DRAmatick Poets.

i. e.

VITÆ ET CHARACTERES POETARUM DRAMATICORUM Anglorum, primo per Langbainium *editi, nunc ad hæc uſque tempora producti.*

Londini apud N. Cox & W. Turner, 1699. in 8. plag. 15.

IN tanta antiquitatis jactura inter alia non parum dolemus, quod perierint nobis excellentiſſimi Vitarum ſcriptores. Etſi enim, ut de Philoſophis dicamus, ſuperſint etiamnum Diogenis Laertii, Philoſtrati, Jamblichi, Heſychii, Eunapii vitæ, tamen & periere nobis auctores longe nobiliores, & hi adeo parum ſibi conſtant non raro, ut vix unus Philoſtratus in vita Apollonii Tyan[illegible]mpleviſſe ſatis videatur τȣ̃ βιογράφȣ nomen. De Poetis vero antiquis prope nihil nobis, niſi ex Lexicographis, vel Locorum Communium compilatoribus nonnullis conſtat. Optime quidem ſpeciatim Dramaticis poſt Ariſtotelem & Callimachum conſuluerat Ariſtophanes, nobilis Grammaticus, conſignando Διδασκαλίας, quibus catalogum & chronologiam omnium dramatum a Poetis factorum complexus eſt; verum & hoc opus intercidit. Interim laudandi illorum hoc ævo conatus ſunt, qui vel dramatum a ſuæ nationis hominibus editorum numerum ineunt, vel vitas auctorum atque characteres apte deſcribunt, quorũ illud inter Italos Leo Allatius in opere poſthumo *Dramaturgia* dicto, quod ſeptem indicibus Italico quidem idiomate comprehenditur, impreſſum *Romæ* A. 1666, utrumque vero ante complures annos apud Anglos *Langbainius*, ejuſque nunc continuator *Carolus Gildon* præſtiterunt. Quanquam enim, quod ad Anglos attinet, duo alii quoque, *Winſtanley* & *Phillips*, de poetis nonnulla ediderunt, tamen hi & veteres poetas & cujuſcunque generis recentiores complexi ſimul ſunt

ſunt & in recenſendis dramaticis parciores habentur. Unus, quod ſciamus, *Langbainius*, etſi ſucceſſu non plane proſpero, ſolos Theatri ſcriptores aggreſſus eſt; & quantum de auctoribus Dramatum, quorum catalogum exhibet ſatis ſpiſſum, expiſcari potuit, ita in unum volumen congeſſit, ut odio ſubinde in quosdam abreptus, & appoſitis ſæpiuſcule exemplis male ſelectis, in Poeſi tum Comica tum Tragica mediocriter verſatus videri queat. Quæ cuncta cum obſervaret *Carolus Gildon*, ut librum ad pretium paulo tenuius reduceret, tum ut ſuo loco ſupplere aptius poſſet, quæ deſiderabantur, exempla illa ineptiora omiſit, Poetas item, quibus non optime voluit Langbainius, vindicavit, aliorum vero, quos ſupra modum laudaverat, ſphalmata minime diſſimulavit. Sufficere hæc forſitan poterant, ut de inſtituto continuatoris Lectori benevolo conſtaret. Verum quoniam juvat quoque ex ipſo libro aliquid delibare, colligemus fœminarum nomina, quæ dramate apud Anglos excelluiſſe feruntur. Inter has vero agmen merito ducit *Aphara Behn*, quæ Aſtrææ nomine apud Poetas venit, orta Cantuarii, cujus præter ſeptendecim dramata excellentiſſima, exſtant etiam poemata alia, in quibus eſt, quod obiter monemus, quo fatum Ducis Rocheſtriæ, Poetæ incomparabilis, acerbiſſime lamentatur. Puella dicitur pulchritudine excelluiſſe, maturior vero ætate non ſuum tantummodo ſexum ſuperaſſe in poeſi, ſed & maximam partem ſexus præſtantioris. Amarunt viventem, parentarunt mortuæ omnes. Sepulcrum vero ejus eſt in clauſtris Abbatiæ Weſtmonaſterienſis ſub marmore, cui Anglice inſcriptum eſt in hunc ferme ſenſum:

Ingenio ſuperare ſuo quæ cuncta valebat,
Ingenio mortem vincere non potuit.

Jungimus, quæ illam ætate paululum anteceſſit, ſed poematis gloria longe inferior eſt, *Catharinam Philips*, natam in Walliæ quodam tractu. Unde ſi quis detur Helicon, in Wallia illum eſſe, Comes de Orrery aſſeverat in carmine, quod hujus fœminæ poematibus præmitti meminimus, beatamque prædicat provinciam, a qua Rex titulum habeat, & in qua vivat *Orinda*. Hoc enim illi nomen faciunt poetæ, ut *Aſtrææ* nomen *Behniæ*, quorſum adludunt fere omnes, quorum plauſus *Aſtrææ* poematibus præmittuntur, bene Angliæ ominantium ex jactura *Orindæ* tam feliciter reparata. Quanquam itaque laude ſua,

Digitized by Google

quam plena manu congeſſerunt Orrerius Comes, Cowleus, aliique præſtantiſſimi Poetæ, fraudanda nec hæc eſt, nolumus tamen cum Auctore contendere, cui *Orindæ* noſtræ poemata *Aſtrææ* illis longe frigidiora videntur. Tragœdias duas *Cornelii* in ſuam linguam ex Gallica feliciter ſatis tranſtulit, *Horatium* & *Pompejum*, quarum hæc tamen majori cum plauſu acta fuit. Ut omittamus Franciſcam *Boothby* & Eliſabetham *Carew*, quarum illa ſub Carolo II, hæc ſub Eliſabetha vixit, utramque unius tantum partus matrem, non poſſumus non meminiſſe *Margaretæ* Duciſſæ Novi Caſtelli, quam novimus famæ, quoad vixit, fuiſſe cupidiſſimam. Ea quidem, ſi minus aliis operibus, philoſophicis, orationibus, epiſtolis quæ aliquot volumina complent, Vita tamen mariti Wilhelmi, in qua adeo nihil diſſimulavit, ut aliarum quoque fœminarum faſſa fuerit amantem, cetera ſibi fidum, immortalem famam videtur promeruiſſe. Dramata ſcripſit, ſi ſingula volumina computaveris, viginti ſex, quibus ſæpius ſubjecta leguntur carmina ab ejusdem ingenii marito compoſita. Sed & memoranda hic eſt alia fœmina genere non minus, quam favore, quo poetas, ſpeciatim Samuelem Danielem, præceptorem ſuum proſequebatur, eminentisſima, *Maria* Comitiſſa de Pembrock, ſoror *Philippi Sidney*, cui is *Arcadiam* ſuam inſcripſerat. Ea unica fertur Gildono fœmina, quæ vere faverit poetis; verum tragœdiam ejus *Antonium* tanta laude dignam negat, quanta illam ornat *Langbainius*, paulo nimis ſemper favens generi & nobilitati. Superſunt tres fœminæ de gloria theatri hodie maxime inter ſe certantes, in quibus enarrandis ſequemur ordinem Auctoris, qui in illis tanto accuratiorem operam præſtitit, quod poſt Langbainii demum obitum inclaruerunt. Prima Auctori eſt *Delarivier Manley*, Rogerii Manleii viri de republica & litteris meritiſſimi, filia doctiſſima: quippe tantum valuit ingenio, ut in tragœdia, quam ſcripſit, regulas Ariſtotelis exactiſſime videatur obſervaſſe, comœdia vero, quam pariter ſcripſit unicam, propitium magis, quam quod a vulgi plauſu obtinuit, fatum promereatur. Scripſiſſe eadem dicitur & alios libros tecto nomine, quos adeo recenſere Auctor dubitat. Plures fœtus edidit editque quotidie *Maria Pix*, poetria nobiliſſima, ſive ſocco, ſive cothurno incedere placeat. Commendatur denique ob formam æque ac prudentiam plane ſingularem *Catharina Trotber*, parentibus Scotis, ſed in Anglia nata. Ea non conver-

Digitized by Google

verſatur tantum aliis jucunde, ſed & de rebus abſtruſiſſimis prorſusque Metaphyſicis egregie ratiocinatur. Tragœdias vero haud ita pridem edidit duas, quarum altera nemini diſplicuit, altera etiam in admirationem rapuit ſpectatores, atque non vulgi tantum, ſed & ſeveriorum judicum plauſus obtinuit. In utraque illius caſtitas non minus, atque ſuavitas animi excellentioris abunde apparet; & ſi quid deſideretur in illis ſublimius, id non inde eſſe dicitur, quod ingenium muliebre pertingere eo non potuerit, ſed quod ſublimi ea in materia locus eſſet nullus.

JAC. B. QUADRATURA ZONARUM CYCLOIDALIUM demonſtrata. Vid. Tab. IV, m. Jul. 1699.

OMnia, quæ circa quadraturas ſpatiorum cycloidalium inveniri poſſunt, una Cycloïdis proprietate dudum detecta nituntur, & ex ea tam aperte fluunt, ut Viri celeberrimi Hugenius & Leibnitius, qui duo ejus ſegmenta quadrarunt, non potuiſſent non pari facilitate cætera omnia ſegmenta & ſectores quadrabiles reperire, ſi animum intendere voluiſſent.

Cum enim, ut vulgo notum, B L æquetur arcui circulari A L, & ſpatium externum A B N ſegmento circulari A L I, poterit proprietatis hujus ope ſpatium cycloïdicum quodvis imaginabile eo reduci, ut non niſi figuræ rectilineæ & ſegmenta quædam circularia habeantur; idcirco, ut ſpatium fiat quadrabile, illi tantum termini, qui ex ſegmentis circularibus conſtant, mutuo ſe deſtruere ſunt fingendi & nihilo æquales ponendi (quod fundamentum ſolutionis eſt) e qua deinde ſuppoſitione quantitates aſſumtæ facile determinantur. Quæritur ex. gr. quantæ ſint aſſumendæ rectæ H K, H I (fig. 2 & 4) ut Zona I K D B quadraturam admittat: Pono $HA = a$, $HK = x$, $HI = z$, $KM = p$, $IL = q$, AM vel $DM = s$, AL vel $BL = t$; erunt ſectores $AHM = \frac{1}{2}as$, & $AHL = \frac{1}{2}at$; adeoque ſegmenta AKM (ADO) $= AHM - KHM = \frac{1}{2}as - \frac{1}{2}px$, & AIL $(ABN) = AHL - IHL = \frac{1}{2}at - \frac{1}{2}qz$: Sed ſegmentum cycloïdicum $AKD = KO - ADO = KO - AKM = AK$ in $\overline{KM + MD} - AKM = AK$ in $\overline{KM + AM} - AKM = \overline{a - x}$ in $\overline{p + s} - \frac{1}{2}as + \frac{1}{2}px = ap - \frac{1}{2}px + \frac{1}{2}as - xs$; & pariter ſegmentum alterum $AIB = aq - \frac{1}{2}qz +$

$\frac{1}{2}at - zt$; ac proinde Zona IKDB = AIB − AKD = $aq - \frac{1}{2}qz - ap + \frac{1}{2}px + \frac{1}{2}at - zt - \frac{1}{2}as + xs$, ubi liquet, quatuor priora membra denotare figuras mere rectilineas, ſolaſque quantitates reliquas, quas ingrediuntur t & $ſ$ impedire, quo minus Zona ſit quadrabilis: facio ergo has æquales nihilo, ut ſit $\frac{1}{2}at - zt - \frac{1}{2}as + xs = 0$, ubi ſi poſuero t habere ad s rationem quamcunque (numeri tamen ad numerum, ut uno arcu dato alter geometrice conſtrui poſſit) ſemper habebo æquationem, quæ, literis t & s eliminatis, relationem ipſius z ad x patefaciet; nempe, ſi $t = 2ſ$ fiet $z = \frac{a + 2x}{4}$; ſi $t = 3ſ$, habetur $z = \frac{2a + 2x}{6}$; ſi $t = 4ſ$, erit $z = \frac{3a + 2x}{8}$, & ſic perpetuo in in eadem progreſſione. Cumque etiam ex data recta HK, ſinu nempe complementi arcus A M, pervulgata analyſi reperiri poſſit ſinus complementi arcus dupli, tripli, quadrupli &c. poterit adhuc z in aliis terminis inveniri; np. ſi $t = 2s$, erit $z = \frac{2xx - aa}{4}$; ſi $t = 3s$, $z = \frac{4x^3 - 3aax}{aa}$; ſi t $= 4s$, $z = \frac{8x^4 - 8aaxx + a^4}{a^3}$ &c. qui valores cum ſuperioribus ſinguli cum ſingulis collati novas porro æquationes ſubminiſtrabunt, per quas ipſa quoq; x ſeu H K determinabitur.

Atque ad eundem modum infinita alia ſpatia quadrabilia detegi poſſunt. Sic reperiri poteſt ex. gr. ſector quadrabilis D A B rectis A B, A D comprehenſus, vel Zona B D M L, arcu cycloidali B D & circulari L M intercepta, quæ quidem perpetuo ſectoris dupla eſt. Exiſtente namque H K ſeu $x = \frac{1}{8}a + \frac{1}{8}\sqrt{33}$, vel $x = a\sqrt{\frac{5}{6}}$, vel $32x^4 - 32aaxx - a^3x + 4a^4 = 0$; &c. & aſſumto arcu A L vel duplo, vel triplo, vel quadruplo &c. ipſius A M, erit ſubinde ſector B A D = △ H A L − △ H A M, & Zona differentiæ Triangulorum dupla.

Methodum vero tam Facilem haud alia fini pandere volui, quam ut frater exemplo meo ad paria præſtanda incitatus, mei quoque Problematis Iſoperimetrici promiſſam analyſin tandem aliquando nobis impertiat.

RACEMATIONIS ET FLORUM SPARSIONIS TOTIUS CORporis Juris Civilis Tomus Primus. Autore & per 50 circiter annos collectore JOH. FRID. POLMAN, Nobili Drentino & jam pridem Seniore Senatorum Emdenſium.

Groningæ, apud Gisb. & Joh. Lens, 1699 in fol. Alph. 8. pl. 21.

INter præcipua eruditionis adminicula dubio procul eſt, ſelectior Excerptorum apparatus. Uti autem eorum in quavis diſciplina ſua eſt utilitas: ita in ſtudio Juris ea longe maxima videtur, cum nulla fere diſciplina officium memoriæ magis quam Legalis deſideret, adeoq; magnopere enitendum ſit, ut quod memoriæ viribus effici non poteſt, ſolerti calamo ſuppleatur. Licet vero illud maximum uſum nobis afferat, quod proprio ingenio ac ſudore paravimus, adeo ut celebris ille Excerptorum præco & architectus, Drexelius, non immerito exiſtimet, notas proprias, notas optimas eſſe, ac unicam excerptorum paginam, proprio labore ſcriptam, magis uſui eſſe, quam alias centum, quas diligentia obtulerit aliena, cum noſtra nobis & magis ſapiant, ut ſuaviora, & magis proſint, ut notiora: attamen nec labori alieno omnis abjudicanda erit utilitas, imo ſi quis perpenderit vitæ humanæ brevitatem, & quod non vivamus ut unice excerpamus, ſed ut potius excerptis utamur, is ei etiam pretium maximum ſtatuendum eſſe, eosque qui in uſum aliorum excerpunt, ac ſui laboris fructum per mille & amplius Lectores velut diſpenſant, ſummas mereri gratias, jure meritoque exiſtimabit. Atque has ab iis, qui jura Romana colunt, deberi Generoſiſſimo Autori noſtro, æqui rerum arbitri ſine dubio putabunt, dum in eorum uſum racemationem & florum ſparſionem totius juris civilis molitur, ac laudabilis laboris Tomum primum jam exhibuit. Quantum enim emolumenti inde ſperare liceat, celeberrimus Pagenſtecherus in epiſtola Operi præfixa ſummatim edocuit: *Utiliſſimas,* inquiens, *has tuas lucubrationes cenſeo, non Academicis tantum, ſed & aliis, inprimis in foro verſantibus, advocatis, reſpondentibus, conſulentibus, judicantibus. Ex hoc Amaltheæ cornu iſti Hercules ſibi neceſſaria comparabunt.* De cætero modeſtia Noſtri eſt, quod nihil niſi racemationem & florum ſparſionem polliceatur: juſtam enim & opimam heic imminere meſſem, tot annorum jam elapſorum, collectio,

continuataq; Noſtri induſtria facile innuunt, tam inſigne autem opus, quod ſolis Inſtitutionibus dicatum, primo loco comparet, penitus perſuadet. Rem ipſam quod attinet, propoſitum eſt Autori, ſi Deus ſiverit, nullam legem, imo nullum juris civilis paragraphum ſine dote tranſmittere, quod nec Bartolus, Baldus, P. Caſtrenſis, Angeli, Socini, Curtii, Raphaeles, Jaſon, nec ullus e Neotericis præſumere aut præſtare hactenus ſuſtinuerunt. In hoc igitur Tomo primo, propoſiti memor, ſingulis Inſtitutionum paragraphis lucem affundit, non ſolum Autores plures citando, ſed & proprias explicationes ſuggerendo: ubique autem ſe utile dulci miſcuiſſe, ut propemodum cum illo Plautino, *jocos ego ridiculos vendo, agite licemini*, dicere poſſit, in præfatione fatetur, ſecutus Alciatum, eo nomine ab ejus diſcipulo Teſſauro laudatum, nec non, judicio Eraſmi, facetiſſimum Udalricum Zaſium. Id quoque in laudato præloquio addit, ſe non ſolam theoriam, ſed & praxin uſumque hodiernum, præſertim Oſtfriſiæ, ſuis ubique locis retuliſſe, ac plura e veteribus, Bartolis & Baldis, quam neotericis decerpſiſſe. Hæc in genere nobiliſſimi laboris delineatio eſt. Specialia juxta totius Operis ſeriem dare nobis non licet, cum tot annotationum, vario ac multiplici argumento diſtinctarum, ſumma, breviſſimis licet verbis concepta, in juſtum tractatum facile excreſcere poſſit, adeoque brevitati inſtituti noſtri non conveniant. Quamobrem ex floribus, quos Noſter ſparſit, in uſum narium delicatarum, odoratum aliquem contexuiſſe faſciculum nunc ſufficiet.

Circa inſcriptionem Procemii Inſtitutionum, prolixam quæſtionis de vi & requiſitis inſtrumenti publici explicationem ex Bartolo aliiſque Noſter indicat, plura de titulis Magnatum, occaſione titulorum Juſtiniani, commemorans. Quæ ad accuratam definitionis tutelæ §. 1. I. de tutel. propoſitæ expoſitionem pertinent, eorum index ſat luculentus exſtat pag. 66. Quomodo ſingulari Antonii Matthæi ſententiæ, qua adoptionem ab extraneo factam jus patrium quoque conſtituere contenditur, occurrendum ſit, docetur p. 56. Quod autem patri vi patriæ poteſtatis in Friſia Orientali etiam competat in bonis liberorum adventitiis uſusfructus, peculiari obſervatione deducitur ad tit. 12. lib. 1. p. 63. Ob numerum liberorum excuſationem a tutela adhuc in Oſtfriſia admitti, proprio ſuo exemplo demonſtrat Noſter pag. 82. referens ſententiam, qua in Judicio Appellationis ob probatum

batum

batum 5. liberorum numerum, a neceſſitate ſuſcipiendi tutelam oblatam fuerit abſolutus: id etiam per occaſionem adjiciens, quod ex una uxore, adhuc viva & fidiſſima vitæ ſocia, cum iſta ſcriberet, ſex filiorum & ſex filiarum, ad inſtar magni Tiraquelli, fuerit pater, cum ſemper pro virili caverit, ne ſequeretur mœchas, conceſſa quum Venere uti poſſet, nec utique poſthac alia calere velit fœmina. Controverſiam Theologicam de gratia univerſali legere licet ad §. 2. I. de ſuſpect. tutor. pag. 90. Per tutorem *fidelem*, intelligi ſincerum, non præciſe Romano Catholicum, ad §. ult. de ſuſpect. tutor. annotatum reperitur pag. 92. Eorum qui immodeſtius ſe erga Tribonianum gerunt, eique temulentiam, quando forte non ſatis ad ipſorum guſtum ſcripſit, imputant, exempla & cenſura habetur ad §. 2. I de ſervit. p. 123. Heredem cum beneficio inventarii adire non poſſe hereditatem, ſi alius defuncto ſanguine junctus, ſine illo pure adire velit, notatur §. 6. I. de H. Q. & D. p. 204. Rebhanius fracidarum tricarum (etymologiarum) indagator eximius ſalutatur ad §. 5. I. de hered. quæ ab inteſt. p. 241. ac jus repræſentationis Enchuſæ ne quidem in linea recta deſcendentium locum habere, ibidem docetur. Pro declaranda ſucceſſione legitima, aliquot obſervationes Eppii hactenus ineditæ ſubjiciuntur p. 256. Theologum quendam, qui in familiari & convivali colloquio Juſtinianum, dum in §. fin. I. de grad. cognat. *veritatem oculata magis fide, quam per aures animis hominum infigi* docet, S. Scripturæ, auditum viſui præferenti, & fidem ex auditu eſſe ſtatuenti, contradicere exiſtimaverat, refellit Noſter p. 281. De famoſo illo caſu uno, in quo is, qui poſſidet, nihilominus actoris partes ſuſtinere dicitur §. 2. I. de actionagit. Plura quoque annotata reperiuntur ad d. §. pag. 395 De diviſione bonorum hereditariorum inter duos vel plures fratres, obſervationem Eppii peculiarem Noſter adducit p. 462. Eodem commentandi genere idem illuſtravit titulos Pandectarum de verborum ſignificatione & regulis Juris. Ad l. 2. de R. J. pag. 508. peculiari reſponſo explicat, an heredes adminiſtratoris poſſint ſuper ratiociniis conveniri, ſi per actorem ſteterit, quo minus, ipſo adminiſtratore vivo, redderentur rationes? quod quidem Cephalus Conſil. 8. ſimpliciter negavit. Ad l. 197. de R. J. p. 550. producit prolixam diſquiſitionem ex diſputatione inaugurali Bœckelmanni, ejusque Apologia contra prætenſi Parrheſii Philalethi ſatyram, de ſacerdotali benedictione, utrum ſcili-

ſcilicet illa ad eſſentiam matrimonii, an ejus ſaltem ſolennitatem pertineat? Aliorum eadem eſt ratio. Tandem huic primo Tomo adjecit etiam Conſultiſſimus Autor Obſervationum ac Præjudiciorum in Dicaſterio Oſtfriſico pronunciatorum, atque ab H. Conringio J. U. D. & Dicaſterii Vice-Præſide conſcriptorum opus, duabus partibus conſtans, quarum prior 90, poſterior 256 obſervationes continet, in quibus omnibus quæſtiones juris non proletariæ deciduntur, quod uno ac altero exemplo illuſtrabimus. In part. 1. Obſerv. 3. explicatur reſtitutio minoris contra minorem. Obſerv. 5. generalis exceptio contra Academias, qua ſcilicet partes ad Academias v. gr. Germanicas & Belgicas acta tranſmitti nolunt, rejicitur. Obſerv. 15. de agnitione & diffeſſione jurata manus tertii ſatagit. Obſerv 34. exempla ob manifeſtam nullitatem non publicatarum ad conſilium Facultatis Juridicæ conceptarum ſententiarum recenſet. Obſerv. 45. docet, quod emtor, qui, uſque dum pretium fuerit ſolutum, dominium in re vendita ſibi reſervavit, ſi pretium poſtea non ſolvatur, Salvianum interdictum intentare nequeat, Obſerv. 50. de cumulanda ſorte & uſuris ad hoc, ut ſumma fiat appellabilis, agit. Obſerv. 88. diſquirit, an ſubſellia templorum retrahi queant. In part. 2. obſerv. 2. de bona fide in præſcriptione actionum perſonalium agitur. Obſerv. 12. circulus, qui aliquando in puncto prælationis contingat, exhibetur. Obſerv. 15. forum Quæſtorum competens explicatur. Obſerv. 27. quatenus interdictum Salvianum pupillis contra tutores competat, oſtenditur. Obſerv. 57. de juramento univerſitati delato: Obſerv. 90. de juramentis Mennonitarum diſceptatur. Sed iſta tetigiſſe ſufficiat. Coronidis loco prolixum erratorum & omiſſorum ſyllabum ad exemplum Gisberti Voetii Theologi, nec non Andreæ Alciati aliorumq; Ictorum, in uſum Lectorum, Noſter attexuit. Id reticendum non videtur, quod Clariſſimus Autor, ne a primi hujus tomi, quem, ut ait, promulſidis inſtar delicato ſeculo propriis ſumtibus committere periclitatus eſt, emtione, auctioris editionis futuræ vel ſpe vel metu emturientes abſterreantur, ſe nunquam hunc tomum deinceps alia forma eſſe editurum, ſed, ſi omnino addendum quid videatur, ſingulari & ſeparato volumine id emiſſurum, ſancte in præfatione promittat.

* * * * * * * * *

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM

Publicata Lipſiæ

Calendis Octobris, Anno M DC XCIX.

HISTOIRE DE L' EGLISE, PAR MR. BASNAGE &c. Tome II,

i. e.

HISTORIA ECCLESIÆ A NATO CHRISTO AD HOC USque tempus: auctore JACOBO BANAGIO. Tomus II.

Roterodami apud R. Leers, 1699. fol.
Conſtat univerſum opus 13 Alphab. & plag. 17.

PRomiſſorum memores, alterum nunc Tomum egregii operis, quo Banagius Eccleſiæ, dogmatumque præcipuorum, quibus Chriſtiana religio abſolvitur, Hiſtoriam complexus eſt, nunc exhibemus. Statim autem ſe nobis offert ſanctiſſimum fidei noſtræ caput, quod uti amoris mutui inter Chriſtianos argumentum certiſſimum eſſe debebat, ita non temere aliud gravioribus certaminibus, odiiſque diuturnioribus occaſionem præbuit. Euchariſtiam ſacram innuimus, cujus hiſtoriam per omnia ſecula ordine, juſtaque ſerie Banagius deducit. Et primo quidem obſervat, circa ſenſum verborum inſtitutionis in partes abire Doctores, aliis litteralem urgentibus, aliis pro metaphorico pugnantibus. L. XIII. Refellit hic præcipue Arnaldum, qui in libro peculiari, perpetuam Eccleſiæ Romanæ fidem, contra Claudium, celeberrimum Eccleſiæ Reformatæ Doctorem, ita adſtruere conatus eſt, ut in capite quoque præſenti Romanenſes a veteri non deſciviſſe Eccleſia, aſſerere ſuſtineat. Banagius argumentis ejus breviter confutatis, & Apoſtolos in ſenſu me-

Digitized by Google

taphorico hæc verba intellexiſſe aſſerit, & primitivam quoque trium priorum ſeculorum Eccleſiam eodem modo ea accepiſſe. Quod ut evincat, primo Ethnicorum Judæorumque, qui hac ætate vixerunt, de Chriſtianorum Euchariſtia ſententiam exponit. Nimirum cum cetera Chriſtianorum dogmata Judæis pariter ac Ethnicis notiſſima fuerint, nullam ſe videre rationem ait, cur hoc fuerit ignotum, ſiquidem Chriſtiani veteres docuiſſent, in ſacramento Euchariſtiæ ipſum corpus ac ſanguinem Chriſti diſtribui. Aſt ſi notum fuiſſet illud, inquit, etiam fuiſſent refutaturi, cum non minus & illorum religioni & rationis quoque captui hoc repugnaret, comedere illud quod adoramus, quam cetera religionis Chriſtianæ capita, in quibus refellendis adeo deſudarunt. Ergo, cum illud non refutarint, nec veteres Chriſtianos ejuſmodi quid docuiſſe concludit. Tantum vero abeſſe, ut de tali dogmate refutando ſolliciti fuerint Ethnici, ut potius ad calumnias & obtrectationes hi ſe receperint, infantum cædes, & impuros concubitus illis exprobrando. Patres autem, Juſtinum Martyrem, Tertullianum, atque Euſebium, hanc calumniam ita fuiſſe amolitos, ut ea omnia diſerte negaverint, quæ ſibi objiciebantur. Aſt ſi verba inſtitutionis in ſenſu litterali accepiſſent, infert Autor, hoc ſaltem fateri debuiſſent, quod carne humana, nempe Chriſti, veſcerentur, ſimulque quo pacto hoc fieret, explicare, non autem diſerte negare, quod nullo modo carnem humanam comederent. Porro cum rurſus Chriſtiani impugnaverint placita Ethnicorum, variaque abſurda & a ratione abhorrentia illis objecerint, Ethnici autem, ut ſe rite defenderent, pariaque referrent paribus, ſimilia, quæ itidem rationi plane contraria videbantur, ex Chriſtianorum religione collegerint, Chriſtianoque πολυθεότητα exprobranti repoſuerint, ex Chriſtianorum diſciplina Deum habere filium, qui itidem Deus ſit, adeoque & eos plures uno adorare Deos, nihil facilius iis futurum fuiſſe, quam hoc ipſum dogma Chriſtianis regerere, ſiquidem præſentiam realem Chriſti in S. Cœna admiſiſſent. Aſt nunquam hoc feciſſe Ethnicos. Refert hic locum Tertulliani, quem cauſæ ſuæ mirifice favere putat. Diſputare namque eum ait contra Academicos, ſenſuum certitudinem in dubium vocantes, & inter alia a ratione plane aliena, quæ hinc ſequantur, hoc quoq; afferre, quod, ſi ſenſus fallant, *Chriſtus quoque potuerit falli circa ſaporem vini, quod conſecraverit in recordationem ſanguinis*

guinis ſui. Primo hic obſervat, Tertullianum cum Philoſophis agentem, non tamen ſibi religioni ducere, de hoc myſterio erga illos verba facere. Deinde cum dicat, Chriſtum conſecraſſe vinum in memoriam ſanguinis ſui, omnem transſubſtantiationem hic unico velut ictu proſterni contendit. Neque tantum ad ſenſuum judicium hic provocare Tertullianum, ſed inſuper aſſerere, illud quod accepit Chriſtus, ut inter diſcipulos diſtribueret, fuiſſe vinum, nec Chriſtum circa saporem ejus fuiſſe deceptum. Sed alia quoque hinc colligit ad ſuam ſententiam ſtabiliendam, a nobis nunc prætermittenda. Ab Ethnicis autem ad Judæos tranſit, aſſeritque nec iis myſteria Chriſtianæ religionis fuiſſe ignota. Probat hoc inter alia ex dialogo Juſtini Martyris cum Tryphone Judæo, in quo ille cum Judæo diſſerens, citra ambages ſententiam Chriſtianorum de ſacramento Euchariſtiæ expoſuerit. Cum autem Judæi tanto ſtudio corraſerint ac convectaverint omnia, quibus Chriſtianorum dogmata ſingula impugnarent, rurſus inde concludit, eos hoc myſterium ſilentio ita prætermiſſuros non fuiſſe, ſiquidem inter Chriſtianorum veterum dogmata hoc quoque fuiſſet. Ethnicis, atque Judæis, Hæreticos primitivæ Eccleſiæ adjungit. Namque & Gnoſticos, & Cerinthum, & Ebionitas & alios realem præſentiam corporis Chriſti in ſacra Cœna non credidiſſe, nec tamen Orthodoxis hoc dogma ceu errorem objeciſſe ait, quod tamen itidem eos non fuiſſe intermiſſuros exiſtimat, ſi hi tale quid docuiſſent aſſeruiſſentque. Nec aſſerit ſaltem illud, ſed probare quoque annititur, inque eo dum occupatur, multa de hiſce hæreticis erudite obſervat. Ultimo loco autem diſputat, an in veteri Eccleſia hæretici fuerint, qui S. Euchariſtiam plane rejecerint. Aſſerere quidem Ignatium, quod nonnulli fuerint, qui ab Euchariſtia S. atque precibus ſe prorſus abſtinuerint. Aſt cum ex reliquis hujus ætatis Scriptoribus neminem ſibi ſuffragantem habeat, ejus hic tantum ſtare autoritate, minime conſultum ducit. Equidem Pearſonium, ut Ignatio ſuccurrat, provocare ad teſtimonium Polycarpi, qui dicat, eum qui neget, Chriſtum veniſſe in carnem, eſſe Anti-Chriſtum, & ſtatim exhortetur ſuos, ut fugiant Hæreticos, & precibus atque jejunio, contra quoſvis inſultus ſe muniant. Etenim cum poſt preces atque jejunia S. Euchariſtia uſi ſint Chriſtiani, concludere inde Pearſonium, hoc ſibi velle Polycarpum, Euchariſtia utendum eſſe, adeoque fugiendos Hæreticos, qui e-

jus uſum damnant. Lubricos hoſce atq; incertos ſequelarum anfractus in Pearſonio plane rejicit Banagius, atq; eos vel inde corruere docet, quod neutiquam poſt jejunium, ſed poſt agapas potius Euchariſtia uſi ſint veteres Chriſtiani. Ceterum cum Arnaldus, quo cum præcipue Autori noſtro res eſt, ad Romanæ Eccleſiæ ſententiam confirmandam, ad ſilentium Patrum de ſenſu metaphorico provocarit, Banagius contra urget ſilentium Patrum de ſenſu literali. Quin Origenem monuiſſe ſuos, ne in ſenſu proprio verba inſtitutionis acciperent, probare annititur. Nec vero tantum de ſenſu litterali eos nihil dixiſſe autumat, ſed diſerte quoque docuiſſe, in ſenſu metaphorico hæc verba intelligenda eſſe. Id quod probat notiſſimo Tertulliani effato, verba, *hoc eſt Corpus meum*, explicantis ita, *boc eſt figura Corporis mei*. Cumque ſibi ſilentium Juſtini obſtare adhuc videat de ſenſu metaphorico, demonſtrat hoc Reformatis fraudi eſſe non poſſe, cum ceteri Doctores abunde præſtiterint, quod prætermiſerit Juſtinus, verbaque inſtitutionis diſerte metaphorice intelligenda eſſe, docuerint. Atque hæc quidem ad doctrinam veteris Eccleſiæ de hoc Sacramento pertinent. De ritibus hoc ſubjungit, Agapas, ut vocantur, ab Ethnicis ad Chriſtianos fluxiſſe, ex ſententia Salmaſii. Poſt cœnam quoque eos S. Euchariſtia uſos eſſe, fallique Bonam Cardinalem ſecus hic exiſti-
L. XIV. mantem. Cetera ex his facile intelliguntur Ita ergo poſtquam S. Euchariſtiæ hiſtoriam per tria priora ſecula explicavit, ad quartum quintumque ſeculum progreditur, & iisdem, quæ in antecedentibus preſſerat, veſtigiis inſiſtens, Ethnicorum, Judæorum, Hæreticorum, præſertim Manichæorum, Arrianorum, Neſtorianorum, præſentiam realem negantium, nec tamen ſententiam contrariam in Orthodoxis reprehendentium ſilentio, ſententiam ſuam confirmat comprobatque. Quod autem generatim de ceteris Hæreticis affirmaverat Banagius, hoc ſpeciatim de Synuſiaſtis ſibi demonſtrandum ſumſit. Quo nomine eos omnes complectitur, qui naturas in Chriſto confundebant, Apollinarem, Polemium, Eutychem, eorumque aſſeclas atque diſcipulos. Hos omnes transſubſtantiationem non admiſiſſe pronuntiat, eo quod cum illorum de naturarum confuſione ſententia conſiſtere nullo modo poſſit. Orthodoxos contra, interque eos primum Chryſoſtomum, ut horum errores profligarent, argumentum deprompſiſſe a Sacra Euchariſtia, ſed ita ut liquido oſtenderent, tranſ-

ſub-

ſubſtantiationem & præſentiam realem inter ſua dogmata locum non habere. Chryſoſtomi hanc eſſe ſententiam: panem ante conſecrationem panem quidem vocari; conſecratum autem carnem Domini dici, etſi *natura panis* remaneat, nec tamen exinde duo Chriſto corpora tribui, ſed unum tantum, quod eſt Filii Dei, eum retinere: eodemque modo naturam divinam unitam corpori, unum tamen filium Dei, unamque conſtituere perſonam. Extat luculentum hoc teſtimonium in Epiſtola ad Cæſarium, hactenus quidem pro ſuſpecta habita, ſed poſtquam ab ipſo Autore, qui a Bigotio eam acceperit, publicæ luci expoſita fuerit, pro genuina ab eruditiſſimis, ut refert agnita, ut Harduinus quoque ad effati hujus vim eludendam, aliam ſibi viam ingrediendam cenſuerit. Hunc namque aſſerere auſum eſſe, Chryſoſtomum transſubſtantiationem hoc dicto ſtabilire potius, tantum abeſſe ut eam evertat. Namque dum dicat, naturam panis remanere, proprietates externas panis eum intelligere: nec infrequens eſſe, ut Græci pariter ac Latini Patres *natura* voce ita utantur. Aſt hoc ita capi poſſe, id quidem eſt quod Autor negat, qui nihil eorum prætermittit, quæ ad refellendam Harduini ſententiam pertinere arbitratus fuit. Hoc labore defunctus, materiam Euchariſticam ſeculi IV & V conſiderat, deque oblationibus uſuq; azymorum in Euchariſtia multa erudite diſſerit. Contendit namque, jam Apoſtolos ipſos non azymis, ſed pane fermentato in S. Cœnæ adminiſtratione uſos eſſe, idque in IV & V adhuc ſeculo obtinuiſſe probat, teſtimonio Epiphanii & Innocentii I Romani Epiſcopi, quorum ille Ebionitis ceu crimen atque errorem objiciat, quod azymis utantur: hic autem panem fermentatum more ea ætate recepto ad Eccleſias miſerit. Quin azymorum ne apud ſexti quidem ſeculi Patres injici mentionem ait, idque agnoviſſe Mabillonium, qui ſeptimo demum ſeculo Iſidorum Hiſpalenſem eorum meminiſſe affirmet, utut ex argumentis, quibus hoc probet, minime ſequatur. Addit hic quoque morem aquam cum vino commiſcendi, & alia cum hiſce connexa. Quibus rite expoſitis, ex ipſis Patrum his ſeculis viventium ſcriptis, eorum de Euchariſtia ſententiam eruit, & primo velut per compendium & ſummatim eorum doctrinam proponit, deinde de comparatione Baptiſmi & S. Cœnæ a Patribus inſtituta verba facit; hinc quo pacto verba inſtitutionis explicaverint, ediſſerit. Nec hæc tamen illi ſufficiunt, ſed num Patres iſti

Digitized by Google

teſtimonio ſenſuum fidem in hoc Sacramento derogaverint? num crediderint, Chriſti corpus ſimul eſſe poſſe in pluribus locis? an exiſtimaverint, accidentia exiſtere poſſe ſine ſubjecto? diſquirit: aliarumque adhuc quæſtionum ad Euchariſtiam pertinentium diſcuſſionem ſubjungit. Ultimo loco de ritibus diſſerit, circa Sacræ Cœnæ adminiſtrationem ea ætate receptis, interque alia obſervat, tempus certum huic negotio in veteri Eccleſia non fuiſſe deſtinatum, & in quibusdam Eccleſiis diebus ſolum Dominicis, in aliis quoque diebus aliis per hebdomadem, Euchariſtiæ ſacramentum frequentatum fuiſſe. Docet quoque, licet Presbyterorum fuerit ſymbola Euchariſtica diſtribuere, interdum tamen & Diaconos hoc munere functos fuiſſe, Harduinumque ſecus iterum ſentientem ex inſtituto refellit. Sed mittimus cetera, lectu non injucunda, nec quæ de ſeculo VI, VII, VIII affert,

L. XV. commemorabimus, cum quam & in his rationem teneat Autor, ex dictis intelligi haud difficulter poſſit. Summa huc redit, quod in tribus hiſce ſeculis a doctrina veteris Eccleſiæ nondum fuerit diſceſſum, ideoque quod Patres hujus ætatis nec transſubſtantiationem, nec præſentiam realem corporis ac ſanguinis Chriſti in Sacra Cœna admiſerint; niſi quod ſeculo demum octavo Johannes Damaſcenus hic innovare aliquid cœperit, qua de re deinceps dicemus. De ſexto ſeculo cum verba facit, Africanæ Eccleſiæ ſententiam hac de re paulo accuratius ſibi explicandam ſumſit, ſtatimque ab initio laudat Petrum de Marca, quod conceſſerit, aſſerueritque diſerte, primitivæ Eccleſiæ Doctores, ſpeciatim Africanos docuiſſe, in ſacramento S. Cœnæ panem poſt conſecrationem, verum manere panem. Atque hoc quidem eſt, quod porro probat Banagius, quod docuerint, poſt conſecrationem verum panem, verumque vinum accipi, itemque quod crediderint, panem eſſe ſignum corporis, idque Facundi teſtimonio comprobat, ſimulq; quæ Sirmondus ac Harduinus ad vim ejus infringendam attulerunt, diluit. Sed his aliiſque non immorabimur, cum graviora adſint, quæ

L. XVI. nos ad ſe vocant. Etenim, poſtquam Autor demonſtravit, per octo ſecula eandem fuiſſe Eccleſiæ de Sacramento Euchariſtiæ doctrinam, quo pacto ſeculo demum nono ab ea diſceſſum fuerit, oſtendere aggreditur. Fuiſſe quidem & ſub initium iſtius ſeculi receptam hanc Eccleſiæ ſententiam, quæ nec transſubſtantiationem, nec præſentiam realem corporis & ſanguinis Chriſti admittit, exemplo Ahytonis Epiſcopi

Digitized by Google

pi Baſileenſis, Theodulphi Aurelianenſis, Caroli M. Ludovici Pii, Agobardi Lugdunenſis, aliorumque comprobare annititur, quorum de Euchariſtiæ Sacramento ediſſerit ſententiam. Aſt Paſchaſium demum Radbertum *præſentiam carnalem*, uti loquitur, corporis Chriſti docere incepiſſe, primumque adeo eſſe transſubſtantiationis inventorem. Licet enim & in Orientali Eccleſia ſeculo præcedenti a primitiva Eccleſia in hoc capite deſcitum ſit, Paſchaſii tamen ſententiam diverſam eſſe a doctrina Orientalium, quippe qui autore JohanneDamaſceno unionem hypoſtaticam panis cum corpore Chriſti per modum augmenti cujusdam admiſerint. Paſchaſii autem ſententiam mox tam avide arreptam fuiſſe ait, ut tantum non univerſam Eccleſiam Occidentalem, paucis exceptis, errore ſuo infecerit: quin ita eam invaluiſſe, ut vel duobus præterlapſis ſeculis primitivæ Eccleſiæ doctrina penitus fere fuerit obfuſcata. Id vero cumprimis obſervatu dignum ducit, quod eodem tempore, eodemque modo, inſignis mutatio in doctrina de Gratia quoque contigerit, Semi-Pelagianiſmo in Eccleſiam introducto, proſcripta ſenſim ſententia atque doctrina Auguſtini. Hoc cum eo pertineat, ut eo facilius admittatur, inſignem iſtam in doctrina de S. Cœna mutationem, tam ſubito, nec quoquam fere animadvertente, contingere potuiſſe, quod forte, ſi aliis exemplis idem doceri non poſſet, ſuperaret fidem, operæ pretium duxit, inſtituta utriusque mutationis comparatione, prolixius hoc ediſſere. Nimirum cum hactenus Auguſtini doctrinam Orthodoxi omnes ſecuti fuiſſent, ita ut circa ſeculi octavi finem, anathematis fulmine Semi-Pelagianiſmum percuteret Romanus Pontifex, Caroluſque M. & iſtius præceptor Alcuinus Auguſtini doctrinam amplecterentur, nihiloſecius ſeculo nono ſcenam tam ſubito mutatam fuiſſe, ut in Godeſchalcum, ex mente Auguſtini de prædeſtinatione docentem, certatim omnes irruerent, eumque condemnarent. Et nihiloſecius ea ratione hoc factum fuiſſe, ut qui hoc animadverteret, vix eſſet, cum ne unus quidem nominari poſſit, qui Semi-Pelagianiſmum palam fuerit profeſſus. Eodem itaque modo, ſubito quidem, ſed ut nemo hoc animadverteret, errorem de transſubſtantiatione in Eccleſiam Chriſtianam fuiſſe introductum. Quin ab iisdem quoque autoribus utrumque errorem, in utraque Eccleſia, tum Orientali, tum Occidentali fuiſſe profectum. In Orientali enim Eccleſia Johannem Damaſcenum

Semi-

Digitized by Google

Semi-Pelagianiſmum egregie promoviſſe, eundemque unionem panis cum corpore Chriſti aſſeruiſſe. In Occidentali Paſchaſium Radbertum, non tantum transſubſtantiationem excogitaſſe, ſed inter adverſarios Godeſchalci vel primum occupaſſe locum. Eundem amicum fuiſſe intimum Hincmari Rhemenſis, & in ejus gratiam Semi-Pelagianiſmi cauſam defendendam ſuſcepiſſe; quemadmodum Hincmarus contra in Paſchaſii ſententiam de transſubſtantiatione conceſſerit. Utrumq;, Paſchaſium & Hincmarum, eosdem quoque habuiſſe adverſarios, quos inter emineat Ratramnus, qui contra Paſchaſium in doctrina de S. Cœna, contra Hincmarum de prædeſtinatione ſcripſerit. Hinc iſtum Janſeniſtis mox laudari, mox vituperari: laudari quidem in doctrina de gratia & prædeſtinatione, vituperari in doctrina de S. Cœna, quippe in qua eundem adhuc cum Romana Eccleſia foveant errorem. Hincmarum tamen plures aſſeclas atque defenſores habuiſſe quam Paſchaſium, autumat; quin fuiſſe nonnullos ex diſcipulis atque ſectatoribus Hincmari, qui doctrinam Paſchaſii impugnarint, quos inter emineant Johannes Scotus Erigena, Amalarius, atque Rabanus. Documentum certiſſimum hinc' capi ait, doctrinam quandam oppido falſam eſſe, ſi ab amicis pariter ac inimicis impetatur, refellaturve. Diſſimilia itaque licet utriusque, & Paſchaſii, & Hincmari doctrina experta fuerit fata, mox tamen eandem utriusque fuiſſe felicitatem, ut ſuperatis difficultatibus omnibus, fruſtra contra nitentibus veritatis defenſoribus, eorum ſententia longe lateque Eccleſiam velut inundaverit: a Scholaſticis autem oppreſſa penitus atque ſubmerſa veritate, & Pelagianiſmus, & transſubſtantiationis inventum, ad ſupremum erroris faſtigium perductum fuerit. Hæc velut in tranſitu de ortu & progreſſu hujus ſententiæ poſtquam Autor diſſeruit, de ipſo Paſchaſio ſollicitus eſt, & primo quidem dum in patriam ejus inquirit, notat errorem Trithemii & Chronici manuſcripti monaſterii Corbeienſis, Paſchaſium huncce cum Paſchaſio Diacono Romano, qui trecentis antea annis vixerit, confundentium. Multa alia ex vita ejus memoratu di[illegible]a refert, quæ nos prætermittimus, hoc ſaltem ſubjungentes, quod de doctrina ejus obſervavit. Docuiſſe namque eum inquit, poſt conſecrationem ſymbola non amplius eſſe panem & vinum, ſed corpus & ſanguinem Chriſti, ſed ſimul tamen quasdam foviſſe opiniones, in quibus a decretis Eccleſiæ Romanæ plane diſco-

cedat. Namque non tantum eum vocem ſacramenti a *ſecreto* aut *conſecratione* derivaſſe, ſacramentumque ita dici autumaſſe, quod Spiritus S. aliquid ſecreti atque abſconditi in utentibus ſacramento operetur, ſed duo etiam tantum admiſiſſe ſacramenta, Baptiſmi & S. Cœnæ; itemque aſſeruiſſe, quod Spiritus S. corpus ac ſanguinem Chriſti in S. Cœna creet, quemadmodum caro Chriſti in utero B. Virginis Mariæ fuerit creata: quam quidem creationem a transſubſtantiatione maximopere differre Autor contendit. Interdum quoque Paſchaſium non ſatis ſibi conſtare, aſſerereque, panem atq; vinum adhuc remanere in S. Cœna, corpuſque Chriſti in hoc ſacramento non niſi a fidelibus accipi: contendere quoque eum, quod Laici æque ac Clerici ſanguinem Chriſti bibere debeant; ut cetera erudite ab Autore hic obſervata, ſicco nunc prætereamus pede. Operæ tamen fuerit pretium, ex iis, quæ de controverſiæ hujus a Paſchaſio primum excitatæ ratione porro refert, nonnulla commemorare. Etenim cum Romanenſium interſit, non concedere, quod ſeculo demum nono ortum ſit tranſſubſtantiationis dogma, & vero negare nequeant, de Euchariſtia multa fuiſſe eo tempore diſputata, Meldenſis quidem Epiſcopus affirmare non dubitavit, de præſentia reali corporis & ſanguinis Chriſti nullam tum fuiſſe litem, ac Orientalem Occidentalemq; Eccleſiam in ea aſſerenda, amica conſenſione inter ſe conſpiraſſe, ſed de eo ſolum fuiſſe diſputatum, num corpus Chriſti in S. Cœna præſens, idem ſit, quod fuit in utero beatæ Virginis Mariæ? hoc nonnullos affirmaſſe, alios autem negaſſe: deinde nonnullos aſſeruiſſe, Chriſti corpus in ſacra Cœna vere quidem præſens eſſe, ſed ſub figura ſimul, atque quoddam inſimul integumentum atque myſterium adeſſe; quod cum alii concedere nollent, rurſus in controverſias atque lites eos exarſiſſe. Et hoc quidem eſt, quod Autor ſibi ex inſtituto confutandum ſumſit, qui prolatis ipſius Paſchaſii verbis, non de fictis iſtis a Meldenſium Præſule controverſiis, ſed de reali corporis & ſanguinis Chriſti præſentia, tum concertatum fuiſſe. Simulque ex ipſo Paſchaſio probat, ejus ſententiam pro nova & inaudita tum fuiſſe habitam. Rurſus tamen alio modo rebus Romanenſium hic conſulere ſtudet Arnaldus. Namque primo vivente Paſchaſio ei nullum ſe oppoſuiſſe, & cum jam triginta anni poſt ſententiam ejus ſcripto propalatam effluxiſſent, obſcuros quoſdam homines ei ſe oppoſuiſſe; eum præterea nec in Concilio,

nec a Romano Pontifice fuiſſe damnatum; quæ omnia documento ſint, doctrinam Paſchaſii non fuiſſe novam, ſed eam ipſam, qua Eccleſia ſemper perſonuiſſet. Quæ Banagius ita diluit, ut primo ex rationibus chronologicis erroris convincat Arnaldum, demonſtretque triginta annos non effluxiſſe, priuſquã aliquis ejus ſententiæ contradiceret: ut tamen concedat, per aliquot annos delituiſſe velut hoc ſcriptum Paſchaſii, nec adverſarium fuiſſe nactum; quod mirandum non ſit, cum per bella inteſtina Ludovici Pii ejuſque filiorum, turbata fuerit regni Francici quies, & quod ex Weſtphalia liber non tam cito in notitiam reliquorum Epiſcoporum pervenire potuerit. Deinde & quod de ſilentio Pontificum, Conciliorum, Epiſcoporumque objecerat Arnaldus, ſub examen revocat, tandemque concludit, hoc ſuæ non magis quam Romanenſium ſententiæ obſtare, cum ab his nec adverſarii Paſchaſii damnati ſint: dein manifeſtum eſſe, Galliæ Epiſcopos quoſdam acriter ſatis Paſchaſio ſe oppoſuiſſe, ut quoque ex Corbeienſi monaſterio, in quo Abbatis munere fungebatur, excedere coactus ſit. De anonymis autem, qui Paſchaſii ſententiam ea ætate refutarunt, deinceps ex inſtituto diſſerit. Ceterum nonnulli Romanenſium peculiarem hic finxerunt ſectam Stercorariorum, in qua debellanda Paſchaſius occupatus fuerit. Banagius autem inter commenta hanc ſectam refert, probatq; per ludibrium hoc nomen Orthodoxis a transſubſtantiationis fautoribus datum fuiſſe. Etenim admiſſo transſubſtantiationis dogmate, non poterant non multæ inde oriri quæſtiones ineptæ atque otioſæ, de accidentibus poſt tranſſubſtantiationem in pane & vino reliquis, inter quas & hæc erat, an quas mutationes per comeſtionem cibus vulgaris ſubit, iiſdem quoque corpus & ſanguis Chriſti ſit obnoxius? In qua explicanda licet Scholaſtici non unam ingreſſi fuerint viam, impugnatores tamen tranſſubſtantiationis, quæ ex hac doctrina fluebant ἄτοπα nunquam non illis objeciſſe, Banagius docet, & ita Stercorariorum ab iis tandem retuliſſe nomen. Obſervat porro, Guitmundum Archiepiſcopum Averſanum, acerrimumque tranſſubſtantiationis defenſorem, primum Stercoraniſmi meminiſſe: & num recte Amalario, Rabano, Heribaldo, Ratramno, aliiſque objiciatur, diſquirit. Sed de reliquis quoque ſeculi noni ac decimi ſcriptoribus diſſerit, & in illorum de S. Cœna ſententiam inquirit, & de Liturgiis, variiſque ritibus, & ceremoniis in S. Cœnæ adminiſtratione uſita-

uſitatis, multa obſervatu digna in medium affert. Nec legiſſe quemque quenquam pœnitebit, quæ de adoratione Euchariſtiæ in libro ſequenti exponit, dum eundo per omnia ſecula, a prima Eccleſiæ origine, ad ſeculum uſque duodecimum, hiſtoriam adorationis hujus ſacramenti juſta ſerie deducit. Namque ſeculo duodecimo demum Eccleſiam Romanã ad hunc ſuperſtitionis gradum perveniſſe, ſicut ſeculo ſequenti decimo tertio feſtum in honorem hujus ſacramenti inſtitutum ſit, Auctori manifeſtum & extra dubium poſitum videtur. Sed hic nunc quidem, ne in nimiam molem vaſti operis recenſus excreſcat, filum abrumpimus, quæ ſuperſunt, menſe proximo enarraturi.

NICOLAI RAYÆI, E SOCIETATE JESU THEOLOGI, Reſponſio ad Memoriale, in quo F. Sebaſtianus a S. Paulo, Ordinis Veterum Carmelitarum, adverſus Acta Sanctorum & perſonam R. P. Danielis Papebrochii accuſationes ſuas reiterat.

Antverpiæ, apud viduam H. Thieullier, 1699. 4. plag. 18½.

QUotnam & quæ lites motæ fuerint a Patribus Carmelitis Danieli Papebrochio, Ordinis eorum originem inde ab Eliæ temporibus eſſe derivandam neganti, plus vice ſimplici in Actis hiſce noſtris memoravimus. Pertæſi vero tandem illi diſputationum, aut quacunque forſan ratione alia adducti, imponendum utrique parti ſilentium a Summo Pontifice poſtularunt. Prior etenim Carmelitani Ordinis Generalis, P. de Villalobos, ſub initium anni ſuperioris 1698, petitum iſtud nomine ſociorum ad Innocentium XII Romæ detulit: hinc a Concilii Tridentini Congregatione mandatum ea de re d. 8 Martii decretum, poſt ab Eminentiſſimis Cardinalibus in hunc finem deputatis formatum, inque eadem Congregatione d. 26 Aprilis comprobatum, ac tandem d. 25 Novembris a Pontifice Maximo publicatum fuit; quamvis, ut videri queat, minime ad palatum eorum, qui primitus id edi flagitaverant. Cum enim nullum aliud ſilentium imponat, quam quod ſuper quæſtione de Ordinis Carmelitani primæva inſtitutione ac ſucceſſione ab Elia (atq; Eliſæo Prophetis tenendum ſit, integrum ſibi, iſto non obſtante, Papebrochius cum aſſeclis exiſti-

mat, accuſationes adverſariorum ab illo themate alienas impoſterum non minus, atque hactenus, refellere. Quemadmodum proinde diſquiſitioni de primæva Ordinis Carmelitici origine ultimam velut manum impoſuit, edita d. 17 Septembris anni ſuperioris, non veræ, quam ſacer ille Ordo jactet, originis ac ſucceſſionis brevi adumbratione; ita ſilentium a Summo Pontifice tunc adhuc injungendum ſancte ſe ſervare velle pollicitus eſt; quanquam adverſarios ab illo tempore, quo interdictum de ſcriptis hoc in certamine non amplius edendis petierint, tractatus plures & grandiores, autorum ſuorum, & ipſius etiam Generalis de Villalobos, nominibus inſignitos, Nolæ, Antverpiæ, Lovanii nihiloſecius vulgaſſe, ac ipſos inſuper omnem concordiæ ſanciendæ occaſionem miris modis intervertiſſe, conqueratur. Aſt, ut ad alias objectiones, arcem rei haud invadentes, poſthac tacere ſe nolle palam innueret, poteſtatem liberã conceſſit Collegarum ſuorum uni, R. P. Nicolao Rayæo, ut Reſponſionem, quam titulus modo inſinuatus Benevolo Lectori nominavit, adornaret: ipſe enim quo minus eandem conſignaret literis, oculorum ſe debilitate, qua nec ſcribere nunc ſua manu, nec legere quicquam valeat, impeditum fuiſſe, per amanuenſem nos edocuit. Nimirum R. P. Sebaſtianus a S. Paulo Exhibitionem errorum a Papebrochio admiſſorum edidiſſe olim haud contentus, novo inſuper, quod vocavit, Memoriali accuſationes ſuas reiterare, quodque hæ in Reſponſionibus a Papebrochio Exhibitioni iſti oppoſitis, & a nobis ſuo loco latius recenſitis, ſatis dilutæ nequaquam fuerint, aſſerere ſuſtinuit. Idem ergo Rayæus, quem in Actis noſtris anni ſuperioris p. 534 Præambulorum Exhibitioni modo dictæ præfixorum Examen Juridico-Theologicum ſuſcepiſſe diximus, cauſam Papebrochii jam denuo tuetur: quanquam prolixum adeo laborem exantlare neceſſum minime habuerit, cum e viginti quinque articulis, quorum apologiam, adverſario quondam ſic poſtulante, Papebrochius texuerat, duos ſolum priores ille attigerit, refutationem eorum, quæ ad objectiones cæteras hic repoſuerit, proxime daturum ſe pollicitus, ut ut reapſe exiſtimans, fore, ut per decretum de ſervando utrinque ſilentio labore illo impoſterum ſuperſedere non citra honeſtiſſimæ obedientiæ ſpeciem valeret. Hanc ſane mentem Rayæus expreſſis ipſi verbis tribuit, ac de cætero, quam firmo adhuc talo Papebrochii reſponſiones nitantur, evictum dare allaborat. Capita vero

Digitized by Google

ro, circa quæ in opere præſenti controvertitur, & quorum veritas à Rayæo adſtruitur, hæc ſunt: quod Papebrochius de paupertate Chriſti, B. Virginis & Joſephi merito dubitarit: quod recte docuerit, Chriſtum diutius, quam annis 33, inter mortales vixiſſe; imagines Chriſti & matris ejusdem Virginis, fidelium duntaxat credulitate, minime quidem fraudulenta, interim tamen nec idoneo ſatis argumento fulta, Lucæ Evangeliſtæ pictori tribui; recte ambigi, an ulla unquam fuerit Veronica, matrona pia; illuminationem Tobiæ, utpote quæ Verbi incarnationem præceſſerit, parum apte Jeſu Chriſto tribui; non omnia, quæ de inventione S. Crucis circumferantur, ſcripta genuinis accenſenda eſſe; Petrum annis modo quindecim Romæ ſediſſe; Acta S. Sylveſtri parum genuina eſſe; donationis Conſtantini M. inſtrumentum, quod vulgo appelletur, authenticum, explodendum venire; jus eligendi Imperatorem per ſeptem Germaniæ Principes, non profluere a conſtitutione quadam Apoſtolica; Nicolaum I Papam erraſſe, recipiendo & approbando Acta Concilii Sinueſſani; Felicem V abſque culpa ſuſcepiſſe Papatum contra Eugenium IV: quod Papebrochius nunquam Summos Pontifices erroris in materia religionis arguerit; quod nihil ſedi Apoſtolicæ parum decorum ſcripſerit; quod nuſpiam Joachimi Abbatis libros ut ab omni errore alienos laudarit; ut minutiora quædam alia ſilentio prætereamus.

EFFECTUS SINGULARES LENTIS OPTICÆ ad Teleſcopia, per D. T.

QUemadmodum multo jam tempore ſatis ſuperque mihi perſpectæ fuerunt rationes, quibus ſcientia naturalis inſigniter promoveri poteſt: ita obtinendo huic fini, inter alia complura, vel maxime neceſſarium arbitratus ſum, Opticen ad longe altiorem perfectionis gradum, atque hactenus obtinuit, evehere.

Poſtquam vero animum operæ huic intentius applicavi, quantumvis magnis laboribus, quantiſcunque etiam ſumtuum & temporis impendiis, parum effici poſſe, prima fronte mihi videbatur: difficultatibus hic obviis adeo implexis, ut pene pro inſuperabilibus cenſeri mererentur. Veruntamen dignitas utilitaſque hujus negotii, nihil hic intentatum relinquere, impenſiſſime perſuadebat.

Digitized by Google

Hanc vero operis molem aggreſſuro, in limine ſtatim nova plane vitrorum fabrica opus erat: cum ejus magnitudinis & craſſitiei, quæ hic requirebantur, vitra, flatu, ſueto ſcilicet hactenus officinis vitrariis medio, parari neutiquam poſſint. Succeſſit tamen cœptum hoc, poſt plurium annorum indefeſſa ſtudia, adeo feliciter, ut opera noſtra ejusmodi jam vitra conficiantur, quibus gemina neque Venetiæ, neque Lutetia, nec ullus alius terrarum locus hucuſque dedere: de quibus, quorum alia ad 100, 200 quin 300 libras pendent, jam antehac Actorum anno 1696 p. 345 ſeqq. ſub rubrica, *Singularis & novæ artis vitriariæ Emendatio*, diſſeruimus. Ab illo tempore alia pro ſpeculis vitra, ſeptem pedes longa, quinque lata, & pollicem craſſa confecimus: inque promtu nobis eſt, adhuc longe majora, diverſaque alia inſignis momenti & uſus, de quibus aliquando pluribus, conſtruere. Horum omnium veritatem certitudinemque edoctus Potentiſſimus Rex Poloniarum, Dominus noſter Clementiſſimus, ſub auſpiciis Sereniſſimi Vicarii Electoralis, Principis Furſtenbergii, prope Dresdam, Electoratus Saxonici metropolim, officinam vitriariam extrui curavit, quæ omnibus numeris abſoluta, quibuscunq; & quantumcunque magnis vitris parandis examuſſim ſufficit.

Superata hac difficultate, reſtabat altera, priore illa non levior. Cum enim grandibus ejuſmodi vitris ad uſus opticos præparandis, nullæ vires humanæ pares eſſent, excogitanda erat machina, cujus ope ea ad quamvis formam, planam, convexam, concavam componi poſſent; quæ pari facilitate vitra tereret, lævigaret, poliret, quas operationes diverſis alias rationibus abſolvi notum eſt; & quæ denique (cum conſtet, ſummæ accurationis figuram hic requiri) eadem ad leges exquiſitiſſimæ exactitudinis perficeret. Hujuſmodi machinam, aquæ motu verſatilem, jam eouſque perfectionis adduxi, ut in hoc genere nihil ſimplicius conſummatiuſque excogitari poſſe, omnino ſim perſuaſus. Atque ut fidem hujus rei peritis faciam, ſpeciminis loco, de perſpicillo certo quædam proferam, quale hucuſque non extitit, beneficioque hujus machinæ confectum eſt.

Vitri quidem ad idem deſtinati diameter ab initio duorum pedum erat; ſed poſtquam caſu quodam noxam paſſum eſt, magnitudine tamen adhuc pedem Rhenanum excedit. Ex eo lens convexo convexa elaborata eſt 32 pedum, exactiſſimæ perfectionis: nec difficiliori

ficiliori

ficiliori opera ex eodem vitro plano-convexum 64 pedum conſtrui potuiſſet.

Rerum opticarum gnaris, ſed quorſum tantæ magnitudinis lentes, incertis (cum notum ſit, objectivis tuboſpecillorum exiguam aperturam relinqui) præjudicium, quod magno Optices damno hactenus invaluit, brevibus tollendum eſt: uberiorem enim hujus argumenti tractationem alibi, ubi de cavendis corrigendiſque magni ponderis præjudiciis opticis aliis dicendi locus erit, daturus ſum.

Et poſſem hic quidem indicare, aliis atque aliis lentibus ocularibus adhibitis, aperturas etiam objectivi majores majoresque, citra offucias colorum iridis, uſurpari poſſe; verum majoris momenti res pandenda eſt. Tam grandium enim lentium beneficio 1. unica tantum lente, citra ullum oculare, nobis opus eſt: id quod inſignem facilitatem tam terreſtribus quam cœleſtibus obſervationibus conciliat; utcunque teleſcopia immenſæ ſint longitudinis (ut ut interim integrum ſit, ubi libuerit, ocularibus etiam uti.) 2. Tuborum adminiculo, at longe alia & nova ratione, atque Illuſtris *Hugenius* in *Aſtroſcopia* ſua oſtendit, liberamur. Non obſtantibus enim vel potentiſſimis radiis Solaribus, objectum inter & oculum tranſeuntibus, idem illud diſtincte & perſpicue conſpici poteſt; ſive cum, ſive (quod commodius faciliuſque obtinetur) ſine oculari. 3. Objecta multo clarius, atque hactenus contigit, percipiuntur; multoque clarius trans objectivum, quam nudo oculo: adeo ut ea cœlo etiam maxime nubilo, & adulto veſpere, admodum lucida appareant. 4. Uno oculi obtutu, ſupra quam credi poteſt, ampliſſimus campus obtinetur. 5. Non neceſſe eſt oculum immotum figere, ſed eodem ultro citroque, invariata tamen diſtantia, ad intervallum notabile diſcurrere licet. 6. Vitri vitia interna, quæ poliendo tolli nequeunt, v. c. bullæ, undulæ &c. nihil officiunt; magnitudine lentis eadem ita corrigente, ut inter id, aliaque, quæ defectibus ejusmodi non laborant, nihil diſcriminis compareat. Ut adeo eadem hac memorata lente, ex diſtantia ſeſquimilliaris Germanici, citra ullum oculare aut tubum, integrum oppidum diſtinctiſſime cernere potuerim; Solis meridiani radiis, inter oculum objectumque trajectis, nihil quicquam impedientibus. Pari ratione nocte concubia Saturnum cum ſuo annulo, Jovem ſatellitibus ſtipatum

tum, faciemque & maculas, etiam minutiſſimas, naſcentis Lunæ clariſſime obſervavi.

Lens dicta ex intervallo 32 pedum intenſum calorem ſpargit, qui manibus ſufferri nequit: ut adeo, ſi primam magnitudinem duorum pedum retinuiſſet, neutiquam dubitem, ob tantam imaginis Solaris multiplicationem, eximiam vim cauſticam habituram fuiſſe; ſed de his alibi. Hactenus vero relata attento lectori inſignes has Lentes, & machinam, cujus ope adornantur, etiam etiamque, opinor, commendabunt: cum manuum auxilio nihil horum effici, atq; adeo Dioptrice ad tantam perfectionem hactenus perduci nequiverit: quæ quouſque, poſtquam jam vitra, quantacunque etiam hic deſiderentur, & lentes tanti radii, qui omnem fidem excedat, parari poſſunt, inpoſterum pomœria ſua prolatura ſit, ſagaciores haut difficulter conjectabunt.

COMMENTARIUS IN CONCORDIAM EVANGELICAM, ET Apparatus Chronologicus & Geographicus. Autore BERNARDO LAMY, Oratorii D. J. Presbytero.

Pariſiis, apud Jo. Aniſſon, 1699. 4. chart. aug. Alphab. 6.

NE ſcriptis ſolum philoſophicis & mathematicis, quorum plura hactenus vulgavit, ſed theologicis etiam ac ſacris nomen ſibi famamque acquireret Eruditiſſimus Autor, in opere hoc, ſplendido ſane inque duos tomos diviſo, ſtrenue elaboravit. Equidem viam quaſi ſternere eodem adhuc voluit libris impoſterum maturiore ætate edendis aliis, quibus ſe demonſtraturum dicit, Chriſtum eſſe vere natura Deum, Filium Dei & Patri conſubſtantialem; prout & orthodoxam de tribus in Deo perſonis fidem propugnare ſigillatim conſtituit. Non potuit ergo, quin vitam Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſive hiſtoriam Evangelicam eorum, quæ ille geſſerit & diſſeruerit, excuteret: hanc enim confirmatam orthodoxo de ſanctiſſima Trinitate dogmati fidem omnium aptiſſime præſtruere poſſe arbitratur. Sed cum apud Evangeliſtas hiſtoria vitæ Chriſti ſua velut membra ſparſa ac divulſa habeat, facile cognovit, non licere ex illis unum conflare corpus, niſi iſta colligantur & uni formæ reddantur, ſuis nempe temporibus, quibus quidque dictum geſtumve fuerit. Hinc de Harmonia ſeu Concor-

Digitized by Google

cordia Evangeliſtarum cogitare cœpit, in qua demonſtranda plures ſane, quos longa ſerie recenſet, & nunc & olim occupatos fuiſſe fatetur, ſed a nemine tamen eorum rem omnem ita confectam deprehendi innuit, ut faciliori methodo & aptiori viæ nemo amplius inſiſtere valeat. Se namque iſtam adinveniſſe teſtatur, dum in tomo primo, nova librorum partitione, capitumq; lemmatibus, Evangelia non parum illuſtrarit, nullum cujuſquam Evangeliſtæ verbum omiſerit, ſed omnem tamen confuſionem ita quoque evitarit, ut ubivis liqueat in iis, quæ narrentur, an hi verba eadem an diverſa uſurparint, quæ unus referat, quæ alter prætermittat, & quæ cujuſq; propria ſint? Eam ob rem in peculiari columna harmoniam continuo Evangeliſtarum ſermone per partes ſingulas contexuit, ſed inſertis tamen ipſi textui hinc inde ſignis atque notis, e quonam Evangeliſtarum deprompta quæque ſint, indicantibus. Lucam nempe litera L & Joannem litera J deſignat. Matthæo & Marco aliam nominis eorum literam addidit, ita ut Mt Matthæum, & Mc Marcum, $\overline{\mathrm{M}}$ vero utrumque indigitet. Ut tamen & unuſquiſque ſolus legi poſſet, ad latus ſtatim in columnis aliis verba ſingulorum haud interrupta collocavit, ſedulo interim proſpiciens, ut ne frequentes illas lacunas admitteret, quæ hiulcas faciunt harmonias alias, in quibus aliquot columnæ toties vacuæ ſunt, quoties eadem hiſtoria non pariter ab Evangeliſtis omnibus tractatur. Sed & hoc potiſſimum diſcrimine differt a cæteris præſens, quam concinnavit Autor, Harmonia, quod Matthæum & Johannem, oculatos teſtes, ſequatur. Marcum etenim & Lucam ut e numero diſcipulorum Chriſti non fuiſſe ſibi penitus perſuadet: ita rerum geſtarum ordinem adeo accuratum & concinnum apud hos non æque, ac apud iſtos, reperiri autumat. Univerſam itaque Harmoniam Evangelicam in libros quinque, ac horum ſingulos in plura rurſus capita diſpeſcuit. Primo libro vitam Chriſti ab ejus ortu ad baptiſmum uſque perſequitur. Librum ſecundum a præconio Johannis inchoat, inque primo Paſchate poſt baptiſmum Chriſti finit. Tertius a primo uſque ad ſecundum Paſcha; quartus ab hoc ad Chriſti uſque paſſionem, & quintus denique a die, quo ovans Hieroſolymam ingreſſus eſt Salvator, ad ejus usque aſcenſionem in cœlum protrahitur.

Neque tamen exiſtimandum eſt, ac ſi nudam heic proponat Harmoniam ſuam Autor ſolertiſſimus, quin crebrioribus potius Com-

 menta-

mentariis eandem paſſim veſtivit & ornavit; ſed hos non ſingulis paginis, ut aliqui ſueverunt, ſubjecit, aut verſiculis quoque ſingulis annexuit, nimium quippe turbatum iri lectionem iſto pacto interciſam ratus; verum capitibus demum integris ſubjungere eosdem maluit. Quemadmodum autem & harmoniam & textum Evangeliſtæ cujuslibet Latinis vulgatæ verſionis verbis exhibet: ita hanc in Commentariis plerumque approbat & vindicat, ac imprimis, quia autor ejus non minus, atque ejusdem corrector B. Hieronymus, vetuſtioribus & melioribus codicibus Græcis uſi fuerint, non dimittendam ſtatim eam arbitratur, ſi quando ab hodierna lectione textus ſacri Græca diſcedat. Interim ubi liquere agnoſcit, non aliter olim lectum in fonte Græco, quam nunc legatur, nec ſermonem tamen Latinum ambiguitate carere intelligit, lucem huic ex origine Græca accerſere neutiquam omittit. Inſuper de genuina hujus iſtiusve loci interpretatione ſolicitum ſe gerit, omnem, ſi quæ occurrat, ἐναντιοφάνειαν diſpellit, totumque orationis nexum & ſeriem, vim item atque ordinem ratiociniorum paraphraſtice explanat. Proprietatem ſermonis Evangelici ſæpius ex idiotiſmis linguæ ſanctæ deducendam venire innuit. Nam licet ille Græcis conſtet vocibus, omneſque Evangeliſtæ, præter unum, quem excipit, Matthæum, Græce ſcripſerint; Hebræum nihilo ſecius ſermonem adeo redolere iſtum dicit, ut multum erraret, qui Evangeliſtas interpretari vellet ex ſermone Attico, vel alio, qui purus fuerit Græciſmus; indeque, cum Judæorum loquendi conſuetudo dignoſcatur e frequenti lectione Septuaginta Interpretum, Philonis & Joſephi, ex horum ſcribendi ratione lites dirimit, ſi quæ circa phraſeologiam Evangelii moveantur. Præterea cum ad mores, ritus, opiniones, & ad cætera, quæ Judæis propria ſunt, Evangeliſtæ ubique alludant, eaque, tanquam nota, ſupponant, idcirco & in his e monumentis idoneis apte declarandis ſolicitum ſe gerit, Philonem & Joſephum modo nominatos, imo eos etiam, qui ſerius, ſed non pluribus annis poſt everſum Templum, veteres majorum ſuorum ritus expoſuerunt, in ſubſidium adhibens. Natæ ipſi proin non raro ſunt prolixiores paulo diſſertationes atque annotationes, quarum ſuo quamque loco inſeruit, ac erit forſan ab inſtituto noſtro minime alienum, earum aliquot ſpeciminis in vicem hoc in loco allegare. Genealogiam Chriſti ſecundum Matthæum & ſecundum Lucam ad Lib. I. cap. 6 & 7. pro-

Digitized by Google

prolixe indagat. Sub libri ſecundi initium de voce λόγος ex inſtituto diſſerit, eaque antiquis etiam ſcriptoribus æternam Dei ſapientiam notari, veteresque Judæos eandem notionem habuiſſe τȣ̃ λόγȣ, quæ obſervetur in ſcriptis Chriſtianorum multis & liquidis, Philonis teſtimoniis conſtare aſſerit, ac Socinianos primordium Joannæi Evangelii aut penitus confictum aut obſcuro ſermone compoſitum eſſe comminiſcentes, refutat. Ad libri ejusdem caput 18 Orationem Dominicam fuſius exponit. Mulierem peccatricem erectam, non provolutam genibus, rigaſſe lacrymis & terſiſſe ſuis capillis Chriſti pedes cap. 36 contendit, figuramque ejus in hoc labore occupatæ æri inciſam ſiſtit. Lib. III c. 19 de forma voluminum, quorum uſus fuerit in Synagogis, diſſerit. Cap. 26 Herodiadarum ſtemma ſiſtit. Lib. IV c. 36 Lazarum defunctum vinctis pedibus conſpiciendum præbet, miraculumque appellat, quod ille vinculis his minime obſtantibus ad vocem Chriſti ſtatim e ſepulcro prodierit. Libro quinto diſſertationem de Paſchate Judæorum præmittit. Cap. 11 phylacteriorum formam, & cap. 15 lampades tempore deductionis ſponſæ in domum ſponſi præferri ſolitas repræſentat. Cap. 29 ichnographia ædium ſummi Pontificis apparet. Nec brevis nimium eſt, quam capiti 33 addit, de cruce diſſertatio, in qua varia commemorat, quæ ad materiam, formam, cæteraque crucifixionis adjuncta pertinent. Pro appendice prioris tomi præter varia paralipomena diſſertationem de unica Magdalena dat, inque ea mulierem peccatricem, Mariam Magdalenam, e qua ſeptem ejecta dæmonia, Mariamque ſororem Marthæ & Lazari, unam & eandem eſſe contendit, & nihil magis incertum, imo falſum, videri ſibi affirmat, quam quod vulgo aſſeratur, mulierem in civitate peccatricem nobile fuiſſe ſcortum, quin iſto potius nomine generatim intelligi mulierem, quæ non inceſſerit in omnibus mandatis legis, plurimaque eorum neglexerit. Ob iſtam enim negligentiam, mulierem quamcunque, licet nullo turpi facinore fœdatam, more loquendi recepto, peccatricem nuncupari ſolitam fuiſſe probat.

Labore hoc defunctus, ad Apparatum Chronologicum pergit atque Geographicum, niſi fortean hunc tomum iſti præponere Introductionis in locum volueris. Hujus vero frontiſpicium præfatione ſicco a nobis pede haud prætereunda exornat, qua veritatem Evangelii demonſtrare totus allaborat. Codicem nimirum Evange-

lii non eſſe ſuppoſititium,ſed autoritate prædítum, qui autorem Deum habeat & ſcriptores eos, quorum nomina præferat, adverſus quoscunque iſtam autoritatem impugnantes evincere ſic nititur, ut probationis genere cuivis horum aptiſſimo utatur. Judæis etenim demonſtrat,omnia Prophetarum vaticinia in Jeſum convenire, & huic vindicari poſſe, quæcunque de Meſſia ſuo ſibi polliceantur. Literatis, & qui ſcripta vetuſta quælibet ſolicite evolverunt, eandem veritatem ita perſuadet,ut Evangeliſtas nulli rei adverſari oſtendat, cujus de veritate certo aliquo antiquitatis monumento conſtet. Rudes denique,& ortum ſuum, quæque ante ipſos natos agerentur,plane ignorantes, ad notiones hominibus innatas, morumque regulas naturales & placita ſaniorum Philoſophorum ablegat, Evangelicaſque leges his penitus conformes eſſe,quinEvangelium ipſam eſſe rationem hominis ſcripto manifeſtatam, cum Jeſus ſit ratio & ſapientia, commonſtrat. Mox, quid ſit Evangelium, explanat, idque bonum nuntium adventus Jeſu Chriſti, plenitudinem veteris legis, medicinam mentis,novum fœdus Deum inter & homines ſancitum appellat. Matthæum, Marcum, Lucam & Johannem eſſe ipſos illos', qui Evangelia quatuor conſignarint,& primum quidem Hebraice,ſed reliquos Græce ſcripſiſſe;annum vero, quo quiſque opus divinum perfecerit, incertum,etiam poſt plurimas contentiones, remanere innuit.

Aſt minime perfectam fore Domini noſtri hiſtoriam exiſtimans, niſi cum pateat Lectori,quam quiſque vitæ actus certam temporis menſuram habeat, & conſtet non ſolum, quo ordine cuncta Chriſtus dixerit & fecerit, ſed & quo intervallo, quo anno, quo menſe, qua die & hora, ideo & accuratam diligentiam huc Noſter contulit, ut complurium geſtorum ejus hebdomades & cujuſq; hebdomadis dies diſtinctius deſignarèt;quorſum facit Apparatus, quem appellat,Chronologicus. Eam ob rem ante omnia de principiis Chronologiæ diſſerit,deque Epochis & Epocharum initiis, de paralleliſmo temporum in Republica civili exactorum, de Cæſaribus Auguſto & Tiberio, de regno Herodis & filiorum ejus; iſto namque pacto tempora ortus vitæ & obitus Chriſti tanto felicius conſtitui poſſe arbitratus. Singulis vero his late admodum diſcuſſis,ac pro fundamento quaſi præſtructis, in poſtremo capite Calendarium Judaicum cum Romano conjungit pro iſtis annis, quibus Chriſtus baptizatus inivit curſum Evangelicæ

gelicæ

Digitized by Google

gelicæ prædicationis ſuæ, actus eſt in crucem & reſurrexit. Ibi notat, qua die menſium noſtrorum fecerit & dixerit, quæ in Evangelio leguntur, quamnam horum annorum partem conſumſerit docendo, miracula patrando, tum ſecedendo ab hominum turba, ut privatim diſcipulos ſuos doctrina, quam prædicaturi eſſent, imbueret, aut ut ſolus orationi vacaret. Quamvis autem plures in hoc catalogo paginæ appareant vacuæ, eas tamen non inutiles eſſe confidit, ſiquidem tempora Domini indicent, quæ vacua queant cenſeri ab omni opere, quod notum Evangeliſtæ fecerint. Imo & iſtud haud diffitetur, quod ignota nobis ſint tempora plurimorum actuum, quos tamen certis menſibus adſcripſerit, quia ordo, quo referantur, admoneat, contigiſſe ea fieri intra hos temporis limites, quos haud futilibus innixus conjecturis in Chronologico apparatu determinaverit.

Quod ſupereſt, cum optimus Salvator nihil moliretur ſine ſumma ſapientia, nec unquam pedem moveret, locum aliquem deſerens in alium abiturus, niſi ratio illum eo deduceret, utique & ſitum locorum, ubi Chriſtus vixit, oravit, ſermones habuit, & tot tantaque edidit miracula, perveſtigandum ſibi Autor noſter duxit, atque eapropter Chronologico Geographicum Apparatum ſubnexuit. In hoc non novam modo Judææ & totius terræ Iſrael deſcriptionem in tabella Geographica, uberius dehinc quoad diviſiones ſuas per aliquot capita dilucidata ſuppeditat, ſed regiones quoq; ſingulas, utpote urbem Iericho, locum ubi Johannes baptizavit, lacum Aſphaltiten, urbem Bethlehem, Samariam, Scythopolin, Herodis Antipæ ditionem, Galilæam, Decapolin, tetrachiam Philippi, perluſtrat; omnium vero maxime in urbis Hieroſolymitanæ & Templi ibidem extructi delineatione occupatum ſeſe gerit.

Cæterum, quod primo ſtatim loco monendum fuerat, Lectorem noſtrum ignorare nolumus, aliqua eorum, quæ in opere hoc continentur, jam olim diverſis temporibus ſigillatim edita fuiſſe. Harmoniam namque ſive concordiam quatuor Evangeliſtarum in forma minima (12°.) ante hoc decennium Pariſiis vulgavit Autor; controverſiam vero de Judæorum Paſchate antiquo non minus, ac de ultimo, quod Chriſtus ante mortem ſuam celebravit, editis A. 1692, 93, & 95 aliquot tractatibus Gallicis idem perſecutus eſt. Sed cum nullam horum mentionem in Actis noſtris antea fuiſſe factam recordemur,

Digitized by Google

& cuncta inſuper alio nunc ordine, verbiſq; etiam ac idiomate partim alio appareant, paulo uberius ut operis totius faciem adumbraremus, noſtrarum eſſe partium exiſtimavimus.

PARRHASIANA. OU PENSE'ES DIVERSES SUR DE Matieres de Critique &c.

i. e.

COGITATA VARIA SUPER ARGUMENTIS CRITICIS, Hiſtoricis, Moralibus & Politicis; nec non Defenſio librorum a JO. CLERICO editorum, Autore Theodoro Parrhaſio.

Amſtelodami, apud hæredes Jo. Schelte, 1699. 8. Alph. 1. pl. 6.

ABiit jam fere in ſeculi noſtri morem, ut quæ argute, lepide, aut cordate, a viris doctrina litteriſque præſtantibus dicta ſunt, colligantur, publicæque exponantur luci. Scaligeriana, Perroniana, Sorberiana, Menagiana & id genus alia, hoc teſtantur ſatis ſuperque, quorum exemplo comprobatum eſt, delectari hodie multos ejuſmodi librorum lectione, in quibus ordinis nexuſque & juſtæ tractationis defectum, rerum compenſat varietas. Vir itaque doctiſſimus, qui ſub nomine Parrhaſii latere voluit, ab ipſo forte Jo. Clerico haud alius, ſimili ſcribendi genere uſus, quæ de litteris humanioribus aliiſque doctrinæ ſolidioris partibus in mentem venerant, proferre, & indicatis nævis, quibus hodie præſtantiſſimæ artium liberalium paſſim deformantur, rem litterariam promovere ſecum conſtituit. Idque dum in hocce libro efficit, in varia quidem, eaque graviſſima argumenta excurrit, ſed quæ de iis diſſerit, accuratiori ordine ſtudioque explicata ſunt, quam in reliquis hujus commatis libris fieri aſſolet. Liberius quædam hic a ſe dicta eſſe non diffitetur, aſt neminem temere in malam hoc interpretaturum partem putat, cum quod religioni aut bonis moribus adverſum ſit, nihil aſſeruerit, vitiorum autem quæ in eruditis notat, a veteribus, non modernis ſcriptoribus repetierit exempla; ut adeo nemo tela hæc in ſe directa eſſe exiſtimare, indeque occaſionem cum Auctore expoſtulandi arripere poſſit.

Primo loco de Poetis verba facit. Veterum Poetarum Græcorum

Digitized by Google

corum Latinorumque lectionem ex hoc capite ſuadet, quod multa doctrinæ moralis ac civilis capita, concinna elegantique dictione expreſſa exhibeant, & grandi quoque ſublimique dictione vim imaginandi excitent, habitumque ſimili ratione mentis cogitata exprimendi, diligens eorum lectio inducat. Verum recenſet & incommoda, quæ ex Poetarum tum veterum tum recentiorum lectione proveniant. Namque primo falſis conceptibus abundare ſcripta Poetarum, quibus ſi in errorem non inducantur lectores, fiat tamen ut ſenſim vis iſta recte & accurate ratiocinandi obſcuretur. Deinde & ſtilum lectione Poetarum quandoque corrumpi ait, cum qui illa delectantur, etiam cum in proſa dicendum eſt, ſublime illud, quod Poetis familiare eſt, dicendi genus conſectentur, habereque in pleriſque locum illud Quintiliani: *a corruptiſſimo quoque Poetarum figuras ſeu translationes mutuamur, tum demum ingenioſi ſcilicet, ſi ad intelligendos nos opus ſit ingenio.* Quæ cum ita ſint, habere tamen Poetas, quo placeant lectoribus, eorumque animos ſibi concilient, quin faſcinent quodammodo, ut, quæ ridicula forent & abſurda, ſi ab alio quam Poeta dicerentur, pulchra tamen & admiratione digna cenſeantur, ſi in carmine legantur. Sic, ut ex pluribus, quæ affert exemplis, unicum ſeligamus, cum Virgilius ventorum ſedem hunc in modum deſcribit:

Hic vaſto Rex Æolus antro
Luctantes ventos tempeſtatesque ſonoras
Imperio premit, ac vinclis & carcere frenat;

tam hoc ridiculum & a ratione alienum eſſe dicit, ut nihil temere magis ab ea alienum aut dici aut cogitari potuiſſet. Et nihilo ſecius vix ullum ex lectoribus eſſe, qui hoc animadvertat, aut ſibi perſuadeat: adeo elegantia verborum ornatuque rhetorico illorum mentes faſcinari. Afferre tamen rurſus Poeſin hoc incommodum, quod ob metri leges non ſemper dicere poſſint quæ velint, aut debeant, ſed quæ leges iſtæ permittant. Hinc ordinem verborum contra ſermonis indolem illis eſſe immutandum; hinc epitheta ſuperflua, aut a re aliena, ſubinde eſſe addenda; hinc omittendas voces, quibus ceteroquin accurate & eleganter rem exprimere potuiſſent, & quæ id genus alia ſunt. Ab hiſce autem, quæ artem ipſam urgent, incommodis, ad Poetarum vitia tranſit. Non ſuffragatur Scaligero, ſibi aliiſque perſuadere conanti

Digitized by Google

nanti, Poetarum gentem ab adulatione plane alienam eſſe, cum Virgilii, Horatii, Ovidii, Statii, Martialis, vitia æque ac virtutes Imperatorum Romanorum, indigna prorſus ac pluſquam ſervili adulatione, laudibus proſequentium exemplo, rem ſecus ſe habere, demonſtrari poſſit. Sed nec Horatio adſtipulatur, avaritiæ immunes eſſe Poetas contendentis:

Vatis avarus
Non temere eſt animus.

In contrarium enim Pindari atque Simonidis exemplum affert. Sed cetera quoque, quæ idem Horatius, libri primi epiſtola ſecunda, ad commendandos Poetas excogitaverat, ordine Parrhaſius noſter refellit. Cumque etiam a Philippo Imperatore conſtitutum ſit, ut privilegiis quibus ceterarum artium liberalium profeſſores gaudebant, carerent Poetæ; in rationem hujus rei inquirens, perſpectum fuiſſe Imperatoribus ait, quod nulla ex Poetica arte in rempublicam redundet utilitas: & ſi redundet, referatque reipublicæ, non deeſſe qui carmen pandere juxta artis leges poſſint, Grammaticorum tamen olim hoc quoque fuiſſe munus, ut poeticam artem juventutem edocerent. Huic cum obſtare videatur illud, quod a pleriſque aſſeritur, Poetarum ſcripta huc maxime comperata fuiſſe, ut rationem fugiendi prava, vitiaque exuendi, ſectandi contra virtutem, aliis monſtrarent, hoc iterum pluribus rationibus ſuffultus, in dubium vocat. Probat videlicet tum Epicis, tum Comicis non tam hoc conſtitutum fuiſſe, ut erudirent alios, quam ut delectarent. Atque quod ad Epicos attinet, tum Homeri, tum Virgilii exemplo ſuam ſententiam confirmat. Eſſe nonnullos obſervat, qui ut evincant, Homerum docendi, non delectandi gratia Iliadis præclariſſimum opus compoſuiſſe, contendant conſtitutum illi fuiſſe, velut exemplo quodam demonſtrare, quam noxia ſit diſcordia inter eos qui rerum ſummæ præſunt, & quantum contra ad rempublicam conſervandam commodum adferat illorum concordia: & ita eum Græcos, ea ætate per diſſenſiones ac inteſtinas controverſias ſe ipſos in præceps dantes, flectere ad ſaniora voluiſſe conſilia. Non abnuit Parrhaſius, in hunc ſenſum explicari poſſe Homerum: aſt inde nondum evictum eſſe ait, quod iſtud illi conſtitutum fuerit, cum eadem facilitate, ſi cui liberet ἀλληγορεῖν, alia quoque dogmata tum moralia, tum civilia quamplurima ex eo elici poſſint. Idque exemplis

plis quibusdam demonſtrat: ſimilique prorſus ratione de Odyſſea Homeri, & Virgilii Æneide diſſerit.

Quæ de vera falſaque eloquentia diſſerit, tum quæ ad inventionem, tum quæ ad diſpoſitionem, tum quæ ad elocutionem, tum denique quæ ad pronunciationem attinent, brevitatis ſtudio præterimus.

Eloquentiam excipit Hiſtoria, ad quam rite ſcribendam qui animũ adjicit, eum juxta Parrhaſium, & accurate ea edoctum eſſe oportet, quæ aliis narrare audet, affectuum quoque, quibus impelli poſſit ad diſſimulandam veritatem, immunem, & facultate quoque accurate mentis cogitata exprimendi præditum, iis denique artibus ſcientiiſque inſtructum, quibus imbutum eſſe decet, qui de eventibus negotiorum memorabilium, ipſiſque hominibus, qui ſcenam omnem inſtruunt, recte pronuntiare cupit. Si quis hiſtoriam ſui temporis ſcribere aggrediatur, eum aut ea conſignare litteris, quibus ipſemet interfuerit, aut quæ ab aliis acceperit. In illis falli eum equidem non poſſe, ſed ita pauca admodum, inquit, ab uno homine ſcribi poſſent, breviſq; omnino futura eſſet hiſtoria. In hiſce, in magno [illegible] ſari Hiſtoricum periculo, ne fallatur, cum plures eſſe cauſæ queant, cur illi, qui rebus etiam interfuerunt, non ita tamen ut geſtæ ſunt, narrare aut velint, aut poſſint. Probat hoc exemplo commentariorum Julii Cæſaris, quippe de quibus Pollio Aſinius apud Suetonium aſſerat, eos parum diligenter, parumque integra veritate compoſitos eſſe, cum pleraque, quæ per alios erant geſta, temere crediderit, & quæ per ſe, vel conſulto, vel memoria lapſus, perperã ediderit. Quæ incommoda ut evitentur, nihil aliud ſupereſſe, quam ut hiſtoriam ſcripturus plurimos interrogando in veritatem inquirat, nec unius partis, ſed & alterius teſtes audiat, acta deniq; publica, & quæ ab utraq; parte publicæ luci exponuntur ſcripta, colligat, eaque quam diligentiſſime inter ſe conferat atque contendat. Contingere tamen, ut illi, qui omnibus rebus affatim inſtructi ſunt, nihilo ſecius per ſupinam quandam negligentiam a veritate aberrent, aſſerit, idque comprobat exemplo Victorii Siri, qui ſcripſerit modernum Galliæ Regem menſe Septembri Pariſiis natum eſſe, cum tamen utrumque falſum eſſe conſtet. De illis Hiſtoricis, qui de rebus exponunt, quibus aut ipſi non interfuerunt, aut de quibus conſulere eos qui interfuerunt, non poſſunt, identidem pronuntiat, illorum officium eſſe, ut ſumma diligentia ex monumentis fide dignis colligant,

Digitized by Google

quæ ad veritatem proxime accedere putent. Qua de re dum diſſerit, diſquirit ſimul, an Hiſtoricus provocare ſemper ad auctores debeat, ex quibus ſua deprompſit? & haud obſcure illorum, qui hoc affirmant, ſententiæ accedit. Et hæc de prima Hiſtorici virtute. Alteram dum explicat, prolixe demonſtrat, quod Hiſtoricus fere ἀπαθὴς eſſe debeat, amoriſque ac odii expers, & a ſpe præmiorum ac metu pœnæ æque remotus. Proponit hic in exemplum ex veteribus Polybium, ex recentioribus Hugonem Grotium. Hunc namque injuriarum a Mauricio Principe Naſſovico acceptarum immemorem, quæ fortiter atque præclare ab eo geſta erant, non minori diligentia ſtudioque enarraſſe, quam ceteros Hiſtoricos, quos idem argumentum occupaverit, nec quicquam de eo memoriæ prodidiſſe, quod animum iratum vel minimo indicio demonſtrare poſſit. Nec affectus tamen tantum, ſed præjudicatas quoque ſubinde obſtare opiniones docet, quo minus Hiſtoricus veritati, ita ut deceat, litet. Idque cum in civili Hiſtoria ita ſe habeat, tum maxime in Eccleſiaſtica quoque longe frequentiſſimum eſſe; cum plerique, qui ad eam accedant, vehementiſſimo erga eos, quos pro hæreticis reputant, flagrent odio, in magno quoque metu verſentur, ne ipſi hæreticis annumerentur ab aliis, ſi quid forte dicant aſſerantque, quod aut ſuæ, quam ſequantur, parti parum honorificum ſit, aut hæreticorum cauſam meliorem reddere videatur. Quod poſtquam luculento Sozomeni teſtimonio comprobavit, ad ſtilum, quo uti Hiſtoricus debeat, accedit. Commendat autem hic iterum planum illud ac ſimplex dicendi genus, quippe quod ad erudiendum de rebus geſtis lectorem maxime ſit accommodatum: adeoque nec Quintiliano, nec Ciceroni, ſecus hic ſentientibus, ſuffragatur. Puritatem tamen in eo requirit, cum hæc veritati hiſtoriæ non adverſetur. Obſcuritatem illos facile evitare ait, qui planum iſtud ac ſimplex dicendi genus ſectantur, quod cum Thucydidi & Tacito non placuerit, mirum non eſſe, quod ob obſcuritatem male audiant. Notat quoque Hugonem Grotium, atque Dionyſium Voſſium, quod dum Tacitum imitandum ſibi propoſuerint, idem admiſerint vitium. Placet Auctori in Hiſtorico brevitas, ſed talis, quæ non pariat obſcuritatem. Non languere Salluſtium dicit, licet a brevitate Taciti procul abſit, nec quicquam, quo minus perſpicuus & clarus ſit, illi obſtare, quam dictionem antiquatam, & audaciores translationes. Famiani

Digitized by Google

ani Stradæ ſtilum Poetam magis decere quam Hiſtoricum; eundem tamen, ſi ſuperflua demantur, & quæ parum Latine ab eo dicta ſunt, emendentur, multam lectori afferre delectationem. Quod autem ad facultatem rite de negotiis judicandi attinet, qua cumprimis Hiſtoricum inſtructum eſſe decet, obſervat Parrhaſius, cum Hiſtoricus judicis perſonam ſuſtineat inter gentes, non minus moribus quam opinionibus diverſas, ejus officium eſſe, ut de religione, de virtutibus & vitiis, de juſtitia & injuſtitia, eam animo concipiat ſententiam, per quam non ad unam magis quam ad alteram accedere partem videatur, & quæ ab omnibus rationis ductum ſequentibus, non poſſit non admitti. Peccaſſe contra hanc legem præter alios Famianum Stradam ait, quippe qui ſuum erga religionem Eccleſiæ Romanenſis affectum ſtudiumq; haud ſemel prodiderit, atque abreptus ſit eo uſque, ut quæ forte Hiſpanis feliciter ac ex animi ſententia evenerunt, ſtatim pro argumento favoris, quo Romanenſium religionem proſequatur Numen, venditaverit, contra quæ Proteſtantibus ſive proſpere ſive minus proſpere evenerint, ea omnia iratum hæreticis Numen, juxta Stradam declaraverint. Laudat contra Thuanum, quod æquiſſimo animo erga eos etiam fuerit, qui aliam, quam ipſe, ſequebantur religionem: cenſuramque Lipſii ineptam de Hiſtoria Thuani perſtringit. Quid juſtum aut injuſtum ſit, nemini qui ratione uti velit, obſcurum eſſe poſſe, idemque clarius adhuc ex religionis Chriſtianæ ſcitis patere. Nihilo ſecius pleroſque Hiſtoricos, hic eorum, quæ ratio & revelatio docent, tam parum memores eſſe Auctor docet, ut eos laudibus in cœlum evehant, qui ob facinora injuſtiſſima atro erant notandi lapillo; quod exemplo Caroli V comprobat. Præterea cum ratio clariſſime doceat, quod in una gente juſtum eſt, in altera quoque pro juſto habendum eſſe, nihil tamen frequentius eſſe apud Hiſtoricos, quam ut, quod in una laudatur, vituperetur in alia. Si Mahumedani, inquit, Chriſtianos expellerent, aut durius quid in iſtos ſtatuerent, eo quod Muhamedis ſe ſubmittere legibus nollent, barbaram eorum crudelitatem damnarent omnes: aſt cum eodem modo Ximenes Cardinalis atque Reges Hiſpanici contra Mauros ſe geſſiſſent, maximis laudibus digni cenſebantur. Ut autem ita contra moralis doctrinæ præcepta Hiſtorici peccent; ita & civilis leges eos non minus violare, oſtendit. Conſtare namque apud omnes, hanc demum regiminis rationem laudandam,

Digitized by Google

votiſque expetendam eſſe, quæ ad totius populi ſalutem ac felicitatem eſt comparata: contra, quæ ad unius hominis commoda promovenda, aut cupiditates explendas ſpectat, prope abeſſe a Tyrannide. Aſt hoc pauciſſimis Hiſtoricorum recentiorum perſuaſum eſt, juxta Parrhaſium, quippe qui demonſtrent ſuis adulationibus, Machiavelli doctrinam plurimos quidem verbis deteſtari, reipſa comprobare. Præſtare hac in re multum Hiſtoricos veteres recentioribus, quippe qui tyrannidem vocent citra ambages eam rerum adminiſtrationem, quæ oppreſſa populi libertate, ad unius hominis arbitrium inſtituitur. In eo tamen rurſus habere recentiores quo ſe præferant veteribus, quod juris gentium ac naturalis diſciplina, auctore cumprimis Hugone Grotio, diligentius exculta, certa illis & firma fundamenta ſubminiſtret, quibus, quæ de bellorum juſtitia aut injuſtitia dicenda ſunt, ſuperſtrui queant.

Auditur paſſim eruditorum querela, ruere in præceps litterarum humaniorum ſtudia, nec noſtram amplius ætatem tales proferre viros, tam in hoc litterarum genere præſtantes, quales in Joſepho Scaligero, Juſto Lipſio, Iſaaco Caſaubono ceteriſque venerata eſt ſuperior ætas. Idque ita ſe habere cum experientia quoque doceat, Parrhaſius operæ pretium duxit, in hujus rei inquirere cauſas. Quas dum ordine recenſet, ipſos illos, quos nominavimus, harum litterarum Antiſtites, culpa non vacare autumat, eo quod planiorem ad harum litterarum intimos receſſus nobis non fecerint viam, quod tamen facile præſtare potuiſſent, ſi auctores veteres notis concinnis, & quæ obſcura in illis occurrunt, citra ambages explicantibus, edidiſſent. Voluiſſe quidem eos, qui auctores cum notis variorum ediderunt, huic malo ſubvenire; aſt haſce quoque editiones plerumque abundare ſuperfluis, deficere in neceſſariis, pronuntiat. Idem & alia adhuc deſiderat, in plerisque auctorum editionibus, quæ in uſum Delphini prodierunt. Rectius in auctoribus edendis illos verſatos fuiſſe, qui integras virorum doctorum notas adjecerunt: aſt hoc ſibi diſplicere, non diſſimulat, quod non omnes ſimul textui ipſi ſubjiciantur. In Græcorum auctorum verſionibus hoc deſiderat, quod pleræque paraphraſes potius ſint, quam verſiones, nonnullæ etiam ſenſum auctoris ſæpius pervertant. Verſionem Polybii, itemque Tacticorum Æneæ, & Characterum Theophraſti, ab Iſaaco Caſaubono adornatam, præ ceteris

ris

Digitized by Google

ris laudat, rectiuſque eum & ſibi & aliis conſulturum fuiſſe dicit, ſi quod in refutando Baronio non adeo felici ſucceſſu conſumpſerit tempus, aliis quoque auctoribus Græcis transferendis in Latinum impendiſſet. Ceterum quod tantum pretium hiſce ſtudiis hodie non ſtatuatur, quantum ſuperiori ætate ſtatutum ſit, ex eo quoque provenire monet, quod harum litterarum cultores, ultra quam par ſit, hæc ſtudia laudent. Si enim hac ratione quidam inducantur, ut ad veterum lectionem animum adjungant, nec tamen ea in iis deprehendant, quorum harum artium magiſtri ſpem fecerant, non poſſe non horum animos tædium aliquod ſubire, ex quo deinceps contemptus ipſarum litterarum ſequatur. Mores tamen quoque illorum, qui his ſacris operantur, illepidos ſane ſæpe & parum humanos, multum his ſtudiis nocere, oſtendit. Quibus omnibus denique & hanc cauſam addit, quod qui gentium fata diſpenſent, rerum Domini, non eo favore harum litterarum cultores proſequantur, quo olim; idque apud eos, qui Machiavelli diſciplinam ſequuntur, aut quibus alias ob cauſas lux per litteras diffuſa ingrata eſt atque inviſa, ſecus eſſe non poſſe, demonſtrat.

Ceterum ut litterarum non idem ſemper fatum eſt, ita nec rerumpublicarum atq; regnorum. Conſtat namq; alias efflorcſcere, alias decreſcere atque imminui, donec plane deſtruantur. In cauſas itaque decrementorum inquirens Parrhaſius, id apud omnes conſtare putat; eam rempublicam felicem eſſe dicendam, quæ & civium multitudine abundet, & opibus floreat, ut exactionibus vexare populum, & ad ſummam redigere paupertatem, non neceſſe ſit, & denique in qua, qui reipublicæ negotia tractant, ad ſtatum ejus conſervandum, amica concordia conſpirant. Si quæ itaque reſpublica ſit, quæ civium laboret paucitate, aut opum & pecuniæ defectu, aut diſcordia illorum, qui ſaluti publicæ invigilare debent, eam minime pro felici reputandam, ſed præcipiti gradu ad ruinam ferri, concludit. Quæ omnia pluribus ediſſerit, ſimulque Belgium Fœderatum in exemplum reipublicæ bene & accurate conſtitutæ proponit. Sed cum hæc in Politicorum libellis paſſim obvia ſint, iis non immorabimur. Digreditur tandem, poſt hæc & alia nonnulla, Auctor ad illud, quod præcipue in hoc opere illi conſtitutum fuiſſe videtur, & de ſtudiis libriſque Clariſſimi Viri Johannis Clerici, uberius exponit. Recenſet hic lites, quæ Viro huic

Digitized by Google

cum aliis intercedunt: quas cognoſcere cum non omnium forte interſit, & noſtrũ quoq; non ſit, vel ipſo Autore judice & ſevero ſatis admonitore, ea recenſere, quibus viri docti ſe invicem proſcindunt, convitia, aut ad poſteritatem tranſmittere, lubentes ea prætermittimus. Unicum addimus, Tomi XI Bibliothecæ Univerſalis auctorem, non Joannem Clericum, ſed J. C. de La Croſe eſſe. Quod vel ideo monendum hic publice fuit, ut illi, qui forte per errorem tomum iſtum Clerico tribuerunt, cum graviora habeant quæ agant, ſcribendis Retractationum libris poſſint ſuperſedere.

THE LIFE OF THE LEARNED SIR THOMAS SMITH, Kt. &c.

i. e.

VITA VIRI DOCTISSIMI THOMÆ SMITHI, EQUITIS Aurati, Juris Civilis Doctoris, Regis Eduardi VI ac Reginæ Eliſabethæ primi Status Secretarii; in qua varia illius temporis explicantur, quæ ad litteras, religionem, regnique ſtatum ſpectant.

Londini apud A. Roper & R. Baſſet, 1698. 8. Alph. 1. plag. 3.

INter Anglos, qui Smithorum nomine clari atque inſignes fuerunt, non ultimum locum obtinet Thomas Smith, cujus Vitam heic exhi-
p. 2. bemus. Ortus ille eſt in Eſſexiæ Comitatu in oppido Walden A. C.
p. 4. 1512, nobili genere. Cum domi religione Reformata imbutus, & optimis artibus innutritus fuiſſet, A. C. 1526, ut majores in ſtudiis pro-
p. 8. greſſus faceret, Cantabrigiam miſſus eſt, ubi in Collegium Reginæ cooptatus (in quo & Eraſmus antea commoratus fuerat,) ita ſe geſſit,
p. 10. ut Rex Henricus VIII ipſum, & Joh. Cheke, qui poſtea ſtudiis Eduardi Principis præfuit, primumque duas Chryſoſtomi Homilias e M. S. publicavit, ſcholaſticos ſuos, pro temporum iſtorum conſuetudine, eſſe voluerit; quo factum eſt, ut Noſter ſtipendio aliquo adjutus ad
p. 12. ſtudia magis inflammaretur. Igitur A. C. 1531 in numerum Sociorum Collegii adſcriptus, & ſequenti anno delectus fuit, qui Græcas litteras publice doceret. Quod cum ſtrenue ageret, quaſdam vocales at-
p. 13. que diphthongos peſſime vulgo pronunciari, & ι, η, υ, ει, οι, υι per

per ἰῶτα perperam exprimi animadvertit. Itaque cum Chekio, ſo-
cio ſuo, de tollendo errore iſto novaq; pronunciatione introducenda
conſilium iniit; ſed variis de cauſis, & imprimis ob horridulum ſo-
num, rem dubitanter agebant, uſq; dum viſis Terentiani & Eraſmi ſcri- p. 14.
ptis de litteris & ſyllabis, animoſius negotiũ tractarent, ipſeq; Smithus
in lectionibus publicis adſuefacere novæ pronunciationi auditores
ſenſim annixus, privatim amicis mentem ſuam plane explicaret, omneſ-
que ad novum illum pronunciandi modum excitaret. Interea no- p. 16.
va ipſi Oratoris Academici dignitas acceſſerat, quam cum per tempus
aliquod egregie ornaſſet, exteras nationes adire conſtituit, ut ſtudia
doctrinæ ulterius proveheret, linguaſque & gentium conſuetudines
addiſceret. Abiit ergo A. C. 1539, ætatis 27, in Galliam, Aureliæ- p. 20.
que conſuetudine uſus Chriſtophori Landrini, qui tum Græcarum La-
tinarumq; litterarum fama admodum florebat, ad novam illam pro-
nunciationem tantis rationibus eum perduxit, ut ipſe eam valde pro-
baverit ſemperque ab eo tempore retinuerit. Pariſiis præter Straze- p. 21.
lium, Profeſſorem Græcæ Linguæ Regium, cum quo de eadem re diſ- p. 23.
ceptabat, eruditum quendam Græcum adiit, cognoſcendi cupidus,
quæ pronunciandi conſuetudo in ipſa Græcia obtineret. Aſt ille inſo-
litum loquendi modum vix dum perceperat, cum mente commotus,
Eraſmum hominem ineptum adpellaret, quod ille Belga tam vaſte de-
ductas voces atque abſonas diphthongos in Græciam inferre auſus
fuiſſet. E Gallia in Italiam profectus, ad legum ſtudia ſe tranſtulit,
& adſumpto Doctoris titulo aulæ ſe paravit. In Angliam redux fa- p. 24.
ctus, Cantabrigiæ A. C. 1542 Doctoris dignitatem iterum cum Re-
gii Profeſſoris Juris munere obtinuit; cumque omni doctrinæ gene-
re ceteris excelleret, Goodricus, Epiſcopus Elyenſis & ipſe vir doctus, p. 25.
eum ſibi Cancellarium elegit. Hoc modo vitam degens, haud otio
atque deſidiæ indulſit, ſed publicis commodis inſerviens partim gene-
ris atq; ingenii præſtantia inſignes juvenes privatim diligenter inſtru-
xit, partim Anglicæ linguæ expoliendæ operã impendit. Qua de cau-
ſa librum de recta linguam Anglicam ſcribendi & pronunciandi rati- p. 27.
one edidit, in quo viginti novem litteras conſtituens, novendecim
Romanas, quatuor Græcas, ſex reliquas Anglicas ſeu Saxonicas fe- p. 28.
cit, quinque vocalibus in decem mutatis, atque in longas breveſque di-
viſis, uti e tabula, quæ appendici Num. II adjuncta eſt, clarius adparet.

p. 29. Gravis iterum contentio tunc inter aliquos de Græca pronunciatione
orta erat, quam cum intellexiſſet Gardinerus, Epiſcopus & Acade-
miæ Cancellarius, novum iſtum eloquendi modum ab iis maxime
p. 32. propugnari videns, qui in religione novis rebus ſtudere credebantur,
edicto ſanxit, ne quis illo poſthac uteretur, ſed ut omnes priſtinum
morem retinerent. Chekius, qui tum Græcam linguam publice pro-
fitebatur, Gardinerum a mente ſua abducere, ſumma ope, ſed fruſtra
tentabat: ergo Smithus habito eadem de re cum Epiſcopo ſermone,
epiſtolam longam ſed eruditionis plenam de hoc argumento ad eum
p. 34. ſcripſit, quam deinde Legatus in Gallia per Robertum Stephanum A.
C. 1568. una cum libello de lingua Anglica, imprimi curavit, inſcri-
ptam: *De recta & emendata linguæ Græcæ pronunciatione.* Cum er-
go tam clare in Academia noſter exſplendeſceret, & omnia ad littera-
rum religionisq; utilitatem referret, a Duce Sommerſetenſi, qui poſt
p. 38. obitum Henrici VIII, Eduardo VI nondum adulta ætate, ſummam re-
rum adminiſtrabat, in familiam adſcitus, magna apud ipſum gratia
floruit. Non enim tantum libellorum ſupplicum Magiſtri munus
p. 40. adeptus eſt, ſed & poſtea ſtanni fodinis, Collegio Etonenſi, & Eccle-
ſiæ Cathedrali Carislenſi præfectus, Ducique a Secretis eſſe juſſus, tan-
p. 42. dem Equeſtrem dignitatem conſecutus eſt. Illo tempore primam
uxorem duxit, quæ cum abſque liberis obiiſſet, ſecundam ſibi adjun-
xit, quam ſuperſtitem reliquit. A. C. 1548 Bruxellas ad Imperatoris
Concilium Legatus mittebatur, partim ut ſolicitaret, ne Gallis, qui
p. 44. tunc in Scotia erant potentiſſimi, Belgicos portus intrare liceret, par-
tim ut militem in iſtis partibus conduceret. Poſt reditum in patriam,
cum varia regni ac religionis imprimis negotia ſummo ſtudio pro-
curaſſet, Dux Sommerſetenſis Nobilium odio cunctis honoribus exu-
p. 55. tus, in turrim Londinenſem deductus eſt, quo Smithus ipſum ſecutus
p. 58. Secretarii munus ad tempus amiſiſſe videtur. In id vero reſtitutus A.
C. 1551, cum Northamptoniæ Marchione in Galliam abiit, qui Lega-
tus miſſus erat, ut ordinis Periſcelidis inſignia ad Regem perferret, &
inter ejus majorem natu filiam & Eduardum Regem nuptias conci-
liaret. Et hactenus quidem fortuna ſatis proſpera uſus eſſe Smithus
p. 59. videbatur; ſed poſt Eduardi obitum, cum Maria ad imperium acceſ-
ſiſſet, plane illa converſa eſt. Cunctis enim dignitatibus ſpoliatus,
centum librarum ſummam ſingulis annis, qua ſe ſuſtentaret, accepit;
cete-

ceterum regno excedere prohibitus & privatam vitam agere coactus,
quam fere omnem litterarum ſtudio ac contemplatione traduxit. Ac- p. 60.
cidit tunc memorabile ac inſuetum, ut quamquam ipſe a Pontificis
partibus alienus eſſet, indulgentias tamen conſecutus fuerit. Cum e-
nim quidam Guilielmus Smythwik magna pecunia ſibi eas paraſſet,
iſta conditione, ut liberum ſibi eſſet quinque alios amicos eligere, qui
cum uxoribus atque liberis pariter iisdem gauderent, inter alios &
Smithum noſtrum dignum judicavit, cui iſtud beneficium deferret.
Hoc ipſi ſine dubio difficillimis iſtis temporibus valde præſidio fuit;
quanquam & Gardineri tacitus favor, quem virtute ſibi comparave-
rat, non parum adjumenti ipſi attuliſſe videatur. Quin ipſe Bone- p. 62.
rus, qui veteri odio adverſus eum flagrabat, utpote in quem olim Re-
gis nomine Smithus inquiſiverat, diſſimulata ira, nihil calamitatis ipſi
ſtruxit. Ita nullum virtutis ſuæ publicum theatrum videns, regnique p. 65.
miſeriis, totque ob religionem combuſtorum cineribus ingemiſcens,
tandem tamen ex iſtis malis feliciter iterum emerſit. Eliſabetha enim p. 72.
Regni clavo admota, in aulam revocatus, tum patriæ, tum fidei labo-
ranti ſuccurrit, fuitque inter eos, qui tunc in renovanda Eduardi litur-
giaoccupati erant. Multi tunc multa de Reginæ matrimonio lo- p. 77.
quebantur, ſuadentibus id Reginæ aliis, aliis contra diſſuadentibus.
Dedit hoc Smitho occaſionem ut quaſdam orationes conſcriberet,
in quibus tres colloqui inter ſe fingebat, quorum primus Agamus no- p. 78.
mine, contra Reginæ matrimonium declamat, alter Philoxenus nu-
ptias cum peregrino conjungere ſuadet, tertius Axenius cum Anglo
matrimonium ineundum eſſe affirmat, veluti ex ipſis orationibus ap-
pendici additis cernere licet. A. C. 1562 Legationem in Galliam obiit, p. 85.
ut Caletum repeteret, & cum Condæco Principe contra Gallos, ſi
forte bellum conflaretur, ſocietatem iniret; quo tempore multæ ipſi
obtrectationes atq; contentiones cum Throgmortono, ſocio Legato, p. 100.
interceſſere. Interea Hieronymus Oſorius Luſitanus ſtylo elegantiſſimo
epiſtolam ad Eliſabetham ſcripſerat, qua ipſam ad Pontificiam fidem
reducere conabatur, quaque Eccleſiæ Anglicanæ multos errores obje-
cerat. Quæ cum mox in Gallia Latine & Gallice, itemque Antwerpiæ
Anglice, ſub nomine Margaritæ Principis eſſet impreſſa, e re ſua eſſe
cenſebant Angli, ut eidem reſponderetur. Datum id negotii Gualte-
ro Haddono, qui etiam id ad finem A. 1563 perduxit, ſcripta epiſtola,

Digitized by Google

quæ in opuſculis illius ab Hatcherio Cantabrigiæ publicatis, ſimul e-
p. 101. dita eſt. Quoniam autem Oſorii libellus in Gallia prodierat, Cecilius Reginæ Secretarius, ut reſponſio & ibi lucem adſpiceret, conveniens putabat; ideo illam ad Smithum miſit, ut curam illius gereret, qui & illam non tantum caſtigavit, ut tam Smithi quam Haddoni la-
p. 103. bor videri poſſet, ſed & A. 1564 propriis ſumptibus imprimi curavit. Contra hunc libellum quidam Emanuel Dalmuda, Epiſcopus, Oſorii defenſionem poſtea ſuſcepit, qua nihil ineptius ſe unquam vidiſſe Haddonus profeſſus eſt. Thomas autē Wylſon Reginæ Legatus e Luſitania cum rediret, ipſius Oſorii reſponſionem tribus libris contra Haddonum conſtantem, ſecum attulit, contra quam cum Haddonus Apologiæ ſcribendæ, quam Sebaſtiano Regi dedicare volebat, ſe accingeret, morte præventus rem perficere non potuit; quo ſine dubio factum eſt, ut Haddonus cum Oſorii libros legiſſet & argumentorum vim cum admirabili eloquentia conjunctam ſenſiſſet, ex mœrore morbum contraxiſſe dictus fuerit, qui & vitæ illius finem attulerit; ut in vita Oſorii, operibus ejus Romæ A. 1592 ab Hieronymo Oſorio nepote editis addita, traditur. Abſolvit tamen Haddoni inchoatum laborem Joh. Fox A. 1573, cujus ſcriptum dein in Anglicam quoque linguam
p. 110. a Jacobo Bellio translatum, A. 1581 prodiit. A. C. 1564 inita cum Gallis pace, Smithus in Gallia remanens confecit librum de Republica
p. 112. Anglorum, in quo oſtendit, in quibus Angliæ reſpublica a Gallica, Italica, Hiſpanica, Germanica cunctiſque aliis, quæ jus Romanum ſequuntur, differat; qui tamen libellus ante A. 1621 impreſſus fuiſſe haud
p. 118. videtur. Poſtquam itaque diu in Gallia conſtitiſſet, Pariſiis Petro Ramo Philoſopho, & Ludovico Regio familiariter uſus, tandem anno
p. 124. 1566 domum rediit; ſed vix annus decurrerat, cum iterum eo ablegaretur, ut ſecundum ultimæ pacis conditiones aut Caletum aut ſummam 1500000 librarum reciperet. Poſtquam rediiſſet A. 1568, per
p. 128. tempus aliquod privatam fere vitam duxit, donec A. 1570 in concilium Reginæ admitteretur. Otio cum frueretur, in Tuſculano ſuo ad Che-
p. 133. miam animum adplicavit, cui cum multum laboris, pecuniæ atque temporis impendiſſet, ſpe tamen ſua tandem defraudatus eſt. A. 1571
p. 141. iterum legationem in Galliam ſuſcepit, & contra Hiſpaniæ potentiam fœdus cum Rege iniit, cumque tunc quidem temporis Eliſabetha a nuptiis cum Alenzonio Duce Galliæ Regis fratre non abhorreret, rem

illam

Digitized by Google

illam, ſæpius cum matre Regia ſermonibus habitis, diligenter procuravit; ſed non longo poſt tempore Regina aliam plane mentem induerat, maximo cum Smithi dolore, qui prævidebat, quantum emolumenti & Regno & Reginæ illud matrimonium adferre poſſet. His rebus in Gallia intentus, hunc ſuæ induſtriæ fructum tulit, ut ordinis Periſcelidis Cancellarius conſtitueretur, & A. C. 1572 in Angliam redux, Reginæ iterum a ſecretis eſſe juſſus eſt, quem locum ſub Eduardo ante 24 annos tenuerat. Pariſienſes nuptiæ hujus anni menſe Auguſto celebratæ fuerunt, quas non dici poteſt quam graviter in variis ad Walſinghamum in Gallia Legatum litteris fuerit lamentatus. Anno hoc 1572 Smithus ſub ductu filii ſui, qui tamen, ut De Larrey Tom. 2. Hiſtoriæ Angliæ, Scotiæ & Hiberniæ p. 243 narrat, extra torum ipſi natus erat, coloniam in Hiberniam miſit, ut Ardam in parte Auſtrali Ultoniæ ſitam, (cujus tabula p. 176 exhibetur) atque ſibi ſuiſque hæredibus a Regina litteris & ſigillo publico conceſſam occuparet, atque homines iſtos barbaros ac fere ſylveſtres humanitate aliqua imbueret. Filius eo profectus, poſtquã rem ſatis proſpere geſſiſſet, tandem a barbaro quodam occiſus eſt, paterq; nihilominus illius coloniæ ad mortem uſque curam geſſit. Vacavit interim curis publicis, quanquam jam tum profitebatur, ſe tam animo quam corpore langueſcere; quem languorem augeri ſæpe dicebat Reginæ quadam in conſiliis exequendis hæſitatione, de qua ſæpe erga amicos conquerebatur. Cumque tunc in Hibernia res valde inclinarent, ſæpius ſolicitavit Reginam, ut Eſſexiæ Comitem, qui ab inimicis, quos in aula habebat, & imprimis Leiceſtriæ Comite, in rebus gerendis impediebatur, pecunia ſublevaret. Tali modo cum ipſum negotiorum & muneris publici curæ implicatum atq; obſtrictum tenerent, in morbum A. C. 1576 incidit, qui ſequenti anno finem vitæ ejus fecit. Cum vero lentus eſſet morbus atq; diuturnior, ſcripta a ſe olim in juventute perquiſivit, inter quæ tamen librum, quem ſub Eduardo de valore Romanæ monetæ ad Anglicum reductæ compoſuerat, non invenit, ſed tandem ab amico recuperavit. Meminit illius Camdenus in Hiſt. Eliſab. eumque exactum commentarium, dignumque qui publicetur adpellat. Auctor hujus Vitæ, cum fruſtra librum quæſiviſſet, quædam ex ipſius Smithi chartis excerpſit, atque in appendicem n. V. retulit. Tandem medicorum tædio captus, in ædes ſuas Montaulenſes ſe contulit, ubi morbo demum con-

p. 147. p. 156. p. 159. p. 176. p. 184. p. 186. p. 198.

Digitized by Google

p. 201. ſumptus A. 1577 d. 12 Auguſti, anno ætatis 65 placide deceſſit. Auctor vitæ hujus poſtquam teſtamentum ipſius expoſuit, quo fratris filium conſtituit hæredem, dotes & mores ejus iterum perſequitur, atque nihil prætermittit, quod ad imaginem vitæ ejus exprimendam pertinet. Laudat ipſum quod nec Phyſicæ, nec Chemiæ, nec Geometriæ, nec Arithmeticæ, nec Aſtronomiæ fuerit imperitus, diligenterque obſervaverit A. C. 1572 novam in Caſſiopæa ſtellam, de qua in epiſtola quadam ad Walſinghamum ſcribat, multum inter ſe differre Anglos atque Gallos in aſſignando iſti ſtellæ loco, his nempe illam in 29 p. 215. gradu Piſcium, illis in 7 gradu Tauri collocantibus. In Politica porro, Hiſtoria, Eloquentia, & Architectonica valde eruditus dicitur, præterque libros de Republica Anglorum, deque recta ſcribendi & pronunciandi tum Græcam tum Anglicam linguam ratione, a quibusdam auctor traditur libri nuper modo impreſſi de auctoritate & forma habendi Comitia regni, quibus accedunt de matrimonio Reginæ orationes, de moneta Romanorum liber, variæque ejus epiſtolæ, quæ libro Anglico, qui perfectus Legatus inſcribitur, jam ſunt in vulgus editæ.

Hæc ſunt, quæ ex vitæ hujus expoſitione decerpere placuit. Appendix quæ adjecta eſt, ſex conſtat capitibus. Primum diploma continet, quo inſignia Smithi confirmata atque aucta fuerunt; deinde tabula litterarum Anglicarum ſequitur, cujus ſupra mentionem fecimus; tertio orationes de Reginæ matrimonio ſuccedunt, quarto petitio exhibetur Thomæ Smithi ad Carolum II pro Ardæ reſtauratione in Hibernia; quinto numiſmatum tabulæ ad Anglicum exemplar reductorum occurrunt, & ſexto tandem catalogus quidam librorum, quos A. C. 1566 poſſedit Smithus, annectitur.

A JOURNEY TO PARIS IN THE YEAR 1698 by Dr. MARTIN LISTER.

ſive

ITER PARISIENSE ANNO M. DC. XCVIII. INSTITUTUM A D. MARTINO LISTER.

Londini apud Jacobum Tonſon, 1699. in 8. Conſtat 16 plagul.

Quam-

Digitized by Google

QUamyis ea imprimis Itineraria, quæ regionum longe diſſitarum & plurimis inacceſſarum ſitum, urbes, incolas aliaque notatu digna enarrant, ſumma cum voluptate legantur; attamen & his, quæ vicina & ſæpiſſime peragrata regna accuratius deſcribunt, pretium ſuum ſtatui debere exiſtimavit Autor ſolertiſſimus, multisque egregiis operibus maxime inclytus. Hinc cum anno ſuperiore quarta vice in Galliam profectus eſſet, committere non voluit, ut ab ullo otii male impenſi accuſaretur. Quapropter ſingula, quæ Pariſiorum urbs memoranda offerebat, diligenter annotavit, ac in publicam lucem modo emiſit. Et profecto inficiandum minime eſt, illum per totum libelli hujus contextum ita non modo ſe geſſiſſe, popularibus ſuis ut placeret, quam feceral Lutetiæ περιήγησιν, ſed etiam varia antiquitatis rerumque naturalium indagatoribus non inutilia ſparſim inſeruiſſe, quo & apud illos gratiam iniret. Hujus ordinis notabilia *p. 50.* auſpicatur, ubi Muſeum celeberrimi Boudelotii deſcribendum ſuſcipit, qua occaſione duas icunculas ex ære affabre factas, Deum ſc. Crepitum Ægyptiacum corona radiata & Priapum tiara Phrygia conſpicuum laudat. E marmoribus antiquiſſimum illud Parioque ſimillimum, quod Nointellus olim Athenis apportavit, & 177 nomina virorum illuſtrium Erechtheidis tribus Atticæ, qui uno anno quinque diverſis in præliis militantes occubuerunt, tribus columnis diſpoſita exhibet, & Zenobiæ effigiem corona radiata inſignem commendat. Poſtea in Collegio Claromontano Janſenii literas autographas, ut & Prophetas Græce Euſebii manu exaratos, atque in eadem forte claſſe cum Bibliis Hebraicis Bononienſibus, quæ ab Esdra ſcripta perhibentur, locandos, ſe vidiſſe affirmat. In reliquas deinde Bibliothecas, quas Lutetia numeroſiſſimas oſtentat, delatus, ubivis rariora atque advenis monſtrari ſolita, haud proletaria induſtria obſervavit. Imprimis autem, quandoquidem medicam artem profiteatur, operoſe excuſſit ea, quæ ad Anatomicen, Botanicen ac Phyſiologiam pertinent; quorſum retuleris quæ p. 62 de Veſpeto Canadenſi maximo, p. 65 & 68 de Circulatione ſanguinis in Embryone, ac præcipue de Foramine ovali, & p. 80 ſeqq. de ſtupenda Magnetis virtute adducit. Prolixam quoque operam impendit p. 146 ſeqq. examinando cibo potuique Pariſienſium, miraturque cur genti cætera ſobriæ Theæ & Caffe uſus tantopere arrideat, tandemque ex peculiari Dei providentia fieri

Digitized by Google

cri innuit, quo increſcens hominum numerus ceu lenta tabe ſenſim abſumeretur. Maxime erroneam eſſe eorum opinionem ait, qui potu Theæ ac Ciocolatæ famem provocari autumant, ſanioremque vivendi rationem conſtitiſſe Romanis, quibus poſt paſtum demum Theam & Ciocolatam bibere, propriisq; manibus conficere volupe fuerit; id quod ex Ciceronis verbis in quadam Epiſtola ad Atticum, *Emeticen agebat*, evinci poſſe credit. Hortorum ubi mentionem injicit, Regium Botanicum ob ſtupendam herbarum plantarumque notitiam extollit, ibidemque Jaſminum Aſoricum flore albo viridarii Regis Luſitaniæ, Marum Cortuſii, Caryophyllum Creticum arboreſcentem, Smilacem fructu nigro aliaque ſibi viſa enumerat, atque hac methodo etiam in reliquis procedit. Ubivis autem ingenui & prudentis rerum æſtimatoris partes tuetur, ac ſingulorum humanitatem atque officia condignis præconiis exornat,

PRINCIPIA JURIS CANONICI, QUÆ TAM PER LECTIONES publicas, quam privata collegia, in Alma Epiſcopo-Ducali Univerſitate Herbipolenſi propoſuit, ac poſtea publicæ luci expoſuit PHILIPPUS BRAUN, Holnſtadianus Franco, SS. Theologiæ & Juris utriusque Doctor, Protonotarius Apoſtolicus &c.

Norimbergæ apud J. Chr. Lochnerum, 1698, in 4. Alph. 5. pl. 21.

DUplex in univerſum Juriſprudentiæ Sacræ videtur eſſe facies. Aliter enim illa omnino ſe habet, ſi juxta hypotheſes Papales excolatur; aliter vero, ſi ſecundum principia Proteſtantium tradatur. Nam ut alia taceamus, illo reſpectu non alia illa proponit decreta, quam quæ ultimato a Pontifice Romano ſuam ſortiuntur efficaciam: aſt hoc reſpectu, negata ſacra illa Monarchia univerſali, tales illa inculcat leges, quæ ab Imperio Civili in uſum propriæ cujuſvis Reipublicæ latæ aut approbatæ ſunt. Ex hoc fundamentali diſcrimine fit, ut ea, quæ a Proteſtantibus de jure Sacrorum traduntur, apud Romano-Catholicos ſine uſu ſint, imo ne quidem ab iis, ne ſcilicet, ut ipſi cauſantur, hæreticæ pravitatis contagio incauti inficiantur, indiſtincte legi debeant; nec e contrario placita Romano-Catholicorum, in territoriis Proteſtantium, alicujus autoritatis, vel magni uſus eſſe ſoleant.

Inte-

Digitized by Google

Interim ſtudia Proteſtantium ſunt libera, nemoque a lectione ſcriptorum Romanenſium, ſacri cujusdam tribunalis terrore abigitur, imo iis non tantum licitum eſt ſcripta adverſariorum legere, ſed & his animum percoluiſſe utile. Itaque doctiſſimum Juris Canonici Compendium vel Syſtema potius, a Summe Reverendo atque Conſultiſſimo Autore noſtro concinnatum, uti Romano-Catholicæ religionis aſſeclis exoptatiſſimum, ita nec Proteſtantibus ingratum, utriſque vero, diverſa licet ratione, utile erit. Compoſuit illud Noſter *juxta ſeriem Decretalium.* Sic tribus verbis totius operis ſummam exhibuimus, nihilque amplius nobis agendum jam eſt, quam ut uno atque altero ſpecimine laboris genium Lectori oſtendamus. In procemio docet, Jus Canonicum pro ſcopo habere juſtitiam Chriſtianam, & conſequenter temporalem ac æternam felicitatem, cumq; quoad objectum, ſeu actiones humanas, & finem aliquo modo conveniant laudatum Jus Canonicum ac aliæ diſciplinæ, ideo omne diſcrimen ſic breviter Noſter eloquitur: *Actio hominis prout naturalis vitalis eſt, Philoſophiæ; prout moralis, honeſta & ad felicitatem naturalem tendens, Ethicæ; prout ſupernaturalis & ad æternam beatitudinem abſolute ordinata, foroque interno ſubjicitur, Theologiæ; prout externa & politica juſtitia bonum communitatis, temporalem felicitatem ſpectantis attingit, Juri Civili; prout per poteſtatem eccleſiaſticam ad publicam Eccleſiæ ſalutem, æternamque beatitudinem directa aut dirigibilis eſt, Juri Canonico adnumeratur.* In l. 1. tit. 2. cenſet Noſter, de ſtilo Curiæ Romanæ, Conſtitutiones Pontificias ſtatim vim obligandi per totum mundum obtinere, quam primum illæ in aula Campi Floræ, Cancellaria Apoſtolica & ad valvas Baſilicæ S S. Petri & Pauli publicatæ ſint, licet iſta obligandi vis, ob probabilem ſubditorum ignorantiam, non ubique ſtatim ſe exſerat: ulterius, Pontificem ad edendam conſtitutionem non indigere conſenſu Cardinalium, licet ex decentia hunc requirere ſoleat; jus convocandi Concilium eſſe penes Pontificem, ac Imperatores, ſi quando Concilia convocaſſe legantur, id feciſſe non autoritate Imperatoria, ſed Pontificia; hinc etiam Pontificem eſſe ſupra Concilia, nec obſtare Concilium Conſtantienſe & Baſileenſe, quæ in contrarium afferri ſoleant, cum non fuerint approbata vel univerſalia, imo ſecundum etiam a Leone X revocatum. In lib. 5 tit. 7 Hæreticos Noſter conſiderat. Eſt autem ex ejus ſententia *Hæreticus, qui*

poſt

poſt ſuſceptam ſemel fidem, cum pertinacia tuetur errorem contra fidem catholicam. Tales hæretici, ſi actu externo hæreſin prodant (nam mentales pure excipiuntur) variis coercentur pœnis,ut(1) excommunicatione (quæ etiam manet illos,qui ſcientes legunt, retinent, imprimunt aut defendunt librum hæretici, hæreſin continentem,aut de religione tractantem; quod tamen in Germania adeo receptum non eſſe, Noſter ait,quin liceat legere Medicos,Juriſtas, Hiſtoricos,in quibus una vel plures hæreſes obiter admixtæ contineantur; hinc regulam octavam indicis librorum prohibitorum, in his partibus non ita ſtricte obſervari.) (2) infamia juris, (3) privatione facultatis teſtandi & habilitatis in teſtamento inſtituendi, nec non (4) ademtione bonorum aliorumque jurium. Sed has duas poſteriores pœnas in Germania locum non invenire, ob conventiones religioſas, Noſter addit, privationem tamen beneficiorum adhuc hodie ex ipſo Inſtrum. Pac. art. 5. §. 15. procedere exiſtimans; quamvis hoc argumentum a Proteſtantibus retorqueri queat, cum Reſervato Eccleſiaſtico ad æqualitatem reducto, Præſules & Canonici Proteſtantes, ad Papatum deficientes, beneficiis ſuis quoque excidant d. art. 5. §. 14. His ſubnexuit Noſter, quæ circa religionem in Germania tranſacta fuerunt per Inſtrumentum Pacis Oſnabrugo-Weſtphalicum, ubi inter alia cenſet, legatum opimum ea conditione, *ſi catholicus fiat*, relictum, non aliter valere, quam ſi impleatur conditio, cum religionis mutatio poſt Inſtrumentum Pacis pro turpi haberi non poſſit, quamvis ſpe lucri religionem mutare,turpe & Simoniacum utique, adeoque adjecta conditio detrahenda videatur. Præterea indolet infelici bonorum eccleſiaſticorum diviſioni, & ad profanos etiam uſus, contra piorum fundatorum intentiones,applicationi; cui Innocentius X quidem ſolenniter contradixerit, ſed non fuerit exauditus pro ſua reverentia, timendumque ſit,ne poſt binam cum Acatholicis jam peractam diviſionem, tertia ſubſequatur, reliqua penitus abſorbens.

GOTTFREDI ANTONII JCTI CELEBERRIMI JUS FEUDAle, ſuccinctis additamentis, ex noviſſimis feudorum interpretibus auctum, opera & ſtudio JOH. SAMUELIS STRYKII J. U. D. Prof. Publ. Ordinar. in Academ. Fridericiana Halenſi.

Halæ

Halæ Magdeburgicæ apud J. Frid. Zeitlerum & H. G. Muſſelinum, A. 1699 in 4. Alphab. 2. plagul. 7.

QUi doctas aliorum meditationes conſervant, ac in uſum rei literariæ magis efformant expoliuntque, non minorem laudem merentur, quam qui proprio Marte utiles ingenii felicis fœtus proferunt, cum eadem utrinque utilitas & intendatur & obtineatur. Atque hoc nomine nobis nunc commendandus venit Conſultiſſimus Strykius, magni Patris Filius æmulus, qui nomini & functioni ſuæ ſatisfacturus, ac eadem opera Generoſam Nobilemque Pubem in palæſtra diſputatoria exerciturus, Celeberrimi JCti, Gothofredi Antonii, Jus Feudale recudi curavit, illudque ſuccinctis additamentis auxit, quæ uncinulis incluſa brevem Antoniani Operis continent explicationem, Lectoremque ad probatos Scriptores inſuper remittunt. Præter hæc utiliſſimo labore adjecit Noſter indicem textuum juris feudalis ab Antonio explicatorum, quem Tabor, qui Antonio impenſe delectatus fuit, olim confecerat, nec non notitiam Autorum Feudalium ordine alphabetico diſpoſitam, ac tandem indicem materiarum in hoc opere contentarum.

WILHELMI LYSERI, DOCTORIS ET PROFESSORIS THEOlogi in Academia Wittenbergenſi, Syſtema Thetico-Exegeticum, ex variis MSS. diligenter collatis primum nunc editum a JO. GEORGIO NEUMANNO, S S. Theol. D. & P. P. Accedunt indices locupletiſſimi.

Wittenbergæ apud Jo. Guil. Meyerum & Godofredum Zimmermann, 1699. 4.

Conſtat Alph. 10. pl. 16.

PRodit tandem hic liber poſt dimidii ſeculi decurſum, ſi ab anno, qui fatalis B. Autori obtigit, calculum ponere lubeat. Obiit enim Wilhelmus Lyſerus S. Theol. D. ejusdemque in Academia Wittenbergenſi Profeſſor, Eccleſiæ ingenuæ Miſenenſis Decanus, & Alumnorum Electoralium nec non Schulenburgicorum Ephorus p. m. faſces Academicos tunc gerens, Wittebergæ VI Idus Februar. A. C. 1649. Multis quidem piorum votis Syſtema hoc fuerat poſt præma-

tura celeberrimi Theologi fata expetitum, eorum præſertim, qui doctrina ejusdem publicâ uſi, ſcholas Wittebergenſes frequentaverant ſeduli. Aſt votis ſuis exciderunt vel inviti, & hæredibus prope indignati, quod fœtum hunc ſuo parente digniſſimum paterentur intermori. Moverant hæc eruditorum deſideria B. D. Chriſtianum Lyſerum τȣ̃ ἐν ἁγίοις Polycarpi Theologi Lipſienſis filium & alterius Polycarpi τȣ̃ μακαρίτȣ Theologorum Saxonicorum Primarii nepotem, Paſtorem Primarium Eccleſiæ Sangerhuſanæ, ejusdemque ac vicinarum Superintendentem, nepotem e fratre & diſcipulum genuinum B. Wilhelmi Lyſeri, ut iis ſatisfacturus de eruendo e tenebris ſcripto immortalitate digniſſimo, annis abhinc triginta, & quod excurrit, ſerio cogitaret. Aſt ſubita Viri optimi ac plane præceps mors, (vix enim XLIIX ætatis annum fuerat ingreſſus, cum V Nonas Octobris A. O. R. 1671 apoplexia ſcorbutica correptus decederet) ſanctos hoſce labores intervertit, cum propediem prelo eſſent ſubjiciendi. Paſſus igitur eſt D. Chriſtiani Lyſeri frater germanus Fridericus Gulielmus, Eccleſiæ Metropolitanæ & Cathedralis apud Magdeburgenſes Protomyſta, qui (quod obiter notamus, correcturi ſimul errorem Ephemeridum, quæ Superintendentes Lipſienſes enarrant, & ordine inverſo diſputationem de regimine Spiritus S. d. 21 Junii A. 1612 habitam ad 4 Septembr. natalem vero Friderici Gulielmi Lyſeri, qui in illum ipſum diem incidit, ad d. 21 Junii referunt) eundem cum modo nominato fratre ſuo, exemplo forte rariſſimo, biennio ante habuit natalem, ſcilicet diem Moſis, ſive prid. Non. Septembr. hanc ſibi ab hæredibus provinciam imponi, ut laborem illum daret confectum, & in publicam emitteret lucem. Quamvis autem haud ægre hoc oneris in ſe ſuſceperit, tantum tamen otii a negotiis Eccleſiaſticis, quibus vacare debuit, ipſi ſupereſſe non potuit, ut cœptam telam rite pertexeret. Filio igitur ſuo tunc Lipſiæ hærenti, Polycarpo, Ordinis Philoſophici tunc Aſſeſſori, S. Theologiæ hoc tempore Doctori, ac Diœceſeos Wunſtorfienſis Superintendenti celeberrimo, hoc dedit negotii, ut exemplum Syſtematis, quod ex ore B. Lyſeri exceptum antea dictus ex fratre nepos Chriſtianus ſua manu exaraverat, a fratre ſuo & ſe ipſo multo labore emendatum, ſuas etiam operas conferente D. Jacobo Tenzelio Theologo Arnſtadienſi b. m. abſolveret, & plene ac plane limatum evulgaret. Cum vero neque is ipſe, ad capeſ-

ſendum

ſendum munus Eccleſiaſticum mox evocatus, monitis paternis poſſet ſufficere, tandem poſt moras diuturniores, feliciter hoc quicquid eſt operis conſummavit Theologus hodie Wittebergenſis Lyſerianæ ſtirpi affinitatis jure innexus, Vir Maxime Reverendus D. Johannes Georgius Neumannus. Poſtquam enim exemplar illud, plurimorum Theologorum ope αὐτογράφως correctum, D. Polycarpus Lyſerus e Bibliotheca ſua dono miſerat, varia inſuper MSS. aliunde erant allata, nulli pepercit moleſtiæ, dum tot ac tantis voluminibus inter ſe invicem ſedulo collatis, a mendarum portentis, quantum quidem fieri poterat, liberum orbi erudito ſiſteretur. Non autem ſine graviſſima cauſa Syſtematis Thetico Exegetici titulo liber comparet inſignitus. Etenim univerſam Theologiam hoc ordine tradidit Auctor, ut dicta ſedes doctrinarum complexa ex univerſo codice ſacro utriuſque fœderis, quæ centuriis abſolvuntur quatuor, ſeligeret, ſelecta, licet plerumque brevius, explicaret, & vim argumentorum in iis ductu Spiritus S. propinatorum inde præcipue erueret. Methodum Theologorum multis dudum probatam ſectatus, totum opus in tres partes, Theologiam ſpecialiter ſic dictam, Anthropologiam ſacram, & Chriſtologiam diſpeſcit, ita quidem, ut unicuique illarum ſectionum prooemium, de Theologia ſcilicet, Anthropologia & Chriſtologia in genere præmittat, ipſas vero ſectiones in capita plura diviſas, capita ſingula in momenta diverſa diſtincta exhibeat, cujuſvis vero momenti ſummam paucis verbis expreſſam memoriæ ſublevandæ ergo proponat, nec non per uberiorem σκιαγραφίαν, quid uniuscujuſque dicti occaſione ediſſeratur, delineet. Poſſemus ex ipſo opere aliqua ſpeciminis loco adducere, quæ illud ipſum benevolo lectori magis commendarent. Sed cum prolixioris, atque inſtituti noſtri fert ratio, hoc ſtudii atque laboris foret, unam ſaltim aſſertionem, quæ novitatis ſpeciem habere videtur, ex libro illo dabimus decerptam, æquitati aliorum judicium de ea relinquentes. Comprobat ſcilicet B. Autor ſententiam D. Ambroſii, qua rem cœleſtem baptiſmi aquam eſſe, quæ e latere Chriſti crucifixi promanavit, ivit aſſertum, & cur hanc ceu commodiſſimam accipere malit quam alias, pluribus oſtendit. Revocat doctrinam hanc inprimis ad inſtitutionem primam Joh. I. 33, ubi ſolius aquæ fit mentio, & niſi res cœleſtis eidem eſſet incluſa, non differre baptiſmum Johannis a Levitico obſervat. Addit, baptiſmum

Digitized by Google

dici lavacrum aquæ in verbo Eph. V, 26, & verbum ad formam ſpectare, aquam adeo integram continere materiam exiſtimat. Provocat ad conſenſum plerorumque verba Johannis, quando Chriſtus in aqua venire dicitur 1. Joh. V, 6, de baptiſmo exponentium, non ſine cauſſa miraculoſa aquæ in morte Chriſti ſeparationem factam, & tam diligenter annotatam eſſe Joh. XIX. 34. 35, neque tamen alium reſpectum ad illam, quam in baptiſmo, ex Scripturis monſtrari poſſe innuens. Urget conformitatem inter rem terrenam & cœleſtem, quæ in reliquis ſacramentis inveniatur, & etiam in baptiſmo videatur exigenda; ut qualis eſt inter panem & corpus in comedendo, inter ſanguinem & vinum in bibendo, talis quoq; ſtante hoc aſſerto ſit inter aquam & aquam in abluendo. Solvit porro objectionem, quod in promulgatione baptiſmi res illa cœleſtis non inveniatur, & neque rem terrenam ita claris & diſertis verbis, ut in Cœnæ inſtitutione proferri ait, ſed verbo actionem ſacramentalem denotanti includi; pariter itaque & rem cœleſtem, ipſa ſpecie quaſi cum re terrena convenientem, ea notari, & formam verbis, in nomine Patris, Filii & Spiritus S. indicari perſuadetur. Præterea nec reliquas ſententias ſuis carere difficultatibus oſtendit. Verba ipſa Autoris adſcribemus. Si res, inquit, cœleſtis aſſeratur verbum „eſſe, Sacramentum tantum per modum verbi concionalis ageret, nec „infantibus res iſta cœleſtis videtur convenire; tum & verbum inſtitu„tionis ad cauſam efficientem, applicationis ad formam, promiſſionis „ad finem pertinet. Si ſtatuatur Chriſti ſanguis, iisdem argumentis „pro aqua Chriſti pugnari poterit. Si Spiritus S. ex Joh. III. 5, Chriſtus „in re cœleſti Sacramenti Novi Teſtam. non ita diſtincte invenietur. „Si S. S. Trinitas, non ita commode Sacramentalis unio (quando ea„dem immediate conſideratur) inveniri poſſe videtur. Sin median„te humanitate Chriſti id fieri dicatur, quod & ipſa Novi Teſtam. ra„tio requirit, illa aquam iſtam ex Chriſti latere profluentem etiam „continet, ſicque ratione hujus ipſius inſtitutionis & fructus, non „tantum meritorie, ſed etiam, ut Filii Dei ſecundum humanitatem pars „integralis, ſubſtantialiter, & ratione præſentis actionis, ſacramenta„liter adeſſe negari non poterit. Ipſa interim tota adoranda Trias, „ut cauſa efficiens; & ratione pronunciationis ut forma; & ratione „gratiæ ac fructus per peculiarem ſingularum perſonarum erga ba„ptizandum operationem, omnino ſemper hic conſideranda erit.

Opus

Digitized by Google

Opus ipſum ſubjecti indices I. capitum & articulorum, II. univerſum ſummarii conſpectum exhibens, III. dictorum Scripturæ, e quibus capita Syſtematis deducta ſunt, IV. dictorum Scripturæ S. quæ per occaſionem explicantur, illuſtrantur aut vindicantur, V. rerum & verborum, ſatis copioſi non poterunt non piis lectoribus approbare amplius, ſi inſuper e Præfatione Editoris celeberrimi ad Lectorem didicerit, privatis aliquando horis iſtas acroaſes duodecim Theologiæ Cultoribus eſſe inſtillatas, qui quidem omnes poſtea ad gradum Doctoris exemplo perquam memorabili ſunt evecti, & ex iis nominatos D. Johannem Benedictum Carpzovium ſeniorem, D. Johannem Meiſnerum, D. Johannem Fridericum Kœnigium, D. Johannem Olearium, Viros de Eccleſia per ſcripta plurima immortaliter meritos conſpexerit. Neque dubium eſt, quin ſuo fructu editio plurium ἀνεκδότων, quorum ſpem facit Præfatio, nequaquam ſit caritura.

ERNESTI SALOMONIS CYPRIANI DE ECCLEſia Subterranea Liber.

Helmſtadii apud Georg. Wolffg. Hammium, 1699. 4. plag. 11.

DE Eccleſia Subterranea dum agere inſtituit peculiari hoc libro *Doctiſſimus Auctor*, commemorat jam ante Servatoris noſtri tempora, perſecutionum æſtu furente, in ſpeluncis delituiſſe Judæos, ex Ebr. XI. 38. 1. Sam. XIII. 7. & Joſepho Antiq. Jud. XIV. 37. 1. & de Bello Jud. I. 12. aliiſque: neque tamen, quod Elias ſpeluncas tales incoluerit, ideo evincere poſſe Carmelitas affirmat, hunc Prophetam eſſe ordinis Carmelitarum fundatorem. Probat porro, novi fœderis Aſcetas haud paucos inhabitaſſe cavernas, etiam cum Eccleſia pridem effloruiſſet libertate, quorum ratio ac vitæ genus recte initum non poſſit non laudem promereri. Potiorem tamen ſibi nunc eſſe ſermonem docet de iis, qui in cryptas non ſponte ſeceſſerint, ſed terræ ſeſe infodere hoſtium ſævitia ſint compulſi, tametſi ipſi gentiles eorum probitatem agnoverint. Has itaque cryptas paullo accuratius conſideraturus, non negat quidem, Hieroſolymis multas tales fuiſſe, haud facile obvias, quæ ſecuritatem præſtiterint tempore calamitatis; ſed tamen quod illæ vel aquæ ductibus, vel recipiendis hominum ſordibus inſervierint,

rint, cum quibusdam videatur; ad cryptas Romanas potius tranſit, quas primum ævo Neronis, qui perſecutus primus fuit Chriſtianos, frequentatas fuiſſe probabile ſit, easque tum aliorum tum Joh. Theodori Sprengeri verbis ita deſcribit, quod ſint *loca ſubterranea Romæ concava, quæ tota fere, quanta quanta ſit, tales cavernas habeat, ubi innocua ſimplicitas Chriſtianorum tempore perſecutionis ſæpius latitarit, docuerit, ſacramenta adminiſtrarit, & ſepulturas ſuas habuerit.* Equidem jam dudum ex iſtis locis gentiles argillam & arenam ad ædificanda ſua amphitheatra effodi curaverant; ſed inde commodum hoc accidit Chriſtianis latibula quærentibus, qui has cryptas poſtmodum in labyrinthi modum conſtruxerunt, ne gentiles ad ea loca, ubi congregati erant fideles, poſſent pertingere, & ſic quoque confirmarunt, ne imminens terra rueret ipſis nocitura, obſcuras tamen ſimul & plerumque anguſtas. In his igitur cryptis ſacris ſuis vacarunt Chriſtiani, egeruntque ſuos conventus, etſi incertum ſit, quo ſigno fuerint convocati: niſi forte velimus ſtatuere, nullo diei tempore eas vacuas fuiſſe. Cumque concedat *Auctor*, hoſce conventus hymnis ac ſacramentorum adminiſtratione condecoratos eſſe, neque de lucernis, quibus uſi ſint martyres, dubium movere cuiquam velit, negat tamen, altaria & picturas ſculpturaſque adhuc in iis viſendas, vel ipſo Athanaſio Kirchero fatente, antiquitatis Chriſtianæ eſſe monumenta, ſed ſeculorum potius recentium opera eſſe contendit, de numero Martyrum adhuc aliqua ediſſerens. Propius deinde ad cryptas Romanas accedit, & deſcribit adeo *Cœmeterium Vaticanum*, quod ita ſanctum eſſe ait, ut, jubente hac Inſcriptione, non liceat mulieribus niſi ſemel in anno illud ingredi;

HUC MULIERIBUS INGREDI NON LICET
NISI UNO DIE LUNÆ
POST PENTECOSTEM
QUO VICISSIM VIRI INGREDI
PROHIBENTUR QUI SECUS FAXINT
ANATHEMA SUNTO.

Hoc excipit *Crypta Calepodii* in via Aurelia, *S S. Proceſſi & Martiniani*, *Pontiani*, *Cœmeterium Calliſti Papæ & Martyris*, *Catacumbæ*, & *Crypta* ſeu Arenarium *Euſebii* Presbyteri, *Marcelli* Diaconi, & ſociorum; qua occaſione tradit, etiam pueris barbarie gentium occiſis

poſita

poſita fuiſſe Epitaphia. Sequuntur porro *Cryptæ in via Latina*, tum *Cœmeterium Reſtituti*, & plura tandem paulo obſcuriora. Inde ad *Cryptas intra Urbem* accedit, primamque eas inter nominat, quæ olim fuit *ad Urſum Pileatum*. Commemorat porro Thermas Trajanas, Diocletianas, & Domitianas, in quibus fideles olim cultus divini gratia confluxiſſe vetus traditio ſit; monetque illam præcipue imaginem in cryptis adhuc reperiundam a Chriſtianis revera ortum trahere, quæ Chriſtum paſtoris habitu repræſentet; ſimul tamen admittens etiam Chriſtum ſub Agni forma, itemque coronas, Græcas quoque litteras *α* & *ω*, ac Monogramma Chriſti, columbarum denique imagines, gallos gallinaceos, piſces, anchoras, arborumque figuras. Quin uſque adeo etiam cautus in admittendis Inſcriptionibus ſepulchrorum eſt, ut nec probare quidem omnes velit, ſed neque tamen omnes rejicere temerario auſu. His adeo pertractatis, ad alias cryptas tranſit, videlicet ad eam in Melita, quæ *gratia S. Pauli* appellatur, & ad *Sueſſionenſem*, circa quam de Marcello apoſtaſiæ ſuæ rationem reddente etiam prolixe diſputat.

Tandem miſſis Cryptis Romanis ad *Græcas* progreditur & *Kijovienſes*, quas Johannes Herbinius peculiari libro deſcripſit, & ad ſuperſtitioſas priſcorum *Gentilium*, ac Ægyptiacas; & concludit denique, Cryptas Romanas multos gentilium tumulos continere, ſed negat ſimul, facinoroſorum cadavera in eas delata eſſe.

SAPIENTIA VETERUM.
i. e.
DICTA ILLUSTRIORA SEPTEM GRÆCIÆ SAPIENTUM Diſſertationibus aliquot Academicis explicata a JO. FRANCISCO BUDDEO P. P.

Halæ Magdeburgicæ, literis Chriſtiani Henckelii, 1699. 4. pl. 14.

EXtant paſſim veterum Sapientum effata litterarum monumentis conſignata, quibus graviſſima doctrinæ moralis atque civilis capita complexi ſunt, ſimulque & ſe ipſos & alios ad virtutis ſtudium exhortari ſoliti fuerunt. Ut autem ſeptem iſtorum, qui præ ceteris apud Græcos ob ſapientiam fuere celebrati, magna omni tempore fuit auctoritas, ita non defuerunt, qui horum effata, a Diogene Laertio, Sto-

bæo

Digitized by Google

bæo aliiſque ad noſtra usque tempora tranſmiſſa, ſubinde repeterent & commentationibus ſuis illuſtrarent. Quos inter Joachimns Camerarius & Philippus Beroaldus eminent. Horum exemplum imitatus harum diſſertationum celeberrimus Auctor, idemque Collega noſter ſolertiſſimus, quæ apud Diogenem Laërtium extant horum ſeptem Sapientum dicta illuſtriora in ordinem redegit, & ad certa capita revocavit, obſcuriora illuſtravit, & quem præbere uſum in morali pariter ac civili doctrina poſſint, morali hac commentatione demonſtravit. Ad ipſos quoque ſubinde, unde Græcorum Philoſophi ſua hauſiſſe vulgo creduntur, reſpexit fontes, & quod horum quoque ſeptem Sapientum nonnulli multa ab Ebræis, Ægyptiiſque in morali doctrina acceperint, comprobatum dedit. Præcipue autem de Solone hoc demonſtravit, cujus ideo quoque leges, quas Athenienſibus tulit, peculiari diſſertatione cum legibus Ebræorum contulit, & præcipua capita, in quibus utraſque convenire inter ſe & prorſus conſpirare exiſtimavit, ediſſeruit.

LIBRI NOVI.

S. Euſebii Hieronymi Operum Tomus II. Studio & labore Domni Joannis Martianay. Pariſiis apud Jo. de Nully, 1699. fol.

Diſſertation Preliminaire, ou Prolegomenes ſur la Bible. Par Louis Ellies du Pin. A Paris, chez A. Pralard, 1699. 8.

Sebaſtiani Le Roux Concordia quatuor Evangeliſtarum. Pariſiis apud P. Aubouyn 1699. 8.

Diſſertationes Hiſtoricæ, Criticæ, Chronologicæ in Sacram Scripturam Veteris Teſtamenti. Authore D. Matthæo Petitdidier. Tulli Leucorum. Proſtant Pariſiis apud P. Emery, 1699. 4.

Les Anecdotes de Pologne. Ou Memoires ſecrets du Regne de Jean Sobieski III du nom. A Paris, chez P. Aubouyn & Clouzier, 1699. 12.

Hiſtoire de Henry II dernier Duc de Montmorency. A Paris, chez Jean Guignard, 1699. 12.

Hiſtoire de Chanoines. Ou Recherches Hiſtoriques Critiques ſur l'Ordre Canonique. A Paris, chez Charles Oſmond, 1699. 12.

Hiſtoire, ou Antiquitez de l'Etat Monaſtique & Religieux, par le R. P. Claude Delle. A Paris, chez F. A. Pralard, 1699. 12.

* * *

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM

Publicata Lipſiæ

Calendis Novembris, Anno M DC XCIX.

HISTOIRE DE L' EGLISE PAR MR. BASNAGE.

i. e.

HISTORIA ECCLESIÆ A NATO CHRISTO AD HOC uſque tempus: auctore JACOBO BANAGIO. Tomus II.

Roterodami apud R. Leers, 1699. fol.
Conſtat univerſum opus 13 Alph. & plag. 17.

ABſolvemus tandem recenſum Operis hujus, & poſtquam de prioribus illius libris, tum menſe Septembri p. 402 ſeqq. tum Octobri p. 433 ſeqq. prolixius quam pro conſuetudine noſtra diximus, nunc ad eos, qui ſuperſunt, progrediemur. Libro nimirum XVIII Hiſtoriam de L. XVIII. cultu Sanctorum & Reliquiarum a prima Eccleſiæ origine uſque ad ſeculum quintum diligentiſſimus Auctor pertexit. Ubi dum inter alia de ſepultura Martyrum verba facit, Catacumbarum quoque injicit mentionem. Meatus hoſce ſubterraneos dum deſcribit, nomen quidem ſeptimo poſt Chriſtum natum ſeculo demum ortum innuit. Rem ipſam autem Romanis tribuit, & quidem ethnica ſuperſtitione adhuc imbutis; cum multas rationes obſtare putet, quo minus Chriſtianos potuerint habere conditores. Namque Neapoli ac Syracuſis largiores amplioreſque Catacumbas conſpici, quam Romæ. Jam vero Syracuſis ea ætate non fuiſſe tantam Chriſtianorum multitudinem, quæ extruendo tam ſplendido operi ſufficeret. Sed vero per

Digitized by Google

aliquot milliaria hoſce meatus ſubterraneos porrigi demonſtrat: indeque rurſus argumentum capit, a Chriſtianis eos extrui non potuiſſe. Nam quem, inquit, in finem opus tam immenſi laboris, nec minorum ſumptuum extruxiſſent? Addit porro, quantumvis ingens ſtatuatur Chriſtianorum numerus, non obſtantibus ſuppliciis diriſſimis, quibus tum vexabantur, non tamen ab iis tantum opus perfici potuiſſe. Quin potius urnas ſepulchrales & oſſium receptacula, aliaque vaſa, ethniciſmi hæc monumenta, quæ in his catacumbis reperiantur, evincere clariſſime putat. Nummos quoque Imperatorum, & eorum quidem, qui acerrimo odio proſecuti ſint Chriſtianos, ut Diocletiani, itidem ibi repertos, novum hujus rei præbere documentum. Plures alias adhuc addit rationes, ad ſuam ſententiam confirmandam ſtabiliendamque, ex quibus unicam adhuc delibare juvat. Conſpici namque obſervat in his catacumbis imaginem Orphei, cantus ſuavitate aves beſtiaſque poſt ſe trahentis. Quæ licet veſtigia Ethniciſmi luculentiſſima exhibeat, Aringhum tamen ea nondum adduci potuiſſe, ut crederet, a Chriſtianis has catacumbas non fuiſſe extructas. Hunc enim in ea verſari ſententia, Orpheum ideo in his locis conſpici, quod is typus Chriſti fuerit, qui itidem doctrinæ ſuæ efficacia gentes poſt ſe traxerit, & quemadmodum Orpheus rejecta tandem Deorum multitudine, filio ſuo Muſæo inculcaverit, unicum tantum eſſe Deum, ita Chriſtianos veteres hoc exemplo Ethnicos erroris, ob πολυθεότητα, convincere voluiſſe. Quam quidem Aringhi ſententiam a moribus & genio veterum Chriſtianorum abhorrere, pronunciat Banagius. In rationes autem, quibus Romanenſes catacumbas iſtas veteribus Chriſtianis vendicant, inquirens, docet monogramma, quo nomen Chriſti exprimi ſolet, non ſemper Chriſtianiſmi argumentum, aut indicium præbere. Namque & apud Romanos ſervis has litteras inditas fuiſſe, ad nomen aut officium deſignandum. Quin & in nummis tum Regum Ægyptiorum, tum quorundam Imperatorum Romanorum idem conſpici docet. Ad catacumbas autem dum revertitur, porro demonſtrat, ſi vel maxime concedatur, Chriſtianorum eas fuiſſe, fruſtra tamen ex iis reliquias Martyrum peti, cum hæreticorum æque ac ſchiſmaticorum corpora ibi ſepulta fuerint, ac orthodoxorum. Id quod non tantum aſſerit, ſed argumentis non contemnendis probat. Quin & Judæos in iis fuiſſe ſepultos docet: quorum

Digitized by Google

rum ſepulchra per certa ſigna a ſepulchris Chriſtianorum fuiſſe diſcreta Boſius quidem atque Holſtenius contendant, ſed perperam. Hæc ſimiliaque dum porro ediſſerit, mentionem quoque facit controverſiæ, quæ doctiſſimo Mabillonio, præcipitantiam atque abuſum graviſſimum Eccleſiæ Romanæ, oſſa in his catacumbis reperta pro reliquiis Sanctorum venditantis notanti, cum Anonymo quodam, qui epiſtolæ Mabillonii hac de re editæ, & a nobis menſe hujus anni Martio p. 107 ſeqq. recenſitæ, reſponſionem oppoſuit, intercedit. In eo a Mabillonio Banagius diſſentit, quod ille ſibi perſuadere nequeat, ab Ethnicis has catacumbas originem trahere, quod huic certum & extra controverſiam poſitum videtur. Aſt quod Mabillonius porro docet, quantamcunque curam Pontifex & Cardinales, quorum hoc munus eſt, in genuinis reliquiis a ſpuriis diſcernendis adhibeant, non tamen certi quid hac de re definire poſſe, cum ſigna illa & documenta, ex quibus reliquias dijudicent, fallere eos queant, Banagius maximopere probat. Rurſus tamen, quod objectum Mabillonio ab adverſario ejus fuit, quod cenſura iſta, qua in reliquiarum abuſum animadverterat Mabillonius, ipſam Eccleſiam Romanam feriat, id ejuſmodi eſſe cenſet Banagius, ut quo pacto hoc declinare valeat, non videat. Et hiſce quidem, quæ de Martyrum ſepultura dicere conſtituerat, ita explicatis, de laudibus, quibus Martyres proſecuti ſunt primitivæ Eccleſiæ Chriſtiani, multa diſſerit, & de veris quoque, falſis ac fictis Martyribus quædam ſubjungit. Laudat hic iterum Mabillonii diſſertationem de cultu Sanctorum ignotorum, aſſeritque, ſi Mabillonius regulis, quas ad veros Sanctos a falſis & fictis dignoſcendos propoſuit, inſiſtere, ſummamque in hoc litterarum genere eruditionem, qua floreat, eo conferre voluiſſet, facile eum oſtendere potuiſſe ingentem Sanctorum multitudinem, quam Eccleſia Romana veneretur, fictis falſiſque Sanctis eſſe annumerandam. Interim eandem viam Banagius ingreſſus, multos Martyres ex hoc catalogo ejicit. Sic ſeptem priores Epiſcopos, qui Eccleſiæ Romanæ præfuerunt, Dionyſium item Areopagitam, qui pro Franciæ Apoſtolo habetur, fictis ac imaginariis Martyribus annumerat. Sed multos alios in hunc cenſum refert, ipſamque Catharinam, fruſtra nitente contra Baronio, omnemque movente lapidem, ut hiſtoriam Catharinæ cum Euſebio conciliet. Poſt Martyres, Sancti quoque alii adorantur in Eccleſia Ro-

Digitized by Google

manenſi. De hiſce ergo longe aliam in primitiva eccleſia, uſque ad annum trecenteſimum quinquageſimum, Chriſtianorum fuiſſe opinionem, quam hodie Romanenſium eſt, Banagius demonſtrare nititur. In quam diſputationem dum ingreditur, ſtatim ab initio Dyptichorum illi injicienda fuit mentio. Cardinalem Bonam non tantum horum originem ad ipſos Apoſtolos referre obſervat, ſed ex his etiam ἀποθέωσιν ac canoniſationem Sanctorum derivare. In utroque ab eo diſſentit. Namque quod ad originem Dyptichorum attinet, Hegeſippum demum eorum auctorem fuiſſe circa annum Chriſti 170 docet. Tum enim in eo illum fuiſſe, ut catalogum Epiſcoporum in diverſis urbibus, per quas iter faciebat, concinnaret, ſimulque conſilium illis dediſſe, confectis Dyptichis nomina & memoriam Epiſcoporum conſervandi. Bonam quidem Cardinalem provocare ad locum quendam Chryſoſtomi, quem in hoc auctore ſe non deprehendiſſe Noſter profitetur. Interim potuiſſe fieri ait, ut Chryſoſtomus ab Apoſtolis inſtitutum crederet, cujus ipſe originem ignorabat; præſertim cum frequens admodum ea ætate eſſet, conſuetudinum, quarum ignorabatur origo, Apoſtolos venditare auctores. Quod autem ad Epiſcoporum canoniſationem Dypticha non ſpectarint, ex eo probat, quod Epiſcoporum tum viventium, tum mortuorum nomina in ea fuerint relata, & quod quælibet Eccleſia omnium Epiſcoporum ſuorum nomina iis inſeruerit. Omnes autem Epiſcopos per ſolennem ἀποθέωσιν in numerum Sanctorum fuiſſe receptos, credibile non eſſe pronunciat. Quod ſi ob hæreſin, aut crimen aliquod aliud, exutus Epiſcopali dignitate fuiſſet, nec nomen ejus Dyptichis fuiſſe inſcriptum: idem deletum in iis, eraſumque fuiſſe, ſi poſt mortem demum crimen aut hæreſis innotuiſſet. Qua de re licet lites interdum ortæ ſint, has tamen nunquam eo pertinuiſſe, num aliquis in numerum Sanctorum referendus, an ex eo excludendus eſſet, contra eundem Cardinalem Bonam contendit. Concludit itaque, Eccleſiam quamvis ſuorum Epiſcoporum nomina Dyptichis inſcripſiſſe, ut de illorum juſta ſucceſſione conſtaret; interdum & peregrinorum Epiſcoporum nomina iisdem fuiſſe inſerta, ut communionis, quæ inter Eccleſias Patriarchales intercederet, documentum ita præberetur. Quod ut porro evincat, latiſſimum campum ingreditur, & quid Eccleſia primitiva de virtutibus Sanctorum dum vivebant, de iis quæ poſt mortem illorum

rum

Digitized by Google

rum conſecuta ſint, de ſtatu gloriæ in quem fuerint tranſlati, & denique de honoribus quibus illorum memoria colenda ſit, decrevit, prolixe ediſſerit. Eodem modo quo hiſtoriam cultus Martyrum & Sanctorum expoſuit, de cultu quoque B. Virginis Mariæ, & poſtea de cultu Angelorum diſſerit, & tandem de reliquiis Chriſti, Mariæ & Apoſtolorum aliquid ſubnectit. Atque de Mariæ quidem Virginis cultu dum diſſerit, Eccleſiæque primitivæ de eo ſententiam, a ſententia Romanenſis Eccleſiæ procul abeuntem, exponit, inter alia Jolium quoque notat, qui perſuadere orbi conatus fuit, Gallicanam Eccleſiam ceteris Romanæ Sedi addictis, eſſe moderatiorem, probatque rem ſecus ſe habere, exemplo duorum præſtantiſſimorum Galliæ Oratorum, eas laudes in B. Mariam Virginem cumulantium, quas alii quam Deo tribuere nefas ſit. De Angelorum autem cultu ac adoratione verba faciens, initio diſquirit, qui factum, ut cum pauci ex Angelis adorentur apud Romanenſes, tam infinita contra Sanctorum multitudo apud eos iſto honore gaudeat? nullamque aliam hujus rei ſe invenire poſſe rationem profitetur, quam quod Sanctorum adoratio craſſioribus hominum conceptibus magis ſit accommodata, quippe qui & ipſi inter homines vixerint, corporeque fuerint veſtiti, cum Angeli contra materiæ omnis corporeæ expertes, & ab hominum conſortio procul remoti, objectum craſſioribus hominum cogitationibus accommodatum, non præbeant. Bellarmino autem aſſerenti, a Judæis hoc accepiſſe Chriſtianos, ut religioſo cultu venerentur Angelos, non magis aſſentit, quam Petavio, contendenti Apoſtolum Paulum Coloſſenſes adhortantem: *nemo vos ſupplantet in modeſtia Angelorumque cultu ſibi placens*, Philoſophorum ſolum veterum atque Hæreticorum ſuperſtitionem circa Angelorum adorationem, non autem Chriſtianorum cultum, quo Angelos proſecuti ſint, reprehendere. Etenim ſi Chriſtianis licuiſſet colere Angelos, modo ea hoc non feciſſent ratione, qua Philoſophi ac Hæretici eos venerabantur, Apoſtolus, inquit, accuratius eos edocere debuiſſet hoc diſcrimen, quod inter illorum ac Philoſophorum Hæreticorumque cultum intercederet. Aſt vero Apoſtolum neutiquam ullum hic indicare diſcrimen, ſed omnem plane Angelorum cultum diſerte & citra ambages rejicere. Præterea cum Philoſophi veteres de Angelis eorumque cultu talia docuerint, quæ cum Romanenſis Eccleſiæ moribus atque ſententia plane conveniant, fruſtra Petavium huc confugere inde colligit. Quod ut demon-

L.XIX. XX. XXI.

monſtret, ex Apulejo docet, juxta Philoſophorum ſententiam Angelos ſpatium inter cœlum & terram interjacens incolere, hominumque preces & merita ad Deos, ac Deorum munera ad homines deferre, eosdem juxta Platonis doctrinam fundere oracula, denuntiare futura, miraculaque edere. Adjunxiſſe quoque Philoſophos unicuique mortalium ſuum Angelum, cuſtodem corporis, actionum arbitrum, teſtem cogitationum: quin integris gentibus atque urbibus eos Angelos cuſtodes præfeciſſe: eosdemque extructis templis, inſtitutis diebus feſtis, fuſiſque ad eos precibus coluiſſe; quæ omnia in Romanenſi Eccleſia eodem modo ſe habere, contendit. Sed cetera, quæ de Angelorum cultu primitivæ Eccleſiæ Chriſtianis ignoto erudite tradit, mittimus: & id ſaltem addimus, Auctorem, poſtquam ab ipſis Eccleſiæ incunabilis hiſtoriam cultus Martyrum, Sanctorum, B. Virginis Mariæ, & Angelorum reliquiarumque, usq; ad annum 350 deduxit, eodem modo ab anno 350 ad 431, & iterum ab anno 431 uſque ad finem ſeculi quinti, & denique a ſeculo ſexto uſque ad undecimum juſta ſerie proſequi. Difficile eſt, ex tanta rerum copia & tam vario doctrinæ, quo hæc tractatio abundat, apparatu quod præ cæteris placeat ſeligere. Ne tamen omnino nihil ex ampliſſimo iſto uberrimoque campo decerpſiſſe videamur, pauca ſaltem delibabimus. Qui Angelorum cultum ſeculo quarto & circa initium quinti approbaverint, ſe non deprehendiſſe ait, excepto ſolo Ambroſio, qui dicat, rogandos Angelos a nobis eſſe, qui noſtræ cuſtodiæ cauſa a Deo nobis ſint adjuncti. Contra, quamplurimos hac ætate cultui ac adorationi Angelorum adverſari, ut Auguſtinum, Gregorium Nazianzenum, Chryſoſtomum alioſque: quin in Concilio Laodiceno damnatum fuiſſe Angelorum cultum, cujus decretum refert cum commentario Theodoreti, Baronii contra commentarium rejicit atque refellit. Sanctorum cultui occaſionem præbuiſſe venerationem reliquiarum docet, huic nimiam venerationem, qua Martyres Chriſtiani veteres proſequebantur. Originem hujus rei ad ſeculum IV refert, ſimulque obſervat, Angelorum cultum circa finem demum hujus ſeculi, adeoque poſt cultum Sanctorum, originem cepiſſe. Interim illis non ſuffragatur, qui teſtimonio Hieronymi freti, Conſtantinum M. reliquias Sanctorum Andreæ, Lucæ & Timothei Conſtantinopolin tranſtuliſſe autumant. Namque aut Hieronymum ipſum per errorem pro Conſtan-

Digitized by Google

ſtantio Conſtantini M. filio ipſum Conſtantinum poſuiſſe, aut locum potius vitio ſcribæ corruptum eſſe, cum ipſe Hieronymus in Chronico ſuo diſerte de Conſtantio referat, quod Andreæ reliquias Conſtantinopolin tranſtulerit. Atque eo hoc eſſe veroſimilius contendit, quod Conſtantius Arrianorum placitis imbutus fuerit, qui rebus creatis cultum religioſum denegare non potuerint, eo quod Chriſtum quoque, nudum licet ſua opinione hominem, nihiloſecius adoraverint. Præter alias cauſas, ſuperſtitionem fœminarum multum ad reliquiarum atque Martyrum venerationem ac cultum contuliſſe ait, quin primum exemplum cultus religioſi reliquiis Sanctorum exhibiti in veteri Eccleſia præbuiſſe Lucillam, reprehenſam ideo a Cœciliano Archi-Diacono Eccleſiæ Carthaginenſis. De qua dum more ſuo paulo accuratius diſquirit, Albaſpinæum pariter ac Balduinum refellit, quod de ea refertur eo detorquere conantes, ne tum demum reliquiarum cultum in Eccleſia ortum eſſe inde intelligatur. Ceterum quod aſſeruerat, quarto demum ſeculo invectam hanc ſuperſtitionem in Eccleſiam fuiſſe, ex eo porro demonſtrat, quod hujus ſeculi Patres tam multa paſſim hac de re diſſerant, cum in prioribus contra ſeculis nemo cultus iſtius injecerit mentionem. Baſilium primum eſſe, qui de invocatione Martyrum verba fecerit, monet. Epiſtolam tamen Baſilii ducenteſimam quintam, in qua citra ambages Sanctorum cultum comprobet, cum Ludovico Elia du Pin pro ſpuria & ſuppoſititia habet. Gregorii Nyſſeni preces ad Theodorum, nihil aliud quam apoſtrophen eſſe contendit, quo pacto & Gregorius Nazianzenus ad familiam ſuam & ad Conſtantium orationem ſuam converterit. Idem pronunciat de precibus Baſilii & Athanaſii, & hujus quidem orationem pro Cypriano pro ſuppoſititia habet. Ambroſium tamen cultum Sanctorum promoviſſe non diſſimulat, quin quod interceſſionem quoque Sanctorum pro viventibus admiſerit, productis teſtimoniis luculentis comprobat. Atque hinc, cujuſmodi reliqua ſint, intelligitur. Saltem id indicandum adhuc cenſuimus, quod fictos quoque ac imaginarios Sanctos per ſingula ſecula indicet; & uti ſuperſtitionis, quæ Romanam Eccleſiam circa Sanctorum, Reliquiarum, Angelorum & B. Virginis Mariæ cultum afflavit, originem & incrementa demonſtrat: ita nec veritatis teſtes, qui omni tempore erroribus indies creſcentibus ſe oppoſuerint, prætermittit. De incertis falſisque San-

ctis

ctis,quos refert, nihil dicemus; ſaltem hoc prætermittere non poſſumus, cum illis annumerare Sanctos Semipelagianos,Honoratum,Maximum, Capraſium alioſque. Namque hos omnino inter Semipelagianos referendos eſſe,contra Noriſium Cardinalem contendit. Aſt quod ad eos attinet, qui ſe naſcenti primum errori oppoſuerint, quarto quintoque ſeculo tales fuiſſe, nemo forte mirabitur. Et ſane Auguſtinum improbaſſe quidem Sanctorum cultum, toleraſſe tamen; quin Concilii Carthaginienſis Patres non auſos eſſe obviam ire huic errori, licet eum agnoſcerent, Banagius docet. Præ ceteris autem Vigilantium ſeculo IV Reliquiarum & Sanctorum cultui ſe oppoſuiſſe conſtat, cujus cum Hieronymo hac de re controverſiam accurate ediſſerit. Ex quinti ſeculi Scriptoribus Leonem primum, Epiſcopum Romanum ſiſtit, cujus hanc ſententiam refert,tum demum recte coli viros ſanctos, ſi eos imitemur. Aſterium quoque docet verbum Dei prætuliſſe interceſſioni Sanctorum. Cyrillum pronunciaſſe, honore ac veneratione Sanctos citra controverſiam dignos eſſe, aſt cultu religioſo eos non eſſe proſequendos. Quin Doctorum quinti ſeculi non tot pro Sanctorum cultu ſuffragia reperiri, quam quarti ſeculi,obſervat: ejuſque rei non aliam eſſe cauſam putat,quam quod iſtud ſeculum tot præſtantes Oratores non tulerit,quam antecedens, quo Chryſoſtomus,Baſilius, Nazianzenus vixerint, animoſque auditorum ſuorum ad Sanctorum venerationem inflammaverint. Sexto ſeculo Jobium vixiſſe obſervat, qui ne nomine quidem *Sancti* homines inſigniri voluerit, cum ſolus Deus eo dignus ſit, quippe cujus ſanctitas perfecta ſit & omnibus numeris abſoluta: ſi homines eodem inſigniantur, ſemper tamen cogitandum eſſe, ſi cum Deo conferantur, impuros eos eſſe atque profanos. Gregorium primum Epiſcopum Romanum interceſſioni quidem & deprecationi Sanctorum multum tribuiſſe fatetur, aſt quod exiſtimarit, adorandos quoque Sanctos & cultu religioſo proſequendos eſſe, plane abnuit. Ad ſeculum VII progreſſus, negat in Concilio Trullano cultum Sanctorum ſancitum eſſe: præ ceteris autem Iſidorum Hiſpalenſem contra hunc errorem ſtrenue pugnaſſe; eandemque fuiſſe ſententiam Juliani Epiſcopi Toletani. Seculo IIX omnes eos qui imaginum cultum impugnaverint, improbaſſe quoque cultum Sanctorum. Leonem Iſauricum hic præ ceteris laudat, a Sanctorum ac reliquiarum cultu plane

plane alienum. Nec Conſtantinum Copronymum Imperatorem prætermittit, cumque non ignoret,quanto apud imaginum cultores odio iſte laboret, & quam inique de eo plerique pronuntiare ſoleant, operæ pretium duxit in ejus ſententiam paulo accuratius inquirere. Leonem Conſtantini hujus filium itidem puriori doctrinæ addictum fuiſſe comprobat, eamque ſub ejus præſidio triumphaſſe, donec per Irenes Imperatricis favorem erga Iconolatras, aliam Eccleſia Orientalis indueret faciem. In Occidente tamen Carolum M. ſuperſtitioni reſtitiſſe,imaginumque non minus ac Sanctorum improbaſſe adorationem. Seculo denique nono & decimo Orientis Imperatores pro veritate ſtetiſſe; legem quoque conditam, ne quis niſi per ſolum Deum juraret. Diſputatum quoque tum hac de re fuiſſe in Hiſpania: ſed Agobardum Lugdunenſem Epiſcopum ſeculi ſui ſuperſtitionem maſcule redarguiſſe. Nec prætermittit hic Claudium Taurinenſem, quin ſententiam ejus de univerſa religione Chriſtiana uberius ediſſerit, & quam ſtrenue imaginum, reliquiarum, crucis ac Sanctorum cultui ſe oppoſuerit, prolixe & erudite explicat. Finit tandem tertiam hancce partem Hiſtoria imaginum, eadem diligentia & ſtudio, quod in præcedentibus adhibuerat,pertractata. Poſſemus & hic multa memoratu non indigna ex Autore afferre,ſed cum inſtituti noſtri hoc non permittant leges,ſufficiat indicaſſe, cum tres hiſtoriæ hujus periodos conſtituere. Prima periodus ſiſtit ea tempora, quibus apud Chriſtianos ne veſtigium quidem imaginis cujusdam Autor deprehendere potuit. Fatetur, in hac periodo non alio ſe uti potuiſſe argumenti genere, quam quod negativum in ſcholis appellant, & quod præcipue a ſilentio Scriptorum fide dignorum deſumitur. Quoties enim de ritibus moribusque nondum introductis aut receptis eorumque origine ſermo ſit, huic demum probandi modo unice locum eſſe relictum. Hinc altera periodus originem ac progreſſum imaginum, earumque cultus, ab initio quinti uſque ad finem ſeculi ſeptimi exhibet. Denique in ultima periodo certamina & controverſiæ in Eccleſia uſque ad ſeculum undecimum de imaginum cultu agitatæ recenſentur. Quibus rite enarrandis duos libros, vigeſimum & vigeſimum primum, Autor deſtinavit. L. XXII. XXIII.

Supereſt adhuc pars quarta hujus operis,hiſtoriam Albigenſium, Valdenſium,Eccleſiæque Bohemicæ,itemque hiſtoriam dogmatum L. XXIV-XXVII.

 tum

Digitized by Google

tum Eccleſiæ tum Proteſtantium, tum Romanenſium, explicans: ſed cum eam jam antea ſub titulo, *Hiſtoire de la Religion des Egliſes Reformées*, ab Autore doctiſſimo edita, Epiſcopoq; Meldenſi oppoſita, & hic ſaltem repetita, a nobis autem A. 1690 menſe Aug. p. 392, & menſe Sept. p. 472, ut & Octobr. p. 517 enarrata ſit, hic pedem figimus.

HISTOIRE DE L' EDIT DE L' EMPEREUR DE LA Chine, en faveur de la Religion Chreſtienne &c.

hoc eſt;

HISTORIA EDICTI IMPERATORIS SINENSIS, IN GRATIam Religionis Chriſtianæ. Acceſſit Commentatio ſuper honoribus, quos Sinenſes Confucio & defunctis exhibent. Auctore P. CAROLO LE GOBIEN, Societatis Jeſu.

Pariſiis apud Joannem Aniſſon &c. A. 1698, 12. plag. 16.

EDicti hujus hiſtoriam qualemcunque jam in Actis A. 1697, menſe Novembri, pag. 491 ſeqq. exhibuimus. Nunc cum præſens ad nos liber pervenerit, reſque ipſa memoria poſterorum ſit digniſſima, non gravabimur eandem narrationem paulo uberius & explicatius proſequi: tametſi idem præſtari quoque a nobis potuiſſet, cum P. Ludovici Le Comte de ſtatu præſenti Chinæ commentarios, in linguam Germanicam nuper converſos, menſe *Auguſto ſuperioris anni* pag. 375. ſeq. recenſeremus, niſi tum copia rerum libello iſto comprehenſarum in aliis argumentis nos detinuiſſet.

Itaque poſtquam *Gobienus* noſter *in præfatione Opuſculi*, præcipua quatuor ſectarum, in quas univerſa Sinenſium natio hodie diviſa eſt, ſcita ſuccincte recenſuiſſet: a primordiis religionis Chriſti-
p. I. anæ hiſtoriam ſuam orditur. Hanc, utut primis Eccleſiæ Chriſti ſeculis apud Sinenſes floruiſſe pro certo habeat, ſuccedentibus temporibus adeo intercidiſſe refert, ut cum medio ſuperioris ſeculi *Franciſcus Xaverius* convertendis Sinenſibus animum primum applicaret, ne minimum ejus veſtigium in ampliſſimo imperio ſuperfuerit. Ipſo vero *Xaverio* in itinere, & prope ſub ipſum in Sinam introitum, defuncto, deſtinatum opus plures Societatis ejus Patres, ab anno 1587 exſequi

exſequi aggreſſi ſunt, interq; eos *Matthæus Riccius* cum aliquot ſociis; nec improſpero ſucceſſu. Sinenſes enim, ex circumfuſarum ſibi undiquaque gentium, utique barbararum, genio cæteras univerſim nationes cultu, ingenio, moribus deſtitutas arbitrati, eaque propter commercia cum exteris promiſcue hactenus dedignati, ne ſcilicet ex mutua cum peregrinis conſuetudine peregrinis etiam vitiis ſenſim conſueſcerent: cum advenas Miſſionarios iſtos eximiis virtutibus ſuis profundam eruditionem conjunctam habere, exiguoque temporis tractu linguæ & ſcientiarum Sinenſium exactam notitiam ſibi comparaſſe; quin imo celebratiſſimos Doctorum ſuorum multum antecellere cernerent; priſtino ſupercilio poſito, hoſpites hos auſcultare, venerari, ſcitis Chriſtianæ religionis capi, Evangelioque credere cœpere. Renaſcentis hujus Eccleſiæ Sinenſis brevi mirabiles fuere progreſſus, ipſis etiam Philoſophis & regni Mandarinis, ſeu Officialibus, fidem Chriſtianam amplexis. Sed ſecunda hæc initia mox anno 1615 funeſta excepit perſecutio, qua Miſſionarii in carceres conjecti, relegati, Chriſtiani tormentis ſubjecti, templa eorum everſa, & cœtus fidelium diſperſi ſunt. Eoque tunc immanitatis Gentilium proceſſit furor, ut Chriſtianos omnium ſcelerum, ipſis pridem a Paganis objectorum, adusque etiam infanticidia, reos peregerint. Brevi autem tempeſtas hæc detonuit, Chriſtianiſque, detectis perſecutorum impoſturis, priſtina rediere halcyonia: quæ eouſq; duravere, donec anno 1664 Paganos, crebris nationalium ſuorum converſionibus irritatos, nova inceſſit libido, religionem Chriſtianam peſſum dandi. Abuſi tunc ſunt Chriſtianorum adverſarii Imperatoris hodie regnantis tenera ætate, & vicaria quatuor ſupremorum Miniſtrorum, penes quos ſumma rei erat, regni adminiſtratione: autoreque & incitatore quodam *Tamquam-ſieno*, veteratore nequiſſimo, reſuſcitatis contra Miſſionarios priſtinis calumniis, conquiſitis etiam novis, excitato denique in odium eorum grandi numero Sinenſium, eo rem perduxere, ut paſſim e templis ſuis expellerentur, & catenis onerati *Pekini* & *Cantoni* in carcere per decem menſes detinerentur. Præcipue hic turbo afflixit P. *Adamum Schall* (qui antehac Imperatoris *Chunchi*, ſed tunc temporis defuncti, gratia polluerat, & ab eo tribunali mathematico, quod *Pekini* floret, præfectus erat) quod ipſe religionis negotia ſtrenue tueretur, & caput atque protector ejusdem haberetur. Dejectus itaque

p. 5.

p. 7.

p. 8.

eſt bonus ſenex dignitatibus, vinculis conſtrictus, & indignis modis habitus; tandemque ſententia in eum lata, ut ſupplicio in reos læſæ Majeſtatis uſitato, fruſtillatim concideretur. Singulari tamen providentiæ divinæ argumento, ſcena derepente immutata, in impium accuſatorẽ mox mortis ſententia pronunciata fuit; cujus executionem quidem potentia amicorum ſcelerati hominis inhibuit, ſcelera tamen illius divina vindicta horribili morbo, quo miſerrime periit, digniſſime ulta eſt. Quanquam vero in priſtinam libertatem reſtitutus eſſet *Schallius*, *Rituum* tamen *Curia* (una ex ſupremis regni, cujus curæ religionis & publicarum ceremoniarum negotia demandata ſunt) inde ab initio religioni Chriſtianæ infenſa, ab Imperatore adhuc juvene edictum extorſit, quo quidem præconibus Evangelii, quantum ad ipſos, reditus ad templa, & privatus religionis cultus permittebatur; interdicta tamen Evangelii prædicatione, ſubditi ſimul, ſtatutis pœnis ſeveriſſimis, ab amplexu fidei Chriſtianæ, omnibusq; religionis exercitiis prohibebantur.

Non obſtante vero edicto iſthoc, Chriſtianiſmus ab eo tempore lætiſſima pace cœpit frui, & per omnes Imperii provincias incrementa capere inſignia; favore potiſſimum P. *Ferdinandi Verbieſt*, quem virtutibus ſuis, & ſingulari eruditione in aula ſibi comparaverat. Succeſſerat hic demortuo *Schallio* in Præfectura Tribunalis Mathematici, & gratiam Imperatoris ita propriam ſibi fecerat, ut ab omnibus Mandarinis aulæq; primoribus ſuſpiceretur. Omnis ipſi fuit cura in proferenda religione, & perſecutionum incendiis mature reſtinguendis, quæ in provinciis contra Chriſtianos identidem excitabantur. Cæterum apertis iterum templis, fideles illuc libere commeabant, divinis officiis vacabant, ſacramentis utebantur, frequentibusque hinc inde Gentilium converſionibus, numero quotidie creſcebant; ipſo etiam Imperatore Præcones Evangelii ſolicite protegente. Tam proſperis Chriſtianorum rebus invidia Proregis Chekiamenſis interceſſit, qui præcipuis ſuæ provinciæ Mandarinis adjutus, novis machinis religionem publice oppugnare adortus eſt. Molitiones ipſius atque artes nequiſſimas, quibus ipſe cum diverſis aſſeclis Patrem *Intorcettam* Jeſuitam, Eccleſiæ in *Hamtcheou*, memoratæ provinciæ metropoli, Antiſtitem impetiit, edicta ipſius in dictum Patrem & religionem injuria, interdicta adverſus fidei Chriſtianæ profeſſionem

p. 10.

Digitized by Google

nem, actioneſque *Intorcettæ* intentatæ, prolixiora ſunt, quam ut ſigillatim recenſeri poſſint. Eorum autem violentia adactus eſt *Intorcetta*, Patres Societatis ſuæ, *Pekini* in Aula degentes, implorare, ut ipſorum interceſſione apud Imperatorem tyrannis compeſceretur. Erat inter hos P. *Joannes Franciſcus Gerbillonius* (titulo Regii Mathematici, cum aliis quatuor Patribus, *Fontaney*, *le Comte*, *Bouvet*, & *Visdelou*, a Rege Galliæ anno 1685 in Siam, inde in Sinas miſſus) Imperatori ob præſtita in negotio pacificationis cum Ruſſis, de quo poſtea, officia, ſtudia mathematica, candorem animi, aliaſque virtutes longe chariſſimus; ſed cum hæc agerentur, in comitatu Principis, alumnum hunc ſuum ſecum in expeditionibus circumducere ſoliti, & tunc temporis venationis obeundæ cauſa in Tartariam profecti, peregre abſens. Huic per literas *Intorcettæ* & religionis cauſam commendabat P. *Gabianus*, Jeſuitarum in Sina Superior, ſummeque obteſtabatur, ut pro eo, quo apud Principem polleret, favore torrentem hunc, toti Eccleſiæ ruinam minitantem, ſiſteret. His perlectis, *Gerbillonius* rem detulit Principi *Soſano*, Imperatricis avunculo, ſummis imperii muneribus functo, & Imperatori inter primos Conſiliarios: qui *Gerbillonium* arctiſſima ſibi familiaritate junctum (comes enim ipſi Plenipotentiario Imperatoris, ad negotia pacis Ruſſicæ datus, conſiliis ſuis, & promta inter utramque gentẽ diſſidentem opera, tanti patroni amicitiam obnoxiam ſibi fecerat) bono animo eſſe juſſit; curaturum enim ſe, ut Prorex Chekiamenſis, ſibi pluribus nominibus devinctus, contra legem Dei temere commiſſa emendaret. Nec mora: ſimul ac Pekinum rediit, per literas eundem hortatus eſt, ut cum *Intorcetta* in gratiam rediret, & injurias religioni illatas reſarciret: idemque, cum Prorex cunctaretur, iterum ac inſtantius urſit. Sed nihil profecit apud contumacem: qui quidem miſſum poſthæc *Intorcettam* fecit, eumque Eccleſiæ ſuæ permiſit; ſed truculento edicto in alia Chriſtianorum templa, horumque nomen profeſſos indigenas de novo deſæviit.

a.p.13 ad 75. p. 77. p. 79. p. 81.

Cum itaque Patres Proregem omnes ſuaſiones *Soſani* inſuper habere cernerent, ultimis conſiliis animum applicuere, querelaſque ſuas junctim ad Imperatorem deferre conſtituerunt; re tamen prius cum *Soſano* communicata, qui Proregi, ob contemtim habitas literas ſuas, infenſus, ſe quoque pro virili partibus ipſorum acceſſurum p. 106.

Digitized by Google

pollicitus eſt; fidemque ſuam tam ſtrenue exſolvit, ut tanti negotii ſucceſſus ipſi in ſolidum debeatur.

p. 108. Divino itaque Numine implorato, die 21 Dec. anni 1691, Patres Pekini commorantes, *Thomas Peregra* Luſitanus, *Antonius Thomas* Belga, *Gerbillonius* & *Joachimus Bouvetus* Galli, quos duos Imperator penes ſe in Aula habebat, conjunctim eundem adiere. Imperator, ut tanto liberius ſenſa ſua exponere poſſent, per Cubicularium ſuum *Chao*, cujus miniſterio ad ipſos uti ſolebat, petitionem eorum cognovit, qua, præmiſſo recenſu geſtorum in *Hamtcheou*, cæterarumque Proregis molitionum, revocationem priſtinorum edictorum Imperatoriorum, religionis Chriſtianæ exercitiis adverſorum, & libertatem prædicandi amplectendiq; Evangelium, cum pro verbi præconibus, tum pro ſubditis univerſis per totum imperium ſolicitabant.

p. 109.

p. 111. Imperator acceptis a *Chao* relatis, primo quidem non uſquequaque favorabile reſponſum dedit; iteratis tamen Patrum precibus expugnatus, arbitrio illorum decernendum reliquit, conſultiuſne cauſæ ſuæ putarent, ſupplicibus libellis rem porro perſequi; an primo Principis reſponſo, quo ſe perſecutionem Chekiamenſem occultis mandatis inhibiturum promiſerat, acquieſcere. Patres e veſtigio prius amplexati, actis Imperatori gratiis ſupplices rogabant, ut cauſæ ſuæ patrocinaretur, nec judicio Curiæ Rituum ſe totum permitteret, cujus decretis acquieſcendi cauſam utique non haberent. Imperator feſtinam Patrum ſententiam non parum miratus, ſignificare eis juſſit, ut tanti momenti negotium curatius perpenderent. Verum hi citra moram concepto libello cauſam religionis expoſuere, ſeque paratos profeſſi ſunt, quibuſcunque objectionibus, quæ contra eam ſtringi poſſent, diluendis. Eo perlecto Princeps, aliquo temporis ſpatio interjecto, *Gerbillonio* & *Bouveto* ſolicitantibus reſpondit, ſupplicationis formulam commovendis animis minus idoneam eſſe, nec Mandarinos Sinenſes, ut poſtulatis annuerent, adducturam; examinaturum ſe eandem denuo, & quid ſibi videretur, ſignificaturum. Vigilia deinde trium Regum, interprete *Chao* renunciavit Patribus, ſupplices literas non

p. 116

p. 120. ſatis valentibus argumentis expreſſas eſſe; momenta enim ab excellentia Chriſtianiſmi capta, nihil ponderis habitura apud Sinenſes, tam longo tempore contra eundem animatos: alio opus eſſe ſchemate, quod rationibus Sinenſium magis conveniat, quos rerum ad ſe nihil atti-

attinentium nulla prope cura tangat: autorem ergo eſſe ſuam Majeſtatem, ut alias & quidem Tartarico idiomate adornent urgentiores, & magis ad guſtum nationis compoſitas: cui etiam conſulto, per *Bouvetum* & *Gerbillonium*, linguæ hujus callentiſſimos, extemplo morem geſſere. Imperator receptis literis novis, negotii hujus curam per aliquod tempus abjecit, aut ſaltim abjeciſſe videri voluit; donec appetentibus novi anni ſolennibus, quæ Sinenſibus præcipua ſunt, & vacatione a negotiis & judiciis publicis per tres ut plurimum ſeptimanas celebrantur, a Patribus, moram impatienter ferentibus, denuo interpellaretur. Remiſit vero ipſis literas, ſed propria ſua manu non p. 125. tam correctas, quam penitus in aliam formam tranſmutatas, facta ſimul poteſtate, ut probe attenderent, ſi quid forte deeſſet, quod inſertum cuperent, & poſtridie ad ſe referrent. Poſtero mane convento Principe, actiſque eidem cumulatiſſime gratiis, facile obtinuere, ut poſtero die, qui Purificationi Virginis Deiparæ ſacer p. 127. erat, libellum Principi ſolenniter offerrent; quod & deinceps per manus Patrum Pereyræ & Antonii Thomæ, Vice Præſidum collegii mathematici Pekinenſis factum eſt. Operæ pretium foret, eundem integrum huc transſcribere, ut tanti Principis ſenſa, catamq; mentem, indolem etiam gentis Sinicæ, & qua ratione eandem religioni Chriſtianæ quam rectiſſime conciliari poſſe ſagaciſſimus Princeps judicavit, B. L. intelligere poſſet: niſi *Autorem* noſtrum diverſis mox idiomatibus proditurum (& noſtro Germanorum quidem operas jamdum exercet typographicas) certo nobis polliceremur, ejuſque adeo gratiam interpretibus relinquendam cenſeremus.

Dictum autem libellum Imperator, ſecundum morem Aulæ, Tribunali *Colaorum* (Concilium ſtatus, primumque Tribunalium ſic ap- p. 137. pellatur) & biduo poſt ſupremæ Rituum Curiæ cognoſcendum tranſmiſit: quod poſterius tamen, feriis novi anni incidentibus, ſuam de eodem ſententiam ferre tum non potuit. Utcunque autem interea, durantibus feriis, Patres ſoliciti eſſent, de Conſiliariis cauſæ ſuæ conciliandis, primariis eorum aliquot non obſcure partes religionis tueri ſe velle teſtantibus; Princeps *Soſanus* etiam, Proregis Chekiamen- p. 143. ſis pertinacia offenſus, delegatum ab hoc, purgandi ſui cauſa miſſum, aſperrime excepiſſet, nec patronum ejus ullo reſponſo dignatus eſſet: recluſis tamen Tribunalibus, ſecus negotium ceſſit, ac Patres opinabantur.

Digitized by Google

bantur. Rituum enim Curia, inſtituta deliberatione, primo anceps
conſilii pependit, Imperatoris hinc erga Chriſtianos propenſione,
p. 147. illinc avito in religionem odio, Aſſeſſores in partes trahente; præ-
valente tandem odio, in hanc ſententiam conceſſit: *Templum in urbe*
Hamtcheou, *aliaque hinc inde in imperio extructa, in ſtatu, quo tunc*
forent, relinquenda; ſoliſque Europæis liberum precum & cultus divini
exercitium in iisdem concedendum eſſe: quam Imperator ſua deinde au-
toritate confirmavit.

p. 154. Hoc eventu perculſi Patres, ad cubicularium *Chao* denuo
confugere, & lamentabili oratione in ſinum ejus depoſito dolore ſuo,
tergiverſantem, & indignationem Principis veritum, tandem compu-
lere, ut eidem luctum ipſornm quam expreſſiſſime exponeret: quo
officio eodem die, Imperatore *Pekinum*, ex ſuburbano quodam præ-
dio, quo animi relaxandi cauſa diverterat, reverſo, ex fide defunctus
eſt. Imperator præſentibus aulæ officiis, obſtinationem Sinenſium
adverſus poſtulata Patrum deteſtatus, *Chao* in mandatis dedit, ut hos
p. 163. ſuis verbis ſolaretur; ſe enim curaturum, ut deſiderio ipſorum ſatisfiat.
Re poſtmodum cum Principe *Soſano* communicata, cum hic cauſam
p. 168. religionis ſtrenue & plus quam a pagano expectari poterat, peroraſſet,
tandem decrevit, Curiæ Rituum revocandam eſſe modo latam ſen-
tentiam, novamque in gratiam Patrum ferendam. Hunc in finem
Soſano imperavit, ut ſenatoribus Curiæ & *Colaus* injuriam, quam Euro-
pæis facerent, ob oculos poneret, eorumque animos ad mitiorem ſen-
tentiam diſponeret; *cui obtinendæ nihil*, denique inquiit, *tibi præterea*
opus eſt, quam ut quæ mihi modo dixiſti, apud ipſos bona fide repetas. Pro-
niſſime id in ſe recepit *Soſanus*, & *ibo*, inquit, *ipſisque confidenter loquar,*
quando nihil quicquam metuo; nec bonam cauſam defendentem oratio
deficiet.

p. 170. Eodem ipſo die peculiarem gratiam *Gerbillonio* & *Bouveto*
p. 171. facturus Imperator, elogium eorum, in grandi tabula deſcriptum, in
muſeo ſuſpendi curavit, quo mathematicis operis vacare conſueve-
rant: poſteroque die, quid in gratiam ipſorum ſibi conſtitutum eſſet
per *Chao* in aula exponi voluit; quodque, ne quid impedimenti aut
contradictionis inſtituto ſuo poſſet intercedere, ſolis Tartaris Conſi-
liariis, excluſis Sinenſibus (de quorum iniquiori animo parum ſibi pro-
mittebat) committere decreverit.

Soſanus

Digitized by Google

Soſanus interea partium ſuarum omni ſtudio ſatagere contendit; primariis Senatoribus ſuper hac re prius ſigillatim conventis. In ipſa deinde Rituum Curia, conſeſſuque *Colaorum*, tanto fervore, vi & eloquentia, tantisque argumentorum momentis cauſam hanc egit, ut omnes, etiam pervicaciſſimos, in ſuam ſententiam pertraxerit. Omnes unanimi conſenſu ſtatuere, ſolidam libertatem prædicandi Evangelium Miſſionariis, ſubditis vero idem amplexandi & profitendi, indulgendam eſſe: citraque moram ſe junctim accinxere concipiendo hujus formulæ Edicto, quod Imperatori poſtea offerretur. p. 179.

Imperator accepto per *Soſanum* rei ex voto ſuo geſtæ nuncio, mutata de excludendis Conſiliariis Sinenſibus ſententia, in pleno *Colaorum* & Curiæ Rituum conventu negotium expediri peculiari mandato juſſit; in quo diſerte teſtatus eſt, legem Dei ſumma cum injuria tanquam ſectam pernicioſam & erroneam traduci, & hoc nomine prohiberi. Coacto hoc Senatu, in præſentia *Soſani*, diſcuſſis omnibus hujus cauſæ argumentis, in ſequentis formulæ Edictum, quod autoritate Principis poſtea in legem publicam Imperii abiit, conceſſum eſt. p. 180. p. 182.

Ego, veſter ſubditus Coupatai, *primarius Præſes Curiæ ſupremæ Rituum, & caput plurium aliorum Tribunalium, Majeſtati Veſtræ cum debita veneratione libellum hunc offero, juſſa Veſtræ Majeſtatis ſubjectiſſime exſecuturus. Conſilium inivimus, ego meique Aſſeſſores, ſuper negotio, quod a Majeſtate Veſtra nobis commiſſum eſt: comperimusque, Europæos hos vaſta maria trajeciſſe, & ab extremis terræ oris adveniſſe, allectos ſumma Veſtra ſapientia, & incomparabili illa virtute, quæ populos univerſos demulcet, eosque in officio ſuo retinet. Præfecti ſunt illi hoc tempore Aſtronomiæ & Tribunali Mathematico. Iidem ſolicito ſtudio ſe applicuere conficiendis machinis bellicis, quarum uſus fuit in noviſſimis bellis civilibus. Quo tempore una cum Legatis noſtris pangendæ paci cum Moſcovitis* Nipchou *miſſi ſunt, medium ipſi invenere negotio illi feliciter conficiendo. Denique ingentibus officiis præſtitis de Imperio optime ſunt meriti. Nunquam hucusque Europæi, qui in provinciis commorantur, delati ſunt alicujus facinoris, aut turbarum excitatarum. Doctrina quam profitentur, non eſt prava, nec apta ad ſeducendum populum, aut concitandos tumultus. Permittitur promiſcue omnibus frequentare templa* Lamas, Hochan *&* Taoſſè; *interdicitur vero* p. 183.

Digitized by Google

acceſſus ad templa Europæorum, qui nihil adverſus leges committunt: id quod rationi non videtur convenire. Æquum ergo eſt, ut omnia templa in Imperio eo in ſtatu, in quo antea conſtituta erant, relinquantur, & univerſim omnibus permittatur, ut eadem frequentent, Deumque adorent: nec ulli poſthac eam ob cauſam quisquam moleſtus ſit. Expectamus mandatum Veſtræ Majeſtatis, ut Edictum hoc per totum Imperium executioni mandetur. Actum per Miniſtros in Senatu, tertia die ſecundæ Lunæ, trigeſimo primo anno imperii Cam-hi; hoc eſt, vigeſimo Martii anni 1692.

p. 210. Simul atque Imperator Edictum hoc confirmavit (quod factum die perendino) Tribunal Rituum idem Proregibus provinciarum tranſmiſit, ut conſuetis ceremoniis in omnibus locis ipſorum juriſdictioni ſubjectis, hoc eſt pro tribunalibus pene 2000 publicari curarent. Tenor præcepti ſequens fuit: *Proreges provinciarum, recipite hoc Edictum Imperiale ſubjectiſſime; & quam primum ad manus veſtras pervenerit, idem cum attentione perlegite, obſervate, nec quicquam, quominus exactiſſime executioni mandetur, omittite: curate ejus exempla deſcribi, eademque ad omnes urbium rectores mittite, noſque eorum, quæ a vobis geſta ſunt, certiores reddite.*

Cæterum quo Chriſtianorum applauſu Edictum hoc per totum Imperium exceptum ſit, quemque effectum, in convertendis plurimis Sinenſium, etiam Mandarinis non infimi ordinis, habuerit, B. L. ex ipſo *Autore* cognoſcet.

Quod vero pacificationem, Sinenſes inter & Moſcovitas, cujus ſupra meminimus, attinet, ex *Autore* noſtro hiſtoriam ejus memoraſſe non abs re erit. Nimirum inter ſeculi hujus res admiratione digniſſimas jure optimo cenſendæ ſunt, tam amplæ Orientem verſus provinciæ citra ullum belli ſtrepitum, aut vim armorum, a Moſcis acquiſitæ. Nunciantibus enim ex Sina Jeſuitis Gallis, quos Rex anno 1685 eo ablegarat, bellum Sinenſibus cum Moſcis intercedere, miſſisque ad utriuſque Imperii confinia Plenipotentiariis, utrinque de pace componenda agi; inſtar prodigii vix creditum, interque paradoxa Geographica habitum, inter has gentes de finibus invicem contendi; utut res ſit omnium veriſſima.

Vergente enim ſeculo proxime lapſo, quidam ex Siberienſibus martium Zibellinarum venatoribus conſilium iniere, de petenda Ruſ-

ſia,

Digitized by Google

ſia, ibique exponendis pellibus Zibellinis. Has cum longe præſtantiores hactenus proſtantibus Moſci cernerent, advenas hos amice habitos, doniſque oneratos, non ſolum ad commercia ulteriora invitarunt; ſed & conſortio cum ipſis quæſito, nonnullos eo venatum, terraſq; illas exploratum miſerunt. Hi ibidem nec oppida, nec pagos, nec fixas habitationes, ſed palantes tantum hominum greges (*hordas*) ex adverſo copiam pretioſorum horum animalculorum ingentem, lucroſamque venationem offendentes, rem Principis ſui notitia dignam rati, negotium detulere Ducis *Theodori* affini, rerum ſummam tunc tenenti, *Boriſio* (*Boris Goudeno*) qui jam tum conſilia agitans de occupando Principatu, tanti rem æſtimavit, ut miſſis in Siberiam legatis, gentis amicitiam ambiret, eamque ad fœdus ineundum invitaret. Hi abductis ſecum in Ruſſiam quibusdam hujus nationis præcipuis, iiſque optime habitis, incautis nullique cum hominibus exteris hucuſque commercio aſſuetis, & per ipſos toti deinceps genti, facile perſuaſere, ut poteſtati imperioque Ruſſorum Monarchæ ſe ſubmitteret, valida illius protectione inpoſterum fruitura. Atque ſic Ruſſis, cum novis his civibus permixtis, occaſio nata percurrendi pro lubitu vaſtam illam Tartariam, cujus hucuſque ſolum nomen innotuerat. Succeſſu itaque temporis, ingentibus fluminibus detectis, ad eorum litora, citra ullam Tartarorum, ſylvas & teſqua contermina incolentium, contradictionem, caſtella erexere. Eaque ratione, gradu ab Occidente in Orientem indies promoto, curſuque ſimul Meridiem verſus parumper flexo, ſecuritatique ſuæ extructis per intervalla penes fluvios & fauces montium caſtellis & oppidis, tandem ad Oceanum uſq; Orientalem, & fines Tartarorum Orientalium (*Mancheous* ſe appellant) qui Sinenſi Imperio noviſſime poſiti ſunt, penetrarunt.

Hi vero exteram ignotamque gentem in ſolo ſuo impune caſtella excitare minime ferentes, cum hoſpitibus ſuis, nec ipſis poſſeſſione, quam vacuam adiverant, ſponte cedere volentibus, poſtquam verbis diu diſceptaſſent, ad arma denique verſi ſunt, Ruſſorumque fortalitium, ipſorum intra fines extructum, bina vice ſolo æquarunt. Ruſſis idem tertium longe munitius reſtaurantibus, commeatuque & armis ſufficienter inſtruentibus, Tartari cum Sinenſibus locum omni vi oppugnavere; Moſcovitis machinarum bellicarum ope ſtrenue ſe tuentibus. Poſt varias Martis viciſſitudines, partibus utrinque belli mo- p. 201.

Digitized by Google

leſtiarum pertæſis (Sinenſes enim conſuetudo mollis & deſidioſæ vi-
tæ, cui & Tartari in Sina degentes jam aſſueverant, revocabat; Ruſ-
ſis vero grave erat, exercitum in diſſitis adeo regionibus, ſum-
tibus immanibus alere) Ruſſi miſſo *Pekinum* legato, de pace cum Si-
p. 202. nenſibus ineunda egere. Oblatam hanc occaſionem proniſſime am-
p. 204. plexatus Sinenſium Imperator, anno inſequenti 1688 Plenipotentiari-
os ſuos, magnifica pompa, & inſigni plus decem millium comitatu,
qui ab omnibus neceſſariis inſtructiſſimus, exercitus ſpeciem verius
præbebat, quam legationis, *Selenguam*, oppidum Ruſſorum limitane-
um, *Pekino* 450 milliaribus diſtans, conficiendo pacis negotio ablega-
vit.

Principes hujus legationis, ſæpius memoratus *Soſanus*, cum
alio quodam Imperatoris avunculo, juſſu Principis ſecum habebant
Patres *Gerbillonium* & *Pereyram*, quorum ſcilicet miniſterio uti poſ-
ſent, ſi linguæ Latinæ commercio cum Ruſſis opus foret: qui ut tanto
Ruſſis eſſent acceptiores, ad dignitatem Mandarinorum tertii ordinis,
cum aliis honorum prærogativis evecti erant; Legatis etiam in man-
datis datum, ut nihil quicquam, niſi communicato cum ipſis conſilio,
p. 206. decernerent. Jam autem hæc legatio ad 300 milliaria proceſſerat,
cum ulteriori progreſſui, a Tartaris *Mongouſtis* & *Eluthenſibus*, bello
inter ſe implicitis, quod via per eos facienda erat, mora injecta eſt.
His tranſitum tantæ multitudini armatæ negantibus, Sinenſibus vero
viribus ſuis non ita confiſis, ut vi viam quærere auderent; hi mul-
ta cum ſuorum jactura, & poſt mille ærumnas, domum reverſi ſunt.
Negotio in ſequentem annum ea ratione conjecto, convenit utrinque,
ut *Nipchou*, quod munimentum Ruſſorum eſt, 300 a *Pekino* milliaribus
aliquantum verſus Orientem diſtans, Legati coirent. Poſt varios ibi
congreſſus & colloquia nihil actum eſt; partibus utrinque æque ob-
ſtinatis, & uti moribus, ſic & animis toto cœlo inter ſe diſſidentibus,
ita ut diviſis ab invicem legationibus, & in ſua utrinque caſtra ſe reci-
pientibus, prope ad arma ventum eſſet: niſi *Gerbillonio* & *Pereyra*, ut
ſibi ſolis res permitteretur, contendentibus, ſeque ſumma ope curatu-
ros, ut Ruſſi negotia pacis abrupta redintegrarent, & pax obtinere-
tur, ſpondentibus, Tartari tandem annuiſſent, ut *Gerbillonius*, qui jam
ſæpius in caſtris Ruſſorum fuerat, ſolus eo iret, & huic fini obtinendo
fortunam ſuam periclitaretur. Hic conventis Ruſſis, dierum aliquot
con-

Digitized by Google

conſortio eouſq; apud ipſos profecit,ut poſita pervicacia, ſalutaribus hujus Patris conſiliis animum adverterent. Oſtentabat ille Nationi quæſtui deditæ commerciorum divitias, quas ex amica Sina acquiſituri eſſent, totius Orientis opes imperio ſuo invecturi: inculcata ſimul neceſſitate pacis, ut ejus beneficio provinciæ Tartaricæ occupatæ retineri firmarique poſſent; quas utique ob immanem a Ruſſia diſtantiam, invito Imperatore Sinenſi, & forte tota imperii ſui mole Ruſſis incubituro, tueri nequeant. His ſimilibuſque ſuaſionibus reluctantes flexit, ut miſſa inani diſputatione ſuper uno alterove munimento in deſertis locis extructo, in conditiones a Sinenſibus propoſitas conſentirent, eaſque, juramento utrinque in templo caſtri *Nipchou* d. 3 Sept. anni 1689 firmatas, ratas haberent. Atque hæc de præcipuo, quod Auctor tractandum ſuſcepit, argumento dicta ſuffecerint. De Apologia Jeſuitarum circa cultum Confucii alibi dicemus.

JOHANNIS VOET, JCTI ET ANTECESSORIS IN ACADEMIA Lugduno-Batava, Commentarius ad Pandectas, in quo præter Romani Juris principia ac controverſias illuſtriores, Jus etiam hodiernum & præcipuæ fori quæſtiones excutiuntur. Pars prior continens duos & viginti libros priores.

Lugduni Batavorum apud Johannem Verbeſſel, 1698. in fol. Alphab. 11. plag. 14.

SCripſit Conſultiſſimus Autor ante annos octodecim, & quod excurrit, Compendium Juris, juxta ſeriem Pandectarum, in quo cum id ſibi negotii datum crediderit, ut verbis paucis multa complecteretur, hinc iſtam brevitatem luculenti cujusdam commentarii ubertate velut penſare, ac ejus primam partem, viginti duos Pandectarum libros complectentem, nunc in lucem emittere voluit; ex cujus quantitate, totius Operis, propediem ceu ſpem Noſter in præfatione facit, complendi prolixitatem, ac ſimul laborum exantlatorum magnitudinem, Lectores agnoſcent, ac utrumque grata mente dubio procul venerabuntur. Primo quidem Conſultiſſimo Autori viſum fuerat, ſuis ſe numeris adſtringere, ac peculiari proprioque ordine Commentarium hunc adornare, ſed cum ille ſibi quidem, non vero aliis perinde fuerit notus, hinc mutato conſilio, vulgatam Pandectarum

Digitized by Google

ſeriem, nulli vel mediocriter in Juriſprudentia verſato ignotam, in eodem concinnando ſequi maluit, ut ita quiſque in ſede propria inveniret, quæ tum certa, tum controverſa ad iſtam juris partem pertinent. Quod ſi tamen nec notiſſimo hoc ordine aliquando quærentibus ſatis proſpectum ſit, ideo locupletiorem indicem, ſubſidio inveſtigantibus futurum, tædioſa induſtria Noſter compoſuit. Rem ipſam quod attinet, ita in ſingulorum Titulorum enarratione verſatus ille eſt, ut præmiſſis tum Romani tum hodierni juris principiis ac regulis, ſæpe per ſuas rationes expoſitis, ſubjunxerit notabiliores pleraſque factorum ſpecies, in legibus occurrentes, aut extra legum Romanarum tabulas uſum in foro præbentes, & eas quidem, quæ parum ambiguæ, paucis aſſertas, dubias vero magiſque controverſas, diſquiſitione pleniore adhibita, ſuis rationibus ſtabilitas, a difficultatibus ac objectionibus liberatas, conciliatis JCtorum reſponſis aut Principum placitis, quorum videbatur pugna eſſe; additis inſuper non aliena ſed propria fide Autoribus, iiſque ſelectioribus, ac magna ex parte, probatæ eruditionis recentioribus. Præterea Illuſtris Autor Romanæ Juriſprudentiæ explanationem, cum hodierni Juris tractatione ſociandam cenſuit: quicquid etiam alii in contrarium ſentiant, quibus vel ſordet, quicquid ex jure Quiritum, terſum licet nitidumque promitur, vel quos offendit, quod poſt explicatam civilem Romanorum ſapientiam, ſpinoſa fori dubia addantur; quaſi minus commoda theoriæ cum praxi mixtura eſſet, nec utraque ſatis apte in una poſſet ſede morari. Dum etiam Compendii olim concinnati veſtigia in hoc pleniore Commentario Noſter paſſim fere legit, hinc, cum dies diem doceat, ſubinde candide confeſſus eſt, quod in uno atque altero loco olim ſcripta ſibi nunc diſpliceant. Nam uti illorum odit ſocordiam, qui quicquid ab alio recte vel perperam dictum inveniunt, obſequio deformi cœcoque velut impetu amplectuntur: ita nec propriarum opinionum ante conceptarum adeo tenacem aut veneratorem ſe eſſe fatetur, quin errata corrigere, ac in melius reformare, laudi ducat, ac ingenui eſſe exiſtimet; cum errare humanum, ſed in errore cum contumacia perſeverare jam monitum meliuſq; edoctum, & inanibus ludibriis effugia quærere, bruti magis quam hominis, inſani quam ſapientis ſit. Denique cum in hoc ſcriptionis genere JCtum egerit Noſter, præ cæteris ea, quæ juris ac conſuetudinis ſunt, & forenſem redolent diſciplinam, explicare

care

Digitized by Google

care penſiculatius & ex profeſſo tractare ipſi propoſitum fuit. Cætera, quæ ad antiquitates ſpectant, quorumque tenues tantum in noſtro juris corpore, plures in fragmentis veterum apparent reliquiæ, ſummo tantum digito tetigit, ſubjunctis illorum nominibus, qui circa hæc luculenter ac præclare operam navarunt; ut quiſque ex iis velut fontibus ultra hauriret, quibus aut proficere ſe aut delectari poſſe putet, ubi gravibus Juriſprudentiæ præceptis, difficilibus & impeditis praxeos controverſiis fatigatam mentem reficere, & per amœniora humaniorum latifundia, varietate ſua tædium diſcutientia, ſpatiari viſum fuerit. Quæ vero in hac & mox ſecutura altera parte, tandem præſtiterit Noſter; quæ ab aliis intacta, indicta aut minus recte concepta, circa Juris Romani difficiliora obſervaverit, explicuerit, illuſtraverit; quid circa juris hodierni abſtruſiora velut ænigmata ſolvenda contulerit; quomodo vetera novis rationibus firmaverit aut reprobaverit, diſtinctionibus ſæpe rem planiorem fecerit, ab aliis judicari dicique mavult, quam inani propriæ laudis deprædicatione ſibi ipſi adblandiri, multaque ſibi arrogare jactantia nulli profutura. Supereſt nunc, ut habitu totius Operis generaliter delineato, in præcedentium illuſtrationem quædam exempla, prout ſuccurrent, adjiciamus. In Titulo de Juſtitia & Jure, poſt adductam legum neceſſitatem, primoſque præcipuos legum apud gentes autores nominatos, ad Jus Romanum tranſit Noſter, cujus uſum licet ſubſidiarium ſolum eſſe fateatur, ejus tamen accuratam ſcientiam nec hodie inutilem, teſtimonio Ariæ Pinelli & Eguinarii Baronis præcipue ſuffultus, cenſet. Inde Juriſprudentiam Romanam merito *divinarum atque humanarum rerum notitiam, juſti atque injuſti ſcientiam*, vel *artem boni & æqui, veramque, non ſimulatam philoſophiam* dici oſtendit, ac ad Juſtitiam, ejus finem, progreſſus, recte eam a Jctis *conſtantem & perpetuam voluntatem jus ſuum cuique tribuendi*, vocari amplius contendit, ideo quod non tam ex eventu ipſaque tributione ejus, quod cuique debitum, quam potius ex voluntate ipſa atq; propoſito, juſtitiæ actus dijudicari, juſtoſq, aut injuſtos dici conveniat. Poſt hæc diviſionem juſtitiæ in commutativam & diſtributivam tradit, ab eaq; Grotianam, qua in expletricem & attributricem illa diſcernitur, non longe recedere putat. Cum autem in nuda juſtitiæ contemplatione Jctos hærere ac conſeneſcere haut oporteat, ſed ab iis potius exigatur, ut leges applicando & juſtitiæ ſtudeant, &

alios

alios ad idem ſtudium excitent, hinc Noſtro enata eſt occaſio de legibus diſſerendi. Primo igitur conſiderat jus naturale, cujus fundamentum ipſi neque convenientia & diſconvenientia cum natura rationali ac ſociali per lapſum non depravata, juxta ſententiam Grotii, nec ſocialitas, quod viſum eſt Puſendorfio, ſed potius jus Dei Creatoris, potentis quidem, ſed & pariter benigni ac ſumme benefici in ſuas creaturas, eſt. Hinc enim fluit obligatio ad Deum colendum, ſe ipſum conſervandum, ſocialitatem erga alios exercendam, imo etiam genus humanum propagandum. De cætero jus naturæ immutabile eſt in theſi, mutabile tamen in hypotheſi. Hinc licet in univerſum vetet homicidia, latronis tamen, vim inferentis, cædem permittit, ac ſceleratorum jubet ſupplicia, quin &, cum multa jus naturale ſuaſerit quidem, at non præceperit, nec vetuerit iis contraria, conſequens fuit, juſtis cauſis urgentibus a tali ſuaſione jure recedi. Poſtea ad jus Gentium progreditur. Primævum ei nihil aliud eſt, quam jus naturale hominum, a Gentibus receptum; ſecundarium vero dicitur, quod non tam ex rationis luce exortum, quam potius ratiocinatione legitima collectum eſt, & accommodatum non tam incorruptæ naturæ bonitati, quam depravatæ neceſſitatibus, adeoque *quod uſu & humanis neceſſitatibus exigentibus gentes ſibi conſtituerunt.* Quod tamen non ita accipiendum eſſe Noſter monet, quaſi aliquod jus Gentium eſſet, omnes qua tales obligans, omnes populos in publicis inter Gentes commerciis devinciens, ſed quæcunque juri Gentium ſecundario adſcribuntur, non alio ſenſu a Gentibus conſtituta dici poſſe docet, quam quia, id, quod multiplicato generi humano per ratiocinium videbatur utile, paulatim nunc hujus, nunc illius populi uſu, & ita tandem Gentium plerarumque, comprobatum ſit, nulla de cætero univerſali obligatione gentes adſtringente: ut adeo jus gentium ſecundarium tandem nihil aliud ſit, quam licitus Gentium uſus ex ratiociniis utilitatum profectus. Ex. gr. ſuadebat utilitas commercia: hinc a gentibus inſtituta ſunt, & primo quidem permutatione fere conſtabant, ſed ſollicitantibus utilitatis regulis, emtio, locatio aliiq; contractus ſecuti ſunt: quod ſi uſus Gentium rectæ rationis dictamini repugnet, illum non jus Gentium, ſed peſſimam potius morum humani generis corruptelam, dicendum eſſe, Noſter addit. Tandem ad jus civile pergit, illudque, velut rem ſatis planam, breviter definit ac diſtinguit, quod vel tale ſit

origine

Digitized by Google

origine, vel *ſola comprobatione*. In titulo de Conſtitutionibus Principum, ſub peculiari rubrica, luculentam de Statutis Noſter exhibet commentationem, argumenti hujus tum utilitate, tum difficultate ad eam inſtituendam commotus. Primo igitur ſupponit, ſtatutorum nomine non tantum intelligi leges inferiorum Magiſtratuum, ſed & ſupremorum Principum ac Populorum majeſtate præditorum jura, ſive expreſſa voluntate ſancita, ſive moribus inducta, veluti Germanorum, Anglorum, Gallorum, Hollandorum, Ultrajectinorum aliorumque ſimilium, atque adeo leges omnes gentium omnium, ſolo Romano civili canonicoque jure excepto, quin & ſententias ac decreta judicum circa perſonas ſingulares, dum v. gr. prodigi infames declarantur. Poſtea nobiliſſimam illam ſtatutorum diviſionem, qua quædam *perſonalia*, quæ de qualitate perſonæ, v. gr. an ſit civis, nobilis, integræ exiſtimationis, necne, diſponunt; alia *realia*, quæ rem principaliter afficiunt, ut jura ſuccedendi ab inteſtato; quædam denique *mixta*, quæ neque de perſonis, neque de rebus principaliter diſponunt, ſed actuum a perſonis circa res gerendorum, ſive judicialium ſive extra-judicialium, formam, modum, ordinem, ſolennia definiunt, eſſe perhibentur, pluribus explicat. Inprimis vero, iſtis explicatis, de vi & efficacia ſtatutorum ſatagit, data regula, quod *ultra ſtatuentis territorium ſtatuta propria vi valere nequeant*; cujus veritatem quoad ſtatuta realia, circa quæ vulgo etiam conſentiunt, perſonalia, quod communiter haut volunt, & mixta, ex natura imperii eleganter & prolixe deducit, rationibus quæ obſtare videbantur, dextre reſolutis. Licet autem ſtatuta propria virtute in aliena territoria haut penetrent, ſæpe tamen gentes de jure ſuo aliquid remittere, ac alteram alterius decreta mutua comitate probare ſolere, Noſter amplius admonet, utque de hoc exacte judicium ferri queat, oſtendit, quod a ſtatutis realibus Magiſtratus cujuſque loci circa immobilia, ne latum quidem unguem ex comitate recedere, ſed ſuo mordicus juri inhærere ſoleat, ut inde, *immobilia non alia quam loci ſitus lege regi*, tralatitium ſit: aſt quoad mobilia, rigorem juris laxari docet, ſic ut ex comitate profecta regula, praxi univerſali invaluerit, *mobilia in dubio regi lege loci, in quo eorum dominus domicilium fovet, ubicunque illa vere exſtiterint.* Atque hoc ipſum etiam de ſtatutis mixtis aſſerit: hinc teſtamenta juxta ſolennia loci, in quo quis mortuus eſt, condita, ubique tam quoad bona mobi-

Digitized by Google

ſia quam immobilia valere, Jctorum Belgarum, Germanorum, Hiſpanorum & Gallorum teſtimonio comprobat; id contra Mynſingerum & Graſſ..m adjiciens, quod actus, qui ſpretis illius loci, in quo geſtus eſt, ſolennibus, juxta ſtatuta domicilii vel rei ſitæ celebratus ſit, utique in loco domicilii vel rei ſitæ valere debeat. De ſtatutis vero perſonalibus, in quantum ſcilicet extra territorium, ex quadam comitate operentur, nec ne, nihil generaliter pronunciari poſſe, ſed id potius ex ſede cujusque materiæ propria, circumſtantiis accurate expenſis, repetendum eſſe Noſter arbitratur. Cum autem officia humanitatis inter gentes liberas ſat debiles habere ſoleant effectus, niſi certis illa adſtringantur regulis, hinc etiam intuitu ſtatutorum ſæpe conventiones expreſſas vel tacitas a diverſis civitatibus iniri, ulterius Noſter oſtendit. His ad liquidum deductis, id deinde ſibi excutiendum ſumit, an & quousque per pacta & conventiones privatis permiſſum ſit, a ſtatutorum recedere diſpoſitione? Summa eo redit: ſtatutis utilitatem publicam reſpicientibus actu privato non poſſe derogari; bene vero iis, quæ privata concernant commoda, dummodo ſimpliciter ſaltem aliquid diſponant, nihil vero prohibeant; nam nec ab horum nexibus privatos ſe liberare poſſe. Solent autem a ſtatutis, quibus derogari poteſt, aliquando tacita voluntate privati recedere, dum ſtatuto contrario actiones ſuas attemperant: ubi quidem in dubio quemvis domicilii ſui ſtatutis in agendo ſe conformare voluiſſe, præſumendum eſſe, atque hinc v. gr. communionem bonorum, quæ in loco domicilii contrahentium nuptias ex ſtatuto viget, ad omnia bona ſeſe porrigere, etiam in iis locis ſita, ubi ſtatutaria bonorũ omnium communio ignota eſt, Noſter docet. Quod ſi vero nihil omnino geſtum ab aliquo ſit, tum tacitæ voluntatis, ſtatutis domicilii ſeſe conformaturæ, præſumtio ceſſat: hinc ſi quis inteſtatus moriatur, bonis per diverſa loca diſperſis, is non cenſetur juxta ſtatuta domicilii ſui heredes ad ſucceſſionem vocaſſe, ſed pro vario potius rerum immobilium ſitu, alios atque alios ſortitur heredes. Quæ vero de ſtatutorum interpretatione, eorum condendorum poteſtate, abrogatione, aliiſque dici poterant, ea Noſter heic conſulto præteriit, cum vel ex doctrina legum generali, vel propria materiæ, quam ſtatutum reſpicit, ſede ea poſſint debeantque rep..ti. In titulo de condictione cauſa data cauſa non ſecuta, docet Conſultiſſimus Autor, quod hæc actio occaſione contractuum in

nomi

Digitized by Google

nominatorum, qui a datione incipiunt (non vero quibus facta originem præſtant, nec occaſione cauſæ præteritæ, aut futuræ quidem ſed in mente retentæ) naſcatur, ac ex quaſi contractu, innominatos comitante deſcendat, atque adeo eo tendat, ut cauſa, quam dans intendebat, non ſecuta, datum reſtituatur. Solet autem cauſa non ſequi, vel ob ceſſationem accipientis, vel ob pœnitentiam dantis. Utroque caſu actioni noſtræ locus eſt, nec tamen indiſtincte; de quo ſpecialius ſatagit Noſter, id adjiciens, moribus noſtris ex capite pœnitentiæ, condictionem hanc amplius inſtitui non poſſe, cum hodie contractus innominati, a datione incipientes, pœnitentiam haut recipiant, in quantum nunc ex nudo pacto ſerio prolato, utcunque per traditionem haut confirmato, actio detur ad implenda ea, quæ pacto placuerunt; ſicut & ipſa conventio de dando, ut viciſſim detur, firmitatem habeat, ac actionem ad dandum producat: in cæteris vero diſpoſitionem juris Romani quoad hanc actionem, firmam illibatamque manere. In titulo de condictione triticaria, probat Noſter, quoad nomen actionis, conjecturam Hotomanni exiſtimantis, illud exinde fluxiſſe, quod olim Magiſtratus provinciales ex Sctis provincialibus certam impoſuerint tritici quantitatem, ad certa loca deferendam, vel pro tritico pecuniam, ſi nimis diſſita eſſent loca collationi tritici deſtinata: cumque illa denunciatio conferendi, *condictio triticaria* diceretur, ac plerumque eveniret, ut pro tritico pecuniam ſeu æſtimationem perſolverent provinciales, hinc paulatim fluxerit, ut quoties loco rei debitæ pretium ejus ſeu æſtimatio petenda eſſet, actio illa *condictio triticaria* appellaretur. Rem ipſam vero quod attinet, putat condictionem hanc eſſe actionem perſonalem, qua rei cujuſvis corporalis, mobilis vel immobilis, aut incorporalis, quomodocunque ex contractu vel delicto debitæ, æſtimationem præſtandam eſſe contenditur. Ex quo porro deducit, actionem hanc ſubſidiariam eſſe, ac modo in locum actionis bonæ fidei, modo ſtricti juris, ſurrogari, adeoque pro caſuum varietate, utriuſque indolem aſſumere. Inprimis vero implicatam faciendæ æſtimationis controverſiam, quæ iis, qui ſubtilitates Romanas curioſius inveſtigare ſolent, crucem figere ſolet, occaſione hujus actionis, Noſter evolvit, his fere regulis omnem iſtam rem complectens: ſi principaliter rei æſtimatio in obligationem ſit deducta, reſpici tempus natæ obligationis, tam in contractibus bonæ fidei, quam ſtri-

ſti juris: ſi vero res principaliter obligatione comprehenſa ſit, in ſtrictis juris actionibus, fieri æſtimationem rei, qualis a tempore moræ, uſque ad litis conteſtatæ tempus fuerit maxima, ſed in bonæ fidei judiciis æſtimandæ rei facultatem, uſque ad tempus rei judicatæ extendi, Locum porro ineundæ æſtimationis, ſi ſpecialiter contractu definitus non ſit, in ſtrictis judiciis eſſe illum, ubi res petitur, ſed in bonæ fidei actionibus, ubi contractus celebratus eſt, vel res petitur arbitrio actoris. Atque ex his ſpeciminibus eruditi Lectores doctiſſimas Noſtri commentationes reliquas non difficulter dijudicabunt. Nam per omnes ire libros, ſingulorumque titulorum heic conferre ſummam, id vero nimis prolixum, nec cum inſtituto noſtro facile conciliandum fuerit.

THOMÆ CRENII ANIMADVERSIONUM PHILOLOGIcarum & Hiſtoricarum Pars quinta.

Lugd. Batav. apud Abrahamum de Swart, 1699. 8. Plagulæ 17½.

ANtiquum, ſed cum laude, obtinet Eruditisſimus Crenius, quando in nova hac Animadverſionum ſuarum parte eodem, quo in quatuor antecedentibus, more modoque, plurima accumulat, quæ multæ ipſi lectionis induſtriæque haud vulgaris gloriam conciliant. Non poſſumus proin & nos, quin officio noſtro hic itidem fungamur, & quid in libello hoc juxta virtutis potius quam molis quantitatem æſtimando contineatur, benevolum Lectorem noſtrum edoceamus.

Auſpicium ſumit a commemorandis variis Autorum optimorum editionibus, quaque ratione quidam de L. Annæo Seneca Tragico, de C. Julio Cæſare, Phædro, Petronioque Arbitro bene mereri ſtuduerint, a pag. 1 ad 37 prolixe indicat, ac dum Petronii mentionem facit, Fragmentum ejus, a celeberrimo Polyhiſtore, Reineſio, A. 1666 editum, denuo ſe vulgaturum, & ſcholia, quæ manu ſua Reineſius allevit, quæque numerum priorum ad dimidium fere augent, additurum pollicetur.

Pergit hinc ad diverſa diverſorum de doctiſſimis aliquot Viris judicia. Joannem quippe Calvinum a ſtyli, quo uſus fuerit, Latini elegantia commendat, & ad Hottingeri effatum provocat, quod vel tres præfationes, Calvini puta in Inſtitutiones ſuas, Thuani in Hiſtori-

ſtori-

Digitized by Google

ſtoriam,& Caſauboni in Polybium, omnem ferme Latinitatem exhauriant, formandique ſtyli exemplum præbeant, p. 37. ſeqq. In Frid. Sylburgii laudem, p. 104. ſeqq. plurima affert. Quid de Mich. Noſtradamo Eruditi ſentiant, p. 114. ſeqq. exponit Autor. Cenſuras in Paulum Jovium latas p. 163. in medium adducit. Quod Jo. Piſcatoris Commentarii paſſim aureo quaſi poculo venenum propinent, p. 173 Jo. Winckelmanni verbis edocet. Unde R. Salomo Iſacides ſpurium cognomen Jarchi acceperit, cum Acolutho p. 186. diſquirit. De Erneſto Sonero, Philoſophiæ & Medicinæ Doctore & in Academia Altdorfina Profeſſore p. 243. ſeqq. multa non ubivis obvia diſſerit, mitiuſque de eo judicat, quam ut Socinianis eundem annumerare velit. Nec notum forſan omnibus eſt, quod ex Richterianis epiſtolis p. 204. teſtatur, libros Grotianos de Jure Belli & Pacis e dictantis primum ore excepiſſe, & poſt in ordinem redegiſſe Theodorum Graſwinckelium.

De paupertate, virtutis atque eruditionis indivulſa haut raro comite, non eleganter minus ac prolixe a p. 125 ad 149 agit, inque cenſum literatorum, qui cum paupertate quondam confligere neceſſum habuerint, refert Pomponium imprimis Lætum, Iſaacum Caſaubonum, Guil. Xylandrum, Joſephum Scaligerum, Lilium Gregorium Gyraldum, Janum Parrhaſium, Henricum Cornelium Agrippam, Conr. Geſnerum, Richardum Crocum, Richardum Paceum, Dominicum Baudium, & alios.

Utut librorum ſuorum dedicationibus præmia ſibi quærere Eruditorum plurimi ſoleant, plerumque tamen ſpem inde conceptam inanem eſſe, querelis non unis, teſtimonioque præ cæteris Eraſmi Roterodamenſis, p. 40 ſeqq. probatum dat.

Quam propenſus in Papiſtas fuerit Hugo Grotius p. 83, Iſaacus Caſaubonus p. 78, & Jo. Camero, p. 93. demonſtrat, atque ex inſtituto de nonnullorum conatibus Syncretiſticis, utpote Phil. Melanchtonis, p. 73, Theophili Bracheti Milleterii, p. 82, Jacobi Maſenii, p. 77, Georgii Calixti, p. 86. commentatur.

De Scriptoribus aliquot pſeudonymis p. 180 ſeqq. non proletaria cum ſtudioſis harum elegantiarum communicat. Jo. de la Caſa carmen in laudes Sodomiæ ſcriptum utique adhuc extare, p. 224 ſeqq. contendit. Muretum Veneri deditiſſimum, ac proinde vivi-

Digitized by Google

comburio aliquando proximum fuiſſe, p. 102. oſtendit; quamvis elegia peculiari p. 222 ſeqq. repetita, mala, quæ ex Venere enaſcantur, perſecutus fuerit. Lepidum eſt, quod p. 217. memorat, quendam Clericum Regularem S. Pauli Barnabitam, Florentinum Schilling, in concione funebri illuſtri A, 1654 habita aſſerere, Adamum non eſſe natum, quippe qui ex Evæ coſta factus fuerit.

Ex Epiſtolis Eruditorum hactenus ineditis, quarum copia Lectores ſuos nec heic fraudare voluit, tres cumprimis nominamus, unam videlicet Conradi Rittershuſii ad Chriſtophorum Raphelengium, qua huic notas ſuas in Boëtii libros de conſolatione Philoſophiæ offert, p. 25; alteram Petri Cunæi ad Willebrordum Snellium, in qua de anno Jubilæo veterum Hebræorum diſputat, p. 158; ac tertiam Eraſmi Roterodamenſis, qua hic poſt alia ſtyli acerbitatem Luthero imputat, eundemque propterea accuſat, p. 238.

NICOLAI FATII DUILLIERII R. S. S. LINEÆ BREVISSIMI deſcenſus Inveſtigatio Geometrica duplex, cui addita eſt Inveſtigatio Geometrica ſolidi rotundi, in quo minima fiat reſiſtentia.

Londini apud Joh. Taylor, 1699. 4. pag. 24.

NArratur primum, quomodo a Dn. *Jo. Bernoullio* propoſitum fuerit problema *lineæ breviſſimi deſcenſus*, & Geometræ ad ejus ſolutionem invitati, nonnulli etiam ob ſolutionem deinde datam a Dn. *Leibnitio* laudati; qui cum honorificam etiam quorundam aliorum mentionem feciſſet, non dubitans, quin ſi animum ad problema appuliſſent, ſolvere potuiſſent, Dn. *Autor* id ita accipit, quaſi alios omnes excluſerit; idque in ſuam injuriam interpretatur, querens ſe nec ſpecialibus literis invitatum, nec inter eos nominatum, qui problemati eſſent pares. *Nos vero*, inquit, *ſi qua invitatione, ſi digni viſi fuiſſemus literis, quamvis inter tot egregios candidatos innominati, nec adhuc in torum numerum relati, quos* SOLOS (ita ſcilicet accipit Dn. Autor) *tanto problemati pares* CL. Leibnitius *pronunciat, utique noſtras dudum exhibuiſſemus ſolutiones. Neque enim cauſa erat, cur antiquum morem noſtrum Problemata omnia in vulgus jacta prætereundi mutaremus. Sed cum videamus, ſilentium noſtrum in noſmet ipſos verti, quid hac in re*

præ-

præſtiterit, exponemus. pag. 4. Ait autem (ibid.) idem ſe ſcriptum edere, quod nuper (id eſt, ut in margine interpretatur, menſe Julio 1698) chartæ commiſerit, ante viſa *Acta Eruditorum Anni 1697*.

Methodus prior *Autoris* in inveſtigatione *Curvæ breviſſimi deſcenſus* hæc eſt, ut quærat arcum circuli oſculantis, ſeu, ut ipſe vocat, radium arcus infinite parvi curvæ quæſitæ, nempe in qua tempus deſcenſus inter duo puncta etiam infinite vicina ſit minimum. Reducitque rem ad problema tale: Invenire lineam cujus punctum ſemper ſit intra rectam datam (nempe hic horizontalem, a qua ſit initium deſcenſus) quantum centrum circuli oſculantis, ſeu centrum curvedinis quæ eſt in illo puncto, eſt ſuper eandem rectam. Et quanquam id problema per ſe videri poſſit ſolutu adhuc ſatis difficile, quia tamen *Hugenius* invenerat, hanc eſſe proprietatem cycloidis, hinc Dn. *Autor* oſtendit, Cycloidem eſſe lineam quæſitam. Si quis tamen ideo ſolutionem imperfectam contenderet, quatenus ignorari poterat, hanc eſſe cycloidis proprietatem, ei reponit Dn. *Autor* p. 97, facilem ab ea regreſſum ſibi eſſe ad alias Cycloidis proprietates.

Methodus poſterior in eo conſiſtit, ut pro arcu circulari minimo quærat duas rectas, tria arcus puncta connectentes, quarum ſumma temporis deſcenſus ſit minima, quod in elementaribus eodem redit; unde & idem prodit, quod paulo ante. Dicit etiam p. 12, ſe ante annum unum alterumve eandem, quam Dn. *Joh. Bernoullius*, ideam habuiſſe, juxta doctrinam refractionum pro Curva breviſſimi deſcenſus. Calculum quidem ſe non inſtituiſſe, licet facillimum, ſed tamen ſtatim vidiſſe, Tangentem curvæ ubique dari, quod utique ſufficiat ad ſolutionem.

Sequitur alterum problema, quod huc redit: Invenire figuram ſolidi rotundi, cui a liquido, in quo movetur, minimum reſiſtatur. Id ſolviſſe Dn. *Newtonum*, ſed conſtructionem dediſſe, quæ ſolutionem quærenti lucem nullam præferat. Dn. *Hugenium* id problema A. 1690, 1691 fruſtra tentaſſe. Dn. *Autor* rurſus ex conditione problematis quærit centrum arcus infinite parvi, ſeu radium circuli oſculantis, eadem fere methodo, ut ante, calculo tamen non paulo prolixiore, unde tandem p. 16 ducere ſe ait conſtructionem, quam ad uſum mechanicorum vult eſſe aptiſſimam. Sit u radius circuli oſculantis, x ordinata, r conſtans, ratio inter p, s, t, ea quæ elementorum

curvæ,

curvæ, abſciſſæ, ordinatæ; fore $u = \frac{3psx}{tt} - \frac{px}{s}$. Hac ſua ait (p. 17) perplexiorem eſſe *Newtonianam*, eandem tamen utrique prodire curvam. Addit deinde, in modum poſtſcripti, ſe brevis otii ſpatium nactum inveniſſe curvæ puncta ex Logarithmis vel Hyperbolicæ areæ quadratura, quod ducitur ex proprietate *Newtoniana*. Subjicit p. 22: *Quamvis iſta curva quibusdam erroribus in navium conſtructione vitandis inſervire poſſit, tamen aliam omnino figuram adhibere oportere mihi compertum eſt. Sed hæc ulterius proſequi non eſt animus. Sufficiat dixiſſe, multa adhuc vulgo incognita remanere, quibus ſi in apertum prodirent, ipſa rei nauticæ facies plurimum mutaretur, magno regionum quarundam commodo, maximo periculo aliarum, quas tamen ſalvas precamur.* Poſtremo refutat Dn. S, quem ait ſummæ laudis æmulum difficillimum problema præmature aggreſſum in *Philos. Tranſact.* n. 246, infeliciſſimo eventu Curvam breviſſimi deſcenſus tractaſſe.

Cæterum Dn. *Autor* paſſim queritur de more problemata in publicum proponendi. *Ejusmodi* (inquit p. 5.) *problemata, quamvis a me non ſemel ſoluta, verbi gratia circa* Catenariam, Velariam, *harumque linearum identitatem*, Curvam deſcenſus æquabilis &c. *magnopere ſemper averſatus ſum, neque ſolutiones meas publicis ſcriptis unquam dignatus ſum exponere. Quid enim aliud*, inquit, *proponendis ejuſmodi problematis affectari videretur (niſi hic mos inter cordatos etiam invaluiſſet) præter exiſtimationis ſupremam dignitatem? Quam* modeſtioribus *facile præripiant, quicunque ſibi ipſis inventa difficiliora Theoremata ſub problematum forma Mathematicis proponant. Quaſi vero manus darent, quicunque in arenam e veſtigio deſcendere nolentes, intra præſtitutum tempus problema non ſolviſſent; Problema cui ſolvendo autor opportunum otium nactus fuerit, cui tractando multos annos forſan inſudaverit; Quod elegerit ipſe, quod amaverit, ac ardentiori ſtudio proſecutus fuerit, cui enodando facilem viam cognatis ſtudiis ſibi paraverit, quod denique ignotum pluribus eruditis per annos aut menſes integros in Actis quibusdam extraneis deliteſcat; aut ſi ad ipſos etiam perveniat, non ita paratos corripiat ad propria ſtudia deſerenda, ut quam ocyſſime ad ſublimes ac difficiles alienaſque cogitationes deflectant. Quo etiam dato, etſi calculus, ut ſæpe ſit, pro voto ſuccedat, certe non omnes eadem*

dem id in publicum promulgandi premuntur libidine &c. &c. Hæc cum Dn. *Autor* non dubitaverit dicere in quoſdam egregios Viros, per quos problematum inſignium propoſitiones & ſolutiones Actis noſtris ſunt inſertæ, non accipiet in malam partem, ſi quæ defenſionis gratia Vir Celeberrimus Jo. Bernoulli repoſuit, & in Actis noſtris publicari voluit, ſubjecerimus.

EXCERPTA EX LITERIS DN. JOH. BERNOULLII Groningæ 7 Auguſti 1699 datis.

ACcepi duas plagulas priores libelli a Dn. *Fatio Duillerio* editi, & non potui ſatis mirari modum ſcribendi, quo eſt uſus. Queritur me non dignatum ipſi exemplar problematis tranſmittere, ſed facilis reſponſio eſt, me nec teneri mittere talia ad ſingulos, nec divinaſſe ubi ille degat: & Dn. *Newtono* exemplaria miſiſſe, non ut eum ad certamen provocarem, ut ipſe *Duillerius* rem interpretatur, ſed ut aliis quoque res innoteſceret. Dum me tanquam *minus modeſtum* accuſat, videtur ſub umbra modeſtiæ voluiſſe efficere, ut credamus, *ſe quoque, ſi qua invitatione dignus viſus fuiſſet, literis ſuas dudum ſolutiones fuiſſe exhibiturum;* quaſi ſcilicet, ſi modo ſe applicare *dignatus* fuiſſet, mox myſterium fuiſſet detecturus. Interim nobis non dicit, quanto tempore fruſtra inſudaverit, quantum laborem hanc in rem impenderit. Nempe antequam de libello *Fatiano* aliquid reſciviſſem, didici a Viro fide digno, qui nuper venit ex Anglia, Dn. Duillerium cum amico etiam in Anglia extraneo, ante duos circiter annos magna contentione problemati huic, cujus notitia mature ad ipſum pervenerat, ſeſe accinxiſſe, & ambos certatim in eo laboraſſe. *Amicum* illum primum deſtitiſſe re infecta; & *Duillerium*, poſtquam diu ſatis fruſtra inſudaſſet, etiam abjeciſſe arma. Tandem tamen hunc multo poſt reſumſiſſe problema deſperatum, eique acriter & tenaciter inhæſiſſe. An autem abſolviſſet, relator ignorabat. Certe, ſi *modeſtia* impedit, quo minus quis ſua inventa publici juris faciat, nemo aliquid in publicam utilitatem edere poterit, niſi immodeſtus eſſe velit. Quod ſi vero nomen exprimere jactantiæ eſſe dicat, quidni & ipſe ſuas problematum difficiliorum *curvæ catenariæ, velariæ, iſochronæ &c.* enodationes &c. methodoſque, quas diu poſſidere ſe dicit, publico bono promulgat, ſuppreſſo ſuo nomine? Quantum ad ipſas,

quas edidit, ſolutiones, hujusmodi problemata noſtro more tractata nullum aut perbrevem calculum requiſiverunt, aut ex ſola contemplatione infinite parvorum, adhibita quadam dexteritate, fluxerunt. Calculi vero quos inſtituit, admodum ſunt perplexi, quos ut examinarem, a me impetrare non potui. Problema *Curvæ ſolidi minimæ reſiſtentiæ* vocat magis arduæ diſquiſitionis, quam problema *celerrimi deſcenſus*; ſed tale fuit *Duillerio* forte, qui genuinam ſolvendi methodum non habebat. Hoc enim problema tantæ facilitatis deprehendo, ut ad ejus ſolutionem nullo prorſus calculo fuerit mihi opus: nam charta & calamo deſtitutus, & in lecto decumbens, ſolius imaginationis ope plenarie id ſolvi.

TAB. IX. Fig. I. Eſto curva quæſita BFN (*Figur 1*) quæ ex revolutione ſua circa BM deſcribat ſolidum in quod minima fiat reſiſtentia, ſi moveatur ſecundum plagam ipſius axis BM. Elementa applicatarum NM concipiantur diviſa in partes æquales NR, RP: ſint NL, LF duo elementa curvæ reſpondentia elementis NR, RP: producatur RL ad O, ita ut LO infinite parvum ſit reſpectu RL. Ductis NO, FO erit ex natura *minimi* reſiſtentia in zonam ex converſione elementi curvæ NLF (quod ut duas lineolas rectas NL, LF conſidero) factam æqualis reſiſtentiæ in zonam ex converſione lineolarum NO, OF, adeoque reſiſtentia zonæ NL — reſiſt. zonæ NO $=$ reſiſtentiæ zonæ FO — reſiſt. zonæ FL. Jam vero aſſumta hypotheſi communi, qua & Nevvtonus utitur p. 325 ſeqq. nimirum reſiſtentiam obliquam in NL eſſe ad reſiſtentiam directam in NR, ut NR^2 ad NL^2, exprimentur reſiſtentiæ elementorum curvæ, ex gr. ipſius NL per $NR^3 : NL^2$ adeoque reſiſtentia zonæ NL per $MN.\ NR^3 : NL^2$. Hinc igitur $(MN.NR^3 : NL^2) - (MN.\ NR^3 : NO^2) = (MR.\ RP^3 : FO^2) - (MR.RP^3 : FL^2.)$ Sunt autem OT, LS differentiæ ipſarum NO, NL, & LF, OF, harum reſpectu incomparabiles, ideoque $(MN.NR^3 : NL^2) - (MN.NR^3 : NO^2)$ tantundem quod $2\,MN.NR^3.\ TO : NO^3$; & $(MR.RP^3 : FO^2) - (MR.\ RP^3 : FL^2)$ tantundem quod $2\,MR.\ RP^3.LS : FO^3$. Hoc igitur illi eſt æquale. Et diviſis per $2\,NR^3$ & $2\,RP^3$ (quæ per hyp. ſunt æqualia) provenit $MN.\ TO : NO^3 = MR.LS : FO^3$. Ut autem TO, LS, incomparabiles cum reliquis eliminemus, obſervo quod propter triangula ſimilia $NO : RO :: LO : TO$, adeoque $TO =$

RO.

RO. LO: NO. Et ob eandem rationem LS = VF. LO: FO. Subſtitutis itaque hiſce valoribus loco TO & LS, & diviſis per communem LO, habebimus æquationem elementis conſtantem MN. RO: NO^4 = MR. VF: FO^4 affectam ſuis reſpective applicatis. Unde concludo curvam quæſitam BFN ejus eſſe naturæ, ut ſuppoſitis elementis applicatarum æqualibus, applicata quævis multiplicata per reſpondens elementum abſciſſæ, & diviſa per biquadratum elementi reſpondentis curvæ, producat quantitatem conſtanti æqualem. Quæ ergo conſtans ſervata lege homogeneorum ſumatur ad lubitum. Hinc ſi BM vocetur x; MN, y, NR, RP, &c. dy; RO, dx; NO $(\sqrt{,} dx^2 + dy^2) ds$; fiet $y dx : ds^4$ = huic aſſumtæ quantitati conſtanti & homogeneæ $a : dx^3$; quæ reducta dat hanc æquationem differentialem primi gradus $y dy^3 dx = a ds^4$, quæ curvæ quæſitæ naturam exprimit. Ubi notandum, proprietatem hujus curvæ a Dn. *Newtono* ſine analyſi & ſine demonſtratione traditam p. 327, ſi reſolvatur in æquationem, eandem omnino dare quam hic inveni. Miror profecto *Duillerium* ſuam ſimpliciorem, hanc vero perplexiorem dicentem; cum tamen hæc illam exhibeat facile, non vero vice verſa, niſi ſumma cum difficultate; quam ipſe ſane non facile ſuperabit, id eſt non facile a cognita proprietate radii oſculantis ad proprietatem tangentis aſcendet; cum tamen contra nullo labore ex proprietate tangentis proprietas radii oſculantis innoteſcat.

Cum tamen maxima adhuc difficultas ſuperſit, ut conſtructio ex proprietate ſeu æquatione jam inventa eliciatur; ecce eam ſatis elegantem, quæ tantum ſupponit logarithmos: Nempe ad axem CE (*Figur. 2*) deſcribantur duæ curvæ, una algebraica DAH, altera tranſcendens IK, hac lege, ut poſita abſciſſa CE, m; applicata illius EH ſit $(m^3 : aa) + 2m + (aa : m)$ applicata vero hujus EK ſit = $(3m^4 : 4a^3) + (mm : a) - lm$ (poſito lm ſignificare log. ipſius m) erunt KE, EH, coordinatæ curvæ quæſitæ. Ad quam igitur conſtruendam aliud nihil opus eſt, quam ut ad CM, applicatis parallelam, tanquam ad axem ducatur & producatur perpendicularis KM in N, ita ut MN ſit = EH; puncta enim [illegible] erunt in curva quæſita BN, quæ nempe circa CM converſa producit ſolidum, in quod ſi moveatur ſecundum plagam axis CM, fluidum faciat reſiſtentiam minimam Q. E. F. Et curvæ æquatio tranſcendens exponentialis erit

TAB. IX. Fig. 2.

$$m^4 \underline{a^3 la} = a^3 \underline{m^4 \mp 4aamm - 4a^3 x},$$

Ubi *la* ſignificat logarithmum ipſius *a*.

Ex P. S. ejusdem.

Dum poſteriores haſce lineas ſcribo, Tuas ſecundas literas cum adjunctis ſchedis accipio. Percurrens obiter ultimam plagulam ſcripti *Duillerii* reperio conſtructionem, quæ cum mea nonnihil affinitatis habere videtur. Sed eam examinare jam non licet; certus ſaltem ſum, quod eam non inveniſſet ex ſua ſolutione, niſi *Newtoniana* proprietate adjutus; quod patuiſſet, ſi methodum, qua ad eam pervenit, adjeciſſet. Cæterum vides quam brevi tempore, quam promte hæc omnia expedierim. Triduum enim eſt, quod tuas priores cum chartis *Fatianis*, quæ hiſce meis anſam dederunt, accepi. Miror vero operam ingentem quam *Fatius* huic problemati impendit, non tantum deſcribendo in ampliori ut vocat charta, ſed & calculando integram Tabulam. Ut jam ipſi propria verba reddi poſſint. Nam e *veſtigio in arenam deſcendi*, etſi *problema* fuerit, *cui ſolvendo autor opportunum otium nactus fuit, cui tractando diu inſudavit, quod amavit & ardentiori ſtudio proſecutus fuit, quod mihi hactenus ignotum in libro delituit. Id me interim paratum corripuit, quamvis ideo propria ſtudia non deſeruerim*: quod & ipſe potuiſſet facere, ſi adeo, ut aſſerit ipſe, methodos noſtras in poteſtate habuiſſet.

EPISTOLÆ ANATOMICÆ PROBLEMATICÆ X, XI, ET XII, ad Virum Clariſſimum FREDERICUM RUYSCHIUM, M. D. Anatomiæ ac Botanices Profeſſorem, una cum totidem hujus Reſponſionibus.

Amſtelædami, apud Jo. Wolters, 1697, 1698, 1699. in 4. plag. 7. Cum Figurarum Tabulis 5.

EQuidem tres, quas hic ſiſtimus Epiſtolas Anatomicas, totidem diſtinctis prodierunt annis: placuit tamen eas æque conjungere, ac in ipſarum recenſione ad Celeberrimi cumprimis *Ruyſchii*, quibus ſtipantur, *Reſponſiones* attendere, cum ad iſtum modum ſuperiores pariter Epiſtolæ novem in *Actis* A. 1696 p. 270, & A. 1697. p. 14 & 384 a nobis fuerint exhibitæ. Laudatus nempe *Ruyſchius* in *Reſponſione decima*, ad D. *Keerwolff* remiſſa, cordis humani auriculas nova ſue & inaudita

audi taartep lus expanſas & in naturalem ſtatum reductas exacte delineans, alia in ſiniſtra, in dextra alia, alia denique in utraque obſervat auricula. In ſacculo quippe membranoſo venæ pulmonalis, continuam cum auricula ſiniſtra cavitatem efformante, non duas tantum ſolenni Autorum more, ſed quatuor indigitat truncos; in venæ autem cavæ membranoſa expanſione, auriculæ cordis dextræ continuata, præter copioſas arteriolas, venam coronariam e fundo dictæ auriculæ exortam ac partim per ipſam auriculam dextram, partim vero & potiſſimum per ſubſtantiam cordis diſſeminatam repræſentat, in ejusdem auriculæ dextræ cavitate columnas carneas ſemilunares oſtendens, quomodo hæ ab auricula hinc inde nonnihil diſtent, & alias obliquas fibras breviſſimas emittant. Sed ad utramque cordis ſpectat auriculam, quando pro ſubjectorum diverſitate, inſignem earundem diſcrepantiam figuris adjectis patefacit, ſimulque magnitudine etiam ipſas variare, ac mucronem interdum auriculæ ſiniſtræ non deorſum vergere, ſed ad ſuperiora erigi, advertit. Hinc in *undecimo Reſponſo*, ad *L. Wolffium* dato, dum accuratiſſimus Autor de tunicis & glandulis inteſtinorum ſolicitus eſt, cum Anatomicorum quidem nonnullis villoſam tunicam intuitu vaſorum ſanguiferorum, per illam diſperſorum & a ſe depictorum, pro quarta & nerveæ contra diſtincta venditat, glanduloſam nihilominus eſſe dicendam ideo negat, quod glandulæ in ea reperiundæ, tum ſolitariæ, tum ſociæ, non ab ipſa, ſed a tunica potius nervea, cum qua ſtricte cohærent, aut, ſi mavis, a vaſis ſanguifluis ortum ducant, in quantum cunctis arteriolis infarctis omnes ſimul glandulæ iſtæ infarciuntur. Eaque propter, quia glandulæ dictæ adinſtar lienis corpuſculorum rotundorum, de quibus in Reſponſione quarta actum, non niſi vaſorum protractiones ſuccoſæ ac molles habeantur, recto fere tramite ſine notabili flexura decurrentes inteſtinorumque cavitatem humectantes, neutiquam vero in modum verarum glandularum corpuſcula ſint per ſe ſubſiſtentia, vaſculis & involucro proprio inſtructa, haud alio poſthac easdem quam ſpuriarum titulo dignatur. Sicuti autem materia ceracea rubicunda in arterias meſentericas fortius adacta, ſpurias haſce inteſtinorum glandulas, veluti ſubtiliſſimas, nonnunquam ſine colore replet, ac per repletas ad ipſam inteſtinorum cavitatem penetrat; ita per eandem viam in plethora pariter vel ſanguinis vehementiori motu aliquando mul-

Digitized by Google

tum cruorem ſine prægreſſo inteſtinorum ulcere & ſine dolore excerni poſſe autumat, licet potiorem partem illius aquoſi laticis, qui a catharticis propinatis vel in diarrhæa evacuari ſolet, ab inteſtinorum una poris derivet. De cætero ſitum ejuſmodi glandularum ſpuriarum per totum inteſtinorum tractum determinaturus, ſolitarias ſolum in craſſis & integra Bauhini valvula, in tenuibus autem & ſolitarias, & gregales reperiri, ſpeciatim vero in jejuno ſporadicas glandulas ſpurias, tam inter rugas ſive valvulas conniventes, a tunicæ potiſſimum villoſæ duplicatura reſultantes, quam in illis ipſis locari affirmat. Quæ in balænæ primum, poſtea in humana detexit mamma, tunc recenſebimus, quando propalabuntur. Nunc ad *Reſponſionem duodecimam* pergamus, in qua Autor Nobil. noſtri D. *Ettmulleri* deſiderio ſatisfacturus, nonnulla de cerebro, cerebello, plexu choroideo, medulla oblongata & nervis communicat obſervata. Prælibatis videlicet iis, quæ cerebrum diſſecandi methodum vulgatam, Varolianam, Sylvianam & Williſianam, itemque quorundam Anatomicorum ſubſtantiam cerebri demonſtrandi, ſed eam valde invertentem, modum concernunt, ante omnia rationem edocet, qua ipſemet molliori huic viſceri aliquam prius firmitatem ſoleat conciliare, ut de interiori ejus textura evidenter conſtet. Vaſa ſiquidem ſanguifera ubi dexterrime & ad naturalem diſtenſionem materia ceracea duriori replevit, lympham copioſam e tubulis cerebri modeſte excuſſit, ac portionem cerebri ita præparati in liquore convenienti ſuſpendit, corticalem cerebri ſubſtantiam e meris vaſis ſanguiferis diverſimode combinatis perſpicue apparere contextã (quod & *Ridleyum* ex *Leewenhoekii* obſervatione aſſeruiſſe, in *Actis* A. 1696. p. 203. notavimus,) commemorat, in *Tabula IX*, quæ Autori decima quarta eſt, nitide depictam. Uſum tamen ſuccoſis iſtis vaſorum ſanguineorum extremitatibus, quæ protractæ fibris ſive tractibus medullaribus reſpondere videantur, haud diverſum a glandulis aſſignat. Tum cerebellum & plexum choroideum nova ſua methodo examinans, ſuperficiem cerebelli in innumeras particulas diverſarum figurarum angularium, pia matre ubiq; ſuccinctas ac magnitudine caput aciculæ vix adæquantes, ad ſubſtantiam usque tantummodo medullarem ſubdiviſam innuit, plexum autem choroideum, extra cerebrum etiam protenſum, e nullis in ſtatu naturali glandulis, nec e vaſis lymphaticis ullis, ſed ex meris

itidem

Digitized by Google

Digitized by Google

Fig. 3.

Fig. 4.

Fig. 5.

Fig. 6.

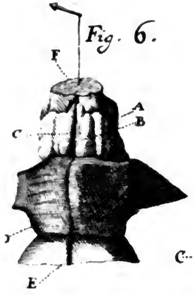

Fig. 7.

Fig. 1.

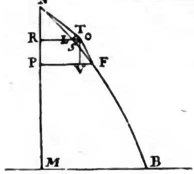

Fig. 2.

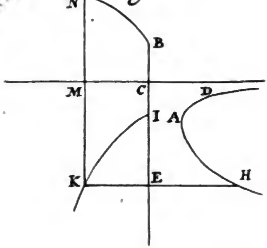

Digitized by Google

itidem vaſculis ſanguineis, præſertim arterioſis, motu ſerpentino repentibus ac propter gyrulos anfractuoſos glandulas mentientibus, piæque matris portione cohærentibus, monſtrat coagmentatum. Hydatides namque ſæpe in plexu choroideo obvias non niſi vaſcula eſſe ſanguinea ſero turgida, neque ab arteriolis ejuſdem ſuccoſis & limpidis, raro, ſi unquam, rubicundo ſanguine refertis, abſimili ratione, ac a ſpuriis inteſtinorum glandulis, laticem iſtum aquoſum ſecerni, qui a venulis revehendus in ventriculis cerebri atque cerebelli occurrit, quique ob venulas obſtructas redundans, & in recens natis verſus ſpinalem medullam in dorſi vertebrarum proceſſus ſpinoſos deſcendens, ſingularem tumoris ſpeciem, ſpinæ bifidæ nomine vulgo inſignitam, conſtituit. Porro in protuberantia annulari, præter externos medullares tractus tranſverſos, alios internos rectos, denſiſſima ſerie ſub exterioribus ſecundum longitudinem exporrectos, ac pyramidalia corpora cum olivaribus non ſolum in medullæ oblongatæ inferiori parte, ſed & ſuperiori a latere calami ſcriptorii, annotat, in Fig. 5. adumbrata. Nervorum denique a medulla ſpinali prodeuntium uti numerum incertum & exortus rationem ab ea diverſam, qua alii a medulla oblongata emergunt: ita eoſdem nervos ſpinales, in corpore humano non minus ac in brutis, piæ matris productionem exiſtere filamentoſam adſtruit, rete mirabile arterioſum apponens, ubi cerebri humani baſin cum decem nervorum paribus multiſque arteriarum ramificationibus exacte delineari curavit. Antequam vero ad Figurarum explicationem accedat, *Johannis Jacobi Rau* Epiſtolam de Inventoribus ſepti ſcroti ad ſe nuper exaratam cenſoria notat virgula, quod privati ſermones in ea divulgentur, atque Autores tantummodo nominentnr de ſepto ſcroti verba facientes, nequaquam vero clare demonſtretur, in quæſtionem quod venit, Autoribus iſtis veram ſepti illius conſtitutionem ac methodum accurate hanc demonſtrandi & delineandi omnino innotuiſſe.

Explicatio Tabulæ IX. TAB IX.

Figura III *portionem corticalis ſubſtantiæ Cerebri repræſentat, in liquore viſam, & ad vivum depictam. In ea obſervandum* Fig. 3.

1. *Ramulos arterioſos extimos adeo eſſe ſubtiles, ut non niſi oculis armatis, ſenſus incurrant, & ceracea materia repleti, tomenti ſpeciem præ ſe ferant. Vid. lit. A.*

2.

Digitized by Google

2. *Obſervandum, particulas diverſa forma lit. B. notatas, nihil aliud eſſe, quam extrema Arteriolarum ſuccoſa, quæ quamvis continuationes ſint Arteriarum, tamen ob mollitiem ſibi invicem ita ſunt appoſita, ut peculiare quid eſſe mentiantur.*

TAB. IX. Fig. 4. Figura IV *portionem Cerebri exhibet, pariter in liquore viſam & inverſam, ut filum ſericeum, a quo dependet, firmius objectum contineret.*

A Ramus Arteriæ carotidis.
B. Corticalis Cerebri ſubſtantia.
C. C. Medullaris Cerebri ſubſtantia.

Fig. 5. Figura V *Subſtantiam Cerebri corticalem demonſtrat, in liquore viſam, ablutis extremitatibus ſuccoſis.*

Fig. 6. Figura VI *portionem Medullæ oblongatæ indigitat ſupina parte viſam, idque ex infante.*

A. Protuberantiæ, Corpora olivaria dictæ.
B. Protuberantiæ, corpora pyramidalia dictæ.
C. Sulcus dictis corporibus interſitus.
D. Corpus globoſum.
E. Portiones crurum Medullæ oblongatæ.
F. Medullæ oblongatæ extremitas.

Fig. 7. Figura VII *Protuberantias, quæ Calamo Scriptorio adſita ſunt, exhibet, quæ non minus quam præcedentes corpora pyramidalia & olivaria dici poſſent, idque ex infante.*

NUMISMATA PONTIFICUM ROMANORUM, QUÆ A TEMpore Martini V usque ad annum 1699, vel authoritate publica vel privato genio in lucem prodiere, explicata ac multiplici eruditione ſacra & profana illuſtrata a P. PHILIPPO BONANNI Soc. Jeſu.

Romæ ex typographia D. A. Herculis, 1699. fol.

Conſtat alphabetis circiter 10, & figurarum æncarum Alph. 2. pl. 7.

IMperatorum Romanorum Numiſmata multi olim nuperque, ac velut certatim, collegerunt, ærique inciſa commentariis illuſtrarunt: aſt qui Romanorum Pontificum numis, quorum tamen, non veterum quidem,

quidem,ſed intra tria proxima ſecula curſorum, feſtiva copia eſt, parem operam induſtriamque impenderint, fuere hactenus perpauci. Equidem qui res geſtas Pontificum literis conſignarunt, Ciacconius, Oldoinus,Palatius, aliique, eorum etiam numiſmata operibus ſuis, ut dictis fidem facerent, ſparſim inſeruerunt; qua in re celeberrimi inprimis Palatii diligentia, in Geſtis Pontificum Romanorum A. 1687 & ſequentibus editis, ac a nobis in Actis A. 1691 pag. 310 ſeqq. recenſitis enituit: aſt qui juſto ſtudio & ex profeſſo argumentum hoc tractarit, unicus hucuſque fuit Claudius Molinetus, Canonicus, dum viveret (nam anno jam 1687 diem obiit) Regularis Congregationis Gallicanæ, & Bibliothecæ S. Genovefæ Pariſienſis Præfectus, Vir aliis etiam ſcriptis, & illuſtri inprimis ſplendidoque opere, quo Muſeum Bibliothecæ S. Genovefæ accuratiſſime, ſed Gallico idiomate deſcripſit, Pariſiis A. 1692 edito, & apud Ant. Dezallier proſtante, clariſſimus. Is enim indignatus, ne quidem unum, etiam Romæ, id dediſſe decori Sedis Romanæ, ut Pontificum numiſmata illuſtraret vindicaretque ab oblivione; rem tandem aggreſſus eſt, & conquiſitis undecunque & accurato ordine diſpoſitis Pontificum numis, ac a Viris rei nummariæ peritiſſimis, Bizoto, Vaillantio, Carcavio aliisque adjutus, *Hiſtoriam Summorum Pontificum a Martino V ad Innocentium XI per eorum numiſmata ab A. 1417 ad A. 1678* compoſuit, ac Lutetiæ Pariſiorum A. 1679 publicavit. Tametſi vero magno cum applauſu exceptum opus fuerit, non exiſtimandum tamen, omnibus illud numeris abſolutum fuiſſe, aut abſolvi prima molitione potuiſſe, quin relinquerentur, in quibus aliorum elaboraret induſtria. Nam nec omnia omnino Pontificum numiſmata ad Molinetum pervenerant; neque ea illi, ut qui Romam nunquam ipſe inviſerat, fuit antiquitatum monumentorumque Romanorum notitia, quin in explicandis nummis ſubinde hallucinaretur; & ipſa explicatio, pro amplitudine argumenti, videri potuit hic illic tenuior. Itaque bonum factum, quod idem opus Vir Clariſſimus P. Philippus Bonanni Soc. Jeſu nuper, amicorum obſecutus votis, aggreſſus eſt, cui & plura numiſmata comparandi, & ſingula curatius explicandi, ſimulque antiquos ritus, quorum in iis veſtigia deprehenduntur, uberius illuſtrandi, tanto major facultas fuit, quod Romæ degens perluſtrare monumenta publica poſſet ipſe, & quicquid ſcitu notatuque dignum in ædificiis, in inſcriptioni-

bus, in archivis reconditum eſſet, eruere & in uſus ſuos conferre. Ex quo factum, ut non ſolum numiſmatum numerus longe major in præſenti opere occurrat, adjectis etiam, quæ Innocentii XI, Alexandri VIII, & Innocentii XII auſpiciis fuere cuſa, ſed & opus ipſum mole plus quinquies illud, quod Molineto debemus, ſuperet: quod præterea, adjectis quinque accuratis indicibus, Lectorum uſui magis eſt accommodatum.

Atque hæc ad ſcopum doctiſſimi Auctoris, & quid ex luculentis his commentariis polliceri ſibi Lector poſſit, intelligendum dicta ſufficerint. Non gravabimur tamen numiſmata nonnulla hic recenſere, ſpeciminis ſaltem loco, ut quantum illuſtrandæ & conſervandæ rerum geſtarum hiſtoriæ monumenta hæcce conferant, cuivis appareat. Notum eſt, in Concilio Florentino concordiam qualemcunque & unionem inter Græcam & Romanam Eccleſiam, ipſo Græcorum Imperatore Joanne Palæologo præſente, fuiſſe initam. In rei memoriam cuſum numiſma fuit, cujus prima facie Eugenius IV Pontifex exhibetur, ſacerdotali infula tectus, palliumque cruce ſignatum indutus: in averſa parte effigies D. Petri, & ante eam in genua procumbentes, hinc Joannes Palæologus Imperator, inde Armenorum Legatus ſiſtuntur. Inſcriptio utramque numi faciem occupans hæc eſt: SUB. EUGENIO. PAPA. IIII. ANNO. XRI. MCCCCXLI. UNITI. SUNT. GRAECI. ARMENI. IN. SINODO. FLORENTINA. CUM. SEDE. APOSTOLICA. Inter Clementis VII, patria Florentini, gente Medicæi, numos unus comparet, quo Pontifex ſub imagine Joſephi fratres in gratiam recipientis repræſentatur, cum inſcriptione: EGO. SUM. JOSEPH. FRATER. VESTER. Cum nulla in eo temporis nota compareat, in diverſas conjecturas itum eſt. Luckius enim cuſum A. 1527 putat, in memoriam fœderis a Clemente cum Gallo, Anglo, Venetis & Franciſco Sfortia, adverſus Carolum V Cæſarem initi. Molineto viſum, innui Clementem civibus Romanis, qui ab eo ad Cæſarem defecerant, ignoſcentem. Aſt Noſter exiſtimat, notari potius clementiam Pontificis erga Florentinos, qui gentiles ejus Medicæos urbe ejecerant, ſed Caroli V Cæſaris armis coerciti, receptis Medicæis & Alexandro Pontificis nepote Principe dicto, veniam meruerunt. Nec indignum, quod memoretur, aliud Clementis numiſma, D. Petrum repræſentans, ductu Angeli e carcere, cui incluſus ab Hero-

Herode fuerat,egredientem,circumſcriptis verbis: MISIT. D. ANG. SUUM. ET. LIBERAVIT. ME. quo Papæ fugam ex Adriani arce, A. 1527 eluſis cuſtodibus factam innui,extra dubium eſſe videtur. Fœderis adverſus Turcas A. 1571 inter Papam Pium V,Regem Hiſpaniæ Philippum II,& Rempublicam Venetam initi memoria conſervata eſt numiſmate, quo Pontifex, Philippus Rex, & Dux Venetus adſtant, ſubjectis cuique inſignibus,agno Pontifici, aquila Philippo,& Veneto Duci leone, cum inſcriptione: FOEDERIS. IN. TURCAS. SANCTIO. Plura vero cuſa ſunt, poſtquam eodem anno Fœderatorum claſſis duce Joanne Auſtriaco decantatiſſimam illam ad Echinades victoriam navalem a Turcis reportaſſet. Eorum unum præter triremes diſperſas demerſaſque, Deum oſtendit fulmina e cœlo in Turcas jaculantem, Angelumque cum cruce e Pontificia navi terrorem Turcarum claſſi incutientem,cum lemmate ex Exod. XV. 6. DEXTERA. TUA. DOMINE. PERCUSSIT. INIMICUM. 1571. In alio Pontificiam claſſem contra Turcas dimicantem, Angelo in aere prælium dirigente, videmus expreſſam, cum inſcriptione ex Pſalm. CXVII. 16: DEXTERA. DOMINI. FECIT. VIRTUTEM. In eundem ſenſum in alio quoque claſſis exhibetur, Deo e nubibus proſpiciente, addita ex ejusdem Pſalmi verſu 23 inſcriptione: A. DOMINO. FACTUM. EST. ISTUD. 1571. Eodem Molinetus numiſma retulerat,quo Pius V genuflexus gratiaſque Deo agens ſiſtitur,adumbrato ſimul leviter prælio aliquo,cum lemmate ex cantico B. Mariæ Virginis: FECIT. POTENTIAM. IN. BRACHIO. SUO. DISPERSIT. SUPERBOS. Aſt cum non maritimum, ſed terreſtre in numo prælium deſignetur, & ex poſtica parte pateat, cuſum anno V Pontificatus Pii,adeoque ante pugnam ad Echinades fuiſſe, rectius Noſter cenſet, numiſmate hoc memoriam deſignatam cladis, quæ in Gallia A. 1569 ad Jarnacum,& iterum eodem anno ad Moncanturium, Hugonotis fuit illata. Inter numiſmata Gregorii XIII non dubitavit Auctor referre illud, quo famoſam illam lanienam Pariſienſem Pontifex approbavit, Angelum repræſentans, ſiniſtra crucem præferentem, dextera gladium, eoque in Hugonotas depugnantem, cum inſcriptione: HUGONOTTORUM. STRAGES. 1572: quod quidem ipſorum Romano-Catholicorum haud pauci mallent nunquam adſpexiſſe lucem, facinus illud toto potius pectore deteſtati. Nec numiſma tantum Noſter exhibet, ſed

Digitized by Google

memorat etiam, ut Pontifex cædem in Vaticana Aula a Georgio Vaſaro, velut vindicatæ Religionis monumentum, coloribus deſcribi juſſerit, & Flavium Cardinalem Urſinum Legatum a Latere in Galliam deſtinaverit, Carolum Regem, ut fortiter cœptis inſiſteret, admoniturum. Sed ad alia tranſeamus. Cum decennio poſt, Gregorius XIII Calendarium novum promulgaſſet, in hujus rei memoriam numiſma cuſum fuit, in quo tum caput Arietis florum ſemicorolla exornatum, tum Draconem in orbem circumvolutum, caudamque ſuam ore complexum conſpicias, inſcripto lemmate: ANNO. RESTITUTO. MDLXXXII. Ubi capite Arietis anni principium, cum ſcilicet Sol Arietis ſignum ingreditur, floribus vernum tempus, Draconis figura perpetuas annorum revolutiones notari, dubio caret. Miſſi a Gregorio XIV, ſub ductu nepotis ſui Sfondrati, Ligiſtis adverſus Henricum IV Galliæ Regem exercitus ſubſidiarii memoriam ſervat numus, in quo Pontifex vexillum militare nepoti ſolenniter committens, eumque cum benedictione dimittens repræſentatur, cum inſcriptione: DEXTERA. DOMINI. FACIAT. VIRTUTEM. 1591. Cum pax A. 1598 inter Henricum IV Galliæ & Philippum III Hiſpaniæ Reges Vervini, conciliante nomine Pontificis Clementis VIII Alexandro Cardinale Medicæo coaluiſſet, cuſum fuit numiſma, quo duo Reges dexteras jungunt, ex quibus frumenti ſpica oritur, adſcriptis verbis: PAX. REIPUBLICAE. CHRISTIANAE. Quemadmodum & A. 1601, cum inter Regem Galliæ & Sabaudiæ Ducem, interventu per nepotem Cardinalem Aldobrandinum Clementis VIII, de Marchionatu Saluciarum conveniſſet, numiſma vulgatum eſt, figura Pacis crucem geſtantis faceque ſcuta comburentis inſignitum, addito lemmate: PAX. ET. SALUS. A. DOMINO. MDCI. Duo ex recentiſſimis addidiſſe numiſmata pro ſpeciminis modulo ſuffecerit, Alexandri VIII alterum, alterum hodieq; regnantis Innocentii XII. Illud memoriæ cuſum eſt novæ inſigniſque bibliothecæ Ottobonianæ, quæ in ædibus Eminentiſſimi Cardinalis Petri Ottoboni, ſub præfectura Doctiſſimi Abbatis Blanchini cuſtoditur, auſpiciis Pontificis conſtitutæ, quo Bibliotheca exhibetur, inque ejus medio mundi globus, cui aquila biceps inſiſtit, gentilitium inſigne; cum lemmate ex Proverb. III, 19: SAPIENTIA. FUNDAVIT. STABILIVIT. PRUDENTIA. Hoc munificentia Pontificis erga egenos memoriæ poſteritatis conſecratur, quo expreſſum conſpicitur Pontificium apud Baſilicam Lateranen-

nenſem Palatium, quod a Sixto V extructum, Innocentius XII pauperum invalidorum hoſpitium eſſe juſſit, egeniſque perpetuo addixit. Inſcripta numiſmati leguntur verba ex Iſa. LVIII, v. 7: EGENOS. VAGOSQUE. INDUC. IN. DOMUM. TUAM.

Cæterum ſervata in his Pontificum numis inter alia deprehenditur memoria eorum, qui in Sanctorum ordinem fuere relati ſeu canonizati, velut Nicolai Tolentinatis, ab Eugenio IV; Didaci Hiſpani, a Sixto V; Franciſcæ nobilis matronæ Romanæ, & Caroli Borromei, a Paulo V; Ignatii Loyolæ, Franciſci Xaverii, Philippi Nerii, Iſidori & Thereſiæ, a Gregorio XV; Andreæ e Corſinorum familia orti, & Eliſabethæ Reginæ Luſitaniæ, ab Urbano VIII: ut recentiora exempla prætermittamus. Nec exiguus numorum ſe numerus offert, quibus Jubilæorum ſolennitas notatur. Circa quam advertit inter alia Auctor, ceremoniam qua Pontifex portam ſanctam reſerat & claudit, primum in Jubilæo ab Alexandro VI A. 1500 celebrato cœpiſſe; nec ullam ejus memoriam ante hoc tempus uſpiam occurrere. Tametſi enim numus etiam extet Nicolao V adſcriptus, in quo porta ſancta expreſſa eſt, & inſcripta verba leguntur: RESERAVIT. ET. CLAUSIT. ANNO. IOB. M CDL; hunc tamen monet proximis elapſis annis primo fabrefactum, & ad libitum efformatum, eoque ſpurium eſſe. Aſt genuinus utiq; Alexandri numus eſt, qui tali effigie & inſcriptione in memoriam Jubilæi A. 1500 cuſus eſt. Quod attinet Jubilæum A. 1550 peractum, videas numiſma plane idem quum a Paulo III, tum a Julio III vulgatum, frontem exhibens Baſilicæ Vaticanæ, ſubſcriptis verbis PETRO. APOST. PRINC. ſupra vero poſitis verbis AN. JOBILAEO. M. D. L. Nimirum Paulus III Jubilæi, quod inſtabat, celebrandi deſiderio flagrans, cum quæ ad ſolennitatem illam requirebantur, appararet, jamque Jubilæum indixiſſet, numiſma hoc in anteceſſum cudi juſſit, duobus etiam aliis ad eundem finem, ad inſtantem nempe annum ſanctum pie celebrandam, publicatis, quibus porta ſancta inſculpta erat, cum lemmate conſueto: JUSTI. INTRABUNT. PER. EAM. Verum quominus deſtinata perficeret, mors interceſſit. Nec enim, quem in priore exprimi curaverat, quinquageſimum annum attigit Pontifex, die 10 Nov. A. 1549 exſtinctus. Itaque a ſucceſſore ejus Julio III idem numiſma repetitum fuit, cum ſolennia a Paulo III apparata exequeretur. Porro in numiſmatibus

Digitized by Google

Pontificum crebra deprehenduntur eorundem elogia,tum ob virtutes alias,tum ob ſtudium exornandæ publicis operibus Urbi impenſum. Ex quo factum,ut præter numiſmata ipſa huc ſpectantia, alia etiam quam plurima publicorum ædificiorum ichnographica ac ſcenographica monumenta æri eleganter inciſa, & magnificentiã Summorum Pontificum teſtantia, Operi huic inſerenda curioſus Auctor cenſuerit.

Unum ſupereſt, de quo Lector Benevolus admonendus eſt, in præſenti opere iſtos quidem numos,qui ſpeciatim ad fabricam Templi Vaticani pertinent, & peculiari juſtoque commentario, velut Prodromo,a nobis jam menſe Aprili A.1698 pag. 204 - 212 prolixe ſatis recenſito, pridem ab Auctore noſtro fuerunt illuſtrati, iterum exhiberi, addita etiam brevi explicatione; aſt vero,quæ de ipſa fabrica dicta ibidem uberius fuerant,hic omitti. Ut adeo Prodromus etiam iſte comparandus illi ſit, qui opus integrum poſſidere deſiderat.

L' ISTORIA DELLA VOLGAR POESIA &c.

i. e.

HISTORIA POESEOS HETRUSCIS VERNACULÆ, SCRIPTA a JOANNE MARIO CRESCIMBENO,in Academia Arcadum Alphesibeo Cario dicto, Cuſtode Arcadiæ.

Romæ, apud Chracas, 1698. 4. Alph. 2. plag. 9.

ERuditiſſimum laborem in libros plures diſpertitus eſt Clariſſimus Auctor,in quorum primo originem & ſtatum Poeſeos Hetruſcæ, in ſecundo brevia Poetarum elogia & judicia de iis repræſentat; tertio ſpecimen Poetarum lib. II recenſitorum exhibet; in quarto ſerie alphabeti Poetas vita functos & præ cæteris memoria dignos ſiſtit; quinto commemorantur commentationes variæ vel ipſorum auctorum, vel aliorum in poemata Hetruſca; ſexto demum ac ultimo exequitur ſcriptores Artis Poeticæ, quique de variis carminum Hetruſcorum generibus egerunt. Eſſe vero Noſtrum Societatis Arcadum membrum, vel ex titulo libri & additis in frontiſpicio ejus Societatis inſignibus diſcas, cujus leges in elegantiſſimis Jani Vincentii Gravinæ opuſculis (vid. Acta A. 1697, p. 74 ſeqq.) pag. 191. reperimus. In præfatione ad Lectorem ſub nomine Typographi ipſe doctiſſimus Auctor tria de Poetis Hetruſcis volumina ſe poſſidere teſtatur. Lib. I. p. 2 - 7. diſputat contra Allatium, qui primum Poeſeos vernaculæ auctorem

facit

facit Ciullum: ipſe in ea verſatus ſententia, non poſſe certum auctorem deſignari, niſi forte ex *Provincia* natales ejus arceſſendi, quippe ubi jam A. 1100 ſub Guilielmo VIII Aquitaniæ Duce floruerit. P. 13. verſus *Leoninos* circa A. 1032 cœpiſſe tradit, & his quidem Noſter originem Rythmorum Italicorum adſcribit. P. 17, 18 varia carminum genera leguntur, ubi imprimis pag. 19, 20 multa de *Sonulis* ſeu Sonettis annotat. P. 58 memoratur *Bernardinus Rota*, Poeta ſuperiori ſæculo clarus, auctor Eclogarum Piſcatoriarum. P. 76 diſcimus, Poeſeos Italicæ ad pedes Latinos exactæ auctorem ſæculo ſuperiori fuiſſe *Claudium Ptolemæum*, qui circa A. 1539 floruerit. Lib. II, p. 84 elogium invenies *Guidonis Aretini*, auctoris poeſeos nitidioris, qui vixit circa A. 1250; pag. 86 illuſtratur vita *Dantis*, pag. 81 *Petrarchæ*, pag. 93 *Bojardi*, pag. 95 *Joannis Pici Mirandulani*, pag. 96 *Sannazarii* A. 1458, d 28. Jul. nati, cujus natalem *Academia Arcadum*, quæ ex ipſius *Arcadia* ſurrexit, celebrat. Recenſentur porro pag. 97 *Petrus Bembus*, pag. 98 *Ludovicus Arioſtus*, pag. 99 *Balthaſar Caſtilioneus*, p. 100 *Hieronymus Fracaſtorius*, de quo, quod ore caruerit, cum naſceretur, leges apud Ægidium Menagium in Anti-Baill. T I. p. 372; p. 101. ſqq. *Victoria Columna*, Ferdinandi Avali Piſcariæ Marchionis, clariſſimi ſæculo ſuperiore ducis, uxor, p. 103 *Veronica Gambara*, p. 106 *Franc. Marius Molza*, p. 107 *Claudius Ptolemæus*, p. 108 *Benedictus Varchius*, pag. 110 *Bernardus Taſſus*, p. 117 *Speronius*, pag. 126 *Nicolaus Francus*, p. 127 *Jo. Hieronymus Aquaviva* Dux Atri, cujus operum editionem promittit Noſter, p. 134 *Michael Angelus Buonarota*, cujus opera inedita pariter ſe publicaturum Auctor pollicetur, p. 136 *Annibal Carus*, p. 139 *Ludovicus Tanſillus*, Poeta miles, p. 144 *Torquatus Taſſus*, cum quo *Poeſis Hetruſca* cecidit, & cujus primus Amyntæ chorus inter vernacula Italorum poemata primas fert, pag. 144 ſeqq *Antonius Ongarus*, qui a via regia deflexit, quod vulgi magis plauſum ſpectaret, quam nominis immortalitatem, pag. 148 ſeqq. *Jo. Baptiſta Marinus*, corruptor eloquentiæ ligatæ, p. 149 *Octavius Rinuccius* pag. 150 *Baptiſta Guarinus* nimis floridus, cum quo extinctum, quicquid ex aureo Poeſeos ſæculo ſupererat, p. 151 *Gabriel Chiabrera*, in *dithyrambicis* inimitabilis, infelix in reliquis, *Sonulis* præſertim, p. 152 *Maphæus Barberinus* maſculam ſectatus poeſin, p. 154 *Hieronymus Preti*, p. 155 *Fabius Chigius*, p. 157 *Antonius Brunus*, p. 159 *Fulvius Teſti*, non

Digitized by Google

non uſqne adeo puritatis ſtudioſus, ibid. *Claudius Achillinus*, turgidus, p. 160 *Julius Roſpiglioſus*, p. 165 *Pyrrhus Schettinus* Canonicus Conſentinus, inter reſtauratores Poeſeos primo loco nominandus, denique p. 168 *Franc. Redi* centenarium Poetarum numerum explet. L. IV. p. 290 Thomas Cambiator Regienſis primus Traductionum Hetruſcarum auctor, Æneidem Virgilii tranſtuliſſe narratur. Lib. V. p. 297 - 305 Auctor nullum, excepto *Petrarcha*, prolixius recenſet, quam *Dantem*, ejuſque Commentatores, Cenſores & Hyperaſpiſtas addit. p. 307 - 316 Petrarchæ, & pag. 322 - 327 Arioſti Commentatores enarrat. p. 333 Tractatum de venuſtate Poeſeos vernaculæ promittit. p. 337 perſequitur lites Annibalis Cari & Ludovici Caſtelvetri. p. 341-352 Taſſi Commentatores, p. 354 - 359 Marini Cenſores & defenſores, p. 359 - 361 Guarini Interpretes, Ariſtarchos, Apologiſtas recenſet. p. 368 Garopolum Poema ſuum de Carolo Magno ipſum ſub cenſuram vocaſſe, ut tanto majori fama gauderet, tradit. In Appendice Lib. VI Noſter de laudibus agit olim frequentatis, de quibus adiſis *Jo. Lucium de Regno Dalmat.* Lib. II. c. 7. p. 73 - 75, ubi obſervat *Tragurii, Spalati, Juſtinopoli* adhuc hodie cani. *Freſn. Gloſſ. Latin. Tom. II. 231. ſeqq.* De cætero doctiſſimo Auctori partam hoc ipſo erudito labore laudem gratulamur, vitamque ac vires ad majus, quod promittit, opus, cui hoc veluti ſpecimine proluſiſſe videtur, apprecamur, ut vel ejus etiam laudatiſſimo exemplo, nationes aliæ ad vernaculam unicuique Poeſin diligentius excolendam, ejuſque originem & progreſſum enarrandum incitentur.

LIBRI NOVI.

Miſchna, ſive Totius Hebræorum Juris, Rituum, Antiquitatum & Legum Oralium Syſtema, cum Maimonidis & Bartenoræ Commentariis integris & variorum Notis. Latinitate donavit ac Notis illuſtravit Guilielmus Surenhuſius, Pars. I. Amſteladami apud G. & J. Borſtium, 1698. fol. Pars II. ibidem apud eosdem, 1699. fol.

Mélanges d' Hiſtoire & de Litterature, recueillis par M. De Vigneul-Marville. A Paris, chez Auguſtin Beſoigne, 1699. 12.

Les Oeuvres de Platon traduites en François avec des Remarques. Et la Vie de ce Philoſophe, avec l' expoſition de ſa Philoſophie. A Paris chez Jean Aniſſon, 1699. 12.

* * * * * * * * *

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM

Publicata Lipſiæ

Calendis Decembris, Anno M DC XCIX.

S. EUSEBII HIERONYMI, STRIDONENSIS PRESBYTERI, Operum Tomus ſecundus. Studio JOANNIS MARTIANÆI, Presbyteri Congregationis S. Mauri.

Pariſiis, apud Jo. de Nully, 1699. fol. Alphab. 9.

QUi primum tomum Operum Hieronymi, Bibliothecæ Divinæ titulo inſignitum, & a nobis in Actis hiſce A. 1695 p. 98 ſeqq. late recenſitum, evulgavit Doctiſſimus Martianæus, acrem nuper nactus fuit adverſarium in quodam Richardi Simonii nepote, qui in libello aut epiſtola potius e Simonii Commentariis excerpta, & Coloniæ ſub hac inſcriptione, *Critique du Livre publié par les Moines Benedictins de la Congregation de S. Maur ſous le titre de BIBLIOTHEQUE DIVINE DE S. JEROME*, hoc ipſo anno impreſſa, modis omnibus oſtendere annititur, fruſtra Hieronymo attribui, quæcunque in iſto tomo contineantur. Quod quidem quomodo laturus ſit celeberrimus Editor, impoſterum fortean dilucidius conſtabit. Nobis in delineando tomo Hieronymianorum Operum ſecundo, qui lucem nunc aſpexit, occupatis eſſe impræſentiarum licet, cujus faciem noſſe, non injucundum Lectoribus noſtris, uti opinamur, futurum eſt.

Edito nimirum jam utriusque Teſtamenti ſacro contextui libros Commentariorum in Legem & Prophetas ſubnectendos, & hos, quicquid ſecus viſum fuerit aliis, epiſtolis beati Patris moralibus præponendos eſſe exiſtimavit. Sed cum ejusdem liber unus de nominibus Hebraicis, alterque de ſitu & nominibus locorum Hebraicorum, generales velut Commentarii in omnem Scripturam ſacram nuncupa-

ri mereantur, Etymologicus quidem alter, & alter Geographicus, hinc eos primo ſtatim loco collocat. Mox tamen duo hæc opuſcula excipiunt Quæſtiones Hebraicæ in Geneſin, quas ſolas reperire ſe potuiſſe teſtatur, quamvis aliarum in cæteros libros ſacros Hieronymus ipſe ſæpius meminerit. Deinceps, cum partes modo nonnullas plurimorum divinorum voluminum ab eodem expoſitas teneamus, Epiſtolas omnes Criticas a Geneſi usque ad librum Eccleſiaſtæ in unum collectas, & juxta ordinem librorum diſpoſitas ſiſtit, ut adeo, quantum fieri potuit, integram commentariorum Hieronymi ſeriem in hac editione invenire poſſimus. Singula vero opuſcula ex fide plurimorum codicum vetuſtiſſimorum ſe emendaſſe, tantamque ſe in hoc negotio diligentiam adhibuiſſe ſcribit, ut dicere haud vereatur, Hieronymum ipſum propria quaſi manu correxiſſe & reſtituiſſe in hac editione, quodcunque in veteribus libris antea deſcriptis corruptum fuerat. Nullam quippe tutiorem eſſe poſſe & magis Hieronymianam reſtitutionis librorum viam atque methodum, quam Autorem ex Autore caſtigare, eumque mutua exemplarium veterum ac novorum contentione facta, ad primigeniam integritatem revocare. Cui induſtriæ cum & altera acceſſerit, collatio ſcilicet quamplurium Hieronymi locorum ſimilium, quibus invicem illuſtrentur ſæpius ſententiæ, ac variantes codicum lectiones in unam genuinam concilientur, nihil deſiderari poſſe, quod ad perfectam textus cujusque emendationem & reſtitutionem neceſſarium arbitreris. Multas quoque ad res perutilem, imo & perneceſſariam eſſe notitiam chronologiæ operum Hieronymi deprehendens, quandoquidem vir ſanctiſſimus diverſa vel contraria diverſo tempore ſcripſerit, ætateque major plurima, quæ juvenis ediderat, mutarit, idcirco in eam indagandam haud mediocrem operam impendit. Libros videlicet Hebraicorum nominum & locorum, ac quæſtionum Hebraicarum in Geneſin, conditos eodem tempore fuiſſe exiſtimat, iiſque annum 388 aut circiter aſſignat. Epiſtolam, quæ ſequitur, ad Damaſum Papam A. 384, ad Evangelum 398, primam ad Fabiolam A. 396, vel 397, alteramque vix ante A. 400, ad Dardanum 414, & Vitalem Presbyterum 395, ad Sunniam & Fretelam 405, cunctas ad Marcellam & Paulam Romanam 384, ad Principiam 398, ad Cyprianum poſt A. 389, Commentarios ad Eccleſiaſten A. 388 vel 389, Translationem Homiliarum Origenis in Canticum Canticorum

rum A. 383 vel circiter, epiſtolam denique ad Rufinum Romanum poſt A. 398. conceptam demonſtrat. Atque hæc ſingula, quæ breviter hactenus indicavimus, prolixiori ſtylo proſequitur Martianæus in præfixis tomo huic prolegomenis; ubi & iſtud agit, ut eruditionem Hieronymi evehat, eamque contra Criticorum quorundam, & Simonii imprimis, objectiones vindicet.

More autem ſuo ſingulis propemodum paginis notas aliquas ſubjecit Editor, inque iis jam varias diverſorum textuum lectiones, jam hujus illiuſve dicti interpretationes, jam alia paſſim notavit & recenſuit. Aſt ſpatium multo amplius occupant Præfationes ſive Commentationes, quas tractatibus his addidit, & e quibus ſumma quædam capita huc transferre operæ pretium exiſtimamus. Quemadmodum nempe libri de nominibus Hebraicis tres ſimul Scriptores fuiſſe innuit, Philonem Judæum, qui nomina Hebraica Veteris Teſtamenti Græce fuerit interpretatus; Origenem, qui omiſſa a Philone, utpote Judæo, ſuppleverit, nominaque Hebraica Novi Teſtamenti addiderit; tandemque Hieronymum, qui plurima emendarit ad fidem Hebræorum fontium, quæ in Philonis aut Origenis exemplaribus Græcis depravata jacuerint: ita, quod alias non facile dictu apparuit, quænam ſint Philonis, quæ Origenis, quæ Hieronymi in iſto libro, diſtinctius oſtendit, & poſt allata quædam MSta antiquiora, in quibus Lexica Græca nominum Hebraicorum reperit, eruditionem Hieronymi in rebus Hebraicis laudat, librumque iſtum nominum ab utilitate ſua pluribus commendat. Circa librum de ſitu & nominibus locorum Hebraicorum, Bonfreriana ſubinde diligentia gratum ſe uti voluiſſe innuit, cumque iſtum librum ex Græco Euſebii textu ſic tranſtulerit in idioma Latinum Hieronymus, ut literarum alphabeti ordinem in nominibus Hebraicis rite collocandis ſermoni Latino accommodarit, utut ab Euſebio Græcus uſurpatus fuerit, ideo nec ipſe Euſebio Hieronymum, ſed huic potius iſtum accommodare, Græcarumque literarum ordinem ad Latinum revocare voluit. Inſuper Græce neſcientibus indicaturus, quænam ab Hieronymo addita ſint ad Euſebium Græcum additamenta, illa in Latino contextu uncinis incluſit, notas tamen iſtas omiſit, ubi ea ex abſentia Græci contextus in altera pagina clare ſatis a quolibet internoſci poſſunt. Plura etiam, quæ in Bonfreriana editione typographorum imperitia corruperat, notavit, reſtituit & ſupplevit. Libro iſti ſubjunxit Geographicam tabulam ex

Digitized by Google

operibus Hieronymi concinnatam, e qua facili negotio internoſcatur illa terra ſancta, quæ tempore Euſebii & Hieronymi viculis, caſtellis urbiumque nominibus recentioribus, haud parum diſcrepavit in ſuperficie ab ea, quam Joſua victori populo diſtribuit. Libro Quæſtionum Hebraicarum in Geneſin notas prolixiores ſubjecit, inque iſtis ea loca examinat, in quibus vitium admiſiſſe, aut imperitiam ſuam prodidiſſe Hieronymum, ſtatuant recentiores Critici. Sigillatim vero, quid circa translata ab eo verba Gen. I. 2. II. 8. III. 6. 17. VI. 14. XIII. 14. monitum a nonnullis deprehenderit, allegat, & Hieronymum, quantum poteſt, tuetur. Quod Epiſtolas Criticas ſpectat, ſive eas, quæ ad explanationem Veteris Teſtamenti pertinent, monendum hoc in loco ducimus, quod eandem illam ad Sunniam & Fretelam, quam in prodromo Divi Hieronymi jam A. 1690 edidit, hic repetere haud fuerit dedignatus. Ad commentarium in Eccleſiaſten eandem attulit diligentiam, quam ad ſuperiorem Quæſtionum Hebraicarum librum. Iſtum etenim non minus, atque hunc, Richardum maxime Simonium obſervationibus ſuis criticis impugnaſſe queritur, quas tamen inertes ex ſe & male ſanas ac Hieronymo iniquiſſimas appellat, eaque de cauſa ad eas ſtrictim refellendas teneri ſeſe opinatur. Duas Origenis homilias in Canticum Canticorum ab Hieronymo latinitate donatas poſteaquam exhibuit, Origenis Hexaplorum partem non minimam ſubjungit. Nam cum eorum hodie nec volumina, nec partes, nec ſaltem laciniæ aliquæ ſuperſtites inveniantur in manuſcriptis aut editis libris, magnum iſtud damnum reſarcire toto cogitare cœpit animo, cum occurrentes haberet in ſuſcepta operum Hieronymianorum editione & Hebraici contextus, & Græcarum verſionum, e quibus Hexapla conſtabant, recitationes frequentiſſimas. Sane quicquid nunc reſtitui poteſt Hexaplorum, totum illud ab Hieronymo mutuandum venire cenſet, quippe qui non ſolum propriam nobis ediderit ſacrorum Bibliorum translationem, ſed veterum quoque Græcorum Interpretum ſæpiſſime recordatus, ingentem verborum ac verſuum Scripturæ copiam ſuo ordine in Hexaplis poſitam & deſcriptam ſubminiſtraverit. Quamobrem cum multa huc pertinentia excerpſiſſet ex Hebraicis Quæſtionibus in librum Geneſeos, plurima quoque ex epiſtolis criticis & ex commentario in Eccleſiaſten, integrum tandem volumen Hebraicorum locorum denuo revolvit, & ex eodem

Syl-

Sylvam nominum propriorum, quæ tanquam appellativa Aquila, Symmachus & Theodotion interpretantur, in Hexaplorum excerpta ſuo ordine digeſſit. Græcas interim voces nonnullas Græce repoſuit, utut Latine tantum apud Hieronymum legantur. Ubi vero omnes interpretationes Græcas diverſas recitatas invenit, excepta illa, quæ eſt Theodotionis, perſuaſum ſibi habuit, in ipſis ſententiis Theodotionem non diſceſſiſſe a LXX Interpretibus, e quorum proin columna defectum illum ſupplevit, ſed ea tamen ſupplendi licentia & in Theodotione & maxime in Aquila & Symmacho rariſſime abuſum ſe fuiſſe profitetur, ne pro Græcis interpretationibus conjecturas ſuas ſubdole venditaret.

Atque hactenus memoratum a nobis eſt, quid circa ea opera clariſſimus Martianæus in hoc tomo præſtiterit, quibus nomen Operum Hieronymi genuinorum deberi ſtatuit. Jam igitur & eorum mentio injicienda, quæ ſuppoſititiis accenſet. Hæc in peculiarem conſtipavit appendicem, ſed eam iterum nonniſi expoſitiones aliquot librorum ſacrorum comprehendentem. Harum vero ſex ſunt, utpote epiſtola de decem tentationibus populi Iſrael in deſerto; in Canticum Deboræ commentarius; in libros Regum, itidemque in Paralipomenon libros quæſtiones Hebraicæ; in librum Jobi interlinearis Philippi expoſitio; tandemque in Pſalmos Davidis prologus, commentarius & epiſtolæ. Opuſcula duo priora, quorũ alterum jam olim editum, alterum hucuſque ineditum dicit, pro genuinis agnoſcit fœtibus antiquiſſimi illius Scriptoris Hebræi, de quo plura dixerit in prolegomenis ad Bibliothecam Divinam, (Conf. Acta noſtra cit. loc. p. 109.) & cui quæſtiones quoque Hebraicas in libros Regum & Paralipomenon, Hieronymo vulgo, ſed male, tribui ſolitas adſcribit. Interlinearem in librum Jobi expoſitionem Philippo Presbytero tribuit, diſcipulo Hieronymi inſignique ejus auditori & amico, eidem illi, cui debeatur commentarius in Jobum, a Jo. Sichardo Baſileæ A. 1527 editus, & e quo commentaria etiam in Jobum, quæ nomine Hieronymi circumferantur, tota fere, paucis detractis & additis, confecta ſint. Præſentem vero expoſitionem interlinearem hactenus ineditam pronunciat, & eam breviorem eſſe dicit in multis, quam ſint commentaria modo nominata, in paucis autem aliquando prolixiorem, maxime ad finem operis, ubi quædam addita legantur, quæ in editis non repe-

rire liceat. Producit vero illam e codice manuſcripto, contextum ſacrum libri Jobi literis majuſculis ſive uncialibus, expoſitionem vero interlinearem minutis literis Longobardicis ſcriptam ſiſtente, unde illum codicem nongentos ante annos exaratum fuiſſe, ſibi penitus perſuadet. Hieronymum commentarios in univerſum Pſalterium confeciſſe unquam negat, quippe cum difertis ipſe verbis inficietur, in Pſalmum 8 & 83 ſe ſcripſiſſe, quorum tamen uterq; in Breviario, quod nunc ſubjungit, illuſtretur cum cæteris & eodem modo explicetur. Quid? quod ſtylus & character dictionis falſum ubique Hieronymum coarguat, hominemque referat haud indoctum quidem, ſed qui ſtamina atque ſubtegmina & licia præparata apud Origenem, Hilarium, Anonymum, Hieronymum & Eucherium in ſuos uſus converterit, pulchramque veſtem confecerit, qua in Republica Chriſtiana inſtar Hieronymi ſplendeſceret. Imo ne unum quidem autorem ipſius Breviarii agnoſcit, ſed & alterum priori aſſociat, quem pro concionatore habet, qui in Eccleſia & congregatione Monachorum, diebus præcipue Dominicis, prælectos Pſalmos ſtylo homiletico breviter expoſuerit. Nec alium ab hoc dicendum eſſe arbitratur illum, qui in Pſalmos tantum aliquot expoſitionem ſtruxit, quam hactenus ἀνέκδοτον dicit, & priori illi commentario integro ſubnectit. Quod vero ad Præfationem in libros Pſalmorum attinet, in tribus manuſcriptis exemplaribus Canonis Hebraicæ veritatis, tomo primo hujus novæ operum Hieronymi editionis nuper inſerti, translationem ejus Hieronymo conſtanter monet tribui. Ludovicum contra Ferrandum, qui eandem in fine voluminis Paraphraſeos ſuæ in Pſalterium Davidis ediderit, acceptam eam ferre ait falſo illi Hieronymo, conſarcinatori commentariorum in Pſalmos. Verum neutri horum eam deberi, Cotelerio adſtipulatus, contendit. Cujus porro fuerit, non omnino quidem conſtare ſibi fatetur, vix tamen dubitat, quin Euſebio Cæſarienſi ſit adſcribenda, cum hypotheſes ejus huc derivatæ nobis id indicare videantur. Iſtum vero, qui Latinitate eam donarit, vix primis imbutum literis pronunciat.

LES ANECDOTES DE POLOGNE &c.

i. e.

ANEC-

ANECDOTA POLONIÆ, SEU COMMENTARII ARCANI de Regno JOANNIS III. SOBIESKI.

Pariſiis apud P. Aubouyn & Ch. Clouzier, 1699. 8. Alph. 2. pl. 6.

HIs Autor commentariis, quos inſcribere illi viſum eſt *Anecdota Poloniæ*, ea maxime perſequitur, quæ regnante in Polonia Johanne III, ab anno 1683, quo ſoluta eſt Viennæ obſidio, ad finem anni 1688, adverſus Turcas a Polonis inprimis eorumque ſociis ſunt geſta: quibus paſſim admiſcet, quæ ad rerum, perſonarum, locorumque, de quibus agitur, aut quorum incidit mentio, pleniorem notitiam faciunt, neque ſua ipſius fata & itinera a ſe hoc temporis ſpatio ſuſcepta diſſimulare voluit. Orditur a deſcribenda militia Polonica, cujus genera, ordines, arma, numerum, diſciplinam & virtutem ſic nobis depingit, ut artis militaris ſcientiam non admodum in ea extollat. Laudat tamen e Proceribus Poloniæ nonnullos, non minus rei bellicæ uſu quam virtute præſtantes, & in his nominatim Jablonoſskium Palatinum Ruſſiæ & ſupremum exercitus Polonici Ducem, Konskium Palatinum Kioviæ reique tormentariæ Præfectum ſummum, Lubomirskium Principem & Equitem tum Cæſari militantem. His, quæ ſequentibus lucem accenderent, præmiſſis, accedit ad bellum Turcicum anno 1683 magna vi Cæſari illatum, in cujus apparatu Turcas ſeptem vel octo annos conſumſiſſe refert, cum magnus Viſirius Cara-Muſtapha, inſiſtens veſtigiis anteceſſoris Cuproli, vaſta conſilia foveret animo, & per expugnationem Viennæ aditum ſibi ad Italiam aut Rhenum aperire niteretur. Eum ergo, relictis aliis omnibus, ad Viennam oppugnandam acceſſiſſe, peditatu Cæſareani exercitus a Lotharingo opportune firmatam. Cujus obſidionis ſucceſſum & eventa Michaelem Abaffi Tranſſylvaniæ Principem, qui in caſtris Turcarum verſabatur, literis Latinis, iisq; elegantiſſimis nec ævo Auguſteo indignis, ad Regem Poloniæ perſcripſiſſe, quas quo minus Autor hic publicaret, Regem ipſum obſtitiſſe ait. Tökelius quoque occulte ad Regem reſpexiſſe, & in eo ſibi præſidium adverſus fortunæ vices quæſiviſſe dicitur. Cæterum nec obſeſſos in urbe propugnanda, nec obſeſſores in ea oppugnanda, ſummam vim vel artem adhibuiſſe putat; hos vero de induſtria obſidionem protraxiſſe, ne, ſi aſſultu urbs caperetur,

Digitized by Google

retur, ingentes theſauri in ea relicti militi prædæ cederent. Hinc factum, ut Rex Poloniæ, cum Electoribus Principibuſque Imperii ad liberandam Viennam advolantibus, tempeſtive copias Turcarum caſtris admovere, urbemque in faucibus hoſtis prope hærentem magna felicitate & gloria liberare potuerit. Quod divinum magis quam humanum fuiſſe opus, & a Viſirio, ſi mens illi non læva, nec faſtuoſa ſecuritate occœcata fuiſſet, clauſtris montium viarumque inſeſſis & præcluſis, facile prohiberi potuiſſe Autor monet, qui & ominibus ac prodigiis, ut & Patris Marci Aviani ore, victoriam prædictam & ſignificatam fuiſſe teſtatur. Errare vero tam illos, qui obſidionem ſine prælio ſolutam, quam qui ingentem utrinque ſtragem editam fuiſſe ſcribant, autor αὐτόπτης affirmat. Quod vero idem narrat, Imperatorem cum Rege Poloniæ in campis congreſſum, nullum feciſſe verbum, nec humanitati Regis reſpondiſſe, imo ne filium Regis ſalutatione fuiſſe dignatum: id in narratione Viennæ obſeſſæ & liberatæ, quæ in recenti re geſta prodiit, & Iſthuanfii hiſtoriæ ſubjecta hodie legitur, longe aliter proditum eſt, atque Imperatorem & priorem Regi egiſſe gratias, & per quadrantem horæ cum eo collocutum, & Regis filium ad manus oſculum admiſiſſe, relatum legimus. Polonum vero ab hoc cum Cæſare congreſſu ſtatim moviſſe caſtra, & ſucceſſu lætum ad perſequendum hoſtem in Hungariam perrexiſſe: cum vero inſciis Germanis, quos noluerit habere victoriæ & gloriæ ſocios, ad intercipiendum Barcanum eſſet progreſſus, nec opinantem a firma Turcarum manu fuiſſe circumventum, & cum ſuis in fugam actum vitæ diſcrimen adiiſſe; ſed poſtridie, cum totus exercitus Chriſtianus in aciem prodiiſſet, ignominiam acceptam parta inſigni de Turcis victoria fuiſſe deletam: cujus fructus Strigonium fuit, poſt brevem oppugnationem deditum & in fidem acceptum. Inter hæc Autor, quem *Daleracium* Nobilem Gallum & Reginæ Poloniæ familiarem, ex hoc negotio epiſtoliſque operi ſubjunctis cognoſcimus, a Rege Poloniæ ad Reginam cum literis miſſus, a Turcis capitur, & Neuheuſelium abducitur: ubi Turcis nimis grande lytrum pro eo exigentibus, per tredecim menſes in captivitate hæſit, donec permutatione cum Turcis captivis facta libertatem recuperavit. Quo tempore mores, ritus & inſtituta Turcarum perſpexit, quæ ſic recenſet, ut non dubitet inter optime moratas gentes referre Turcas, ſi ſordida avaritia & fœdum pæderaſtias

vitium

Digitized by Google

vitium abeſſet. Præterea reditum exercitus Polonici per Hungariam ſuperiorem in patriam exponit, & niſi Tökelius Regis captans gratiam ab hoſtili inſectatione ſibi temperaſſet, vix incolumem exercitum in Poloniam redire potuiſſe judicat. Quod ipſum a Turcis animadverſum in cauſa fuit, cur ſequenti anno Tökelium in vincula conjicerent: quamquam cum & copiæ Tökelii & urbes Hungariæ, quæ in fide illius fuerant, ad Cæſareanos deficerent, errore deprehenſo eum mox libertati reddiderint. In expeditione anni 1684, Budam a Cæſareanis irrito conatu oppugnatam, a Rege vero Polonico caſtella quædam circa Caminecium, & inprimis Jaslovicum captum refert; Tartaros vero in inſidias protractos quo minus Rex invaderet, invidiam Ducum in Regem obſtitiſſe Autor putat. Regem ergo nulla memorabili re geſta ab exercitu receſſiſſe, in cujus Aulam illo ipſo tempore Autor ex captivitate redierit, ibiq; Viros quosdam inſignes offenderit vel publice miſſos, vel privato nomine illic hærentes; in quibus a ſummis ingenii dotibus laudatur e Societate Jeſuitica P. Vota, gente Sabaudus. Marchionem vero Bethunii, qui ſub idem tempus ex Gallia redierat, nullo altiore conſilio, quod Germani ſuſpicabantur, ſed ob privatam cum Regia domo neceſſitudinem eo veniſſe affirmat. Ad expeditionem anni 1685 priuſquam pergat, quæ comitiis Polonicis Warſaviam indictis acta ſint, exponit; quibus ſe cum aliis nonnullis civitate ſeu indigenatu, quem vocant, regni donatum eſſe memorat; quamquam ſacramento fidem ſuam Regi regnoque obligare noluerit, indignum ſe ratus, cum natus eſſet Gallus, in alterius Principis quam Regis ſui jurare verba. SCto poſt comitia habito, multum annitente Bethunio, decretum eſſe, ut Magnus Regni Cancellarius in Galliam iret Legatus, honeſto quidem obtentu, ut auxilia in Turcas rogaret, revera, ut de injuria Vitrio Legato Gallico in Polonia illata Regi Galliæ ſatisfaceret. Ad res geſtas illius anni quod attinet, paucis attingit Autor & Venetorum in Peloponneſo, & Cæſareanorum in Hungaria progreſſus, a quibus Turcas ad Strigonium fuſos, & Neuheuſelium expugnatum meminimus. Regem vero Poloniæ noluiſſe expeditionem obire, non quod a Gallica factione fuerit revocatus, ſed quod apparatus bellicus tarde tenuiterq; expeditus, nullam rei bene gerendæ facultatem polliceretur: idque eventu fuiſſe comprobatum, cum Duces exercituum tranſmiſſo Boryſthene in Bucovinas progreſſi & a Tar-

Digitized by Google

taris circumfuſi ægre ſe ex illis anguſtiis expedirent, parumque abeſſet, quin eandem ſortem atque Romani olim in ſaltu Caudino ſubirent. Inter hæc Autor in Galliam miſſus, ut Reginæ Poloniæ afferret aquas Burbonenſes, itineris, quod per Germaniam eundo redeundoque tenuit, ſingulas ſtationes locorumque diſtantias accurate ſignat, & ſi quid memoratu dignum obſervavit, annotat. Pari diligentia deſcribit iter Italicum, quod ſequenti anno 1686 confecit, Papæ nuncium perferens fœderis cum Moſco in Turcas icti. Quin multo eſt prolixior in memorabilibus Italiæ conſignandis, quam in Germanicis fuerat. Speciatim de hortis procerum in agro Romano & Tiburtino ſic judicat, eos amœnitate, quæ naturæ debetur, eſſe admirandos; quæ vero ab arte & induſtria proficiſcuntur opera, habere quidem delectationis aliquid, nihil autem ejus magnificentiæ, qua in Gallia horti non modo Regis ſed & privatorum ſint conſpiciendi. Ad Papam Innocentium XI admiſſus, ejus & corporis & animi imaginem nobis ſiſtit, multaſque in eo virtutes agnoſcit, licet in eo ferre non poſſit animum à Gallicis partibus alienum. Donatus ab eo diſceſſit indulgentiis in centum annos in articulo mortis, quibus & ipſe & cognati ejus in gradum decimum, & decem, quos vellet, amici fruerentur. Redit hinc ad expeditionem anni 1686, qua dum Cæſareani Budam iterum aggrediuntur & expugnant, Regem quoque tradit à Papa & Fœderatis ſollicitatum, ſtimuliſque gloriæ excitatum, ut deleret adverſam de ſe opinionem ex prioris anni otio natam, ſerio ſe accinxiſſe ad bellum juſta vi perſequendum, & ornatiore, quam ad Viennam duxerat, exercitu in Walachiam progreſſum, ſpe certa fore, ut Regulus illius terræ copiis ſecum junctis in fidem ipſius ſe dederet. Quo nuſquam apparente, Regem occupata Walachiæ metropoli Jaſſio, ad fines Tartariæ acceſſiſſe: in quos ab ipſis longe lateque exuſtos cum penetrare non poſſet, eum trajecto rurſus Prutho flumine, viam ſibi ad Danubium aperire voluiſſe; ſed progreſſum ad Mohilium, h. e. tumulum ſepulchralem prope Falxinum, cum regionem ulteriorem exercitui minime perviam cognoſceret, exercitum, quem Tartari in ejus veſtigiis hærentes aſſidue carpebant, ægre in regnum reduxiſſe, tantæque expeditionis nullum nec fructum nec gratiam retuliſſe, cum & Papa in creandis Cardinalibus nullam haberet rationem commendationis regiæ, & Epiſcopum Bellovacenſem, (qui poſtea Cardinalis Furbinus eſt dictus) candidatum

Re-

Digitized by Google

Regis præteriret: quanquam ut offenſam molliret, Radzieuskium Regis cognatum Epiſcopum Warmienſem, & Abbatem Denhofium Regis in Aula Romana Legatum purpura donarit. Hic vero Autor in regionum ſitu notando, quod & alibi facit, eſt diligens, & Tartariæ minoris Walachiæque Geographicam deſcriptionem affert, qua errores in recentiſſimis mappis obvios emendat; ſicuti in hiſtoria Autorem *Mahometi exauctorati* ſæpe corrigit. Sub finem expeditionis narrat, Regem cum Jacobo filio ad latus (quod nunquam nec antea nec poſtea factum obſervatur) in throno ſedentem excepiſſe legationem Moſcoviticam, & cum ea fœdus concluſiſſe, quo provinciæ Czernichovienſis, Severienſis & Smolenſcenſis, a Moſcis per inducias poſſeſſæ, illis in perpetuum fuere ceſſæ. Sequenti anno 1687, cum Autor iterum in Galliam eſſet miſſus ad petendas aquas Burbonenſes, Regina his non expectatis, ad thermas Hirsbergenſes in Sileſiam ſe contulit, cui nomine Cæſaris a Barone Jorouskio obſequia fuere præſtita. Sed cum Rex abſentiam conjugis non ferens, ad illam ſcribi curaſſet, ſe minus recte valere, illa thermarum uſu abrupto, ad Regem feſtinatis itineribus properavit. Res vero bellicæ illius anni, quæ, quantum ad Cæſareanos & Venetos, fuere clariſſimæ, ac Turcico Imperio pene fatales, in Polonia rediere ad Caminecium, ductu regii Principis Jacobi, per paucos dies ignibus injectis infeſtatum. Unde Autor hic operam conſumit in deſcribendis locis & regionibus, per quas Aula vel exercitus Polonicus tranſiit: ex quibus cognoſcuntur opes & poſſeſſiones multorum nobilium familiarum, & in his Regis ipſius, quas a matre relictas in Ruſſia tenebat ampliſſimas, nonnihil tamen imminutas, cum mater, filio natu majore Marco a Coſaccis capto & cæſo, in minorem, poſtea Regem, minus prona, opulentum Dominicanis monaſterium fundaſſet. Urbis parum munitæ *Podabitz*, quam Rex, cum adhuc eſſet Dux exercitus, adverſus ingentem Coſaccorum vim conſervarat, Autor mentionem faciens, ſimul indicat, Regem plurima confeciſſe pecunia, quæ fama ejus virtuti adſcripſerit. Expeditione hujus anni peracta, Aulam in Ruſſiam redeuntem pari modo Autor per ſingula loca proſequitur, & in his natalem Regis locum caſtrum *Olesko* deſcribit. Deprehendit quoque paſſim in arcibus prædiiſque Nobilium priſcæ magnificentiæ veſtigia, & ſplendorem Polonicæ nobilitatis Romanæ magnitudini fuiſſe æmulum obſervat. Johannem Zamoiskium, ma-

Digitized by Google

magnum illum regni & Cancellarium & Ducem, cum immenſos ſumtus faſtigio ſuo pares faceret, annua centena aureorum millia in theſauris repoſuiſſe: ejus vero filio duodecies centena librarum millia, quos annuos percipiebat reditus, vix in ſumtus dimidii anni ſuffeciſſe. In conviviis Procerum inter cætera fercula ſæpe illatam fuiſſe ſecundis menſis patinam aureis nummis & inter convivas diſtribuendis refertam, ſed ab obitu Uladislai IV, regno bellis Coſaccicis, Moſcicis, Suecicis lacerato & exhauſto, valde attritam Nobilitatem fuiſſe. Hinc progreſſus Autor ad res anni 1688, primum attingit comitia Grodni in Lithuania ſub anni illius principium indicta, & inter multas contentiones & in Regem ipſum criminationes (quibus is graviter reſponderit) infeliciter tandem abrupta. Multa hic affert Autor de rebus Lithuanicis, terræ ſitu & dotibus, populi moribus, forma Reip. Procerum ſtudiis & factionibus, in quibus olim eminuiſſe ait gentem Paziorum Regi adverſam, contra quam Rex excitaverit domum Sapieham eo potentiæ evectam, ut plus in Lithuania quam Rex ipſe poſſet, ejuſque gentis caput Dux exercitus jam tum ſpem regni conceperit. Neque tamen Regem illa domo uti æquiore quam olim Pazia, & de frangenda ejus potentia inivisse conſilia. Inter hæc cum magnus regni Cancellarius Wielopolskius fato fuiſſet functus, Autor & pompam funebrem Polonorum illuſtrium deſcribit, & elogium defuncti reddit; qui cum eſſet conſiliis cum Cardinale Radzieuskio conjunctus, hujus quoq; vitam breviter texit, aitque ejus exemplo Epiſcopos Poloniæ purpuræ ſplendore captos, in curiam Romanam majore ſtudio ferri. Unde factum judicat, ut Epiſcopus Poſnanienſis, quo zelum ſuum Papæ approbaret, nobilem Lituanum ob Atheiſmi crimen comburi fecerit; cujus non alia fuerint indicia, quam quod nobilis ille argumenta Alſtedii pro exiſtentia Dei inverterit, & ſingulis in margine libri adſcripſerit: *Ergo non eſt Deus.* Rigorem ergo iſtum non Regi modo, ſed & Papæ diſplicuiſſe. Hoc ipſo anno Autor tertium miſſus in Galliam, ut P. Angelum Capuccinum medicinæ faciendæ peritia celebrem ad Reginam adduceret, admodum indigne fert, ſibi diplomate Cæſareo munito in reditu Viennæ manus fuiſſe injectas, ex ſuſpicione, quod argentum rebellibus Hungariæ apportaret. Res geſtas hujus anni & inprimis Belgradum ductu Electoris Bavariæ expugnatum commemorans, non negat, Turcas ex Europa pelli potuiſſe niſi

niſi Gallus Imperii fines invadens Cæſaris vires diſtraxiſſet. Cujus quidem rei culpam in Cæſarem confert, qui bellum in Gallos meditatus fuerit, ab ipſis jure occupatum: quod omni carens veriſimilitudine, hominis Galli in Regem ſuum ſtudio condonandum eſt. Utrique tomo ſubjiciuntur nonnullæ epiſtolæ & acta, partim Latino, partim Gallico ſermone perſcripta, quæ illuſtrandæ firmandæque hiſtoriæ inſerviunt.

HYDROPHYLACIUM NOVUM.

ſeu

DISCURSUS DE AQUIS SALUBRIBUS MINERALIBUS VEre novus. Authore JO. JACOBO FRANCISCO VICARIO, Philos. & Medicinæ Doctore, ac in Univerſitate Friburgenſi Profeſſore Publico.

Ulmæ Suevorum, apud Laurentium Kronigerum & Hæredes Gœbelii, 1699. in 8. pl. 18.

Biennium eſt, ex quo *Cl. Autor* Inſtitutiones Medicas ſive *Baſin Medicinæ univerſæ* in lucem emiſit; novum ſequitur *Hydrophylacium* præſens, multo tamen tempore ante Baſin illam elaboratum, utpote ea potiſſimum comprehendens, quæ Autor, Phyſicum A. 1686 Veldkirchii agens, circa ſuperioris Rhætiæ aquas minerales obſervavit, in *tres* digeſta *Sectiones*. In *prima* harum *theoretica*, quemadmodum aqua mineralis aſſeritur ſalutaris, quæ ex mineris ſive cryptis terræ proſiliens cum aliqua ſubterranea ita participat intime minera, ut labefactatam hominis ſanitatem rite adhibita in melius alterare valeat: ſic omni medicatæ aquæ, ſive potabili, ſive balneabili, ſive frigidæ, ſive calidæ, ſubtilior æque ſeu ſpirituoſa, ac craſſior magiſque corporea ſubſtantia ineſſe propugnatur. Spirituoſa portio ipſius ſpiritus univerſalis ſubterranei acidi innuitur ſoboles, in quantum hic ab igne ſubterraneo expirans, atque aquæ ſive vaporoſis aliis humoribus in fornicibus terræ aſſociatus, metalla & mineralia varie diſſolvendo, varias quoque fontium ejuſmodi medicatorum differenteſque ſpecies producat. Craſſiora vero contenta, mineralibus reliquis non ſine ratione rejectis, vel in acidulis ab aliquo metallo in vitriolum redacto, vel a ſul-

a ſulphure in thermis, ab igne alias ſubterraneo incaleſcentibus, prolixius derivantur, adeoque ſolæ vitriolaceæ & ſulphureæ aquæ nobilium & vere medicatarum titulo dignæ, at ſedimenta, quæ ab aquis nonnullis nunc rubra, nunc lactea, nunc ſub alia forma deponuntur, non niſi magiſteria ab aëris acceſſu, vel ob ſpiritus etiam volatilis receſſum, præcipitata, reputantur. Hinc in *altera ſectione*, quæ *paraſcevaſtica* inſcribitur, ubi de diverſis modis, quibus minerales aquæ examinari ſoleant, v. g. per deſtillationem, evaporationem, ponderationem, putrefactionem, & præcipitationem, latum fuit judicium, edocetur uberius, quæ circumſtantiæ quoad tempus, locum &c. attendi, quaque ratione modi antea recenſiti rite conjungi, ac ſedimenta cumprimis, vel ſponte, vel arte præcipitata, fundi, fuſaque per ſolutiones, capellationes, &c. explorari debeant, quo penitior aquarum, tam vitriolicarum quam ſulphurearum, harumque vel frigidarum, vel calidarum, item ex vitriolo & ſulphure mixtarum, acquiratur cognitio. E multis autem ejuſmodi aquis fons Tſchagunenſis in exemplum proponitur, ut pateat, quomodo vitriolicæ ejus venæ indagatæ fuerint. Primo namq;, cum examen dicti fontis inſtitueretur, cœlum ſudum extitiſſe ac ſerenum, adeoque aquam nulla ſerina inquinatam; ſecundo, in ſuperiori loco duplicem comparuiſſe venam, ſulphuream unam, alteram vero vitriolaceam, fontemq; colliculo & duobus amnibus ſtipatum; tertio, aquam frigidam profluxiſſe ex cunctis venis limpidiſſimam ac omnino diaphanam; quarto, terra herboſa quidem tegi colliculum, at ſicca, ſuperiori autem tegmine pauliſper remoto, ſabulum ſubeſſe ſilicibus minoribus intermixtum; quinto, aquam vitro exceptam odorem acidulum exhalaſſe, vix autem notabili acore linguam titillaſſe, ac ultra menſuram hauſtam appetitum ſtimulaſſe; ſexto, ad fontis ſcaturiginem bolarem quandam terram rubram ſive ex flavo rubellam copioſiſſime ſubſediſſe, aquam vero, nec piſcium vitæ protrahendæ, nec ciceribus emolliendis accommodatam, lac coagulaſſe; ſeptimo, in aquæ ad præſcriptam methodum ponderatæ uncia qualibet, duo fere grana mineralium delituiſſe; octavo, ab aqua ad normam veterum deſtillata merum phlegma inſipidum, a nullo alio liquore alterabile, prodiiſſe, capite mortuo pariter inſipido relicto; nono, evaporatam eandem aquam cryſtallos minimas cuſpidales & inſipidas exhibuiſſe, quæ nec cum alcali, nec cum acido ebullierint, ab acido tamen ſpiritu

ſine

Digitized by Google

ſine ſtrepitu diſſolutæ; ultimo, ab oleo tartari per deliquium & ſpiritu urinæ, neutiquam vero ab acidis ſpiritibus, neque a nitri, ſalis communis & aluminis ſolutionibus, turbatam aquam fuiſſe, cum deſcenſu coaguli quaſi albi æqualis illi, quod pari prorſus modo ex vitriolo albo conſuevit præcipitari. Tandem in *ſectione tertia practica*, dum geminus mineralium aquarum, potabilium & balneabilium, latiſſime exponitur uſus, partim in genere modus extricatur, quo utriuſque generis aquæ videantur operari, partim morbi in ſpecie enumerantur, in quibus, diæta & cautelis probe obſervatis, quæ ante, in & poſt earundem uſum jubentur attendi, egregie conferant. Nempe ex potabilibus aquis, uti maxime acidularum eæ, quæ de vitriolo martis participant, in cacochymia pariter biliosa ſive acido volatili oleoſo, atque melancholica ſeu acido fixiori, morbiſque inde dependentibus, laudantur: ita in genere laudatæ acidulæ martiales in affectibus ab acido, tam in ventriculo, nunc hujus fermentum acidum ſpirituoſum ſive ſal eſurinum augendo & appetitum excitando, nunc quiſquilias mucoſas attenuando tonumque roborando, quam extra ventriculum, ratione martialis portionis in duodeno ab alcali bilis præcipitatæ, omne acidum in inteſtinis obvium deſtruendo, deſtructique excretionem per alvum vel urinam promovendo, in bilioſis autem morbis bilem diluendo eamque viſcidam incidendo, & ſic inertem bilem corrigendo & fluidiorem reddendo, vires perhibentur exerere. Speciatim in catarrhis calidis, nonnullis phthiſeos ſpeciebus, agrypnia, capitis affectibus per conſenſum, ictero, chloroſi, colica, præſertim convulſiva, hydrope, calculo, gonorrhœa, lepra, fluore albo, malo hypochondriaco, vitiis menſium, lumbricis, ſterilitate, febribus intermittentibus, dyſenteria benigna, arthritide & affectibus cutaneis, uſus acidularum, aliquando calefaciendarum, deprædicatur & ſubinde exemplis confirmatur proficuus, etiam per modum balnei in pareſi ex colica & febribus, vel in ſcorbuto oris per modum gargariſmi, adhibitus. Thermarum autem poſtquam differentia ab aliis balneis declarata, & emolumentum inſigne ex eo commendatum fuit, quod in cacochymia pituitoſa, humores craſſiores fluxiles efficiant, impedimenta amoveant, ſtagnationem auferant, tranſpirationemque promoveant; in ſeroſa vero ſeroſitatem ſuperfluam extirpent, ac in cutaneis affectibus abſtergant, exſiccent, invertant & glutinent; ſpecialius in hemi- & para-

para plegia, mulierum ſterilitate, menſibus deficientibus vel nimiis, fluore albo, calculo, iſchuria, incontinentia urinæ, corpulentia nimia, ſcabie & ulceribus antiquis, multum prodeſſe thermas, adverſus Lamzwerdium adſtruitur.

ECLIPSIS SOLIS, ANNO M. DC XCIX, D. $\frac{13}{23}$ SEPT. obſervata Norinbergæ, a JOANNE PHILIPPO WURZELBAUR.

Norinbergæ, typis Jo. Andr. Endteri filiorum, fol. plag. 2. formæ majoris, cum iconiſmo $\frac{1}{2}$ plag.

EX diverſis, quæ ad manus noſtras pervenerunt, memorabilis hujus Eclipſeos obſervationibus, Clariſſimi *Wurzelbaueri* præcipue B. L. communicamus: quod eadem, cum typis extet publicis elegantiſſime deſcripta delineatque; tum commentariolo inſtructa ſit, ſeriem obſervationis, & momenta inde deducta continente; æquinoctia etiam labentis hujus anni quam diligentiſſime obſervata exhibeat. Quorum obſervationes ſtudioſe dextreque ab Aſtrorum conſultis inſtitui, publici nunc vel maxime intereſt, poſtquā abrogata, communi Statuum Imperii Proteſtantium conſenſu, forma Calendarii Juliana hactenus recepta, de mediis mature ſed conſulto diſpiciendum eſt, quibus annuæ temporum Tabulæ motibus Luminarium cœleſtium, in quo ardui hujus inſtituti cardo unice vertitur, deinceps examuſſim & perpetuo concilientur.

TAB. X. Typo Eclipſeos ex *Autoris* Schediaſmate, quod Regiæ Scientiarum Academiæ Pariſinæ (quam in arctius ſecum commercium adſciviſſe *Autorem* noſtrum, *eidem* oppido gratulamur) inſcripſit, huc translato, jungimus Tabulam, ordinem & quantitatem Phaſium, cum temporibus horologii oſcillatorii, ſingulis phaſibus correſpondentibus, & cum ſciaterico horizontali exacto, ſingula minuta referente, altitudinibuſque Solis ſolicite captis, accurate conſpirantibus, exponentem; cui adeo tuto fidem habere poterit, qui Eclipſin hanc ſive ad ſuos ſive aliorum calculos examinare, e re ſua exiſtimabit.

Ordo

Digitized by Google

TAB. X. ad A. 16
pag. 544.

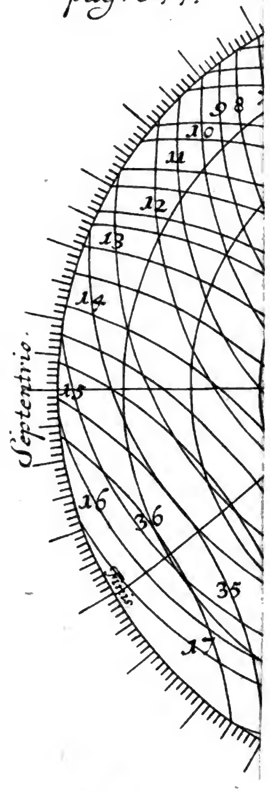

BIBLIOTECA

Digitized by Google

Ordo Phaſium.	Quantitas.		Tempora Horologii Oſcillatorii.		
Num.	Dig.	min.	H.	M.	S.
Initium.	-	--	VIII.	57	14
1	0	52	IX	3	26
2	1	32		8	23
3	2	28		14	14
4	3	19		19	40
5	4	8		24	57
6	5	15		31	57
7	5	50		35	2
8	6	26		38	43
9	6	53		40	36
10	7	20		43	47
11	7	56		50	39
12	8	30		55	9
13	9	23	X.	1	44
14	9	53		5	46
15	10	24		10	34
16	10	38		14	37
17	10	45		17	54
18	10	45		22	29
19	10	12		27	31
20.	9	49		30	10

Digitized by Google

Ordo Phaſium.	*Quantitas.*	*Tempora Horologii Oſcillatorii*		
Num.	Dig. min.	H.	M.	S.
21	9 21	X.	33	11
22	8 52		35	53
23	8 30		38	46
24	7 38		42	42
25	7 14		46	7
26	6 33		49	42
27	6 6		53	22
28	5 27		56	37
29	5 9	XI.	0	0
30	4 33		4	24
31	3 57		8	16
32	3 13		13	3
33	2 41		18	3
34	2 11		21	37
35	1 32		25	38
36	1 2		28	27
Finis	0 0		33	56

Notavit porro *Autor*, a phaſi octava ad duodecimam uſque, opacam Lunæ peripheriam a parte meridionali aliquantillum aſperam, circa cornu autem ſeptentrionale ad quartam fere ſegmenti partem læviorem: dum autem cornua Eclipſeos horizonti fere parallela exiſterent, ante & poſt phaſin decimam quintam, extremitatem peripheriphe-

ripheriæ Lunaris gibboſæ deorſum nonnihil illuminatam & croceo quaſi colore tinctam: ſtellas tamen, aura liceta nubilis libera conſpectas nullas; nec etiam Venerem ipſam, niſi præſtanti oculorum acie præditis, in aprico viſam.

Diſco Lunari ex plurimis magnitudinis diverſæ, ad quina ſecunda differentibus, & ex charta ſpiſſiuſcula exſectis diſculis, circa & poſt phaſin primam, nullum congruiſſe *Autor* memorat, niſi qui (aſſumto radio Solari 16′. 4″.) ad radium 15′. 30″ fictus erat; eumque ſucceſſive in tantum ampliatum fuiſſe, ut majores ſubinde fuerint applicandi; & circa phaſin trigeſimam ſextam peripheriæ Solaris ſegmentum diſculo non minori, quam ad radium 16′. 5″ deſcripto, reſpondiſſe: ac proinde diametrum Lunæ, circa finem Eclipſeos, Solarem ſi non ſuperaſſe, certe æquaviſſe.

Huic obſervationi non abs re erit ſubjunxiſſe, in phaſi *Autoris* 27ma, quæ eſt dig. 6. 6′, Lunam paululum ſupra duas tertias peripheriæ Solaris occupaſſe: quod argumento eſt, Semidiametrum illius eo tempore æqualem fuiſſe Solari. Nobis Lipſiæ ad momentum umbræ, centrum Solis, ante & poſt ſummam obſcurationem, ſtringentis attendentibus, ob interjecta impedimenta, tam felicibus eſſe non licuit, ut notatis exacte peripheriarum interſectionibus, Solaris interceptæ quantitatem captare, diametriq; Lunaris cum Solari comparationem inſtituere, & utrum illa hac temporis intercapedine ſenſibilem mutationem paſſa fuerit, experiri potuerimus: utut oculorum judicio, aliis argumentis ſubnixo, eadem Solari minor ſit habita.

Æquinoctia hujus anni juxta *Autoris* obſervationes contigere,

	D	H	′	″
Vernum, Martii	9.	20.	35.	27.
Autumnale, Septembr.	12.	10.	22.	42.
Sed juxta Tabulas Autoris,				
Illud, - - - - - - - -			40.	30.
Hoc - - - - - - - -			32.	52.

Præter hanc obſervationem habemus & binas alias Clariſſimorum Virorum Dn. *M. Godofredi Teuberi*, Archidiaconi Cizenſis, & Dn.

Digitized by Google

Cl. *M. Jacobi Honoldi*, Paſtoris in pago Hervelſingen, diœceſeos Ulmenſis; illam *Cizæ*, alteram *Hervelſingæ* prope *Ulmam* Suevorum habitas, nitidiſſimeque expreſſas: quas cum pagellarum anguſtia integras huc transferre vetet, earum ſumma tantum momenta indicaſſe ſufficiet. Cœpit autem illic Eclipſis die jam dicto hora 9. 0′, deſiit hora 11. 35′, excrevitque ad digitos 11: hic vero initium ſuum ſumſit hora 8. 55′, finiit hora 11. 31′: defectu maximo 10 digitorum.

Nobis Lipſiæ Luna Solis diſcum inire deprehenſa eſt, tempore ex altitudinibus Solis correcto, hora 9. 11′, exire hora 11. 38′. 30″: maxima obſcuratio digitorum 11. 20′, quaſi duravit ab hora 10. 16′. 45″, per 6′. Obſcuratis 10 digitis, aura cæteroquin defecatiſſima, luridam faciem induere cœpit, triſtioremque, quam quæ cœlo ſereno ſolet eſſe, Sole jam jam ſub Horizontem condito. Galli etiam gallinacei, hactenus admodum canori, tanquam ſilentio impoſito, & veluti cubitum ituri, conticuere omnes; nec niſi redintegrata eouſque Solis luce ad priſtinum vigorem & cantum rediere: præter Venerem autem nullam ſtellam aliam iis, qui cœli faciem ſub dio tunc luſtrarunt, hic viſam accepimus.

INDEX AUCTORUM

quorum Libri aut Inventa hoc volumine recenſentur.

I. *Libri Theologici & ad Hiſtoriam Eccleſiaſticam ſpectantes.*

ALexandri (*Natalis*) *Hiſtoria Eccleſiaſtica Veteris Novique Teſtamenti.* 385
Anonymi Teda Salomonia, h. e. Canticum Canticorum. 75
Ano-

Digitized by Google

Anonymi Theologi *Lovanienſis Epiſtola, concernens Epiſcopi Meldenſis ſententiam de Charitate.* 20
- - *Epiſtola concernens Additamentum Archiepiſcopi Pariſienſis ad Inſtructionem ſuam Paſtoralem.* 22
- - *Epiſtola, qua comprobatur, Archiepiſcopum Cameracenſem inique ab Epiſcopo Meldenſi accuſari.* 24
Athanaſii *Opera omnia Græce & Latine.* 193
Banagii (*Jacobi*) *Hiſtoria Eccleſiæ a nato Chriſto ad hoc uſque tempus.* 402. 433. 481
Benedictinorum *Monachorum Congregationis S. Mauri Opera S. Athanaſii.* 193
Bonjour (*Guillelmi*) *Exercitatio in Monumenta Coptica ſeu Ægyptiaca Bibliothecæ Vaticanæ.* 232
Boſſueti (*Jac. Benigni*) *Epiſcopi Meldenſis Relatio de Quietiſmo.* 132
- - *Animadverſiones in Reſponſum Arch. Cameracenſis ad Relationem de Quietiſmo.* 145
Bynæi (*Antonii*) *de Morte Jeſu Chriſti liber III.* 119
Cave (*Guilielmi*) *Scriptorum Eccleſiaſticorum Hiſtoria Literaria.* 153
Cleric. (*Johannis*) *SS. Patrum qui temporibus Apoſtolicis floruerunt Opera, a I. B. Coteterio olim edita, nunc variis acceſſionibus & notulis aucta.* 1
- - *Animadverſiones in Henr. Hammondi Annotationes in Novum Teſtamentum.* 5
- - *Harmonia Evangelica.* 273
- - *Parrhaſiana.* 454
Cotelerii (*Jo. Baptiſtæ*) *Opera SS. Patrum, qui temporibus Apoſtolicis floruerunt.* 1
Cypriani (*Cæcilii*) *de Vanitate idolorum Liber, recenſitus & illuſtratus a Chriſtophoro Cellario.* 246
Doucin (*Ludovici*) *Hiſtoria Neſtorianiſmi.* 166
Durrii (*Jo. Conradi*) *Compendium Theologiæ Moralis.* 64
Euſebii *Romani. Vide* Jo. Mabillonii. 1
Fabricii (*Johannis*) *Amœnitates Theologicæ.* 284
Felicis (*M. Minucii*) *Octavius, recenſitus & illuſtratus a Chriſtophoro Cellario.* 246.

Digitized by Google

De Fenelon-*Salignac Archiepiſcopi Cameracenſis Reſponſio ad Relationem Epiſcopi Meldenſis de Quietiſmo.* 139

Gatakeri (*Thomæ*) *Opera Critica.* 63

Gery (*Roberti*) *Appendix ad Gu. Cave Hiſtoriæ Literariæ Partem II.* 153

Grabii (*Jo. Erneſti*) *Spicilegium SS. Patrum, ut & Hæreticorum Seculi poſt Chriſtum natum Primi.* 256

Gürtleri (*Nicolai*) *Vocum Typico-Propheticarum Explicatio.* 106

Du Hamel *Inſtitutiones Biblicæ.* 48

Hammondi (*Henrici*) *Annotationes in Novum Teſtamentum.* 5

S.Hieronymi *Operum tomus II.* 529

Hilleri (*Matthæi*) *Tractatus de Gemmis duodecim in Pectorali Pontificis Hebræorum.* 278

Ittigii (*Thomæ*) *Bibliotheca Patrum Apoſtolicorum. Præmiſſa eſt Diſſertatio de Patribus Apoſtolicis.* 41

Junckeri (*Chriſtiani*) *Vita D. Martini Lutheri & Succeſſuum Evangelicæ Reformationis Hiſtoria nummis illuſtrata.* 300

Kidderi (*Richardi*) *Epiſcopi Bathonienſis & Wellenſis Demonſtratio Meſſiæ, qua veritas Religionis Chriſtianæ contra Judæos potiſſimum defenditur.* 241

Lamy (*Bernardi*) *Commentarius in Concordiam Evangelicam, & Apparatus Chronologicus & Geographicus.* 448

Ligtfooti (*Joannis*) *Opera poſthuma.* 103

A Limborch (*Philippi*) *Defenſio contra Joannem Vander Wayen.* 98

Lœſcheri (*Caſpari*) *Conſenſus orthodoxus in loco de Chriſto.* 60

Lyſeri (*Wilhelmi*) *Syſtema Thetico-Exegeticum.* 473

Mabillonii (*Joannis*) *Epiſtola de Cultu Sanctorum ignotorum.* 107

De Malvenda (*Petri*) *& aliorum Epiſtolæ Conc. Trid. concernentes.* 261

Marraccii (*Ludovici*) *Alcorani Textus univerſus, ex Arabico idiomate in Latinum translatus, appoſitis unicuique capiti Notis atque Refutatione.* 246

Martianay (*Joannis*) *Tomus II Operum S. Hieronymi.* 529

De Montfaucon (*Bernardi*) *Opera S. Athanaſii.* 193. 599

Muratorii (*Ludovici Antonii*) *Anecdota ex Ambroſianæ Bibliothecæ codicibus nunc primum eruta, Notis ac Diſquiſitionibus aucta.* 304

Digitized by Google

Rayæi (*Nicolai*) *Reſponſio ad Memoriale F. Sebaſtiani a S. Paulo, adverſus Acta Sanctorum & perſonam P. Dan. Papebrochii.* 443
Schmidt (*Jo. Andreæ*) *Compendium Theologiæ Dogmaticæ.* 287
Sturmii (*Jo. Chriſtophori*) *de Deo in Creaturis corporeis & per ipſas juſſu & voluntate ſua primæva hodienum omnia operante.* 208
Teate (*Faithful*) *Ter Tria. Seu Doctrina de Tribus Divinitatis Perſonis: tribus Gratiæ donis, Fide, Spe & Charitate &c.* 38
De Vargas (*Franciſci*) *& aliorum Epiſtolæ, Concilium Tridentinum concernentes.* 261
Le Vaſſor (*Michaelis*) *Epiſtolæ Franc. de Vargas & aliorum ex Hiſpanico ſermone in Gallicum translatæ & Notis illuſtratæ.* 261
Veielii (*Eliæ*) *Diſſertatio Iſagogica in Natalis Alexandri Selecta Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ capita.* 320

II. Libri Juridici.

Antonii (*Gottfredi*) *Jus Feudale, ſuccinctis additamentis auctum a Jo. Sam. Strykio.* 472
Bœckelmanni (*Jo. Friderici*) *Synopſis Juris Publici Imperii Rom. Germanici.* 69
Braun (*Philippi*) *Principia Juris Canonici.* 470
Cocceji (*Henrici*) *Hypomnemata Juris ad ſeriem Imp. Juſtiniani.* 68
Leiſeri (*Gothofredi Chriſtiani*) *Jus Georgicum, ſive Tractatus de Prædiis.* 270
Pagenſtecheri (*Alex. Arnoldi*) *Jus Publicum Imperii Rom. Germanici Bœckelmannianum.* 69
Pfeffingeri (*Jo. Friderici*) *Inſtitutiones Juris Publici Rom. Germ. Vitriariana perpetuis Notis aucta.* 361
Polman (*Jo. Friderici*) *Racemationis & Florum Sparſionis totius Corporis Juris Civilis Tomus I.* 429
Ringleri (*Jo. Philippi*) *de Domaniis Germaniæ Libri III.* 81
Schilter (*Joannis*) *Jurisprudentiæ totius tam Romanæ quam Germanicæ privatæ Legitimæ Elementa.* 30

Sſu-

Sluteri (*Matthæi*) *Tractatus Hiſtorico-Juridicus de Rebus Immobilibus & præcipue Ædificiis Hamburgenſibus.* 77
Starnhorſt (*Guſtavi Caroli*) *Conciliatio Deciſionum Mevianarum apparenter contrariarum continuata.* 271
Strykii (*Samuelis*) *Tractatus de Diſſenſu Sponſalitio &c. variis Præjudiciis ac Collegiorum Reſponſis confirmatus.* 308
Vitriarii (*Philippi Reinhardi*) *Inſtitutiones Juris Publici Rom. Germ. perpetuis Notis auctæ a Jo. Fr. Pfeffingero.* 361
Voet (*Joannis*) *Commentarius ad Pandectas.* 501
Wenckeri (*Jacobi*) *Tractatus de Pfalburgeris, Usburgeris & Glevenburgeris.* 32
Ziegleri (*Caſparis*) *Deciſiones XXXI.* 165

III. Medici ac Phyſici.

Arioſti (*Franciſci*) *de Oleo montis Zibinii ſeu Petroleo agri Mutinenſis libellus.* 380
Contuli (*Jo. Baptiſtæ*) *de Lapidibus, Podagra & Chiragra in humano corpore productis.* 396
Covvper (*Gulielmi*) *Anatomia Corporis Humani.* 49
– – *Epicriſis in Dn. Dupré Deſcriptionem quinque parium muſculorum &c.* 397
Dampier (*Georgii*) *Remedium contra morſum animantium rabidorum.* 111
Dupré *Deſcriptio quinque parium muſculorum, diverſis capitis motibus ſuper primam & ſecundam cervicis vertebram inſervientium &c.* 397.
Floyer (*Joannis*) *Tractatus de Aſthmate.* 350
Hermanni (*Pauli*) *Paradiſus Batavus.* 137
Luidii (*Eduardi*) *Lithophylacii Britannici Ichnographia.* 333
Muſitani (*Caroli*) *Chirurgia Theoretico-Practica.* 72
Pitt (*Chriſtophori*) *Obſervatio de motu ſtomachi periſtaltico.* 113
Riedlini (*Viti*) *Linearum Medicarum Annus IV.* 283
Ruyſchii (*Frederici*) *Epiſtola Anatomica Problematica X, XI, XII.* 516
Vicarii (*Jo. Jac. Franciſci*) *Hydrophylacium novum, ſeu Diſcurſus de Aquis ſalubribus mineralibus.* 541

Vieuſſens

Digitized by Google

Vieuſſens (*Raymundi*) *Diſſertationes de ſalis acidi e ſanguine extractione, & de quantitatis principiorum ejus ſenſibilium proportione.* 376

IV. Mathematici.

Anonymi Animadverſio ad Davidis Gregorii Schediaſma de Catenaria. 87
- - *Obſervationes Sinenſes.* 112
- - *Civis Atlantici Epiſtola.* 176
Bernoulli (*Jacobi*) *Circinus Proportionum nauticus ſcala loxodromica inſtructus.* 91
- - *Quadratura Zonarum Cycloidalium demonſtrata.* 427
Bernoulli (*Johannis*) *Cycloidis primariæ Segmenta innumera Quadraturam recipientia, &c.* 316
- - *Epiſtola.* 513
Duillerii (*Nicolai Fatii*) *Lineæ breviſſimi deſcenſus, nec non Solidi rotundi, in quo minima fiat reſiſtentia, Inveſtigatio Geometrica.* 510
De La Hire *Detectio & Obſervatio Cometæ menſe Sept. 1698.* 181
Hoſpitalii *Marchionis Methodus inveniendi Solidi rotundi, in quod, ſecundum axem motum, minor fiat a reſide fluido reſiſtentia, quam in quodvis aliud ejusdem longitudinis & latitudinis.* 354
De Tſchirnhaus *Effectus ſingulares Lentis opticæ ad Teleſcopia.* 445
Wurzelbaur (*Jo. Philippi*) *Eclipſis Solis, A. 1699 d. 13/23 Septembris obſervata.* 544

V. Hiſtorici & Geographici.

Anonymi Vita Thomæ Smithi. 462
Bartholini (*Alberti*) *de Danorum ſcriptis liber.* 206
Bonanni (*Philippi*) *Numiſmata Pontificum Romanorum explicata ac illuſtrata.* 520
Buonarotæ (*Philippi*) *Obſervationes Hiſtoricæ in quædam maximi moduli Numiſmata.* 417

Digitized by Google

De Cermenate (*Johannis*) *Hiſtoria de ſitu, origine & cultoribus Ambroſianæ urbis &c* 305
Crenii (*Thomæ*) *Animadverſionum Hiſtoricarum & Philologicarum Pars IV. Pars V.* 85. 508
- - *Analecta Philologico-Critico Hiſtorica.* 378
- - *Muſeum Philologicum & Hiſtoricum.* 378
Creſcimbeni (*Jo. Marii*) *Hiſtoria Poeſeos Hetruſcis vernaculæ.* 526
Daleracii *Anecdota Poloniæ, ſeu Commentarii arcani de Regno Johannis III Sobieskii.* 535
Dodvvelli (*Henrici*) *Annales Vellejani, Quintilianei, Statiani.* 114.
Gildon (*Caroli*) *Vita & Characteres Poetarum Dramaticorum.* 424
Le Gobien (*Caroli*) *Hiſtoria Edicti Imperatoris Sinenſis in gratiam Religionis Chriſtianæ.* 490
Gratiani (*Joannis*) *Geſta Franciſci Mauroceni Peloponneſiaci.* 97
Hudſon (*Johannis*) *Geographiæ Veteris Scriptores Græci minores. Cum Interpretatione Latina, Diſſertationibus & Annotationibus. Vol. I.* 393
Joſephi (*Joannis*) *a S. Tereſia Hiſtoria bellorum in Regno Braſiliæ inter Regem Portugalliæ & Rempublicam Hollandicam geſtorum.* 293
Junckeri (*Chriſtiani*) *Vita D. Martini Lutheri nummis illuſtrata.* 300
Langbainii *Vita & characteres Poetarum Dramaticorum Anglorum.* 424
Leti (*Gregorii*) *Vita Petri Gironis Ducis de Oſſuna.* 371
Liſter (*Martini*) *Iter Pariſienſe.* 468
Ludlovii (*Edmundi*) *Commentarii Memoriales Anglicani.* 158
A Mellen (*Jacobi*) *Series Regum Hungariæ e nummis aureis collecta & deſcripta.* 266
Mölleri (*Joannis*) *Bibliotheca Septentrionis Eruditi.* 204
Muratorii (*Ludov. Ant.*) *Anecdota ex Ambroſiana Bibliotheca nunc primum eruta, Notiſque ac Diſquiſitionibus aucta.* 374
Paulini (*Chriſtiani Franciſci*) *Rerum & Antiquitatum Germanicarum Syntagma.* 153
- - *Hiſtoria Iſenacenſis.* 153
Perralti *Elogia virorum hoc ſeculo in Gallia illuſtrium* 313
Schefferi

Digitized by Google

Schefferi (*Joannis*) *Succia Literata.* 206
Viſſelbeccii (*Petri*) *Chronicon Huxarienſe.* 184

VI. Philologici & Miſcellanei alii.

Bernardi (*Eduardi*) *Catalogi Librorum manuſcriptorum Angliæ & Hiberniæ in unum collecti,* 225
Buddei (*Jo. Franciſci*) *Dicta illuſtriora Septem Græciæ Sapientum explicata.* 479
Crenii (*Thomæ*) *Animadverſionum Hiſtoricarum & Philologicarum Pars IV.* 85
Pars V. 508
- - *Analecta Philologico-Critico-Hiſtorica.* 378
- - *Muſeum Philologicum & Hiſtoricum,* 378
Cypriani (*Erneſti Salomonis*) *de Eccleſia Subterranea Liber.* 477
Fabretti (*Raphaelis*) *Inſcriptionum Antiquarum, quæ in ædibus paternis aſſervantur, Explicatio & Additamentum.* 337
Feſti (*S. Pompeji*) *de Verborum Significatione Libri XX,* 382
Gatakeri (*Thomæ*) *Opera Critica,* 63
Gryphii (*Chriſtiani*) *Sylvæ Poeticæ.* 59
Q. Horatius *Flaccus, cum J. Rutgerſii Lectionibus Venuſinis. Cura Petri Burmanni.* 367
Locke (*Joannis*) *Literæ ad Eduardum Epiſcopum Vigornienſem, quibus loca quædam libri ſui de Mente Humana vindicat.* 12
- - *Reſponſio ad Epiſtolam Epiſcopi Vigornienſis.* 19
Meelfuhreri (*Rodolphi Martini*) *Acceſſiones ad Almeloveenii Bibliothecam promiſſam & latentem.* 359
Morhofii (*Dan. Georgii*) *Diſſertationes Academicæ & Epiſtolicæ.* 289
Omeiſii (*Magni Danielis*) *Compendium Rhetoricum.* 286
Parrhaſii (*Jo. Clerici*) *Cogitata varia ſuper argumentis Criticis, Hiſtoricis, Moralibus & Politicis; nec non Defenſio librorum a Jo. Clerico editorum.* 454
Parthenii (*Nicolai*) *Gianettaſii Autumni Surrentini.* 329
Rutgerſii (*Jani*) *Lectiones Venuſinæ.* 367
Stillingfleet (*Eduardi*) *Epiſcopi Vigornienſis Reſponſio ad literas Jo. Locke de Mente Humana.* 12. 19

Digitized by Google

Sturmii (*Jo. Chriſtophori*) *de Deo in creaturis corporeis & per ipſas bodienum omnia operante.* 208
Theocriti *Quæ extant, cum Græcis Scholiis, Notis & Indicibus.* 236
Wenckeri (*Jacobi*) *Tractatus de Pfalburgeris, Usbergeris & Glevenburgeris.* 32

INDEX RERUM NOTABILIORUM
in hoc Volumine obviarum.

Abbatiſſis *Proteſtantibus facultas nubendi aſſerta.* 365
Abdias *Babylonius, nugivendulus* 44
Abgari & *Chriſti amœbæa Epiſtolæ num genuinæ?* 257
In Abortu *impediendo vires Ætitis.* 283
Acidi *e ſanguine extractio.* 377
Acidorum *virtus Antiaſthmatica.* 354
Acidulæ *vitriolo impregnatæ.* 541
quomodo operentur? 543
quibus morbis conferant? 543
quomodo uſurpandæ? 543
per modum balnei in pareſi ex colica & febribus intermittentibus ſalutares, 543
interdum calefaciendæ, 543
Acromii *luxatio.* 54
Acta *Pauli & Theclæ Græce exhibita.* 258
Adoptio *ab extraneo facta num jus patrium quoque conſtituat?* 430
Ægyptiaca *Vaticanæ Bibliothecæ monumenta.* 232. *ſqq.*
Aer *humidus Aſthmaticis noxius.* 353
Ætitis *vires in abortu impediendo.* 283
Africanæ *Eccleſiæ origo & fata.* 410. *ſq.*
Agendi *vis inſita quo ſenſu creaturis corporeis poſſit tribui?* 216 *ſqq.*
Agnellus *ex cane natus.* 186
Albaſpinæus *notatus.* 418
Alcoranus *ex Arabico ſermone in Latinum translatus & refutatus.* 247
- - *num luci publicæ inter Chriſtianos exponi ſine periculo poſſit?* 249
Alexander *ab Alexandro notatus.* 341. 346

In

In Alexandri (*Natalis*) *Hiſtoriam Eccleſiaſticam cenſura.* 320. *ſq.*
Alexandrina *Eccleſia num a Marco Evangeliſta fundata?* 407
Alexandrinorum *Epiſcoporum Diœceſis quam late olim patuerit?* 408
Allantoidea *tunica in fœtu humano nulla.* 55
Allatius *notatus.* 406
Ambroſii *num ſit hymnus:* Te Deum laudamus? 390
Amnii *vaſcula ſanguinea.* 53
Amor *Dei purus citra intuitum commodi noſtri aſſertus.* 20. *ſqq.* 25
Anacleti *Epiſtolæ ſpuriæ.* 45
Anacletus *&* *Cletus idem.* 390
S. Andreæ *reliquiæ a quo Conſtantinopolin fuerint translatæ?* 487
Andreas *Samoſatenſis Epiſcopus num orthodoxus fuerit?* 170
Aneuriſmatis *in arteria frontali curatio.* 50
Angelis *corpus tribuere, num hæreſis?* 390
Angelorum *creationem cur Moſes non commemoraverit?* 389
- - *cur tam pauci apud Romanenſes adorentur?* 485
- - *cultus improbatus.* 485
- - *quando cœperit?* 486
Angliæ *motuum civilium hiſtoria.* 188. *ſqq.*
- - *librorum manuſcriptorum Catalogi.* 225
- - *Dramaticorum Poetarum characteres.* 424
Anglicæ *linguæ reformatio.* 463
In Ani *procidentia quanam tunica inteſtini recti laxetur?* 53
Ani *prolapſi ſphacelus curatus.* 53
Anima *Univerſi nulla.* 209
Animæ *immaterialitas probata.* 16
Animalium *ſpirituum exiſtentia in dubium vocata.* 50
- - *comparatio cum ſpiritibus vegetabilium inflammabilibus.* 352
Annularis *Protuberantia fibris longitudinalibus & transverſis conſtat.* 519
Antepilepticus *pulvis.* 284
Antepileptica *virtus verbenæ.* 284
Antinephritica *vis fructus Cynosbati.* 284
Antipeſtilentiale *remedium.* 74
Antiochia *quo ſenſu Orientis metropolis fuerit dicta?* 408
Antiochenæ *Eccleſiæ origo, diœceſis, Præſules.* 409
Apoſtolici *Patres editi a Johanne Baptiſta Cotelerio.* 1
- - - *a Thoma Ittigio.* 41
Apoſtolorum *& Evangeliſtarum ſcripta quando legi publice in Eccleſiis cœperint?* 412
Aqua, *quæ e latere Chriſti crucifixi emanavit, res cœleſtis Baptiſmi.* 475. *ſq.*

Aquæ *minerales quænam ſalutares?* 541
- - *medicatæ quotuplices?* 542
- - - *quomodo examinandæ?* 542
Argentinenſis *Civitatis privilegium de Usburgeris recipiendis,* 35
Ab Armoniaci *Salis Spiritu excreſcentia carnis coercetur,* 74
Arnaldi (*Antonii*) *elogium.* 326
- - *refutatio.* 433. 442
Arterioſum *rete mirabile in homine aſſertum.* 519
Contra Arthritidem *præſervant fonticuli.* 284
Sub Aſcia *dedicare, quid in Inſcriptionibus?* 343
Aſthmatis *flatulendi, vulgo humidi, ſymptomata.* 350. 351
- - *natura.* 352
- - *cauſa proxima & remota,* 352. *ſqq.*
- - *curatio in paroxyſmo & extra eum.* 353. *ſqq.*
S. Athanaſii *Operum codices manuſcripti & editiones variæ.* 194
- - *Stylus qualis?* 195
- - *Vita.* 196. *ſqq.* 201
- - *Opera recens vulgata.* 201
- - *Symbolum.* 203
Ob Atheiſmi *ſuſpicionem combuſtus Nobilis Polonus.* 540
Atrophia *a receptaculo chyli conſtipato.* 52
Auguſtanæ *Confeſſionis Carolo V exhibitæ Hiſtoria.* 301
Auricularum *cordis humani non ſemper eadem facies.* 517
Azymorum *in S. Cœna uſus.* 437
BAcchi *Triumphus gemma inſculptus, illuſtratus.* 419 *ſqq.*
Bacchanalium *apud Romanos licentia.* 345
Bachiarii *Apologia.* 305
Badeslebienſis *Congregationis Chronicon.* 187
Balneum *aquæ dulcis Mercurium intra corpus ſuſceptum elicit.* 283
Balſami *arſenici deſcriptio & vires.* 73
Balſamus *Balſamorum.* 74
Baluzii *Epiſtola de vita Jo. Bapt. Cotelerii.* 3
Baptiſmi *res cœleſtis quæ?* 475. *ſq.*
Barberini (*Franciſci*) *in colligendis Inſcriptionibus antiquis ſtudium.* 339
Barlæus *notatus.* 297
Barnabæ *epiſtola ſpuria.* 46
Baronius *notatus.* 169. 170. 409. 414. 417
Bartholini (*Alberti*) *libri de Danorum ſcriptis defectus ſuppleti.* 206. *ſqq.*
Batavorum *in Braſilia fata.* 295. *ſqq.*
Bayeri *Uranometria notata.* 182
Belli *inter Turcas & Venetos Hiſtoria.* 97. *ſqq.*
inter

- - *inter Batavos & Luſitanos in Braſilia Hiſtoria.* 293. *ſqq.*
- - *inter Turcas & Venetos Hiſtoria.* 97. *ſqq.*
Bernardi (*Eduardi*) *in colligendo Manuſcriptorum Angliæ catalogo ſtudium.* 226
Berullii (*Petri*) *elogium.* 325
Bibliothecæ *Bodlejanæ hiſtoria.* 230. *ſqq.*
Bidloo *notatus.* 54
Bignon (*Hieronymi*) *elogium.* 327
Bivarius *notatus.* 44. 45
Blondellus *notatus.* 405
Böckelmanni (*Jo. Frid.*) *ſtudia & munera.* 71
Bodlejanæ *Bibliotheca hiſtoria & augmenta.* 230. 232
Bodleji (*Thomæ*) *Vita.* 228. *ſqq.*
Bona *Cardinalis refutatus.* 484
Borealium *gentium in literas merita.* 205
Boſſueti (*Jac. Benigni*) *Epiſcopi Meldenſis cum Archiepiſcopo Cameracenſi contentiones.* 131. *ſqq.*
Braſilienſis *inter Luſitanos & Batavos belli Hiſtoria.* 293. *ſqq.*
Braxandi *jus quale apud Hamburgenſes?* 78. *ſqq.*
Bronchialis *vena in ſubclavium ramum terminatur.* 51
Bubonum *peſtilitas quomodo dignoſcenda?* 73
Burmannus *Spinoſiſmi unde ſuſpectus?* 93. *ſqq.*
Byzantinæ *Hiſtoriæ Scriptorum nova editio promiſſa.* 335
CAdavera *cremandi & humandi mos iisdem temporibus receptus.* 341
Cæcilii *Commentarii Hiſpanici in Apocalypſin D. Joannis exploſi.* 44
Cæſarius *Arelatenſis Epiſcopus num Pelagianiſmi recte accuſetur?* 155
Caffé *& Theæ uſus rejectus.* 469. *ſq.*
Calculi *humoribus nonnullis incluſi, opus naturæ.* 73
- - *in diverſis corporis partibus.* 396. *ſqq.*
Calculorum *differentia.* 396
Calvariæ *notabilia vaſorum veſtigia impreſſa.* 54
Cambriæ *Etymologicum Geographicum promiſſum.* 335
Cameli, *cum proli indulgent, dies* 40 *a cibo & potu abſtinent.* 332
Cameracenſis *Archiepiſcopi doctrina defenſa.* 20. 22. 24. 139. *ſqq.*
- - *impugnata & damnata.* 132. *ſqq.* 146. 393
Cameronis *vita ac fata.* 87
Camus (*Jo. Petri*) *acute dictum.* 326

Cancroſis

Cancroſis *ulceribus ſuffimigium cinnabaris medetur.* 74
Canon *Novi Teſtamenti quando conſtitutus?* 41:.414
Canonici *juris ſyſtema.* 470
Canonizati *num omnes cenſeri debeant, quorum nomina Dypticbis inſerta leguntur?* 484
Canticum *Canticorum illuſtratum.* 75
Capitis *muſculorum novorum deſcriptio.* 398
- - *motus ſupra primam cervicis vertebram.* 399
Capitula *tria quas turbas in Ecclefia dederint?* 173.175
Capitulationem *in Imperio R. G. concipiendi jus Electoribus vindicatum.* 70
Caracalla *num Juliam matrem uxoris loco habuerit?* 349
Caracallæ *nummi illuſtrati.* 423
Carbones *humoribus nonnullis incluſi, opus natura.* 73
Caries *vertebrarum nonnullarum dorſi.* 54
Carmelitarum *cum Jeſuitis lites.* 443. *ſqq.*
Carnis *excreſcentia a ſpiritu ſalis armoniaci coercetur.* 74
Carolo I. *Angliæ iniquus ſcriptor Edmundus Ludlovius.* 189
Carpinæi *Cardinalis Muſeum.* 418
Carthaginenſium *Epiſcopinum Jura Patriarchalia.* 410. *ſqq.*
- - - *num Pontificibus Romanis fuerint ſubjecti?* 410 *ſqq.*
Caſſiodorus *emendatus.* 173
Catacombæ *Romanæ.* 478
- - - *num Chriſtianos habuerint conditores?* 481
In Catacombis *Romanis quæ reperiuntur corpora, num omnia Sanctorum ſint?* 108. *ſqq.*
In Cataractæ *depoſitione quænam circa acum & locum obſervanda?* 51
Catenariæ *demonſtratio Gregoriana impugnata.* 87. *ſqq.*
Cave (*Gulielmi*) *Vindiciæ.* 154. *ſqq.*
Cauſticum *indolens.* 74
Celſus (*Julius*) *auctor vitæ Julii Cæſaris, ſcriptor recentior.* 118
Centauri *cur inprimis Baccho tribuantur?* 419
Cephalalgia *ex glandula pineali petroſa.* 397
Cerebelli *quoad ſuperficiem conformatio.* 518
Cerebri *meninx intermedia.* 54
- - *ventriculorum lympha origo.* 519
Cereris *cum Baccho neceſſitudo.* 420
Cereviſiariæ *rei apud Hamburgenſes jura & conſuetudines.* 78. *ſqq.*

Chalcedonenſis

Chalcedonenſis *Synodi hiſtoria.* 173
Chalcidis *obſidio irrita.* 102
Chorda *umbilicalis tubulis ſucciferis deſtituta.* 55
Chorepiſcoporum *origo.* 406
Choroidei *plexus conformatio & uſus.* 519
Choroideus *plexus nervorum expers.* 54
- - - *glandularum & vaſorum lymphaticorum expers.* 519
Chriſti *officium mediatorium quando cœperit?* 61
- - *caro num ſit vivifica?* 62
- - *natura humana num adoranda?* 62
- - *interceſſio num ultra ſeculi conſummationem extendenda?* 62
- - *crucifixio quomodo peracta?* 125
- - *tunica inconſutilis.* 127. *ſq.*
- - *genealogia afferta.* 245. 450
- - *nativitatis & mortis annus.* 278. 390. 445
- - *paupertas dubia.* 445
Chriſtianæ *religionis veritas contra Judæos afferta.* 241. *ſqq.*
- - - *Hierarchia comparatio cum Hierarchia Ethnicorum.* 406
Chriſtianiſmi *in Sina origo & progreſſus.* 490
De Chriſto *ſententiæ Auguſtanæ Confeſſionis Theologorum conciliatæ.* 60. *ſqq.*
- - *honeſta Mahumedanorum judicia.* 252. *ſqq.*
Chriſtus *num parabolas ſuas ſæpe ex Rabbinorum ore attulerit?* 5
- - *num ſecundum humanam naturam poſſit dici Deus?* 61
- - *cujus criminis apud Pilatum fuerit accuſatus?* 120. 123
- - *cur veſte candida ab Herode fuerit indutus?* 121
- - *quali chlamyde indutus fuerit?* 122
- - *non hora ſexta, ſed tertia traditus, ut crucifigeretur.* 124
- - *vinum myrrhatum bibere cur recuſaverit?* 126
Chronologia *Hiſtoriæ Evangelicæ.* 452
Chryſoſtomus *notatus.* 409
- - - *Pelagianiſmi reus.* 416
- - - *num dogma de Tranſſubſtantiatione agnoverit?* 417
A Chyli *receptaculo conſtipato Atrophia.* 52
Cicero *illuſtratus.* 369
Cinnabaris *ſuffimigium ulceribus cancroſis medetur.* 74

Circinus *nauticus*, *ejusque conſtructio*. 91. *ſqq*.
Circularis *peripheriæ rectificatio*. 178
Circuli *quadratura quomodo perfici poſſit?* 178
Ciſta *myſtica Gentilium*. 410
Claudii *Taurinenſis zelus adverſus imaginum cultum*. 489
Clemens *Malalæ memoratus quis?* 158
Clementis *Romani Epiſtolæ a manu aliena interpolatæ*. 4. 46
- - - *ſcripta genuina & ſuppoſititia*. 259
Clementis *VII Rom. Pont. numiſmata*. 523
Clericinum *Jure Divino a tributis immunes?* 390
Clericus (*Joannes*) *Euſebium Arianis accenſens, refutatus*. 162
Clypei *Heroibus dicati*. 422
Coadjutorum *in Epiſcopatibus origo*. 405
Cœleſtii *ſtudium pro Pelagianiſmo ſtabiliendo*. 172
De S. Cœna *quæ fuerit Patrum primitivæ Eccleſiæ ſententia?* 434. *ſqq*.
Coli *ligamentum cur fibris carneis gaudeat?* 53
Columbaria *quid?* 340
Cometæ *obſervatio*. 181
Commodiani *ætas*. 118. *ſq*.
Commodus *Imperator cur nunc Marci, nunc Lucii prænomine uſus?* 423
Concilii *Chalcedonenſis hiſtoria*. 173
- - *Epheſini hiſtoria*. 169. *ſqq*.
- - *Vœcumenici hiſtoria*. 174. *ſqq*.
- - *Tridentini hiſtoria epiſtolis illuſtrata*. 261. *ſqq*.
Conciliorum *quæ auctoritas?* 176. 390. 471
Condictio *cauſa data cauſa non ſecuta*. 506
- - *triticaria*. 507
Condictitia *lex quæ fuerit?* 32
Conſtantini M. *numiſmata*. 423
Conſtantinus *M. num Romæ fuerit baptizatus?* 390
Conſtantinopolitani *Concilii II hiſtoria & auctoritas*. 174. *ſq*.
Contemplatio *Myſticorum ſub examen vocata*. 27
Coptica *Vaticanæ Bibliothecæ monumenta*. 232. *ſqq*.
Coptorum *lingua num eadem cum Ægyptiaca?* 235
Corbejenſis *Hiſtoria*. 185. 187
Cordis *venæ coronariæ exortus & progreſſus*. 517
- - *auriculæ dextræ columnarum conformatio*. 517
- - *auricularum non ſemper eadem facies*. 517
De Corona *ferrea Mediolanenſi Diſquiſitio*. 308
Coronariæ *cordis venæ exortus & progreſſus*. 517
Corvinorum *in Hungaria inſigne gentilitium, corvus*. 267

Cotelerii (*Jo. Baptiſtæ*) *vita.* I. *ſqq.*

Cranii *perioſtium quid?* 50

- - *& meningis duræ fungus exſcindendus.* 50

Creaturæ *materiales num potentiis vere activis gaudeant?* 208 *ſqq.* 216. *ſqq.*

Creditoribus *filiorum hypothecariis præferendi legatarii ex teſtamentis adſcendentium.* 167

- - - *filiorum hypothecariis poſterioribus in feudo præferuntur patris creditores chirographarii.* 166

Creſcentii *Cardinalis geſta in Concilio Tridentino.* 264. *ſq.*

Cretam *urbem num honeſte Maurocenus Turcis dediderit?* 99. *ſqq*

Crucifixio *Chriſti quomodo peracta?* 125. *ſqq.*

Cujacius *emendatus.* 31

Curatorem *num pater filio majorenni nec furioſo dare queat?* 165

Curvæ *paraboloidis cubicalis rectificatio.* 178

- - *breviſſimi deſcenſus demonſtratio.* 511

Curvarum *rectificatio per methodum Tangentium Hugenianam poſſibilis.* 177

Cuticulæ *ſtructura.* 50. 396

Cycloidalis *Zonæ quadratura.* 310. 427

Cycloidis *primariæ ſegmenta innumera quadrabilia.* 316. *ſqq.*

- - - *ſectores quadrabiles.* 319

- - *hiſtoria.* 316

Cynosbati *fructus vis antinephritica.* 284

Cypriani *plures.* 156

Cyprianus *emendatus,* 411

Cyrilli *cum Neſtorio controverſia.* 168 *ſqq.*

Cyſticæ *radices, vaſcula mera ſanguifera.* 55

DÆmones *in ſepulchris habitantes,* 7

Danielis *de quatuor beſtiis viſio* 235.

- - *LXX hebdomades ad novos calculos revocatæ.* 235

Danorum *ſcripta.* 206

Decretales *Pontificum Epiſtolæ ad Siricium usque apocryphæ.* 290

Defunctorum *cadavera cremandi aut humandi mos promiſcuus.* 341

Ex Dei *natura omnia emanaſſe, Spinoſiſmi fundamentum.* 94. *ſq.*

Dei *exiſtentia diverſimode probata,* 16

- - *concurſus ad actiones creaturarum qualis?* 212. *ſqq.*

- - *poſſe, velle, agere, efficere, res eadem.* 214

Digitized by Google

Deus *num ſine intuitu noſtri commodi amari poſſit ac debeat?* 20
Demetrii *Alexandrini Epiſcopi lites cum Origene.* 408
Dentis *radicem inveſtiens membranula quomodo detegatur?* 54
In Diabete *unguentum Comitiſſæ ſalubre.* 284
Diaphragmatis *vaſa lymphatica.* 57
Diarrhœa *ſanguinolenta quomodo contingat?* 518
In Diarrhœa *quod evacuatur ſerum, unde?* 518
Dio *Chryſoſtomus emendatus.* 412
Divortium *quando licitum?* 313. 315
Dodvvellus *refutatus.* 412
Domaniorum *Germaniæ ratio.* 81. *ſqq.*
- - - *num alienatio concedatur?* 83
Domitiana *quæſtionum eadem quæ inepta?* 32
Dorſi *vertebrarum nonnullarum caries.* 54
Dotalitii *reſpectu num vidua nobilis in concurſu creditorum privilegio prælationis gaudeat?* 166
Ductus *thoracici humani figura.* 58
- - *ſalivalis calculus.* 50
Ductuum *excretoriorum origo.* 55
Dupré *emendatus.* 398. 400
Dyptichorum *origo & uſus.* 484
ECchellenſis (*Abrahamus*) *notatus.* 404
Eccleſia *ſubterranea.* 477
Eccleſiaſtici *regiminis origo.* 404
Eccleſiaſticorum *Scriptorum hiſtoria.* 153 *ſqq.*
Eclipſis *Solis A. 1699. d.* $\frac{13}{23}$ *Sept.* 544. *ſqq.*
Edeſſena *ſchola ſeminarium Neſtorianorum.* 173
Educationis *quanta vis?* 372
Electoribus *in Imperio R. G. vindicatum jus Capitulationem conficiendi.* 70
Eliſabethæ *Angliæ Reginæ de matrimonio ineundo diverſa conſilia.* 465. *ſq.*
Eloquentia *in tacendo.* 290
Emancipatione *num hodie quoque capitis diminutio minima fiat?* 69
Emplaſtrum *ad ſtrumas.* 74
- - - *ad rupturas.* 74
Enthuſiaſmus *Poeticus.* 289
Epheſini *Concilii hiſtoria.* 169 *ſqq.*
Epiphanius *notatus.* 408
In Epiſcopatibus *num bona menſæ poſſint alienari?* 83. *ſq.*
Epiſcopi *num reſpectu Papæ recte dicantur Coepiſcopi?* 391
- - *olim in ſingulis urbibus.* 404
- - *olim in una urbe plures.* 404

Epiſcopo-

Epiſcoporum *auctoritas immediate a Deo.* 390
- - *Divina ſuper Presbyteros eminentia.* 392
Epiſtolæ *doctorum virorum in lucem protracta.* 86. 106
- - *Franciſci de Vargas aliorumque de Concilio Tridentino.* 262
Equites *ſingulares qui Romanis?* 344
Equitis *D. Marci dignitas Maurocena Genti hæreditaria.* 101
Eraſmi *Roterodami ſtudia & ſcripta.* 87
Eryſipelatis *remedium promptum.* 73
Evangelia *ſacra a Judæorum objectionibus vindicata.* 243
- - *quatuor iſtis auctoribus, quorum nomen præferunt, aſſerta.* 278. 452
- - *non multis annis poſtquam conſcripta fuerant, in Eccleſiis lecta.* 278. 412. *ſqq.*
Evangelica *Harmonia Jo. Clerici.* 273
- - - *Bern. Lamy.* 448
Evangelii *veritas evicta.* 451. *ſq.*
- - *chronologia.* 452
Evangeliſtæ *quibus temporibus Evangelia ſua ſcripſerint?* 234
Evangelium *XII Apoſtolorum num ſcriptis eccleſiaſticis accenſendum?* 257
De Euchariſtia *Sacra contentionum hiſtoria.* 434
In Euchariſtia *num ipſum corpus & ſanguis Chriſti diſtribuantur?* 433. *ſqq.*
Euchariſtiam *Sacram num qui olim Hæretici rejecerint?* 435
Euſebius *Cæſarienſis num Arianus fuerit?* 162. *ſq.*
Excommunicatio *locuſtarum.* 271
Excreſcentia *carnis a ſpiritu ſalis armoniaci coercetur.* 74
Excretoriorum *ductuum adumbratio.* 55
- - *glandularum ſublingualium in homine terminatio.* 58
FAx *accenſa cur in feſtis Bacchi geſtari ſolita?* 419
In Febribus *intermittentibus proſunt Acidulæ per modum balnei.* 543
- - *malignis num purgantia inveniant locum?* 283
Febris *aſthmatica unde?* 352
Felix *V num recte Pontificatum adverſus Eugenium IV ſuſceperit?* 445
Fellis *inter folliculum & porum hepaticum nullæ anaſtomoſes.* 52
Feronia *Dea quæ?* 346
Feudalibus *ſucceſſoribus, deficiente allodio, præſtandæ impenſæ funebres in exequiis vaſalli defuncti.* 165
Feudalis *Juris ſyſtema.* 473

Fibræ *carneæ ligamenti coli.* 53
- - *circa naſi alas haud circulares.* 54
Figlinarum *uſus.* 346. *ſq.*
Fiſtulam *lachrymalem curandi methodus.* 51
Fiſtuloſi *ulceris in femore curatio.* 53
Flatulentiæ *primarum viarum cauſa.* 353
Fœminæ *poeſi excellentes.* 425
In Fœtu *uſus thymi.* 51
Fonticuli *ab arthritide præſervant.* 284
Fontis *Tſchagunenſis examen.* 542
Friderici *III Electoris Saxoniæ pietas.* 301
Fungus *cranii & meningis duræ exſcindendus.* 50
Gangrænæ *remedium probatum.* 73
Garnerii *conſenſus cum Cardinali Noriſio in Hiſtoria Pelagianiſmi.* 417
Gemmæ *in pectorali Pontificis Hebræorum.* 578. *ſqq.*
Geneſii *Hiſtoria Byzantina manuſcripta.* 159
Genii *quid?* 341
Gentilitiorum *apud Romanos nominum index.* 348
Gentium *Jus num omnes gentes obliget?* 504
Geographiæ *Veteris Scriptores Græci minores.* 392
Gironis (*Petri*) *Ducis d' Oſſuna Vita.* 371. *ſqq.*
Ex Glandula *pineali petroſa cephalalgia.* 397
Glandularum *mucilaginoſarum intra ſpinæ vertebras uſus.* 50
- - *thyroidearum uſus in fœtu.* 51
- - *mucilaginoſarum conformatio ratione canaliculorum excretoriorum.* 55
- - *lumbarium vaſa lymphatica.* 56. *ſq.*
- - *pulmonibus ſubjectarum vaſa lymphatica.* 57
- - *ſublingualium ductus excretorii quomodo in homine terminentur?* 58
- - *inteſtinorum conformatio, ſitus & uſus.* 517. 518
- - *ſubclaviarum vaſa lymphatica.* 85
Glandulæ *pudendi muliebris.* 53
- - *lumbares.* 56
- - *ſubclaviæ.* 58
- - *ſalivales maxillæ inferioris.* 58
- - *cutis miliares cum vaſculis excretoriis depictæ.* 396
- - *inteſtinorum cur ſpuriæ dicendæ?* 517
- - *ſolitaria in valvula coli.* 518
- - *valvularum conniventium in inteſtino jejuno.* 518
- - *in plexu choroideo nulla.* 518
Glanduloſa *num ſit tunica inteſtinorum?* 57
Glevenburgi *in Germania qui?* 36

De

Digitized by Google

De Gnoſticis *paradoxa Henr. Hammondi relationes.* 11
Goarus *notatus.* 161
Gothofredus (*Jacobus*) *correctus.* 349
Græcam *inter & Romanam Eccleſiam unio in Concilio Florentino inita.* 522
De Gratia *quæ fuerit ſententia Patrum?* 415. *ſqq.*
- - *doctrina quam ſubito olim mutata?* 439
Gratiæ *abundantia mira a Guyonia jactata.* 133
De Græcæ *linguæ pronunciatione contentiones.* 462. *ſqq.*
Græciæ *ſeptem Sapientum dicta illuſtriora.* 479
Gregorii *XIII Rom. Pont. plauſus ob cædem Hugonotis in nuptiis Pariſienſibus illatam.* 523. *ſq.*
Grotii *in condenda Hiſtoria dexteritas.* 458
Grotius *notatus.* 125
Gruterus *emendatus.* 350
Guyonia *fœmina Quietiſmi ſuſpecta.* 132. *ſqq.* 140 *ſq.*
HAddoni (*Gualteri*) *cum Hieronymo Oſorio controverſia.* 465. *ſq.*
Hadriani *Imperatoris numiſmata.* 422
Hæredes *adminiſtratoris quatenus conveniri poſſint?* 431
Hæres *num ſemper cum beneficio inventarii hæreditatem adire poſſit?* 431
Hæreticorum *pæna.* 472
Hamburgenſium *jura ac ſtatuta circa res immobiles & præcipue ædificia.* 77. *ſqq.*
Hammondi *Commentarii in N.T. a Jo. Clerico correcti.* 6
Hammondus *notatus.* 404. 405
Harduinus *refutatus.* 437 *ſq.*
Harmonia *Evangelica Jo. Clerici.* 273
Bern. Lamy. 448
De Hebraicis *Nominibus libri veteris auctores Philo Judæus, Origenes, Hieronymus.* 531
Hebræo *Scripturæ S. textui num puncta ſint coæva?* 286
Helvidiorum *ſtirps.* 343
Henricus *VIII Imperator num ex venenata hoſtia obierit?* 309
Hedera *cur inter Bacchi ſymbola aſcita?* 420
Hepaticum *inter porum & folliculum fellis nulla anaſtomoſes.* 52
Herodes *quid cum Chriſto egerit?* 121
Herodianus *explicatus.* 349
Hetruſcæ *Poeſeos hiſtoria* 526.
Hexapla *Origenis reſtituta.* 532
Hierarchia *Chriſtiana cum Ethnica comparata.* 406
S. Hieronymi *operibus multa lux allata.* 530. *ſqq.*
- - *Operum Chronologia.* 530.
- - *in Scripturam S. commentarii genuini partim, partim*

partim ſuppoſititii. 531. 533.

Hildeſianum *Chronicon.* 186

Hincmari *Rhemenſis dogmata.* 440

Hiſtoria *Scriptorum Eccleſiaſticorum.* 153.

- - *Iſenacenſis.* 183

- - *Huxariæ, urbis.* 184

- - *motuum civilium Angliæ.* 188. *ſqq.*

- - *Regum Hungariæ per eorum numiſmata.* 266

- *belli in Braſilia inter Luſitanos & Hollandos geſti.* 293. *ſqq.*

- - *virorum hoc ſeculo in Gallia illuſtrium.* 323

- - *Romanorum Imperatorum per eorum numiſmata.* 418. *ſqq.*

- - *Romanorum Pontificum per eorum numiſmata.* 520. *ſqq.*

- - *Johannis III Sobieskii, Regis Poloniæ.* 535. *ſqq.*

- - *belli Turcas inter & Polonos poſtremum geſti.* 535. *ſqq.*

- - *belli Turcas inter & Venetos poſtremum geſti.* 97. *ſqq.*

Hiſtorici *recentiores cum antiquis comparati.* 460

Hodius (*Humphredus*) *refutatus.* 157. *ſqq.*

Hollandorum *in Braſilia cum Luſitanis belli Hiſtoria.* 293. *ſqq.*

Holſtenius (*Lucas*) *refutatus.* 350

Honorius *Papa num a ſexta Synodo œcumenica juſte fuerit damnatus?* 388. 39

Horatius *illuſtratus.* 367. *ſqq.*

Hugenianæ *Methodi Tangentium præſtantia.* 177

Humeri *fractura ſingularis.* 54

Hungariæ *Regum ſeries e nummis aureis collecta.* 266

Huſſi (*Joannis*) *vaticinium.* 301

Huxariæ *urbis hiſtoria.* 184

Hydatides *quid?* 519

Hydrophobia *ex oſculatione canis rabidi.* 74

Hydropis *fons.* 52

Hypothecæ *quomodo apud Hamburgenſes judicialiter conſtituantur?* 80

JAnſeniſtis *quatenus probetur Ratramnus?* 440

Ideæ *in Deo decreta ejus prævertentes, quales?* 94. *ſq.*

Idearum *natura & varietas.* 13

Jeannini (*Petri*) *elogium.* 327

Jejuniorum *quatuor tempora.* 307

Jeſuitæ *Mandarini.* 500

Jeſuitarum *in propagando per Sinam Chriſtianiſmo ſtudium.* 491. *ſqq.*

- - *dexteritas in pace Moſcos inter & Sinenſes concilianda.* 500

Digitized by Google

S. Ignatii *Epiſtolæ non omnes ejuſdem auctoritatis.* 47
- - *cordi diſſecto num nomen Jeſu aureis literis inſcriptum fuerit deprehenſum?* 47
Imaginabile *& intelligibile diſtincta.* 218
Imaginum *cultus defenſus.* 388
- - - *impugnatus.* 489
Indulgentiarum *extenſio mira.* 465. 538
Inflammationum *remedium promptum.* 73
Inguinalium *glandularum vaſa lymphatica.* 56. *ſq.*
Innocentii *XII. R. P. Bulla, qua liber de vita interiore damnatur.* 148. *ſeq.*
Inſcriptiones *antiquæ Fabretti.* 337. *ſqq.*
Inſulæ, *ædes aliis non contiguæ.* 131
Intelligibile *& imaginabile diſtincta.* 218
Inteſtina *externe obliniens humiditas unde?* 52
Inteſtini *recti quanam tunica in procidentia ani laxetur?* 53
- - *jejuni valvularum conniventium conformatio & glandulæ.* 518
Inteſtinorum *tenuium coaleſcentia præternaturalis.* 52
- - *tunica villoſa admittitur, glandulosa negatur.* 517
- - *glandularum conformatio, ſitus, uſus.* 517. 518
- - *glandulæ cur ſpuriæ dicendæ?* 517
Joannes *Antiochenus Neſtorii aſſecla.* 167. 170
- - *VIII Rom. Pont. notatus.* 391
Joannis III *Sobieskii Poloniarum Regis Hiſtoria.* 535. *ſqq.*
Joſephi *Arimathæi Epiſtolæ ſpuriæ.* 43
Jovialis *Satellitis immerſio obſervata.* 112
Iſenacenſis *Hiſtoria.* 183
Jubilæi *celebrandi ſpes Paulo III Pontifici interventu mortis erepta, cujus licet jam in anteceſſum numiſmatibus.* 525
In Jubilæis *Romana Eccleſia quando cœperit ceremonia portam ſanctam reſerandi & claudendi?* 525
Jubilæorum *Evangelicorum hiſtoria.* 303
- - *in Romana Eccleſia ſolennitas numiſmatibus expreſſa.* 524
Judæorum *adverſus Chriſtianam religionem objecta refutata.* 241, *ſqq.*
- - *cur tam difficilis ad religionem Chriſtianam converſio?* 242
Apud Judæos *quæ fuerit tempore Chriſti ratio ſuppliciorum capitalium?* 120

Ex Judaica *Eccleſia ritus multi in Chriſtianam tranſcripti.* 404
Julia, *Caracallæ Imperatoris mater, cur Jocaſta appellata?* 349
Juris *Romani Hypomnemata.* 68
- - - *Inſtitutiones Juſtinianeæ illuſtratæ.* 419 ſqq.
Juris *Publici Imperii Rom. Germanici Synopſis.* 96
- - *Feudalis Syſtema.* 473
Jurisdictione *generatim conceſſa num & criminalis conceſſa cenſeri debeat?* 273
Jurisprudentiæ *Romanæ & Germanicæ elementa.* 30
Jus *Romanum in Germania non niſi ſubſidiarium.* 31
- - *Georgicum.* 270. ſqq.
- - *Naturæ quid?* 504
- - *Gentium quale?* 504
Juſtinianus *Imperator* §. 25. *Inſt. de Action. illuſtratus.* 31. ſq.
- - - *in quibus reprehendendus?* 174
Juvenalis *ætas.* 117

L

Labbeus *notatus.* 44
Lactea *vaſa ſecundi generis.* 57
Lacteorum *vaſorum primi generis duplex exortus.* 52
Lamzwerdius *notatus.* 544
Lapidum *varia genera.* 333
Laryngis *vulnus una cum vaſis ſauciatis ſanatum.* 74
Lazuli *lapidis vires.* 283
Legatarii *ex teſtamentis aſcendentium præferendi creditoribus filiorum hypothecariis.* 160
Lentis *Opticæ effectus ſingulares ad Teleſcopia.* 445. ſqq.
Lentium *opticarum ingentium parandarum difficultates.* 446
Lepra *ſine pruritu.* 73
Lichen *cinereus terreſtris, remedium adverſus morbum rabidorum animantium.* 111
Lienis *uſus.* 52
Lightfootus *notatus.* 114
Ligorius *notatus.* 347
A Limborch (*Philippus*) *a ſuſpicione Spinoſiſmi liberatus.* 93 ſqq.
Linea. *vide* Catenaria, Curva.
Lini *ſcripta ſpuria.* 43
Lipſius *notatus.* 342
Lithophytorum *origo.* 335
Lochiorum *fluxus nimius & lethalis unde?* 83
Lockii (*Joannis*) *controverſia cum Eduardo Stillingfleeto Epiſcopo Vigornienſi.* 12. ſqq.
Loxodromica *ſcala in tabulis logarithmorum, ejusque ratio.* 91
Lucæ *Evangeliſtæ num recte tribuantur imagines Chriſti & B. Virginis?* 445
Ludlovius (*Edmundus*) *Parlamento Angliæ adverſus Carolum I Regem addictus.* 189
Luis *Venereæ contagium brutis communicabile.* 74
- - - *antidotum.* 74

Lum-

Digitized by Google

Lumbares *glandulæ.* 56
Lumbaris *receptaculi humani figura.* 56. *ſq.*
Lupus *notatus.* 169
Luſciniæ *epitaphium.* 344
Luſitanorum *in Braſilia belli cum Batavis hiſtoria.* 293
Luſtrationes *gentilium unde?* 7
Lutheranorum *Theologorum ſententia in doctrina de Chriſto conciliata.* 61
Lutheri (*Martini*) *vita numiſmatibus illuſtrata.* 300. *ſqq.*
- - *teſtamentum autographum.* 302
- - *matrimonium defenſum.* 302
Lymphæ *ventriculorum cerebri origo.* 519
Lymphatica *vaſa glandularum lumbarium & inguinalium.* 56. 57
- - - - *diaphragmatis.* 57
- - *partium inferiorum.* 57
- - *glandularum pulmonibus ſubjectarum.* 57
- - *thymi.* 58
- - *glandularum ſubclaviarum.* 58
Lymphaticorum *vaſorum ortus.* 55
Lyſeri, *Theologi Saxonici.* 473. *ſqq.*
MAbillonius *correctus.* 349
- - - - *de cultu Sanctorum ignotorum quam bene ſenſerit?* 483
Machinæ *cujuſdam actiones comparatæ cum actionibus creaturarum corporearum.* 216
Mahumetanos *convincendi commodiſſima methodus.* 251
Mahumetis *inepta Alcorani elogia.* 250. 252
Maimonidis *operum nova editio promiſſa.* 336
Malalæ *chronographi ætas,* 157. *ſq.*
Malpighius *notatus,* 180
Manes *quid?* 324
Manichæorum *dogmata.* 306
Manuſcriptorum *Angliæ & Hiberniæ catalogi.* 225
De Marca (*Petri*) *Elogium.* 325
Maria *Magdalena eadem cum Maria Martha & Lazari ſorore.* 451
Mariæ *Magdalenæ, Lazari & Marthæ in Galliam appulſus adſertus.* 387
B. Mariæ *Virginis in cœlos aſſumptio dubia.* 390
- - - - - *cultus qualis in prima Eccleſia?* 485
Martialis *Lemovicenſis, non Græcus ſed Latinus ſcriptor.* 44
Martyres *ficti.* 483
Martyrii *ſigna in cemeteriis Romanis.* 347. *ſq.* 482
Materia *prima mere paſſiva.* 210. 212
- - *ſecunda virtutem Divinam motricem ſemper ſupponit.* 213

Ad Matrimonii *eſſentiam num ſpectet Sacerdotalis benedictio?* 432
Matrimonium *quibus ex cauſis ſolvi poſſit?* 313
- - - - *quando ipſo jure nullum?* 313.*ſqq.*
Matthiæ *Corvini Hungariæ Regis Numiſmata illuſtrata.* 268
Mauritii *Naſſovii Principis geſta in Braſilia.* 294.*ſqq.*
Maurocenæ *apud Venetos gentis major natu ſemper Eques D. Marci.* 101
Mauroceni (*Franciſci*) *Peloponneſiaci res geſta.* 97.*ſqq.*
Mauroceno (*Franciſco*) *Peloponneſiaci cognomen decretum, erectaque vivo area ſtatua.* 101
Mechaniſmus *corporum Intelligentiæ cujusdam Spiritualis indigens.* 210
De Mediolanenſi *corona ferrea Disquiſitio.* 308
Mediolanenſis *urbis Hiſtoria.* 305
Medullæ oblongatæ *corpora pyramidalia & olivaria tam in inferiori quam ſuperiori parte.* 519
Meliceridibus *ſub genubus cur Monachi obnoxii?* 73
Menil (*Juſti*) *primi Iſenacenſium Superintendentis vita.* 184
Meningis *duræ fungus exſcindendus.* 50
- - *vaſa præter modum craſſa.* 54
Meninx *cerebri intermedia.* 54
Mercurius *intra corpus ſuſceptus quomodo poſſit elici?* 283
Meſſiæ *demonſtratio.* 241.*ſqq.*
Methodus *Hugeniana Tangentium.* 177
- - - *inveniendi Solidi rotundi, in quod minor fiat a reſide fluido reſiſtentia &c.* 354.511.514.
Metropolitanorum *in Eccleſia origo.* 406
Mevianarum *Deciſionum conciliatio.* 271.*ſqq.*
Miliaris *glandula cum vaſculis excretoriis depicta.* 396
Mindenſe *Chronicon.* 185
Minerales *aquæ medicatæ quotuplices?* 543
- - - - *quomodo explorandæ?* 542
Mineralium *foliorum origo.* 335
Molesvvorth *refutatus.* 204. *ſq.*
Molinetus *emendatus.* 523
Monogramma *quo nomen Chriſti exprimi ſolet, num ſemper Chriſtianiſmi indicium præbeat?* 482
Moralis *Theologiæ Syſtematicæ origo & progreſſus.* 65.*ſqq.*
Morhofii (*Danielis Georgii*) *Vita.* 291
Morinus *refutatus.* 406. 408
Moſcorum *imperium verſus Orientem mire extenſum.* 498. *ſqq.*
- - *cum Sinenſibus bellum & pax.* 499.*ſqq.*

Motus

Digitized by Google

Motus *nonniſi a Divinâ virtute promanat.* 213. *ſqq.*
Mucilaginoſarum *glandularum intra ſpinæ vertebras uſus.* 50
- - - *conformatio ratione canaliculorum excretoriorum.* 53
Mucum *ſecernit peritonæum.* 52
Muretus *Veneri deditiſſimus.* 509
Muſculorum *capitis novorum deſcriptio.* 398
Muſeum *Cardinalis Carpinei.* 418
Mutinenſis *agri Petroleum.* 380
Myrrhatum *vinum Chriſto oblatum, quale?* 126
Myſticæ *Theologiæ fata.* 65. *ſqq.*
Myſticorum *amor Dei purus vindicatus.* 20. *ſqq.* 139. *ſqq.*
- - - *contemplatio qualis?* 27

NArdinus *notatus.* 344. 346
Circa Naſi *alas fibræ carneæ haud circulares.* 54
Natura *quid?* 18
Naturæ *Definitio Ariſtotelica.* 210
Naturam *rerum univerſam non eſſe niſi unicum Ens, Spinoſæ falſa ſententia.* 94
Nauticus *Circinus ejusque conſtructio.* 91. *ſqq.*
Nervorum *ſtructura.* 50
- - - *ſpinalium conformatio.* 519
- - - *expers plexus choroideus.* 54
Neſtorianiſmi *Hiſtoria.* 166. *ſqq.*
Nicodemi *Evangelium nullius auctoritatis.* 43
Nicolai V *Rom. Pont. error.* 445
Nobiles *immediate Imperatori & Imperio ſubjecti jus ſuffragii in Comitiis prætendunt.* 366
Numburgenſium *Præſulum hiſtoria.* 186
Numiſmata *illuſtrata.* 185. 418
- - *Regum Hungariæ.* 266
- - - *vitam Lutheri illuſtrantia.* 300. *ſqq.*
- - *Summorum Pontificum.* 520. *ſqq.*

OCtoviri *qui olim Romanis?* 345
Odorum *natura & differentia.* 353
Oleum *montis Zibinii.* 380
Omentum *præternaturaliter conſtitutum.* 52
ὁμοούσιος *in Myſterio S. Trinitatis vocem cur tam ægre Euſebius admiſerit?* 164
Opticæ *lentis effectus ſingulares ad teleſcopia.* 445. *ſqq.*
Opticarum *lentium ingentium parandarum difficultates.* 446
Orientis *nomine ſæpe ſola Syria cenſetur.* 408
Origenes *vindicatus.* 408
- - *notatus.* 415
Oſorii (*Hieronymi*) *Epiſtola ad Eliſabetham Angliæ Reginam refutata.* 465. *ſq.*

De Oſſuna *Ducis*, *Petri Gironis*, *vita.* 371. *ſqq.*
Ottbergenſis *virginum cœnobii hiſtoria.* 186
Ottobonianæ *Bibliothecæ conſtitutio.* 424
Oudinus (*Caſimirus*) *notatus.* 154

PAgius *notatus.* 414
Papebrochius (*Daniel*) *vindicatus.* 443 *ſqq.*
De Papia *judicium.* 45
Paraboloidis *Curvæ cubicalis rectificatio.* 178
Paradoxa *Theologica.* 285. *ſq.*
Paralyſeos *partium inferiorum cauſa.* 54
In Pareſi *ex colica proſunt acidulæ per modum balnei.* 543
Pariſienſe *iter Martini Liſteri.* 468
Pariſienſi *Sorbonæ jus doctrinalis judicii aſſertum.* 391
Paſcalis (*Blaſii*) *machina Arithmetica.* 329
De Paſchate *in prima Eccleſia controverſia.* 387
In Paſchatos *feſto facinoroſum aliquem dimittendi mos apud Judæos unde?* 122
Paſchaſius *primus dogmatis de tranſubſtantiatione inventor.* 439 *ſqq.*
Pater *in S. Trinitate quo ſenſu major dici poſſit Filio?* 163
Patres *Apoſtolici editi a J. B. Coteleria.* 1. *ſeqq.*
- - - *a Th. Ittigio.* 41
Patria *poteſtas in Friſia uſumfructum in bonis liberorum adventitiis complectitur.* 430
Patriarchæ *tres num a Petro fuerint inſtituti?* 407
Patronorum *nimium in clientes ſtudium bis quandoq; noxium.* 230
Pauli *III Rom. Pont. inſtitutum celebrandi Jubilaum morte impeditum, cuſis licet jam in memoriam Jubilæi numiſmatibus.* 525
Paulus *num in conjugio vixerit?* 390
Pearſonius *notatus.* 435
Pekini *longitudo & latitudo ex obſervationibus Aſtronomicis.* 112
Pelagianiſmi *origo & progeſſus.* 415 *ſqq.*
Pelagianorum *in Concilio Epheſino fata.* 172
Peliſſon (*Pauli*) *Elogium.* 328
Perioſtium *cranii.* 50
Peripheriæ *circularis rectificatio.* 178
Περίπλων *ſcriptores.* 393. *ſqq.*
Peritonæum *mucum ſecernens.* 52
Pernionum *remedium promptum.* 73
Perſona *quid?* 18
Perſonales *in Theologia propoſitiones ſintne uſitatæ, an inuſitatæ?* 62
Petavius *notatus.* 485

Petro-

Petroleum *agri Mutinenſis.* 380
Petronii *Fragmentorum cum uberioribus Reineſii notis editio promiſſa.* 508
Petrus *num tres Patriarchatus conſtituerit?* 409
- - *quindecim tantum annis Romæ fuit.* 445
Pfalburgeri *in Germania qui?* 33
Phalangarii *in Italia.* 330
Philo *Rhetor & Philoſophus idem cum Philone Carpaſiæ Epiſcopo.* 161
Photii *Lexicon Græcum manuſcriptum.* 161
Pignora *judicialia perſequendi quæ ratio apud Hamburgenſes obtineat?* 80
Pilati *geſta cum Chriſto.* 120. *ſqq.*
Pili *tumoribus quandoque incluſi, opus adſtruuntur Naturæ.* 73
Pinguedinis *nimiæ medela.* 284
Placcii (*Vincentii*) *opus de Scriptoribus anonymis & Pſeudonymis abſolutum.* 336
Placenta *uterina glandulis deſtituitur.* 55
Cum Placentæ *uterinæ vaſis communicatio vaſorum uteri.* 35
Plantarum *plus centum icones & deſcriptiones.* 237
- - *characteres unde deſumendi?* 238
Cum Pleura *cur frequenter cohæreant pulmones?* 52
Plexus *choroideus nervorum expers.* 54. 518
- - - *vaſis lymphaticis caret.* 518
Plicæ *etiam mares obnoxii.* 284
Pliniani *Laurentini ſitus.* 350
Pœnæ *privatæ quatenus habeant locum?* 69
Poetarum *Anglorum vita & characteres.* 424
Poeticæ *Sylva Chriſtiani Gryphii.* 59
Poeſeos *Hetruſca Hiſtoria.* 526. *ſqq.*
Poeſi *celebres fœminæ Anglæ.* 425
Poetarum *lectio quatenus commendanda?* 455
- - *vitia.* 455. *ſq.*
Polonicæ *priſtinæ magnificentiæ documenta.* 539. *ſq.*
Polonorum *cum Turcis poſtremi belli Hiſtoria.* 535. *ſqq.*
S. Polycarpus *num in prima ætate gentilis fuerit?* 47
- - *quænam ſcripta compoſuerit?* 47. 156
Pondera *noſtræ ætatis cum antiquis collata.* 347
Pontifex *maximus Hebræorum quas gemmas in pectorali geſſerit?* 278. *ſqq.*
- - *Romanus num ſine conſenſu Cardinalium edere conſtitutiones queat?* 471
- - - *num ſit ſupra Concilia?* 471
Pontonis *jus conceſſum quousq; ſe extendat?* 166

Pontifi-

Pontificis *Romani quæ fuerit in Concilio Epheſino auctoritas?* 171
Pontificum *Romanorum numiſmata illuſtrata.* 520
Portam *ſanctam in Jubileis reſerandi & claudendi ritus quando Roma cœperit?* 525
De Prædiis *tractatus.* 270
Prætoriæ *cohortes ab Auguſto inſtitutæ.* 342
Problema *inveniendi Solidi rotundi, in quod minor fiat a reſide fluido reſiſtentia &c.* 354. 511, 514
Procidentis *ani curatio a ſphacelo.* 53
In Procidentia *ani quanam tunica inteſtini recti laxetur?* 53
Procopii *Gazæi Commentarius in Heptateuchum & Canticum prælo paratus.* 157
Propheticarum *vocum expoſitio.* 106
Protuberantia *annularis fibris longitudinalibus & transverſis conſtat.* 519
In Pſalmos *Davidis Expoſitiones S. Athanaſii nuper demum vulgatæ.* 202
Pulmo *adulti ſed morbidi corporis aquæ haud innatans.* 51
Pulmonalis *vena quatuor trunci.* 577
Pulmones *cur cum pleura frequenter cohæreant?* 52
Pulmonum *calculus.* 397
Puncta *num textui Hebræo ſint coæva?* 286
Purgantia *aliquando in febribus malignis ſalutaria.* 283

QUadratura *ſpatiorum quorumcunque per Methodum Tangentium Hugenianam poſſibilis.* 177
- - - *Circuli quomodo perfici poſſit?* 178
- - - *zonæ cycloidalis.* 320, 427
Quadratus *explicatus.* 45
Quietiſmi *deſcriptio.* 132. *ſqq.*
- - *refutatio.* 392
Quinta eſſentia *catholicum morborum remedium.* 290
Quintiliani (*Marci Fabii*) *ætas, munera, ſcripta.* 115. *ſqq.*
- - - *fœtus non eſt Dialogus de claris oratoribus.* 116

RAbbinis *num Chriſtus parabolas ſuas fuerit mutuatus?* 8
Rabidorum *contra animantium morſum remedium.* 111
Radices *cyſticæ quid?* 54
Rectificatio *Curvarum per methodum tangentium Hugenianam poſſibilis.* 177
- - *Curvæ paraboloidis cubicalis.* 178
- - *circularis peripheriæ.* 178
Reformationis *Evangelicæ in Germania memoria nummis ſervata.* 300. *ſqq.*

Reinc-

Digitized by Google

Reineſius *notatus.* 340. 345. 346. 348
Ob Renem *laxiorem urinæ fæculentæ excretio.* 53
Relegationem *num Magiſtratus inferior in mulctam pecuniariam poſſit convertere?* 166
Religionis *Chriſtianæ in Sinenſi imperio diverſa fata.* 401. *ſqq.*
Repræſentationis *jus Enchuſa locum non habet.* 431
Rete *mirabile arterioſum in homine adſtructum.* 519
Rigaltius *notatus.* 44. 118. *ſq.*
Romanæ *catacombæ.* 478
Romanorum *Imperatorum Hiſtoria per eorum numismata.* 418. *ſqq.*
- - *Pontificum Hiſtoria per eorum numismata.* 520. *ſqq.*
Romanum *Jus in Germania non niſi ſubſidiarium.* 31
Ad Rupturas *emplaſtrum.* 74
Rutgerſii (*Jani*) *elogium.* 267
Ryſvvicenſis *pacis inſtrumentum.* 366

In SAcramento *Euchariſtiæ num ipſum corpus & ſanguis Chriſti diſtribuatur?* 433 *ſqq.*
Dn. De Salignac-Fenelon *Archi-Ep. Cameracenſis doctrina defenſa.* 20. *ſqq.* 139. *ſqq.*
- - - - *refutata & damnata.* 132. *ſqq.* 146. *ſqq.*
Salis *armoniaci ſpiritus excreſcentiam carnis coercet.* 74
- - *acidi e ſanguine extractio.* 376
Salivalis *ductus calculus.* 58
Salivales *glandulæ maxillæ inferioris cum ſublingualibus.* 58
Sancti *num omnes cenſendi, quorum nomina Dyptichis inſerta leguntur?* 484
Sanctorum *incognitorum cultus improbatus.* 107. *ſqq.*
- - *cultus quando cœperit?* 486. *ſqq.*
Sanctuarium *quid?* 306
Sanguinis *ſal acidum.* 376
- - - *principiorum ſenſibilium proportio.* 377
Sanmarthani (*Scævolæ*) *elogium.* 328
Sapientum *ſeptem Græciæ dicta illuſtriora.* 479
Satellitis *Jovialis immerſio obſervata.* 112
Saturnus *unde fingatur filios devoraſſe?* 330
Savonarola, *Propheta.* 391
Ad Scabiem *unguentum.* 73
Ad Scirrhum *linimentum.* 73
Schall (*Adami*) *in Sina fata diverſa.* 491. *ſq.*
A Schelſtraten (*Emanuel*) *refutatus.* 410. 411
Scholaſticorum *de concurſu Dei ad creaturarum actiones doctrina.* 212

In Scorbuto *oris acidulæ per modum gargariſmi proſunt.* 593

S. Scripturæ *dicta illuſtrata.*
II. Sam. XXIII. 1. ſqq. 282
Pſalm. XXII. 17. 282
Cantic. I. 2. 5. 76
II 14. 76
VII. 9. 76 ſq.
Eſai. XXIX. 2. 282
Matth. II. 2. 9
15. 10
23. 244
III. 11. 7
IV. 1. 10
8. 276
V. 43. 244
IX. 10. 8
X. 16. 8
XI. 28. 10
XVI. 18. 10
XX. 16. 8
XXIII. 35. 9
XXIV. 4. 9
XXVI. 26. 9
XXVII. 35. 128
27. 244
44. 9. 119
47. 130
52. 131
54. 131
XXVIII. 19. 10
Marc. XIII. 34. 254
XV. 4. 121
23. 126
Luc. I. 1. 413
20. 275
Joh. I. 33. 475
III. 2. 275
XIII. 27. 106
XVIII. 28. 119
31. 120
38. 120
XIX. 5. 123
13. 124
14. 124. 276
19. 127
23. 127
29. 130
34. 35. 476
Act. II. 25. 404
VII. 16. 244
Eph. V. 26. 476
II. Theſſal II. 3. 11
I. Joh. V. 6. 476
Apocal. XVI. 20. 131
XXI. 12. ſqq. 281

Semi-Pelagianiſmus *occulte inſtauratus.* 439. ſq.
Septentrionalium *Bibliothecæ & eruditio.* 204. ſqq.
Sepulchri *tormentum ex mente Mahumedanorum.* 255
Servitutis *uſus num ſub Chriſtianis penitus deſierit ?* 306
Serum *quod in diarrhœa vel a catharticis evacuari ſolet, unde?* 518
Seviri *Auguſtales Romanis qui?* 345

Siberia

Siberia *quomodo Ruſſorum imperio acceſſerit?* 498. *ſq.*
Simon (*Richardus*) *refutatus.* 532
Sinenſis *Imperatoris Edictum in gratiam Religionis Chriſtianæ.* 490. *ſqq.*
Sinenſium *cum Moſcis bellum & pax.* 499. *ſqq.*
Singulares *Equites qui Romanis?* 344
Siri (*Victorius*) *notatus.* 457
Smithi (*Thomæ*) *Vita.* 463. *ſqq.*
Solis *Eclipſis A.* 1699. *d.* $\frac{11}{21}$ *Sept.* 544
Sonerus (*Erneſtus*) *num Socinianis accenſendus?* 509
Spartianus *refutatus.* 349
Spatiorum *quorumcunque quadratura per methodum tangentium Hugenianam poſſibilis.* 177
Spina *bifida unde?* 519
Intra Spinæ *vertebras uſus glandularum mucilaginoſarum.* 50
Spinalium *nervorum conformatio.* 519
Spinoſiſmi πρῶτον ψεῦδος. 94
Spiritualis *ſubſtantiæ qualis in nobis idea?* 15
Spiritus *vegetabilium inflammabiles quid?* 352
Spirituum *animalium exiſtentia in dubium vocata.* 50
Sponius *notatus.* 344. 346
Sponſalia *num indiſſolubilia?* 309 *ſqq.*
- - *quomodo pœna aliqua munienda?* 309
- - *de præſenti & futuro quomodo differant?* 309
- - *ad exemplum aliorum pactorum judicanda.* 311
- - *ſi cum pluribus fuerint contracta, quænam prævaleant?* 312
Statii (*P. Papinii*) *ætas & ſcripta.* 117
Statius *explicatus.* 332
Statutorum *diverſa genera.* 505
A Statutorum *diſpoſitione quatenus per conventiones privatas poſſit recedi?* 506. *ſq.*
Stercorariorum *ſecta conficta.* 442
Stertor *in aſthmate unde?* 352
Stillingfleeti (*Eduardi*) *controverſia cum Jo. Lockio.* 12. *ſqq.*
Stipulari *tertio num moribus noſtris liceat?* 69
Stipulationes *in Germania non ſunt receptæ.* 31
Stomachi *motus periſtalticus.* 113
Strada (*Famianus*) *notatus.* 459
Ad Strumas *unguentum.* 74
Studioſi *alios hæredes non habentis hæreditas num fiſco, an Academiæ cedat?* 69
Stultorum *feſtum olim in Eccleſiis quibusdam celebrari ſolitum.* 186

Digitized by Google

Stupri *violenti accuſatio lepide eluſa.* 374
Subclaviæ *glandulæ.* 58
Subſtantia *mere paſſiva num detur?* 223
Subſtantiæ *quænam idea?* 12 *ſqq.*
Succorum *ſcripta.* 206
Sylvius (*Æneas*) *num ante Pontificatum ſtatuerit, Papam Concilio generali ſubeſſe?* 306
Symbolum *Apoſtolicum Apoſtolis vindicatum.* 386
Synedrium *apud Judæos de ſummi Pontificis delictis cognovit.* 390

Tacitus *explicatus.* 342.370
Tangentium *methodi Hugenianæ præſtantia.* 177
Tarſos *Cæſar quis?* 234
Tenebræ *tempore paſſionis Chriſti obortæ num extra Judæam extenſæ fuerint?* 129
Tertulliani *auctoritate deſtructa doctrina de Tranſubſtantiatione.* 434.436
Teſtamenti *inofficioſi querela num hæreditatis petitionem contineat?* 69
Teſtamenti *Novi Canon quando conſtitutus?* 412.*ſqq.*
Teſtamenta *XII Prophetarum, liber apocryphus V. T.* 259
Teſtamentum *Novum cum notis Hammondi & Clerici.* 5.*ſqq.*
Teſticulorum *vaſa ſanguifera ſubtiliora quam in aliis glandulis.* 53
Theodoretus *num fuerit orthodoxus?* 173
Theodorus *Mopſueſtenus Neſtorianiſmi pater.* 167.168.173. 416.417
Theologica *Paradoxa.* 285.ſq.
Theologiæ *Moralis ſyſtematicæ origo & progreſſus.* 65
- - *Dogmaticæ compendium.* 287
- - *Syſtema.* 473
Theophilus *Malalæ memoratus, quis?* 158.*ſq.*
Thermæ *quomodo operentur?* 543.
- - *quibus morbis medeantur?* 544
Theæ *potus pinguefacit.* 284
- - *improbatus.* 469. *ſq.*
Theonis *nova editio promiſſa.* 342
Therapeutæ *qui?* 43.407
Thomas *Aquinas num Caſini montis Monachus fuerit?* 391
Thoracici *ductus humani figura exacta.* 57
Thymi *uſus in fœtu.* 51
Thyroidæarum *glandularum uſus in fœtu.* 52
Thyrſus *Baccho ſacer.* 419
Tituli *quid Antiquariis?* 340
Toeckelii *in nupero bello Turcico fata.* 537

Tranſub-

Tranſubſtantiatio *in S. Cœna primitiva Eccleſia ignota.* 434. *ſqq.*
Tribonianus *vindicatus.* 431
Tridentini *Concilii hiſtoria protractis in lucem epiſtolis illuſtrata.* 261. *ſqq.*
Tridentinum *Concilium num a Gallis per contemptum Conventus dictum?* 265
De S. Trinitate *doctrina Anglico carmine expoſita.* 38
In S. Trinitate *quo ſenſu Filius minor Patre dici queat?* 163
Trithemius *a Magiæ ſuſpicione liberatus.* 391
- - *notatus.* 440
Triumphus *Bacchi gemmæ inſculptus, explicatus.* 419. *ſqq.*
Tumor *maxillæ inferioris ad muſculum maſſeterem quomodo incidendus?* 51
Tunica *Chriſti inconſutilis, qualis?* 127. *ſq.*
Tunica *allantoidea in fœtu humano nulla.* 55
- - *inteſtinorum villoſa admittitur, glanduloſa negatur.* 517
Turcarum *clades ad Echinades numismatibus repræſentata.* 523
Turcas *inter & Venetos belli Hiſtoria.* 97. *ſqq.*
- - *inter & Polonos belli Hiſtoria.* 535. *ſqq.*
A Tutela *excuſatio ob numerum liberorum.* 430
Tutor *fidelis quis?* 431

VAlvularum *conniventium in inteſtino jejuno conformatio & glandulæ.* 518
Vaſa. Vaſcula. *Vide* Lactea, Lymphatica, Pulmones, Uterus, Pleura.
Vena *bronchialis in ſubclavium ramum terminatur.* 51
Venæ *pulmonaris quatuor trunci.* 577
Venæſectio *neglecta mortem accelerans.* 3
Venereæ *luis antidotum.* 47
- - - - *contagium brutis animantibus communicabile.* 74
In Venetos *conſpiratio A. 1618.* 375
Venetos *inter & Turcas belli Hiſtoria.* 79. *ſqq.*
Venia *ætatis qua formula Principibus Germaniæ concedatur?* 365
Ventriculi *vulnera non omnia lethalia.* 52
- - - *calculus.* 397
Verulamius *notatus.* 180
Veſicæ *calculus.* 397
Victimariorum *olim apud Romanos collegium.* 346
Viennæ *obſeſſæ & liberatæ hiſtoria.* 535
Vigilum *cohortes apud Romanos olim quæ?* 343
Virgilius *notatus.* 455
Vis *agendi inſita quo ſenſu creaturis corporeis tribui poſſit?* 216. *ſqq.*

Viſci

Digitized by Google

Viſci *generatio, germinatio & propagatio.* 179
Ulceribus *cancroſis ſuffimigium cinnabaris medetur* 74
Umbilicalis *chorda tubulis ſucciferis deſtituitur.* 55
Unguentum *ad ſcabiem.* 73
- - - *ad ulcera omnis generis.* 74
Voluntatis *Divinæ efficacia.* 215. 599.
Voſſius (*Jo. Gerhardus*) *emendatus.* 346
Uranometria *Bayeri notata.* 182
Usburgeri *in Germania qui?* 33. 35
Uteri *vaſorum cum vaſis placentæ uterinæ communicatio.* 53
Uterinæ *placentæ glandulis deſtitutæ.* 55
Vulnera *ventriculi non omnia lethalia.* 52
Vulnus *laryngis una cum vaſis fauciatis ſanatum.* 74

WHartonus *notatus.* 156

ZOſimus *Papa num errorem in Celeſtii & Pelagii cauſa commiſerit?* 391

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google